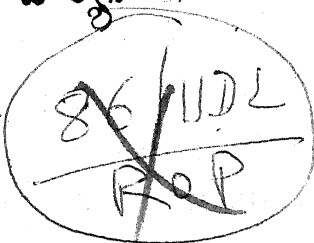

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

మహాభారత తత్వకథనము.

దుష్టచతుష్టయచర్య.

ప్రకాశము.
1237/1111
R01

‘బాలవ్యాస, తర్క, వ్యాకరణ, వేదాంతపారీణ’

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి గారి చే

రచియింపబడి,

భట్టవిల్లిగారిమనంజునాథ శ్రీ శారదాముద్రాశాలయమునందు

ముద్రింపబడి,

ప్రకటింపబడియె.

ప్రతులు: 1000.

1-3-54

స్వామ్యసంకలితము]

[మూల్యం: 3-0-0

ద్వితీయముద్రాదిసర్వాధికారములు గ్రంథకర్తవే.

వి.వి.వి.వి.వి.

వి.వి.వి.

10003/78

మ హా భా ర త త త్త్వ క థ న ము.

1వ భాగము అనేకకర్తృత్వనిరాకరణము.	1- 4-0
2వ భాగము వేదవ్యాసనిందానిరాకరణము.	1- 4-0
3వ భాగము శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరణము.	1-12-0
4వ భాగము పాండవనిందానిరాకరణము.	2- 8-0
5వ భాగము ద్రౌపదీనిందానిరాకరణము.	2- 0-0
6వ భాగము దుష్టచతుష్టయచర్య.	3- 0-0

గ్రంథప్రాప్తిస్థానము:—

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి;

సి రా పు రం.

తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

* రాబోవు గ్రంథము:— 'అస్తికత' *

ఓ విమర్శకా !

ఉ. కౌరవపాండవుల్ పొడముకాలమునందున యుంటఁ జేసి క
న్నారఁగఁ జూచి వ్రాసేతి నటంచును వ్యాసుఁడు వ్రాయువ్రాత నా
ధారముగాఁ గ్రహించి, స్వమతంబునకున్ సరిపోని యంశముల్
కాటు లటందు వీ వపుడు కంటివె యుంటివె యోవిమర్శకా !

ఆ. 'పాండియా వటంచుఁ బల్కుంగ నింటివాఁ
డనృత మిద్ది గొడ్డుటా' వటంచు
ఇరుగువాఁడు పల్కుతెఱఁగున నీనాటి
వ్రాస్వదృష్టి నాటి దనృత మనెడు.

ఉ. “వ్యాసుఁడు పక్షపాతి యయి పాండవులకు బయి కెత్తి, కర్ణుడు
శ్మాసనసౌబలాదులను జాల్ము లటంచు నధఃకరించి వ్య
త్యాసములకు లిఖించె ననె” దాటుషి భారతముఁ రచింపఁడే
నీసరిగాని వ్రాత లిఖింతువె ? నోరు మెదల్పనేర్తువే ?

నీ. “కల్పించె వ్యాసుఁ డిక్కఁడ” యందువేని లో
పము లెంచు మాకల్పనమున నరసి
“కాదు వాస్తవమె యాగాధ” యన్నెడ సాక్షి
యగు వ్యాసుపల్కు లెట్లనృత మనెడు
పక్షపాతముఁ బూనె వ్యాసుఁ డందువె నాఁడు
నీవుండీ చూచితివా వచింపు
తొంటి రాజులు పండితులు మెచ్చి రద్దాని
లేకయో నీపాటి ధీకుశలత.

జాతి కిది వన్నెయూ ? స్వదేశమున కిద్ది
ఖ్యాతియూ ? యేమి యెంచి నీవ్రాత చెపుము!
ఓవిమర్శక ! ప్రఖ్యాతి నొండఁ గోర్కె
యేని యిదె మార్గ మకానె యూహించుకొనుము.

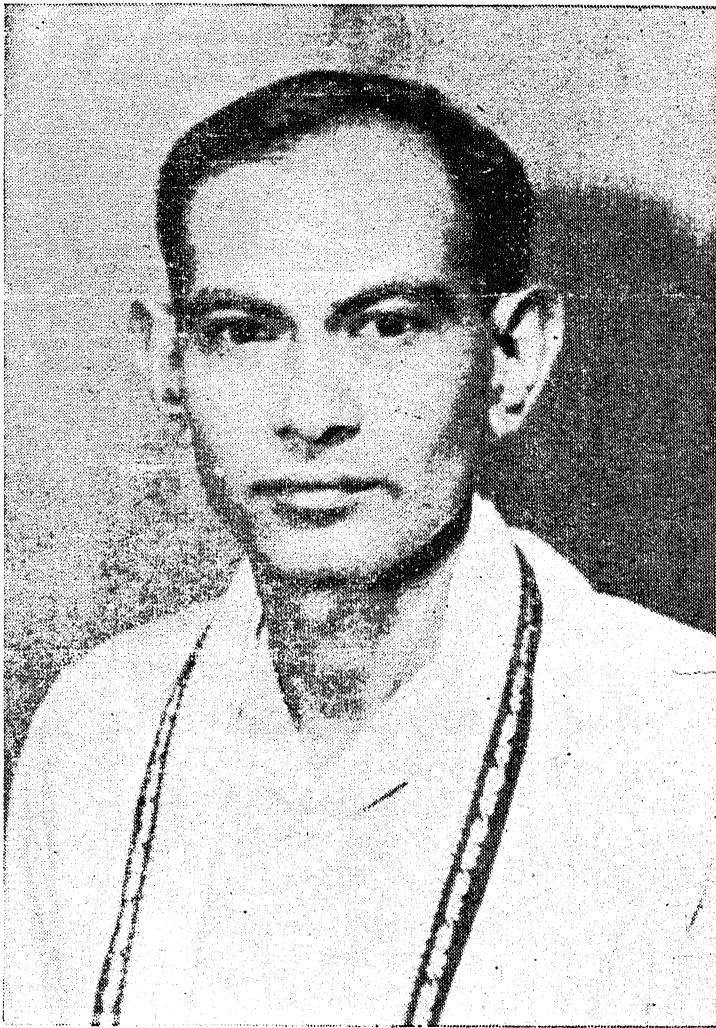
ఉ. భారతసూక్తధర్మములపట్ల బ్రహ్మాణమతిన్ దొలంత నీ
 తీరున దుర్విమర్శముల దెంపరినై రచియించితేము? యా
 భారత మేమియడ్డపడి భాధ యొనర్చెను నీ కనిష్టమే
 నూరకయుండలేక భరతోర్విఁ గళంకమహాబ్ధి దోతువా?

శా. ఆనాఁ డేలజనించినారు కరునాథా! కర్ణ! మీయున్ని నేఁ
 డైనక బట్టము మీకె కట్టి శ్రమలే కప్పాండువంశంబు పే
 రైనక లేనటు లిక్కలిపిజలు మాయక జేయరే? నేటికిన్
 మీ నైర్మల్యము వెల్లడింప శ్రమమేనిక మానిరే కాంచుడీ.

శా. వీరస్వర్గముచేరి వేల్పులదరిక విజ్ఞానులై — తొంటి దు
 శ్చరిత్రంబు స్మరించి మీరె యెదఁ బశ్చాత్తప్తు లైనక సరే
 మీరే యోగ్యులు, మీదె రాజ్యమని కూర్చి స్మియెడక నించు వా
 క్కురుల్ వేనకువేలు గల్గ నిక మీకున్ లోప మెందుండునో!

“కవితాభూషణ, విద్యత్కవిశేఖర”

వెంపరాళ సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

ఈ గ్రంథముద్రిణమునకు సహాయముచేసిన మహాదాతలు,
 కిరణరాజు హేమద్రవపుర వాస్తవ్యులు, పుర పాలక సంఘ సభ్యులు,
 వైశ్యకులావతులు, ధర్మకార్యనిర్వహణతత్పరులు నగు
శ్రీ శ్రీ జిల్లా సుబ్బారావుగారు.

ఈగ్రంథముద్రాణమునకు సహాయముచేసిన మహోదారులును,
రాజమహేంద్రవరపురపాలక సంఘసభ్యులును అగు

శ్రీ జిల్లా సుబ్బారావు గారి చారిత్రక ప్రశంసా పద్యములు.

రచన:

ముక్కవిల్లి అన్నప్ప దీక్షితులు.

తెలుగు పండితులు, మనిసిపల్ హైస్కూలు.

రాజమండ్రి.

జి. శ్రీకరవిష్ణుఁ డోమతను సేమము నాయువు పుత్రపుత్రికా
స్లోకవిరాజదర్థములతోడత జిల్లకులీరుఁడున్ మహా
త్రైకరతుండు వైశ్యకులమాన్యగుణోత్తరకీర్తి శాలియై
ప్రాకటదానధర్మముల ప్రాభవ మొందిన సుబ్బారాయునిఁ.

జి. చందకులాఖ్యగోత్రీమున సౌఖ్యయుతాలు మహాకుటుంబముల్
చందనపాదపోతములచాలునఁ బుట్టి సుగంధవాసనల్
సిందుచు నెల్లలోకముల చిత్తములన్ గరగించు వానిలో
సుందరవిత్త కీర్తులను శోభిలు జిల్లకుటుంబ మొక్కడే. 2.

క. నెల్లూరను జిల్లాలోఁ
జల్లనిదొ సన్నమూరు సప్తఫలంబుల్
గొల్లలుగాఁగల యది యీ
జిల్లావంశపునెలవయి సేమము నిచ్చున్. 3.

జి. ఆపురమందుఁ గాపురము హాయిగఁ జేయును సుబ్బమాంబతో
నాపణజీవనుండు సుజనాదృతసాత్త్వికశీలశాలి ల
క్షీపతిపాదసేవకుల మేటిగఁ జేరయ వాని యాత్మజల్
పాపవిదూరులయ్యుఁ గులవర్ధనుఁ డాఘ్నండు సుబ్బరాయుఁడే. 4.

క. పూతచరిత్రోత్తమసం

జాతభవానీపతిపదసరసిజనేనా

చేతోమోదావహాయగు

నాతని కాదెమయను సతి యైశ్వర్యమునా.

5.

ఉ. అమ్మల నెందఱు గనము హాయిగ నున్నదిమార్చి తిన్ను లే

శమ్ము సుఖమ్ము వృద్ధి యనిశమ్మునులేక చరించువారి లో

కమ్మున, బుణ్యపితృముల గౌరవకీర్తుల సుబ్బరాయ నా

దెమ్మది భాగ్యమన్న బతితీరున నుంట సతీమతల్లియై

6.

ఉ. కాలము మారిపోయె నిక కల్లవు మంత్రమువల్ల లాభముల్

పొల్లవు దీవనలో సురలపోడుములేవియుఁ గానరావటం

చెల్లరు పల్లటిల్లెదరు హీనతఁ బుత్తులఁ గోరి యిష్టిలో

జిల్లకులీనుఁడొందె సుతుఁ జిత్తము కల్కవశూన్యమాటచే.

7.

క. బాలుఁడు సుబ్రహ్మణ్యుఁడు

బాలికలు సత్యవతియునుఁ బార్వతియును మున్

కాలంబున శివు బంగరు

పూఁబూజించి వీర్కిఁ బుట్టిరి యిచటన్.

8.

చ. వినయము పుట్టినిల్లును వివేకనిధానము ధర్మమార్గసం

జనితమహోదయుండు సరసత్యసముద్రుండు దీనమానవా

వనమున నందెఁగొన్న చెయి పండితపోషణమండనుండు దా

ధనమదశూన్యుడైన ఘనదాతయు జిల్లకులీనుఁ డొక్కఁడే.

9

ఉ. లక్షలపైన లక్షల విలక్షణ మానటు సేకరించి యె

పక్షమువాఁడుగాక యొకవైదికకర్మల ధర్మమార్గపుం

రక్షణపక్షమే తనకు రక్షక మానని సుబ్బరాయుఁ డా

శిక్షణనీతి నొందు, మునుజేసినపుణ్య మదెంత చిత్రిమా ?

10.

శా. తర్కంబేల శబా ససంగ నిట సీతండే పదేన్వేలతో
 మార్కండేయశివాలయంబునకు మున్నార్గంబు కట్టించి సం
 పర్కం బేరిది గోరండాయెఁ దనసౌభాగ్యంపుసంపాదనం
 బర్కంమార్వరలుండు కాలమది పైర్వంబుం గనన్ గోర్కెతో 11

ఉ. రాజన కేందుప్రతన మరాజక మానని యెంది యాత్మలో
 నైజపుకార్యముల్ విడచి న్యాయము సేయము సేయబూనగా
 భూజను లెల్ల రెన్నుకొని పూఃపరిపాలకవర్గసభ్యతా
 భాజన మీతండే యనుచుఁ బల్కిరి మాటికిమాటి కాదృతిన్ 12.

సీ. సుబ్బరాయుని దాన మబ్బని దీనుండు
 ప్రజలలో లేడను వార్త సాక్షి
 సుబ్బరాయుని విత్తశోభకు స్థిరమగు
 గ్రంథసంఘంబులు కలవు సాక్షి
 సుబ్బరాయుని మనసుబ్బను భక్తిచే
 ననుటకు దేవార్ప యగును సాక్షి
 సుబ్బరాయు వినయశోభకుఁ బంశిత
 వృద్ధులే యగుదురు పెద్దసాక్షి.

13.

తే. మార్వచంద్రులు కలకాల మార్వజాతి
 కెల్ల నుపమానభూతుని జిల్లవంశ
 సుబ్బరాయుని సద్గుణశుద్ధశీలు
 నెల్లభంగులఁ గాచుత మీశ్వరుండు.

సీ. ధనము వృద్ధినిగన్న వినయంబు దగ్గదు
 వేల్పుల పూజలు వీడకుండు
 సీవ యీకార్యంబు నెఱవేర్చ వలె నన్న
 సాహసంబున వానిఁ జక్కఁబఱచు

సభ్యుడై పురపాలసంఘంబులోపల

గర్వమావంతేనిఁ గాంచకుండు

పురపాలసంఘంలోఁ బొరపాట్లు గల్గిన

మది నేవగించుచు మాన్పుచుండు.

14.

తే. ఇట్టి సుగుణపేటి సెట్టికులోత్తరుఁ

బోలు జనులు పుడమిఁ బుట్టబోరు

ఏని సుబ్బరాయు వెన్నుఁడు కరుణతోఁ

గాచుఁగాత మెల్లకాలమందు.

ఉ. ఊహ లవెల్ల మంచినయి యూరక విత్తము పొల్లునేయకే

యైహికవాంఛలక విడచి యాంతరవీధినిఁ బార్వతీశు పు

ణ్యేహలఁ బాదుకొల్పి సుజనేచ్ఛలఁ దీర్చెడు సుబ్బరాయునికా

శ్రీహయశీరుఁ డోముతను జేమము నాయువు నిచ్చి లక్ష్మితో 15.

ఆ శ్రీ ర్వా ద ము .

శ్రీ రాజమహేంద్రవరపురవాస్తవ్యులు, వైశ్యకులావతంసులు, ధర్మకార్య నిర్వహణతత్పరులు, భగవద్భక్తులు అగు శ్రీ శ్రీ జిల్లా సుబ్బరాయపుగారు ఏతద్గ్రంథముద్రణాదులకు అత్యంతప్రీతితో సంపూర్ణ ద్రవ్యసహాయ మొనరించి తోడ్పడినారు.

ఏరిని, ఫీరికుటుంబమును ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధితో ధర్మ రక్షకుడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ రక్షించుగాత !

ఇట్లు,

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

MAHA BHARATA TATTWAKATHANAM.

A Reveiw by Somanchi Lingana B. A., B. L. Advocate,
ELL ORE.

—:o:—

This is a great book of critical appreciation of Maha Bharata and an efficient and effective answer to the ill-informed and hasty criticism against the Great Epic. It has become fashionable now-a-days to court limelight by adversely criticising great persons or great works. That this is after all not so modern a fashion, can be seen from the quotation at page 274 of this book, which puts in poetic language the same path to fame--or rather notoriety. This book is a valiant defence provoked or invoked by the modern critics, who attribute motives to the author of the Great Epic and besmear with mud the noble figures of Maha Bharata, who have been held in affectionate veneration throughout the long ages of Indian History. Our thanks are due mainly to Sri Pendyala Subrahmanya Sastry Garu of Pithapuram, the foremost of those critics in Andhra, for having pulled the author out of his seclusion and his main work of study and teaching ancient lore to eager and affectionate audiences, both young and old, into writing this monumental work. This is an indirect good, resulting from an obvious evil.

Great erudition, prodigious labour, immense faith in Dharma and heroic fervour to defend our venerable ancestors have gone into this book. Nearly, two hundred books have been quoted and referred to. With remarkable clarity, the issues have been extricated from the tangle of verbiage, presumptions, assumptions and assertions. Prejudices and Passions have been laid bare and answered. His skill in logic has stood in great good stead to this author in completely refuting the pseudo-logical arguments of the referred critics. To any unprejudiced reader, this book is a complete refutation of adverse criticisms against Maha Bharata. It has taken six long years to complete this book of about 1500 Pages. Our heart-felt thanks are due to the Revered Author of this Book, his labour of love.

The first Volume is devoted to a refutation of the plurality of authors of Maha Bharata. It is a long-standing assertion that the Maha Bharata is not the work of a single author but that

three persons have contributed their authorship to this book. In a closely reasoned argument, the author has proved that the whole misconception has started in a misinterpretation of the well-known line in the Asvalayana Gruhya Sutrās. The words 'Bharata' and 'Maha Bharata' occur therein. The critics have rushed to the conclusion that they refer to two different books, which have, in course of time, become one. From this premise the critics suggest that the present version of Maha Bharata is the composition of more authors than one. The learned author has proved that Maha Bharata and Bharata are the names of persons and not of books. Thus, the very bottom of the argument of the critics is knocked away. Other topics relating to the authorship of Maha Bharata have been ably discussed in this Volume.

The next Volume deals with many so-called defects and faults of Sri Veda Vyasa. The critics alleged that Sri Vyasa was a Chendala, that he was a slave of sexpassions and that he has got deep-rooted prejudices against the Kauravas and is in favour of Pandavas. If we assume that Sri Veda Vyasa is an ordinary individual, subject to the many weaknesses and faults of ordinary human beings, then the attitude of the critics may appear to be somewhat plausible but if we believe that he was beyond the pale of duality of pain and pleasure, of fear or favour etc, and that he is a faithful Recorder of the events as they happened and the hidden motive-springs for these events hidden from ordinary mortal view, then it becomes a sacrilege to attribute motives to Sri Vyasa. The author is a firm believer in the super-human powers and attributes of Sri Vyasa. The critics stoutly deny this. Thus, there seems to be little common ground or accepted authority for judging Sri Vyasa. Taking an ordinary view, there is no reason why Vyasa should be prejudiced against Kauravas and should have been favourable towards Pandavas. They are both equally related to him and are his lineal descendants. From ordinary standards, one would prefer those in power than those out of it. If, however, it is conceded that those who are down-trodden and exploited, excite the sympathies and those who stick to the straight path counting no cost too much to pay for it, extract the admiration and that the favourable view of Vyasa is based on those reasons, there is nothing wrong in it. But to imagine Vyasa as just an ordinary human being like any of us, is, to say the least, contrary to the

very Texts on which the critics rely. Othrwise, the whole book Maha Bharata will have to be dismissed as pure fabrication by an unscrupulous author, out to capture the public mind.

The third Volume is devoted to the story of Sri Krishna. From times immemorial, controversies have raged, allegations have been laid and refuted regarding Sri Krishna. Critics allege that he is a thlef, a whore-monger, an unscrupulous diplomet, a miracle-monger, a drunkard and what not. For millions that believe he is an Avatar, these allegations appear to be the result of 'asuric' ignorance. Apart from that, the learned author has relied upon many indubitable texts to refute the allegations against Sri Krishna. One of the most interesting episodes, whose very authenticity is disputed, is the incident of giving an interminable sarees to Draupadi. The critics say that the incident of removing the sari of Draupadi is itself a concoction invented purely to discredit the great Duryodhana and his Brothers. The learned author has built an unanswerable case for the truth of the entire episode. The other allegations against Sri Krishna and their answers are familiar.

The fourth Volume seeks to answer the critics regarding the birth and the story of the behaviour of the Pandavas and also the justice of their case for a half share of the Empire. The critics firmly believe that the Pandavas were entitled only for maintenance and nat for a share in the Empire. This is a matter involving questions of Hindu Law as well as questions of fact. We can see the trend of the times is that the Legislature has recently removed certain disqualifications for inheritance. If these disqualifications were there, as obviously they were there, who was the rightful Emperor - Dhrutarashtra or Pandu or neither of them? There is a conflict between the Telugu Mahabharata and the Sanskrit Mahabharata. Undoubtedly, the Sanskrit Mahabharata is the authoritative version. According to the Sanskrit Mahabharata, Pandu was not subject to any congenital incurable defect or disease. He was only of a fairer complexion than others. On the other hand, Dhrutarastra was congenitally and incurably blind. Thus, he was subject to a disqualification preventing him form inheriting his father's Empire. By the Law of Primogeniture, tho Empire was vested in Pandu and after him by the same law of Primogeniture,

Dharmaraju was the rightful heir. If Duryodhana was the eldest of the third generation, some complications might have arisen. Fortunately he was not and Dharmaraju was admittedly older than Duryodhana. It looks as though the argument of those who favour Duryodhana is based upon innate prejudices and predilections rather than on an impartial consideration of the entire case.

The next Volume is devoted to the defence of Draupadi. Hers is clearly the most difficult, complicated and controversial figure in the entire Maha Bharata. Her story smacks of foreign influence of exotic customs and habits and her marriage is of such a variety, namely Polyandry, which is universally condemned now-a-days. She is by far the most admirable, the most mysterious, the most beloved and the most feared and hated of all the Maha Bharata ladies. Her character is inexplicable if the events of single life time are taken into consideration. Therefore, Sri Vyasa has taken us into the history of three prior lives of her and has laid bare the inevitability of the history of Draupadi as a consequence of causes set in motion in previous lives. The learned author has been at great pains in this Volume to prove that Draupadi's character is absolutely pure and that she is a Pativrata of the highest order. Much research and erudition are in evidence in this Volume. The story of Draupadi is the most heart-rending. She should normally evoke the heartiest sympathies of anybody by the renunciation She has been able to show in her detachment towards enemies, her steadfastness and devotion to her Lords, her fortitude and organising skill. They are admirable qualities and yet there are critics who say that she was bad woman. The disgusting story that she said once "Though I have five husbands, I want a sixth" has been torn to shreds in this Volume and has been shown to be a pure fabrication. He who carefully reads this Volume with an unprejudiced mind, will surely be converted into an admirer of the lovable and pitiable Draupadi. She exhibits intensely human feelings unlike her husbands, who seem to be mainly endowed with divine qualities. Therefore she is all the more lovable.

The next and last Volume relates to an analysis and description of the four comrades including Duryodhana. Strangely,

Duryodhana and Karna have attracted the admiration and sympathy of some people. Dussasana and Sakuni are usually behind the scenes and are merely tools in the hands of Duryodhana. Duryodhana is a spoilt and wilful child. Dhritarashtra is a doting, ineffectual and fond father. Karna is no doubt an epic character with wonderful charity and nobility. But the way he behaved in order to please his patron Duryodhana, especially in relation to Pandavas is abominable. We might almost say that he sold his noble soul for a mess of pottage. A careful reading of this Volume conclusively proves that justice, right and righteousness are all on the side of Pandavas and the other side is devoid of them.

Sri Varanasi Subrahmanya Sastry Garu has mightily succeeded in his attempt to prove the greatness of Vyasa, of Sri Krishna, of the Pandavas and of Draupadi. In fact, there is little common ground between those who treat Maha Bharata as the fifth Veda and study it with great veneration; those who have intense faith in the authoritativeness of the Sastras and the ancient lore; and those who treat Maha Bharata as a mere book of history or Poetry composed by a fallible person subject to the many foibles and follies and also deep-rooted prejudices and predilections, that the only authority is their own mind. It seems to me to be rather unfair to criticise our ancestors of more than five thousand years ago, their social customs, their notions of right and wrong and their behaviour in complicated situations from our new-fangled notions of to-day. If our ancestors believed that something was right and something was wrong, it is no use condemning their notions. They can only be condemned if knowingly, wilfully, perversely or in self-imposed ignorance deviated from the path of virtue as then conceived. These Volumes clearly prove beyond the slightest shadow of doubt that Pandavas never deviated from the path of virtue as conceived by them and approved by the Shastras. This is an immense service to seekers of truth. We are deeply and irredeemably indebted and grateful to the learned author of Maha Bharata Tattvakathanam.

MAHA BHARATA TATTVAKATHANAMU.

Volume 4.

By Sri Varanasi Subrahmana sastry Garu.

(Copies may be had of the author, Pithapuram; East Godavari District. Rs. 2-8-0)

This is the fourth part of the "Mahabharatatattvakathanamu" called Pandavanindanirakaranamu. Three parts of this book have already been published. This "Mahabharatatattvakathanamu" is in the nature of a reply to the "Mahabharatacharitra" of Pendyala Subrahmanya Sastry, a criticism on modern lines of the Mahabharata.

In the "Mahabharatacharitra" Sri Subrahmanya Sastry pointed out a number of incongruities in customs and manners of the Pandavas which were not in keeping with the Smrithis and other Aryan customs and rites such as the following. The births and customs of the Pandavas were alien to those of the Kauravas and the Bharatiyas; Svetaketu was the first Indian to institute the law of marriage when there was no such law in Indian society; by the time of the Mahabharata there was much promiscuous progeny in the land that Trivishtapa, wherein Arjuna stayed for five years in order to make preparations for war for conquering the Kauravas, is identical with Tibet; that the marriage of the five Pandava brothers with Draupadi was an un-Aryan custom, alien to the land. He quoted profusely from other Sanskrit works besides the Mahabharata in support of his arguments.

Varanasi subrahmanya sastry wrote his work "Mahabharatatattvakathanamu" in order to defend the orthodox viewpoint regarding the Maha Bharata and the Pandavas and their customs, ceremonies and actions. His replies to the several points raised in the "Maha Bharata charitra" are strong and powerful.

Whatever might be the issues at stake between the two writers and whatever one's assessment of the evidence adduced on either side to defend one's own arguments, there is no doubt that there is much interesting material in these Volumes of Maha Bharata Tattvakathanamu. The fourth Volume is as interesting as the other three Volumes already published. The author quotes profusely from a number of Sanskrit works in defence of his arguments.

THE HINDU, SUNDAY. 16-11-52.

MAHA BHARATA TATTVAKATHANAMU.

Volume 5.

By Sri Varanasi Subrahmana sastry Garu.

(Author, Baru st, Pithapuram; East Godavari District.

Rs. 2-0-0)

This volume is the fifth in the series entitled "The narration of the truth of the Mahabharata" published by the author. The attempt is to examine the opinions expressed by others with regard to the problems that have been raised in the critical treatises. Mahabharata is a multifaced gem that has crystallized out of the age-long civilisation and culture of India. It has been commented upon, discussed and interpreted not only in India but throughout the world and translated into almost all the Indian languages and many foreign languages as well. This author has had access to a few such works in Telugu and comments on all of them while establishing his own views. There are two ways of interpreting this great classic, one from the standpoint of modern criticism based on a knowledge of the history of human civilisation and social evolution. The other is the so-called traditional view of interpreting the text from the spiritual or religious basis. The author has taken up the second path.

The previous volumes have been reviewed in these columns and the present one deals with the defence of Draupadi. Forty-four topics beginning with the previous births of Draupadi have been dealt with. The author shows his great and detailed knowledge of the text and the Sastras. He establishes that Draupadi was a very devout person in her previous birth, that she was born out of the sacrificial fire, that she had to be married to five husbands as a natural consequence of her previous birth and this was in no way a reproach to her great chastity and that her ill-treatment in the court of the Kauravas was most undeserved. While establishing these, he freely uses texts with which he is familiar and criticises freely the opinions of his contemporaries.

There are other schools of thought which view the Mahabharata not as the work of one author, and say that an original kernel has swelled into the present huge work by interpolations and additions. The same school thinks that it represents the

various stages in the evolution of the social and religious order followed by different people in the various parts of India, collected into a compendium as is seen to-day. There cannot be any reconciliation of these too views. But in between there are a few critics who take their stand by turns on one platform and the other and their interpretations are bound to be incoherent. The author examines some of these critical reviews and by his erudition refutes them. The book certainly worth study by those who seek to know the traditional view. The book would have gained in merit if the author had chosen to use more restrained language in his criticism of other commentators.

G. J. S.

THE HINDU; SUNDAY 23--11--1952.

संस्कृतपत्रिका—१६--१०--१९५२.

महाभारततत्त्वकथनम् ।

एतद्ग्रन्थकारः- 'बालव्यास, विद्यारत्न'

श्री वारणासि सुब्रह्मण्यशास्त्री; पीठपुरम् ।

आर्षसिद्धान्ताऽनभिज्ञैरिदानीन्तनैः कैश्चित् महाभारतार्थो व्युत्क्रमेण निरूप्यते ।

द्रौपदीपाण्डवभीष्मद्रोणादयो निन्द्यन्ते; दुर्योधनादयः पूज्यन्ते च ।
एतादृशग्रान्तेर्निरसनार्थमुक्तो ग्रन्थः । तत्र ग्रन्थकारस्येमाः सूक्तयः पठनीयाः—

“विमर्शकम्भन्यमानैरसम्बद्धाऽनृतोक्तिभिः ।

कृतस्सारस्वतद्रोहो यावानद्य विचिन्त्यताम् ॥

येषामद्भुतचारीत्रैस्सारस्वतमलंकृतम् ।

ते सर्वे निन्दिता धूर्तैर्विद्यागन्धविवर्जितैः ॥

व्यासमहामुनिनिन्दा पूज्यश्रीकृष्णभगवतो निन्दा ।

पाण्डुसुतोत्तमनिन्दा स्वर्गश्रीद्रौपदीसतीनिन्दा ॥

सर्वज्ञभीष्मनिन्दा द्रोणाचार्योत्तमस्य वै निन्दा ।
 इति पुण्यपुरुषनिन्दा वत्! निश्शंकं कृता कैश्चित् ॥
 किञ्चान्यद्दुर्योधनदुःशासनकर्णशकुनिषु श्लाघा ।
 दुष्टचतुष्टयनाम्ना प्रधितेष्ववलोकयन्तु दौर्भाग्यम् ॥
 इति वेदव्यासमुनिश्श्रीकृष्णः पाण्डवाश्च पाञ्चाली ।
 पुण्यचरित्रा इति खलु सिद्धं प्रतिवादिनः परास्ताश्च ॥

उक्तेन विदुषा लेखकेनाऽयं ग्रन्थः कुतश्चित्कालाह्लिख्यते प्रकाश्यते च ।
 १, २, ३ भागाः पूर्वमेवागता आसन् । ४, ५ भागाश्च गतदिने लब्धाः ।
 अत्र पाण्डवा न भारतीयाः, किंतु तिव्वतीया इति वादस्य खण्डनपूर्वकं भारतीया
 एवेति निरूपितम् । तिव्वत एव त्रिविष्टपमिति वादस्य खण्डनम् । अरजस्वला
 द्रौपदी रजस्वलावेषं धृत्वा दुर्योधनसभां प्रविष्टेति वादस्य खण्डनम् । महाभारते
 कौरवपक्ष एव धर्म्यः; पाण्डवानां राज्याधिकार एव नासीदिति दुर्वादखण्डनपूर्वकं
 धृतराष्ट्राज्यवादनिरसनद्वारा पाण्डुराज एव राज्येऽभिषिक्त इति विषया निरू-
 पिताश्चतुर्थे भागे ।

पञ्चमभागे द्रौपद्याः पूर्वजन्मवृत्तान्तः, द्रौपदीजन्म शुकशोणितमन्तरा-
 प्ययोनिजानामुत्पत्तिः, द्रौपदीपाणिग्रहणचर्चा, श्रीकृष्णश्च स्वयं कर्णं प्रति “षष्ठे च
 त्वामहनि द्रौपदी पर्युपास्यती”ति अधर्मं कथमुक्तवानिति पर्यालोचनपूर्वकं
 श्रीकृष्णगूढाभिप्रायसूचनं, एवं “पञ्च मे पतयस्सन्ति मह्यं षष्ठोपि रौचते” इति
 श्लोकस्य द्रौपदीवाक्यत्वनिरसनद्वारा तात्पर्यवर्णनं चेति ।

महाभारततत्त्वजिज्ञासूनां सर्वेषां कृते ग्रन्थोऽयमतिलाभदो न संस्कृते,
 किं त्वान्नभाषायामिति दुःखवार्ता ।

విషయ సూచిక.

విషయము.

పుట.

- 1 దుష్టచతుష్టయము. 1105
- 2 కురువంశనాశనమునకు దుర్యోధనాదుల దుష్టత్వమే కారణము. పాండవులు నిరపరాధులే అని గాంధారి చెప్పటం. 1106
- 3 పుత్రశోకముతో దుఃఖించు ధృతరాష్ట్రునితో దుర్మంత్రుల మాటలు నీవు వినుటచే నింత చేటువచ్చినదని సంజయుడు చెప్పటం. 1106
- 4 కుంతీసమేతముగ పాండవులను లక్కయింట దగ్ధముచేయ సంకల్పించినది దుష్టచతుష్టయమే. 1107
- 5 ద్రౌపదీవివాహముతో ద్రౌపదునిబలము పాండవులకు సంభవించియుండ బలవిఘాతమువారికి కలిగింపవలెనని కర్ణ దుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రునితో చెప్పటం. 1107
- 6 అపకీర్తికి పాలుకాక పాండవులను ప్రేమించి వారి కర్మరాజ్యమిచ్చి వర్ధిల్లుడని భీష్మాదులు దుర్యోధనునకు బోధించుట. 1111
- 7 భీష్మాదుల మాటపై రాజ్యాధికారము నాదే అని చెప్పలేక దుర్యోధను ధూరకుండుట. 1117
- 8 దుర్యోధనుడు నేను రాజ్యాధికారిని కాకపోతినని తండ్రియొద్ద దుఃఖించుట. 1118
- 9 ప్రతివాదుల ఆక్షేపణలపై సమాధానము. 1123
- 10 దుర్యోధను డంగరాజ్యమిచ్చుట ఎత్తుకొని చేసిన ప్రతివాదుల ఆక్షేపణలపై సమాధానము. 1124
- 11 ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడై యున్నట్లున్న ఆంధ్రభారత వచనములకు పూర్వోత్తరసందర్భపరిధిపర్యాయోచన. 1127
- 12 రాజ్యాధికారమునుగూర్చి ప్రతివాదుల ప్రసంగములు, అందు ప్రథమప్రతివాది ప్రసంగము-తన్నిరాకరణము. 1140
- 13 ద్వీజయములో పాండుభూపతి క్రొత్త రాజ్యమును సంపాదించి యుండలేదు. 1143

విషయము.

పుట.

- 14 ద్వితీయప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1148
- 15 తృతీయప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1150
- 16 చతుర్థప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1162
- 17 పంచమప్రతివాది ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1177
- 18 పంచమగ్రామసంధినిగూర్చి వివరీతోక్తులు. 1185
- 19 ప్రతివాదులకు వేదవ్యాసస్వరూపప్రకటన. 1198
- 20 దుర్యోధనుడు కలిపురుషుడు. 1204
- 21 కర్ణుడు సూర్యాంశ సంభూతుడు. 1206
- 22 కర్ణునకు సహజకవచము అనుమాటకు బలిష్ఠమైన చర్మము అని యర్థము అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1211
- 23 కుంతీకన్యక శిశువును పరిత్యజించిన విధానము. 1213
- 24 మొదట కర్ణజన్మవిషయము వెల్లడింపని కుంతీదేవియందు “స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతికా” అను మాట బూటకము కాదు అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము. 1215
- 25 కర్ణుడు సూతకులమునకు జేరిన విధము. 1219
- 26 సూతపుత్రుని విద్యాభ్యాసము, దుర్యోధనసఖ్యము, అర్జున వైరము. 1221
- 27 సూతపుత్రుడు ద్రోణాచార్యుని విడిచి పరశురాము నాశ్రయించుట. 1222
- 28 నేను బ్రాహ్మణుడనని చెప్పి కర్ణుడు పరశురామునియొద్ద ప్రవేశించుట. 1228
- 29 కర్ణునకు బ్రాహ్మణశాపప్రాప్తి. 1224
- 30 కర్ణునకు పరశురామశాపప్రాప్తి. 1225
- 31 ఆంధ్రభారతోక్త పరశురామశాపప్రకారము. 1229
- 32 పాండవవిద్యేషులగు కర్ణదుర్యోధనుల బాల్యస్నేహము అర్థ

విషయము.

పుట.

- సంబంధముమూలమున ప్రబలుట. 1231
- 33 దుర్యోధనుడు భీమునకు విషాన్నము పెట్టించుట మొదలగు పనులు కర్ణమైత్రీకిపూర్వము జరిగినవే అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 1235
- 34 భీమ సేనుడు అష్టకుండపరిమితరసము దాగి నాగలోకమునుండి వజ్రశరీరుడై వచ్చుట. 1239
- 35 దుర్యోధనునకు సమృతముగ బ్రవర్తించుట కర్ణున కొక యవ గుణము కా నేరదు అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 1240
- 36 వనవాసులై యున్న పాండవులను మనము వెళ్ళి వధింతుమని కర్ణుడు దుర్యోధనున కాలోచన చెప్పుట. 1243
- 37 పాండవహత్యకై దుర్వృత్తితో బయలుదేరిన దుష్టులను వేద వ్యాసభగవానుడు నివారించుట. 1247
- 38 దుర్యోధనునకు మైత్రేయమహర్షి శాపము. 1247
- 39 ఘోషమాత్రే అను పేరుతో అరణ్యమునకు వెళ్ళి అక్కడ కష్టములకు పాలై యున్న పాండవులకు నీవై భవముజూపి వారి నేకేసింపవలయును. అని కర్ణుడు దుర్యోధనుని ప్రోత్సహించుట. 1249
- 40 పాండవులను దుఃఖపెట్టదలచి వెళ్ళిన దుష్టులు అక్కడ గంధర్వులతో డీకొని అపహరింపబడుట, పాండవుల చేరక్షింపబడుట 1252
- 41 గంధర్వులు అర్జునుని విషయమున సరిగా తమ బలముచూపి యుద్ధము చేయలేదు. అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 1257
- 42 పాండవరక్షితులై బ్రతికివచ్చిన దుర్యోధనాదుల యొక్కయు, కర్ణునియొక్కయు సంభాషణము. 1259
- 43 లాకికుడగు ధర్మరాజు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనునకు దురంతముగు వైరము గలిగించుట వింతకాదు—అను ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 1263
- 44 దైత్యదానవులు దుర్యోధనుని మరణింపకుండజేసి నిన్ను నమ్ము కొనియో మేమున్నామని చెప్పి నరకాసురుని ఆత్మ కర్ణుని

విషయము.

పుట.

యం దావిష్టమగు నని చెప్పి హెచ్చరించుట. 1275

45 ఘోషయాత్రాపరాభవమును గూర్చి చేసిన భీష్ముని పరామర్శపై కర్ణుడలిగి చేసిన దిగ్విజయము, దుర్యోధనుని విష్ణుయూగాచరణము — కర్ణశపథము. 1279

46 పాండవులు శాపహతులగుటకై దుష్టచతుష్టయము దురాలోచనముచేసి దుర్యాసోమహర్షిని ప్రేరేపించుట — ఆముష్ణనుండి పాండవులను కృష్ణపరమాత్మ రక్షించుట. 1285

47 సైంధవుడు ద్రౌపదిని బలాత్కారముగ నెత్తికొనిపోవుచు పాండవులచే శిక్షింపబడుట, ఈశ్వరు నారాధించి పార్థునిదప్పమిగిలినవారి నొకనాడు జయింపగల పర మొందుట. 1291

48 కర్ణుడు బ్రాహ్మణవేషముతో యాచింపవచ్చిన దేవేంద్రుని వలన ఏకవీరఘ్నిని తీసుకొని తన కవచకుండలములు దేవేంద్రుని కిచ్చుట. 1293

49 ఇంద్రుడు చిత్రానుచితముల పాటింపక కర్ణుని కవచకుండలములను భిక్షించెను అను ప్రసంగము — తన్ని రాకరణము. 1299

50 ఉత్తరిగోగ్రహణకాలమందైన కర్ణ పరాజయముచుగూర్చి ప్రతివాదుల కారణకల్పన — తన్ని రాకరణము. 1303

51 సూర్యపుత్రుడగు కర్ణుని పరాజయముచుగూర్చి నీలకంఠాచార్యోక్తకారణము. 1307

52 కౌరవులు పెట్టిన కష్టములతో పాండవులకు ప్రాప్తించిన శ్రేయస్సులు. 1310

53 పాండవవిద్యేషములో కర్ణదుర్యోధనులకు సంభవించిన అనర్థములు. 1323

54 కౌరవులతో సంధిచేసికొనుటకై పాండవులు చేసిన ప్రయత్నములు, కర్ణదుర్యోధనాదులు చేసిన ప్రతిఘటనములు. 1323

విషయము.

పుట.

- 55 పాండవులు లోకనిందను మాపికొనుటకు రాయభారములు
సాగించిరి అనుప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 1329
- 56 భీష్ముడు-అర్ధరథుడని కర్ణుని నిరసించియు, కర్ణజన్మమును
గూర్చిన కుంతీచరిత్రమును వెల్లడించియు తన ఘనమైన చరి
త్రమును మాపికొనెను. అనుప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 1331
- 57 భగవద్గీతానాటకపరామర్శము. 1344
- 58 భీష్మునిబ్రహ్మచర్య మనుమానాస్పదము అనుప్రసంగము—
తన్ని రాకరణము. 1345
- 59 ధర్మరాజాదులు శుద్ధాత్ములని, దుర్యోధనాదులు దురాత్ము
లని భీష్ముని అంత్యకాలవాఙ్మూలము. 1349
- 60 కర్ణుడు కుంతీదేవితో చార్థనితప్ప మిగిలిన పాండవులను సేను
వధింపనని చెప్పి పంపుట. 1354
- 61 కర్ణుడు కీర్తిశరీరమును మాపికొనకుండుటకు స్వామిహితముగ
సంధి చేసుకొనవద్దని ప్రసంగించినను ప్రసంగించవచ్చును అను
ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము. 1357
- 62 కృష్ణభగవానుడు వచ్చి కురుసభావృత్తాంతమును చెప్పుట,
యుద్ధము వచ్చిపడెనే అని ధర్మజుడు చింతించుట. 1358
- 63 దుర్యోధనుడు యుద్ధమునకు కాలుదువ్వుచు పాండవులను రెచ్చ
గొట్టుచు ఉలూకునిచే సందేశ మంపిన విధము. పృథివాది
పరామర్శము. 1360
- 64 భగవద్గీతానాటకపరామర్శము. 1368
- 65 భారతమహాయుద్ధపుట్టము—భీష్ముని సేనానాయకత్వము. 1374
- 66 ద్రోణాచార్యసేనానాయకత్వము, దుర్యోధనుడు వర మడిగిన
విధము. 1382
- 67 ద్రోణపరాక్రమమునకు మెచ్చి దుర్యోధనుడు కర్ణునియొద్ద

విషయము.

పుట.

- భీమసేనాదులను నిరసించుట, కర్ణుడు భీమసేనాదులను
ప్రశంసించుట. 1886
- 68 అసహాయుడైన అభిమన్యుని ఆగ్గురు మహాయోధులు ఏకీభ
వించి పడగొట్టుట. 1857
- 69 ప్రతివాదిప్రసంగపరామర్శము. 1390
- 70 సైంధవవధనాడు పార్థుని అద్భుతచర్య. 1391
- 71 సైంధవవధనాడు కౌరవవ్యూహములో ప్రవేశించిన సాత్యకి
భయపడి పారిపోవు దుశ్శాసనుని దోణుడు మందలించుట. 1394
- 72 సైంధవవధనాడు ద్రోణరథములను భీమసేనుడు విసరివేసి
సైన్యములో బ్రవేశించుట. 1395
- 73 కర్ణభీమసేనుల యుద్ధములో భీమసేనుని బాణప్రయోగకుశలత 1396
- 74 భీమసేనబాణప్రహారములచే తుతగాతుడైన కర్ణుడు తన
యస్థును దుర్యోధనునకు జెప్పుట. 1398
- 75 సాత్యకిని ఖండించుటకు ఖడ్గమెత్తిన భూరిశ్రవస్సుభుజము
పార్థునిచే ఖండింపబడినపుడు భూరిశ్రవస్సు ఆక్షేపణము-
పార్థుని సమాధానము. 1399
- 76 శ్రీకృష్ణోపదిష్టుడై పార్థుడు సైంధవుని వధించిన విధము. 1406
- 77 సైంధవసంహారమునుగూర్చి వక్రవ్యవేశేషము. 1408
- 78 సైంధవసంహారములో దోణు డన్యాయముచేసినట్లు చెప్ప
వచ్చిన దుర్యోధనుని ద్రోణాచార్యుడును, కర్ణుడును మందలిం
చుట. 1409
- 79 కర్ణుని ఏకనీరఘ్ని పార్థునియందు ప్రయోగింపబడకపోవుటకు
కారణము. 1413
- 80 ధర్మజునకు ద్రోణాచార్యునివద్ద అసత్యమాడకతీరని పరిస్థితి. 1416
- 81 ద్రోణవధానంతరము స్వయంకృతాపరాధముల దలచుకొని

విషయము.

పుట.

- నుష్టచతుష్టయము పరితపించుట. 1420
- 82 కర్ణుని సైన్యాధిపత్యము, శల్యసారథ్యవరణము, కర్ణశల్య సంవాదము 1421
- 83 పార్థుడు సంశ్లేష్టకులతో బోధించునపుడు కర్ణుడు పాండవసేనలపై విజృంభించుట. 1424
- 84 భీమసేనుడు దుశ్శాసనుని వధించుట. 1426
- 85 సంధిచేసుకొనుచుని అశ్వత్థాను చెప్పట, దుర్యోధనుడు సంయ్యతింపకపోవుట. 1428
- 86 కర్ణుని సర్పముఖాస్త్రము వ్యర్థమగుట, రథచక్రమైత్తునంత వరకు నాపై బాణప్రయోగము జేయుట నీకధర్మమను కర్ణుని మాటలపై కృష్ణభగవానుడు సమాధానము జెప్పట. 1430
- 87 ప్రతివాదిపరామర్శము. 1438
- 88 ఇప్పుడైన సంధిచేసికొనుట మంచిదని కృపాచార్యుడును, అది జరుగునదికాదని దుర్యోధనుడును సంభాషించికొనుట. 1441
- 89 దుర్యోధన యుధిష్ఠిరుల వాక్యోపవాక్యములు. 1442
- 90 భీష్మసేనదుర్యోధనయుద్ధము, భీమసేన గదాఘాతమున దుర్యోధనోరుభంగము. 1445
- 91 కృష్ణభగవానునిగూర్చి దుర్యోధనుడు పరుషోక్తు లాడుట, కృష్ణభగవానుడు మందలించుట. 1449
- 92 పాండవులనుగూర్చి కృష్ణపరమాత్మ తెలిపిన ముఖ్యవిషయము. 1457
- 93 దుర్యోధనాశ్వత్థామాదిసంభాషణము, అశ్వత్థానుకృత సౌప్తికవధకార్యమునకు దుర్యోధనుని అభినందనము. 1458
- 94 హతపుత్రమిత్తుడై యున్న ధృతరాష్ట్రునకు వేదవ్యాసభగవానుడుపచేసించిన విధము. 1460
- 95 భారతవిమర్శన-నిరాకరణము. 1463

విజ్ఞప్తి.

“విద్యావిహీనః పశుః” అని ఆర్యోక్తి.

విద్య అనగా, ధర్మ-అధర్మములను; అర్థ-అసర్థములను; వైషయిక-సుఖదుఃఖములను; బంధ-మోక్షములను; భగవత్స్వరూపమును, జన్మాంతరమును విశేషీకరింపగల జ్ఞానము. ఇట్టి విద్యకు ఆధారభూతమైన గ్రంథములు (విద్యాస్థానములు) పురాణ-న్యాయ-మీమాంసా-ధర్మశాస్త్ర-వేదాంగ-మిశ్రితములగు వేదములు.

ఈ గ్రంథములయందు ఎంత కృషియో అంత విద్య; ఎంత విద్యయో అంత అవిద్యానివృత్తి; అంత మనశ్శాంతి; అంత భగవద్భక్తి; అంత పరమార్థదృష్టి; అంత పాపభీతి.

ఈ లక్షణము లున్నపుడే మనుజునకు సత్ప్రవర్తన, కష్టసహిష్ణుత్వము, మనోధైర్యము, యథాలాభసంతృప్తి సంభవించును. ఇట్లు మనుజుని జీవయాత్రలో ముఖ్యసాధనము విద్య. వేదశాస్త్రములవంటి ప్రమాణము లన్యములగునా? మహర్షులవంటి ప్రామాణికులును, జగద్గితకారులును, సత్యవాదులును, విజ్ఞాననిధులును అన్య లగుదురా?

వేదవ్యాసమహర్షి— కురుపాండవచరిత్రవ్యాఖ్యాముఖమున వేదార్థ వివరణరూపము, పురుషార్థ ప్రకాశకము నగు మహాభారతమును చతుర్దశ విద్యాస్థానరహస్యములతో కూర్చి లోకమున కనుగ్రహించెను.

ఇది ఎంత కని వినినను తృప్తి తీరకుండునట్టి తద్భుతకథాసంగి వేశములతో, లోకజ్ఞానదాయకహితోపదేశములతో, దైవపురుషాకార—బలాబల ప్రదర్శనములతో, భగవదకుంతిత—జ్ఞాన—శక్తి నిరూపణములతో, అపూర్వవిషయములతో నిరూపమానమైన విరాజిల్లుచున్నది.

ఈ మహాభారతకర్తయే బ్రహ్మసూత్రకర్తయు, అష్టాదశపురాణ
కర్తయు నయియుండుటచే వేదాంతాధ్యయనసమయమందేమి, పురాణ
ప్రవచనసమయమందేమి నిత్యకృత్యముగా శ్రీవేదవ్యాసకీర్తన—
నమస్కారములు అస్తికలోకములో చేయబడుచునే యున్నవి.

ఇట్లు విద్వాంసులకును, పీఠ్యాభ్యాసకులకును, విచారాభిమానుల
కును, విద్యోపజీవులకును నిత్యస్మరణీయుడగు వేదవ్యాసుని మహాభార
తము మతాచార్యులచేతను, మహాపండితులచేతను ప్రమాణముగా
పరిగ్రహింపబడియున్నది.

ఆధునికులు మాత్రము కొందరు మహాభారతముపై, మహర్షిపై,
కృష్ణభగవానునిపై, శాండవులపై, మహాపురుషులపై లేనిపోని ఆక్షేప
ములు లేవదీసి గ్రంథస్థమైనది, జరిగియున్నది కాదని స్వకపోలకల్పన
లతో, మహాజనమావణోక్తులతో తలకొకవిధమున పుస్తకములు
రచింపసాగినారు.

అది అకృమమని నిరూపించి మహర్షియొక్కయు, మహాభార
తముయొక్కయు, మహాపురుషులయొక్కయు పవిత్రతాప్రతిష్ఠలను
లోకమునకు ప్రకటించుట, ప్రతివాదుల భ్రాంతిని తొలగించుట— ఆర్జిం
చిన విద్యకు, ఆవిర్భవించిన గురుదేవతాభక్తికి, ఆచరించిన ఆర్షసార
స్వతోపాసనకు సార్థక్యమని “మహాభారతతత్వకథనము” రచింప
వలసినవాడ నైతిని.

మహాభారతపరిశీలనములో స్వాభిప్రాయము లేవో పెట్టుకొని
వానికి సరిపడునట్లు కనబడు విచనములనే తీసుకొని తావన్మాత్రముచే
వచనాంతర— పూర్వోత్తర—విరోధములు లక్ష్యపెట్టకుండ విషయ
నిర్ణయము చేసివేయుట విమర్శకపద్ధతి.

స్వాభిప్రాయములని యేమియు లేక గ్రంథతాత్పర్యము గ్రహించుటకే తమ బుద్ధిని వినియోగించి యావద్గ్రంథమునకు ఏకవాక్యత నాలోచించి ప్రమాణాంతర-పూర్వోత్తర-విరోధము లేకుంక జూచి విషయనిర్ణయము చేయుచుండుట విద్యత్పద్ధతి. ఈ విద్యత్పద్ధతినే అవలంబించి వ్యాఖ్యానాధారమున గ్రంథసమన్వయప్రదర్శనముతో విమర్శకపద్ధతిలోని దోషములు వెల్లడించి, తత్తన్నిందానిరాకరణ మూలమున మహాభారతవిషయము నిర్దుష్టమని నిరూపింపబడినది.

ఆయాసందర్భములలో ప్రతివాదులు వాడిన మాటలకు - బదులు చెప్పనపుడు వాడబడిన మాటలలో గొన్ని మృదువుగా లేనట్లు కొందరభిప్రాయపడినారు.

మరికొంగ రిట్లు వ్రాసియున్నారు— “మీపుస్తకము (పంచమ భాగము) చదువుచుంటిని. చాలా బాగున్నది. వాళ్ళు వ్రాసినదానికి మీరు చాలా మృదువుగా వ్రాసినారు. ఆమూర్తవ మట్టివారియెడ చాలదని తోచినది.” అని.

మహాభారతోక్తమహాత్ములయెడ అభిమాన మేర్పడినవారికి తోచునట్టి యభిప్రాయ మిది. అది యేర్పడనివారికి తోచునట్టిది పై యభిప్రాయము. మాది తత్త్వకథనతాత్పర్యమేకాని వ్యక్తినిరసన తాత్పర్యము కాదని గ్రహింపవలయును.

ఫలపుష్పముల నిచ్చునట్టి యొక మహావృక్షము నాశ్రయించి జీవించుటలో వృక్షమునకు చేటు రాకుండ కాపాడుకొనుచు ఆపుష్పాదులను సంగ్రహించి లోకుల కందించుచు జీవించుట యొకపద్ధతి. ఆవృక్షకాఖిలనే ఛేదించుచు కాల్చి బొగ్గులుచేయుచు వానిని లోకుల కందించుచు జీవించుట యొకపద్ధతి. ఇందు మొదటిపద్ధతి వంద్యము; రెండవపద్ధతి సింద్యము.

వేదవ్యాసభగవానునిచే మన కనుగ్రహింపబడినది మహాభారత
 కల్పవృక్షము. దీనిని జీవనాధారముగా జేసికొనుటలో పై జెప్పబడిన
 రెండవపద్ధతి నవలంబింపక మొదటిపద్ధతినే అవలంబించి ఫలపుష్ప
 ప్రియములైన పుణ్యపురుషచరిత్రములను యథాతథముగా స్వీయరచ
 నలతోగూడ లోకలకందించుచుపురాతనపుణ్యపురుషులకీర్తిప్రతిష్ఠలను
 లోకమున చాటుచు భారతదేశోన్నత్యమును నిలవబెట్టుచు విద్యాలోప
 ముచే మన ఆర్షగ్రంథములపట్ల దాపరించిన దుస్థితిని, లోకములో
 గోచరించు అవినీతిని, అవలొకించి సద్గ్రంథములద్వారా మనభారతీయు
 లలో విద్యావ్యాప్తియగుటకై సాతకమహాశయులు పూనికొనలయును.
 ఇదియే మా విజ్ఞప్తి.

ఇట్లు,
 గ్రంథకర్త.

‘బాల్కన్వాస’

బి. వే. వారణసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు.

శ్రీ మహాగణాధిపతయే నమః.

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

మహాభారత తత్త్వకథనము.

దుష్టచతుష్టయచర్య.

“పాండవపూజ్యత్వాభివ్యక్తి స్పృహ్యైకకృత్యవిజ్ఞానాత్ |

స్యా దితి దుష్టచతుష్టయచర్యా సంకృత్యా తేత్యే పశ్యన్తు ||

“దుర్మోధనో మన్యుమయో మహాద్రుమః స్కంధః కర్ణః శకునిస్తస్య కాళాః |
దుశ్శాసనః ఫలప్రోషే సమృద్ధే మూలం రాజా ధృతరాష్ట్రోఽమనీషీ” |

“యుష్మికో ధర్మమయో మహాద్రుమః స్కన్ధోఽర్జునో భీమసేనోఽస్య కాళాః |
మాద్రీసుతో పుష్పఫలే సమృద్ధే మూలం శృష్టే బ్రహ్మచ బ్రాహ్మణాశ్చ” ||
(అర్చి- అ1)

—♦ దుష్టచతుష్టయము ♦—

దుర్మోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, కర్ణుడు, శకుని పేరు దుష్టచతుష్టయమని చెప్పబడెను. ధర్మాత్ములగు పాండవులు కనేకబాధలుకలిగించి వారి రాజ్య మపహరించి వారిపై యుద్ధమునకు కారుదువ్వెను. కౌరవవంశనాశనమునకు కారణమైనది యీ దుష్టచతుష్టయమే అనియు, పాండవులు నిరపరాధులనియు మహాభారత ముద్ఘోషించుచున్నది. ఈ విషయమును గాంధారియే స్పష్టముగా తెప్పినది.

—♦ 'కురుపంశనాశనమునకు దుర్యోధనాదుల దుష్టత్వమే
కారణము. పాండవులు నిరపరాధులేఅని' గాంధారి చెప్పట. ♦—

యద్యమృతులను గూర్చి దుఃఖించుచు పుత్రశోకములో ముని
గియన్న గాంధారి, తనకు ధర్మజుడు నమస్కరింపవచ్చినపుడు తత్కా-
లాగతుడై తన్నోదార్చునట్టి వ్యాసభగవానునితో ప్రస్తావించుచు నిట్లు
చెప్పినది—

“దుశ్శాసనాపరాధేన శకునే స్సౌబలస్య చ ।

క్షుద్రుశ్శోకనాత్మాం చ కృతోఽయం కులసంక్షయః ॥

వాపరాధ్యతి బిభత్సుః న చ పార్థో వృకోదరః ।

నకుల స్సహజేన శ్చ నైవ రాజా యుధిష్ఠిరః” ॥

(శ్రీ- పర్వ)

దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ శకునుల దుర్మార్గములచేతనే
కులక్షయమైనది. పాండవుల తప్పేమియు లేదు అని.

అంధభారతము— ధర్మంబు పరిగ్రహించి నీకొడుకులగు పాండవులచేన
కోపంబు నిగ్రహింపుమనిన గంధతీనందనునకు గాంధారరాజనందన యిట్లనియె—

సీ. “ఏనమాయాగ్రస్థగాను విరల జెడ దలచెడ నెట్లు లుక్కులిక జేసి

కలిగితి గాక యి క్కంటేయవగ్గంబు గాంతి కెట్లట్లు నాకును ధరింప

కలచె దుర్యోధను తులవతనంబున శకునియు గర్జదుశ్శాసనులును

దుష్టాత్ము లగుటను ద్రుంగె గౌరవకుల మడసి పాండవులు గయ్యంబు పొడి

జంపి రిందలి నది మది నొంపజాలదు”

—♦ పుత్రశోకముతో దుఃఖించు ధృతరాష్ట్రునితో దుర్మంతుల
మాటలు నీవు వినుటచే నింత చేటువచ్చెనని సందయుడు చెప్పట ♦—

“న త్వయా నుహృదాం వాక్యం బుగ్రీవతా మవధారితమ్ ।

అసి నైవై ధారేణ స్వబుద్ధ్యా తు విచక్షితమ్ ॥

ప్రాయశోఽకృతంపశ్చాత్ సుతతం పయ్యపాసితాః ।

అస్య దుశ్శాసనో మస్త్రీ రాధేయ శ్చ దురాత్మవాన్ ॥

శకుని వైవ దుష్టాత్మా చిత్రసేనశ్చ దుర్మతిః”

అప్రాదేశకములు చెవిని బెట్టక పడునైన కత్తివంటి స్వబుద్ధిచే
వ్యవహరించితివి. నీవెప్పుడుదుశ్చరితులనే ఉపాసించితివి. దుష్టాత్ములైన
దుశ్శాసనుడు, కర్ణుడు, శకుని, చిత్రసేనుడు నీకు మంతులైరి.

అంధభారతము— సుహృజ్జనంబు లపదేశించిన మాటలు విననైతి నని నీవుచెప్పె దుమ్మలింపం బనియేమి. నీకును నీ కొడుకునకు మంతులు దుశ్శాసనండును, కర్ణుండును, శకునియు నట యేమి పెప్పగల దవధరింపుము.

—♦ కుంతీస మేతముగా పాండవులను లక్కయింట

దగ్ధముచేయ సంకల్పించినది దుష్టచతుష్టయమే ♦—

తత స్సుజలపుత్ర స్తు రాజా దుర్యోధన శ్చ హ ।

దుశ్శాసన శ్చ కర్ణ శ్చ దుష్టం మన్త్ర మమన్త్రీయన్ ॥

తే కారవ్య మనుజ్ఞావ్య ధృతరాష్ట్రం నరాధిపమ్ ।

దహనే తు సపుత్రాయాః కున్త్యా బుద్ధి మకారయన్ ॥ (అది- అ14)

కర్ణ శకుని దుర్యోధన దుశ్శాసనులు దురాలోచనము చేసి ధృతరాష్ట్రుని అనుజ్ఞపై పాండవులు వారణావతమునకు తల్లితోగూడ వెళ్ళినట్లు చేసి అక్కడ వారిసందరను దగ్ధముచేయవలెననిసంకల్పించిరి.

—♦ ద్రౌపదీవివాహముతో ద్రుపదుని బలము పాండవులకు

సంధవించియుంక బలసిఘాతము వారికి కలిగింపవలెనని

కర్ణదుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రునితో చెప్పుట ♦—

“తతో దుర్యోధన శ్చాపి రాధేయ శ్చ విశాంపతే ।

ధృతరాష్ట్ర మపాగమ్య కనోఽబ్రాతా మిదం తదా ॥

సన్నిధౌ విదురస్య త్వం దోషం కన్తుం న శక్నుమః ।

వివిక్త మితి కత్యుహః కిం తవేదం చిక్ష్ణుతిమ్ ॥

సపత్నీవృద్ధిం య త్రాత మన్యసే వృద్ధి మాత్మనః ।

అభిహ్వాసి చ య త్తత్తు స్సమిషే ద్విషతాం వర ॥

తేహం బలవిఘాతో హి కర్తవ్య స్తాత నిత్యతః ।

తే కయం ప్రాప్త కాలస్య చిక్ష్ణాం మన్త్రీయామహే ।

యథా నోన గ్రహేయ స్తే సపుత్రీబలభాన్ధవాన్ ॥ (అది. అ 200)

పాండవులు ద్రౌపదీపాణిగ్రహణము చేసి ద్రుపదపురమున నున్న వార్త దెలిసికొని విదురుడు ధృతరాష్ట్రునితో వారినిగూర్చి ముచ్చటించి వెళ్ళినతరువాత కర్ణుడు, దుర్యోధనుడు ధృతరాష్ట్రుని యొద్దకు జేరి యిట్లనిరి. మహనీయా! విదురుని సమక్షములో ఘేము

నీకేమియు మారుమాట జెప్పలేకున్నాము. ఇప్పుడన్యులు లేరుకనుక మాటలాడుచున్నాము. నీవు శత్రువృద్ధినే అత్యవృద్ధిగా భావించుచున్నావు. ఆశత్రువులను విదురునియొద్ద స్తుతించుచున్నావు. నీ సంకల్పమేమి? వారు మనల నందరిని కబళింపకుండుటకై వారికి చేకూరిన బలమునకు విఘాతము కలిగించుటే మనకు నిత్యకర్తవ్యము. ఈ సమయమున మనకు కర్తవ్యమిది అని మేమాలోచించినాము. అని. దీనిపై ధృతరాష్ట్రు డిట్లనెను—

“అహ మప్యేవ ఘోరైత చ్ఛిక్షీన్నామి యథా యువామ్.”

విశేషం నాహ మిచ్ఛామి త్వాకారం విచరంహితి॥

తత స్తేహం గుణానేవ కీర్తయామి విశేషతః॥

నామబుధ్యేత విదురో మమాభిప్రాయ మింగితైః॥

య చ్ఛ త్వం మన్యసే ప్రాప్తం త ద్భవిషీ సుయోధన॥

రాధేయ మన్యసే య చ్ఛ ప్రాప్త కాఠం కదాశుమే॥

(అది. ఆ. 201)

నా మనోగతము మీ మనోగతము నొక్కటే. నా హృదయము విదురునకు వెల్లడికాకుండుటకై పాండవుల గుణములనే విశేషముగా విదురునియొద్ద కీర్తించుచుందును. ఓ కర్ణదుర్యోధనులారా! ఇప్పుడు చేయవలసిన పని యేమి. మీ రాలోచించినారో చెప్పుడు? అని.

అంధభారతము— “దుర్యోధనండు పాండవపాంచాలవిభేదనోపాయంబు తింటిండుచుండె నంత విదురుండు పాండవాభ్యుదయంబును, పాంచాలీస్వయం కరంబును, దుర్యోధనాదులు భగ్నదర్శులగుటయు విని సంతస్థి పొడవులు ద్రుపద రాజపుత్రిం బెండ్లియై ద్రుపదుపురంబున నున్నవారని ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పిన నతం డిట్లనియె—

అ. యజ్ఞ సేవ తూతు సభిజాత నాతని యజ్ఞ వేది నువితయయినదాని

ననభు విధినివాహ మయి పాండునందసుర్ మిగుత మిక్రీబతసమ్మధులయిరి.

క. కొడుకుల యభ్యుదయము విని, కడుసంతసమయ్యె నిపుడు కారనకుల మే

ర్వద తెలిగె నెల్లరాజుల, నొడిచిన భుజవీర్యమును మహాత్మాహమునన్.

గ. అని విదురునకు బ్రియంబుగా బలికి యంతఃపురంబునకుం జని యంతప్రాపం
చేర్పడకుండ నుండునంత కర్ణదుర్యోధనులు ధృతరాష్ట్రు పాలికిరి బలియిట్లునిరి—

క. ఈయన బంగళను విడుదలచేసి యొడ్డన యునికిజేసి నేరముపలకన్.

మాయిష్టం బెట్టింపగ, ధీయుత యెడగంటి మిన్ని దివసంబులకున్.

జ. విడుదలచేసాండకహితుడని, మొదలన యెట్టియును నరినిమాహంబునన
వ్విడుదు కచనంబు నిలుపుదు, హృదయంబున నరకు పెద్ద యిష్టుడు మీకున్.

వ. అనిన వారలకు ధృతరాష్ట్రం డిట్లనియె.

సీ. పలుకుల జెయ్యుట బాండ్వలకు బీరి, గలయట్లయుండుదు గాని నాదు
హృదయంబు విడుదల కన్నండు నెరిగింప, నేను మీరలచిన యివ్విధంబు
తలచుచునుండుదు. దైవసంపదగల, వారల బాండ్వలకుల నేను
సేయంగనగు నెద్ది నెప్పుడెట్లం బింక?

ఈ కర్ణధుర్యోధనధృతరాష్ట్రుల సమాలోచనమునకు బూర్వ
వృత్తాంతమేమి? పాండవులు ధృతరాష్ట్రోపదేశమున వారణావతము
నకు వెళ్ళి అక్కడ దుష్టచతుష్టయకల్పితమైన అక్కయింటి ముష్టు
నుంజి తప్పించుకొని, దుష్టులు హన్యకై తలపెట్టిన దుస్సంత్రమును
తెలిసికొని తప్పించుకొనిన మన మిప్పుడు జహిర్గతులమే అయినయె
డల తమదుస్సంత్రము తెల్లడియైనది కదా యని యిక్క అయుధము
లతోడనే వధింపవచ్చి వారు మనపై బడుదురనియు, అప్పుడు వారిపై
మనము చేయి చేసికొనవలసివచ్చుననియు, తన్మూలమున వారిని వధింప
వలసివచ్చుననియు, అట్లు జరుగకుండుటకై మనము కొంతకాల మజ్ఞా
తచర్యగా సంచరించిన పక్షములో పాండవులు మరణించినారని వారు
భావించురనియు, అందువలన “మతణాంతాని వైరాణి” అన్నట్లు
వారిహృదయములు శారితంపవచ్చుననియు ఈవిధముగా దూరదృ
ష్టితో నాలోచించి ఆ పాండవులు అజ్ఞాతముగనే కొంతకాలము సంచ
రించినారు.

అప్పుడు లక్కయింట పాండవులను దుష్టులగు దుర్యోధనా
దులు దగ్ధముచేసినా రను లోకాపవాదము కరువంకయులకు దుర్భర
మైపోయినది. అట్టి లోకాపవాదముతో భీష్మధృతరాష్ట్రదులు కుండు
చుండిరి. దుర్యోధనాదులు సంతోషించిరి.

అంతట పాండవులు బ్రాహ్మణవేషములతో కృమకృమముగా ద్రోహదీప్తయంపరసమయమునకు ద్రుపదపురమున కేగి, అచ్చట మత్స్యయంత్రభంజనపూర్వకముగా ద్రోహదీని పరిగ్రహించి, ఆసమయములో నెదుర్కొనిన కర్ణాదుల నోడించి, ద్రోహదీపాణిగ్రహణము చేసి ద్రుపదపురమున సుఖముగా నుండ నప్పుడు పాండవులు జీవించి యుండుటగాక అభ్యుదయాభివృద్ధిగా గూడ నున్నట్లు వినిన దుర్యోధనాదులకు గలిగిన చింతకు మేర లేదు. వారికప్పుడు కలిగిన దురూహలివి— ద్రుపదునకు పాండవులకు మిత్రభేదము కలిగింపవలయుననియు, లేక ద్రోహదీనిమిత్రమున పాండవులలో బరస్పరకలహము కలిగింపవలెననియు, లేదా పాండవులకు వేర్వేరుగా స్త్రీరత్నములను తార్చి వారికి ద్రోహదీయందు విరక్తి బుట్టింపవలెననియు, లేదా అయిదుగురితో కాపురముచేయుట కష్టమని ద్రోహదీకే పాండవులపై విరక్తి కలిగింపవలెననియు, మాయోపాయముల భీముని వధించి వారల బాహీనుల జేయుదమనియు దుర్యోధను డనెను. దీనిపై కర్ణుడిట్లనెను—

అంధభారతము— “ఈ యుపాయప్రయోగంబులన్నియు నుడిగి యిప్పుడ పాండవులయందు వికృమంబు ప్రయోగించుట కార్యంబు. చతురంగబలసాధనసన్నద్ధులమయి యుద్ధంబునం పాంచాలు భంజించి పాండవుల నొండుగడ నుండనీక తోడ్కొని తెత్తమనిన గర్భ పలుకు లాకర్ణించి”

“తే బలేన వయం రాజన్ మహతా చతురంగిణా ।

ప్రమథ్య ద్రుపదం కిఘ్ని మానయా మేహ పాండవాన్ ॥

నహి సామాన్య న దానేన న భేదేన చ పాండవాః ।

శక్యా సాధయితుం తస్మా ద్వికృమైశ్చైవ తాన్ జహి ॥

తా న్వికృమేణ జిత్యేమా మఖిలాం భంక్త్వా మేవినీమ్ ।

అతో కాన్యం ప్రపశ్యామి కాశ్యోపాయం జనాధిప ॥ (అది. ఆ 202)

దుర్యోధనా! నీపూహించిన విధముగా పాండవులను నానుదానభేదములతో జయించుట శక్యము కాదు. మనమిప్పుడు సేనలతో వెళ్ళి ద్రుపదుని జయించి పాండవుల నిక్క-డకు తీసుకొనివత్తము. నీవు

వారిని పరాక్రమముచేతనే వధించి యీ అఖండభూమండలమును అనుభవింపుము.

ఇట్లు దుర్యోధనుడు, కర్ణుడు తనయొద్ద వెల్లడించిన పాండవ నిగ్రహపద్ధతులను విని ధృతరాష్ట్రుడు కర్ణునితోరణి కభినందించి మీరును భీష్ముద్రోణవిదురులును కలిసి మహాకసారి ఆలోచించి చేసినది శ్రేయస్కరమని చెప్పి వెంటనే భీష్మాదులను పిలిపించి ఆ విషయమును వారియొద్ద వెల్లడింపగా భీష్మాదు లిట్లు బోధించిరి.

—♦ అపకీర్తికి పాలుకాక పాండవులను పేమించి వారి

కర్ధరాజ్య మిచ్చి వర్ధిల్లు డని భీష్మాదులు

దుర్యోధనునకు బోధించుట ♦—

భీష్ము డిట్లు చెప్పెను— మీరు పాండవులతో విరోధించుటకు నేనంగీకరింపను. నాకు ధృతరాష్ట్ర డెట్టివాడో పాండురాజును అట్టివాడే. నాకు గాంధారీపుత్రు లెట్టివారో కుంతీపుత్రులును అట్టివారే. పాండవులు నాకు ఎట్లు రక్షింపదగినవారో ధృతరాష్ట్రా! నీకును అట్లే రక్షింపదగినవారు. నాకును ధృతరాష్ట్రునకును పాండవులు ఎట్లు రక్షింపదగినవారో దుర్యోధనా! నీకును అట్లే రక్షింపదగినవారు. కురువంశీయులందరకు ఇది తప్పనిది.

“ఏకం గతే విగ్రహం తై ర్న రోచే సంధాయ పితై ర్దీయతామర్థభూమిః॥

తేహ మహీదం ప్రహితామహానాం రాజ్యం పితృశ్చైవ కురూత్తమానామ్॥

దుర్యోధన యథా రాజ్యం త్వ మిదం తాత పశ్యసి॥

మమ ప్రైత్యక మిత్యేనం తేహి పశ్యన్తి పాండవాః॥

యది రాజ్యం న తే ప్రాప్తాః పాండవేయా యశ్యసిన్॥

కుత ఏక తవాహీదం భారతస్యాహి శస్యచిత్॥

అథ ధర్మేణ రాజ్యం త్వం ప్రాప్తవాన్ భరతర్షభ॥

తేహి రాజ్య మనుప్రాప్తాః పూర్వ మేవేతి మే మతిః॥

మధుకేతైవ రాజ్యస్య తేహి మర్ధం ప్రదీయతామ్॥

ఏతద్ధి పురుషవ్యాఘ్రే హితం సర్వజనస్య చ॥

అతోన్మథా వేద్మియతే న పితం నో భవిష్యతి ||
 తవా ప్యక్తి స్సకలా భవిష్యతి న సంశయః ||
 నవ్వక్తే ర్మనుష్యస్య జీవితం హ్యఫలం స్ఫుటమ్ ||
 దివ్యస్య భియస్తే పార్థా హి దివ్యస్య జీవతి సా పృథ్వా ||
 దివ్యస్య తుతో చనుః పాహా న స కామోత్త్యయం గతః ||
 యవా పృథ్వుతి దగ్ధాస్తే తున్ద్రభోజనుతా నుతాః ||
 తవాపృథ్వుతి గాన్ధారే న శక్నో మృణివీక్షితుమ్ ||
 త దిదం జీవితం తేహం తన కిల్బిష నాశనమ్ ||
 సంమనస్యం మహారాజ పాండవానాం చ దర్శనమ్ ||
 నచాపి తేహం వీరాణాం జీవతాం శురునరాదన ||
 పితోన్మథోన్మథస్య తాతాతు మపి వజ్రపృథ్వుతా వ్యయమ్ ||
 తే సర్వే చస్థితా భర్మ సర్వే చైత్యే చైత్యే చైత్యే ||
 అధర్మేణ నిరస్తా శ్చ తుల్యే రాజ్యే విశేషతః ||
 యది భర్మ స్త్రయా కాశ్యో యది కార్యం ప్రియం చ మే ||
 తేహం చ యది కర్తవ్యం తేహ మర్థం ప్రిదీయతామ్ ||

(అది. ఆ 200)

దుర్యోధనా! అధర్మము తగదు. శనుక నేవు పాండవులతో
 శత్రుత్వము పెట్టుకొనుట నా కిష్టము కానివని. ఆవీరులతో సఖ్యపడి
 అర్థభూమి వారికిమ్ము. కురుక్షేత్రములైన పాండవులకు ప్రపితా
 మహానుకృమముగా వచ్చి పిత్రమైన రాజ్యమే యిది.

దుర్యోధనా! నా పిత్రమని నేవనుకొనుచున్న రాజ్యమునే
 మా పిత్రమని వాచుమకొనుచున్నారు. పాండవరాజునకు యోరసంతా
 నముకాక షేత్రజసంతానమైన పాండవులు రాజ్యము మా పిత్రమని
 యెట్లు పొందగలరు? ధృతరాష్ట్రుని యోరసంతానమైన నేను
 పిత్రమని పొందగలను. అని నీకూహ కలదేమో! నీ యూహను
 బట్టి చూచినయెడల నీ పితామహుడైన విచిత్రవీర్యుని రాజ్యము ఆ
 విచిత్రవీర్యుని యోరసంతానముకాక షేత్రజసంతానమైన నీ శత్రు
 ధృతరాష్ట్రునకు పిత్రముగా ప్రాప్తిరపనేలేదు. నీ తండ్రికి ప్రాప్తిరపని
 రాజ్యము పిత్రముగా నాకు ప్రాప్తియైనదని నీవనుకొనుటెట్లు?

ఇక నీతండ్రికి ధర్మముగనే పాప్తించి పితృమై నీకు పాప్తించిన దందువా? అట్లైన పాండవులకు ముందే పాప్తించినది. ఏమందువా? నీ తండ్రి అంధుడగుటచేత కనిష్ఠుడైనను పాండురాజే రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెను. అందుచే పాండవులకు పాప్తిందియున్నది. ఆపై యింతకు బూర్వమే ధర్మజుడు యువరాజు కావింపబడెను.

కనుక ప్రీతితో వారి కర్ధరాజ్య మిమ్ము. ఇది సర్వలోకహితము. దీనికి భిన్నముగా జేయుట మనకు శ్రేయస్సు కాదు. నీకును గొప్ప అపకీర్తి వచ్చును. కీర్తి పోయినపుడు జీవించుట వ్యర్థము. మన అదృష్టముచేత పాండవులు, కుంతీదేవి జీవించియున్నారు. వారిని దగ్ధము చేయదలచిన పాపియగు పురోచనుడు మరణించినాడు. ఆ పాండవులు దగ్ధులయినా రను వార్త తెలిసినది మొదలు నేను ప్రజలముఖము చూడలేకున్నాను. పాండవులు జీవించియుండుట, వారిని దర్శించుట నిపాపపరిహార హేతు వని తెలిసికొనుము. వీరులైన ఆ పాండవులు జీవించియుండ వారిపితృమైన అంశము (భాగము) ఇందుండైన తీసికొనజాలడు. ఆ పాండవులు ధర్మనిష్ఠులై యున్నారు. ఏకచిత్తముకల్గి యున్నారు. అట్టివారు కేవల మధర్మముగా త్రొసివేయబడినారు. విశేషించి నీతో తుల్యముగా రాజ్య మనుభవింపదగియుండగా త్రొసివేయబడినారు. దుర్యోధనా! నీవు ధర్మాత్ముడవైన- నాప్రీతిని నీవు కోరువాడవైన- లోకక్షేమము నీవపేక్షించువాడవైన పాండవుల కర్ధరాజ్య మిచ్చివేయుము. అని.

ఈ భీష్మవాక్యములలో “దుర్యోధన యథా రాజ్యం” అని యున్న మాడు శ్లోకములకును “కురుపాండవదాయభాగవినిర్ణయము” అనుగ్రంథములో ఏదో అర్థము చెప్పి—

“ఈ వాక్యములవలన నీరాజ్య ముభయులకునుగూడ పైతృకముగానే చెంది నట్లును, ఉభయులును గూడ ధర్మముచేతనే పొందినట్లును విస్పష్ట మగుచున్నది”. (పు- 19)

అని వ్రాయబడినది. ఈ యర్థము లో వచ్చెడి విరోధములు, ఆవాదమునకు గల అపామరణికత్వము మొదలగునవి. “పాండవ నిందానిరాకరణము” అను చతుర్థభాగములో నిరూపింపబడినవికనుక అచ్చట జూడవలెను.

ఈ భీష్మవాక్యములలో పాండవుల కర్ధరాజ్య మిమ్మనియు, వారికి అది పితృయమైన అంశ మనియు జెప్పబడినదిగాని మిగిలిన యర్థ రాజ్యము నీకు పితృయమైన యంశమని దుర్యోధనునకు చెప్పబడలేదు. తాత్పర్య మేమనగా— దుర్యోధనునకు విడువదలచిన అర్ధరాజ్యము పాండవుల అర్ధరాజ్యమువలె సర్వాధికారములు కలది కాదనియు, పాండవుల పోష్యవర్గములోని దుర్యోధనాదుల కది యావజ్జీవోపభోగ్యమే అనియు నూచించుటే అని తెలిసికొనవలయును.

గాంధారి దుర్యోధనున కుపదేశించునపుడు కూడ—

“అల మర్థం పృథివ్యా పై సహమాత్యస్య జీవితమ్” ।

సపరివారముగా జీవించుటకు నీ కర్ధరాజ్యము చాలును. అనియే చెప్పినది. యావద్రాజ్యము పాండవులదే అయియున్నను ధృతరాష్ట్ర ధార్తరాష్ట్రాదుల పోషణభారము పాండవులదే కనుక వారిపోషణము నకై అర్ధరాజ్యము దుర్యోధనాదుల అనుభవములో నుండనిచ్చి మిగిలిన అర్ధరాజ్యము పాండవులు పరిగ్రహించునట్లు చేయదలచి భీష్ముడు దుర్యోధనునితో వారి కర్ధరాజ్య మిమ్మని చెప్పినేకాని పాండవుల కున్నది అర్ధరాజ్యాధికారమే అని కాదు. తలకొకవిధముగా ప్రతివాడు లన్నట్లు అర్ధరాజ్యము వారికి పితృయము. అర్ధరాజ్యము దుర్యోధనునకు పితృయమనియు గాదు. అవిభాజ్యమైన రాజ్యమును రెండుముక్కలు చేయవలయు ననియు గాదు. యావద్రాజ్యాధికారము దుర్యోధనునిది, స్వవంశీయులైన పాండవులపోషణభారముకూడ దుర్యోధనునిదే, కనుక పాండవుల కర్ధరాజ్య మిప్పింపవలె ననియు గాదు. ఇక పాండవులు కురువంశీయులు కాదు. భారతీయులే కాదు. అయినను ఇక్కడ పెరి

గినవారు కనుక నిరాధారులై యున్న పాండవులకు దయాధర్మభిక్షగా అర్థరాజ్య మిప్పింపవలె ననియు గాదు. కనుకనే దుర్యోధనునకు పిత్ర్య మనక పాండవులకు పిత్ర్యమని, పితృపైతామహమని భీష్ముడు చెప్పెను.

అంధభారతము— భీష్ముడు బుద్ధిసెప్పట— “అపాండవులతో విగ్రహంబు నేయుట కెన్నండును నొడంబడ. బిత్తపైతామహంబయిన రాజ్యంబునకు నీయట్ల వారు నర్హులుగావున వారికి నర్థరాజ్యం బిచ్చిన నీకును, నీబాంధవులకును, లోకంబునకును బ్రయం బగు నట్లు కానినా డపక్షిత్తి యగు. క్షీర్తియు నపక్షిత్తియు జనులకు స్వర్గనరకనిమిత్తంబులుగావున నపక్షిత్తి పరిహరించి పైతృకంబగు రాజ్యంబు పాండవుల కిచ్చి వారితోడ బద్ధప్రణయిండవయి క్షీర్తి నిలుపుమనిన భీష్మపలుకులకు”.

ఇచ్చట “పితృపైతామహంబైన రాజ్యంబునకు నీయట్ల వారు నర్హులు” అనుమాటకు నీపితృపైతామహారాజ్యమునకు నీవర్హుడవయి నట్లు వారును వారి పితృపైతామహారాజ్యమునకు అర్హులు అని యర్థము చేయరాదు. “ధృతరాష్ట్రుడే రాజ్యాభిషిక్తుడు. పాండురాజు ప్రీతినిధి. పాండురాజు తనభుజబలముచే నార్జించినదానిని ధృతరాష్ట్రుడు ప్రీతిచే పాండురాజున కిచ్చెను. అది కురురాజ్యములో నగమున్నది”. అను వారి వాదములోనైనను అది పాండురాజునుండి పాండవులకు వచ్చినదే ! అగుటచే పిత్ర్యమగునుకాని పితృపైతామహ మెట్లుగును.

పాండవులకు పిత పాండురాజు. పితామహుడు విచిత్రవీర్యుడు. ఇట్టి పితృపితామహులనుండి ప్రాప్తించినదే పితృపైతామహమగును. ప్రీతివాదిమతప్రకారము పాండురాజు భుజబలముచే ప్రాప్తించుటచే స్వార్జితమైన ఆరాజ్యము పాండవులకు పితృపైతామహ మనుట ఆత్యంతవిరుద్ధ మగును. కనుక విచిత్రవీర్యునుండి పాండురాజునకు, పాండురాజునుండి పాండవులకు ఆరాజ్యము సంక్రమించి వారి కది పితృపైతామహమైన దనవలయును. అప్పుడు పాండురాజే రాజ్యాభిషిక్తు డనితీరవలయును. ఇప్పుడు దుర్యోధనునకు పితృపైతామహమగుటెట్లు? రెండురాజ్యములను కల్పించుటెట్లు ?

ఇక దుర్యోధనునకే అది పితృపై తామహము. ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషక్తు డగుటే దానికి హేతువు. అని భావించి, “దుర్యోధనా ! నీపితృపై తామహరాజ్యమునకు నీవలె పాండవులు నర్హులు” అని యాభీష్టవాక్యమున కర్థము చెప్పదురా ? అట్లయిన దుర్యోధనుని పితృపై తామహరాజ్యమునకు, దుర్యోధనునకు గల అర్హతతో సమానార్హత పాండవుల కెట్లుండును ? పాండవుల కర్ధరాజ్య మీయని యెడల నరకహేతువైన అఙ్గీర్తికి పాలైపోదు వని భీష్ముడు దుర్యోధనున కెట్లు చెప్పగలిగెను.

ఇక పాండవులదే రాజ్యమనువారికైనను ఈయాక్షేపము తప్పదు. పాండవుల పితృపై తామహరాజ్యమునకు “నీవలె పాండవులు నర్హులు” అని దుర్యోధనునితో సమానార్హత పాండవులకు జెప్పటెట్లు ? అని యందురేమో వినుడు—

పాండవరాజ్యములో దుర్యోధనునకు గల అర్హత అనుభవార్హత. దుర్యోధనరాజ్యపక్షములో పాండవులకుగల అర్హతకూడ అనుభవార్హతయే. కాని దుర్యోధనరాజ్యపక్షములో “నీవలె పాండవులు నర్హులు” అని దుర్యోధనునితో భీష్ము డనుట. సంగతము కానేరదు. సర్వవిధార్హతలుగల దుర్యోధనునితో అనుభవమాత్మార్హతకల పాండవులకు సమానార్హత యేది ?

పాండవరాజ్యపక్షములో సర్వవిధార్హతలు గల పాండవులకు అనుభవమాత్మార్హత కల దుర్యోధనునితో సమానార్హత ‘అధికస్తు ప్రివిష్టం న తద్ధానికరం’ అను న్యాయమున లేకపోలేదు. దాన పరిపాలనానుభవాది సర్వవిధార్హతలు కలిగియున్నవారికి దుర్యోధనునకున్న అనుభవార్హత ఉండనే యున్నది. కనుక ఆక్షేపములేదు. పర్యవసాన మేమనగా ఈ భీష్మవాక్యములు పాండవులదే రాజ్య మని స్పష్టపరచుచున్నవి.

దోషాచార్యు డిట్లు చెప్పెను—

“మహా శ్రీమహా మతి స్తాత య భీష్మస్య మహాత్మనః ।

సంవిభాజ్యా స్తు కాస్తేయా ధర్మ ఏష సనాతనః ॥

తత స్తే పాండవా శ్రేష్ఠాః పూజ్యమానా స్సదా త్వయా ।

ప్రకృతీనా మనమతే పదే స్సాన్యన్తి పైతృకే ॥ (ఆదిప- అ204)

దుర్యోధనా ! మహానుభావుడైన భీష్ముడు చెప్పినట్లు చేయుట నాకును సమ్మతము. పాండవుల కర్ధరాజ్యమియ్యవలసినదే ! ఇది సనాతనధర్మము. ద్రుపదపురమునుండి వారిని సబహుమానముగా రప్పించుము. తరువాత వారు నీచేత పూజించబడుచు ప్రజల కనుమతమై పితృమైన వారి రాజ్యమందు స్థిరపడుదురు.

అంధ్రభారతము— “దోషుండు దుర్యోధనున కిట్లనియె... భవత్పితా మహావచనంబు జేకొనుము. మాసుగ వారలతోడ నీవు విగ్రహ మొనరింప నేమిటికి గౌరవసౌబలకర్ణక్షుణ్”

‘అయ్యనఘుల పైతృకం బయిన యంశము మిన్నక వజ్రపాణికైనను గొనబోలునయ్య’

ఈదోషవాక్యములలో పైతృకమనుమాటకు పితృమై తామహమని యర్థమే. ఇచ్చట సిద్ధాంతమిది—

అవిభాజ్యమే రాజ్యము. అది సమానముగా సర్వాధికారములతో పంచి యివ్వబడినపుడే రాజ్యవిభాగ మగును. అట్లు కాక పోష్యవర్గము జీవించుటకై నిర్దేశించి కొంత, సర్వాధికారములతో నిర్దేశించి కొంత యివ్వబడినపుడు రాజ్యవిభాగము కానేరదు.

ఈదృష్టిచేతనే భీష్ముడు పాండవులకు పితృమైన అర్ధరాజ్యమిమ్మనుట, దోషుడని సనాతనధర్మమనుట, గాంధారి నీకర్ధరాజ్యము సరిపారముగా జీవించుటకు చాలు నని దుర్యోధనునకు జెప్పట. ధృతరాష్ట్రునిచే నట్లు నిరాక్షేపణముగా పాండవుల కర్ధరాజ్యమని యివ్వబడుట జరిగినది. ఇది రాజ్యవిభాగమని భ్రాంతిపడరాదు.

— : భీష్మాదుల మాటపై రాజ్యాధికారము నాదే అని

చెప్పలేక దుర్యోధను డూరకుండుట :—

ఇట్లు దోషాచార్యులు, భీష్ముడు చెప్పినట్లే చేయుమని దుర్యో

ధనునకు బోధించెను. భీష్ముడు నీపాటి అర్హత వారికి లేకపోలేదు. పాండవులకు లేనట్టియు నీకున్నట్టియు, రాజ్యాధిపతి ఎట్టిది ? వారిపితృ వైతామహమైన రాజ్యములో సగము వారి కిమ్ము. అని దుర్యోధనునకు చెప్పినపుడు ఆదుర్యోధనుడు—

ప్రతివాడులన్నట్లు ఆపాండవు లెట్లో పుట్టినవారు. వారు కురు వంశీయులు కారు. భారతీయులే కారు. వారికి రాజ్యము పితృవైతామహ మగు టెట్లు ? అని కాని, నాతండ్రి జ్యేష్ఠుడు, పట్టాపిక్కుడు అగుటవలన రాజ్యము నాకు పితృవైతామహమైయుండ ‘రాజ్యంబునకు నీయట్ల వారును అర్హులు’ అని నీవెట్లనగలిగితివి ? అని కాని, అవి భాజ్యమై జ్యేష్ఠానుక్రిమముగా వచ్చు రాజ్యమును రెండుముక్కలు చేయుట, న్యాయమేనా ? అనికాని, వారు పాండుపుత్రులు కానందున పాండురాజునకు నాతండ్రి ప్రీతితో ఇచ్చినదయినను వారికి చెందుటెట్లు ? అనికాని, ఇట్టి వెట్టి మొట్టిమాటలతో భీష్మునిపై ఎదుర్కొనలేదు.

కారణమేమి ? ఈయుక్తులు దుర్యోధనునకు స్ఫురింపకా ? అత డీభాగములో ప్రతివాడులకంటె ఎన్నియో రెట్లు ఎక్కువ నేర్చినవాడు. అట్టివాడు—

ఇవియుక్తులు కావు కుయుక్తులని, ఈయుక్తులతో తెలిసినవెద్దల సమక్షములో తనదే రాజ్యాధికారమని నిరూపింపజాల నని, తనదే రాజ్యాధికార మనుటకు తగిన సబబులు ఏమియు లేవని, పాండవులు కురువంశీయులు కారని చెప్పద మన్న తన తండ్రిని బట్టి తనకును అట్టి పరిస్థితియే ప్రాప్తించు నని ఆలోచించి అధరస్పందము చేయక మిన్నకుండెను. దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారికా డనునది కంఠోక్తియే. చూడుడు—

—: దుర్యోధనుడు నేను రాజ్యాధికారిని కాకపోతి నని

తండ్రియొద్ద దుఃఖించుట :—

ఆంధ్రభారతము— “ధృతరాష్ట్రుండు యుధిష్ఠిరు రాజ్యభారధురంధరుంగా నెరింగి భీష్మవిదురులతో విచారించి యావరాజ్యాభిషిక్తుం జేసెన”.

“దుర్యోధనుండు యుధిష్ఠిరు యావరాజ్యాభిషేకంబునకు, భీమాద్వనయముల పరాక్రమంబునకు సహింపక కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో మంతనంబుండి యిట్లునియె”

దుర్యోధనుడు దండితో దన మనోమఃఖంబు చెల్పుట.—

తే. “వీరులని పాండుసుతులకు జెఱతు నేను జెఱచుటకు దగ్గ నిపుడు విభుడ నీవు పాండవజ్యేష్ఠునకు బీరితి బరమయావరాజ్య మిచ్చితి గురువృద్ధరాజులొద్ద.

దాననచేసి పారజానపదబ్రాహ్మణప్రధానవరులు ధర్మజాన కనురక్తులయి... యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకంబు నేయుదమతుండు పితామహుండైన... భీష్ముని, సమత్రకుండైన ధృతరాష్ట్రుని నతిభక్తి నభీష్టభోగానుభవవరులంగా సుఖంబునచు... ననియెప్పుడు దమలో విచారించురు. దీనివింటె కర్ణకూలాయమానంబులైన మూర్ఖప్రకృతుల పలుకులు విననోప”.

సీ. పైతృకంబగులక్ష్మి పాండుభూపతి మున్ను తాల్చుటజేసి తత్తనయుడైన ధర్మజుడిప్పుడు చాల్చిన నాతనితనయుండు మఱిదాని చాల్చుమీద నిష్పాట పాండువంశేశుల వసుమతిరాజ్యార్హులగుదురు, రాజ్యమునకు బరువడి మేమింత బాసిన మాపుత్రపాత్రవర్గంబును బాయునింక.

ఆ. నొరులగొలిచి కుడువనోప మే ముల్లుగాకుండ మమ్ము జేసునోపుడేని పాండురాజు తొంటిభక్తియు న ప్పాండుతనయులందు దయయు దలపకుండు.

ఈరాజ్యంబు మొదలింటంగోలె భవదీయంబయినం బ్రకృతిజనులు వశ్యులు గాకున్నను గ్రహగతంబయి మాకు నప్రయత్నలభ్యంబగు. దొల్లి పాండురాజు రాజై గుణంబులం బ్రజానురాగంబు వడయుటండేని యెల్లవారును ధర్మరాజు రాజ్యంబు వలతురు. దాని నెఱింగి కాదె దానసమ్మానంబులం బ్రకృతి జనంబులకు సంతోషంబు నేయుచునుండుదు. నిందుల దుష్టజనుల పక్ష పాతవచనంబు లుండుగునంతకు నుపాయంబున గొంతిని పాండవులను దదీయ భృత్యామాత్యవర్గంబుతో వారణావ తంబునకు బుత్తము. రాజ్యంబు సుప్రతిష్ఠితంబైన మఱి వార లిందులకు వత్తురు.”

ఇవి దుర్యోధనుని కంఠోక్తులు. ఇందలి అంశములను పరిశీలింపుడు. “ధృతరాష్ట్రుడు భీష్ము విమరులతో విచారించి యుధిష్ఠిరుని యావరాజ్యపట్టాభిషిక్తుని జేసెను”.

ఇచ్చట ఆరాజ్యమున కని, ఈరాజ్యమున కని లేక యుధిష్ఠిరుడు యావరాజ్యపట్టాభిషిక్తుడై చేయబడెను. అని యుండుటచేత కురు రాజ్యమున కంతకును యావరాజునియే స్పష్టపరచుచున్నది ఆపై దుర్యోధనుని కూడ యావరాజును చేసినట్లు ఎచ్చటను లేకుండుటను బట్టి

కూడ యుధిష్ఠిరుని ఆ యావరాజ్యాభిషేకము యావద్రాజ్యమున కని తెలియుచున్నది.

ఆ యావరాజ్యాభిషేకము జరిపించినవాడు ధృతరాష్ట్రుడే, అసలు కురురాజ్యాభిషిక్తుడు ధృతరాష్ట్రుడే అయి యున్నయెడల తన కుమారునకు జరిపింపవలసియున్న ఆ యభిషేకమును పాండురాజు కుమారునకు జరిపించుట సంభవింపదు. కనుక అసలు కురురాజ్యాభిషిక్తుడు పాండురాజే అనియు, అతని పుత్రుని కివ్వవలసినదికనుకనే ఆ యావరాజ్య మిచ్చె ననియు ధృవ మగుచున్నది.

రెండవయంశము—‘ప్రజలు— ధర్మజున కనురక్తులై, యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకము చేయుదము. అతడు భీష్ముని, సపుత్రుకుడైన ధృతరాష్ట్రుని అతిభక్తి నభీష్టభోగానుభవపరులనుగా నుఖం బునుచు నని యెప్పుడు తమలో విచారించురు’. ఇచ్చట యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకము జరుపుటకై ప్రజ లుద్యమించుటకు హేతువు సర్వనిధార్మా తలు కలిగి ధురంధరుడై రాజ్యాధికారియై యున్న యుధిష్ఠిరునకు పట్టాభిషేకము జరుగక కాలహరణ మగుచుండుటయు, దుర్యోధనుడు పాండవులయెడ దుర్వృత్తి కలిగియుండుటయును. ఈ పరిస్థితిని కనిపెట్టి రాజ్యాధికారి యగు ధర్మజునకు పట్టాభిషేకము జరుప ప్రజలు తల పెట్టిరి.

ఇట్టి ప్రజలసంరంధమునుబట్టికూడ రాజ్యాము పాండురాజుడై పాండురాజునుండి అనంతరాధికారముగా పాండవులకు చెందినట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ధృతరాష్ట్రునిదే రాజ్యమైయున్నయెడల అనంతరాధికారి దుర్యోధనుడై యుండు, అపై అంగబలము అర్థబలము పూర్ణముగా కలవాడై యుండ, ఎట్టి యపకారములును ప్రజలపట్ల యెంతమాత్రము చేయనివాడై యుండ, అట్టి దుర్యోధనుని కాదని ధర్మద్వష్టి. నివృత్తపాతబుద్ధి కల ప్రజలు అనధికారియైన ధర్మజుని పట్టాభిషిక్తునిజేయ తలపెట్టుదురా? కనుక ప్రజల సంరంధమును

బట్టి కూడ దుర్యోధను డనధికారి. యుధిష్ఠిరుడే రాజ్యాధికారియని విశేషమగుచున్నది.

నూడవ యంశము — “యుధిష్ఠిరుఁడ - భీష్ముని, సపుత్రకుడైన ధృతరాష్ట్రుని అతిభక్తితో అభీష్ట భోగానుభవపరులను చేసి సుఖపెట్టును. అని యెప్పుడును ప్రజలు తలపోయుచుందురు”.

ఇచ్చట యుధిష్ఠిరునకు రాజ్యాభిషేకమును తలపెట్టిన ప్రజలు ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులయందు ద్వేషభావముకలవారు కారు. కనుకనే వారి యోగక్షేమములనుగూర్చి కూడ ఆలోచించినారు. ధర్మజుడు భక్తితో వారిని సేవించుచు వారి అభీష్టములు నెరవేర్చుచు సుఖపెట్టునని నిశ్చయించినారు.

ఇట్లు ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులయోగక్షేమములను ధర్మజుడే కనిపెట్టునని ప్రజలనుకొనుటవలన ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులకు యావద్రాజ్యాధికారముకాని, యత్కించిద్రాజ్యాధికారముకాని లేదనియు, సర్వాధికారియైన ధర్మజుని పోష్యవర్గమై యున్నవారనియు, స్పష్టమగుచున్నది.

నాల్గవయంశము — “వైత్రకమైన రాజ్యము మొదట పాండుభూపతి ధరించుటనుబట్టి అతని పుత్రుడైన ధర్మజుడు ఇప్పుడు ధరించేనేని ఇటుపై ధర్మజుని పుత్రుడే ధరింపవలసినవాడగును. ఈనిధమున పాండువంశీయులే వసుమతీరాజ్యార్హులగుదురు. మేమిప్పుడు రాజ్యమునకు దూరమైపోయినయెడల మాపుత్రపౌత్రాదులు కూడ దూరమైపోవుదురు. మే మొరులను గొల్చి బ్రతుకలెము తంప్రీ! మమ్ముద్ధరింపదలచితివేని ఆపాండురాజుభక్తిని, యీ పాండుపుత్రులపై దయయును తలపోయకుండుము”.

ఇచ్చట పాండుభూపతి ధరించిన రాజ్యము పిత్ర్యమని చెప్పబడుటచే ప్రతివాడు లన్నట్లుది పాండుభూపతి స్వాధీనము, ధృతరాష్ట్ర

దత్తముకూడ కాడనియు, అది వంశానుగతమై వచ్చుచున్న కురు రాజ్యమే అనియు స్పష్ట మగుచున్నది.

ఆ పాండుభూపతి ధరించిన ఆరాజ్య మిప్పుడు పాండుపుత్రుడు ధరించినయెడల ఇకముందు ఈతని పుత్రుడే ధరించును. అని చెప్పబడుటచే, కురురాజ్యమునకు పట్టాభిషిక్తుడు పాండుభూపతియేకాని, ప్రతి వాదులన్నట్లు ధృతరాష్ట్రుడు కాడనియు, ప్రతివాదులు కల్పించినట్లు పాండుభూపతి ధృతరాష్ట్రుని ప్రతినిధి కాడనియు, ధర్మరాజుడు పాండు పుత్రుడేకాని ప్రతివాదులన్నట్లు ఎవ్వడో కాడనియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఈవిధమున “పాండువంశీయులే వసుమతీరాజ్యస్థు లగుదురు”

అని చెప్పబడుటలేత. పాండవులకు ప్రతివాదులన్నట్లు అర్ధరాజ్య స్వాతకాని, రాజ్యానర్హతకాని కాక, యావద్భార్యార్హతయే అని స్పష్ట మగుచున్నది.

“మే మిప్పుడు రాజ్యమునకు దూరమైపోయినయెడల మా పుత్రపౌత్రాదులకూడ దూరమై పోదురు. మే మొరులగొల్పి బ్రతు కలేము”.

అని చెప్పబడుటచే ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రులకు పాండవరాజ్య ముకంటె ప్రతివాదు లన్నట్లు ఎట్టిరాజ్యము హక్కుగలది లేదనియు, పాండవపోష్యవర్గమై భోగము లనుభవింపవలసినవారే అనియు స్పష్ట మగుచున్నది.

అయిదవ యంశము— “ఈరాజ్యంబు మొగలింటుగోరె భవదీయంబయినయెడల ప్రజలు వశ్యులు గావున్నను కృమాగతంబయి మాకు సప్రయత్నలభ్యంబగు. తొల్లి పాండురాజు రాజై ప్రజానురాగంబు వడయుటంజేసి యెల్ల వారును ధర్మరాజు రాజ్యంబు వలయు”.

ఇచ్చట ఈరాజ్యము మొదటినుండియు నీదే అయినయెడల ప్రజ లెల్లున్నను కృమాగతమై మాకు అప్రయత్నలభ్య మగును. అని చెప్పబడుటచే దుర్యోధనునకు రాజ్యము కృమాగతము కాలేద

నియు, దానికి కారణము. మొదట రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునకు చెంద లేదనియు, ఇప్పుడుమాత్రము ధృతరాష్ట్రాధీనమై రాజ్య మున్నను మొదటనుండియు లేకబోవుటచే కృమము తప్పిపోయిన దనియు, జ్యేష్ఠుడైయున్నను మొదట రాజ్యము చెందకపోవుటకు కారణము ధృతరాష్ట్రుని అంధత్వమే అనియు, అదికారణముగా కనిపించినను పాండుభూతికే రాజ్యాభిషేకపూర్వకమయిన రాజ్యప్రాప్తి కలుగుటనుబట్టి జ్యేష్ఠానుకృమముగా కావలసిన కృమము తప్పిపోయినదనియు, కృమాగతమైన రాజ్యమైనపుడు ప్రజల యిష్టాన్నియులతో బనిలేకయే హక్కు కలిగితిరు ననియు, దానికి విచ్ఛేదము వచ్చెననియే దుర్యోధనుని యీ దుఃఖమనియు స్పష్టమగుచున్నది. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాడు.

— ♦ ప్రతివాదుల ఆక్షేపముపై సమాధానము ♦ —

“గుడ్డివాడు బొత్తిగా రాజ్యాస్థుడు కాడని చెప్పుకొందుమేని మొదటికే మోసము వచ్చును. ఏమన— పాండురాజానంతరమున నైన రాజ్యము స్వీకరించెను గదా! మొదట బనికిరానివా డప్పు డెట్లు పనికివచ్చినాడు?

(దాయభాగవినిర్ణయము)

ఈ యాక్షేపము ఈ దుర్యోధనోక్తులచేతనే ప్రతిహతమైనది. ప్రతివాదు లనిన యీ మాటను నిజముగా అనవలసినవాడు దుర్యోధనుడు. ప్రతివాదులు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదమును మాత్రమే నిలవబెట్టబూనుకొనినవారు. దుర్యోధనుడన్ననో అప్పటికి తన తండ్రి చేతికి చిక్కియున్న రాజ్యమును దాటిపోకుండ నిలవబెట్టుకొనుటకై అనేక కుయుక్తులు కలంత్రములు పన్నుచున్నవాడు. అట్టి దుర్యోధనుడు ప్రతివాదులన్నమాటను ఎత్తుకొనలేదు. కారణమేమి? పట్టాభిషేకము ధృతరాష్ట్రునకు కాకుండుటే. పట్టాభిషేకమనునది గాజునకు కావలసిన శాస్త్రీయసంస్కారము. తన్మూలకముగా స్వీకరింపబడుచు వచ్చిన రాజ్యమే కృమాగతరాజ్యమగును.

అది పాండుభూపతిద్వారా పాండవులకు కృమాగతమైనది. దానికే దుర్యోధనుని దుఃఖము. పాండురాజానంతరము ధృతరాష్ట్రుడు స్వీకరించెనుకదా! అనర్హు డప్పు డెట్లు స్వీకరించెను? అని ప్రతివాదులు అనుచున్నారు. అప్పుడుడైనను రాజ్యాభిషేకపూర్వకముగా స్వీకారము కానేకాదు. పాండురాజు వనమునకు వెళ్ళునపుడు తనరాజ్యమును ధృతరాష్ట్రునకును, విదురునకును కనిపెట్టడని అప్పగించి వెళ్ళెను. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడు రాజై విదురుడు మంత్రియై వ్యవహరించెను. చూడుడు—

“తథా పాండు ర్నరపతి సుత్యసన్తో జితేంద్రియః ।

రాజా కురూణాం ధర్మాత్మా సువృత స్సుసమాహితః ॥

విసృజ్య ధృతరాష్ట్రేయ రాజ్యం స విదురాయ చ ।

చచార పృథివీం పాండు స్సర్వాం పరపురంజయః ॥” (ఉద్యో-అ 148)

ఇదియే ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యము స్వీకరించిన పద్ధతి. కనుకనే మొదటినుండియు రాజ్యము నీది కాకపోవుటచే మాకు కృమాగతము కాకపోయె నని దుర్యోధనుడు తండ్రియొద్ద దుఃఖపడెను. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాడు.

ఇచ్చట ప్రతివాదుల ఆక్షేపము లిట్లున్నవి—

—♦ దుర్యోధను డంగరాజ్య మిచ్చుట ఎత్తుకొని చేసిన ప్రతివాదుల ఆక్షేపములపై సమాధానము ♦—

దాయభాగవినిర్ణయము—“అస్త్రదర్శనకాలమందు కర్ణుడు రాజు కాదు గాన రాజపుత్రు డగు నర్జునునితో యుద్ధముజేయ దగడను నాక్షేపము రాగా దుర్యోధను డాలోపము పూర్తియగుటకై యాతని నంగదేశాధీశుని జేసెద నని చెప్పి తత్త ణ మంగదేశమునకు పట్టాభిషేకము జేసినాడు. రాజ్యము పాండవుల దాయె; దుర్యోధనున కందెంతమాత్రము నంశము లేదాయె. అట్టివో పాండవులుగాని, తత్పక్షమువారుకాని కర్ణున కంగదేశ మిచ్చుటకు నీ కధికార మెక్కడ నున్నదని యెందుకు బ్రశ్న చేయరై? అనిన నిరుత్తర మగునుకదా!”

కురుక్షేత్రసంగ్రామము— “సుయోధనుడు యుగరాజు రాజు కాక

యున్నచో గుమారవిద్యాప్రదర్శనకాలమందు కర్ణునకు నంగరాజ్య మిచ్చుట కెట్లరుడు ?”

ఇట్లు ప్రతివాదు లనుచున్నారు. వీరు ఏ దుర్యోధనునకు రాజ్యాధికార మున్నదని చెప్పుచున్నారో ఆదుర్యోధనుడు- రాజ్యమో రాజ్యమో అని కొట్టుకొనుచున్న ఆదుర్యోధనుడు- రాజ్యముకొరకే పాండవులను సమూలనాశనముచేయుటకు ఎన్నియో యెత్తు లెత్తుచున్న ఆదుర్యోధనుడు- తన చిన్ననాడే కర్ణునకు అంగరాజ్యము స్వయముగా నిచ్చిన ఆదుర్యోధనుడు- ఆ నాటికే ప్రతివాదు లన్నట్లు రాజో యువ రాజో అయియున్న ఆదుర్యోధనుడు వీరుచేసిన యీ నిరుత్తరపూర్వ పక్షమును ఎందు కెత్తుకొనలేదని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము.

అది చూడగా కుమారాస్త్రవిద్యాప్రదర్శనకాలము. అప్పటికి ధర్మజుడే యువరాజుగా జేయబడలేదు. దుర్యోధనుడు అప్పటికి గాదు మరెప్పటికిని రాజుగా గాని, యువరాజుగా గాని చేయబడలేదు. అట్టి దుర్యోధనుడు తగుదు నని కర్ణున కంగరాజ్య మిచ్చు టెట్లు? అది చెల్లుటెట్లు? దాని యాధారమున రాజుకానట్టి కర్ణుడు రాజై నిలవ బడు టెట్లు? అని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము.

“అప్పుడ భీష్మధృతరాష్ట్రులకుం జెప్పి వారి యనుమతంబున.....కర్ణుం గాంచనపీఠంబున నునిచి యంగరాజ్యంబున కభిషిక్తుం జేసిన” (ఆంధ్రభారతము).

అని యుండుటచే తన సంకల్పము ధృతరాష్ట్రునకు జెప్పుకొని ఆధృతరాష్ట్రుని యనుమతి దీసికొని యప్పు డాకార్యము దుర్యోధనుడు చేసె నని కదా చెప్పవలయును. ఇందులో ప్రతివాదులచే వర్ణింపబడుచున్న రాజ్యాధికారము దుర్యోధనునియం దేమి సిద్ధించి నట్లు? ఒకని యనుమతిపై అనధికారి చేయునట్టిదే ఆ పని.

ఇక ధృతరాష్ట్రానుమతిపై జరిగినది అంగరాజ్యప్రదానము కనుక ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధికారి యని యందురుకాబోలు. ఒక్క ధృతరాష్ట్రానుమతియేగాక, భీష్మానుమతికూడ నందుగారణముగా జెప్ప

బడుటచేత భీష్మునకుగూడ రాజ్యాధికారము వర్ణింపవలసియుండునే. కనుక భీష్మునితో బాటు ధృతరాష్ట్రుడును రాజ్యాధికారి కాడు.

అట్లయిన వారి యనుమతి యెందు కనగా—రాజ్యమును చేపట్టి యున్నవాడును, అసాధారణవీర్యభక్తితో పాండవులచే బూజింపబడుచున్నవాడును ధృతరాష్ట్రుడు. ఆ ధృతరాష్ట్రునకు, ఆ పాండవులకు, ఈ కౌరవులకు అంగరక్షకుడై యున్నవాడు భీష్మపితామహుడు. అట్టివారి యనుమతిపై జరిపినపుడు ఆక్షేపణ ముండదని దుర్యోధను డల్లు చేసి యున్నాడు.

ధృతరాష్ట్రునియందు పాండవులకు గల భక్తిశ్రద్ధ లెంతటివో వారణావతప్రాసానసమయమున తమవెంటబడి వచ్చునట్టి పౌరులతో ధర్మజుడు చెప్పిన యీమాట వెల్లడించుచున్నది—

“పితా మాన్యో గురు శ్రేష్ఠో యదాహ పృథివీపతిః ।

అశంకమానై స్తత్కార్య మస్మాభి రితి నో వ్రతమ్ ॥” (అది-అ 145)

సర్వవిధముల పూజ్యుడైన లెంకియగు ధృతరాష్ట్రప్రభువు మాకెప్పు డేమి చెప్పినను దానిని శంకింపకుండ చేయుటే మాకు వ్రతము. అని.

ఇట్లు పాండవులు ధృతరాష్ట్రునకు వశవర్తు లనియు, ఆధృతరాష్ట్రుడు తనకు వశవర్తి యనియు దుర్యోధనును గుర్తించియే వారి నా విధముగా ననుమతింపజేసికొని తాను సంకల్పించిన అంగరాజ్యప్రదాన కార్యమును కొనసాగించెను. ఇది ధృతరాష్ట్రునకును, దుర్యోధనునకును రాజ్యాధికార ముండి జరిగిన పని కాదు. పాండవుల భక్తిశ్రద్ధలే అది నెరవేరుటకు గారణము.

కనుకనే తనదే రాజ్యాధికారమనుటకై ఈయంగరాజ్య మిచ్చిన విషయమును ప్రతివాదులవలె ఎన్నడును దుర్యోధను డెత్తుకొనలేదు సరికదా. “మాకు రాజ్యము క్రిమాగతము కాకపోయెను, మావుల”

పవలసియుండునే.

ని కాడు.

రాజ్యమును చేపట్టి

బూజింపబడు

పాండవులకు, ఈ

సూడు. అట్టివారి

ధను డట్లు చేసి

గిద్ద లెంతటివో

ట్టి పౌరులతో

(అది-అ 145)

కరాష్ట్రప్రభువు

ముతే మాకు

మీ, ఆధృతరా

మే వారి నా

(రాజ్యప్రదాన

ర్యోధనునకును

క్రిశ్చిద్ధలే అది

రాజ్య మిచ్చిన

డెత్తుకొనలేదు

య, మాపుత్ర

పాత్రాదులు రాజ్యమునకు దూరమైపోవలసిన గతి పట్టినది. మేమ న్యూల (పాండవుల) గొల్చి బ్రతుకు లేము. అండీ! రాజ్యము మొదటి నుండియు నీది కాకపోయెను. అనియే ఏకాంతములో తండ్రియొద్ద దుఃఖపడెను. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాడు.

—: ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడయినట్లున్న ఆంధ్రభారతవచనము లకు పూర్వోత్తరసందర్భశుద్ధిపర్యాలోచనము :—

ఈవిషయమై ప్రతివాదు లొక ప్రశ్న వేయుచున్నాడు— “పాండు రాజునకు రాజ్యాభిషేకమయినట్లు ఆంధ్రభారతములో నెచ్చటను లేదు. ధృతరాష్ట్రునినకు రాజ్యాభిషేకమయినట్లు స్పష్టముగా జెప్పబడినది— “అంబికేయు ధృతరాష్ట్ర రాజ్యాభిషిక్తుం జేసి భీష్ముండు ... రాజ్యంబు రక్షించుచున్నంత.

ఉ. అయము గర్వమన్ విడిచి యన్యపతుల్ పనిసేయ నిట్లు గాం
గేయభుజాబలంబున నికృత విరోధినమాజుడై కుమా
రాయితశక్తి కాలి ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యము సేయుచుండె న
త్యాగుతక్తితో దనకు హస్తిపురం బది రాజధానిగాన్.” (ఆంధ్రభారతము)

ఇట్టిస్థితిలో రాజ్యము దుర్యోధనునకు క్రమాగతము కాకపోవు లేమి? మొదటినుండియు ధృతరాష్ట్రునిది కాకపోవులేమి? అని. నిజమే ఇట్లు చెప్పిన ఆంధ్రభారతమే ఆవిధముగా జెప్పుచున్నది. ఇచ్చట రాజ్యా భిషిక్తు డని చెప్పి రాజ్యాభిషేకప్రతిబంధకముగా నాతడంధుడని రాజ్యంబునకు దగకున్నవాడనికూడ జెప్పుచున్నది.

భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాభిషిక్తుని జేసినట్లు చెప్పి, ఆభీ ఘ్యుడే రాజ్యము పాండవులకు విత్తపై తామమామని దుర్యోధనుతో ఆధృతరాష్ట్రసమక్షమందే చెప్పినట్లు చెప్పుచున్నది.

ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాభిషిక్తుడని చెప్పి, ఆ ధృతరాష్ట్రుడే—
“రాజయ్యెడువాడు దన రాజ్యభారంబు దాన చూచి యరయనయ నేను.....అంగై కల్యంబునం బరచకంబులకుం బ్రతివ్యూహంబులు రచియింప నేరమిం జేసి రాజ్యంబునకు దగకున్న.

ఉ. లోకనుతుండు పాండు డమలుండు మహాగుణరత్నపూర్ణర

త్నాకరు డత్యుదారమతి సంధుడ నైనను నన్ను రాజుగా

జేకొని నాకు భక్తి బనిసేయుచు సర్వజగజ్జగీషుడై

యాక్షురువంశరాజ్యభర మింతయు దాల్చె బరాక్రమంబునన్”.

అని దుర్యోధనునకు బోధించినట్లు చెప్పుచున్నది.

ఇచ్చట అంధత్వమున ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యమునకు దగ
కుండుట, పాండుభూపతి రాజ్యమేలుట, అన్నయందు భక్తిశ్రద్ధలు
కలిగియుండుట స్పష్టము.

పాండుభూపతికి రాజ్యాభిషేకము స్పష్టముగా జెప్పబడలేదు
కాని, భీష్మధృతరాష్ట్రదుర్యోధనులపరంగములలో నది నూచింప
బడుచునే యున్నది. అప్రకంఘమైన యుద్ధిష్ఠిరయావరాజ్యముచే నది
బలపడుచునే యున్నది. ఇంకొకటి—

“మతియు నస్పాండురాజు వినయవిధేయత్వంబున ధృతరాష్ట్రునకు, ఆభి
మత కార్యకరణంబున బాంధవులకు, ననుకూలత్వంబున సుహృద్భానులకు, బరిశ్రమ
జ్ఞానంబున విద్వాంసులకు, గరుణాదానంబున ననాథులకు, నయంబున మహిషకు
లకు సంతోషంబు సేయుచు.

క. మండితగుణసంపద నధికుం డగుచుం బూరుధరతకురుపతులకు దు

ల్బుండయి వంశకరుం డగు బాండుమహీశు డని బుధసభలు దను బొగడన్.”

ఇచ్చట రాజ్యాభిషిక్తులగు పూరువు, భరతుడు, శంతనువు,
విచిత్రవీర్యుడు అను వారితో తుల్యుడు పాండుభూపతి యని చెప్ప
బడుటచే పాండుభూపతి రాజ్యాభిషేకము ధృవి మగుచున్నది.

ఇంకొకటి— ఆదిర్వము పంచమాశ్వాసమున ధృతరాష్ట్రుని
రాజ్యాభిషేక మారంభించి చెప్పబడిన విషయములను సంగ్రహముగా
పేర్కొను ఆశ్వాసాంతగద్యములో—

“ఇది...నన్నయభట్టప్రణీతంబైన శ్రీమహాభారతంబునం దాదిపర్వంబున
ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల వివాహంబును, పాండురాజుదిగ్విజయంబును, బాండవ
ధార్తరాష్ట్రసంభవంబును, పాండురాజునిర్యాణంబును, గృహవ్యతిరేకభవంబును
కుమారాశ్రువిద్యాగ్రహణంబును నన్నది పంచమాశ్వాసము.”

అని చెప్పునపుడు మొదటనున్న ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యాభిషేకము చెప్పబడలేదు. పాండురాజు దిగ్విజయమే చెప్పబడినది.

ఇంకొకటి— ఆదిపర్వము ప్రథమాశ్వాసమున “పర్వసంగ్రహము” అని వ్రాయబడిన స్థలములో నిట్లున్నది—

“వ్యాసజన్మంబును... రాజవంశానుక్రీత్యనంబును... గాంగేయజన్మంబును, దద్రాజ్యనివర్తనంబును... చిత్రాంగద విచిత్రవీర్య జన్మంబును, చిత్రాంగద రాజ్యాభిషేకంబును, చిత్రాంగద పురణానంతరంబున భీష్ముండు విచిత్రవీర్య గౌరవరాజ్యంబున నభిషిక్తుంజేయుటయు... ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల జన్మంబు..... ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల వివాహంబును, పాండవధర్మరాష్ట్రసంభవంబును, పాండునిర్యాణంబును.....కుమారాస్త్రవిద్యాగ్రహణంబును,.....యుధిష్ఠిరు యౌవరాజ్యాభిషిక్తుంజేయుటయు, దుర్యోధను దుర్మంత్రంబును”

ఇచ్చట చిత్రాంగదుని రాజ్యాభిషేకము చెప్పబడినది. ఆతని యనంతరము విచిత్రవీర్యుని భీష్ముడు రాజ్యాభిషిక్తుని జేసినట్లు చెప్పబడినది. ఆవిచిత్రవీర్యుని యనంతరముమాత్రము ధృతరాష్ట్రుని అభీష్ముడు రాజ్యాభిషిక్తుని జేసినట్లు చెప్పబడలేదు. పాండురాజురాజ్యాభిషేకము చెప్పబడలేదుకాని, యుధిష్ఠిరు యౌవరాజ్యాభిషేకము చెప్పబడుటచేత నది చెప్పబడినట్లే! దుర్యోధనయౌవరాజ్యాభిషేకము చెప్పబడలేదుకనుక ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరుగలేదన్నమాటే. ఇంకొకటి—

ఆదిపర్వము షష్ఠాశ్వాసము—“పాండవులు.....ధృతరాష్ట్రునియొగంబున వారణావతంబునకు జననీసహితంబుగా బోవ సమకట్టి.....హస్తీపురంబు వెలువడు నపుడు అప్పురంబునం గల బ్రాహ్మణక్షత్రియప్రముఖానేకజనంబులు శోకనంతప్రహృదయులయి.

సీ. ఇష్పాండుపుత్రుల, నేలకో ధృతరాష్ట్రుడేకత మనుపంగ నిచ్చగించె నిది యధర్మం బని యెఱిగి గాంగేయాయలేల వారింపకో యెఱుగ రాక్కొ పితృపితామహులచే భృతపూర్వమై కృమాగతమైన రాజ్యంబు గరము నెమ్మి పాండునుతజ్ఞేష్ఠ భరతకులశ్రేష్ఠ ధర్మజు బూన్మక ధర్మ వుడిపి.

ఆ. యేల వృద్ధరాజు లేడనేసిరో పార్థ నరిగి నెడకమనము నరిగి యతని యున్నచోన పీఠి నుండుద మిందుండనేల యనుచు పౌరు లెల్ల చెరలి”,

ఇచ్చట ధర్మజనకు పితృపితామహాకృమాగతమైన రాజ్యమియ కుండ నిట్లుచేయుట యేమిపటి? అనిపౌరులనుకొనుటలో కురురాజ్యము పాండురాజుద్వారా పాండవులకు కృమాగతమని స్పష్టము. ఈ ధర్మజనితో మనముకూడ పోవుదమని హస్తీపురపౌరులే అనుకొనుట వలనహస్తీనాపురము రాజధానిగా గల రాజ్యమే ధర్మజని దనిస్పష్టము. కనుక ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరుగ లేదన్నమాట.

ఇంకొకటి—అదిపర్వము— అప్రమాణ్యానము.

“వహోత్పనంబుతో బాండవులు గజపురప్రవేశంబు నేయునప్పుడు వారలం జూచి—

శ్రీ. పురజను లెల్లను గర మనురక్తులై ధర్మస్వరూపు డీధర్మతనయు
దమజులు దానును జనుడెంచె బాండుభూజనపతి జీవించి మనఁ గాన
బ్రీతితో దానిప్పు డేతెంచె మేలయ్యె నిమ్మహాత్ములకు దైవమ్ము బురుష
కారంబు గలుగంగ ధారుణీరాజ్యంబు వాయునే యాపదలో వాయు గాక.

ఆ. దానహోమజపవిధానములో మనకివి గలవయేని ధరణివలయరాజ్య
మింద యుండి ధర్మనందను డొనరించుచుండు గావుతమయఖండితము”.

ఇచ్చట హస్తీనాపురజనులు ఈమహాత్ములగు పాండవులకు అపదలు పోవునేకాని ధారుణీరాజ్యము పోవునా? అనియనుకొనుటలో యావద్రాజ్యాధికారము పాండుపుత్రులదేయని స్పష్టము. తమ సుకృతమంతయు ధర్మస్వరూపుడైన ధర్మజుడు హస్తీనాపురవాసియై ధరణివలయరాజ్య మేలునట్లు ఫలింపవలెనని కోరుటచేత పూర్వము యువరాజైయున్న ధర్మజనిదే హస్తీనాపురసామ్రాజ్య మని స్పష్టము. కనుక ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరుగ లేదన్నమాట.

ఇంకొకటి—కృష్ణభగవానుడు కురుసభలో సంధికై మాటలాడి దుర్యోధనుపై ముఖ్యము జూచి యిక వీరిపై దండోపాయమే కర్తవ్యమని నిశ్చయించి, పాండవులయొద్దకు వచ్చి కురుసభావృత్తాంతమును చెప్పనపుడు దుర్యోధనునకు ధృతరాష్ట్రుడు, భీష్ముడు, గాంధారి, చెప్పినమాట లిట్లు విశదపఱచెను—

- నీ. “శంతను పుణ్యవంశం బంకురించిన చందంబు నంబి కానందనుండు
 జాత్యంధుడై యుండ సామ్రాజ్య మంతయు బాలించి పొందునృపాలు డతని
 గొలిచి యుండుటయును గురుకులంబున కెల్ల దేజంబుగా మీరు దిగ్విజయము
 నేసి కావించిన నీరి వారు వంచనగొనుటయు సత్య మకుంతిముగ
 తే. నీవు సమయంబు నడపిన నెఱియు దండ్రి పాలు నీకు నీడగుటయు బాడిలేమి
 నరయ జెడుదురు కౌరవు లనియు బెద్దలెల్ల జెప్పిరి మొగ మెట మింతలేక
 క. అలయక యందలు జెప్పం, గలయంతయు జెప్పి రతడు గటకటబడి య
 క్కింపు వెడలి ప్రాయేం దమ్ములు గర్లుడు రాజలోకముం దోనరుగన్.
 వ. ఇట్లు గొడుకు ముష్కరుండై యరిగిన ధృతరాష్ట్రుండు గాంధారి రావించి—
 క. తగ విదురు బంచి యాతని, మగుడగ బిలిపించె నాయమను దనయునకున్,
 వగయును గూర్మియు జెరవును, మిగిలిన వచనముల సుధి మెయి కొన జెప్పెన్.
 వ. “ఎవ్వ రెంతసెప్పినను గైకొనక కడంగి దుర్యోధనుండు దనకుం గలవారల నెల్ల
 రను గురుక్షేత్రంబునకు నడవుం డని చెప్పం బనిచె.

ఇచ్చట ధృతరాష్ట్రుడు జాత్యంధుడై యుండ సామ్రాజ్య
 మంతయు పొందుభూపతి పాలించుట మొదలగు విషయములు గురు
 సభలో బెద్దబుద్ధులు దుర్యోధనునకు బోధించినారనియు, అందరును
 చెప్పగలిగినంత జెప్పినారనియు, గాంధారి కూడ జెప్పదగినంత జెప్పిన
 దనియు ఆకురుసభావృత్తాంతము సంక్షిప్తపరచి చెప్పబడినది.

దీనికి మూలమైన సంస్కృతమహాభారతములో నుద్యోగపర్వ
 మున 147, 148, 149 అధ్యాయములలో భీష్మద్రోణవిదురగాంధారి
 ధృతరాష్ట్రులు రాజ్య మేకగ్రమముగాప్రాప్తించినదో, ఎవ్వనిది యిష్షడు
 రాజ్యాధికారిమో స్పష్టముగా వివరించి చెప్పిన విషయము లున్నవి.
 అందు ముఖ్యాంశములు కొన్ని యుదాహరింపబడుచున్నవి—

భీష్మ ఉవాచ—

“అంధః కరణహీనత్వా న్న శై రాజా పితా తప ।
 రాజా తు పాండు రథన స్మహత్త్వా లోకవిశ్రుతః ॥
 స రాజా తస్య తే పుత్రాః పితౄ ర్దాయాద్యహరిణః ।
 మా తాత కలహం కాన్షీ రాజ్యస్యార్థం ప్రదీయతామ్ ॥
 మయి జీవతి రాజ్యంక స్సంప్రకాశే త్పుమా విహ ।

మావమంస్థా వహో మహ్యం శమ మిచ్ఛామి వ స్సదా ॥

న విశేషోఽస్తి మే పుత్ర త్వయి లేమ చ పార్థివ ।

మత మేత త్పితృ స్తుభ్యం గాంధార్యా విదురస్య చ ॥

శ్రోతవ్యం ఖలు వృద్ధానాం నాభిశంకీ ర్వహో ర్మమ ।

నాశయిష్యసి మా సర్వ మాత్మానం పృథివీం తథా ॥” (ఆ 147)

దుర్యోధనా ! ఆంధుడైన నీతండ్రిగి హీనాంగు డగుటచేత రాజు కాలేడు. లోకవిఖ్యాతుడైన పాండుభూపతియే రాజయ్యెను. అట్టి రాజయొక్క పుత్రులైన పాండవులు తండ్రిరాజ్యమునకు అధికారులు. నీవు కలహింపక అర్ధరాజ్య మిచ్చివేయుము. నేను జీవించియుండ రాజ్యము నాదని అనువాడెవడు ? నా మాటను తిరస్కరింపకుము; మీశ్రేయస్సునే సదా నేను కోరుచున్నాను; నాకు నీవును వారును సమానులే; నీతండ్రికి, లెల్లికి విదురునకు ఇదియే సమ్మతము; పెద్దల మాట వినవలయును; నామాటపై శంకింపకుము; అత్రునాశనము, సర్వనాశనము జేయకుము.

ఈ భీష్మోక్తులలో రాజ్యాభిషిక్తుడు ధృతరాష్ట్రుడు కాడు, పాండురాజే అని స్పష్టమయినది. ఇప్పటి రాజ్యాధికారము పాండవులదే; దుర్యోధనునిది కాదని స్పష్టమయినది.

కనుకనే వెనుకజూపబడిన ఆంధ్రభారతములోని భీష్మోక్తి—
“పితృపై తామహంబయిన రాజ్యంబునకు నీయట్ల వారు నర్హులు” అను నపుడు పాండవులకు పితృపై తామహ మని యర్థమేకాని, దుర్యోధనునకు పితృపై తామహమని యర్థముకాదని స్పష్టమగుచున్నది. కనుకనే—

“పైతృకంబగు లక్ష్మి పాండుభూపతి మున్ను దాల్చుటజేసి.....పాండు మంశేశుల వసుమతీరాజ్యార్హు లగుదురు.....ఒరుల గొలిది కుడువనోప మేము”.

అని దుర్యోధనుడు తండ్రియొద్ద విలపించినాడు. ఇట్లు పూర్వోత్తరవాక్యముల కేకవాక్యత సంభవించుచున్నది.

“భీష్మే చోక్తే తతో ద్యోతో దుర్యోధన మభాషత ।

ప్రాతిప శృంతన స్తాత కులస్యార్థే యథా స్థితః ॥

యథా దేవప్రతో భీష్మః కులస్యార్థే స్థితోఽభవత్ ।

తథా పాండు ర్నరపతి సృత్యసంధో జితేంద్రియః ॥

రాజా కురాణాం ధర్మాత్మా సువ్రత స్సుసమాహితః ।

జ్యేష్ఠాయ రాజ్య మదదా ధృతరాష్ట్రాయ ధీమతే ॥

యవీయసే తథా క్షత్రే కురాణాం వంశవర్ధనః ।

నీలకంఠీనుమ్—జ్యేష్ఠాంధత్వా దనర్హః. క్షత్తా వియోనిజత్వా దనర్హ ఇతి నూచయన్ యథా జ్యేష్ఠాయాదదాత్, తథా క్షత్రే విదురాయాపి న్యాయస భూత మదదా దితి భావః.

“తత స్సింహాసనే రాజన్ స్థాపయిత్యైవ మచ్యుతమ్ ।

వనం జగామ కారవ్యో భార్యాభ్యాం సహితో నృపః ॥

తత స్సర్వాః ప్రజా స్తాత ధృతరాష్ట్రం జనేశ్వరమ్ ।

అన్వపద్యంత విధివ ద్యథా పాండుం జనాధిపమ్ ॥

విస్మయ్య ధృతరాష్ట్రాయ రాజ్యం స విదురాయ చ ।

చచార పృథివీం పాండు స్సర్వాం పరపురంజయః ।

కథం తస్య కులే జాతః కులభేదం వ్యవస్యసి ॥

సంభూయ భ్రాతృభి స్సార్థం భుంక్తు భోగాన్ జనాధిప ॥” (అ 148)

భీష్ముడు చెప్పినతరువాత దోణాచార్యు డిట్లు చెప్పెను—

దుర్యోధనా ! ఈకురువంశమునకు శంతనమహారాజువలె, భీష్మునివలె అలంకారభూతుడై నద్గుణరాశియైన పాండుభూపతి రాజై కొంత కాలము గడచినతరువాత వనవాసమును సంకల్పించి రాజ్యమును ధృత రాష్ట్రవిదురులకు న్యాయభూతముగా నప్పగించి ధృతరాష్ట్రుని సింహాసనాసీనుని జేసి తన భార్యలతో వనమునకు వెళ్ళెను.

తరువాత ప్రజలు పాండుభూపాలుని యనువ ర్తించియున్నట్లే ధృతరాష్ట్రుని గూడ ననువ ర్తించుచు వచ్చిరి. ధృతరాష్ట్రవిదురులకు రాజ్యము నప్పగించి పాండుభూపాలుడు వెళ్ళియుండు అతని కులమున జన్మించి నీవు కులభేద మెట్లు చేయుదువు. పాండవులతో గలసి యుండి భోగము లనుభవింపుము. అని.

ఈదోణవచనములను బట్టి రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకపూర్వకముగా వచ్చినది కాదనియు, పాండురాజు న్యాయభూతముగా నప్పగించుటచే చేతికి వచ్చినదనియు స్పష్ట మగుచున్నది. కను

కనే— “ఈరాజ్యంబు మొదలింటంగోలే భవదీయం బయినం గ్రహమాగతంబయి మాకు నప్రయత్నలభ్యం బగు. దొల్లి పాంపరాజు రాజై” అని దుర్యోధనుడు తండ్రియొద్ద విలపించినాడు.

“తతోఽథ రాజ్ఞ స్సుబలస్య పుత్రీ ధర్మార్జయుక్తం కులనాశభీతా ।

దుర్యోధనం పాపమతిం నృశంసం రాజ్ఞాం సమక్షం సుత మాహ కోపాత్ ॥

యే పార్థివా రాజసభాం ప్రవిష్టా బ్రహ్మగ్నయో యే చ సభాసవోఽన్యే ।

శ్రుణ్వంతు వత్సామి తవాపరాధం పాపస్య సామాత్యపరిచ్ఛదస్య ॥

రాజ్యం కురుజా మనుపూర్వభోజ్యం క్రమాగతో నః కుఃధర్మ ఏషః ।

త్వం పాపబుద్ధేఽతిసృశంసకర్మన్ రాజ్యం కురుజా మనయా ద్విహంసి ॥

రాజ్యం తు పాండోరిద మప్రభువ్యం తస్యాద్య పుత్రాః ప్రభవన్తి నాన్యే ।

రాజ్యం తదేత న్నిఖిలం పాండవానాం వైతామహం పుత్రీపౌత్రానుగామి ॥

న్యాయాగతం రాజ్య మిదం కురుజాం యుధిష్ఠిర శ్వాస్తు వై ధర్మపుత్రః ।

ప్రహోదితో ధృతరాష్ట్రేణ రాజ్ఞా పురస్కృత శ్వాంతవశేన చైవ ॥” (అ158)

తరువాత కులనాశభీతితో గాంధారి- ఘాతుకస్వభావము, పాప బుద్ధి కల పుత్రుని గూర్చి కోపముతో రాజసమక్షమున నిట్లు ధర్మార్జ యుక్తముగా జెప్పెను.

ఈభలోని మహారాజులు, బ్రహ్మర్షులు మొదలగునామ సపరివారుడవై పాపబుద్ధికల నీయొక్క అపరాధమును గ్రహింతురు గాక. దుర్యోధనా! చెప్పుచున్నాను.

కురురాజ్యము అనుపూర్వముగా అనుభవింపబడుట మనకు కుల ధర్మము. ఓపాపబుద్ధి! ఆకురురాజ్యమర్యాదను నీవు చెడగొట్టుచున్నావు. ఈరాజ్యము పాండభూపాలునిది. ఇప్పుడు అతనిపుత్రులే ఈరాజ్యము నకు ప్రభువులు; అన్యులు కారు. ఈ యావద్రాజ్యము పాండవులకు పితృపితామహాక్రమాగతము, పుత్రీపౌత్రానుగతము నయియున్నది.

న్యాయాగతమైన యీకురురాజ్యమును ధృతరాష్ట్రప్రేరితుడు భీష్మపురస్కృతుడు నయి ధర్మజుడు పాలించుగాక! అని.

ఈగాంధారివచనములలో— “రాజ్యం తదేత న్నిఖిలం పాండ వానాం వైతామహం పుత్రీపౌత్రానుగామి” అను విషయమే—

“పితృనైతామహమైన రాజ్యమునకు పాండవులు అర్హులు” అని భీష్మునిచే జెప్పబడినది. ఈవిషయమే— “పాంశువంశేశుల వసు మతీరాజ్యాన్తు లగదురు”. అని దుర్యోధను డనెను.

“ఏన ముక్తే తు గాఢార్యా ధృతరాష్ట్రో జనేశ్వరః |
దుర్యోధన మువాచేదం రాజమధ్యే జనాధిప ||
దుర్యోధన నిబోధేదం య త్వాం వక్ష్యామి పుత్రక |
తథా తత్కురు భద్రం తే యద్య స్తి పితృగారకమ్ ||

.....
జ్యేష్ఠః ప్రభ్రంకితో రాజ్యా స్థీనాంగ ఇతి భారత |
పాండు స్తు రాజ్యం సంపాప్తః కనీయా నపి పన్నుపః ||
వివాకే తస్య పుత్రాణా మిదం రాజ్య మరిద్రమ |
మయ్యభాగిని రాజ్యాయ కథం త్వం రాజ్య మిచ్ఛసి ||
అరాజపుతో హ్యస్వామీ పరస్యం హర్తు మిచ్ఛసి |
యుధిష్ఠిరో రాజపుతో మహత్మా న్యాయాగతం రాజ్య మిదం చ తస్య |
స కారవస్యాస్య కులస్య భర్తా ప్రశాసితా చైవ మహానుభావః ||
స సత్యసన్ధ స్స తథాఽప్రమత్తః శాస్త్రే స్థితో బంధుజనస్య సాధుః |
ప్రియః ప్రజానాం సుహృదానుకంపీ జితేంద్రియ స్సాధుజనస్య భర్తా ||
క్షమా తితిక్షా దమ ఇర్జవం చ సత్యవీరతత్వం శ్రుత మప్రమాదః |
ధూతానుకంపా హ్యనుశాసనం చ యుధిష్ఠిరే రాజగుణా స్సమస్తాః ||
అనార్యపుత్ర స్త్య మనార్యవృత్తో లబ్ధ స్సదా బంధుషు పాపబుద్ధిః |
కృమాగతం రాజ్య మిదం పరేషాం హర్తుం కథం శత్రునీ దుర్వివేత ||
ప్రియచ్ఛ రాజ్యార్థ మేతమేహః సవాహనం త్వం సహిచ్ఛదం చ |
తతోఽన కేనం తవ జీవితస్య సహనుజన్యైవ భవేన్నరేంద్ర ||” (అ 149)

గాంధారి చెప్పిన తరువాత ధృతరాష్ట్రుడు రాజమండలిలో దుర్యోధనున కిట్లు చెప్పెను— దుర్యోధనా! నామాట లాలకింపుము. నీకు పితృభక్తి యున్న యెడల నేను చెప్పినట్లు చేయుము.

జ్యేష్ఠుడ నయినను అంధత్వమును బట్టి నేను రాజ్యమునకు దూక మైపోతిని. కనిష్ఠు డయినను పాండురాజు రాజ్యము స్వీకరించెను. అతని యనంతరాధికారము అతని పుత్రులదై యున్నది. నాదికానట్టి రాజ్య

మును నీ వెట్లు కోరెదవు? నీవు రాజపుత్రుడవా? కావు. రాజువా? కావు. పరుల (పాండవుల) సొత్తును హరింపదలచుచున్నావు.

యధిష్ఠిరుడు రాజపుత్రుడు. అతనికి ఈరాజ్యము న్యాయాగతము. అతడు సత్యసంధుడు. బంధుజనముయొక్క అజ్ఞకు అతడు బద్ధుడు. సమస్తరాజగుణములు యధిష్ఠిరునియందున్నవి. నీవు రాజపుత్రుడవు కానట్టివాడవు; అర్యలక్షణములు లేనట్టివాడవు; లుబ్ధుడవు; బంధువులయందు సదా సాపబుద్ధికలవాడవు. ఓమర్సినీతుడా! కృమాగతమైన యీపాండవరాజ్యమును నీ వెట్లు హరింపగలవు?

మూఢత్వమును విడిచి వారి యర్ధరాజ్యము వారి కిమ్ము. శేషించినది సోదరసహితముగా నీవు జీవించుటకు చాలును. అని.

ఈ ధృతరాష్ట్రోక్తి విషయమే వెనుక జాపబడియున్నట్లు—
“నేను అంగవైకల్యమున... రాజ్యంబునకు దగకున్న పాండుడు... ఈ కురువంశరాజ్యభర మింతయు దాల్చె. ” అని దుర్యోధనునితో ధృతరాష్ట్రుడు చెప్పిన విషయము.

ఈ ధృతరాష్ట్రోక్తినిబట్టి అర్ధరాజ్యము పాండవుల కీయగా శేషించినది దుర్యోధనునికి జీవనార్థము విడువబడినదని స్పష్టమయినది.

దుర్యోధనుడు రాజు కాడు, యువరాజుకాడు, సరికదా. రాజపుత్రుడకూడ (ధృతరాష్ట్రుడు రాజు కానందున) కాడని స్పష్టమయినది. ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము జరగలేదని స్పష్టమైనది.

ఇట్టి స్థితిలో కర్ణునకిచ్చిన అంగరాజ్యమును బట్టి దుర్యోధనుడు రాజో, యువరాజో అయి యుండెననుట కేవలము భ్రాంతి యని స్పష్టమైనది.

ధృతరాష్ట్ర సమ్మతిపై అనధికారికతమైన ఆ అంగరాజ్యప్రదానము నిరాశ్చర్యముగా కొనసాగుట పాండవుల పితృభక్తి సాక్షిల్య సామనస్యములకు తార్కాణ మని ఈ ధృతరాష్ట్రవాక్యములే చాటుచున్నవి.

ఇట్టి యీసంస్కృతమహాభారతములోని భీష్మద్రోణగాంధారి ధృతరాష్ట్రుల మాట లన్నియును ఆంధ్రభారతములో అతిసంక్షిప్తము జేసి కొద్దిమాటలతో నెల్లడింపబడెను. ఆమాట లివి—

“అంబికానందనుండు జాత్యంధుడైయుండ సామ్రాజ్య మంతయు బాలించి పాండునృపాలు డతని గొలిచియుండుటయును..... బెద్ద తెల్ల జెప్పిరి యెగ మాట మింతలేక..... అందరు జెప్పంగలయంతయు జెప్పిరి..... ఆయనయ దనయునకున్ సంది మెయి కొన జెప్పెన్”.

ఈయాంధ్రభారతగ్రంథమున కర్థము ఆసంస్కృతభారతవాక్యముల అర్థమే అని బుద్ధిమంతు లెరుగనిది కాదు. కనుక నీయుద్యోగ పర్వగతమైన ఆంధ్రభారతగ్రంథమునకు-ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేక మయినట్లున్న ఆదిపర్వగతగ్రంథము విరుద్ధము.

పూర్వోక్తదుర్యోధనధృతరాష్ట్రప్రసంగరూపమైన ఆంధ్రభారత గ్రంథమునకు-ఈయద్యోగపర్వగతమైన ఆంధ్రభారతగ్రంథము అవిరుద్ధము. ఆ దుర్యోధనధృతరాష్ట్రప్రసంగరూపమైన గ్రంథమునకును, ఈ యద్యోగపర్వగ్రంథమునకును ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకగ్రంథము విరుద్ధము.

ఇంకొకటి—వారణావతగండమునుండి తప్పించుకొని కుంతీ దేవితో వనగతులై యున్న పాండవులకు దర్శన మిచ్చిన వ్యాసభగవానుడు వారిని దీవించి కుంతీదేవితో నిట్లు చెప్పెను—

ఆంధ్రభారతము-ఆదిపర్వము. 6వ అశ్వాసము—“నీకొడుకు ధర్మనిత్యుం డీయుధిష్ఠిరుండు..... సార్వభౌముండై రాజనూయాశ్వమేధాదికృతువులు సేసి పితృపైతృమహంబైన రాజ్యలక్ష్మీ ననుభవించుచుం గరుకులంబు నెల్ల బవిత్రంబు సేయ” అని.

ఈవ్యాసవాక్యము ధర్మజునకే రాజ్యము పితృపైతృమహమని సృష్టికరించుటను బట్టి దీనికి గూడ ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకగ్రంథము విరుద్ధమే. కనుక దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారి కాదు.

ఇంకొకటి—ధృతరాష్ట్రుడు వనవాసమునకు వెళ్ళునపుడు తన కనుజ్ఞ నిమ్మని ప్రజలను గోరుచు నిట్లనెను—

ఆంధ్రభారతము—ఆశ్రమవాసపర్వము.

“సీ. పృజ ముద మొందంగ జాలించె బుడమి శంతను డనంతరము శాంతనవుచేత
రక్షితు డగును మీరలు బ్రీతి బాదల విచిత్రపీఠ్యుండు నిధాతి యేతె
పదపడి పొందునృపాబుండు మీరు హర్షింపగ భూమి రక్షించె బిదప
ధర్మనందనునిచందము మీ యెఱింగినయది సత్యధర్మాత్ముడైన యితని
తే. ననుసరింపక యన్యాయ మాచరించి దుర్నయంబున నిల యేలి తుంచె గులప
నర్విగల భూపతులను దుర్యోధనుండు వాని దుశ్చేష్టలకు మూల మేనకాడె.
వ. అది మీమనంబులం బెట్టక.

క. మహి లెస్సగ రక్షించిన మహితగుణుల యన్న కొడుకు మనుమండని నా
కు హితంబు గోరి కరుణాసహితులరై యిం డనుజ్ఞ సద్యోతమునకున్”.

ఇచ్చట రాజ్యపరిపాలకుల క్రమము చెప్పబడుటలో— శంతను
మహారాజు, విచిత్రపీఠ్యుడు, పాండుభూపతి, ధర్మజుడు చెప్పబడినారు.
ధృతరాష్ట్రునిమాట లేదు.

ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యపాలకులలో నొకనికి (పాండుభూపతికి)
అన్నయనియు, నొకనికి (విచిత్రపీఠ్యునకు) కొడుకనియు, నొకనికి
(శంతనుమహారాజునకు) మనుమ డనియు జెప్పబడెను. దుర్యోధనుడు
ధర్మజునితో విరోధించి, యన్యాయమాచరించి దుర్నయముతో సర్వ
నాశనము చేసినాడని చెప్పబడినది.

ఈచెప్పినవాడు ధృతరాష్ట్రుడే. ఈ ధృతరాష్ట్రవాక్యములకు
ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకగ్రంథము విరుద్ధము. ఇట్లు అనుగతమైయున్న
బహుస్థలములలోని గ్రంథమునకును, అందును దుర్యోధనధృతరాష్ట్రా
న్యోవ్యపిసంగరూపమైన గ్రంథమునకును అత్యంతవిరుద్ధమై స్థలాంతర
ములో చెప్పబడినదై యున్న ధృతరాష్ట్రాభిషేకవృత్తాంతమును ప్రమా
ణముగా బట్టుకొని యావదాంధ్రభారతగ్రంథమునకును అప్రామాణ్య
మును చెప్పటా? లేక యావద్గ్రంథవిరుద్ధమునకు ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభి
షేకగ్రంథమునకుమాత్రమే అప్రామాణ్యమును చెప్పటా? బుద్ధిమంతు
లారా చింతురుగాక !

ఇంతవరకు ఆంధ్రభారతచ్ఛాయనే ఆశ్రయించి చేసిన పర్యా

లోచనములో ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకము అంధభారతతాత్పర్యము కాదనుటకు హేతువులు బహుళముగా గన్పట్టినవి, అది యటుండనిచ్చి మరియొక విషయముకూడ గమనింపవలయును.

అంధభారతమునకు మూలము వేదవ్యాసకృతసంస్కృతమహాభారతము. అందాదిపర్వము 109 అధ్యాయములో “పాండురాజ్యాభిషేకే నవాధికశతతమోధ్యాయః. అని వ్రాయబడిన స్థలములో—

“ధృతరాష్ట్ర స్వచక్షుష్ట్యా ద్రాజ్యం న పృత్యపద్యత |

పారశసత్వా ద్విదురో రాజా పాండు ర్భూభూవ హ ||

అంధ్యత్వముచే రాజ్యయోగ్యత ధృతరాష్ట్రునకు లేకపోయినది. పాండుభూపతియే రాజయ్యెను. అని స్పష్టముగా జెప్పబడినది.

కంభకోణపుప్రతిలో 118 అధ్యాయములో—“ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః” “పాండుస్సేనాపతిః కృతః” అని ప్రతినాదు లాధారపడిన క్యాచిత్కపాఠము కుండలీకరణముతో జూపబడి దానికిందనే “ధృతరాష్ట్ర స్వచక్షుష్ట్యా ద్రాజ్యం న పృత్యపద్యత... రాజాపాండుర్భూభూవ హ” అను సార్వత్రికపాఠము ప్రదర్శింపబడి, దానికి తథ్యముగా ఆ 118 అధ్యాయములోని విషయమును సూచించుచు అధ్యాయారంభమున— “కంచితక్కాలం భీష్మేణ రాజ్యపరిపాలనానంతరం పాండో రాజ్యాభిషేకః” అని స్పష్టముగా జెప్పబడినది. “ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకః” అని ఆప్రతిలోనైనను చెప్పబడలేదు. అంధభారతములో యధీశ్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకము స్పష్టముగా జెప్పబడినది. రాజ్యము దుర్యోధనునకు కృమాగతము కాలేదని చెప్పబడినది ఇవన్నియు యోజనచేసి చూచినయెడల ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేక మెంతమాత్రము మహాభారతసమ్మతము కాదని, అది యపసారమని బుద్ధిమంతులకు తోచితీరును.

పాండురాజ రాజ్యవాదముపై ప్రతినాదుల ఆక్షేపములు, తత్పరిహారములు ‘పాండవనిందానిరాకరణము’ అను చతుర్థభాగములో విఖలముగా నిరూపింపబడినవికనుక ఆచర్యమిచ్చట జూడవలయును.

పర్యవసానములో దుర్యోధను డనధికారి. యావ బ్రాహ్మ్యధికారము పాండవులది. అట్టి పాండవులను సమూలనాశనము జేసి వారి రాజ్యమును కబళింపవలె నని సంకల్పించి వారణావతములో లక్కయింటిని నిర్మింపజేసి అందు వారిని ప్రవేశింపజేసినవాడు దుర్యోధనుడు. అముప్పునుండి తప్పించుకొని అజ్ఞాతముగా సంచరించి తుదకు ద్రాపదీ పాణిగ్రహణము జేసి వెల్లడియైనతరువాత మరల వారలను వధింప సంకల్పించిన కర్ణదుర్యోధనుల ఆలోచనముపై భీష్మాదులను రప్పించి నపుడు ధృతరాష్ట్రునియెదుట దుర్యోధనునితో భీష్మాదులు పాండవుల కర్థరాజ్యమిచ్చి వారితో సఖ్యపడి సుఖంపు మని బుద్ధిచెప్పినమీద ద్రుపదపురమునుండి పాండవులను రావించి ధృతరాష్ట్రము వారి కర్థరాజ్యముగా ఖాండవప్రస్థ మిచ్చెను.

అదియే యంద్రప్రస్థరాజ్య మైనది. అపై గూడ వారియభివృద్ధిని సహింపలేక దుర్యోధనుడు సుహృద్భ్రాతృమున కాహ్వానింపజేసి కపట ద్యూతము నడిపి పాండవుల నోడించి వనవాసాజ్ఞాతవాసములు చేయించెను. పాండవులు ద్యూతమునకు వచ్చుటకు గల కారణములు చతుర్థ భాగములో సరూపింపబడినవి. అచ్చట జూడవలయును.

అపై ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము వారి కేవలవలసిన రాజ్య మివ్వనని యుద్ధమునకు సిద్ధపడి సర్వనాశనము జేసినవాడు దుర్యోధనుడు; రాజ్యాధికారము లేనివాడు దుర్యోధనుడు; రాజ్యాధికారులగు పాండవులను వధించి రాజ్యము కబళింపదలచినవాడు దుర్యోధనుడు. ఇట్టి దుర్యోధనుని రాజ్యాధికారమును గూర్చి ప్రతివాదుల వాగ్ధర్మములతో చూడుడు—

—: రాజ్యాధికారమును గూర్చి ప్రతివాదుల ప్రసంగములు—

అందు ప్రథమప్రతివాదిప్రసంగము—తన్ని రాకరణము :—

దాయభాగవినిర్ణయము—

“గ్రంథమంతయు బాగుగా చదివించిమాచినవో నీక్రిందియంతములు తేలకపోవు.

జనుషంధుడైన కారణమున అంబికేయుడును, బాండురోగియైన కారణమున పాండువునుగూడ రాజ్యానర్హులైరి. ఆయినను గౌరవ్యవశమునందు రాష్ట్రీయులకున్న విశ్వాసముచే అంబికేయుని రాజుగాను, బాండువును తత్ప్రతినిధిగాను భీష్మాదులు గావించిరి.

పాండువు రాజ్యాభివృద్ధి చేసినందులకై అంబికేయుడు సంతోషించి మాత్రమ సంపాదితరాజ్యము పాండురాజుదిగా నేర్పరచినాడు.

హస్తీపురము రాజధానిగా గల ప్రాంతరాజ్యము ధార్మరాష్ట్రులదియును, ఖాండవప్రస్థము రాజధానిగా గల క్రొత్తరాజ్యము పాండవులదియు నైయున్నవి.

పాండుభాగమునకు ధర్మరాజును, అంబికేయభాగమునకు దుర్యోధనుడును యువరాజులుగా జేయబడిరి.

దుర్మార్గుడగు దుర్యోధనుడు వారిని గపటోపాయముచే జంపి యాభాగమును గూడ దానె కబళింప ప్రయత్నము చేసినాడు. మాయాద్యూతమున నాయర్ధరాజ్య మపహరించె.

రాజ్య మవిభాజ్యము గాన భాగమియ నవసరము లేదనియె. అర్ధరాజ్యమును గూర్చి కురుపాండవులకు యుద్ధము జరిగినది.

వీరు సంస్కృతాంధ్రభారతములలో బహుస్థలములలోని వచనములకు విరుద్ధముగనుచే నవపాఠముని తేలిన ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకమున ఆధారము చేసికొని రాజ్యార్హతకు ప్రతిబంధక మైనదని చెప్పబడిన ధృతరాష్ట్రుని జాత్యంధత్వముతో బాటు ఎక్కడను జెప్పబడని హిండురోగమును పాండురాజునకు గల్పించి, ఎక్కడను జెప్పబడని కిండురాజ్యములను ప్రాప్తది, క్రొత్తది సమానముగా ఆయిరువురకు ల్పించి, యువరాజుని చెప్పబడిన యుధిష్ఠిరునితోబాటు చెప్పబడని పర్యోధనుని గూడ యువరాజుగా గల్పించినారు.

అపై పాండవులను కపటోపాయమున జంపి వారి భాగమును గూడ కబళింప బ్రయత్నించినాడు. మాయాద్యూతమున వారి యర్ధరాజ్య మపహరించినాడు. రాజ్య మవిభాజ్యముగాన వారికి భాగమయ నవసరము లేదనినాడు. దుర్యోధనుడు దుర్మార్గుడు. అని ప్రాసినారు. పైకల్పన లన్నియు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదమును స్థిరపరచుటకే అన్నమాట.

ఈపనికై వీరు చేసిన కల్పన లెన్నియో చూడుడు— స్థలాం తరములలోని పౌర, భీష్మ, గాంధారి, ధృతరాష్ట్ర, దుర్యోధనోక్తుల కును, యుధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకమానకును అత్యంతవిరుద్ధమై యున్న ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకమును నిలవబెట్టుటకై పాండురాజునకు మరొక రాజ్యకల్పన.

ధృతరాష్ట్ర డంధుడుగనుక రాజ్యాభిషిక్తుడు పాండురాజే అని యనకుండుటకై అతని కొక పాండురోగకల్పన. అట్టివాడే రాజప్రతినిధి యని కల్పన.

అతడే మహాపరాక్రమశాలియై దిగ్విజయము జేసె నని చెప్పి, యాతడు నూతనరాజ్యము సంపాదించె నని కల్పన. అదియే ఖాండవ ప్రస్థరాజ్య మని కల్పన. ఆఖాండవప్రస్థము, పాండవుల కిచ్చు నప్పటికి రాజ్యమో ఘోరవనమో చూడుడు —

“అర్థం రాజ్యస్య సంప్రాప్త్య ఖాండవప్రస్థ మావిశః ।

ప్రతిగృహ్య తు తద్వాక్యం నృపం సర్వే ప్రణవ్య చ ॥

ప్రతస్థితే తతో ఘోరం వనం త న్మనుజన్వ భాః ।

అర్థం రాజ్యస్య సంప్రాప్త్య ఖాండవప్రస్థ మావిశన్ ॥

మండయాంచక్రిరే తద్వై పరం స్వర్గవ దమృతాః” ।

నీలకంఠీయమ్— ఘోరం వనమితి భూమీ రర్థం సస్యకూనోః దేశః పాండవేభ్యో దత్త ఇతి జ్ఞాయతే, తద్వై తద్ఘోరం వనం స్వర్గవ న్మండయాంచక్రిరే.

ఇట్టి ఘోరవనమును ఖాండవప్రస్థము రాజధానిగా గలిగి పాండురాజసంపాదితమైయున్న కొత్త రాజ్య మని కల్పన.

పాండవుల కీయబడిన అర్ధరాజ్యమును సరిపుచ్చుటకై అదియే పాండవుల దని కల్పన. యుధిష్ఠిరుడు యువరాజునునది ఆపాండురాజు భాగమునకేనని కల్పన. నేనేమియు పాండవుల కీయనని దుర్యోధనుడనుటకు రాజ్య మవిభాజ్య మగుటే కారణ మని కల్పన. ఇవన్నియును అశుభకల్పనలు, గ్రంథవిరుద్ధములు.

ఇంతకును పాండురాజు నూతనరాజ్యమును సంపాదించుట.

నిజమై అర్ధరాజ్యముగా పాండవుల కీయబడినది అదియే యని ఋషులు చేయగలిగినపుడుగదా ! యికల్పన లయినను నిలుచుట. అదియే అసాధ్యము.

పాండురాజు నూతనరాజ్యమును సంపాదించలేదు. ఆఖాండవ పౌస్తము కురురాజ్యములోనిదే కాని, నూతనరాజ్యము కాద. అది నూతనరాజ్యమైననాడు దాని సర్ధరాజ్యమనుటకును వీలు లేదు.

—: దిగ్విజయములో పాండుభూపతి క్రొత్త రాజ్యమును

సంపాదించియుండలేదు :—

పాండురాజు దిగ్విజయములో రాజ్యసంపాదనము చేసినట్లు ప్రతివాడు లనుచున్నారు కాని, అది సంస్కృతాంధ్రభారతములలో లేని విషయము. వారు చెప్పినట్టి రాజ్యసంపాదన మయినను ఒక్క ఖాండవప్రస్థమే. మరొకటి లేదు.

ఆఖాండవప్రస్థమునుగూర్చి మహాభారతచరిత్రకారులు వ్రాసిన మాట చూడు—

“ఈ ఖాండవప్రస్థము హస్తి నాపురికి దక్షిణముననుండిన యమునానదీ ప్రాంత మహరణ్యము”. (పు- 112)

ఇట్టి మహరణ్యమును బట్టుకొని దీనిని, దిగ్విజయములో పాండుభూపతి చేసిన రాజ్యసంపాదన మని చెప్పట యనుచితము.

సంస్కృతభారతము ఆది-అ 113లో పాండుభూపతి దిగ్విజయకాలములో దశార్ణ, మగధ, మిథిలా, కాశీ, సుహ్య, పుండ్ర దేశాధిపతులను జయించినట్లు చెప్పబడినది. రాజ్యము సంపాదించినట్లు చెప్పబడలేదు.

ఇందు ఏ రాజ్యములోని దందు రాఖాండవప్రస్థము ?

ఆంధ్రభారతము- పంచమాశ్వాసము—“పాండురాజు ... భరతకుమరత్న కరుండై.....ఆపారచతురంగబలసమన్వితుండై.....సర్వదిగ్విజయార్థంబరిగెం గురుప్రభుడు.....ప్రాగ్దక్షిణాపకోత్తరదిగ్భూపతుల నిజకాసనపశీకృతులం గావించె దనదు కీర్తి వెలుంగన్నానావిధోపాయములు గొని...జయశ్రీ శ్రీతపాపము గానగా వచ్చిరి సకలజగత్సేవ్యమానున్ మహేంద్రప్రతిముం గారవ్యవంశప్రభు నఖిలమహిపాలు రాంబాలికేయున్.

చ. అలితహయద్విపంబుల విలాసినులన్ మణిరూప్యకాంచనా
వల్లల నజావిగోమహిషవర్గములన్ బహుభూషణంబులన్
బలువిడి గప్పుముల్ ధరణిపాలరచే గొని నూలువేల్ గజం
బుల బెఱికించి తెచ్చె గురుముఖ్యు డకుప్యధనమ్మ లిమ్ములన్”.

దీనినిబట్టి పాండుభూపతి యనేకరాజులను జయించి తనశాసనమునకు వారు బద్ధులై వర్తించునట్లు చేసి తనకీర్తిని దిగంతవిశ్రాంతము చేసి జయింపబడిన రాజులవలన కప్పములు, కానుకలు తీసుకొనివచ్చెను. కాని, వారి రాజ్యము హరింపలేదనియు, కొత్త రాజ్యము సంపాదించలేదనియు స్పష్టమగుచున్నది.

కాబట్టి పాండురాజు కొత్త రాజ్యమును సంపాదించలేదు. అందుచే ప్రతివాదులన్నట్లు పాండురాజుదిగా నేర్పడిన మాతనరాజ్య మొకటి లేదు. ఇక నున్నది పితృపితామహాకృమాగతమైన ఆకురురాజ్యమే. ప్రతివాదులు ఖాండవప్రస్థరాజ్యము పాండురాజుది అని పెట్టుకొని, యుధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకము దానికే అని, అర్ధరాజ్యమని, యిచ్చినది అదియే యని కల్పనలు సాగించినారు. పరిశీలింపగా ఖాండవప్రస్థము కురురాజ్యాన్తర్గతమే, అన్యము కాదని ఖోదక్షమముగా నిర్ధారితమయినది.

ఇప్పుడు నిర్వివాదమైన యుధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకము, ఆకురురాజ్యమునకే, అర్ధరాజ్యమని పాండవుల కీయబడినది ఆకురురాజ్యార్ధభాగమే. అని అంగీకరించితీరవలయును.

కురురాజ్యమునకు జేయబడిన యుధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకమును బట్టి ఆకురురాజ్యము పాండవులకు పితృపితామహాకృమాగతమని దుర్యోధనుడు చెప్పినవిధముగా అంగీకరించితీరవలయును. అపై కురురాజ్యాభిషిక్తుడు దిగ్విజయవాల్మీకీయైన పాండుభూపతియే యని పౌరభీష్మ గాంధారీధృతరాష్ట్రులు చెప్పినవిధముగా అంగీకరించితీరవలయును.

ఇంతేకాక దిగ్విజయప్రస్తావనములో రేఖాంకితముగా జూపబడిన పాండురాజువిశేషణములు - పాండుభూపతి సామ్రాజ్యాధీశు డని చాటు

చున్నవో, లేక ప్రతివాడు లన్నట్లు “పాండురోగి రాజప్రతినిధి, సేనాధిపతి” అని చెప్పుచున్నవో బుద్ధిమంతు లాలోచింపవలయును.

తెనుక “అంధభారతమునకు పూర్వోత్తరసందర్భశుద్ధిసర్వా లోచనము” అను ప్రస్తావములో నిరూపింపబడినట్లు అంధత్వముచే ధృతరాష్ట్రునకు రాజ్యాభిషేకము భరుగలేదు. అట్టివానికి రాజ్యావృత్త లేదని స్పృతులును చెప్పుచున్నవి.

వీరమిత్రోదయములో సీచర్చ విశేషముగా చేసి ధృతరాష్ట్రుని రాజ్యానధికారము, పాండుభూపతి రాజ్యాధికారము నిరూపింపబడినది. అనంతయు చతుర్థభాగములో ప్రదర్శింపబడినది.

ఇట్లు ధృతరాష్ట్రరాజ్యవాదము సంస్కృతాంధభారతవిరుద్ధము. మనుస్మృతి, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, వీరమిత్రోదయము అను ప్రమాణగ్రంథములకు విరుద్ధ మగుటచే హేయము.

రాజ్య మవిభాజ్యముగనుక పాండవుల కీయ నవసరములేదని దుర్యోధనుని వాద మనుచున్నారు ప్రతివాదులు. రాజ్య మవిభాజ్య మగుట శాస్త్రసిద్ధము కనుక సర్వసమ్మతము. అది కారణముగా జేసికొని ఏ రాజ్యాధికారిగాని అన్యులకు అనగా పోవ్యవర్గమునకు ఈయ నవసరము లేదనుట అక్రమమగుచుండ, అవధికారియైన దుర్యోధనుడు రాజ్యాధికారులైన పాండవులకు ఈయ నవసరము లేదనుట యెంత అక్రమమో !

జ్యేష్ఠుడై పుట్టియు, జాత్యంధుడయి వంశలకొలది పుత్రపౌత్రాది వర్గము కలవా డయి, మన్వాదిస్మృతులనుబట్టి రాజ్యాధికారము లేకుంజి, రాజ్యాధికారికి పోవ్యుడయియున్న ధృతరాష్ట్రునకు సర్వసంపత్సమృద్ధమైన అర్ధరాజ్యమును యావజ్జీవోపభోగార్థము విడిచి, మిగిలిన ఖాండవవనప్రస్థమై యున్న అర్ధరాజ్యమును పితృభక్తితో పరిగ్రహించి, దానినే యింద్రప్రస్థముగా స్వశక్తితో జేసికొని, దుర్యోధనుని కపట ద్యూతములో దాని నోడిపోయి, దుష్టచతుష్టయ మాసమయమున

జేసిన దుండగములకు శాంతముతో తల యొగ్గి, త్రయోదశవర్షవనవా
నాజ్ఞాతవాసపణముతో జరిపిన పునర్ద్వ్యతమునందు ఓడినవారు 12
సంవత్సరములు గడపి వచ్చి తమరాజ్యమును తీసికొనవచ్చు నను
నిర్ణయప్రకారము 13 సంవత్సరములు యథాక్రమముగా గడపి, అష్ట
కృష్ణము లనుభవించికూడ శాంతముతోనే మా అర్ధరాజ్యము మా
కిమ్మనియే కోరినట్టి పాండవులది ఎంత సౌజన్యమా !

రాజ్య మంతయు నాడే అని దుర్యోధను డన్నాడని దుర్యో
ధనునకే రాజ్యాధికారమును కట్టబెట్టుచున్నారు ప్రతివాదులు. ఆత
డట్లనుటను బట్టి రాజ్యాధికారము కలుగునా? రాజ్యాధికారమును బట్టి
ఆత డట్లనెనా ? తనకు రాజ్యాధికారము లేకపోయె నని యాతడే
తండ్రియొద్ద విలపింపలేదా ? కాబట్టి అసధికారియైన దుర్యోధనుడు
రాజ్యత్వప్రతిష్ఠతో, స్వతస్సిద్ధపాండవవిద్వేషముతో అనినమాటయే అది.
దానిని బట్టుకొని ప్రతివాదు లాతనిదే రాజ్యాధికారమనుట పొరబాటు.

ఇంకొకటి- అర్ధరాజ్యమునే మొదట పుచ్చుకొని, ఎప్పుడు కోరి
నను ఆయర్ధరాజ్యమునే కోరుచు యావద్రాజ్యముమాట నెన్నడును
ఎత్తని పాండవులకు అర్ధరాజ్యాధికారమే అని ప్రతివాదులనుచున్నారు.

అయితే ఇది యాదుర్యోధను డనినమాటా? ప్రతివాదులనుచున్న
మాటా? దుర్యోధనునిమాటే అయిన పక్షములో నిక తగవే లేదు.
కనుక “రాజ్యస్వార్థం ప్రదీయతామ్” అని చెప్పిన కృష్ణభగవానుని
రాయభారమును తోసిపుచ్చి—

“ఏమును వారు బంచికొని యేలట గల్గదు పల్క-కుండు మిం
కేమియు వాడినూది మొనయించుక మోపినయంతమాత్రమున్
భూమి యొనర్చి పాండునృపపుత్రుల కిత్తునె యెవ్వరైన సం
గామమునన్ జయఁబు గొని రాజ్యము నేయుట నశ్చయించితిన్.”

అని యాకృష్ణభగవానునితో చెప్పి యుద్ధమున కేల కాలు
దువ్వినాడు? మరియు- ‘పాండవులే వసుమతీరాజ్యాధిపతులు’ ‘రాజ్యము
మాకు కృమాతము కాకపోయినది’ అని తండ్రియొద్ద విలపించిన

దుర్యోధనుడు పాండవుల యావద్రాజ్యాధికార మవగతము కానట్టి వాడా? ఇక ఆలర్ధరాజ్యాధికారముమాట ప్రతివాదు లనుచున్నపక్షములో ఆదుర్యోధనున కవగతమై ఆతని కంఠోస్తులచే విశదీకరింపబడియున్న పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారమును ఈ ప్రతివాదు లవగతము జేసికొనలేకపోయిరని న్యూనత తప్ప మరేమున్నది?

మరియు- యావద్రాజ్యాధికారము వారిదే అయియుండి, వారి కేమియు నీయ నని దుర్యోధను డనినపు డది యెంత దుర్మార్గమో, వారి దర్ధరాజ్యాధికారమే అయియుండి నేను వారి కేమియు నీయ నని దుర్యోధను డనినపు డది కూడ నంత దుర్మార్గమే. రాజ్యపరిమితిని బట్టి యది తగ్గదు.

కాని గ్రంథసమ్మతమై ఆదుర్యోధనునకు గూడ నవగతమైయున్న పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారమును, వారర్ధరాజ్యమునే కోరుచుండుటను ప్రతివాదు లవగతముజేసికొనినయెడల ఆ పాండవుల సౌజన్యసాశీల్యసాహార్ద్రసౌభ్రాతృదులు ఈ ప్రతివాదులమూలమున లోకమునకు గూడ తెలిసియుండెడివి. పాండవోఽప్యుడైన దుర్యోధనుడు పోషకులయెడ జూపిన ద్రోహము తెలిసియుండెడిది.

ఋతవసానములో పాండవుల యావద్రాజ్యాధికారము దుర్యోధనున కవగతమే కాని, అనుమతముమాత్రము కాకపోయిన దని తెలిసికొందురుగాక!

ఇంతవరకు 'బాయభాగవినిర్ణయము'లోని విషయము పూర్వపక్షము జేసి సంస్కృతాంధ్రభారతానుగతమైన సిద్ధాంతము పాండు రాజరాజ్యాభిషేకపాండవరాజ్యాధికారములే యని బహుదాహరణములతో నిరూపించినాము.

ఈ... వినిర్ణయగ్రంథకర్తలు వ్రాసినది పరమతమే కాని స్వమతము కాదని మానిశ్చయము. "ధర్మనిర్ణయార్థము వాదింపఁగినది వాదింపఁగలవలయునుగదా" అనుటచే వీరు పూర్వపక్షకోటి నంతను కూర్చి పెట్టినారని మాయూహ.

వీర్వాగ్రింధ్రసామాన్యవాదులు; ఆర్షసిద్ధాంతానువర్తులు; ఆర్ష సంప్రదాయాభిమానులు; వీరు మాకు పూజ్యులు. వీరికిని, మాకును నన్నయభట్టారకుడు పూజ్యుడు. ఆ నన్నయభట్టారకునకును, వీరికిని, మాకును వేదవ్యాసమహర్షి పూజ్యుడు. ఆనన్నయభట్టారకుడు—

అ. “వివిధవేదతత్త్వవేది వేదవ్యాసు డాదిముని పరాశరాశ్రమజుండు
విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీనమై పరగుచుండ జేసె భారతంబు.”

అని కీర్తిించినాడు. అట్టి వేదవ్యాసమహర్షిశ్రుతమైన గ్రంథము నకే అనువాదము చేసిన నన్నయభట్టారకుని గ్రంథములో “ధృతరాష్ట్రాభిషేచితః” అనియున్న అపపాతము పడినది. ఆ అపపాతము వ్యాసమహర్షి కెట్లు దోషావహముకాదో అట్లే నన్నయభట్టారకునకును దోషావహము కాదు. అది యపపాతము కాదనికూర్చున్నవారికి మాత్రమే దోషావహ మగును.

“నన్నయభట్టారకుడు నిర్దోషి యని వాదించుట నాకవసరము” అని వ్రాసినట్టియు, “ధర్మనిర్ణయార్థము వాదించలేకనది వాదించితీరవలయునుగదా” అని వ్రాసినట్టియు కీర్తి శేషులగు బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారి యభీప్రము మాత్ర తత్త్వకథనముచే సిద్ధించినట్లే.

—: ద్వితీయవాదిప్రసంగము—తన్ని రాకరణము :—

మహాభారత చరిత్రము— 2.

“వైవాక్యసందర్భముల (భీష్మ డర్ధరాజ్య మిమ్మని చెప్పినవి) నాలోచింపగా ధృతరాష్ట్రపాండురాజులవాడు రాజ్యము కలిసి పాలింపబడె ననియు, అది ద్విపదు పురమునుండి పాండవులను రప్పించువలెకు సమష్టిరాజ్యముగానె యుండె ననియు స్పష్టమగుచున్నది.

అందువలననే సామర్థ్యాతిశయముకలవా డగుటచే ధర్మజుని ధృతరాష్ట్రుడు యావరాజ్యాభిషిక్తు జేసియున్నాడు.

పూర్వ మెటుల నుండినను పాండవుల కర్ధరాజ్యార్హత నెపుడు కలుగజేసి నటుల స్పష్ట మగుచున్నది”. (పు 111)

వీరు ధృతరాష్ట్రపాండురాజుల నాటినుండి ద్రౌపదిపాణిగ్రహణానంతరము ద్విపదుపురమునుండి పాండవులను రప్పించువరకు సమష్టి

రాజ్యముగానే యున్న దన్నారు. కనుకనే సమష్టుడైన ధర్మజుని ధృత రాష్ట్రాడు యువరాజుగా జేసినా డన్నారు.

మొదటివారివలె రెండవరాజ్యము లనియు, నిద్దరు యువరాజు లనియు వీరు చెప్పలేదు.

సమష్టిరాజ్యమునకు యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడైన ధర్మజునకు—
“పూర్వ మెట్లున్నను అర్ధరాజ్యార్హత నప్పుడు కలుగజేసిరి” అనుచున్న వీరు అది యెట్లు సంభవించు నని ఆలోచింపలేదు.

ఉత్తరభారతము—3.

“హస్తిపురిని విచిత్రవీర్యుని ప్రభవపుత్రుండును, నా గాయుతబలుండును నగు నంబికానూనండు నేత్రిరోగియయ్యు వేదమున జ్యేష్ఠపుత్రుడే పితృ స్వత్వమునకు నర్హుడని యుండుటచేత కురురాజ్యాధికారము పహించి ధృత రాష్ట్రాడు సార్ధకనామము కలవా డయ్యెను.”

ఈ 2, 3 గ్రంథములకు కర్త పెండ్యాల వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారే. వీరు అంధుడైనను జ్యేష్ఠుడే పితృస్వత్వమున కధికారి యని వేదోక్త మనుచు, కురురాజ్యాధికారమును ధృతరాష్ట్రాడే పహించె ననుచు, నది సమష్టిరాజ్యమే అనుచు, ఆధృతరాష్ట్రాడే తన కుమారునకుగాక పాండుపుత్రునకు యౌవరాజ్యాభిషేకము జేసెనని వ్రాసినారే. ఇది యెట్లు సరిపడును? మొత్తముమీద వీరును ధృత రాష్ట్రరాజ్యాభిషేకపాఠముపై ఆధారపడినవారే. కాని మొదటివారి కల్పనలతో వీ రేకేభవించినట్లు కనబడదు.

వీరి మాటలలో ‘ధృతరాష్ట్రాడు రాజ్యాధికారి’ అనునది యొకటి, ‘యుధిష్ఠిరుడు యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడు’ అనునది యొకటి. ఇవి షరస్వరవిరుద్ధములు. రాజ్యాధికారి ధృతరాష్ట్రాడు గనుట నిజమైన యెడల యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడు దుర్యోధనుడు కావలసియుండ యుధిష్ఠిరు డెట్లయ్యెను? ఇక యౌవరాజ్యాభిషిక్తుడు యుధిష్ఠిరుడు (పాండు పుత్రుడు) అయిన పక్షములో రాజ్యాధికారము పాండురాజుది కాక ధృతరాష్ట్రునిది యెట్లయ్యెను?

ఈరెండంశములలో 'ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధికారి' అనునది వివాదాంశము. ప్రతివాదిచేగూడ సంగీకరింపబడినట్టి యుద్ధిష్ఠిరయోవ రాజ్యాభిషేకము నిర్వివాదాంశము. ఈ నిర్వివాదాంశమే 'రాజ్యాధికారము ధృతరాష్ట్రునిదా? పాండురాజుదా?' అను వివాదమును ధృతరాష్ట్రునిది కాదనుచు పరిష్కరించున్నది. కనుక ధృతరాష్ట్రుడు కాని, దుర్యోధనుడుగాని రాజ్యాధికారులు ఎంతమాత్రము కారని ధృవమైనది.

ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకపాతము సంస్కృతాంధ్ర భారతము లలో గనబడినను ప్రామాణికము కాదని వెనుక నిరూపింపబడినది. కాబట్టి యీప్రతివాదిప్రసంగము నిరస్తమైనది.

—: తృతీయప్రతివాది ప్రసంగము - తన్నిరాకరణము :—

కర్ణచరిత్రము—4.

1. “భీష్మేణ రాజా కారవ్యో ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః ।

... ... పాండు స్నేహపతిః కృతః ॥

అను వాక్యములనుబట్టి చూడగా జ్యేష్ఠుడును, పట్టాభిషిక్తుడును నగు ధృతరాష్ట్రుని పుత్రుడైన దుర్యోధనునకే కురురాజ్యమునందు సంపూర్ణ మగు సౌర సత్వపు (వారసత్వపు) హక్కు గలదనియు, పాండవులకు లేదనియు విశద మగుచున్నది.

2. అయినను బలవంతులగు రాజులు పరరాజులను జయించి వారి రాజ్యముల నాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమై యుండెను.

3. సంజయురాయ బారపుగాలమున శ్రీకృష్ణుడు ధర్మనిర్ణయము చేయు సందర్భము లోని—

“ఉతాహో త్వం మన్యసే కామ్య మేవ రాజ్ఞాం యుద్ధే వర్తతే ధర్మతంత్రమ్ ।
అయుద్ధే వా వర్తతే ధర్మతంత్రం తదైవ తే వాచ మిమాం శుభోమి ॥”

(ఉద్యోగ-అ 29)

అను వాక్యమే ప్రాయశమును వ్యక్త పరచుచున్నది.

4. ఇట్టిధర్మము నవతంబించి ప్రబలులగు పాండవులు దుర్యోధనుని జయించి రాజ్యము నాక్రమింతు రనియు, నట్టియొడ బాసగు యుద్ధమున నుభయపక్షములు నశించు

ననియు దలచి పాండవులకు గొంత రాజ్య మిప్పించుట కర్తవ్య మని భీష్ము డట్లుపరేశించెను.” (ఉపాధ్యాయము పు 5-6)

5. “రాజ్యస్వత్వవిషయమున నించుకేనియు హక్కులేని పాండవులు.” (పు 43)

ఈగ్రంథము వర్ణముల చినసీతారామశాస్త్రిగారిది. ఇందలి అయి దంశములను పరిశీలించెము.

ప్రథమాంశము - “ధృతరాష్ట్రాభిషేచితః” అని యండుటను బట్టి పట్టాభిషిక్తుడు ధృతరాష్ట్రాదుగనుక రాజ్యమందు సంపూర్ణమైన హక్కు దుర్యోధనునిదేకాని, పాండవులది కాదు; అని.

ఈధృతరాష్ట్రాభిషేకపాఠము - ‘రాజా పాండుర్బభూవ హా’ “ధృతరాష్ట్ర స్త్వచక్షుష్త్వే ద్రావ్యం న ప్రత్యపద్యత” అను సార్వత్రిక పాఠమునకు, సంస్కృతాంధ్రభారతములలోని పూర్వోత్తరానేకవచన ములకు విరుద్ధమగుటచే అపపాఠమని వెనుక నిరూపించియున్నాము. ఆపాఠమును బట్టికొని గ్రంథనిరోధ మాలోచింపక వీరిట్లు వ్రాయుట యుక్తము కాదు.

సంస్కృతాంధ్రభారతములలో చెప్పబడినట్టియు, వెనుకటి 1,2 ప్రతివాదు లొప్పుకొనియున్నట్టియు, యధష్ఠిరయావరాజ్యముమాట స్మరింపక, రాజ్యమందు పాండవులకు హక్కులేదని వ్రాయుట సాహ సము. కనుక 1, 5 అంశములు నిరస్తములు.

ద్వితీయాంశము - ‘బలవంతులగు రాజులు పరరాజులను జయించి వారి రాజ్యముల నాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమై యుండెనట” ఈ మాటను బట్టి పరరాజులు - దుర్యోధనాదులు వారి రాజ్యము నాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమని, బలవంతులైన రాజులగు పాండవులు దండెత్తినారని వీరి యభిప్రాయ మని తెలియుచున్నది. పాండవులు స్వరాజ్యసంపాదనాపేక్షలా? పరరాజ్యాక్రమణాపేక్షలా? దుర్యోధను నను రాజ్య మొకటి యున్నపుడుగా! పరరాజ్యాక్రమణాపేక్ష అని పాండవుల ననుట. రాజ్యము పాండవులదాయె; హక్కులేని దుర్యోధనుడు దాని చాక్రించియుండె. ఇట్టిస్థితిలో పాండవులకు స్వరాజ్య

సంపాదనాపేక్షలనవలెనా? పరరాజ్యాక్రమణాపేక్షలనవలెనా? పరరాజ్యాక్రమణాపేక్ష దుర్యోధనునిది అనిన చెల్లును గాని, పాండవులదనిన చెల్లదు. చిన్ననాటినుండి పాండవహత్యకై బహువిధప్రయత్నములు చేయుచు వచ్చిన దుర్యోధనునిది పరరాజ్యాక్రమణాపేక్ష కాదని చెప్పగలవా డెవ్వడు?

దుర్యోధనాదులు పరులను బుద్ధి పాండవుల కుండెనా? పాండవులు పరులను బుద్ధి దుర్యోధనాదుల కుండెనా? దుర్యోధనాదులు చేయు హత్యాప్రయత్నములకు అధరస్పందము చేయక ఒదిగి పడియున్న పాండవులకు దుర్యోధనాదులయందున్నది అత్యుచితము లను బుద్ధి. నిర్దాక్షిణ్యముగా కొట్టకొనవరకు పాండవహత్యకే పూనుకొనిన దుర్యోధనాదులకు పాండవులయందున్నది పరులు (శత్రులు) అను బుద్ధి. ఇట్టి బుద్ధితో తాము బలవంతులమని పాండవులను నిర్మూలించగలమని పాండవరాజ్యమును కబళింపవచ్చునని పాండవులపై యుద్ధమునకు దండెత్తినవారు దుర్యోధనాదులే. కనుక పాండవులది స్వరాజ్యసంపాదనప్రయత్నము. కౌరవులది పరరాజ్యాక్రమణప్రయత్నము. అందుచే పాండవులకు సంబంధింపనట్టి యీ ద్వివీర్యాంశము నిరస్తము.

తృతీయాంశము— బలవంతులు పరరాజులను జయించి వారి రాజ్యము లాక్రమించుకొనుట రాజధర్మమే అని సంజయురాయబారపుసమయమున శీకృష్ణుడు — “ఉతాహా త్వం మన్యసే” అను శ్లోకార్థముగా వెల్లడించె నట. దీనిని పరిశీలింతము.

అసలు సంజయుని రాయబారమునకు ఏమి ప్రసక్తియో ముందు తెలిసికొనవలసియున్నది. కపటద్యూతముచే నోడింపబడిన పాండవులు నననాసాజ్ఞాతవాసములు 13 సంవత్సరములు యథాక్రమముగా గడపినతరువాత ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము మారాజ్యము మాకివ్వవలసినదని దుర్యోధనపురోహితానిద్వారా సంజేశము బంపినారు.

దానికి సమాధానముగా ధృతరాష్ట్రుని తన సందేశమును సంజయు నితో జెప్పి పంపినాడు.

అధృతరాష్ట్రుని సందేశసారాంశ మేమనగా—

“య ద్యత్తత్ర ప్రాప్త కాలం పరేభ్య స్త్వం మన్యేభా భారతానాం హితం చ ।
తం భాషేభా స్సంజయ రాజమధ్యే న మూర్ఖయే ద్య న్న చ యుద్ధహేతుః॥”
(ఉద్యో-అ 22)

టీ॥ న మూర్ఖయేత్ । కథయేత్ కోధ మితి శేషః ।

సంజయ! నీ వక్కడకు వెళ్ళి రాజమండలిలో వారితో సంభాషింపుము. ఆసంభాషణము— వారియొద్ద చెప్పుటకు సముచితమై యుండవలయును. కౌరవులకు ఔమకరమై యుండవలయును. పాండవులకు కోరోద్దీపకము కానిదై యుండవలయును. యుద్ధము రానియ కుండ జేయునట్టిదై యుండవలయును. అట్లు సంభాషింపుము. అని.

తే. “నీవు ధర్మజు పాలికి నెమ్మి నరుగు మతడు కేశోలగం బున్న యవసరమున గాన్పు మతనికి ననుజగర్గంబునకును బంధులకు నింపు వుట్టంగ బలుకు మచట.

క. నెయ్యము వాటించి కడుం దియ్య మెసగ నలుక లెల్ల దీక్షితుడనటుగా

గయ్య మను తలపు లోనుగ నయ్యమనందనుడు మానునట్టి తెలుగుకాన్.”

(అంధ్రభారతము)

ఇది యాధృతరాష్ట్రసందేశసారాంశము.

ఇక దీనిననుసరించి సంజయుడు వెళ్ళి చెప్పినమాటలసారాంశము—

“న చే ద్భాగం కురవోఽన్యత్ర యుద్ధా త్ప్రియచ్ఛేరం స్తుభ్య మజాతశతో” ।

తైత్తిరీయ వ్రాతకృష్టిరాజ్యే శ్రేయో మన్యే న తు యుద్ధే న రాజ్యమ్ ॥”

(ఉద్యో-అ 27)

యుధిష్ఠిరా! యుద్ధము లేకుండ కౌరవులు మీరాజ్యము మీ కివ్వని పక్షములో యుద్ధము చేసి రాజ్యము రాబట్టుకొనుటకై నీవు సంకల్పింపకుము. యుద్ధ మధర్మము. మీరు జీవించుటకు మార్గమా? అంధకవృష్టిరాజ్యములలో భిక్షాచర్యము చేయవచ్చును. ధర్మాత్ముడ వైన నీకు అదియే ఉత్తమము, ధర్మము అని నేను తలచుచున్నాను. అని.

క. సాలీక కారవులు దుశ్శీలత జెడవలచిరేని జెప్పెన రుధిరా

భీలాన్నముకంటెను గడు మేలగు భిక్షున్నమైన మీ నడవడికిన్ .

క. తుది బోయి కూర్మకర్మాన్నమన మగు తెలుగున దొడంగి బంధుల గురులన్

జెనకి వధియించు సౌఖ్యంబదియేటికి నార్యనింద్య మస్థిర మరయన్. (అంధ్రభా)

ఇట్టి సంజయుని విచిత్రోక్తులపై ధర్మజుడు సంభాషించుచు
ధర్మాధర్మపద్ధతి నిరూపించుచు ఈ విషయమై యేది ధర్మమో నిర్ణ
యించువా డీత డని సభలో నున్న కృష్ణభగవానుని నిర్దేశించెను.
అప్పుడు కృష్ణభగవాను డిట్లనెను—

“తే చే దిమే కారవాణా ముపాయ మవగచ్ఛేయు రవధేనైవ పార్థాః ।

ధర్మత్యాజం పుణ్య మేషాం కృతం స్యా దార్యే శృతే భీమసేనం నిగృహ్య”.

టీ—కారవాణా మవధేనేత్యన్వయః. ఉపాయాన్ జీవనస్య సాధనానీతి యావత్.

భీమసేనం తస్మాదణప్రకృత్యం నిగృహ్య స్థాపయిత్వా ఆర్యే శృతే ఆహింసా
యామ్.

సంజయా! కౌరవులను వధింపకుండ పాండవులకు జీవనోప
యము సామదానాదులచే సిద్ధించు పక్షములో భీమసేనుని శాంతింప
జేసి వీరు పుణ్యకార్యము చేసినవారు కాగలుగుదురు.

“ఉతాహో త్వం మన్యసే శావ్య మేవ రాజ్ఞాం యుద్ధే వర్తతే ధర్మతంత్రమ్ ।

అయుద్ధే వా వర్తతే ధర్మతంత్రం తథైవ తే వాచ మిమాం శుజ్ఞోమి”

ఈశ్లోకమే ప్రతివాదు లెత్తుకొనినది. దీని తాత్పర్యము—

సంజయా! యుద్ధమునకు సంకల్పింపక శాంతింపు మనుచున్న నీవు,
క్షత్రియులకు యుద్ధమే ధర్మమో, నీవన్న భిక్షుచర్యము ధర్మమో
వివగోరుచున్నాను చెప్పము; అని.

ప్రతివాదులు ఈ శ్లోకముదహరించి— “బలవంతులు పరరాజు
లను జయించి వారి రాజ్యము లాక్రమించుకొనుట రాజధర్మ” మని
శ్రీకృష్ణుడు చెప్పినట్లు వ్రాసినారు.

శ్రీకృష్ణుడు చెప్పిన దదియేనా? క్షత్రియులు స్వరాజ్యసంపా
దనమునకై అనసరమైన పక్షములో యుద్ధము చేయుటే ధర్మము.
భిక్షుచర్యము చేయుట గాదు. అను తాత్పర్యముతో ఈ మాట

చేప్పెనా? పరరాజ్యము లాక్రిమించుకొనుట ధర్మ మని చేప్పెనా? అట్లు చెప్పుటకు అట్టి ప్రస్తావ మేమి వచ్చినది? మీ రాజ్యమును కొరపు లివ్వనిపక్షములో యుద్ధముచేయవద్దు. మీరు భిక్షాచర్యము చేయుట మంచిది. అని కదా సంజయుడు ప్రస్తావించెను.

కనుక నిచ్చుట స్వరాజ్యప్రాప్తి ప్రస్తావమేకాని, పరరాజ్యాక్రమణప్రస్తావము కాదు. ప్రతివాదులు రాజ్యములో పాండవులకు హక్కులే దనుభ్రాంతితో శ్లోకమునకు తాత్పర్యము విరుద్ధముగా వర్ణించినారు.

పాండవులపట్ల కర్ణదుర్యోధనులు చేసిన అన్యాయ్య మేమియు లేదని కర్ణచరిత్రము వ్రాయుటలో ఈప్రతివాదు లిట్లు వ్రాసినారు. దుర్యోధనుడు పాండవులకు అన్యాయ్యము జేసెనో లేదో తెలియుటకై అనంతరము ఆప్రస్తావములోనే సంజయుడు జెప్పిన శ్రీకృష్ణుని వచన ముల నుదాహరించుచున్నాము—

“యదా గృధ్రే త్వరభూతౌ నృశంసో విధిప్రకాశా ద్బల మాదధానః ।

తతో రాజ్ఞా మధన ద్యుద్ధ మేత త్తత్ర జాతం వర్మ శస్త్రం ధను శ్చ ॥

ఇద్ద్రే జైత ద్దస్యవధాయ కర్మ ఉత్పాదితం వర్మ శస్త్రం ధను శ్చ ।

టీ! నృశంసత్వా దుర్యోధనో ధార్మికేణ రాజ్ఞా వధ్య ఏవేతి నూచయ న్నావ—యదేత్యాది నా సార్థేన । పరభూతౌ పరైశ్వర్యే నృశంస శ్చోర కల్ప రాజా విధిప్రకాశాత్ జైవప్రాప్తికూల్యాత్ గృధ్రేత్, తతో హేతో, రాజ్ఞాం పరస్పరం యుద్ధం సమధనత్. అనేన యుద్ధాఖ్యస్త్య కర్మణ ఉత్పత్తిరుక్తా।

కర్మ యుద్ధం తతోత్పత్తిశిష్టం గుణత్రయ మాహ—వర్మ కవచం శస్త్రం ఖడ్గాది ధనుశ్చేతి యత ఇంద్రేణ దస్యవధాయైత త్త్రయ ముత్పాదిత మత ఏతై కేవ దస్యం దుర్యోధనం యది హన్యాత్ స ఏవ ధర్మ ఇతి భావః ।”

సంజయ! యుద్ధ మెప్పుడుపుట్టినదనగా ఒకరాజు దురదృష్టవశమున పరుల యైశ్వర్యమును చోరునివలె ఎప్పు డాశించి హరించునో అప్పుడు రాజులకు పరస్పరము యుద్ధము పుట్టినది. ఆ యుద్ధమునకే ఉపకరణములుగా ధనుస్సు, కవచము, ఆయుధములు పుట్టినవి. దస్య (చోర)వధకొరకే యివన్నియు ఇందునిచే నుత్పాదించబడినవి.

“తత్త్ర పుణ్యం దస్యవధేన అభ్యతే సోఽయం దోషః కురుభి స్త్రీ ప్రయాపః ।

అధర్మక్షై ర్ధర్మ మబుధ్యమానైః పౌదుర్భూత స్సంజయ సాధు తన్న ॥

జీ—దుర్యోధనే దస్యత్వం నిరాపయతి—తత్త్రేత్యాదిసా । కురుభిః నిమిత్తభూతై రయందోషః పంచనాభ్యః పౌదుర్భూతః ॥

అట్టి దస్యధర్మము దుర్యోధనునియం దున్నది. దస్యవధచేత పుణ్యము కలుగును. అధర్మతత్త్వములైన కౌరవ్యులనుబట్టి పాండవులకు గొప్ప హానికలిగినది. సంజయా! అది మంచిపని కాదు.

“తత్త్రరాజా ధృతరాష్ట్ర స్స పుత్రో ధర్మ్యం హరే త్పాండవానా మకస్మాత్ ।

నాతేక్షస్తే రాజధర్మం పురాణం తదన్వయాః కురవ స్సర్వ ఏవ ॥

జీ—ధర్మ్యం ధర్మా దాగతం పిత్ర్యం రాజ్యం । తదన్వయా స్తదనుసారిణః ॥

పాండవులకు పిత్ర్యమైన రాజ్యమును సపుత్రుడైన ధృత రాష్ట్రుడు హరించెను. వారు రాజధర్మ మెరుగగున్నారు; అందరును వారి ననుసరించినవారే.

“క్షేనో హరే ద్యత్ర ధనం హ్యదృష్టః పగిషహ్య వా యత్ర హరేత దృష్టః ।

ఉభౌ గర్హ్యై భవత స్సంజయైతౌ కిం వై పృథక్త్వం ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రే ॥

సంజయా! పరుల సొత్తును చూడకుండగా హరించువాడొకడు, చూచుచుండగా బలాత్కారమున హరించువా డొకడు. ఈయిద్దరును చోరులే; నిరిద్యులే; చూచుచుండగా హరించినవాడు చోరుడు కాక పోవునా? ఇట్టిచోరునికంటె భేదము దుర్యోధనునియం దేమియున్నది?

“సోఽయం లోభా నృన్యతే ధర్మ మేతం య మిచ్ఛతి క్లోధవశానుగామీ ।

భాగః పునః పాండవానాం నివిష్టః తం నః కస్మా దాదహీరవ్ పరే వై ॥

జీ—ఏతం ఛలేన రాజ్యాపహరం । నివిష్టః వనవాసా దూర్ష్యం రాజ్యం గ్రాహ్య మితి కారణేషు న్యాసరూపేణ స్థితః । తం భాగం నః అస్మాకం పరే కస్మా దాదహీరవ్ గృహీతవన్తః ॥

లోభియు, క్లోధవశుడు నయిన దుర్యోధనుడు కపటమున రాజ్యాపహరణము ధర్మ మనుకొనుచున్నాడు. అయితే వనవాసా ద్యనంతరము మీరాజ్యము మీరు తీసుకొనవచ్చు నని చెప్పి నిర్ణయించి తమయొద్ద బెట్టుకొనిన పాండవరాజ్యమును వారు పాండవుల కెందుకీయరు ?

స్త్రీ వ్రూపః ।
కు తన్న ॥
భిః నిమిత్తభూతై

దన్యువధచేత
సాండవులకు
మకస్మాత్ ।
॥

మసాణః ॥
గ్దైన ధృత
అందరును

కేత దృష్టః ।
స్య పుత్రే ॥
సవాడొకడు,
ఈయిద్దరును
దుడు కాక
మియున్నది?
కానుగామి ।
కే తై ॥
స్తిం గ్రాహ్య
పకే కస్మా

కపటమున
వనవాసా
చెప్పి నిర్ణ
సాండవుల

“ఆస్మిన్ పదే యుధ్యతాం నో వధోఽపి క్లాఘ్నః పితృన్ పరరాజ్యా ద్విశిష్టమ్ ।
ఏతాన్ ధర్మాన్ కారవాణాం పురాణాన్ ఆచక్షిథా స్సంజయ రాజమధ్యే” ॥
టీ—పదే పదనీయేఽవశ్యగ్గ్రహ్య భాగే నిమిత్తే ॥

అవశ్యగ్రాహ్యమైన పాండవరాజ్యమునిమిత్తము ప్రాణహాని
మాత్రమైన క్లాఘనీయమే. పరరాజ్యగ్రహణముకంటె పితృరాజ్య
గ్రహణమే ఉత్తమము. (పరరాజ్యగ్రహణములో ఎదులసొత్తును
గ్రహించిన దోషముండును. పితృరాజ్యము స్వరాజ్య మగుటచే ఆ
దోష ముండదు.) ఈధర్మములను సంజయ! నీవు రాజసభలో
కొరవులకు జెప్పము.

ఈ శ్రీకృష్ణులలోని సారాంశములు ప్రతివాదులకు హృ
ద్గతము గుటకై యెత్తి చూపబడుచున్నవి—

పితృపితౄహాకృమాగతమైన పాండవుల రాజ్యమును కపట
ద్యూతమున దుర్యోధనుడు హరించినాడు. దుర్యోధనునియం దున్నవి
దన్యులక్షణములు. దన్యువధలో పుణ్యము గలుగును. ద్యూతకాల
నిర్ణయప్రకారము వనవాసాద్యనంతరము ఇచ్చితీరవలసిన పాండవ
రాజ్య మివ్వక దుర్యోధను డాకమించియున్నాడు. ఒకని సొత్తు
నింకొక డాకమించినపుడు శిక్షించుటకే కవచధనుఃఖడ్గాదు లేర్పడి
నవి. స్వరాజ్యసిద్ధికే అవసరమైనయెడల యుద్ధముచేయుటే ఊత్య
ధర్మముగాని, యెట్లో భిక్షాన్నముతో జీవించుట ఊత్యధర్మము
గాదు. పరరాజ్యగ్రహణముకంటె నిర్దుష్టమగు స్వరాజ్యగ్రహణమే
ఉత్తమము. ఇవి సారాంశములు.

ఇట్లు చెప్పిన శ్రీకృష్ణుడు—“బలవంతులు పరరాజ్యము లాకృ
మించుకొనుట రాజధర్మమే” అని చెప్పెను. అవి ప్రతివాదులు
వ్రాసినారే! ఇది యుక్తమేనా?

దుర్యోధనునిదే రాజ్యమైనట్లు, ఆరాజ్యమును దుర్యోధనుని
జయించి పాండవులు ఆకమించుకొనినట్లు, ఇట్లు చేయుటే రాజధర్మ
మని పాండవులకు శ్రీకృష్ణుడు బోధించినట్లు యీప్రతివాదులు

వ్రాయట మంచిపనికాదు. ఏది యెట్లున్నను తాము చూపిన శ్రీకృష్ణుని వాక్యములకు అత్యంతవిరుద్ధ మగుటచే తృతీయాంశము నిరస్తమైనది.

చతుర్థాంశము—“ప్రబలు లగు పాండవులు దుర్యోధనుని జయించి రాజ్యము నాక్రమింతు రనియు, అట్టియెడ బాసగుయధమున నుభయపక్షములు నశించు ననియు దలచి పాండవులకు గొంత రాజ్యము భీష్ము డిప్పించెను”.

ఇక్కడ ప్రతివాదుల నడుగవలసియున్నది— ధృతరాష్ట్రునిచే యువరాజుపట్టాభిషేకమునొందిన ధర్మజునిది రాజ్యము గాక యువరాజుగానైన జేయబడని దుర్యోధనునిది రాజ్య మెట్లయినది? మీ మత ప్రకారము దుర్యోధనునిదే రాజ్యమైనయెడల ధర్మజు డెట్లు యువరాజుగా జేయబడెను?

కుమారాశ్రమవిద్యాప్రదర్శనకాలములో పేదగురి నమక్షమున కర్ణుని కంగరాజ్యమిచ్చిన దుర్యోధనునిదే రాజ్యమందురు కాబోలు. అదియైన సంవత్సరమునకు—“తత స్సంవత్సరస్యాంతే యావరాజ్యాయ పార్థివ | స్థాపితో ధృతరాష్ట్రేణ పాండుపుత్రో యుధిష్ఠిరః” అని ధృతరాష్ట్రునిచే యువరాజుగా జేయబడిన యుధిష్ఠిరునిదా రాజ్యము? అనధికారియైన దుర్యోధనునిదా? ఈ యుధిష్ఠిరయావరాజ్యాభిషేకమే దుర్యోధనుడు రాజ్యానధికారి యని, అది ధృతరాష్ట్రరాజ్యానధికార మూలకమని ధృవపరచుచున్నది.

దుర్యోధనుడు రాజ్యానధికారియే అయినయెడల నాడు కర్ణుని కంగరాజ్య మెట్లు ఇచ్చెను? అని యడిగెదగా.

మీమతప్రకారము కర్ణుని కంగరాజ్యమిచ్చుటను బట్టి ఊహ్యమైన రాజ్యాధికారముగలవాడు దుర్యోధనుడై యుండ, అతని తండ్రియై రాజ్యాభిషిక్తుడగు ధృతరాష్ట్రుడుండ, ఆధృతరాష్ట్రుడు తన కుమారుని గాక, అనధికారియైన యుధిష్ఠిరుని యువరాజుగా నేల జేసినా డని

మేమడుగుచున్నాము. ధృతరాష్ట్రుని చేతులతో నీయబడిన యీ యుధిష్ఠిరయౌవరాజ్యమే దుర్యోధనునియందు కల్పింపబడు హక్కును తోసివేయుచున్నదని చెప్పుచున్నాము. అయితే హక్కులేని దుర్యోధనుడు కర్ణునికంగరాజ్యమిచ్చినపుడు హక్కుగల పాండవులు చూచుచు నూరకుండిరేమి? అని యడుగుదురా?

మీమతప్రకారము హక్కు లేని యుధిష్ఠిరుడు యువరాజుగా జేయబడినపుడు హక్కుగల దుర్యోధనుడు చూచుచు నూరకున్నాడేమి? అని మే మడుగున్నాము. భీష్మధృతరాష్ట్రులను గోరి వారి యనుమతి తీసికొని దుర్యోధను డంగరాజ్య మిచ్చినందున పితృభక్తితో మెలగెడి పాండవులు మరుమాటాడలేదని చెప్పుచున్నాము. పితృభక్తి లేనట్టియు, ఇతరులను లక్ష్యపెట్టనట్టియు, తనయిష్టానుసారము తండ్రిని నడిపించునట్టియు, రాజ్యతృష్ణ కలిగియున్నట్టియు దుర్యోధనుడు- యుధిష్ఠిరునకు ధృతరాష్ట్రుడు యౌవరాజ్యమిచ్చినపుడు మరు మాటాడకుండుటకు గారణము మాత్రము తనకు హక్కు లేకుండుటే తప్ప మరొకటి చెప్ప వీలులేదని తెలుపుచున్నాము.

అయితే పుత్రాధీనుడైన ధృతరాష్ట్రుడు దుర్యోధనుని అంగరాజ్యప్రదానసంకల్పమునకు సమ్మతించినను భీష్మాదు లెట్లు సమ్మతించినారు అందురా? వినుడు—

అది కుమారాశ్రయివ్యాప్రదర్శనసమయము. ఆ ప్రదర్శనము చేయించుచున్నవాడు ద్రోణాచార్యుడు. ఆతడు అంతకు బూర్వము చేసిన శిష్యపరీక్షలో ఉత్తీర్ణులను పొందినవాడు అర్జునుడు. అట్టి అర్జునునకు బ్రహ్మశిరోనామకాశ్రయమిచ్చినతరువాత—

“జగ్రహ పరమాశ్రయం త దానా చైనం పున ర్గరుః |

ధవితా త్వత్సహ నాన్యః పుమాన్ లోకే ధనుర్ధరః ||”

నీతో సమానమైన ధనుర్ధరుడు లోకములో నుండబో డని అనుగ్రహించియున్నాడు. ఆద్రోణాచార్యుడు రంగస్థలమం దిట్లనినాడు—

“యో మే పుత్రా ప్రియతరః సర్వశత్రువిశారదః ।

విందిరి రింద్రానుజసమః స పార్థో దృశ్యతా మిత్రమ్ ॥”

నాపుత్రునికంటె నధికప్రియుడు, సర్వశత్రువిశారదుడు నగు పార్థుని ప్రజ్ఞాతిశయము జూడుడు; అని.

అటుపై తన అశ్రులాఘవమును పార్థుడు ప్రదర్శించి ప్రేక్షకులను విస్మితులను జేసియున్న సమయమునకు కర్ణుడు రంగస్థలమునకు వచ్చి పార్థా ! నీకంటె విశేషము నేను జూపెద నని పలుకుటయు, ద్రోణాచార్యానుజ్ఞ దీసికొని పార్థుడు చూపిన విశేషములు చూపుటయు, ధర్మోధను డాతని నాలింగనము జేసికొని కర్ణుడా ! అదృష్టవశమున వచ్చినావు. నన్ను, కురురాజ్యమును నీవు యధేష్టుముగా వినియోగించుకొనుము. అని ప్రోత్సహించుటయు జరిగినతరువాత కర్ణుడు— “ద్వంద్వయుద్ధం చ పార్థేన కర్తు మిచ్ఛా మ్యహం ప్రభో” అని పార్థతో ద్వంద్వయుద్ధమునకు సిద్ధపడుటయు, ద్రోణాచార్యానుజ్ఞపై పార్థుడు తలపడుటయు, అంత కృపాచార్యుడు నీవు నీరాజనంశమును జెప్పి, నీ వేరాజువో వెల్లడించి యాపై యుద్ధము కానిమ్ముటయు, అప్పుడు దుర్యోధను డాతనిని రాజనిపించుటకై అంగరాజ్య మివ్వదలచుటయు తటస్థించినది. ఈస్థితిలో అంగరాజ్య మిచ్చుటకు నీ కేమి హక్కున్నదని భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనుని నిషేధించియున్నయెడల వీరినిమిత్రమును గల్పించి కర్ణుని తొలగించి నారుగాని లేకున్న కర్ణుడే జయించియుండు నని కర్ణునియం దొక ఘనతను, పార్థునియందు ఒక న్యూనతను లోకము కల్పించు నని భావించి, ఎడటివానిచేతికి తన శస్త్ర మిచ్చికూడ తాను జయించుట మహావీరమర్యాద యగుటచే నాపద్ధతిని ఆకర్ణునకు రాజ్య మిచ్చి రాజును జేసి నిలవబెట్టుట పార్థునకు ప్రతిష్ఠావహ మనియు, “పార్థ ఏవ ధనర్థరః” అను ద్రోణాచార్యానుగ్రహోక్తి కిది పార్థకృతసంపాదక మగు ననియు దూర మాలోచించి భీష్మద్రోణులు దుర్యోధనుని నిషేధింపలేదు.

దుర్యోధనునకు హక్కుండుటనుబట్టియే వారు నిషేధింపలేక పోయినారు. అనుపక్షములో యువరాజుగా నాతడే చేయబడి యుండును. అట్లు చేయబడకపోవుటచేత ఆతనికి హక్కులేదని తెలిసి కొనవలయును.

మరియు దుర్యోధనుడే రాజ్యాధికారియైన పక్షములో అర్థ బలము, అంగబలము తనదే గనుక తనచేతికింక మసలవలసియున్నట్టియు, యితరసహాయము లేనట్టియు పాండవులను సమూలముగా నిర్మూలింపవలయు నను దుస్సంకల్పము, దానికై లాఠాగ్రహనిర్మాణము, అక్కడకు జేర్చుటకై పాండవులకు వారణావతప్రయాణకల్పనము అను దుర్వ్యాపారములు దుర్యోధనున కేల సంధించినవి ? ఈదుర్వ్యాపారములనుబట్టికూడ పాండవులదే రాజ్యమనియు, అంగ బలము, అర్థబలము పాండవులకే గలదనియు, తాను పాండవుల చేతికింద బ్రతుకువలసివచ్చిన దని, పాండవులను నిర్మూలించినగాని రాజ్యము తనచేతికి రాదని దుర్యోధనుడు తలచియే యింత దుర్మార్గమున కొడిగట్టినా డనియు స్పష్టమగుచున్నది. కనుక రాజ్యమందు హక్కు దుర్యోధనునకు లేదు.

అయితే రాజ్యమందు సంపూర్ణమైన హక్కు గల పాండవులకు భీష్ముడు బోధించి—అర్థరాజ్యము మాత్రమే యిప్పించుటకు గారణమేమి ? అని యడిగెదరా ?

మీమతప్రకారము యావద్రాజ్యము దుర్యోధనుని దయి యుండ హక్కులేని పాండవులకు అర్థరాజ్య మిచ్చుటకు గారణమేమని మేమడుగుచున్నాము. ప్రబలు లగు పాండవులు దుర్యోధనుని జయించి రాజ్యము నా క్రమింతురని వారి కర్థరాజ్యమియ్యబడినదందురా! తాను అర్థరాజ్యమిచ్చునప్పటికి పాండవులు ప్రబలులు అనుబుద్ధి దుర్యోధనున కుండుటే నిజమై, తన రాజ్యమును వారాకృమింపకండుటకే దుర్యోధను డర్థరాజ్య మిచ్చుట నిజమైనయెడల, తన

అర్ధరాజ్యమును స్వీకరించినతరువాత ఇంద్రప్రస్థరాజ్యమును విస్తరింపజేసి అక్షయతూణీరగాండివాద్యసాధారణపరికరముల నార్జించి దిగ్విజయపూర్వకముగా రాజసూయమహాకృతువు గావించి తేజవిల్లుచున్న పాండవుల రాజ్య మపహరించుట, దాని నింక నీయననుట, యుద్ధమేకరత్నవ్యమనుట దుర్యోధనునకు సంభవించునా ?

అర్ధరాజ్య మిచ్చునప్పటికే దుర్యోధనునకు ప్రబలు లనిపించి దాని నపహరించునాటికి శతగుణితైశ్వర్యబలాధ్యులైయున్న పాండవులు దుష్టులు లనిపించినారా ? కాబట్టి వారు ప్రబలు లని, తన రాజ్యమును వారాకృమింతు రని దుర్యోధనుడు అర్ధరాజ్య మిచ్చెననుట అసంగతము. ఆపద్ధతిలో దానిని ద్యూతమునిమిత్తమున తాను అపహరించుట అసంభవమే. కనుక మీరు చెప్పినమాట అయి క్తము.

మేము చెప్పున దేమనగా— యావద్రాజ్యము పాండవులదే. అర్ధరాజ్యమే భీష్ముడు చెప్పి యిప్పించుట, దానినే పాండవులు తీసికొని అర్ధరాజ్యము విడిచిపెట్టుట, ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదిపోషణభారము తమదైయుండుటచేతనే హక్కులేని దుర్యోధనుడు నోరు మెదపుటకు వీలులేక తన కది యిష్టము లేకున్నను ఒప్పుకొనవలసివచ్చినది. తన కిష్టము లేని పని జరిగినదికనుకనే దానిని కపటద్యూతమున హరించి నేనింక యివ్వ నని కూర్చుండినాడు. ఇదియే దీని పరమార్థము. కనుక చతుర్మాంశము నిరస్తము. పంచమాంశము ప్రథమాంశముతో బాటు నిరసింపబడినదే.

—♦ చతుర్థప్రతివాదిప్రసంగము— తన్ని రాకరణము ♦—

సుయోధనవిజయము— 5.

- 1 సుయోధనుడు— “రాజుగా ధృతరాష్ట్ర పాండుసుధీనిధులను నొక్కని జేయంగ నుత్సహించుచు. తుద కగ్రజన్మండా నధిపతి ధృతరాష్ట్ర డా నంచు నదియించిరి. పాండురాజును బిల్చి ధృతరాష్ట్ర పాలనంబున నుండి నీవు వానికి నైన్యాధికారిజై చరించు మనుచు చెల్చిరి.

2 అవిభక్తరాజ్యముగా విరాజిల్లుటచేసి పాండవు లీనాడు పాలుగోర, కారవ రాజ్యంబు ఖండంబులను జేయ ధర్మవిరుద్ధమై దనరు. పాండవపతులకు పాలీయ కుండుచే పరమధర్మము. పూర్వమర్యాదల పూజింపవలె రాజు పూర్వవిధుల ధర్మంబు బాటింపవలె నెఱుఁగు.

3 అచక్రవర్తికి నొరసపుత్రుండ యువరాజు నే నాడు నుర్వి నేల. ధర్మ జుండిక నగ్రతనయుండు పాండురాజునకు గాన నతండు తన జనకుని సోత్తున కెప్పుడు పెత్తనంబును గల్గి వర్తింపవచ్చును. పాండురాజపుత్రులు ధృతరాష్ట్ర భూమికి దాయాదు లెన్నడు కాజాల రిది నిజంబు.

4 వ్యాసుండు పాండవపక్షపాతి కనుక నతనిమాట వినగదాదు. ధృతరాష్ట్ర రాజుగా దొలుత దా జేసియు పాండవులకు రాజ్యభాగమందు పాలీయవలె నంచు బలక నధర్మంబు.

భీష్ముండు, ద్రోణుండు విభజించి రాజ్యంబు పాలింపబడుచును బలక రెపుడు. మిమ జేరి వ్యాసుండు మిపక్షమున నుండి భీష్ముండు పాలించి వేవిధముల నని చెల్వెననివింటి అదియ సత్యం బెఱుఁగు వృద్ధుడై కురువంశమున జన్మింపజేసిన రాజ్యమును త్యజించి మాతండ్రి కొనగన మహితాత్ముడై చెల్పి పాండవపతులకు పాలుగాక. భారతవర్షంబు పాలింప నొనగడై మాతండ్రి, కావున భీష్ముండు కారవసభలోన పాండవపక్షంబు బలక లేదు. చెప్పిన కారపుల్ చేయకుండుట యెఱుఁగు సంధ వింపదు. సంధించె నేని మమ్ముల వీడి యేగడై అనాడై. అన్యాయముగ బల్కె వ్యాసమహర్షి.

5. కథకుండు కవియును కథ నొక పాత్రగా నుండిన సత్యంబు నుండ దండు. తన పక్షమున నుంచు ఘనతయు కీర్తియు మరి లాతివారికి మనెని బూయు తన పక్షమున నుంచు ఘనజయాదుల నెల్ల పరుల కపజయంబు ప్రాప్తి జేయు. కథ లోని పాత్రగా కవి యున్న తనపక్షవిజయంబు వర్ణించు వేవిధముల, కథ గమనిక మార్పు కావ్యంబు నందలి యితివృత్త మెల్ల గ్రహించి ధర్మ మంతయు తనదిగా నందు లిఖించును కావున సత్యంబు గాని దండు. జరిగిన వృత్తంబు జరిగినరీతిగా గ్రహించి చెలిపెడి కవి కథకులు. ధన్యులు కవి యెఱుఁగు తీర్పుగా గానిలుచుండును. తీర్పు వాదిగా నుండి వాదించి పదపడి తీర్పుయైన నాతీర్పు నందు నెంత సత్యం బది యెసగునో అరీతి కథలోని పాత్రగా కవియె యున్న నాకవి గ్రంథంబునందున నంతయే సత్యంబు గననగు.

6 సత్యరథిని బాయుట వ్యాసుండు పాపశాంతికి భాగవతంబును వ్రాయ దొడగె. వ్యాసుండు పాండవపక్షంబువా డను నర్థంబు జగతి శిలాక్షరంబు.

7. నాంది-నూత్రిభారుడు— పాండవవంశంబువాడైన జనమేజయుని రాజ్యసాలమున విభంపబడినట్టి యామహాభారతంబున గవి యారాజవంశీయు లందున గోరంత భర్తము కొండంత జేయుచు సుయోధనుని మహోన్నతగుణములః భర్తములను మరుగు బెట్టె ననిన యసంభవం బగునే.”

ఈగ్రంథము కోటచుర్తి చినరఘుపతిరావుగారిది. ఇది నాటకముగా సీసమాలికతో గూర్చబడినది. ఇది ఊపభంగమై పడియున్న దుర్యోధనుని నోటిమాటలుగా గల్పింపబడినది. గ్రంథకర్త అభూత కల్పనాపాటవము తెలియుటకై పై 7 అంశములును పరిశీలింపబడుచున్నవి—

ప్రథమాంశము— ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధిపతిగను, పాండు రాజు సైన్యాధిపతిగను చేయబడి రట !

ఇది—“ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః” “పాండు స్సేనాపతిః కృతః” అనుపాఠమును అవలంబించి చెప్పినమాట. అది అపపాత మని, అది సంస్కృతాంధ్రభారతతాత్పర్యవిరుద్ధ మని బహువిధముల ప్రమాణోపపత్తులతో వెనుక నిరూపించియున్నాము.

“ధృతరాష్ట్రో స్త్యచక్షుష్త్వా ద్రాజ్యం న ప్రత్యపద్యత ।

... .. రాజా పాండు ర్భూత హ ॥”

అనియే సార్వత్రికపాఠము. నవీనమై భండార్కరు ప్రాచ్య విద్యాపరిశోధనాలయముదిగ్రహితమై యున్. సుప్రంకరశోధితమై యున్న మహాభారతపుప్రతిలో నున్నది కూడ ఈపాఠమే. ఇతరమైన ప్రతులలో నున్నట్లే ఈప్రతిలోగూడ— దుర్యోధనునిగూర్చి భీష్మవాక్యము. ఉద్యోగపర్వములో—

“అన్తః కరణహీనత్వా స్మ కై రాజా పితా తప ।

రాజా తు పాండు రభవత్”

గాంధారీవాక్యము—“రాజ్యం తు పాండ్వో రిద మప్రధృన్యమ్”

ధృతరాష్ట్రవాక్యము—“పాండు స్తు రాజ్యం సంప్రాప్తః కసియా నపి న స్తుపః”

“యుద్ధిలో రాజపుత్రో మహాత్మా న్యాయగతం రాజ్య మిదం చ తస్య”

అని యీగ్రంథమంతయు నున్నది. ఈగ్రంథమున కంతకు ధృతరాష్ట్రాభిషేకపాఠము విరుద్ధము.

ఇంకొకటి— “ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః” అనుటకు ప్రతివాది జ్యేష్ఠత్వమునే కారణముగా చెప్పెను. అంధత్వము లేకుండుట కారణముగా గల్పింపలేదు. కనుక అంధత్వమును వీరొప్పుకొనినారు. ఆ అంధత్వమే ఆతని రాజ్యాభిషేకమునకు ప్రతిబంధక మని వచనము లుద్ఘోషించుచున్నవి. అది కాదనుట యెట్లు?

గృంథమందు ఎక్కడజూచినను రాజ్యము పాండుభూపాలుని దను వచనములే కనబడుచుండ వీరు కాదనిచెప్పుట యేమి బాగున్నది? “రాజా పాండు ర్భూవ హ” ఇత్యాది వచనములచే సిద్ధించుచున్న పాండురాజరాజ్యాభిషేకమునకు పాండురోగ మొకదానిని ప్రతిబంధకముగా ప్రతివాదులు కల్పించినారు.

గృంథస్థమయి తా మొప్పుకొనియున్న అంధత్వము ధృతరాష్ట్రోభిషేకమునకు ప్రతిబంధకము కాదనుచు, గృంథస్థము గానట్టియు సంప్రతిపన్నము గానట్టియు పాండురోగమును గల్పించి, అది పాండురాజ్యాభిషేకమునకు ప్రతిబంధక మనుట అసంగతము. ద్వితీయపుత్రుడు పాండురాజు కలిగిన తరువాత తృతీయపుత్రుడు పేషీంపబడుటవలన పాండునామమున కనుగుణమైన పాండురోగ మూహింపబడుచున్న దందురా? పాండుశబ్దమునకు రోగవిశేష మర్థము కాదు; కాంతివిశేషము. కనుకనే—“పాండు దేహం డగునని చెప్పి యిరిగిన” అని యున్నది. చూడు డాంధ్రభారతము. అట్లు దేహకాంతివిశేషమును బట్టి పాండునామము సార్థకమే.

ఇక తృతీయపుత్రాపేక్షమాట యేమందురా? వినుడు! పుట్టిన వానియందు గనబడు దోషమునుబట్టి మరియొకని నపేక్షించుట జరుగలేదు. మొట్టమొదటనే—“విచిత్రోవీర్య సుతేత్రీములక సుతులం బడయుము” (ఆంధ్రభా.) అని అనేకపుత్రాపేక్ష వెల్లడింపబడినది. తృతీయుని గోరునపుడు—“అంబికకు ప్రథమపుత్రుం డంధు డయ్యె. నింక నొక్కకొడుకు రూపవంతుం బడయుము.” (ఆంధ్రభా.) అని గోరుటలో

అంబికకు అంధుడు కానట్టివాడు, రూపవంతుడు కోరబడెను. ప్రతి వాదిమతప్రకారము ద్వితీయనియ్యండలి పాండురోగమునుబట్టియే తృతీయని గోరినయెడల పాండురోగములేనివాడు అసకూడ కోరియ్యండును. అట్లు కోరకండుటచే తృతీయపుత్రాపేక్షకు, ప్రతివాదుల పాండురోగ కల్పనకు సంబంధమే లేదు. కనుక ప్రతివాదులది అపోహయే. ఈ విషయము విపులముగా చతుర్థభాగములో రూపింపబడినది. విశేషము లచ్చట జూడవలయును.

పర్ణవసానము ధృతరాష్ట్రుడు రాజ్యాధిపతి యనుట యుక్తి విరుద్ధము, ప్రమాణవిరుద్ధము. పాండురాజు రాజ్యాధిపతి యనుట యుక్తియు క్తము, ప్రమాణసమ్మతము; కాబట్టి ప్రథమాంశమునిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—అవిభక్తమైన కౌరవరాజ్యములో పాండవులు ఈనాడు భాగము గోరుట ధర్మవిరుద్ధము! పాండవులకు పాలీయకుండుటే పరమధర్మము! పూర్వమర్యాదలను, పూర్వవిధులను రాజులు పాటింపవలెనట!

ఈప్రతివాదులకు కురువంశముయొక్క పూర్వమర్యాదలనే తెలుపుచున్నాము—“జ్యేష్ఠుడయిన ‘యదువు’ అను రాజుండగా తండ్రియిష్టమునుబట్టి కనిష్ఠుడయిన ‘పురువు’ అను నాతడే రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెను. జ్యేష్ఠుడయిన ‘దేవాపి’ త్వగ్గోపముకలవాడగుటచే కనిష్ఠుడయిన శంతనుడే రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యెను. ఇట్లు తండ్రికి యిష్టమగు గాకున్నపుడు, హీనాంగుడైనపుడు జ్యేష్ఠుడు రాజ్యాభిషిక్తుడు గాకుండుట కురువంశమర్యాద. ఈపద్ధతినే జ్యేష్ఠుడయినను హీనాంగుడనగుటచే రాజ్యము నాది కాకపోయినది.”

ఇవి ధృతరాష్ట్రుని మాటలు. వచనములు చతుర్థభాగములో ప్రదర్శింపబడినవి. రాజ్యమర్యాదలు ఇట్లుండ పూర్వమర్యాదలను, పూర్వవిధులను పాటింపవలె ననుచున్న యా ప్రతివాదులు జ్యేష్ఠుడని రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునకు గట్టబెట్టుట తప్ప. దానిని పురస్కరించు

కొని అది కౌరవరాజ్య మనుట తప్పు. అట్లని పాండవులకు పాలియ కుండుటే పరమధర్మ మనుట తప్పు. పాండవరాజ్యమా ? అందులో వారు గ్రహించినది అర్థభాగమా ? దానిని కపటమృత మున హరించుటా ? 13 వండ్లపైన దానిని తీసికొనవచ్చు నని నిర్ణయమా ? పాండవుల కది యివ్వకుండుటే పరమధర్మ మని ప్రతివాది తీర్పు చెప్పటా ? ఎంత ధర్మము !

పాండవు లీనాడు భాగము గోరుట ధర్మవిరుద్ధముట. ఏనాడు? వనవాసాజ్ఞాతవాసములు చేసి వచ్చిననాడా? అది ధర్మవిరుద్ధమయ్యెనా? ఇది ప్రతివాది తీర్పా? అసంగతమగుటచే ఈద్వితీయాంశము నిరస్తము.

తృతీయాంశము— ధృతరాష్ట్రుడు చక్రవర్తియట ! ఆతని యౌరసపుత్రు డగు దుర్యోధనుడు యువరాజు అగునట ! ధర్మజుడు పాండురాజు సొత్తునకు అధికారి కావచ్చునట ! పాండవులు ధృత రాష్ట్రుని సొత్తునకు దాయాదులు కాజాలరట.

ధృతరాష్ట్రుడు చక్రవర్తియైనయెడల ఈకల్పన నిలువబడు నేమో. రాజ్యాధిపతి నేను గానని యాతడు మొరబెట్టుచుండ, నీవు గకపోవుటే చిక్కువచ్చిన దని దుర్యోధనుడు దుఃఖపడియుండ ధృత రాష్ట్రుడే చక్రవర్తి యనుట యెట్లు ?

ధర్మజునకు ధృతరాష్ట్రుడే యౌవరాజ్య మిచ్చియుండ దుర్యోధనుడు యువరాజుని ప్రతివాది యనుట యేమి బాగున్నది ? ధృత రాష్ట్రుని సొత్తునకు, పాండవులు దాయాదులు కానట్లే, పాండురాజు సొత్తునకు కౌరవులు దాయాదులు కారుగదా ! పాండురాజు రాజ్య మును దుర్యోధను డాక్రమించుట యుక్త మని యీప్రతివాది యెట్లు చెప్పగలుగును ? ధృతరాష్ట్రునిచే రాజ్య మను తను మతములో పాండురాజునకు సొత్తు ఎక్కడిది ? పాండురాజునకు భూము లున్నవా? భవనము లున్నవా ? గౌరమము లున్నవా ? ఉన్నయెడల మీది

మీరు తీసికొనుడు, నాది నేను తీసికొందు నని సుయోధనుడు చెప్పలేదేమి? పాండవుల సొత్తు వేరుగా ఉన్నయెడల మా కయిదుగురక అయిదు స్థానములైన ఇచ్చి నిలవబెట్టు మని పాండవులు కోరవలసిగ పని యేమి వచ్చినది?

అట్లు కోరుట వారు తమసొత్తుతో సంతృప్తిపడకనా? ఆసొత్తును కూడ దుర్యోధను డాక్రమించుటచేతనా? సంతృప్తిపడకనే అను పక్షములో మీసొత్తుతో మీరు సంతృప్తిపడుదు. అనిచెప్పక నూదిమొన మోపినంతమాత్రమైన మీకివ్వ నని దుర్యోధను డెందు కనినాడు. ఈయమనుటలోనే వారిసొత్తును ఆక్రమించినాడని స్పష్టమగుచున్నది. ప్రతివాదిమతప్రకారము రాజ్యము దుర్యోధనుని దగుట, పాండురాజు సొత్తు వేరుగానుండుట, దానినిగూడ దుర్యోధనుడే ఆక్రమించి పాండవుల కివ్వననుట మరియు విరుద్ధము. “ధర్మజుడు పాండురాజు సొత్తునకు అధికారి కావచ్చును” అను ప్రతివాదిమాట అర్థములేనిమాట. ఇట్లు అసంబద్ధమగుటచే తృతీయాంశము నిరస్తము.

చతుర్థాంశము— వ్యాసుడు పాండవపక్ష పాతియట; అతనిమాట వినదగదట. తాను మొదట రాజుగా ధృతరాష్ట్రాని జేసియుండి, రాజ్య భాగము పాండవుల కివ్వవలె నని అధర్మముగా జెప్పెనట. భీష్మ ద్రోణులు అట్టిమాటను ఎన్నడును చెప్పనేలేదట. పాండవపక్షమందున్న వ్యాసుడు పాండవుల కర్థరాజ్య మిమ్ముని భీష్ము డనేకవిధముల జెప్పినట్లు అసత్యముగా దెలిపినాడట. భీష్ముడు చెప్పటే నిజమైనయెడల కౌరవులు వినకుండుట అసంభవమట. కౌరవులు వినకుండుట నిజమైనయెడల భీష్ముడు వారి నంటిపెట్టుకొనియుండుట అసంభవమట. వ్యాసమహర్షి చెప్పిన దన్యాయమట !

ఆహా! తుద కీప్రతివాది మహాభారతకర్త యగు మహర్షిమీద బడెను. దీనికి— “ధృతరాష్ట్రోభిషేచితః” అని యుండుట, దానికి

విరుద్ధమయి భీష్మవచ్చనముగా- “అంధః కరణహీనత్వా న్న వై రాజా
పితా తవ | రాజా తు పాండు రభవ స్మహాత్మా లోకవిఫ్రితః ||
మా తాత కలహం క్షాంతీ రాజ్యస్వార్థం ప్రదీయతామ్ |” అని దుర్యో
ధనునకు జెప్పబడియుండుట కారణ మన్నమాట. అయితే- “ధృత
రాష్ట్రోఽభిషేచితః” అను మాటకు విరుద్ధమని “రాజా తు పాండు
రభవత్” అనుమాటను తీసికొనరాదనుచున్న ప్రతివాదులు ఆమా
టకు విరుద్ధమైన ‘ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః’ అనుమాటనుమాత్ర మెట్లు
తీసికొనెదరు ? ఇట్టి సందర్భములో ఏవాక్యము దీసికొనిన యావద్ద్రం
థము విరోధము లేకుండ సమన్విత మగునో, స్థలాంతరములలో
ప్రసంగమువచ్చినపు డెల్ల ఏది చెప్పబడుచువచ్చెనో దానినే గ్రహిం
చుట, రెండవదాని నపసార మనుట భాషాజ్ఞానముకలవారి మర్యాద.
అట్లు గ్రహింపదగినది పాండురాజరాజ్యవాదమే.

అది యొక్క డెక్కడ చెప్పబడుచు వచ్చెననగా- ఆదిపర్వమున
ధృతరాష్ట్రదుర్యోధనుల పరస్పరసంభాషణములలో, పాండురాజుదిగ్వి
జయప్రతిపాదనములో, పౌరుల ప్రసంగములలో చెప్పబడుచు వచ్చెను.
ఉద్యోగపర్వమున- భీష్మోపదేశములో, గాంధారిధృతరాష్ట్రోపదేశము
లలో చెప్పబడుచు వచ్చెను. ఆశ్రమవాసపర్వమున- ధృతరాష్ట్రవాక్య
ములలో చెప్పబడుచు వచ్చెను. ఇదంతయు వెనుక ప్రదర్శింపబడినది.

ఇట్లు అనేకస్థలములలో ప్రస్తావింపబడినదియు, యావద్ద్రంథము
నకు అవిరుద్ధమయినదియు- ‘రాజా పాండు ర్భూవ హ’ అనునదియే.
‘ధృతరాష్ట్రోఽభిషేచితః’ అనునది యితరత్రా చెప్పబడనట్టిదియు, యావ
ద్ద్రంథమునకు విరుద్ధమైనట్టిదియు గనుక అది అపసార మే. అనగా వేద
వ్యాసగ్రంథమునకు సంబంధించినది కాదు. అందువలన “రాజాగా
ధృతరాష్ట్రుని వ్యాసుడు మొదట జేసెను” అనుమాట తొలగివేయ
బడినది.

ఇక వ్యాసుడు పాండవపక్ష సాతిముట! అధర్మముగా జెప్పెనట!

అది యెట్లో చూతము — పృథివాదిమతప్రకారము రాజ్యము ధృతి రాష్ట్రాని దని మొదట జెప్పి తరువాత పాండవులకు అర్ధరాజ్య మిచ్చుచి చెప్పటలో పాండవపక్షపాతము కనబడిన దందురా ?

అయితే సిద్ధాంతములో రాజ్యము పాండురాజు దని మొదట చెప్పి తరువాత పాండవులకు అర్ధరాజ్య మివ్వవలయును. అనగా కౌరవులు అర్ధరాజ్యము దీసికొనవలయును. అని చెప్పటలో కౌరవపక్ష పాతము కనబడుటలేదా ?

రాజ్య మెవ్వని దని చెప్పినను ఆరాజకుటుంబమునకు చెందిన స్వజన మనుభవింపుటకై యివ్వవలయు ననియే వ్యాసుడు చెప్పెను. ఇది పక్షపాత మగునా ? నిష్పక్షపాతి మగునా ? ఇది యధర్మముగా జెప్పినట్లా ? ధర్మముగా జెప్పినట్లా ? ఇది వినదగినమాటా ? వినదగని మాటా ? కనుక పృథివాదిమతప్రకారము చూచినను వ్యాసునిది నిష్పక్షపాతమే. పృథివాదియే కౌరవపక్షపాతి.

పృథివాదిమతము నిర్మూల మని నిరూపించియున్నాముగనుక సిద్ధాంతములో — రాజ్యము పాండురాజుది, పాండవులది అయి యున్నది. అట్టి రాజ్యములో సగము — రాజ్యానధికారులైన కౌరవులకు ఇవ్వవలసినదిగా జెప్పినట్టి వ్యాసమహర్షికి కౌరవులయందెంత యభిమాన మున్నదో తెలిసికొనలేక ఆమహర్షిని నిందించిన పృథివాదులు శోచనీయులు.

అర్ధరాజ్య మిచ్చునుమాట భీష్ముడు చెప్పనే లేదట! చెప్పినట్లు మాత్రము వ్యాసుడు వ్రాసినా డట! ఓహో! వీరి దేమి కల్పన! అట్లయినచో ధృతరాష్ట్ర డంధుడు కానిదే అంధు డని వ్రాసె ననవచ్చును. యధిష్ఠిరాదులు దుర్యోధనాదులు ఏకోదరులే, దుర్యోధనుడే పెద్ద. అట్టివానిని చిన్నవాడని భిక్షోదరు లని వ్రాసె ననవచ్చును. యధిష్ఠిరాదులును ధృతరాష్ట్రాని యారసులే. పాండురాజు ఊత్రాజు లని వ్రాసె ననవచ్చును. అసలు ధృతరాష్ట్రానకు తమ్ముడే

లేను, ఉన్నాడని వ్రాసె ననవచ్చును. “నిరంకుశత్వా త్తే తుండస్య” అన్నట్లు నోటికి అడ్డేమున్నది? ఈమాట లెట్టివో, భీష్ముడు చెప్పనిదే చెప్పినట్లు వ్రాసె నను మాటయు నట్టిదే.

“బుద్ధి ర్యథావిధా యస్య స తథా మన్యతే జగత్” (తన బుద్ధి యేవిధముగనుండునో ఆవిధముగనే తాను లోకమును తలచుచుండును) అను న్యాయమున దుర్యోధను డనని మాటలను అనినట్లు వ్రాసిన యీపత్రివాది బుద్ధికి భీష్ము డనని మాటలను అనినట్లు వ్రాసుడు వ్రాసినా డనిపించినది.

ఉభయపక్షములయందు సమానదృష్టిగలవాడు, ధర్మాత్ముడు అగు భీష్ముడు రాజ్యము పాండవుల దని తెలిసినవాడుగాని తెలియని వాడు కాడాయె. స్వజనమైన కౌరవులను రాజ్యాధికారు లగు పాండవులే పోషింపవలసినవారని తెలిసినవాడుగాని తెలియనివాడు కాడాయె. అట్టి భీష్ముడు ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదు లనుభవించుటకు అర్ధరాజ్యముంచుకొని అర్ధరాజ్యము పాండవుల కివ్వవలసిన దని దుర్యోధనునకు చెప్పి మొదట యిప్పించినాడని, దాని నపహరించిన తరువాతగూడ ఇమ్మని చెప్పినాడని వ్యాసమహర్షి చెప్పుచుండ చెప్పలేదు, ఇమ్మన లేదు అనుటకు వీరెవరు ?

అర్ధరాజ్య మిమ్మును మాట భీష్ముడు చెప్పలేదనుచున్నార గదా! ద్రౌపదీవివాహానంతరము చెప్పలేదా? ద్యూతాపహృతమైన రాజ్యమును వనవాసాదులు చేసివచ్చినతరువాత పాండవుల కిమ్మని చెప్పలేదా? మొదట చెప్పట, ఇప్పించుట జరుగనియెడల దాని నపహరించుటకై ద్యూతమే పుట్టదు. కనుక చెప్పి యిప్పించె నని తీరవలెను.

ఆతరువాత చెప్పలేదనుపక్షములో, మొదట జెప్పినవాడు తరువాత ఎందుకు చెప్పుడు వనవాసాదులు చేసి వచ్చినతరువాత వారి రాజ్యము వారు తీసికొనవచ్చు నని ద్యూతకర్త నిర్ణయించియుండ ఆనిర్ణయప్రకార మిమ్మని భీష్ము డేల జెప్పుడు? చెప్పుకుందుట భీష్ముని

కప్రతిష్ఠ కాదా? అప్రతిష్ఠ కొడిగట్టుకా భీష్ముడు? భీష్ముని అప్రతి
పాలు చేయుటకై ప్రతివాది యిట్లలెను. కాని వేరొకటి కాదు.

భీష్ముడు కౌరవసభలో పాండవులది పాండవుల కిమ్మని చెప్పి
యెడల కౌరవులు చేయకుండుట అసంభవ మట.

అయితే, చేయకుండుటచే చెప్పలేదనియూ? భీష్ముడు చెప్పి
నట్లును కౌరవులు చేయనట్లును గ్రంథ ముద్ఘోషించుచుండ చెప్పక
దనుట అపోహ. కౌరవచేష్టలు భీష్మసమ్మతము లనుటే ప్రతివాది
తాత్పర్యముకద!

లాటౌగృహనిర్మాణాదిచేష్టలు భీష్మసమ్మతములేనా? ద్యూత
నిమిత్తక రాజ్యాపహరణాదిచేష్టలు భీష్మసమ్మతములేనా? ద్రాక్షదీ
కేశాంబరాకర్షణాది చేష్టలు భీష్మసమ్మతములేనా? దుర్యోధనాదులు
చేసిన వన్నియు భీష్మన కసమ్మతములే. వానితో బాటిదే రాజ్యా
పహరణము. తాను చెప్పినట్లు చేయని కౌరవులను విడిచి భీష్ము డే
వెళ్ళిపోలేదు అని శంకింతురా? విదురుడు వెళ్ళిపోయెనా? ద్రోణాచా
ర్యుడు వెళ్ళిపోయెనా? కృపాచార్యుడు వెళ్ళిపోయెనా? వీరందఱు
గూడ గాంధారిధృతరాష్ట్రులను విడిచి వెళ్ళుట ధర్మము గాదని వెళ్ళ
లేదు. అట్లే భీష్ముడును, యుద్ధమరణమే టౌత్రధర్మమనికూడ తలచి
భీష్ముడు వెళ్ళిపోలేదు. కనుక వ్యాసమహర్షిచెప్పినదే న్యాయము. ఈ
ప్రతివాది వ్రాసినది కేవలమన్యాయము. వ్యాసమహర్షి బోధించినదే
ధర్మము. ఈప్రతివాది వ్రాసినది కేవల మధర్మము. వ్యాసమహర్షి
మాటలే వినదగినవి. ఈప్రతివాదిమాటలు వినరానివి. వ్యాసమహర్షికి
పాండవపక్షపాతము కాదు. ఈప్రతివాదికే కౌరవపక్షపాతము. కాబట్టి
చతుర్థాంశము నిరస్తమయినది.

పంచమాంశము— కథలోని పాత్రగా కవి యున్నయెడల స్వప
క్షమునకే విజయము వర్ణించి పరపక్షమునకు పరాజయము వర్ణించు
నట. కథగమనిక మార్పునట, కావ్యమందలి యితివృత్తముజూచి

ధర్మమంతయు తనదిగా లిఖించునట. జరిగినది జరిగినట్లుగా గ్రహించి తెలిపెడి కవి ధన్యుడట. కవి తీర్పరిగా నుండవలయునే కాని, వాదియు తీర్పరియు కవియే యైనయెడల ఆగ్రంథమందు సత్యము గానబడదట.

ఈవ్రాత వేదవ్యాసమహాభారతము సత్యము కాదనుటకై పుట్టినది. ఈయనుటలో పృథివీవాది మహాభారతకథలో ఆ మహాభారతకవి యైన వ్యాసుడు ఒక పాత్రగా నుండుటే కారణ మనుచుండెను. అట్లున్న వ్యాసుడు కథగమనిక మార్చి స్వపక్షవిజయము, పరపక్ష పరాజయము మొదలగు విషయములు వ్రాసె ననుచుండెను.

ఆహా! మహాభారతకర్త “ఓ! హ్యన్యః పుండరీకాక్షా నృహ భారతకృ ద్భవేత్” అని భగవదవతారమైన మహర్షి. ఆమహర్షియే జగద్గురుపరంపరలో “నారాయణం పద్మభువం వసిష్ఠం శక్తిం చ తత్పుత్రపరాశరం చ వ్యాసమ్” అని కీర్తింపబడి, విద్యాసంప్రదాయ పవర్తకుడై, ప్రామాణికమూర్ధన్యుడై, జగద్వంశ్యుడై, ఆధికారిక పురుషుడై, తపోనిష్ఠుడై, బ్రహ్మజ్ఞాననిధియై, రజస్తమోరహితుడై లోకానుగ్రహార్థము అష్టాదశమహాపురాణబ్రహ్మసూత్రమహాభారత రూపమైన వాఙ్మయము నొసగెను.

ఆమహాభారతమును ప్రామాణికులైన మహాపురుషులెల్లరు శిరసా వహించుచున్నారు. అట్టి గ్రంథమును సత్యము కాదని, వ్యాస మహర్షి యథార్థవాది గాడని భ్రాంతు లేదో అనిసంతమాత్రమున మహర్షి కేమి లోపము? గ్రంథమున కేమి లోపము ?

రజస్తమోగ్రస్తులు రజస్తమోరహితుడగు మహర్షిని నిరసించి చెప్ప మాటలను ప్రమాణముగా దీసికొను ఆస్తికు డెవ్వడు ?

వ్యాసమహర్షికి పాండవవర్గము స్వపక్ష మని, కౌరవపక్షము పరపక్షమని పృథివీవాదులెట్లనగలరు? ధృతరాష్ట్రునితో వ్యాసమహర్షి-

“పాండో శ్చుతా యదృశా మే తదృశా స్తవ భారత !

దీనా ఇతీవ మే బుద్ధి రభిషన్మాద్య తాన్ పృథి ||”

నాకు పాండవులకు లెట్టివారో నీవుతులును నట్టివారే. కాని పాండవులు దీనులై యున్నారని నా కిప్పుడు వారియెడల జాలి కలుగుచున్నది. అని చెప్పియుండెను.

పాండవులు పడిన పాట్లకు మనసు కరుగని కఠినచిత్తులకు వ్యాసభగవానుని దీనదయాపరత్వము, ఆపద్బాంధవత్వము, సర్వసుహృత్తమత్వము, అగతానాగతవేదిత్వము, అసంగత్వము, సర్వసమత్వము తెలిసికొనుటకు అర్హత యెట్లుండును ? వ్యాసమహర్షి స్వరూపస్వభావములు తెలియనివానికి ఆమహాభారతతాత్పర్య మెట్లు తెలియును?

వ్యాసమహర్షి తపోనిష్ఠుడు, యోగనిష్ఠుడు, బ్రహ్మనిష్ఠుడు అయి యున్న అసంసారియే గాని, సంసారి కాడు. సంసారికే స్వపక్షపరపక్షకల్పన. అసంసారి సర్వసముడు. కనుక ప్రతివాది స్వపక్ష (పాండవ) విజయము, పరపక్ష (కౌరవ) పరాజయము వ్యాసుడు పక్షపాతముతో వ్రాసిన ననుట హేయము.

ప్రత్యక్షదర్శియైన ఆనాటి మహర్షి సుయోధనపరాజయము జరిగినట్లు చెప్పుచుండ, కాదు సుయోధనవిజయమే జరిగిన దని యీనాటి ప్రతివాది యనుట హాస్యాస్పదము.

ఇంకొకటి—భారతకథ కల్పిత మందురా? జరిగిన దందురా? కల్పిత మనుపక్షములో కథలోని చాత్రాలు గూడ కల్పితము లగును గనుక నట్టి చాత్రాలతో గ్రంథకర్తకు స్వపక్షపరపక్షపాదనము అత్యంతాపంగతము.

జరిగినదే అనుపక్షములో ఎట్లు జరిగినది ? మహాభారతములో నున్నట్లు జరిగినదా ? లేనట్లు జరిగినదా ? ఉన్నట్లే జరిగినయెడల జరిగినది జరిగినట్లు చెప్పిన వ్యాసునకు పక్షపాత మెట్లుంటింతురు ?

లేనట్లు జరిగినదనుపక్షములో ఆజరిగిన క్రియమును తెలుపు ప్రమాణ మేది? మహాభారతకథను గ్రహించుటకు దీక్ష ఎవ్వనికైన

మహాభారతము కంటె మరియొకటి కలదా ? కనుక ప్రతివాది వాగ్రత హేయము.

కవియైన వ్యాసుడు కథలో నొకపాత్రగా నుండుటచే నాతని గ్రంథ మసత్య మనునది కుకల్పన. గ్రంథమందలి ప్రామాణ్యము ఆ కవియందు గల ప్రామాణ్యమునుబట్టి యుండును. కవియందు ప్రామాణ్యము ప్రమాణగ్రంథము లయిన శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాసముల ననుసరించుటను బట్టి యుండును. ప్రమాణగ్రంథముల ననుసరింపని కవి అప్రామాణికుడు; అతని కావ్యము అప్రమాణము; అసత్యము.

శ్రుతిస్మృత్యాద్యనుసారియైన వేదవ్యాసమహర్షి ప్రామాణికుడు. ప్రమాణములను తృణీకరించి, ప్రామాణికులను ధిక్కరించిన కవి అప్రామాణికుడు. వేదవ్యాసప్రోక్త మహాభారతేతిహాసము ప్రమాణము. కవికల్పితనుయోధననిజయము అప్రమాణము. ఇట్లు అత్యంత సంగతమైన పంచమాంశము పరాస్తము.

షష్ఠాంశము— సత్యరతిని బాండుటచే వ్యాసుండు పాపశాంతికి భాగవతము వ్రాయ దొడగెనట. వ్యాసుండు పాంశనపక్షంబువాడను నర్థంబు జగతి శిలాక్షరం బట.

ఆహా ! భారతమును పక్షపాతముతో వ్రాసి దానిమూలమున పాపము సంపాదించి దానిని భాగవతరచనచే పోగొట్టుకొనినాడు వ్యాసు డనికదా వీరనుచున్నారు. భారతములో రాజ్యము పాండవులది వ్రాసి భాగవతములో కౌరవులది వ్రాసెనా ? భారతములో పాండవులు పూజ్యులని వ్రాసి భాగవతములో నింద్యులని వ్రాసెనా ? భారతములో దుర్యోధనుకు దుష్టు డని వ్రాసి భాగవతములో శిష్టుడని వ్రాసెనా ? భాగవతము జూడుడు—

“యదా తు రాజా స్వసుతా న సాధూన్ పుష్ట స్సధర్మేణ వినష్ట దృష్టిః ।

భ్రాతృ ర్యవిష్ఠస్య సుతా నిబిఙ్గన్ ప్రవేశ్య లాక్షాభిననే దదాహ ॥

యదా సభాయాం కురుదేవదేవ్యాః కేశాభిమర్మం సుతకర్మ గర్హితమ్ ।

న వారయామాస సృప స్సుపాయాః స్వాస్త్యై ర్హరన్త్యాః కుచకుంకుమాని ॥

ద్యౌతే త్వదర్మేణ జితస్య సాధోః సత్కాలంబస్య వనాంతస్య ।
 న యాచతో దాత్సమయేన దాయం తమో జుహోతో య దజాతశ్శ్రోః ।
 యదా చ పార్థప్రసిత స్సభాయాం జగద్గురు ర్వాని జగద కృష్ణః ।
 న తాని పుంసా మమృతాయనాని రాజోరు మేనే త్తతపుణ్యలేశః ॥
 ఆజాతశత్రోః పృథిమచ్ఛ దాయం తిత్తిత్తతో దుర్విచహం తవాగః ।
 విషా నృహగ్నేః పురుషాదదర్శనా దసత్సభాయా వనవాసకృచ్ఛతః ॥
 మృగే మృగేన నేకమహారథాస్త్రతో ద్వాణ్యస్త్రుత శ్చాశ్రమాశేన భిరక్షితా ।
 సుయోధన నిస్సృష్టోధర్మాపాయా మర్షణో మునిః ॥
 పత్రైశ్చైత్యపృథ సహ త్రిలోక్త శ్చరతాం వనే ।
 సాధయిత్వాఽజాతశత్రోః స్వం రాజ్యం కితవై ర్భృతమ్ ॥
 అజీహన ద్యాజ్ఞ సేన్యాః కచస్పర్శక్షతాయుషః ॥

ఈగ్రంథము భారతములోని దుర్యోధనదుష్కార్యము లన్నిటిని
 నెల్లడించుచున్నది. కడపటిశ్లోకము యుధిష్ఠిరుని స్వరాజ్యము కృష్ణ
 పరమాత్మచే సాధింపబడినదని తెలుపుచున్నది. కనుక భాగవతములో
 గూడ భారతములో నున్నట్లే చెప్పిన వ్యాసమహర్షి సత్యరథుడు,
 యథార్థవాది యని ప్రతివాదులకు తెలుపుచున్నాము. పతితపావసు
 డైన మహర్షికి పాపమాపాదించి తూలనాడుటలో మహర్షికి న్యూనత
 యేమియు రాలేదు కాని, తమకు శ్రేయస్కరముమాత్రము కాక
 పోయినదని తెలుపుచున్నాము. “వ్యాసుడు నిష్పక్షపాతి పూజ్యు
 డను సర్థంబు జగతి శిలాక్షరంబు” కనుక వస్తాంశము నిరస్తము.

సప్తమాంశము—భారతము జనమేజయుని రాజ్యకాలమున
 లిఖింపబడినదట ! అందుచే కవి జనమేజయుని వంశీయులనే కొండం
 తగా వర్ణించెనట ! సుయోధనుని మహోన్నతగుణములను, ధర్మము
 లను మరుగుబెట్టెనట ! ఔరా ! సుయోధనపక్షపాతము ప్రతివాదుల
 నెట్టిమాటలాడించుచున్నదో ! వారి కంత బాధగా నున్నదికాబోలు.
 ఇక్కడ గొన్నిమాటలు చెప్పుచున్నాము—భారతము లిఖింపబడుట
 జనమేజయుని కాలములో గాదు; ద్వాపరయుగాంతమందు; కల్వాదిని
 పరీక్షిత్తు; ఆతని యనంతరమువాడు జనమేజయుడు; ఈతనికి మహా
 భాంతము వినపించినవాడు నైశంపాయనుడు; ఈ నైశంపాయనుడు

వ్యాసమహర్షి శిష్యులగు సుమంతు జైమిన్యాదులలో నొకడు. వీరందఱకు చతుర్వేదములతో గలిసి మహర్షి మహాభారతము పాఠము జెప్పెను. కనుక వీరు పఠించుటకుబూర్వమే భారతము లిఖింపబడినది.

భాగవతమునకు బూర్వమే మహాభారతము వ్రాయబడి దని యీ ప్రతివాదులే వ్రాసియున్నారుకదా! మహాభారతానంతరకాలికమైన భాగవతమునే ద్వాపరాంతమందు వ్యాసమహర్షి యొద్ద తా నధ్యయనముచేసినట్లు శుకయోగి చెప్పినవిషయము భాగవతమందున్నది.

ఈ పద్ధతిని భాగవతరచన, భాగవతాధ్యాపనము, భారతరచన, భారతాధ్యాపనము ద్వాపరయుగాంతమందే జరిగినందున జనమే జయుని సంతోషపెట్టదలచి పాండవులను కొంకంతగా వర్ణించి సుయోధనుని మహాన్నతగుణములను మరుగుపరచినట్లు ప్రతివాదులు వ్రాయుట హేయము. భారతరచనకాలము, శంకాసమాధానములు, ఆర్షగ్రంథశైలి ఇత్యాదివిషయములు ప్రథమ భాగము— అనేకకర్తృత్వనిరాకరణములో విశదీకరింపబడినవి. అచ్చటచూడవలయును. ఆర్షగ్రంథమర్యాద యెరుగక వ్యాసమహర్షి అంతరము తెలియక తవచిత్తవృత్తులవంటివే వ్యాసమహర్షి చిత్తవృత్తులని యెంచి తోచినట్లు మాటలాడుట ప్రాజ్ఞులకు లక్షణముగాదు. అసంగతమైన యీ సప్తమాంశము నిరస్తము.

— ♦ సంచమ ప్రతివాది ప్రసంగము—తన్ని రాకరణము ♦ —

కురుక్షేత్ర సంగ్రామము—6

ఉపస్థావ్యనగరమందున్న పాండవులయొద్దకు వచ్చిన సంజయుని మాటలు—

“మీ రాజ్యభాగమును గుటించి సుయోధను డాడు మన్న తెలుగు సావధానులరై వినుడు—

1 చ. పనిగడి ధర్మశాస్త్రములు స్వర్గముగా వచియింపుమండ బో

చివకొలదిం బ్రసంగములు జేయుటకూడదు గాన భైసిమా.

లిన తమిమాని పెద్దలు బలే యనునట్లుగ ధర్మనూత్నముల్
మనమున బాటజూచి చెప్పుమా సగపా లెటు మీకు వచ్చునో.

ఉ. మీరు వచించుమాట నిజమే యగుచో ధృతరాష్ట్రపాండుపు
ధీరమణేంద్రులం చెవరు పెద్దలూ వారలె భూమిభర్త ల
వ్యూరి యనంతరమ్ము మఱి వారికుమారులె దానికర్త లే
దారిని బాటజూచినను దక్కునె మీకు ధరాధిపత్యమున్.

గీ. పుట్టు గుడ్డు సామ్రాజ్యంబు బొందరామి
శాస్త్రసమృతమె సరే! యాజన్మ పొందు
కోగి కట్టధి కారంబు రూఢమగునో
మీరె యోజించి చెప్పుడి ధీరులార.

ఉ. కన్నుల గట్టినట్టు పొడకట్టుచునుండిన దాని నెవ్వరే
పన్నికపన్ని యెట్లు చెరుపం దమకించెద రున్నహక్కు లా
మృన్నను బోదు లేని దబుజైనను రమ్మనినంత రాదు మా
కున్నది యన్నమాత్రం లెటు లొప్పెడు శాస్త్రము వింత ధర్మజా.

పట్టమహిషి గర్భమందు కల్గినకలమున నాంబికేయు డవని కధిపుడయ్యె.
మీ జనకుండైన పాండుమహీజానికే దూరస్థం బగుటంజేసి తత్తేత్రజా లగు మీ
కయ్యది పొప్తపెట్లగు? పృథినిధియై సన్నుతికక్కె గాని భూపతి యయి
పాండుమహీందుడు రాజ్యమేలెనే.

2 ధర్మపుత్రా! కరుణార్ద్రహృదయాంచితుడగు నాంబికేయుడు తన తమ్ముని
యందు గల యనురాగమును లోకమునకు నూచించు నిమిత్తమున సర్ధరాజ్య
ప్రదానకాలమం దూరకుండిరి. ఇది సుయోధనాదుల కిష్టములేకుండుట జగద్వి
దితంబె. లేకున్న ద్యూతం బేల పొసగును? త్రయోదశాబ్దములు రాజ్య పద
భిష్టత్వం బేల కలుగును?

3 మ. పదుమూడేడులు భుక్తమైన పిదపం బాలెట్లు పోకుండునో
యది మున్నెంచియె కాదె జూదమున వా రాపంచెముం బెట్టి సం
పద సర్వంబును గొల్లగొట్టి రది మీవారెల్ల రూహింపకే
తుది రాజ్యమ్ము సగమ్ము నిట్లడుగ గా దోలెంచునే ధర్మజా!
ఇట్లని నాలోజెప్పి—(దుశ్యోధనరాజుగారు)

4 చ. ఒకనికి దండి ధర్మడు మఱొక్కనికిం బిత గాలివేల్పు వే
ఱొకనికి నయ్య వజ్రధరు డొండొకజోడున కబ్బలాసుర
ప్రకరభిషక్కు లంచెటిగి పాలెను లిచ్చెద బిష్టమంచు బో
రిక నడుముల్ బిగించిన సరే చెయిసాపుచు వేడిసన్ సరే.”

ఈ గ్రంథము తిరుపురనేని రామస్వామి- శతావధాని, బారిష్టర్ గారిది. ఇది నాటకముగా కూర్చబడినది. కురురాజ్యాధిపత్యము కౌరవులదే యనుచున్న వీరి వాగ్ధతలోని నాలుగంశములు పరిశీలింప బడుచున్నవి —

ప్రథమాంశము— ధృతరాష్ట్రుడు జ్యేష్ఠుడు, జ్యేష్ఠభార్య సంభూతుడు అగుటచే అంధుడైనను నాతడే రాజయ్యెనట ! పాండు రాజు కనిష్ఠుడు, కనిష్ఠభార్య సంభూతుడు, పాండురోగి యగుటచే రాజు కాలేదట ! ప్రతినిధియై మాత్ర ముండెనట ! ఇదంతయు వెనుకటి ప్రతివాదులు పాడిన పాటయే. దీనికి సమాధానములు చెప్పి యే యన్నాము.

రాజ్యాభిషిక్తు డెవ్వరయినదియు తెలిసికొనుటకు దిక్కు ఒక్క మహాభారతమే. దాని పూర్వోత్తరము లాలోచింపక యావద్గ్రంథ విరుద్ధమైన అపచారము నందుకొని దానిపై యాహాగానము లారంభించుట ప్రాజ్ఞలక్షణము గాదు.

వీరు మొదటిపద్యములో— ధర్మశాస్త్రములు స్పష్టముగా వచింపుచుండ దోచినట్లు ప్రసంగములు చేయరాదన్నారు. ధర్మ సూక్ష్మము లాలోచింపవలె నన్నారు. ఆ ధర్మశాస్త్రములే పాండు రాజే అభిషిక్తు డని స్పష్టముగా చెప్పుచుండ, జ్యేష్ఠు డనర్హుడైనపుడు కనిష్ఠు డభిషిక్తుడగుట ధర్మసూక్ష్మమైయుండ వీరు తోచినట్లు ప్రసంగించుట స్వవచనవ్యాఘాతము.

వీరు నాలుగవపద్యములో జెప్పినట్లు— ఉన్నహక్కు పొమ్మన్నను పోదు. లేనిది రమ్మన్నను రాదుకదా ! దుర్యోధనునిదే హక్కు, పాండవులది కాదని మీరన్నంతమాత్రమున శాస్త్రము లెటులాపునని మీరే అడుగుచున్నారు. వీరన్నట్లు కన్నులగట్టినట్లు పొడకట్టుచున్నది యేది ? పాండవులహక్కు. అది సంస్కృతాంధ్రభారతములలో కన్నుల

గట్టినట్లున్నది. దానిని చెరువుట యెవ్వరికి శక్యము? అని మే మడుగుచున్నాము. పాండవులపొందుగను రాజ్యమేలైనా? ఆతనికి దూరస్థమైన రాజ్యము పాండురాజుజ్జేత్రజులకు ఎట్లు పొందించును? అనుచున్నారు.

పాండురాజు రాజ్యమేలకండుట నిజమై జ్జేత్రజులకు రాజ్యపొంది లేకండుట నిజమైనయెడల ద్వితీయాంశములో వీరు చెప్పినట్లు పాండవుల కర్ధరాజ్య మేల యివ్వబడినది? జ్జేత్రజుడగు ధృతరాష్ట్రునకు మొదట రాజ్యపొంది యెట్లున్నది? అని మే మడుగుచున్నాము. పాండవుల రాజ్యాధికారము వారి కర్ధరాజ్య మిచ్చుటచేతనే ధృవపడినదికనుక పథమాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము— తమ్మునియందలి అనురాగమునుబట్టి కరుణార్ద్రహృదయుడుగనుక దుర్యోధనాదులకు ఇష్టము లేకన్నను పాండవుల కర్ధరాజ్యమును ధృతరాష్ట్రు డిచ్చెనట!

అర్ధరాజ్యమిచ్చుటకు కరుణార్ద్రహృదయు డని హేతువును కల్పించినారు. మొట్టమొదట యౌవరాజ్య మిచ్చుటకును ఇదియే హేతువందురా? యౌవరాజ్యవదవి హక్కునుబట్టి వచ్చునా? కరుణార్ద్రహృదయుమునుబట్టి వచ్చునా? ఆ యౌవరాజ్యవదవి నధిష్ఠింపజేసిన హక్కు ఈ యర్ధరాజ్యప్రదానమునకును హేతువనక తప్పదు.

యౌవరాజ్య యధిష్ఠిరు డగుటనుబట్టి యాతని హక్కు కన్నులగట్టినట్లు కనబడుచునే యున్నది. ప్రతివాది మతప్రకారము రాజ్యము ధృతరాష్ట్రునిది. అనంతరపుహక్కు దుర్యోధనునిది. యౌవరాజ్యగా యధిష్ఠిరు డెట్లుచేయబడెనో? ఆ యౌవరాజ్యమునకు మూలమై యున్న హక్కు అర్ధరాజ్య ప్రదానమునకును మూలమైనది.

ఇంకొకటి— ధృతరాష్ట్రుడు కరుణార్ద్రహృదయుడు-దుర్యోధనునియందా? పాండవులయందా? ఉధయలయందునా? దుర్యోధనునియం దయినపుడు యౌవరాజ్యము, అర్ధరాజ్యము పాండవుల

కిచ్చుట అసంభవము. పాండవులయం దయినపుడు దూష్కతనిమిత్య మున దత్తాపహారము అసంభవము. ఉభయాయం దయినపుడు వనవా సాసంతరము వారి యర్ధరాజ్యము వారి కివ్వకుండుట అసంభవము. కనుక పాండవులకు యావరాజ్యము, అర్ధరాజ్యము వారి హక్కును బట్టి వచ్చినవే. దత్తాపహారము దుర్యోధనప్రీతినిబట్టి సంభవించినది. కాబట్టి ద్వితీయాంశము నిరస్తము.

తృతీయాంశము—పదుమూడేండ్లపాటు కౌరవులకు భుక్తమై పోయినట్టి పాండవరాజ్యముపై పాండవులకు కాలదోషమునుబట్టి హక్కు పోయినందున మాది మాకిమ్ముని వారడుగుటే తప్పట !

ఇది వీరి యభూతకల్పన. వీరు ప్రథమాంశములో చెప్పినట్లు ధర్మశాస్త్రములు చెప్పుచున్నదానికి విరుద్ధముగా తోచినట్లు ప్రసంగము చేయుట తప్పేకనుక ధర్మశాస్త్రనిర్ణయమునే తెలుపుచున్నాము—

“తన భూమి నిర్వివాదముగా 20 సంవత్సరములు అన్యనిచే అనుభవింపబడిన తరువాతగూడ న్యాయముగా తనకు పొప్పించును. తాను నిరాశ్రితముగా చూచుచు నూరకుండిన తన దోషముచే గతఫలము మాత్రము పొప్పింపదు. తన పరాక్షమలో అనుభవింపబడినపుడుగాని, ప్రత్యక్షములో వివాదపూర్వకముగా అనుభవింపబడినపుడుగాని 20 సంవత్సరములపైగూడ గతఫలము పొప్పించును. 20 సంవత్సరములలోపల ప్రత్యక్షములో నిర్వివాదముగా అనుభవింపబడినను గతఫలము కూడ పొప్పించును.” (యాజ్ఞాస్మృతి మితాక్షరా)

ఈవిషయము చతుర్థభాగము — పాండవనివాసిరాకరణములో ప్రతిపాదించబడినది. విశేషము లచ్చట జూడవలయును.

ఈ ధర్మశాస్త్రనిర్ణయమునుబట్టి కాలదోషము పట్టలేదు. పాండవరాజ్యముపై పాండవుల నున్న హక్కు పోలేదు. భుక్తమును బట్టి కౌరవులకు హక్కుకలుగలేదు. కనుక తృతీయాంశము నిరస్తము.

చతుర్థాంశము—పాండురాజునకు గాక యెవ్వరెవ్వరో ధర్మదేవ, వాయుదేవ, దేవేంద్ర, అశ్వినీదేవులకు జన్మించిన పాండవులకు రాజ్య మెటు లిచ్చుట ! అట ! దండెత్తినను సరే, దేహి అని చేయి చాపినను సరే యివ్వకూడదట !

ఓహో ! ఇది యెప్పటిమాట ! వనవాసాజ్ఞాతవాసములు పూర్తియైనతరువాత మాది మాకిమ్మని పాండవులు అడిగినపుడు దుర్యోధనుడు నేనివ్వ ననుటకై చెప్పినమాట. అయితే పాండు పుత్రులు గానివారికి మొదట యౌవరాజ్యార్థరాజ్యము లెటు లివ్వ బడినవో ? ఇది యెంతమాత్రము అతుకని మాట.

“ఏమును బాండునందనులు నేకకులంబున బుట్టి యొక్కవో నేమొకడైన జేసి గెడ నెట్లు చరించినయట్టి వారము ద్వాపరంబు శౌర్యమును దర్పము వారిక కల్గి వార సం గ్రామమునం జయింతు రనగా నొక నిశ్చయ మెట్లు గల్గెడున్.” (ఆంధ్రభా)

అని దుర్యోధనుడు తామును పాండునందనులును ఏకవంశము లాని వారము. “ఉభౌ స్వ ఏకజాతీయా” ఏకజాతివారము అని తండ్రితో జెప్పియుండ పాండవులు ఈవంశమునకు సంబంధింపనివారన్నట్లు దుర్యోధనుఁ ఖమున జెప్పించుట ప్రతివాదులకు దగదు. కనుక చతుర్థాంశము నిరస్తము.

—♦ షష్ఠప్రతివాదిప్రసంగము—తన్ని రాకరణము ♦—

భగవద్గీతానాటకము—?

కౌరవస్కంధావారములో సుయోధనునితో ప్రసంగింప వచ్చిన వ్యాసునితో రాజ్యవిషయమై సుయోధను డాడిన మాటలు—

1. “కురురాజ్య పరిభ్రాజ్య మని యెరుగుదురా ? అగ్రజుడే రాజ్యాధినేత యని తెలియునా ? కనిష్ఠులకు రాజ్యార్హతయా ? ఎన్నడును లేని న్యాయ మీనాడు వచ్చినదేమి ? కారణపాండవులకొరకు భరతసామ్రాజ్యమును ఖండఖండములుగ చీల్చివేయుటయే మీ అభిమతమా ?

ఏమి ? ధృతరాష్ట్రునకు ప్రతినీధిగ రాజ్యమేలినంతమాత్రమున అన్నకొరకు యుద్ధముల పాల్గొనినంతమాత్రమున అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా ? ఇదేటి న్యాయము ?

2. అయిదు గ్రామముల నిచ్చిన పంతుష్టుల మగుదు మని సామమున గోరినపుడు నీవంగీకరించినంతలో సామ్రాజ్యము విచ్చిన్న మగునా ? ఆనుచున్నారా ? మనీంద్రా ? ఇదియే కృష్ణయుధిష్ఠిరుల రాజకీయతంత్రము.

అఅయిదు గ్రామముల నాటకము తమకు తెలియునా? కుశస్థలి, మాకంది, వారణాశతము, హస్తినాపురము, ఇంద్రప్రస్థము; ఇవిగదా పాండవు లాశించిన గ్రామములు. వీని చరిత్రముల నాలింపుడు—కుశస్థలి యాదవుల నోడించి కర్ణుడు స్వాధీనము గావించుకొన్నది; మాకంది మేము దుర్యోధనుని జయించి దోరాచార్యులకు గురుదక్షిణగా సమర్పించిన అహిచ్ఛత్రుండలమునకు రాజధాని; వారణాశతమున్నో ఒకప్పుడు పాంచాలర సురుమాడి విజయస్మారకముగ భీష్ముడు కైవళము గావించుకొన్నది; హస్తినాపురము కౌరవసామ్రాజ్యమునకే గుండెకాయగదా! ఇక ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే కావచ్చును. అదియు నేను ద్యూతమున గెల్చుకొన్నదే! ఇప్పుడు తామే సెలవీయుడు. పాండవులు కోరినవి గ్రామములూ? సంగ్రామములూ?

3. లాక్షాగ్రహమున తమ్ము దహింపజూచితి మనియు, కపటద్యూతము కల్పించి రాజ్యాపహరణము గావించితి మనియు, పాంచాలిని సభలో పరాభవించితి మనియు, మాపై అవినీతికరములగు పెక్కునపవాదములు ప్రచారించి మా జీవితముల కళంకము గావించు పాండవులతో మాకెల్లు పొత్తు కలియును?

4. యహత్యా! నా నిశ్చయము వ్యక్తీకరింతును—ధర్మరాజాదులు పాండవులే కాదు; భారతీయులును కాదు; విలాయితులు, త్రివిష్టవులు. వారికి కురువంశమున గాదు, భారతవర్షమునం దెచ్చటను స్థానము లేదు. వారివలెనే సుకీర్ణులగు యాదవపాంచాలాదులను గూర్చుకొని నాసార్వభౌమత్వమును భగ్నముచేయుటకు చూచుచున్నారు.

5. నా సింహతండ్రి కొడుకులే నాకిరీటమును నేలపాలు గావంపవలె నని యుద్యమించుటయూ?

ఈగ్రంథము చండ్యపట్ల రామరావుగారిది. వీరు మహాభారత కర్తయగు మహర్షి నే మృదువుగా సుయోధనుడు ఎదిరించినట్లు కవిత్వముల్లిగారు. వీరి వాగ్దేవతలోని అయిదంశములను పరిశీలించుచున్నాము—

ప్రథమాంశము—ఇది వెనుకటి ప్రతివాదులు పాడినపాటయే. దీని నిరాకరణము వెనుక చేయబడినది.

అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా? ఇదేటి న్యాయము? అనుచున్నారే! వనవాసాజ్ఞాతవాసములు పూర్తి చేసి వచ్చిన పాండవులకు—అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా? అని యుద్ధసమయములో సుయోధను డనినట్లు వ్రాసిన యీప్రతివాదులు ద్యూతమునకు బూర్వము పాండవులకు

అర్ధరాజ్యాధిపత్య మున్న దందురా ? లేదందురా ? ఉన్నయెడల అది యిప్పు డెట్లు పోవును ? ఓసిపోవుటచేత నందురా ? ఆమాట చెప్పలేదేమి ? ఓసిపోవుటకూడ 13 సంవత్సరములుమాత్రము వారి రాజ్యము వారి స్వాధీనములో లేకుండుటే కదా. ఆతరువాత ఆరాజ్యము పాండవులదే కదా. ఇట్టి స్థితిలో 'వారికి అర్ధరాజ్యాధిపత్యమా ? ఇదేటిన్యాయము ?' అనుట ఏమి బాగున్నది ? ద్యూతమునకు బూర్వముకూడ వారికి అర్ధరాజ్యాధిపత్యము లేదందురా ? నిర్ధనులైన పాండవులతో తన కేమి లబ్ధియందు నని దుర్యోధనుడు ద్యూతము నడిపినాడు ? కనుక నిది యసంగతప్రసంగము. ఈప్రతివాదుల నొకటి యడుగవలసి యున్నది— మీసుయోధనుడు—

“పైతృకం బగు లక్ష్మీ పాండుభూపతి మున్ను దాల్చుట జేసి తత్తనయడైన ధర్మజు డిప్పుడు దాల్చిన... పాండుపంశేషులః ననుమతీ రాజ్యార్హు లగుదురు... ఒగుల గొల్చి కుడువ నోపమేము... ఈరాజ్యంబు మొదలింటంగోలె భవదీయం బయినం... గ్రీమాగతం బయి మాకు నప్రయత్నలభ్యం బగు. తొల్లి పాండురాజు రాజయి...” అని ధృతరాష్ట్రునితో నీవు రాజు కాకపోవుటచే రాజ్యము మాకు క్రీమాగతము కాఁబోయినది. పాండవులకే క్రీమాగతమైపోయినది. అని దుఃఖించిన సుయోధనుడేరా ? మరియొక సుయోధనుడా ? మీసుయోధనుడు—

“ధృతరాష్ట్రుండు యుధిష్ఠిరు రాజ్యభారధురంధరుంగా నెఱింగి భీష్మవిడుదులతో విచారించి యావరాజ్యాభిషిక్తుం జేసిన.”

అని యావరాజుగా యుధిష్ఠిరుని జేసినట్టి ధృతరాష్ట్రుని పుత్రుడైన సుయోధనుడేరా ? మరియొక సుయోధనుడా ?

ఆసుయోధనుడే అయినయెడల ఆతని ఆమాటలనే యదాహరింపరేమి ? సుయోధను డాతడును, మాటలు మీవియునా ? ఇదేటిన్యాయము ? ఇక మీసుయోధనుడు మరియొక డయినయెడల, మీ

సుయోధనుడును, మీయును. మీయును. నేనెవ్వనినా ? ఆవేదవ్యాసముని ననుమతమున గూడిన మీపేరుపెట్టుకొనినాటి నుండి నకు ఆవ్యాసయసంగతప్ర

ద్వితీ

స్థలి, 2 మాప్రస్థము అటకుశస్థలి యట సమర్పించుట పాంచాలురతము భీష్ము ఇక ఇంద్రప్రస్థ సుయోధను ములను కోరాననులని యని యని ఇంక కర్ణుని దని,

సుయోధనుడు సంభాషించిన ఆవ్యాసుడును మరియొకడే కావలయును. మీసుయోధనుని గనిన ధృతరాష్ట్రుడును మరియొకడే కావలయును. నేయేల! ఆనాటి సుయోధనునితో సంబంధము కలిగియున్న ఆవేదవ్యాసమహాభారతపాత్రలతో ఈనాటి మీసుయోధనునకు ఏమియు సంబంధము లేదు. కనుక మీసుయోధనాదిపాత్రలతో గూడిన మీనాటకమే వేరు. కాబట్టి దీనికి భగవద్గీత అని మీరు పేరుపెట్టుకొనుటే అసంగతము. ఆమహాభారతకారుడైన వ్యాసునితో ఆనాటి సుయోధను డిట్లు సంభాషింపలేదు. ఈనాటి మీసుయోధనునకు ఆవ్యాసునితో సంభాషించు యోగము లేదు. కనుక నిది యసంగతిప్రసంగము. ఇట్లు ప్రధమాంశము నిరస్తమైనది.

—♦ పంచగ్రామసంధినిగూర్చి వివరీతోక్తులు ♦—

ద్వితీయాంశము— అయిదుగ్రామముల నాటకమట, 1 కుశస్థలి, 2 మాకంది, 3 వారణావతము, 4 హస్తినాపురము, 5 ఇంద్రప్రస్థము అట! యాదవులను జయించి కర్ణుడు సంపాదించుకొనినది కుశస్థలి యట! దుర్యోధనుని జయించి సుయోధనాదులు గురుదక్షిణగా సమర్పించుటచే మాకంది యను రాజధాని ద్రోణాచార్యునిదట! పాంచాలురను జయించి స్వయముగా సంపాదించుకొనిన వారణావతము భీష్మునిదట! హస్తినాపురము సుయోధనుని రాజధానియట! ఇక ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే కావచ్చునట! కాని ద్యూతములో సుయోధనుడు గెల్చుకొన్న దట! ఇచ్చట పాండవులు పంచగ్రామములను కోరినవారని యొకమూల జెప్పుచు నందులోనివి రెండు రాజధానులని యీనాటకకర్త వర్ణించుట విరుద్ధము. గ్రామమును రాజధాని యందురా? రాజధానిని గ్రామమందురా?

ఇంకొకటి— తమకల్పనకు ఆధార మేమియు లేకుండ కుశస్థలి కర్ణుని దని, వారిడిగిన మాకంది ద్రోణుని దని, వారణావతము భీష్ముని

దని, చెప్పట తప్ప. దుష్పదుని కోడి పారిపోయిన దురోక్షధనాదులు, దుష్పదుని జయించి గురుదక్షిణగా దాని నిచ్చినా రనుట రెండవతప్పు.

అంధభారతము జూడుడు— “పాంచాలర బాణవృష్టికి నిలుపోపక కురు కుమారులు జలచటిచి పాండవుల యొద్దకుం జలతెంచినం జూచి యర్జునుండు ఆచార్యధర్మజాలకు నమస్కరించి... భీమసేనుండు దనకు సేనాగ్రచరుండుగా... దుష్పదరాజవాహినీసముద్రంబు దటయంజొచ్చి...” “ప్రక్షీణదర్శ దుష్పదు రథాక్షమతో గట్టి తెచ్చి యర్జునుడు క్రియా, దక్షుండయి గురునకు గురుదక్షిణగా నిచ్చి చేసె తత్సమృదమున్”.

ఇట్లు దుష్పదుని జయించినవారును, గురుదక్షిణగా నిచ్చిన వారును పాండవులే అయియుండ ఆగురువు సొత్తునే గురుభక్తిగల పాండవులు తమ కిమ్మనుచు సుయోధనుని అడిగినా రని చెప్పట మూడవ తప్పు.

సంధి చేసికొనవలసినవాడు సుయోధనుడై యుండ సుయోధ నునిదిగా నున్న సొత్తులోనుండియే ఈమాత్రమైన నిమ్మని యడుగు వారు పాండవులై యుండ, ఆసుయోధనుని సొత్తు గాకుండ ఎక్కడనో కర్ణునిసొత్తు ద్రోణునిసొత్తు భీష్మునిసొత్తు మాకిమ్మని అసంబద్ధముగా సుయోధనునికోరినట్లు వ్రాయుట నాలుగవ తప్పు.

వెనుక తృతీయప్రతివాదిప్రసంగనిరూపణసందర్భములో చెప్ప బడినట్లు— “పితృసం పరరాజ్యాద్విసిష్టమ్” అని నిరూపి గలిగియున్న పాండవులు పరుల సొత్తును కోరినారనుట అసంగతముకాదా ?

ధృతరాష్ట్రధార్తరాష్ట్రాదుల పోషణార్థము హస్తినాపురమునకు సంబంధించియున్న అర్ధరాజ్యమును విడిచిపెట్టియున్న పాండవులు ఆ హస్తినాపురము నిమ్మని కోరినారని చెప్పుట అయిదవ తప్పు.

ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే అనుచు దానిని సుయోధనుడు ద్యూతములో గెల్చుకొనినా డనుట ఆరవతప్పు.

ప్రథమద్యూతములో గెల్చుకొనినను మరల ధృతరాష్ట్రుడు వారిది వారికిచ్చివేసి పంపినపుడు సుయోధనుడు మొర్రబెట్టి తండ్రిచే మరల బిలిపించి పునర్ద్యూత మారంభించుటలో—

క. ధనసంపద రాజ్యంబున దినకరి తేజాండు మిమ్ము ధృతరాష్ట్రుడు వేం
పున బూజించెం గావున జనదింకను దాని నొడ్డి సరి గీడింపన్ (అం. భా)||

అనుచు వారిసొత్తును పణముగా బెట్టింపక, వనవాసాజ్ఞాతవాస పణమును నిర్ణయించి నడిపిన ద్యూతములో పాండవుల ఇంద్రప్రస్థమును సుయోధను డెట్లు గెలుచుకొనెను ?

మా ఇంద్రప్రస్థరాజ్యము మాకిమ్ము. లేదా పంచగ్రామము లిమ్ము. అని కోరిన గ్రామములలో ఇంద్రప్రస్థమును దూర్చుట, అపై రాజధానియైన యంద్రప్రస్థమును దూర్చుట, ఏడవతప్ప.

ఏరీ మాటలలో ఇన్ని తప్ప లున్నవి; అని యటుంకనిండు.

1950 కీ|| సంవత్సరములోని యీపుస్తకమునకు ప్రాచీనమై, కొన్నివిషయములలో ఈనాటకకర్తకు ఆదర్శమైయున్న 'మహాభారత చరిత్రము'లో వ్రాత యిట్లున్నది—

“ఆ ఆయిదూశ్చేని ? కుశస్థలము 1, వృకస్థలము 2, మాకండి 3, వారణావతము 4, ఏదేని మరయొక గ్రామమున. కుశస్థలము—కర్ణుడు యాదవులనుండి పుచ్చుకొనినది. మాకండివారణావతములు పాంచాలరనుండి లాగికొని దోణుడు, కౌరవులు ననుభవించుచున్నవి. వృకస్థలమునకు గూడ నిట్టి సంబంధమేదయేని కలిగి యుండును. కర్ణదోణు లనుభవించు భాగములను దుర్యోధనున కిచ్చుట కెటులు సాధ్యమగును. (పు. 244)

ఈ.య.భా.చ.కారునివ్రాతలో లేనట్టి హిస్తి నాపురమును ఇంద్రప్రస్థమును నాటకకారులు మార్చినారు. మాకండివారణావతములు, దోణకౌరవు లుభయులవి. అని మ.భా.చ.కారులును, కాదు— మాకండి. దోణునిది, వారణావతము భీష్మునిది అని నాటకకారులును చెప్పుచున్నారు.

ఈగ్రంథముల కిట్టి పరిస్పరవిరోధము, అప్రామాణికముగ తోచినట్లు వ్రాయుటచేతనే కదా! మ.భా.చ.కారులు — వృక్షస్థలము ఎవ్వనిదో పాపము చెప్పలేక అదియు నెవ్వనిదో అయియుండు నన్నారు. నాటకకారులును అది చెప్పలేకయే దాని పేరు తీసివేసి తాము చెప్పగలవానినే ఉహహరించినారు. మ.భా.చ.కారులు అయి దవగ్రామము పేరు పాండవులే నిర్దేశింపలేదని చెప్పినారు. నాటకకారులు నిర్దేశించినట్లే చెప్పి తమబుద్ధిశుశలతను చూపినారు.

ఒకప్రమాణమునకు కట్టుబడక యథేచ్ఛగా కల్పించుచున్నట్టి ప్రతివాదుల కల్పనలు యుక్తిశూన్యమునకూడ నిరూపించుటకే మా ప్రియత్నము.

కురురాజ్యములో హస్తినాపురరాజ్య మొక అర్ధభాగము. ఇంద్రప్రస్థరాజ్య మొక అర్ధభాగము. హస్తినాపురరాజ్యము కొరవు లనుభవించుటకై పాండవులు విడిచిపెట్టినది. ఇంద్రప్రస్థరాజ్యము పాండవులది. ఇది ద్యూతములో సుయోధనునిచే గెల్చికొనబడిన దనుట తప్పుమాట యని వెనుక ప్రతిపాదించియున్నాము. “ఇంద్రప్రస్థము పాండవులదే” అని నాటకకర్త కూడ చెప్పెను.

పాండవుల వనవాసాజ్ఞాతవాసకాలములో వారి యింద్రప్రస్థ రాజ్యము దుర్యోధనుని ఆధీనములో నుండునని వారు ఆ దీక్షను పూర్తి చేసి వచ్చి దుర్యోధనుని మా రాజ్యము మాకిమ్మని యడిగినారు. మయసభాదిమహానైభవోపేతమైన యింద్రప్రస్థరాజ్య మిచ్చుటకు నీకు మనసొప్పదేమో? ఆ పక్షములో మా కయిదుగురికి ఐదు గ్రామముల నైన యిమ్ము. అంతమాత్రముతో తృప్తిపడుదు మని చెప్పినారు. పితృమైన తమ సొత్తునే తప్ప పరులసొత్తు నపేక్షింపని వారు పాండవులు.

దుర్యోధనుడు ప్రతివాదిమతప్రకారము తన యధీనములో

లేనట్టి అన్యుల సొత్తును ఇవ్వలేనివాడును, తన యధీనములో నున్న దాని నివ్వగలవాడునుగదా !

ఇట్టి దుర్యోధనుని పరులసొత్తును అపేక్షింపనట్టి పాండవు లిమ్మని యడిగిన పంచగ్రామములు కర్ణభీష్మద్రోణులకు జెందినవి గాక దుర్యోధనాధీనములో లేనట్టివియు గాక ఇంక) ప్రస్థహస్తి నాపురమాకందీరాజధానులును గాక దుర్యోధనాధీనములోనుండి తమ సొత్తయియున్న గ్రామములే. ఇట్టి పరిస్థితిలో దుర్యోధనుని పాండవు లడిగినవి గ్రామములుకాని రాజధానులూ? తమసొత్తు నడుగుట మాని యెవ్వని సొత్తునో పాండవు లడుగుదురా? దుర్యోధనాధీనములో లేనివానిని దుర్యోధను నిమ్మని యడిగెదరా? అని యాలోచించక ప్రతివాదులు చేసిన ప్రసంగము నింద్యము.

అసలుగ్రంథముం దెట్లున్నదో కూడ చూతము—

“అశోచితం స్వకం భాగం లభేమహి పరస్తపః
నివర్తయ పరద్రవ్యా ద్బుద్ధిం గృధ్రాం నరక్షభ॥
కాన్తి శవం భవే ద్రాజన్ ప్రీతిశ్చైవ పంసృజమ్ ।
రాజ్యైకదేశ మపి నః ప్రయచ్ఛ శమ మిచ్ఛతామ్ ॥
అవిస్థలం వృకస్థలం మాకందీ వారణావతమ్ ॥
ఆవసానం భవ త్వత్రి కేంచి దేశం చ పంచమమ్ ।

భ్రాతృజాం దేహి పంచానాం పంచగ్రామాన్ సుయోధన ।

టీ— గృధ్రాం=ఁభ్రామ్. ఆవసానం=వనతిస్థానమ్.

ఇది ఉపస్థావ్యములో నున్న పాండవులు సంజయునితో చెప్పిన మాట.

ఇందులో మా భాగమాను మేము తీసుకొనెదము. దుర్యోధనా ! పరద్రవ్యమునందు లోభబుద్ధిని తొలగించుకొనుము. అట్లైన శాంతి, బరస్పరప్రీతి కలుగును. శాంతినిగోరుచున్న మాకు మా రాజ్య భాగమంతయు గాకపోయిన గొంతయైన ఇమ్ము. మా సోదరులుదుగురకు అవిస్థలము, వృకస్థలము, మాకందీ, వారణావతము. నీకు

తోచిన మరియొకవసత్స్థానము ఇట్లు పంచగ్రామములనిమ్ము. ఆ సుయోధనునితో చెప్పవలసినది అని కోరబడినది. స్థలాంతరముల నిట్లున్నది. శ్రీకృష్ణునితో చెప్పుకొనుచున్న యుధిష్ఠిరుని మాటలు.

“ఇతో దుఃఖతరం కిన్న యదహం మాతరం తతః ।

సంవిధాతుం న శక్నోమి మిత్రాణాం వా జనార్దన ॥

ఓ—మాతరం సంవిధాతుం, సమ్యక్స్పృషయితుం । తతః తత్త్రిస్థా మిత్యర్థః మిత్రాణాం కర్మణి సక్తి ॥

“.....పంచగ్రామా వృతా మయా ।

అవిస్థలం వృకస్థలం మాకిన్దీ వారణావతమ్ ॥

అవసానం చ గోవిన్ద కించిదేవాత్ర పంచమమ్ ॥

పశ్చా న స్తాత దీయంతాం గ్రామా వా నగరాణి వా ।

వసేమ సహితా యేషు మాచ నో భరతానశన్ ।

నచ తా నపి దుష్టత్మా ధార్తరాష్ట్రోనుమన్యతే ॥” (ఉద్యో. ఆ. 72)

శ్రీకృష్ణా! అక్కడనే ఉండిపోయిన మా తల్లిని, మిత్రులను పోషించుకొను శక్తి లేనివారైపోతిమి. ఇంతకంటె దుఃఖ మేమున్నది? పంచగ్రామములుగాని, నగరములుగాని యిమ్ముని కోరినాము. ఆ దుష్టాత్ముడు దానికిని ఒప్పుకొనుటలేదు. అని.

ఇచ్చట గ్రామములకు సమకక్ష్యగా చెప్పబడిన నగరములు శాఖానగరము లనుకొనవలసియున్నది. అవి యించుమించుగా గ్రామములతోసమానమైనవే. ఇట్లు రెండుస్థలములలోను పేర్కొనబడినవి గ్రామములేకాని పురములుకావు. అంగడివీధులు గలిగియున్నవి పురములు, అవి లేనివి గ్రామములు. పల్లెటూళ్ళన్నమాట. ఆగ్రామముల చేర్చు రెండుస్థలములలోను ఒకవిధముగనే యున్నవి.

స్థలాంతరములోగూడ ధృతరాష్ట్రునితో విదురుడు చెప్పినమాట.

“ప్రసాదం కురు వీరాణాం పాండవానాం విశాంపతే ।

దీయంతాం గ్రామకాః కేచి త్రేహం వృత్త్యర్థ మిశ్వర” ॥ (ఉద్యో ఆ. 39)

ఇక్కడకూడ పాండవులకు జీవనార్థమై ఏవేని గ్రామము లిమ్మనియే చెప్పబడినది. ఇక్కడ నామనిర్దేశము కూడ లేదు.

అంధభారతముం దిట్లున్నది— “ఒరుల సొమ్మునకు నానపడదగదు: ఇమ్ము వారిపాలు, వారలతో గూడి బ్రదుకుమనుము... పెద్దయీ నోపడయ్యె నేని గుళ స్థలంబును వృకస్థలంబును వాసంతియు వారణావతంబును జాలు. గాదేని మతియు నెంచేనియు నొక్కటి యగునట్లుగా దనతోడబుట్టవు లేవురకు నిలవ రావులయు దిచ్చిన సర్వకాంతి యగు...

ఇందు పేరుబెట్టి కోరబడినవి నాలుగే. పేరుబెట్టకుండ వారికి దోచినవయిననుసరే. అని కోరబడినవి అయిదు.

ఇందు పేర్కొనబడిన గ్రామములపేర్లలో సంస్కృతభారతము లోని పేర్లకు వ్యతిరేకముగా నున్నవి— రెండుగ్రామముల పేర్లు అవి కుళస్థలము, వాసంతి, అనునవి. అది పేర్ల లోవచ్చిన వ్యతిరేకమే కాని గ్రామములనుటలో వ్యతిరేకములేదు. కాబట్టి సంస్కృతాంధ్రభారతములలో దేనినిబట్టిచూచినను పాండవులు కోరినవి గ్రామములే అనియు, పాండవులసొత్తునే దుర్యోధనుడాక్రమించియున్నాడనియు, పాండవులు జీవనాధారము లేకుండ నున్నారనియు, అయినను, శాంతులై తమ సొత్తు పంతనుగూడ కాక కొన్నిగ్రామము లిచ్చిననుసరే యిది సంజ యునిచే కబురుచేసినారనియు స్పష్ట మగుచున్నది.

ఇక ప్రతివాదులు చేసిన చిత్రము చూడడు—

మ. భా. చ. కారులు. స్వకపోలకల్పనకు అనుకూలముగా అంధభారతములోనుండి ఒక్క కుళస్థలమునుమాత్రము దీసుకొని మిగిలినవన్నియు సంస్కృతభారతమునుండియే, తీసికొనినారు.

నాటక కారులు— సంస్కృతభారతములోని మాకంది, వారణావతములను, అంధభారతములోని కుళస్థలమును తీసుకొని యీ రెండింటిలోను లేని యింద్రప్రస్థమును, హస్తినాపురమును స్వయముగా జేర్చి నాటక మొడిచినారు.

వీ రిరువురుగూడ దుర్యోధనుని యధీనములో లేనట్టి యెవ్వరి సొత్తునో నీవు మా కివ్వవలసినదనియు, ఎంచగ్రామపంధపేరుతో తమ అర్థభాగముకంటె అధిక మివ్వవలసినదనియు దుర్యోధనుని పాండవులు కోరినట్లు వ్రాసినారు.

పంచగోమసంధి ప్రస్తావము విని దుర్యోధనుడు తండ్రితో నేరునెనో చూడుడు—

“యుద్ధస్థిరః పురం హితాః పంచగ్రామాన్ స యావతే |

భీతో హి మామకా వైస్సన్యా తప్రిభావా వైచైవ మే విభో ||” (ఉద్యో. అ. 55)

నా సైన్యమునకు, నా ప్రభువమునకు భయపడి యున్నారను ఇంద్రపౌంధ్రమును వదలుకొని పంచగ్రామములను యాచించునంతవరకు వచ్చినాడు. చూచితివా? లెండి! మనము జయింపగలము. నీవు భయపడకుము.

“ఎరిగి వెంచి కాదె యేనాళ్ళు నైనను దమకు జాలు సనియె ధర్మసుతుడు” దుర్యోధను డీవిధముగా జెప్పియుండ ప్రతివాడు లభ్య విధముగా వ్రాయుట సారస్వతదోహముకాదా!

తనయధీనములో లేనట్టి యన్యులసొత్తును దుర్యోధను డెటు లివ్వగలుగును? అనుచు దుర్యోధను డననట్టి మాటను దుర్యోధనుని వెనుక వేసికొనవచ్చి యీ ప్రతివాడు. అనుచున్నారు. ఎవ్వ రెవ్వరిసొత్తునో దుర్యోధను నిమ్మడికోరునట్టి అవివేకలా పాండవు లని యీ వివేకవంతులకు దోచనే లేదు.

“బరులసొమ్మున కానపడదగదు”. అని తెలుపుచు పంచగ్రామములనైన యిహ్మని కోరిన పాండవులు, క్షణద్రోణభీష్ములసొత్తును కోరిగారనుటకంటె అన్యాయ మున్నదా? ఇంతకును పాండవులపద్ధతి పాపము వీరికి నచ్చునే లేదు. దుర్యోధనుని పద్ధతియే బాగుగా నచ్చింది. కనుకనే “యే భువి యజ్ఞాతీయా సజ్జాతీయేషు తేననురభ్యన్తే” అని యొక మహాకవి చెప్పినాడు.

ప్రతివాడు కింకొక ముఖ్యవిషయము దెలుపుచున్నాము— దుర్యోధనుడు పంచగ్రామసంధి కరిగింపకుండుటలో ప్రతివాడు లన్నట్లు ఆపంచగ్రామములు వారి యర్ధరాజ్యముంటె సధికమై యుండుటకాని, అవి యన్యుల సొత్తయియుండుట కాని కారణము

కానే కాదు మరేమనగా? పాండవులను ప్రోక్షింపజేసి తనకు గల యుద్ధోత్సాహమును తీర్చుకొనదలచుటయే కారణము. ఈవిషయము నులూకనిదాగరా పాండవులకు జరిగిన తన సందేశములో దుర్యోధనుడే వెల్లడించియుండెను. చూడుడు—

“పంచగ్రామ కృతా యత్నా న్నాన్యస్మాభి రపకర్జితాః ।

యుధ్యాసుపే కథం సంఖ్యే కోవయేను చ పాండవాన్” ॥ (ఉద్యోగ. 160)

అహా! కురురాజ్యాధిపతులై యావరాజ్యాభిషిక్తులై, దుర్యోధనాదుల బహువిధహత్యాప్రయత్నములకు గుఱియగుచు, దైవబలమున నుత్తీర్ణులగుచు పౌదులు విలిచియిచ్చిన ఖాండవప్రస్థరూపమైన అర్ధరాజ్యమునే పరిగ్రహించి, కపటద్యూతములో దుష్టులుచేసిన దురంతములను సహించి, దుర్యోధనుడు గెల్చినదాని నంతను మరల ధృతరాష్ట్రుడీయగా పరిగ్రహించి, మరల పునర్ద్యూతములో గూర్చుండ బెట్టబడి, వనవాసాజ్ఞాతవాసపణముతో నడుపబడిన ఆద్యూతములో మరల ఓడి, అప్రకృష్టములుపడి, వనవాసాదులను నిర్వహించి వచ్చి, మాది మా కిమ్మని, పంచగ్రామములనైన యిమ్మని కోరిన పాండవుల పరిస్థితులకు జాలిపడని వారివి గుండెలా? అయిపిండిములా?

పాండవుల శాంతిసౌజన్యాదిమూలకమైన యీపంచగ్రామసంధి కుట్రతో గూడినదను ప్రతివాదుల వాగ్ధాత నిర్మూలము, నిర్వృత్తికము, నిహీనము నగుటచే పరాస్తమయినది.

పాండవులు ధర్మాత్ములు, దుర్యోధనాదులు దురాత్ములు అని దిగంతములకు వ్యాపించిన వేదవ్యాసమహాభారతశిష్యమధ్యానములు భారతీయలై యున్న ప్రతివాదుల యెడ అంభేంద్రాదయములును, మహాబధిరశంఖారావములును అయ్యెగదా! అనియే మాచింత. ఇట్లు ద్వితీయాంశము నిరస్తము.

—: దుర్యోధను డేతన్నను జేయలేదను మాటలపై సమాధానము :-

తృతీయాంశము—పాండవులు తమ్ము దుర్యోధనాదులు లాక్షాగృహమున దహింపజూచినట్లు, కపటద్యూతమును కల్పించి రాజ్యాప

హరణము గావించినట్లు, పాంచాలిని సభలో పరాభవించినట్లు పెక్కు అపవాదములు ప్రచారించి దుర్యోధనాదుల జీవితముల గళంకపరచినారట! అట్టి వారితో సుయోధనునకు ఎట్లు పోత్తుకలియును? అట!

ఇవి సుయోధనవాక్యములుగా కవి యల్లినవి. అందులో వ్యాసునితో సుయోధను డలినట్లు కల్పించినవి. అయితే పాండవు లట్లు ప్రచారముచేసినారుకాని, దుర్యోధనాదు లట్టి పనులు చేయలేదన్నట్లు చెప్పుచున్న యీ ప్రతివాదుల నడగుచున్నాము—

ఇవి మీమాటలా? ఆ దుర్యోధనుమీమాటలా? మీమాటలయినయెడల ఈనాటి మీమాటలు ఆనాటి దుర్యోధనుడు ఆనాటి వ్యాసునితో చెప్పిననుట అసంబద్ధము. ఆదుర్యోధనుని మాటలైనపుడు— అవి కురుసభలో కృష్ణభగవానునితో దుర్యోధనుడు—

క. “వనితం బఱిచి రరణ్యంబున నిడుమల బడిలి మనుచు బోటరులై చంపను జెరుపదలచి మాదెన గనలుదు రప్పొందునుకు ల కారణమ కడున్.

మ. అరయం దప్పకయింత నావలన లే దాధర్మపుత్రుండు జూదరి పెంటం దమకించి సౌబలునిచేతన్ భూమి గోల్పోయి ముష్కరులై పెండియు నొడ్డగా నతడు నక్షప్రాధిమై గల్చె నేతెరుకైనం దన యిచ్చతో బడియె యింతేగాకయే బూటయే.

తే. మాతృసాంచాలపాండ్వాదిమనుజుపతుల

గూర్చిని తార కయ్యంబు గోరి యెత్తి,

విడిసి రింతియకాక యివిధము నుగ్ర

కర్మమున కేము దొడగుట గలదె చెపుమ”.

అని చెప్పినవేకద! ఆమాటలపై కృష్ణభగవానుడు ఏమనెనో మీరు చూడలేదా? చూడుడు—

సీ. “అరయంగ దప్పు లేదంటి నీవలన గీడొకనాడు నేనియు నొక్కనాడు

నేయక నీజనించినయదియాదిగా నుడుగక పొండవేయులకు జాల

నెగునేసిరి విషమిడి పెనుబాముల గజపించి నీరిలో గట్టి తోచి

లక్కయిల్ గాలిచి పెక్కుభంగుల జంపదలచిన జానక ధర్మరక్ష

ల. కేసి నెగడి రాచసిరి నొందియున్న జూపోప కీపు తీవ్రపాపబుద్ధి

గవమి జూడ మొకటి కల్పించి కపటంబు పేయ దాన నెల్ల కేటుబుట్టె.

తే. అన్నదమ్ముల నెత్తంబులాడి సతులతలలు వట్టి సభాస్థలంబులకు నీడ్చి
చీర లాలిపింతురే యిట్టివారి నెంచు దడవుమా నీ వొకండవు దక్క నభిస.

ఉ. ఆప్పుడు నీవు గర్లుడును వాడినమాటలు గొల్వలోపలం
బెప్పెడునట్టికే? కులము శీలము గల్గిన పుణ్యకాంత క్క
ట్లాపుమి నేయు శైల గనియున్న జనంబులు వించునుండగా
దప్పుకయింత లేదను విధం బది నీక చనుం గుమార కా.

తే. ఎత్తి విడిసినవారని యెల్లతప్పు బాండవులమీద బెట్టిన బ్రదుకు గలదె
క్రొణభిష్టులు దండ్రీయు వోడుతోడ జెప్పుతగుమాట లేమియుజెవులుసారవు”

చూచితిరా ! యీకృష్ణభగవానుని మాటలు, నీవు చేయని
దుష్కార్య మున్నదా? నీవును కర్లుడును మ్యూతసభలో ఆసిన
మాటలు నోటితో నుచ్చరింపదగినవేనా? నీవు చేసిన దుష్కార్యము
లన్నియు గన్నులతో జూచిన యంతమంది పెద్దల సమక్షమున ‘నేనే
మియు జేయలేదు. అది పాండవులు తెచ్చిపెట్టిన అల్లరి’ అని యను
చున్న నీంటె మొండివాడున్నాడా? అని సభ్యులనే సాక్షులుగా
జూపి కృష్ణభగవానుడు మందలించెను. ఆమొండివాని మాటలే మీరు
చెప్పించినవి; ఆకృష్ణభగవానుని మాటలే ఆమాటలకు సమాధానము.

మీకొక వెళ్ళ కృష్ణభగవానుని మాటలు అంత ప్రామాణ్యము
కావేమా? మీకీర్లుని మాటలనే మీకు చూపుచున్నాము—

సైంధవవధానంతరము దోణుడు పాండవపక్షపాతముజూపి
సైంధవుని కాపాడినాడు కాదని తనతో జెప్పనట్టి దుర్యోధనున
కర్లుడు చెప్పిన సమాధానము—

“అచార్యం మా విగర్హస్య శక్త్యాసౌ యుధ్యతే ద్విజః ।
యథా బలం యగ్గోత్సాహం త్యక్త్వా జీవిత మాత్మనః ॥
యతో నో యుధ్యమానానాం పరం శక్త్యా సుయోధన !
సైంధవో నిహతో యుద్ధే దైవ మత్ర పరం స్మృతమ్ ॥
పరం యత్నం కుర్వతాం చ త్వియా సహ రణాజితే ।
హత్యాఽస్మాకం పౌరుషం తై దైవం పశ్చాత్కరోతి నః ॥
సతతం చేష్టమానానాం నికృత్యా విక్రమేణ చ ।
నికృత్యా వంచితాః పార్థా విగయోగైశ్చ భాంత ॥

దగ్ధా జతుగృహే చాపి ద్యూతేన చ పరాజితాః ।

రాజనీతిం వ్యపాశ్రిత్య ప్రహితా శ్చైవ కాననమ్ ॥

యత్నేన చ కృతం తత్త దైవేన వినిపాతితమ్" (దో॥బ. అ. 152)

దుర్యోధనా! తనప్రాణము లొడ్డి యావచ్చు క్తి యుద్ధముచేయు చున్న ద్రోణాచార్యుని నీవల్లు గర్హింపకుము. మన మాటచెప్పుము. మన మెంత శక్తిని వినియోగించినను సైంధవుని గాపాడగలిగినామా? దైవబలము లేక మనపౌరుష మంతయు వ్యర్థమైనది. మన మవలంబించిన కషటాయములుగాని, పరాక్రమములుగాని ఫలింపలేదు.

పాండవులు కపటముచే, విషప్రయోగములచే వంచింపబడినారు. లాతూగృహదహనమునకు గురిచేయబడినారు; ద్యూతముచేత నోడింపబడినారు; రాజనీతిచే అరణ్యములకు బంపబడినారు. ఆయాపురుష ప్రయత్న మంతయు దైవముచే ప్రతిహతమైపోయినది.

అంధ్రభారతము—ద్రోణపర్వము. అ. 5.

చ. "అన విని కర్ణు డిట్లనియె నగురు దూతగ నేల నాత డో
పినగతి బోరుగాక నరు భీరము లావును నెక్కుడైన వా
ని నుడువవచ్చునే విధియ నేర్పు విషం బిడి యిల్లుగాల్చి కా
ననమున కేగజేసి యొకనాశము గఁటిమె గొఁటి సంతతిన్".

ఈకర్ణునిమాటలనుబట్టి అన్నిదుష్కార్యములు దుర్యోధనుడు చేసినట్లేకద! ఆదుర్యోధనుని దుష్కార్యములనే కురుసభలో కృష్ణభగవాను డుద్ఘాటించి యంతవంధిలో నీవు చేసి చేయలేదనుచుంటివే. ఎంత మొండివాడవు? అని మందలించెను. అట్టి మొండివానిమాటలనే మీరు ఆలాపన జేయించినారు.

ఇంకొకటి—తాను ఏలిప్పలను చేయలేదని కృష్ణభగవానునితో దుర్యోధనుడు పలికెనో, ప్రతివాదులును ఏని చేయలేదని చెప్పబూనినో, అవన్నియు తానుచేసినా ననియు, దానికి మీరేమి చేయగలరో రండనియు, పాండవులయొద్ద యుద్ధము రేపగుననగా ఉలూకునిచే దుర్యోధనుడే చెప్పించినాడు చూచుడు—

“జాతుషే చ గృహే దాహం స్మర తం పురుషో భవ ।

తస్యాయ మాగతః కాల స్సమయస్య సరాధిప ॥

ఏతదర్థం మయా సర్వం కృత మేత ద్యుధిష్ఠిర !

సరాజితోఽసి ద్యూతేన కృష్ణా చానాయితా సభామ్ ॥

ద్వాదశైవ తు వర్షాణి వనే ధిష్ణ్య ద్వివాసితః ।

సంవత్సరం విరాటస్య దాస్య మాస్థాయ చోషితః ॥

అమర్షం రాజ్యహరణం వనవాసం చ పాండవ !

ద్రౌపద్యాశ్చ పరిక్లేశం సంస్మరన్ పురుషో భవ ॥” (ఉద్యో. ఆ 160-161)

లాక్షగృహదహనము, మ్యాతపరాజయము, ద్రౌపదీపరిభవము, రాజ్యాపహరణము, వనవాసాజ్ఞాతవాసకల్పనము, ఇవంతయు నేను జేసినాను. అది తలచుకొని మీరు పౌరుషము దెచ్చుకొని యుద్ధమునకు రండు. ఇది దుర్యోధనుని ధోరణి. ఈతడు మొండివాడుకావా?

మరియు ద్రోణవధానన్తరమునాటిరాత్రి దుర్యోధనుని బసలో సమావేశమై దుఃఖశోకములతో దుష్టచతుష్టయము — మహాత్మునిగు పాండవులకు తాము కలిగించిన కష్టములను, మ్యాతకాలములో ద్రౌపదీదేవిని సభకు లాగికొనివచ్చి దుర్భాషావస్తాపహరణాదులచే ఆమెను దుఃఖపెట్టిన విషయములను తెల్పోసికొని చింతించుచునే ఆరాత్రి నంతను గడిపెను. చూడుడు —

“చింతయంతః క్షయం తీవ్రం దుఃఖశోకసహస్వితాః ।

విశేషత స్సూతపుత్రో రాజా చైవ సుయోధనః ॥

దుశ్శాసనశ్చ శకని స్సౌభలశ్చ మహాబలః ।

ఉషితా స్తే నిశాం తాం తు దుర్యోధననివేశనే ॥

చింతయంతః పరిక్లేశాన్ పాండవానాం మహాత్మనామ్ ।

య త్తద్ద్యూతే పరిక్లేష్టా కృష్ణా చానాయితా సభామ్ ॥

తత్సర్వరంతోఽనుశోచంతో భృశ మద్విగ్నచేరిసః ॥” (కర్ణ ఆ 1)

కనుక దుష్కార్యములను దుర్యోధనాదులు తెగించి చేసినారు. తన్మూలముననే తమకు అపజయము వచ్చుచున్నదని దుఃఖించుచు వచ్చినారు. ఇట్టిస్థితిలో, తా నెరుగని విషయములను కల్పించి పాండ

వులు తనపై అపవాదములు వేసినారని వ్యాసునితో దుర్యోధను డన్నట్లును, అవ్యాసుడు మాటలాడలేక ఖిన్నుడై పోయినట్లును మీరు చిత్రించుటకంటె అక్రమ మున్నదా ?

—: పృథివాదులకు వేదవ్యాసస్వరూపప్రకటనము :—

ఇంకొకటి—అట్లు మీచే చిత్రింపబడిన అవ్యాసుడు ఏవ్యాసుడు?

అ. “వివిధవేదతత్వజేది వేదవ్యాసు డాదిమని పరాశరాత్మజుండు

విష్ణుసన్నిభుండు విశ్వజనీనమై పరగుచుండ జేసె భారతంబు”.

అని కీర్తింపబడిన మహాభారతకర్తయైన వేదవ్యాసుడేనా ?

మ. పాంశుపయోదనీలతనుభాసితు నుజ్జ్వలదండధారు వింబ

గాంశుజటాచ్ఛటాభరణు వాగమపుంజపదాగ్రతత్త్వని

స్పంశయ కారు గృష్ణమృగచర్మకృతాంబరకృత్య భారతీ

శంకవికర్ణసుం ద్విదశవందితు సాత్యవతేయు గొల్పెదన్.

అని కీర్తింపబడిన అగమతత్త్వనిస్సంశయకారియగు వేదవ్యాసుడేనా ?

“జయతి పరాశరనూన స్సత్యకఠిహృదయనందనో వ్యాసః ।

యస్మాస్య కమలగళితం వాఙ్మయ మమృతం జగ ద్విబలి” ॥

అని కీర్తింపబడి తన ముఖకమలనిర్గళితమైన వాఙ్మయామృతమును జగత్తున కందించిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“నమోస్తు తే వ్యాస విశాలబుద్ధే పుల్లారవిందాయతపత్రానేత్ర !

యేన త్వయా భారతతైలిపూర్ణః ప్రజ్వాలితో జ్ఞానమయః ప్రదీపః” ॥

అని కీర్తింపబడి భారత-తైలపూర్ణముగు జ్ఞానమయప్రదీపమును కాశ్యపముగా ప్రజ్వలంపజేసిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“సమ్యక్ష్వాధ్యక్షలాభేన మహతా భారతేన చ ।

ఉపబృంహితవేదాయ నమో వ్యాసాయ విష్ణవే” ॥

అని కీర్తింపబడి, బ్రహ్మనూత్రిములచేతను, మహాభారతము చేతను నేదార్థములను వివరించి చెప్పిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“పుణ్యోఽయ మితి హాసాఖ్యః పవిత్రం చేద మత్తమమ్ ।

కృష్ణేన మునినా విప్ర నిర్మితం సత్యవాదినా ॥

నైకతన్త్రవిబుద్ధేన దృష్ట్వా దిశ్యేన చక్షుషా” ।

అని కీర్తింపబడి తన దివ్యదృష్టిచే కనిపెట్టిన విషయములతో పవిత్రమైన భారతేతిహాసమును రచించినట్టి సత్యవాది యైన వేదవ్యాసుడేనా ?

“అచతుర్వదనో బ్రహ్మ ద్విబాహు రపరో హరిః ।

ఆఫాలనోచన శృంభు ర్భగవాన్ బాదరాయణః ॥”

అని కీర్తింపబడి బడరీవనవాసముచే బాదరాయణనామాంతరము గలిగినట్టి త్రిమూర్త్యాత్మకుడైన వేదవ్యాసుడేనా ?

“కృష్ణద్వైపాయనం వ్యాసం విద్ధి నారాయణం ప భువ ।

కో హ్యన్యః పుండరీకాక్ష మహాభారతకృ ద్భవత్ ॥”

అని కీర్తింపబడిన నారాయణస్వరూపుడైన వేదవ్యాసుడేనా ?

“ఆష్టాదశ పురాణాని కృత్వా సత్యవతీసుతః ।

భారతాఖ్యాన మకరో ద్వేదాశ్చై రుపబృంహితమ్ ॥

లక్షణైకేన త తోక్తం ద్వాపరాస్తే మహాత్మనా ।”

అని కీర్తింపబడి ద్వాపరయగాంతమున అష్టాదశపురాణకర్తయు లక్షగ్రంథాత్మకమహాభారతకర్తయు నై యున్న వేదవ్యాసుడేనా ?

“మతిమన్లాన మావిద్య యేనా స్మాచ్ఛ్రుతిసాగరాత్ ।

ప్రకాశో జనితోలాశో మహాభారతచంద్రమాః ॥

భారతం భానుమా నిస్స ర్యది న స్యు రమీ త్రియః ।

తతోఽజ్ఞానతమాన్దస్య కాఽవస్థా జగతోభవత్ ॥”

అని కీర్తింపబడి జగత్తునకు అజ్ఞాననాశకమైన మహాభారత చంద్రబింబమును వేదసాగరమునుండి ప్రాదుర్భవింపజేసిన వేదవ్యాసుడేనా ?

“అయం సాక్షా నృహయోగీ వ్యాస సుర్వజ్ఞః ఈశ్వరః ।

మహాభారత మాశ్చర్యం నిర్మమే భగవాన్ గురుః ॥”

అని కీర్తింపబడిన మహాయోగియు, భగవానుడును, సర్వజ్ఞుడును అగు వేదవ్యాసుడేనా ?

“భగవన్ భారతాఖ్యానం వ్యాసే నోక్తం మహాత్మనా ।

పూర్ణ మస్తమతైశ్చుభై ర్నానాకాస్త్ర సముచ్చయైః ॥

పూర్వజాతీ సిద్ధాంత పరినిష్ఠానమస్మిత్ముమ్ ।

అత్యంతశ్చైవ భగ్న శ్చ కామో మోక్ష శ్చ క్షణికతే ॥

ధర్మశాస్త్ర మిదం శ్రేష్ఠ మర్థశాస్త్ర మిదం పరమ్ ।

కామశాస్త్ర మిదం చాగ్నిం మోక్షశాస్త్రం తథోత్తమమ్ ॥

వ్యాసవాక్యాలాపేన కుతర్కతగుహానితా ।

వేదశైలావతీర్ణేన వీరజస్కా మహీ కృతా ॥

అని కీర్తింపబడి, నానాశాస్త్రసంగప్రదాయగర్భితమై, పూర్వపక్ష సిద్ధాంతశోభితమై, ధర్మశాస్త్రముగా అర్థశాస్త్రముగా కామశాస్త్రముగా మోక్షశాస్త్రముగా పరిగణింపబడునట్టిదై, కుతర్కతగుహపుల నన్మూలించునట్టిదై, వేదశైలమునుండి అవతరించినదైయున్న మహా భారతంగాయిరివి లోకకల్యాణముగా మహిమండలమున ప్రవర్తింప జేసిన వేదవ్యాసుడేనా ?

వేదవ్యాసస్వరూపరిజ్ఞానము, వేదవ్యాసమహాభారతార్థపరిజ్ఞానము సామాన్యముగా కలుగునదికాదు. అది గురుశుశ్రూషా పూర్వక విద్వాన్విశేషముచేతను, అస్మిక్ష్ణవిశేషముచేతను కలుగును. దుర్యోధనుని వాచాలతలో వేదవ్యాసునికి మానముద్రవేసి కూర్పుండ బెట్టిన మీనాటకము అమాంశకలోకమునకు సద్భావమును పోగొట్టెను. అది శ్రేయస్కరమైనదనికాదని తెలుపుచున్నాము. ఇట్లు తృతీయాంశము నిరసనమైనది.

చతుర్థాంశము— ధర్మరాజాదులు పాండుపుత్రులే కాకట, భారతీయులును కారట, వారు టిబెట్టువారట, వారికి కురువంశమున కాదు భారతవర్షమునందెచ్చటను స్థానములేదట, వారు సంకీర్ణులట, వారు తమవలెనే సకీర్ణులైన యాదవులను పాంచాలాసులను కూర్పుకొని దుర్యోధనసార్వభౌమునిమీద బతుటకై చూచుచున్నారట. ఈ మాటలు దుర్యోధనుడు వ్యాసునితో జెప్పినవట.

మ.భా.చ.కారులు తమగ్రంథములో, పాండవులను గూర్చి పాడినపాటనే ఈనాటకకర్త యిక్కడ పాడియుండెను.

ఈనాటకకర్త—తమ “నివేదనము”లో— “చిన్ననాటినుండియు నా శ్రేయస్సునుకోరి, భగవద్గీతానాటకమునకు సంతుష్టులై-పీఠిక వ్రాసి యిత్తునని వాగ్దానము గావించి నా దురదృష్టవశమున బ్రహ్మైక్యము నొందిన శ్రీ పెండ్యాల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారి ముక్తాత్మకు నా నతులు” అని వ్రాసియుండుటచే వీరికి వారిగౌరవ మాదర్శనుని తెలియచున్నది.

ఆగౌరవములోని మ.భా.చ.కారుల వ్రాత హేయముని సర్వభా నిరూపించుచు వచ్చి పాండవుల జన్మాదులను గూర్చి పాండవనిందా నిరాకరణములో ప్రతివాదిప్రసంగములను నిరాకరించుచున్నాము. గనుక దానిచే నిదికూడ నిరాకృతమైనది.

ఈప్రతివాదివాత్రవై కొన్నిమాటలు చెప్పవలసియున్నవి— ధర్మరాజులు పాండుపుత్రులే కారట! భారతీయులు కారట! వారు తివిష్టపులు (టిబెట్టువారు) అట! విలయుతులట! వారికి కురువంశమున కాదు, భారతవర్షమం దెచ్చటను స్థానము లేదట!

ఇవి దుర్యోధనుని మాటలుగా కల్పింపబడినవి. ఇట్టి దుర్యోధ నుడే పంచమాంశములో జూపబడినట్లు, భారతీయులు కానట్టి పాండ వులను— ‘నాపినతండ్రి కొడుకులు’ అని చెప్పుటనుబట్టి స్వవచన వ్యాఘాతము, అపై యిది పంచమాంశవిరుద్ధము. ‘ఇంద్రప్రస్థము పాండ వులదే’ అను ద్వి తీ యాంశమునకు ఇది విరుద్ధము. వారు పాండుపుత్రులే కానప్పుడు— “కౌరవ పాండవులకౌరకు భరతసామ్రాజ్యమును ఖండఖండములుగా చీల్చివేయుటా? అను ప్రథ మాంశమునకును ఇది విరుద్ధము, ‘ఇంద్రప్రస్థము నేను ద్యూతమున జేకొన్నదే’ అనుమాట కిది విరుద్ధము. తాను ఇంద్రప్రస్థమును గెల్చుకొన్నది పాండవులనుండియే. ఆపాండవులు భారతవర్షమం దెచ్చుటను స్థానమే లేనవారాయె. అట్టివారికి ఆయుధప్రస్థ మెట్లువచ్చినది? ఇంద్రప్రస్థము వారిదే అయినపుడు వారికి భారతవర్షమందు స్థానమే లేకపోవుట యెట్లు? వారు భారతీయులు కాకుండుట యెట్లు?

పాండవుల ఆయుధ్యప్రస్థరాజ్యమే వారు భారతవర్షవాసులని, వారు భారతీయులని, తిరివిష్టపులు విలాయితాలు కారని ధృవపరచుచున్నది. కురురాజ్యానర్హతమైన ఆయుధ్యప్రస్థరాజ్యమే పాండవులు కురువంశీయులని ధృవపరచుచున్నది. కురువంశీయుడైన పాండురాజునకు పుత్రులని ధృవపరచుచున్నది. వారు కురురాజ్యాధిపతు లని ధృవపరచుచున్నది. వారు దుర్యోధనునకు పినతండ్రి కుమారులే యని అన్యులు కారని ధృవపరచుచున్నది.

పంచమప్రతివాదిప్రసంగనిరాకరణసందర్భములో నుదాహరించినట్లు దుర్యోధనుడు — 'ఏముచు బాండువందములు వేకకులంబున బుట్టి 'ఉభా' స్వ ఏకజాతీయా' అనుచు తాను పాండవులను ఏకకులమున బుట్టినవారమే అనియు, ఏకజాతివారమే అనియు చెప్పుటచేత దుర్యోధనుని జాతి యేదీయో పాండవులజాతి యదియే, పాండవుల జాతి యేదీయో దుర్యోధనుని జాతి యదియే. కాబట్టి పాండవులతో సమానకులజాతులు దుర్యోధనునివై యుండ పాండవులను ప్రతివాదులు సంకీర్ణు లనుట వారిసంబంధముగల పాంచాలులు, యాదవులు సంకీర్ణులనుట, అజ్ఞానము, యాదవులు సంకీర్ణు లైనయెడల —

“దుర్యోధనసుతాం రాజన్ అత్మజాం సమితింజయః ।

స్వయంఘోషా మహర త్సంభో జాంబవతీసుతః” ॥ (భా-స్క- 10. 68)

ఆయాదవులలోనివాడు, శ్రీకృష్ణపుత్రుడు, జాంబవతీసంభూతుడు అగు సాంబుడే దుర్యోధనుని పుత్రికయగు లక్ష్మణుకు భర్తయగుటచే ఆయాదవుల సంబంధము జేసికొనిన దుర్యోధను డెట్టివాడు కావలయును ? కనుక ప్రతివాదులది అసంబద్ధప్రలాపము.

ఈనాటకకర్తకు గురుతుల్యులగు మ.భా.చ.కారులు - భీష్ముని, ద్రోణుని, కృపాచార్యుని, విదురుని, వ్యాసుని పాండవులను సంకీర్ణజాతీయు లనియే సెలవిచ్చినారు. ఆదుర్యాద మంతయు 'వేదవ్యాసనిందానిరాకరణము' అను ద్వితీయభాగములో నిరాకరింపబడినది. దుర్యోధనసార్వభౌమునివై బడుటకు పాండవులు చూచుచున్నారట !

యుధిష్ఠిరసార్వభౌమునిపై బడుటకు దుర్యోధనుడు చూచుచుండుట లేదేమి? మాది మా కిమ్మా. పంచగ్రామముల నైన యిమ్ము అని రాయబారములు బరువుచున్న పాండవులు యుద్ధోద్యుక్తులూ? నూది మొన మోపినంతైన నేను మీకివ్వ ననిన దుర్యోధనుడు యుద్ధోద్యుక్తుడా? కనుక ప్రతివాదివారిత అయుక్తము.

ఇట్లు స్వవచనవ్యాఘాతదోషదుష్టచూ, నిష్ప్రమాణము, నిర్వృత్తి కము, నిస్సారము, నిహీనము నయిన యీచతుర్థాంశము నిరస్తము.

పంచమాంశము— నా పినతండ్రికొడుకులే నా కిరీటమును నేల పాలు గావింపవలె నని యుద్యమించుటయూ? అని దుర్యోధను డనినా డట! ఈదుర్యోధనుడే ధర్మరాజుదులు పాండువుతులేకారు. అనగా తన పినతండ్రికుమారులు కానేకారు. అనిచెప్పి మరల నాపినతండ్రి కుమారులనుట విరుద్ధము.

దుర్యోధను డన్నట్లు తనకు పాండవులు పినతండ్రికుమారులగుట నిజము. వారు తన కిరీటమును పడగొట్టదలచినా రనుట అబద్ధము. తనకు రాజ్యాధికారము లేకపోయె నని, రాజ్యము పాండవులదే అయి పోయె నని, యౌవరాజ్యాభిషేకము యుధిష్ఠిరునకు చేయబడిన దని, అర్ధరాజ్యము పాండవుల కివ్వగాడె నని దుఃఖపడుచున్న దుర్యోధనునకు కిరీటమును వీరు పెట్టినారు.

కిరీటము పాండవులది; యౌవరాజ్యాభిషిక్తులు పాండవులు. పెదతండ్రి కుమారులకు సర్వసంపత్సమృద్ధమైన అర్ధరాజ్యమును విడిచి తమకై ఖాండవప్రస్థారణ్యమును పరిగ్రహించినవారు పాండవులు. పెదతండ్రికుమారులు పెట్టిన కప్పములను సహించినవారు పాండవులు. పెదతండ్రికుమారుల తిండి పడగొట్టకుండ తమ యర్ధరాజ్యమునే తమ కిమ్మాని కోరినవారు పాండవులు. పంచగ్రామముల నైన ఇమ్మని కోరిన వారు పాండవులు. పరుల సొత్తును అపేక్షింపనివారు పాండవులు. దత్తాపహారము అధర్మమని యెందినవారు పాండవులు.

దస్యధర్మమున కొడిగట్టినవాడు దుర్యోధనుడు; పరుల సొత్తు నాశించినవాడు దుర్యోధనుడు; పంచగ్రామముల నైన నే నివ్య నని కూర్చుండినవాడు దుర్యోధనుడు; పాండవుల తిండి పడగొట్టినవాడు దుర్యోధనుడు; పాండవుల నరణ్యములకు పాలుచేసినవాడు దుర్యోధనుడు; పాండవులను నశింపజేయ నెన్నియో తంత్రములు నడిపిన వాడు దుర్యోధనుడు; పాండవులపై యుద్ధమునకు కాలుదువ్వినవాడు దుర్యోధనుడు.

ఇట్లు తానెట్టివాడైనను తమయందు సద్భావమే కలిగియున్న పాండవుల కిరీటమును తాను కృతఘ్నుడై పడగొట్టవలచి యుద్ధమునకు సిద్ధపడి తుదకు మనోరథము తీరక పాపోపహతు డైనవాడు దుర్యోధనుడు. గనుక పాండవులు నిరపరాధులుగనుక పంచమాంశము నిరస్తమైనది.

ఇంతవరకు ఆర్జునుపృథివాదులును కౌరవులదే రాజ్యాధికారమని చేసిన కోలాహలము సంస్తృతాంధ్రభారతములకు విరుద్ధమగుటచేతను, స్వవచనవిరుద్ధమగుటచేతను, యుక్తివిరుద్ధ మగుటచేతను, లోకప్రసిద్ధికి విరుద్ధమగుటచేతను హేయమని నిరూపింపబడి, పాండవులదే రాజ్యాధికార మని నిరాతంకముగా నిర్ణయింపబడినది.

పాపము పృథివాదులు- కౌరవులే రాజ్యాధికారు లనుకొని, వారిరాజ్య మపహరించుటకై వాదిపై పాండవులు దండెత్తినారనుకొని, పాండవులదే దోషమనుకొని, కౌరవపక్షమును ప్రశంసించుచు వ్రాతలు సాగించినారు. అట్టి పృథివాదుల భ్రాంతిని తొలగించుటకే రాజ్యాధికారచర్చ యింత చేయవలసివచ్చినది. ఇప్పుడు కౌరవపక్షము ప్రశంసనీయుమో, పాండవపక్షము ప్రశంసనీయుమో పృథివాదులు తెలిసికొందురుగాక !

—: దుర్యోధనుడు కలిపురుషుడు :—

“కలే రంశస్తు సంజ్ఞతే భువి దుర్యోధనో నృపః ।

దురుద్ధి దుర్మతి శ్రేణ కురాణా మయశ్శురః ॥

జగతో యస్తు సర్వస్య విద్విష్టః కలిపూరుషః ।

య స్సర్వాం ఘాతయామాస పృథివీం పృథివీపతే ॥

ఉద్దిపితం యేన వైరం భూతాన్తకంఠం మహతో ।

పాలస్త్య భ్రాతర శ్చాస్య జ్ఞై రే మనుజే స్వీహా ॥

శతం దుశ్శాసనాదీనాం సర్వేషాం కూర్షిరకర్మణామ్ ॥” (ఆదిప. ఆ 67)

దుర్యోధనుడు కలిపురుషాంశసంభూతుడై, దుర్మతియై, కురు వంశాపకీర్తికారకుడై, లోకవిద్విష్టుడై, లోకవినాశహేతువైన మహా వైరము నుద్దీపింపజేసి సర్వలోకక్షయము గావించెను.

ఈదుర్యోధనునకు పులస్త్యసంతతికి జెందుటచే పాలస్త్యులనబడు రాక్షసుల అంశములు దుశ్శాసనాదిసోదరశతమై కూర్షిరస్యభావము కలిగియుండెను. “పులస్త్యుం డను మానసపుత్రునకు ననేక రాక్షస పుత్రులు పుట్టిరి” అని ఆంధ్రభారతము.

“కలియంశంబున దుర్యోధనుండు పుట్టె. పాలస్త్యభ్రాతృవర్గంబు దుర్యోధ నానుజశతందై పుట్టె.” (ఆంధ్రభా.)

“అస్మిన్నహని దుర్ధర్షో జజ్ఞే దుర్యోధనో నృపః ।

స జాతమాతృ ఏవాథ ధృతిరాష్ట్రసుతో నృప ॥

రాసభారావసదృశం రురావ చ ననాద చ ।

టీ. వ్యక్త మవ్యక్తం చ శబ్దం ఖరసదృశ మేవాకరోతో ॥

“తం ఖరాః ప్రత్యభాషంత గృభగోమాయువాయసాః ।

వాతాశ్చ ప్రకపు శ్చాపి దిగ్దాహ శ్చాపైభవ త్తదా ॥

తత స్తు భీతవ ద్రాజా ధృతిరాష్ట్రైః బ్రవీ దదమ్ ।

తేఽబ్రువన్ బ్రాహ్మణా రాజన్ విదుర శ్చ మహామతిః ॥

ఉత్థితాని సుతే జాతే శ్వేష్టే తే భరతర్షభ ।

వ్యక్తం కులాన్తకరణో భవితైష సుత స్తవ ॥

(ఆది. ఆ115)

దుర్యోధనుడు పుట్టినపుడు గర్భభమువలె అరచెను. ఉత్పాతములు గోచరించినవి. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రుడు భీతుడై యిదేమి యని యడుగగా బ్రాహ్మణులును, విదురుడును నీశ్వేష్టపుత్రుడు పుట్టిన తోడనే యివన్నియు గలిగినవి. ఈసీపుత్రుడు కులాంతకుడు కాగలడని చెప్పిరి.

అంధ్రభారతము—

కా. అరుశ్యోధను డుద్భవిల్లుడును గ్రహ్యచారవంబున్ శివా
నాదంబున్ మదఘూకఘూంకృతియు నానారాసభధ్యానమున్
భూదిక్కుంపముగా శైలంగె విగతాంభోభృన్నభోవిఖియం
దాదిత్యద్యుతి మాయగా గురిసె నుగ్రాస్పృజ్యహావర్షముల్

వ. ధృతరాష్ట్రకడకు...బంధుజనంబులు...బ్రాహ్మణవరులును వచ్చి యేకాం
తంబ యిట్లనిరి.

క. మన దుశ్యోధను జన్మంబున బెమ్మలు దుర్నిమిత్తములు పుట్టె జగ
జ్జనసంక్షయజననండున నని పలికెద రెఱుకగల మహాత్ములు వానిన్.

—: కర్ణుడు సూర్యాంశసంభూతుడు :—

యదుశ్రేష్ఠుడును వసుదేవుని తండ్రియు నగు శూరభూపాలు
నకు ప్రథమసంతానముగా ‘పుథ’ అను కన్యక మిక్కిలి రూపవతి
జన్మించెను. ఈమికే కుంతీదేవి యని నామాంతరము. ఈమెను తనకు
మేనత్తకుమారుడును, మహాత్ముడును, సఖుడును సంతతిలేకుంపి కోరిన
వాడును అగు కుంతిభోజునకు శూరభూపాలుడు పెంచుకొనుటకిచ్చెను.

ఆకుంతీకన్యక కుంతిభోజునియింట పెరుగుచుండ నొకప్పుడు ఆ
రాజభవనమునకు శ్రీకాబజ్ఞానంపన్నుడు, తపోనిధియైన దుర్యాసా
మహర్షి అనుగ్రహదృష్టితో వచ్చియుండెను. కుంతిభోజుని యాజ్ఞపై
కుంతీకన్యక ఉగ్రస్వభావుడై కనబడు ఆమహర్షికి అతిశాంతముతో
శుశ్రూషచేసినది. ఆమహర్షి తోచినట్లు వెల్చిపోవుచు ఒకప్పుడు
వచ్చెద నని యరియొకప్పుడు వచ్చుచు, ప్రాతఃకాలము వత్తునని రాత్రి
వచ్చుచు, దుర్లభములగు ఆహారపదార్థముల నడుగుచు నెంత చిక్కులు
వెట్టినను దాను చిరాకుపడక భక్తిశృద్ధలతో ఒకసంవత్సరము సేవ
చేసినది.

“తత స్సంవత్సరే పూర్ణే యదా సౌ జపతాంకరః ।

నాపశ్యద్ధృష్టుతం కించి త్ప్రథాయా స్సౌహృదే రతః ॥

సంవత్సరము పూర్తియైనతరువాత నేవిధమైన లోపము కుంతీ
కన్యక లేకండనే సంచరింపగా అది చూచి ఆమె యోగ్యతకు మహర్షి
మెచ్చుకొని—

“తస్యై స పృథక్ మన్తే మాపద్ధర్మాన్వశేక్షయా ॥

టీ. భావిసంతానప్రతిబద్ధస్య అనాగతాశేక్షణేన.

ఆమెకు ముందుగా బోవు సంతానప్రతిబంధమును దివ్యస్పృష్టిచే గ్రహించి ఆమెకు సంతానము కలుగుట కుపాయముగా నెట్టికోరికలు లేని కుంతీకన్యకకు స్వయముగా నొకమంత్రము పఠేశించి—

“యం యం దేవం త్వ మే తేన మన్తే జావాహయిష్యసి ।

తస్య తస్య ప్రభావేణ తవ పుత్రో భవిష్యతి ॥”

అమ్మా! నీవీమంత్రముచే నేమేదేవతలను ఆహ్వానించునో ఆయా దేవతయొక్క ప్రభావముతో నీకు పుత్రులు కలుగును అని చెప్పి అంతర్ధానమయ్యెను. తరువాత ఆమెకు చిన్నతనముగనుక ఆమంత్ర శక్తి యెట్టిదో అని కతూహలపడుచు— “కన్యా సతీ దేవ మర్క మాజహావ యశస్వినీ” ఆమంత్రోచ్చారణమున కుంతీకన్యక ప్రాసాద మందుండి సూర్యదేవు నాహ్వానించెను. అంతట సూర్యదేవుడు కవచ కుండలాలంకృతమగు మనోజ్ఞమైన మూర్తిని ధరించి రాగా ఆమె విస్మయపడి ముని నాకిచ్చిన మంత్రశక్తియందలి జ్ఞానంతో నేనాహ్వానించినాను. నాతప్పు తిమింపవలయును; అపరాధిని. అని వేడుకొనగా సూర్యదేవుడు— నన్ను నీవాహ్వానించిరావు. నాదర్శన మమోఘము. నన్ను గూర్చిన నీయాహ్వానము వృథా యైనయెడల నీకు దోష మంటును. నిన్ను, నీతండ్రిని, నీకామంత్రముపఠేశించిన ఋషిని శపింతును. నీకిప్పుడు నాసంబంధమున పుత్రుడు కలుగవలయును. అని చెప్పినమీదట ఆమె భయపడి నేను కన్యకను మహానుభావా! నన్ను మన్నింపు మని ప్రార్థించినది.

అప్పుడు సూర్యదేవుడు నీకన్యాత్వమునకు భంగము లేకుండ నే ననుగ్రహింతు నని చెప్పి ఆమోఘమైన ఆమంత్రశక్తికి తాను వశుడయి స్వసంబంధమున సద్యోగర్భ మామెకు ప్రసాదించి పుత్రోత్పత్త్యనంతరము ఆమెకు తిరిగి— “ప్రాదాచ్చ తస్యై కన్యాత్వం పునస్ప పరమద్యుతిః” కన్యాత్వము నిద్దించునట్లు వరమిచ్చి యంతర్హతుడయ్యెను. తరువాత నామెకు పుత్రుడు కలిగెను.

“సహజం కవచం విభ్రం త్కుండలోద్భోతితాననః ।”

ఆ పుత్రుడు సహజకవచకుండలములతో విరాజిల్లుచుండెను.

“దృష్ట్వా కుమారం జాతం సా వాన్వేయీ దీనమానసా ।

ఏ కాగ్నిం చిన్తయామాస కిం కృత్వా సుకృతం భవేత్ ॥

గూహమానాఽపచారం సా బంధుపత్నభయా త్తదా ।

ఉత్సన్నా కుమారం తం జలే కన్తి మహాబలమ్ ॥”

అట్టి పుత్రుని జూచి దీనుకాలై బంధువర్గమునకు భయపడి యేమిచేయుదునా? అని యే కాగ్నితతో దీర్ఘ మాటాడించి లోకము నకు దెలియకంక నదీజలమందు ఆశ్రిలుచున్న విశిచిపెట్టినది.

ఆపై ఆమెకు సూర్యవరప్రభావమున యథాప్రకారముగా కన్యాత్వము ప్రాప్తించినది. ఇచ్చట కన్యాశబ్దమునకు కర్ణచరిత్ర కాదు అన్నట్లు అవివాహిత యని యర్థము గాదు. “ప్రాదాచ్చ తస్యై కన్యాత్వమ్” అనియున్న సూర్యవరము అవివాహితత్వమే అని చెప్పిన యెడల అది యంతకుబూర్వము ప్రసవానంతరము కూడ నున్నదే కనుక నావరమున కర్థము లేకపోవును. ఆపై ముందు ఆమెకు వివాహ మైనది గనుక కన్యకవే, (అవివాహితవే) అగుదువు అను వరమున కది విరుద్ధమగుటచే. అందుచేత బాల్యావస్థారూపమే ఆకన్యాత్వము. బానికి గర్భధారణాదులచే భంగము కలుగకుంక సూర్యవరముచే యథావూర్వముగా నా బాల్యావస్థయే ఆమెకు ప్రాప్తించినది. వివాహము గూడ నాపై జరిగినది; వరము సార్థకమైనది; కర్ణోత్పత్తి సంపర్ణ మంతయు స్వప్నదృశ్యమైనది; కుంతీకన్యక లోకములోని బాలికలవలెనే గోచరించుచున్నది; ఇనంతయు దేవరహస్యము.

రహస్యకర్తలు — “దుర్వాసమహర్షి యామెకు మంత్రోపదేశ మొనరించినపుడు కుంతి యావనవతి” (పు 349) అని వాయుట సంక్షయము. మహర్షికి శుశ్రూషజేసి సంతోషించునట్లు నీ యాజ్ఞాప్రకారము నేను జేసెద నని జెప్పినపుడు తండ్రి కుంతీకన్యకను —

“ఏవం బుక్తిన్తిం బహుశః పరిష్కజ్య సమర్థ్య చ ।

ఇతి చేతి కర్తవ్యం రాజా సర్వ మథాఽదికత్ ॥

(వన. ౪.304)

అలింగనము చేసికొని శుశ్రూషాపద్ధతి సంతను బోధించె నని యున్నది. తండ్రియైనను పుత్రిక యువతియైయుండ- అలింగనము చేసికొనుట విరుద్ధము. బాల్యావస్థలోనే అది సంభవము. “ఇయం బ్రహ్మకా మమ సుతా బాలా” అని అప్పగించెను.

అంధభారతము— “పసిబిడ్డ వయ్యను బడతి వీవెంతయు గుణవంతురాలవు గురులయందు” అని కుంతిభోజుడు (తండ్రి) కుంతీ కన్యక పసిబిడ్డ యనియే చెప్పెను. అందుచే మహర్షి మంత్రోపదేశ కాలమున కామె యువతి కాదు, పసిబిడ్డ.

కర్ణోత్పత్తినిగూర్చి యీరహస్యకర్తల దుర్వాదము ద్వితీయ భాగము వేదవ్యాసనిందానిరాకరణములో విశేషముగా నిరాకరింప బడినది. ఆవిశేషము లచ్చట జూడవలయును.

మంత్రోపదేశకాలమునకు కుంతీకన్యవి బాల్యావస్థ. కర్ణోత్పత్త్యనంతరము సూర్యానుగ్రహమూలమున బాల్యావస్థయే సిద్ధించినది.

కర్ణోత్పత్త్యనంతరము బాల్యావస్థ అనునది అసంభావితమని భావించు ప్రతివాదులకు సహజకవచకుండలములతో కర్ణుడు పుట్టుట మాత్ర మసంభావితము కాదా? అదియును అసంభావితమే అను పక్షములో తన సహజకవచమును ఛేదించి యిచ్చిన మహాదాత కర్ణుడని ప్రతివాదులుచేయు స్తోత్ర మసంగత మగును. ఇంకొకటి—

“సా బాంధవభయా ద్బాలా గర్భం తం వినిగూహతి ।

భారయామాస సుశ్రోణీ నచైనాం బుబుధే జనః ॥

సహి తాం కేద నార్యన్యా కాచి ధ్ధాత్రేయికా మృతే ।

కన్యాపురగతాం బాలాం నిపుణాం పరిరక్షణే ॥

తతః కాలేన సా గర్భం శుశ్రూషే వరవర్జినీ ।

కన్యైక తస్య దేవస్య ప్రసాదా దమరప్రభమ్ ॥” (వన-అ 308)

అంధభారతము—“పూర్వపక్షంబున చంద్రుండునుబోలె గర్భంబున గ్రహంబున బ్రవర్తనంబు నొందుచు గర్భం బభివ్యక్తం బయ్యును బ్రభాకరు మహిమంజేసి లోకవిదితంబు గాకుండె దత్ప్రకారంబు దాదికూతు రొక్కతియ

యెఱుంగు నిట్లు వర్ణించుం బదియగు మాసంబున నొక్కనాటి నిశాసమయం బునం గన్యాంతఃపురంబునందు కొడుకుం గనియె”.

ఇట్లు ఆమె గర్భధారణ చేసి పదిమాసములకు ప్రసవించి యుండ అది యెవ్వనికి దెలియకుండటమాత్రము ప్రతివాదులకు అసంభావిత మనిపింపకుండుచా? దీని నసంభావిత మని ప్రతివాదు లంగీకరింపనియెడల కర్ణుడు సూతపుత్రు డగుటే అసంభవము. కుంతీ కన్యక పుత్రుని విసర్జించుట అసంభవము. అప్పుడు కర్ణస్మృతి, కుంతీ నింద, బహుముఖముల జేయు చున్న ప్రతివాదులది అకాండ తాండవమై “అహో మూలచ్ఛేదీ తవ పాండిత్యప్రకర్షః” అన్నట్లు అయిపోవును.

కనుక కర్ణోత్పత్తి లోకమున కజ్ఞాత మనియే ప్రతివాదులు ఒప్పుకొనితీరవలయును. అది సూర్యానుగ్రహమూలకమే అని యొప్పు కొనితీరవలయును. గత్యంతరము లేక యొక అసంభావితాంశము నెప్పు డొప్పుకొనిరో దానితోబాటు శిశువునకు సహజకవచకుండల ములు, ఆమెకు బాల్యావస్థాప్రాప్తి గ్రంథోక్తప్రకారము ఒప్పుకొనక తప్పనా? మనకు దెలియని విషయములను సహేతుకముగా దెలుపు నట్టిదికదా ఆర్షగ్రంథము.

కర్ణచరిత్రకారులు—“నేను గన్యకను; వివాహము లేనిదానను; నాకు నీడయ వలన గర్భము గలిగినయెడల నాతల్లిదండ్రులును, నితరబంధువులును నన్ను నిందింపరా? (పు 13)

అని సూర్యునితో కుంతీకన్యక చెప్పుకొనినట్లు వ్యాసినారు. ఇందు వివాహము లేనిదానను, గర్భము కలిగిన నింద్యురాలనై పోవు దును. అని చెప్పుకొనెననుట అసంగతము. గర్భప్రాప్తిచే నింద్యురాలు వివాహము లేనప్పు డెట్లగునో అట్లు వివాహమైయున్నను పర సంబంధమూలకగర్భప్రాప్తిచే నింద్యురాలే అగును. అట్టిసితిలో లోకనిందకు వివాహము లేకుండుట కారణ మగు టెట్లు? సూర్యుడు గూడ—“నీకన్యాత్వమునకును హాని కలుగదు” అని బోధించె నని

వ్రాసినారు. ఈకన్యాత్వ మెట్టిది? కుంతికన్యక ఏకన్యాత్వమునకు హానికలుగునని భీతిల్లెనో ఆకన్యాత్వమే కద. అది వివాహము లేకుండుటే అయినపుడు ముందు నీకు వివాహము లేకుండుటే సిద్ధించు నని సూర్యుడు చెప్పినట్లుగును. ఈమాట ఆమె నెటు లొప్పింపగలుగును? అది వరమైయుండ ఆమెకు వివాహ మెట్లయ్యెను? కనుక నిది యసంబద్ధము.

ఆకన్యాత్వము బాల్యవస్థయే. దానికి భంగము కలుగుననియే ఆమె భీతిల్లినది. దానికి భంగము కలుగదనియే సూర్యుని వరము. ఆ వరమును బట్టియే ఆమెకు వివాహానిధి. అది బాలికావివాహమే కాని విడ్డబల్లివివాహముకాదు. ఆమె కన్యాత్వము నిష్కలంకమేగాని కలంకితము గాదు. ఆమెకు శిశుత్వత్తి భవితవ్యబలముచే గూఢముగా జరిగినను యథాపూర్వపరిస్థితియే వరప్రాప్తమైనందున స్వప్నప్రాయ మయినట్టి ఆఘటనచే ఆమె పవిత్రురాలు కాకపోలేదు. ఆమె కన్యాత్వము కళంకిత మనుకొనుట తప్పు.

ఇట్లు పరిశీలించగా మంత్రశక్తిమూలమైన సూర్యానుగ్రహముచే ఆమెకు బాల్యమందే కర్ణుడు కవచసహితుడై పుట్టుట, అది యతిగ్రస్తమైయుండుట, ఆమెకు తిరిగి బాల్యదశయే ప్రాప్తించుట అను అసాధారణవిషయములు ఆఘటితఘటనగా సిద్ధించినవని తేలినది.

— ♦ కర్ణునకు సహజకవచము అను మాటకు బలిష్ఠమైన చర్య

మని అర్థము అను ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము ♦ —

మహాభారతరహస్యకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

“కర్ణుడు కవచకుండలములతో పుట్టు లెట్లో నా కవచతమగుటలేదు. గర్భగోళములో కవచకుండలములతో పిండ మభివృద్ధి యొట్టగును? పుట్టినపుడు ప్రాణికి కవచకుండలము లెట్లుండును? అది శరీరమునకు సహజముగా కప్పబడియున్నచో శరీరపోషణ యొట్టుజరుగును? కుండలములవలన నేమి యుపయో

గమో తెలియదు. ఇచ్చట నా యభిప్రాయ మేమనగా? శరీరముమీద నొక విధమున బలిష్ఠమైన చర్మముతో కర్ణుడు పుట్టియుండు నని తలంచుచున్నాను.”

(పు 446)

అహ! నారి కేశఫలములో కొబ్బరికాయ, ఆ కొబ్బరికాయలో కొబ్బరి, ఆ కొబ్బరికి పైన పెంకు, ఆ పెంకుచేత ఆచ్ఛాదింపబడియే దాని అభివృద్ధి. అందులో నీరు. కొబ్బరినుండి పెంకు విడదీయబడుట. ఇదంతయు ఘటించుట యెట్లో యీ ప్రతివాదులకు అవగతమైనది కాబోలు. అక్కడలేని సందేహ మిక్కడమాత్రమైందు కుండవలెను? శరీరమునకు సహజములై భేదింపబడినను శరీరమున కపాయము గలిగింపనివై పెరుగుచుండు స్వభావము కలవైయున్న నభిరోమ కేశముల వలె సహజమై కర్ణుని కవచ ముండుటకు అభ్యంతర మేమున్నది.

ఈ ప్రతివాదు లన్నట్లు అది చర్మవిశేష మయినయెడల దానినే యిందుగ్గ డడుగుట, దానినే ఛేదించి కర్ణుడిచ్చుట జరిగినదని చెప్ప వలసివచ్చును. శరీరముపై చర్మమంతయును ఛేదించి యిచ్చి జీవించుట సంభావ్య మెట్లుగను? “సహజకవచమును కోసి యిచ్చుటచేత కర్ణుడనుట యుక్తముగా నున్న దని నా యభిప్రాయము,” (పు 448) అని వ్రాసినట్టి వీరికి ఛేదించి యివ్వనిదే కర్ణుడను పేరే కుదరదు. ఛేదించి చర్మమంతయు నిచ్చినపుడు జీవించుట కుదరదు. కనుక నది సహజ కవచమే యని యొప్పుకొని తీరవలయును.

“సహజకవచకర్తనాత్ కర్ణః” అని యున్నందున నది కవచమే, అదియే ఛేదించి యివ్వబడిన దని చెప్పక తప్పదు. “కుండలముల వలన నేమి యపయోగమో తెలియదట.” కర్ణుడు ఇందుగ్గనితో—

“కుండలాభ్యాం విముక్తో హం వర్మజా సహజేన చ ।

గమనీయో భవిష్యామి శత్రూజాం ద్విజసత్తమమ్ ॥” (కన అ 310)

టీ—గమనీయో భద్యః.

ఈ సహజకవచకుండలములను విడిచియున్నపుడు నేను శత్రువులకు వధ్యుడనయిపోవుదును. అని చెప్పియుండెను. కనుక మరణము

లేకుండ జేయుట కవి యేర్పడిన వని తెలిసికొనవలయును. అవి అమృత మయములని వాని ప్రయోజనము సూర్యుడే చెప్పియుండెను. అట్లు సూర్యానుగ్రహమున సహజకవచకుండలశోభితుడగు శిశువు కంటి కన్యకకు జన్మించెను.

—♦ కంటికన్యక శిశువును పరిత్యజించిన విధానము ♦—

“జాతమాత్రం చ తం గర్భం ధాత్యా సంమన్త్య భావీని ।

మంజూషాయాం సమాధాయ స్వాస్తీర్ణాయాం సమన్తతః ॥

మధూచ్ఛిష్టసితాయాం సా సుఖాయాం రుదతీ తథా ।

శ్లక్ష్ణాయాం సువిధానాయా మశ్వనద్యా మవాస్పజత్ ॥ (నవ ఆ 308)

టీ—మధూచ్ఛిష్టం, సిక్థకం, మయనమితి భాషాయాం । తేన స్థితాయాం సర్వతో లిప్తాయాం, మంజూషాయాం జలప్రతేతో న భవే దిత్వర్థః ॥

శిశువు జన్మించినతోడనే పరిచారికతో ఆలోచించి చక్కని ఆస్తరణము కలిగియున్నట్టియు, జలములోపల ప్రవేశింపకుండ సర్వత్ర మయనముచే పూయబడినట్టియు, మృదువై సుఖకరమై బూతకలిగి యున్నట్టి యొక పెట్టియందు శిశువును పదిలముగా పరుండబెట్టి అశ్వ నదిలో ఆపెట్టెను విడిచిపెట్టినది.

“దత్తరక్షాప్రతిసరా మన్వాలంభనశోభనామ్” (నవప-ఆ 309)

టీ. దత్తౌ రక్షార్థం ప్రతిసరో మన్వాలంకణాదిరూపో యస్యాం తాం, ఆన్వాలంభనం కుంకుమహస్తదానమ్ ।

ఆపెట్టెమీద దూర్వాంకురకంకణముచే రక్షాబంధము జేసి కుంకుమముతో అద్దిన తన హస్తములను పెట్టెపై అద్దినది.

ఆపెట్టెను విడుచునపుడు భేదపడుచుశిశురక్షణార్థ మిల్లుపలికినది—

“స్వస్తి తే చాంతరిక్షేభ్యః పార్థివేభ్యశ్చ పుత్రకః ।

విశ్వేభ్యశ్చైవ భూతేభ్యస్తథా తోయచరాశ్చ యే ॥

శివాస్తే సస్తు పంథానో మా చ తే పరిపన్థినః ।

అగతాశ్చ తథా పుత్రభవ స్త్వద్రోహచేతసః ॥

పాతు త్వాం కరుణో రాజా సలిలే సలిలేశ్వరః ।

అంతరిక్షేంతరిక్షస్థః పవన స్సర్వగస్తథా ॥

పితా త్వాం హతు సర్వత్ర తపన స్తపతాం వరః ।
 యేన దత్తోఽసి మే పుత్ర దివ్యేన విధి నా కిల ॥
 రక్షంతు త్వాం సురా సుర్యే సమేష విషమేషు చ ।
 కేతస్యమి త్వాం విదేశేఽపి కవచే నాభి నూచితమ్ ॥
 ధన్యా సా పృథుదా యా త్వాం పుత్రత్వే కల్పయిష్యతి ।
 యస్యా స్త్వం తృప్తితః పుత్ర స్తనం హస్యసి దేవజ ॥
 ఏవం బహువిధం రాజన్ విలప్య కరుణం పృథా ।
 అవాస్మజత మంజూషా మశ్వనద్యాం తదా జలే ॥
 రుదతీ పుత్రశోకార్తా నిశీధే కమలేక్షణా ।” (వనప-అ 308)

పుత్రీకా ! పృథివీజలాంతరిక్షగతము లగు సర్వభూతములవల
 నను నీకు స్వస్తి యగుగాక. మార్గములు నీకు మంగళప్రదము లగు
 గాక. నీకు ఎవ్వరును హాని గలిగింపకుండురుగాక. నీయొద్దకు వచ్చిన
 వారికి నీయెడల దోహబుద్ధి పుట్టకుండుగాక. జలమందుండి వరుణ
 దేవుడు, అంతరిక్షమందుండి వాయుదేవుడు, నిన్ను రక్షింతురుగాక.
 దివ్యవిధానమున నీ వెవ్వనిచే ప్రసాదింపబడితివో తండ్రియైన ఆనూర్య
 భగవానుడు సర్వత్ర నిన్ను రక్షించుచుండుగాక. సర్వసమయముల
 యందును నిన్ను దేవత లందరును రక్షించుచుండురుగాక.

నీవేదేశముం దున్నను నీకవచమునుబట్టి నిన్ను నేను గుర్తింప
 గలుగుదును. నిన్ను పుత్రునిగా గ్రహించి నీకు స్తవ్య మిచ్చి పోషిం
 చిన శ్రీ ధన్యరాలు. అనుచు బహువిధముల విలపించి ఆకుంతీకన్యక
 అశ్వనదీజలమునందు నిశీధమున ఆపెట్టెను వదలి శోకార్తయై తన
 భవనమునకు వెళ్ళినది.

కుంతీకన్యక పుట్టినతోడనే శిశువును అట్లు విడిచిపెట్టుట స్వతం
 త్రించి చేసిన పనియూ? సూర్యోపదేశమున జేసిన పనియూ? అని
 కూడ తెలిసికొనవలసియున్నది. సూర్యోపదేశమునుబట్టి చేసినదనియే
 అని కర్ణుని వాక్యమే ధృవపరచుచున్నది—

కృష్ణపరమాత్మ రాయభారమునకై వెళ్ళి వచ్చునపుడు కర్ణు

నితో నీవు కంటికన్యాగర్భసంభూతుడవు అని తెలిసి చెప్పినపుడు కర్ణుడు—

“కన్యా గర్భం సమాధత్త ఖాస్మరా న్మాం జనార్దన ।

అదిత్యవచనా చైవ్రవ జాతం మాం సా వ్యసర్జయత్ ॥” (ఉద్యో-అ 141)

శ్రీకృష్ణా ! నీవు చెప్పింది నిజమే. ఆమె నన్ను సూర్యునివలన కని సూర్యోపదేశముచేతనే నన్ను విడిచినది. అని చెప్పియుండెను.

ఇంతయు జూడగా భూభారహరణమునకై భగవదాజ్ఞాను సారము తమతమ యంశములతో ఆయా దేవతలు భూలోకమం దవతరింపవలసివచ్చి యవతరించుటలో ప్రచండయుద్ధము అనివార్యమై పొిన్తింనుటకును, ఆనాటికి క్షత్రియూద్యాకారములతో లోకము నలుముకొనియున్న అసురాంశముల నున్మూలించుటకును, యుద్ధకారణమైన కౌరవుల దుర్వృత్తిని బలపరచుటకును తగిన మహాతేజశ్శాలిని తన యంశముచే సూర్యదేవు డుద్భవంపజేయదలచి, ఆనాటికి దుర్వాసామహర్షి యవ్యాజానుగ్రహమున మంత్రసిద్ధిగలిగి పుణ్యశీలమై యున్న కంటికన్యకయందు మంత్రాహూతుడై వచ్చి తన తేజస్సును ప్రవేశపెట్టి, ఆమె ప్రసవగర్భధారణాదులు లోకమునకు దెలియకుండ జేసి, పుట్టినతరువాత శిశువు నిట్లు విడిచివేయు మని కూడ ఆమెకు జెప్పి, ఆమెకు నిష్కళంకకన్యాత్వ మనుగ్రహించిన విషయ మంతయు దేవరహస్యమై, భూభారహరణోపయక్తమై నడచిన దని స్పష్టమగుచున్నది.

— ♦ మొదట కర్ణ దన్తవిషయము వెల్లడింపని కుంతీ దేవియందు

“క్రీబుద్ధిః ప్రళయాన్తి కా” అనుమాట బూటకము కాదు.

అను ప్రసంగము-తన్ని రాకరణము ♦ —

కర్ణచరిత్రకారుల వాగ్రత యిట్లున్నది—

“తొలుదొల్త దన కన్యాత్వమునకు భంజకమయి వివాహప్రతిబంధక మగు నని కర్ణజన్మవిషయక మగు నా దేవరహస్యమును వెల్లడింపదయ్యె. ఆమీద గర్జుడు దుర్యోధనునకు బ్రాణమిత్తుడగుటంజేసి తన మానమును గోలుపోయి

శ్లోచించినను నాతడు దుర్యోధనుని విడుచువాడు కాకుండుటచే క్షేపణకు కర్ణుడు దుర్యోధన సేవకుడైయుండ గనిపూలగు ధర్మరాజాదులకును నట్లు సేవకర్తయై దుర్లంఘ్యుడై యగు ననియు, నట్లయిన దన్నెన్నో బాములం బెట్టిన బావగారి సంత తిపై బగ తీరకపోవు ననియు గావలయు నట్టి రహస్యమును ధర్మరాజాదులకు చెలుపదయ్యె.

జేరా! శ్రీబుద్ధిః ప్రళయన్తి కా । అనుమట ఈ విషయమున బూటకము కాదని చెప్పక తప్పదు గదా! ” (పు 126)

ఇచ్చట గొన్నిమాటలు చెప్పవలసియున్నవి. భవిష్యత్తు నెరిగి దుర్వాసోమహర్షి కోరిక లేని కుంతీకన్యకు సంతతిపొందమైన మంత్రముపదేశించి యుండెను. ఆ మంత్రప్రభావమున నూర్య దేవుడు పుత్రునిచ్చుట కేటించి నిష్కామురాలైన ఆమెను నిర్బంధపరచినపుడు ఆమె అవశురాలై గ్రహించినది. ఆ నూర్య దేవుని మాటకు బద్ధురాలై శిశువును విడిచిపెట్టినది. నూర్య దేవుని యనుగ్రహముచేతనే లోకములో దాగనట్టి ఆ వృత్తాంత మెవ్వనికిని దెలియలేదు. ఆ పుత్రుడు వెల్లడి కాకుండ అన్యథలములో పెరుగుట దైవనిర్దిష్టముగా సంభవించినది కాని, ఆమె స్వబుద్ధిచే సంభవించినది కాదు. యుద్ధానంతరము నారద మహర్షి ధర్మజునితో నేమి చెప్పెనో చూడుడు—

“గుహ్య మేతత్తు దేవానాం కథయిష్యామి తేనఘ ।

తన్నిబోధ మహాబాహో యథావృత్త మిదం పురా ॥

క్షత్రం స్వర్గం కథం గచ్ఛే చ్చుక్రతూత మితి ప్రభో ।

సంఘర్ష జనన స్తస్మాత్కన్యాగర్భ వినిర్మితః ॥

స బాల స్తేజసా యుక్త మ్నాతపుత్రత్వ మాగతః ।

టీ—కి మర్థం దేవైః కర్ణాదునయో రైవర మత్యాదిత మిత్యాళంకారాహ— గుహ్యమితి, క్షత్రీయమితి. సంఘర్ష జననో జైరాగ్నుదీప్తపకః కన్యాగర్భో దేవైః క్షత్రస్య స్వర్గమనాయ నిర్మిత ఇత్యర్థః.

“స సఖ్య మకరో ద్భార్యే రాజ్ఞా దుర్యోధనేన చ ।

యుష్మాఖి ర్నిత్యసంద్విజ్ఞో దైవా చ్ఛపి స్వభావతః ॥ (కాన్తి ౩2)

టీ—దైవాచ్ఛపి స్వభావత ఇతి, దైవాత్ దేవానాం సంకల్పాత్ పురోక్తాత్ స్వభావతః—“వీర్యాధికో నీచసులో దుస్సంగేన సమేధితః । మహాజన్తైః స్పర్ధమానో హన్తి రాష్ట్రం సరాజకమ్ ॥” ఇతి శ్లోకోక్తాత్.

ధర్మజా ! కర్ణార్జునులకు మహావైరము దేవతలచే నెందు నిమిత్తము ఉత్పాదించబడిన దనగా క్షత్రియజాతి శస్త్రహతమై స్వర్గతిని పొందుటకు సాధనముగా నది యుత్పాదించబడినది. అట్టి కార్యసిద్ధికే వైరాగ్యుద్దీపక మగు కన్యాగర్భము నిర్మాణము చేయబడినది. ఇదంతయు దేవరహస్యము. తేజశ్శాలియైన ఆబాలుడు నూతపుత్ర త్వమును పొందినాడు. బాల్యమునుండియు దుర్యోధనునితో సఖ్యము చేసినాడు. దేవతాసంకల్పమునుబట్టియు, “వీర్యాధిక్యము, సీచకుల సంబంధము, దుస్సాంగత్వము, మహాజనస్పర్ధ అను లక్షణములు కలవాడు రాజసహితముగా రాష్ట్రమును నశింపజేయును” అని చెప్పబడిన స్వభావమునుబట్టియు నాతడు ధర్మజా ! మీయెడల నిత్య ద్వేషియై వ్యవహరించినాడు. అని చెప్పియుండెను.

ఇట్లు కన్యాగర్భనిర్మాణము, నూతపుత్రత్వఘటన, అజ్ఞాతచర్యగా అమోఘమైన దేవతాసంకల్పమునుబట్టి జరిగియుండగా నిరుష్టురాలైన కుంతీకన్యకను స్త్రీబుద్ధి యనుచు దూషింపబూనుట, మొదట వెల్లడింపకుండుట ఆమె తప్పనుట యుక్తము కాదు.

తరువాత దుర్యోధనప్రాణమిత్తుడై కర్ణుడున్నస్థితిలో కర్ణుని కామె వెల్లడించినను దుర్యోధనుని ఆతడు విడువకున్నపుడు ధర్మరాజాదుల కామె తెలిపినదికాదనియు, వారికి తెలిపినయెడల వారికిగూడ కర్ణునితోబాటు దుర్యోధనసేవకత్వమే వచ్చిపడునని, అప్పుడు ధార్మరాష్ట్రులపై తాను పగదీర్చుకొనుట కవకాశము లేకపోవు నని భావించియే కర్ణోత్పత్తిరహస్యము ధర్మరాజాదులకు తెలిపినదికాదు. అనియు పరిశీలించుట అయుక్తము.

ఆమె చెప్పినను కర్ణుడు వినిపించుకొనలేదనుచున్న పరిశీలనాదులు తమపై మహాశత్రుత్వము వహించియున్న కర్ణదుర్యోధనులయెడ ధర్మరాజాదులు విసమాత్రిము సౌహార్దము వహింతురని యెట్లునుకొని నారు ? సౌహార్దమును వారు వహించువారే అని తోచినపుడు,

మాతృవాక్యముకంటె దుర్యోధనసఖ్యమే తనకు ముఖ్యమనుకొనిన కర్ణునికంటె మాతృవాక్యమే మనకు ముఖ్యమను పాండవులు శ్రేష్ఠులని ప్రతివాదులు తెలిసికొనినా రన్నమాటే.

ప్రతివాదులు- దుర్యోధనాదులపై పగదీర్చుకొనుటకై పాండవులతో కర్ణోత్పత్తివిషయము కుంతీదేవి చెప్పదయ్యె అని కదా వ్రాసినారు. ఆమెకు పగతీరుట యెప్పుడు? పాండవులు వారిని హింసించినప్పుడు. అట్టి హింస వారికి లేకుండుటకు కర్ణునితో ఆమె చెప్పినదా? హింస కలిగించుటకు చెప్పినదా? కర్ణుడు దుర్యోధనునకు గుండెకాయ. పాండవుల కనువర్తనీయుడు. అట్టివాడు ఎవ్వనికిని హింస లేకుండ జేయవచ్చునుగదా. పాండవులది పాండవుల కిష్టింప వచ్చునుగదా. తుదకు పంచగ్రామముల నిస్పించియైన వారికోరిక తీర్పవచ్చునుగదా. ఆపనిచేత దుర్యోధనునకు నష్టముగాని, న్యూనతగాని లేదుకదా. యుద్ధము లేకుండ జనక్షయము కాకుండ తాను చేయవచ్చునుకదా. ఆవిధమున తన దుర్యోధనభక్తిని ప్రకటించుకొనవచ్చునుకదా.

కుంతీదేవి మాటను, ఆసమయమందలి సూర్యదేవుని వాక్యమునుగూడ త్రోసివేసి దుర్యోధనునిలోనే దూరినాడను అప్రతిష్ఠ లేకుండజేసికొనవచ్చునుగదా. అట్టిస్థితిలో తత్త్వము తెలిసిన కర్ణు డెందుకు పేషించెను.

ఇది చూడగా పాండవులను హింసించి పగ దీర్చుకొను తలంపున్నవాడు కర్ణుడుగాని, దుర్యోధనాదులను హింసించి పగదీర్చుకొను తలంపున్నది కుంతీదేవి కాదని తెలియుటలేదా?

ధర్మజాదులతో అప్పుడు కుంతీదేవి చెప్పలేదని నెపమా? కర్ణుని ఆసుకూల్యము చూచుకొని ఆపై వారితో చెప్పవచ్చునని ఆమె యూహించియుండును. కర్ణుని బుద్ధి తిరుగలేదు. అప్పుడు వారితో

జెప్పట అనర్థావహము కాదా? మారద్భక్తికలిగి లోకజ్ఞేమము గోరియున్న సాధ్య, కౌరవపాండవపురోభివృద్ధికై యెక్కడ జెప్పవలయునో అక్కడ జెప్పినది. అట్టి కుంతీదేవినిగూర్చి 'స్త్రీబుద్ధిః ప్రశయాంతికా' అని ప్రతివాడు లనుట నింద్యము. ఆప్రశయాంతికబుద్ధి కర్ణునిదై యుండుటచే—“పుంబుద్ధిః ప్రశయాంతికా” అనియే చెప్పవలయును. కనుక ప్రతివాదిప్రసంగము నిరస్తమైనది.

—♦ కర్ణుడు సూతకులమునకు జేరిన విధము ♦—

నాడు కుంతీకన్యకచే రక్షాబంధనదేవతాప్రార్థనాంగరక్షా విధానపూర్వకముగా శిశువును పదిలముగా పరుండబెట్టి మూతవేసి దైవముపై భారమువైచి అశ్వనదీప్రవాహమున విడువబడినమంజూష—

“మంజూషా శ్వశ్వనద్యా స్నా యయా చర్మణ్యతీం నదీమ్ |

చర్మణ్యత్యా శ్చ యమనాం తతో గంగాం జగామ హ ||

గంగాయా స్సూతవిషయం చంపా మనుయయా పురీమ్ |

స మంజూషాగతో గర్భ స్తరంగై రుహ్యమానకః ||

అమృతా దుత్థితం దివ్యం తనువర్మ సకుండలమ్ |

ధారయామాస తం గర్భం దైవం చ విధినిర్మితమ్ | (మన. అ. 308)

టీ—దైవం దేవజం విధినా ఈశ్వరేణ నిర్మితమ్.

అశ్వనదినుండి ప్రవాహముగతముగా చర్మణ్యతీనదిలో ప్రవేశించి, దానినుండి యమునానదిలో, దానినుండి గంగానదిలో ప్రవేశించి, దానినుండి క్రమముగా సూతుని నివాసస్థానమైన చంపాపుర ప్రాంతమునకు జేరినది. అందున్న శిశువును దేవసంభూతుని, ఈశ్వర నిర్మితమై అమృతోద్భూతమై యున్న కవచకుండలములు కాపాడుచున్నవి. ఆసమయమునకు ధృతరాష్ట్రుని సఖుడగు అధిరథుడను సూతుడు సంతతిలేకున్నట్టి తన భార్య యగు రాధతోగూడ గంగానదికి స్నానమునకై వెళ్ళియుండెను. ఆరాధ సంతతికై దేవతల నారాధించుచు ప్రతాదులతో కాలము గడుపుచున్న సాధ్య.

“సా దదర్శాభ మంజూషా మహ్యమానాం యదృచ్ఛయా ।

ఊర్మితరంగై ర్భాహ్నవ్యా స్సమాసీతా ముపహ్వరమ్ ॥

సా తు కౌతూహలా తప్రిప్రాం గ్రాహయామాస భావినీ ।”

ఆమె తరంగపంక్తి ద్వారా పుణ్యవిశేషమున తన సమీపమునకు గంగచే తీసికొనిరాబడిన ఆ మంజూషను రక్షాబంధకుంకుమచిహ్నముకత్తమై యున్నదానిని చూచి కుతూహలముతో భర్తకు జెప్పి తీయించెను.

“స తా మద్భుత్య మంజూషా మత్సర్య జల మంతికాత్ ।

యన్త్రై రుద్భాటయామాస సోఽపశ్య త్తత్ర బాలకమ్ ॥

తరుణాదిత్యసంకాశం హేమపర్మధరం తథా ।

మృష్టకుండలయుక్తేన వదనేన విరాజతా ॥

అంక మాశోప్య తం బాలం భార్యాం వచన మబ్రవీత్ ।

అనపత్యస్య పుత్రోఽయం దేశై ర్దత్తో భ్రూవం మమ ॥

ఇత్యుక్త్యా తం ధదౌ పుత్రం రాధాయై స మహీపతే ।

పృథిజగ్రాహ తం రాధా విధివ ద్వివ్యరూపిణమ్ ।

పుత్రం కమలగర్భాభం దేవగర్భం క్రియా వృతమ్ ॥

పుష్పాష చైనం విధివ ద్వవృధే స తు వీర్యవాన్ ।

తతః పృథ్వి చాప్యన్యే ప్రాభవ న్నారసా స్సుతాః ॥ (వన. ఆ. 309)

ఆనూతుడు ఆమంజూషను ఒడ్డునకు దెచ్చి యంత్రములచే దాని మూతను తెరచి అందు బాలనూర్యసమానుడు, సువర్ణకవచ కుండలవిరాజతుడు అగు బాలుని జూచి ఆశ్చర్యపడి తొడపై బెట్టుకొని భార్యతో నిట్లనెను— మానినీ! సంతతి లేనట్టి నాకు దేవతలు ఈపుత్రుని ప్రసాదించినారు; ఇది నిజము. ఇట్లనుచు భార్యచేతికందింపగా నామె పరమానందముతో గ్రహించి పోషించుచుండ ఆబాలుడు పెరుగుచుండెను. అక్కడనుండి ఆనూతనంపతులకు ఔరసపుత్రులును కలిగిరి.

“వసుపర్మధరం దృష్ట్వా తం బాలం హేమకుండలమ్ ।

సామాఽస్య వసుషేజేతి తత శ్చక్ర ద్విజాతయః ॥

ఏవం స నూతపుత్రత్వం జగమామితవిక్రమః ।

నూతస్య వృధేఽంగేషు శ్రేష్ఠః పుత్రః స్స వీర్యవాన్ ॥

టీ—అంగేషు జనపదవిశేషేషు ।

చారణ విదిత శ్చాసీత్పుత్రయా దివ్యవర్మభృతత్ ।

ఆబాలుడు సువర్ణకవచాదులు కలిగియుండుటను బట్టి ద్విజాలు ఆబాలునకు వసుషేణుడని నామకరణము చేయించినారు. ఇట్లు ఆ బాలుడు నూతపుత్రత్వమును పొంది అంగదేశములో పెరుగుచుండెను. కుంతీకన్యక చారులవలన సహజకవచకుండలములను బట్టి ఆబాలుని యోగక్షేమములు తెలిసికొనియుండెను.

—: నూతపుత్రుని విద్యాభ్యాసము, దుర్యోధనసఖ్యము,

అర్జున వైరము :—

“నూత స్త్వధిరథః పుత్రం వివృద్ధం సమయేన తమ్ ।

దృష్ట్వా పృష్ఠాపయామాస పురం వారణసాహ్వయమ్ ॥

తతోపసదనం చక్రే ద్రోణ స్తేష్యత్రుకర్మణి ।

టీ—ఉపసదనం=గురూపసదనమ్.

సఖ్యం దుర్యోధనేనైవ మగమ త్స చ వీర్యవాన్ ।

ద్రోణాత్ కృపా చ్చ రామాచ్చ సోఽత్రుగ్రామం చతుర్విధమ్ ॥

అభ్యా లోకేభిత్ ఖ్యాతః పరమేష్వాసతాం గతః ।

సన్ధాయ దార్తరాష్ట్రేణ పార్థానాం విప్రియే రతః ॥

యోద్ధు మాశంసతే నిత్యం ఛాల్లసేన మహాత్మనా ।

సదాహి తస్య స్ఫుర్ధాసీ దర్జునేన విశాంపతే ॥

అర్జునస్య చ కర్ణేన యతో దృష్టో బభూవ సః ॥

ఏత ధ్నుహ్యం మహారాజ స్సూర్యస్యాసీ న్న సంతయః ।

య స్సూర్యసంభవః కర్ణః కుస్త్యాం నూతపతే తథా ॥

(వన. ఆ. 309)

అధిరథు డను పేరుగల ఆనూతుడు విద్యాభ్యాసమునకు తగిన వయస్సు కలిగియున్న తన పుత్రుని హస్తినాపురమునకు బంపగా నాతడు ద్రోణాచార్యునియొద్ద ధనుర్విద్యాభ్యాసము జేయుచుండెను. అనిమిత్రమున దుర్యోధనసహవాస మాతని క బెప్పెను. అతడు ద్రోణా

చార్య కృపాచార్యులయొద్దనే కాక పరశురామస్వామియొద్ద గూడ శిష్యత్వము జేసి చతుర్విధాస్త్రగ్రామమును పొంది మహాధనుర్ధరుడని ఖ్యాతి వహించెను. దుర్యోధనునియందు పీతి, పాండవులయందు ద్రోహచింత కలిగి మహాత్ముడైన అర్జునునితో డీకొనుటకై నిత్యము తలపోయుచుండువాడు. ఎప్పుడు జూచినను అతనికి అర్జునస్పర్థయే ఉండెడిది. ఆనూతపుత్రుని చూచినది మొదలు అర్జునునకును అతని యందు స్పర్థ యుండెడిది.

కుంతీకన్యకయందు నూర్యసంభూతుడైన కర్ణుడు ఆవిధముగా నూతకులమునకు జెంది యీపద్ధతినుండుట నిస్సంశయముగా నూర్య దేవుని గుప్తసంకల్పమే అని భావము.

— : నూతపుత్రుడు ద్రోణాచార్యుని విడిచి పరశురాము

నాశ్రయించుట :—

యుధానంతరము ధర్మజునకు కర్ణవృత్తాంతము నారదు డిట్లు చెప్పెను—

“వీర్యాధిక మథాలక్ష్మ్య ధనుర్వేదే ధనంజయమ్ ।

ద్రోణం రహ స్యుపాగమ్య కర్ణో వచన మబ్రవీత్ ॥

బ్రహ్మస్త్రం వేత్తు మిచ్ఛామి సరహస్యనివర్తనమ్ ।

ఆర్జునేన సమం చాహం యుద్ధేయ మితి మే మతిః ॥

సమ కృష్యేషు వ స్నేహః పుత్రే చైవ తథా భ్రువమ్ ।

త్వత్ప్రసాదా న్న మాం బ్రూయ రక్తతాస్త్రం విచక్షణాః ॥

ద్రోణ స్తథోక్తః కర్ణేన సావేత్తః ఫాల్గునం పృథి ।

దౌరాత్మ్యం చైవ కర్ణస్య విదిత్వా త మహాచ హ ॥

బ్రహ్మస్త్రం బ్రాహ్మణో విద్యా ద్యథావచ్ఛరితవ్రతః ।

క్షత్రియా వా తపస్వీ యా నాన్యో విద్యా త్కథంచన ॥

ఇత్యుక్తోఽంగిరసాం శ్రీష్ఠ మామస్త్యై పృతితూజ్య చ ।

జగమ సహసా రామం మహేష్ఠం పర్యతం పృథి ॥” (కాంతి-౨ 2)

ధనుర్వేదమందు అధికప్రావీణ్యము వహించిన పార్థుని జూచి ద్రోణాచార్యునితో రహస్యముగా కర్ణు డిట్లు ప్రసంగించెను—

మహాత్మా! నేను బ్రహ్మస్త్రిము ప్రయోగోపసంహారములతో నీయొద్ద నుపదేశము నొందగోరియున్నాను. తీసిపోకుండ అర్జునితో యుద్ధముచేయు సంకల్పము నాకున్నది. నీవు పుత్రునియందును, శిష్యులయందును సమానదయగలవాడవు. నేను బ్రహ్మస్త్రిము తెలియనివాడ నని లోకులు నన్ననకుండునట్లు అనుగ్రహింపుము. అని. అది విని పార్థునియందు ప్రేమాతిశయముకల దోణాచార్యుడు కర్ణుని దుర్వృత్తిని తెలిసికొని యిట్లు చెప్పెను—వ్రతాచరణముగల బ్రాహ్మణుడు, తపస్వియైన ఊత్తియుడు తప్ప అన్యుడు బ్రహ్మస్త్రిగ్రహణమున కధికారి కాడు. అని.

అది విని కర్ణుడు నమస్కరించి సెలవు దీసికొని వెంటనే పరశురాము నాశ్రయించుటకై మహేంద్రపర్వతమునకు వెళ్లెను.

—♦ నేను బ్రాహ్మణుడ నని చెప్పి కర్ణుడు పరశురామునియొద్ద ప్రవేశించుట ♦—

“స తు రామ మపాగమ్య శిరసాఽభిప్రణమ్య చ ।
 బ్రాహ్మణో భార్గవోఽస్త్రితీ గౌరవేణాఽభ్యగచ్ఛత ॥
 టీ. గురుచే పితృభిస్సన్ధాయాహం బ్రాహ్మణో భార్గవోఽస్త్రితీ ।
 “రామ స్తం ప్రతిజగ్రాహ పృష్ట్యా గోత్రాది సర్వశః ।
 ఉష్యతాం స్వాగతం చేతి ప్రితిమాం శ్చాఽభవ ద్భృశమ్ ॥
 తత్ర కర్ణస్య వసతో మహేష్టే స్వర్గసన్నిభే ।
 గన్ధర్వై రాక్షసై ర్యక్షై ర్దైత్య శ్చాసీ త్సమాగమః ॥
 స తత్రేవ్యస్త్ర మకరోత్ భృగుశ్రేష్ఠా ద్యథావిధి ।
 ప్రియ శ్చాఽభవ దత్యర్థం కేవదానవరక్ష సామ్ ॥” (కాంఠి-ఆ 2)

కర్ణుడు పరశురామునియొద్దకు వెళ్ళి సాష్టాంగనమస్కారము చేసినపుడు ఆపరశురాముడు కుశలప్రశ్న పూర్వకముగా కులగోత్రముల నడుగ బ్రాహ్మణుడను భృగువంశసంభూతుడను అని కర్ణుడు చెప్పెను. ఇట్లు చెప్పటలో తాత్పర్య మేమనగా గురువే తండ్రి; అట్టి గురువు పరశురాముడు; ఆతని కులగోత్రములే తనవి అను తాత్పర్యముతో మివపెట్టి కర్ణుడట్లు చెప్పియుండెను.

అది విని యాకర్ణుని స్వీకరించి యాతనియందు పరశురాము డధికప్రీతి కలిగియుండెను. ఆమహేంద్రప్రవర్తమందు అస్త్రము లభ్య సింఘుఘంఠ దేవగంధర్వరాక్షసులతో సమావేశము, కర్ణునియందు వారి కధికప్రీతి సంభవించినవి.

—: కర్ణునకు బ్రాహ్మణశాపప్రాప్తి :—

“స కదాచి త్వమద్రాస్తే విచర న్నాశ్రమాంతికే ।

ఏకః ఖడ్గధనుష్ఠాణిః పరిచక్రామ నూర్యజః ॥

సోఽగ్నిహోత్రప్రసక్తస్య కస్యచి ద్బ్రహ్మవాదినః ।

జహూనాఽజ్ఞానతః పార్థ హోమధేనుం యదృచ్ఛయా ॥

త దజ్ఞానకృతం మత్వా బ్రాహ్మణాయ న్యజేదయత్ ।

తం స విప్రోఽబ్రవీత్ కుర్థో వాచా నిర్భర్త్యయ నిర ॥

దురాచార వధార్హ స్త్వం ఫలం ప్రాప్నుహి దుర్మతే ।

యేన విస్ఫుర్ధనే నిత్యం యదర్థం ఘటనేఽనిశమ్ ॥

యుధ్యత స్తేన తే పాప భూమి శ్చక్రం గ్రాసిష్యతి ।

తత శ్చక్రే మహీగ్రస్తే మూర్ధానం తే విచేతసః ॥

పాతయిష్యతి విక్రమ్య శత్రు ర్గచ్ఛ నరాధమ ।

యథేయం గౌర్వతా మూఢ ప్రమత్తేన త్వయా మమ ॥

ప్రమత్తస్య తథాఽరాతి శ్శిర స్తే పాతయిష్యతి ।

ఇత్యుక్తో బ్రాహ్మణేనాథ కర్ణో దైన్యా దధోముఖః ॥

రామ మభ్యగమ ద్భీత స్తదేవ మనసా స్మరన్ ॥” (శాంతి. ఆ 2)

కర్ణు డొకప్పుడు దక్షిణసముద్రమీపమందు ఆశ్రమప్రాంత మున ఖడ్గధనుర్ధారియై తానొక్కడే సంచరించుచు, అగ్నిహోత్రానుష్ఠానపరుడును బ్రహ్మవాదియు నగు నొకబ్రాహ్మణుని హోమధేనువును (అనగా హోమధేనువత్సమును) బాణప్రయోగములతో తెలియక వధించెను. అది తెలియక చేసితి నని యాబ్రాహ్మణోత్తమునియొద్ద చెప్పకొనెను. కాని విప్రోత్తముడు కుర్ధ్వుడై ఓదుర్మతీ ! నీవు వధ్యుడవు. ఆఫలము నీవు పొందవలసినదే. యెవ్వనితో నీవు విశేషముగా స్పర్ధ పెట్టుకొని యున్నావో, ఎవ్వని నిమిత్తము ఈబాణప్రయోగా

భ్యాసము సతతము నీవు చేయుచున్నావో ఆతనితో యుద్ధము చేయు నప్పుడు నీరథచక్రము భూమిలో దిగబడును. ఆసమయమందే వికలహృదయుడవై యున్న నీశిరస్సును విక్రమించి నీశత్రువు ఛేదించును పౌమ్ము. ఈగోవత్సము ప్రమత్తుడవైన నీచేత ఎట్లు హింసింపబడినదో అట్లే ప్రమత్తుడవై యున్న నిన్ను శిరచ్ఛేదము చేసి నీశత్రువు హింసించును. అని శాపముపెట్టగా కర్ణుడు దీచుడై తలవంచుకొని ఆవిషయమునే మనస్సులో తలపోసికొనుచు భీతుడై పరశురామసన్నిధికి వెళ్ళెను. ఈవిషయమును శల్యునితో కర్ణుడు గూడ చెప్పియుండెను—

“కదాచి ద్విజయస్యాహ మస్త్రహేతో రట స్తుపః ।

అజ్ఞానాద్ధి క్షిపన్ బాణాన్ ఘోరయాపాన్ భయనకాన్ ॥

హోమధేన్వా వత్స మస్య ప్రమత్త ఇమణాహనమ్ ।

చరంతం విజనే శల్య తతోనువ్యాజహర మామ్ ॥

యస్మాత్త్వయా ప్రమత్తేన హోమధేన్వా హత స్తుతః ।

కృభే తే పతతాం చక్ర మితి మాం బ్రాహ్మణోబ్రవీత్ ॥

యుధ్యమానస్య సంగ్రామే ప్రాప్త వైక్రమాయనం భయమ్ ।

తస్మాద్విభేమి బలవ ద్బ్రాహ్మణవ్యాహృతా దహమ్ ॥” (కర్ణ. ఆ 41)

ఒకప్పుడునేను బాణములను ప్రయోగించుచున్నసమయములో విజనప్రదేశములో సంచరించుచున్న హోమధేనువత్సము నెరుగక వధింపగా నీవిట్లు చేసినందుకు భయంకరసంగ్రామములో నీరథచక్రము దించుకొనిపోవునని బ్రాహ్మణుడు శపించెను. ఆవాక్యమునకు నేను భయపడుచున్నాను; అని.

—: కర్ణునకు పరశురామశాపప్రాప్తి :—

“కర్ణస్య బాహువీర్యేణ ప్రణయేన దమేన చ ।

తుతోష భృగుకార్దూలో గురుశుక్రావయా తథా ॥

తస్మై స విధిత్ కృత్నం బ్రహ్మస్త్రం సంపర్తనమ్ ।

ప్రావోఛాఖిల మన్యగ్రిం తపస్వీ త త్తపస్వినే ॥

టీ—కృత్నం సరహస్యం నతు వస్త్రమాత్రిమ్ । అఖిలం అంగప్రత్యంగ దేవతారాధనసహితమ్. అన్యగ్రిం యథా స్యాత్తథా తపస్వీ ఏకాగ్రిచిత్తః.

విధితాస్త్రః తతః కర్ణో రమమాణోఽశ్రమే భృగోః ।

చకార తైధనుర్వేదే యత్న మన్యుతవికృమః ॥ (కాన్తి. ఆ. 3)

కర్ణునియొక్క బాహుబలము, ఇందియజయము, గురుశుశ్రూష ఇత్యాదులకు సంతృప్తుడై పరశురాముడు బ్రహ్మాస్త్ర ము కర్ణున కుపదేశింపగా ధనుర్వేదమందు కృషిచేయుచు పరశురామాశ్రమమందు కర్ణు మందెను.

“జామదగ్న్యుండు శపించిన తెజంగునుం జెప్పెద- నవ్వీరుం డతనికి భక్తుండై పరిశ్రమంబాచరింప నతండు బ్రహ్మాస్త్రంబుతోనుగా ననేకాస్త్రంబు లాసంగి బదంపడి యొక్కనాడు.

తే. కర్ణ సుత్సంగమున మస్తకంబు జేర్చి గురుడు నిద్రింప వికృతాతిఘోరరూప

1. మళిక మనియెడు నొక కీట మద్ది నేంద్ర తనయు క్రిందొడ దొలిచెను త్వరముగాగ వ. అతండును గురునకు నిద్రాభంగం బగుట కోర్వక ధైర్యంబునం గీటకత్వంబున కోర్చి యచబుండై యుండె నెత్తు గొండొండ పరగి పంశురాము శరీరంబు జోకిన నమ్మహాత్ముండు మేల్కొని రక్తం బెక్కడి దని యడిగిన దొడ యెత్తి కీటంబుం జూపి యిది దొలుచుచుండ మీ నిమర నెడుటకుం జాలక కదలకుండిరి ననియె. నమ్మని గనుంగొనిన నక్కిటంబు.

క. మృతి బొంది రాక్షసుండై ఖతలంబున నుండి పలుకు గరుణాకర నీ

కతమున దారుణకాపప్రతిహతి వాటిల్లె నిపుడు ప్రకృతి వదసితిన్.

వ. 2. గ్రస్తుండను పేరం బరగు నొక్క రక్కసుండ భృగుపత్ని నపహరించి తదీయకాపంబునం గీటంబనై యుండి భవదీయవిశోకనామృతనేకంబున సుఖ నైతి నని చెప్పి నమస్కరించి నిజేచ్ఛం జనియె. (అంధ్రభారతము)

సంస్కృతములో-1 “అలర్కం నామ నామతః కృమిమ్” 2 “అహమాసం దంశో నామ మహాసురః” “కాపస్యాస్తో భవితా భార్గవా ద్రామా దితి మా మబ్రవీ ద్భృగుః” అని యున్నది.

“రామః కర్ణం చ సక్రోధ మిదం వచన మబ్రవీత్ ।

అతిమఃఖ మిదం మూఢ న జాతు బ్రాహ్మణ స్సహేత్ ॥

క్షత్రియస్యేవ తే వైర్యం కామయా సత్య ముచ్యతామ్ ।

టీ. కామయా స్వరసేన ।

త మువాచ తతః కర్ణ శ్శాపా ద్భీతః ప్రసాదయన్ ।

బ్రహ్మక్షత్రాంతరే జాతం నూతం మాం విద్ధి భార్గవ ॥

రాధేయః కర్ణ ఇతి మాం ప్రవదంతి జనా భువి ।

ప్రసాదం కురు మే బ్రహ్మన్ అస్త్రబుద్ధస్య భార్గవ ॥

పితా గురు ర్న సంచేహో వేదవిద్యాప్రదః ప్రభుః ।

అథో భార్గవ ఇత్యుక్తం మయా గోత్రం తవాంతికే ॥

టీ. బ్రహ్మక్షత్రియౌ రంతరే అన్యత్ర జాతం, తదేవాహ—నూతం మాం విద్ధితి । కథం తస్మిన్ “బ్రాహ్మణో భార్గవోఽస్మీతి” మిథ్యావచనం త్వయోక్త మిత్యత ఆహ—పితా గురురితి ।

తరువాత పరశురాముడు— అతిదుఃఖకరమైన ఈపనిని బ్రాహ్మణుడు సహింసలేడు. ఇట్టిది క్షత్రియునకు చెల్లును. మూఢుడా! నీ వెవ్వడవో నిజముచెప్పుమని కుగిద్దుడై కర్ణునడుగ శాపభీతుడై కర్ణుడు వేడుకొనుచు నిట్లు చెప్పుకొనెను—చేను సూతుడను, రాధేయు డని, కర్ణుడని నన్ను లోకు లనుచుందురు. అస్త్రిలోభమున ప్రవర్తించిన నన్ను అనుగ్రహింపుము. గురువే తండ్రి కనుక నేను బ్రాహ్మణుడను, భార్గవు డను అని నీయొద్ద చెప్పియున్నాను. అని.

“త మువాచ భృగుశ్చేష్ఠ స్సరోషః ప్రదహ నివ ।

భూమా నిపతితం దీనం వేపమానం కృతాంజలిమ్ ॥

యస్మా నిగ్రహ్యపచరితో హ్యస్త్రలోభా దిహ త్వయా ।

తస్మా దేత న్న తే మూఢ బ్రహ్మత్రం ప్రతిభాస్యతి ॥

అన్యత్ర వధకాలా త్రై సదృశే న సమీయుషః ।

టీ. తస్మాదితి, హేమూఢ తే తవ వధకాలా దన్యత్ర బ్రహ్మత్రం న ప్రతిభాస్యతి న, కింతు వధకాల ఏవ న ప్రతిభాస్యతి । కాలాంతరే తు ప్రతిభాస్యత్యేవేత్యర్థ ఇత్యుక్తరేణ సంబంధః ।

సదృశే అర్జునాదౌ కూరే పురతః స్థితే సమీయుషః యుధ్యమానస్య “సమిత్యాజ్ఞ సమీయుషః” ఇతి సంపూర్వస్య ఇహో యుద్ధాంభత్వదర్శనాత్ ।

అబ్రాహ్మణే నహి బ్రహ్మ ధృవం తిష్ఠే త్కదాచన ।

టీ. ధృవం మరణావధి న తిష్ఠేత్ బ్రహ్మ బ్రహ్మత్రమ్ ।

గచ్ఛదానీం న తే స్థాన మన్యతస్యేహ విద్యతే ।

ఏవ ముక్త స్స రామేణ న్యాయే నోపజగామ హ ॥

టీ. న్యాయేన అభివందనాదిపూర్వకం ఉపజగామ ఇవ్వం దేశ మితి శేషః ।

దుర్యోధన ముపాగమ్య కృతాస్త్రోఽస్మీతి చాబ్యవీత్ ।

కర్ణ స్తు సమవాప్యైవ మస్త్రం భార్గవనందనాత్ ॥

దుర్యోధనేన సహితో మమచే భరత్ర్షభ ॥”

(శాంతి-అ 3-4)

కర్ణుడట్లు చెప్పి గజగజలాడుచు దీచుడై పాదములపై బడ రోషముతో పరశురాముడిట్లనెను—అస్త్రలోభమున నీవు నన్ను మోసపుచ్చి నావు కనుక నీవు శూరునితో తలపడి యుద్ధముచేయుచు వధింప బడునపుడు నీకీబ్రహ్మాస్త్రము స్ఫురింపకుండుగాక. అబ్రాహ్మణుని యందు బ్రహ్మాస్త్రము మరణావధి నిలువదు. అన్యత మాడిన నీ కిక్కడ స్థానము లేదు. వెంటనే వెళ్ళుము. అని. అప్పుడు కర్ణుడు అభివందనపూర్వకముగా నచ్చటనుండి వచ్చి దుర్యోధనునితో కృతాస్త్రుడనైతి నని చెప్పి యాతనితో గలిసి సంతోషించెను.

ఈ పరశురామశాపప్రకారము శాంతిపర్వమందే కాక కర్ణ పర్వమందును, ఉద్యోగపర్వమందును గూడ ప్రశంసింపబడినది. కర్ణ పర్వములో శల్యునితో కర్ణవాక్యము—

“స మాం నిశమ్యాథ మహాతపస్వీ సంశప్తవాన్ రోషపరీతచేతాః ।

సూతోపధావాప్త మిదం తవాస్త్రం న కర్మకారే ప్రతిభాస్యతి త్వామ్ ॥

అన్యత్ర తు స్యాత్తనమృత్యుకాలాదబ్రాహ్మణే బ్రహ్మ న హి ధ్రువంస్యాత్ ।

టీ—సూతోపధా=మాతత్వపిఢాననిమిత్తం. కర్మకారే=స్వప్రతిజ్ఞారక్షణకారే ।

“తదద్యపర్యాప్త మతీవ చాస్త్ర మస్మిన్ సంగ్రామే తుములేఽతీవ భీమే ।

టీ—పర్యాప్తం=సమాప్తం, విస్మృతమిత్యర్థః ।

“అస్త్రం తతోఽన్యత్ప్రతిపన్న మద్యయేన క్షేప్యే సమరేశశత్రుపూగాన్ ।

టీ—అస్త్రం తతో రామదత్తా దస్త్రా దన్యత్ప్రతిపన్నం పాప్రప్తమ్ । అహి

బాణాఖ్య మిత్యర్థః ॥

ఆ పరశురామతపస్వీ నన్నిట్లు శసించెను—సూతత్వమును కప్పి పుచ్చి నావలన నీవు పొందిన అస్త్రము మృత్యుకాలేతిరకాలమందు తప్ప నీ ప్రతిజ్ఞారక్షణకాలములో నీకు స్ఫురింపకుండుగాక. అని. ఆ అస్త్రము నా కిప్పుడు విస్మృతమైనది. అయినను, పరశురామదత్తమైన అస్త్రముకంటె మరియొక సర్వాస్త్రమున్నది. దానిచే శత్రుక్షయము

జేయదును. అని. ఉద్యోగపర్వములో నిట్లున్నది— దుర్యోధనునితో కర్ణవాక్యము—

“మిథ్యాప్రతిజ్ఞాయ మయా యదస్త్రం రామాత్కృతం బ్రహ్మమయంపురస్తాత్ ।
విజ్ఞాయతే నాస్మి తదైవ ముక్తః స్తేనాంతకాలే ప్రతిభాస్మతితి ॥”

టీ॥ హేస్తేన అంతకాలే ప్రతిభా ఆస్త్రస్మృతిః ఆస్మతి క్షీపతి త్వాం
త్యక్త్యతీత్యర్థః ।

“మహాపరాధే హ్యపి యన్న తేన మహర్షిణా హం గురుణా చ శప్తః ।

శక్తః పృథగ్ధం హ్యపి తిగ్మతేజా సుసాగరా మప్యవనిం మహర్షిః ॥

ప్రసాదితం హ్యస్య మయా మనో భూచుక్రూషయా న్యేన చ పాపమేష ।

తదస్తి చాస్త్రం మమ సావశేషం తస్మాత్సమర్థోస్మి మమైష భారః ॥ (అ62)

టీ— సావశేషం మమాయురస్తి అతోంతకాలస్యానుపసితత్వా

త్తదస్త్రం మహాస్తీతి అహం సమర్థోస్మి అర్జునం జేతు మిత్యర్థః ।

దుర్యోధనా ! నే నసత్యమాడి పొందిన బ్రహ్మాస్త్రమును

గూర్చి పరశురామమహర్షి ఓచోరుడా ! నీకిది అంతకాలములో

స్మృతికి రాదని పలికెను. నేను చేసినది మహాపరాధమైనను ఆమహర్షి

ప్రపంచము దగ్ధముచేయగలవాడైనను నాశుశ్రామపౌరుషములను

బట్టియు, నాప్రార్థననుబట్టియు ప్రసన్నుడగుటచే ఇహోపధికముగా

నన్ను శపింపలేదు. నేనింకను ఆయుశ్యేషము కలవాడ నగుటచే అంత

కాల మిప్పుడు కానందున ఆ అస్త్రబలము నాకున్నది. అర్జునుని

జయించుటకు నేను సమర్థుడను. అని.

ఇట్లు మూడుస్థలములలోను పరశురామశాపప్రకారము అంత

కాలములో స్ఫురింపక ఇతర కాలములో స్ఫురించునట్లే శ్లోకములను

సమన్వయించి నీలకంఠాచార్యులు ప్రకరించియుండెను.

—♦ ఆంధ్రభారతోక్త పరశురామశాపప్రకారము ♦—

కాంతిపర్వము-1 ఆ— “నీవు బ్రాహ్మణుండ నని కపటంబున మత్పరి

గ్రహంబు వడసితి. తత్ఫలం బనుభవింపు మని యస్త్రవిభవంబు వికలంబుగా శపి

యించె గర్భండునుం జేయునదిలేక నగచుచు వచ్చి దుర్యోధనుం గాంచి.

ఆ. ఆధిప పరశురామ నాశ్రయించితి గృతాస్త్రుండ నైతి నన్ను భండనమున

మార్కానంగ లేరు మగలిజ్జగంబున ననుడు నతడు ప్రముదితాత్ముడయ్యె.

(కాంతి-ఆ 3-4)

ములపై బడ రోష

సన్న మోసపుచ్చి

చేయుచు వధింప

అబ్రాహ్మణుని

పుత్ర మాడిన నీ

గుడు కర్ణుడు అభి

తోకృతాస్త్రుడ

పందే కాళ కర్ణ

సింపబడినది, కర్ణ

రీతచేతః ।

గాస్మతి త్వామ్ ॥

హి ధ్రువంస్యాత్ ।

లే=స్వప్రతిజ్ఞారక్షణ

సమలేతీష భీమే ।

పరేశత్యుపాగాన్ ।

పాప్రమ్ । అహి

తత్వమును కప్పి

లేతర కాలమందు

కుగాక. అని. ఆ

సురామదత్తమైన

శత్రుక్షయము

ఇచ్చట అస్త్రము ఫలింపదని శపింపబడి వచ్చి దుర్యోధనునితో నేను కృతాస్తుడ నైతిని. నన్నెవ్వరు నెదుర్కొనలేరు. అని కర్ణుడు చెప్పినట్లున్నది. ఇది కర్ణుని దుర్మయమును ప్రకటించును.

ఇది మూలశ్లోకపమన్వయములో వచ్చిన భేదము. చూడుడు—

“యస్మా నిర్మోహచరితో హ్యస్త్రలాభా దిహ త్వయా ।

తస్మా దేత స్మ తే మాధ బహ్మస్త్రం ప్రతిభాస్యతి ॥”

‘తే బ్రహ్మస్త్రం న ప్రతిభాస్యతి’ అని యన్వయించి ‘అస్త్రి విభవము వికలంబుగా శపియించె’ అని యాంధీకరింపబడినది.

“అన్యత్ర వధకాలా త్తే సదృశేన సమీయుషః” సదృశేన సమీయుష స్తే వధకాలా దన్యత్ర” అని యన్వయించి సమానునితో డీకొనిన నీకు వధకాలములో తప్ప ప్రతిభాసింపదని యర్థముచేసి వధ కాలములో ప్రతిభాసించినను వ్యర్థమే యని యటు లాంధీకరింప బడినది.

నీలకంఠాచార్యసమన్వయములో—“సదృశే న” అని విడదీసి సదృశే పురస్థితేనతి అని అధ్యాహారముతో నన్వయించి పూర్వవాక్యములోని ‘న’ కారమును ఉత్తరవాక్యములోని ‘న’ కారమును కలిపి “తే వధకాలా దన్యత్ర బ్రహ్మస్త్రం న ప్రతిభాస్యతీతి న, కింతు వధకాల ఏవ న ప్రతిభాస్యతి, కాలాంతరే తు ప్రతిభాస్యత్యేవ” అని యర్థము చేయబడినది. ఈపక్షములో కర్ణుడు దుర్యోధనునితో కృతాస్తుడ నైతి నని చెప్పట యుక్త మగును.

కర్ణపర్వము-2 అ—“అసంయుమి గోపించి కపటంబున బ్రహ్మస్త్రంబు పరిగ్రహించి తది నీకు వలయు కాలంబున దోపమయు, మృత్యు వాసన్నంబైనం దోమటయు నాపద ముట్టినయొడ భార్గవాస్త్రంబు దోపకుండుటయుం గలిగెడు మని శపించె నిది జామదగ్నుష్ఠ కోపంబు తెఱంగు”

ఇది మూలశ్లోకసాతభేదముచే వచ్చిన భేదము. చూడుడు—
“తవాస్త్రం న కర్మకాలే ప్రతిభాస్యతి త్యామ్ । అన్యత్ర తస్మా త్త్వ మ్మృత్యుకాలాత్” అను శ్లోకములో ‘తస్మాత్’ అనుపాఠములో

“తస్మాత్ మృత్యుకాలాత్ అన్యత్ర కర్మకాలే న ప్రతిభాస్యతి” అని యన్వయించి మృత్యుకాలములో తోచునట్లు, ఇతరకాలములో స్ఫురింపనట్లు ఆంధీకరింపబడినది.

నీలకంఠాచార్య సమ్మతపాఠము— ‘అన్యత్ర తస్మాత్’ అని కాదు. ‘అన్యత్ర తు స్యాత్తవ మృత్యుకాలాత్’ అని. అందుచే మృత్యుకాలమందు తప్ప యితరకాలమందు స్ఫురించుననియే సమన్వయము చేయబడినది. ఈపక్షములోనే కృతాస్త్రిడ వైతి నని దుర్యోధనునకు జెప్పుట యుచితమగును.

ఉద్యోగపర్వము— ఆ 2. “కర్ణండు ధార్తరాష్ట్రునకుం బియంబుగా నిట్లనియె—

క. గురు నలుక నాకు నస్త్రస్ఫురణవెడలె నండు జనులు బొంకది పూజా పరత మెయి నమ్మనీశ్వరు కరుణ గొఱవి మగుడ బడయగాంచితి బీతికన్.

ఉ. కావున నస్త్రకస్త్రము లఖండితసంపద నొందియుండ జేవావలికైన నన్ను జెనయన్ భరమే గలుగంగ నర్జునుం జే విడిపించు మేదిని గడించి మగంటిమి యుల్లసిల్లగా నీవు బలంబు మెచ్చ నని నిల్చెద గెల్చెద బాండవేయులన్.”

ఇచ్చట అస్త్రస్ఫూర్తి వికలమైన దని లోకులనుకొనుట అసత్యము. గురువును ప్రార్థించి మరల పొందినాను. పాండవులను జయించు భారము నాది. అని చెప్పినట్లున్నది. ఇది వెనుకజూపిన కర్ణపర్వశాంతి పర్వములలోని గ్రంథములకు విరుద్ధముగనే యున్నది.

మూలములో మూడుస్థలములలోను నీలకంఠయటీకాసమన్వయ సరణిని యెట్టి విరోధము లేదు. అదియే వ్యాఖ్యాతలోని విశిష్టత. దీనినిబట్టి ప్రతివాదులు వ్యాఖ్యాతయొక్క ఘనతను గ్రహింతురుగాక!

—: పాండవవిద్యేషులగు కర్ణదుర్యోధనుల బాల్యస్నేహమా

అర్థసంబంధమూలమున ప్రబలుట :—

విద్యాభ్యాసమునకు దగిన వయస్సు వచ్చినతరువాత హస్తినాపురమునకు జేరి అచ్చట కృపాచార్యద్రోణాచార్యసన్నిధిని పాండవుల

తోడను, కౌరవులతోడను గలిసి ధనుర్విద్యాభ్యాసము చేయుచున్న పురుషులు— “సంధాయ ధార్తరాష్ట్రేణ పార్థానాం విప్రియే రతః” దుర్యోధనునితో సఖ్యము జేసి పాండవవిద్వేషము వహించిన కర్ణుడు, బ్రహ్మాస్త్రసంపాదనమునకై పరశురామసన్నధికి బోయి అచ్చట గొంతకాలము సేవించి యెట్లొక అస్త్రమును సంపాదించుకొని అనృత మాడిన నీవిక్కడనుండి వెళ్ళుమనిన మాటపై పరశురామసన్నిధినుండి లేచి వచ్చెను.

అప్పటికి హస్తినాపురములో కుమారాస్త్రవిద్యాప్రదర్శనము లకు ఏర్పాటు చేయబడి ఆప్రదర్శనము జరుగుచున్నది. ప్రేక్షకమహా జనసంఘముయొక్క కౌతూహలముతోడను, మంగళవాద్యఘోషములతోడను విరాజిల్లుచున్న రంగస్థలములో—

“తత శ్శుక్లాంబరధర శ్శుక్లయజ్ఞోపవీతవాన్ ।

శుక్లకేశ స్థితశ్శశు శ్శుక్లమాల్యానులేపనః ॥

రంగమధ్యం తదాచార్య సృచుత్రైః పరివిశేష హ ।”

శుక్ల వస్త్రములను, శుక్లయజ్ఞోపవీతమును, శుక్లశ్శశుకేశములును శుక్లమాల్యానులేపనములను ధరించి ద్రోణాచార్యుడు అశ్వత్థామతో గూడ రంగస్థలమధ్యమునకు వచ్చెను.

ద్రోణాచార్యానుజ్ఞపై రాజకుమారులు తమతమ ప్రావీణ్యమును ప్రదర్శించుచుండ భీమసేనదుర్యోధనులు మల్లయుద్ధమునకు దిగిన తరువాత కొంతసేపటికి వారిని అశ్వత్థామచే నివారింపజేసి అపై ద్రోణాచార్యుడు అర్జునున కనుజ్ఞ సేయ నాతడు తన వివిధాస్త్రశక్తులను అద్భుతముగా ప్రదర్శించి యుండ—

“తత స్సమాప్తభూయిష్టై తస్మిన్ కర్మణి భారత ।

ద్వారదేశా త్సమదృశ్యతో మాహాత్యైబలనూచకః ॥

వజ్రనిష్పేదసదృశః శుశ్రువే భుజనిస్సవనః ।

ద్వారం చాభిముఖా స్సర్వే బభూవుః ప్రేక్షకాస్తదా ॥”

ఆ ప్రదర్శనము సమాప్తము కాబోవునంతలో ద్వారదేశము

నుండి బలాతిశయనూచకమైన భుజాస్ఫాలనమహాధ్వని యొకటి విస
బడగా వేళ్ళకు లందరు ద్వారమువైపు చూచుచుండిరి.

అంతట కర్ణు డాద్వారమునుండి యుజ్జ్వలరూపముతో వచ్చి
స్పర్ధతో పార్థుని సంబోధించి నీవు చేసిన పనులకంటె విశేషముగా
నేను చేయుదు ననెను ఆపై ద్రోణాచార్యుమతివై — “యత్కృతం
తత్త్ర పార్థేన త చ్చకార మహాబలః” అర్జునుడు చేసిన పను లన్నియు
కర్ణుడును చేసెను.

“అథ దుర్యోధన స్తత్త్ర భ్రాతృభి స్సహ భారత !

కర్ణం పరిష్వజ్య ముదా తతో వచన మబ్రవీత్ ||

స్వాగతం తే మహాబాహో దిప్త్యా పాప్తోఽసి మానద ।

ఆహం చ కురురాజ్యం చ యథేష్ట ముపభుజ్యతామ్ ||

అప్పుడు దుర్యోధనుడు కర్ణుని కొగలించుకొని నీరాక నాకు
సంతోషకరము నన్ను, కురురాజ్యమును నీయివ్వప్రకారము వినియో
గించుకొనుము. అని పలికెను.

ఈకురురాజ్యసమర్పణవచనముతో పాండవులదై యుండి తమ
హస్తగతమయియున్న రాజ్యమును కర్ణుడే తమకు స్థిరపరుపగలడనియు,
అర్థసంబంధముతో కర్ణుని కట్టుకొనవలయు ననియు, తనవలె పాండవ
విద్యేషముగల కర్ణుడే తన్నుద్ధరింపగలడనియు, పార్థుని సంహరింపగల
వీరుడు కర్ణుడనియు దుర్యోధనుని యాంతర్యము. అట్లు కాకున్నచో
పార్థునితో సమానముగా స్వశక్తిని ప్రకటించినంతమాత్రమున సంతో
షపడవచ్చునే కాని, కురురాజ్యార్పణోక్తి యెందులకు ? ఆపై కర్ణు
డిట్లనెను—

“కృతం సర్వ మహం మస్యే సఖిత్వం చ త్వయా వృణే ।

ద్వంద్వయుద్ధం చ పార్థేన కర్త మిచ్ఛా మ్యహం ప్రభో ||”

నీవిచ్చినట్లే తలచుచున్నాను, నీసఖ్యమునే నేను గోరుచున్నాను;
పార్థునితో ద్వంద్వయుద్ధము జేయదలచినాను; అది. ఈ యనుటలో
కర్ణుని యాంతర్య మిది—నీ మనోరథము నేను నెరవేర్తును; నీకు

రాజ్యము సింహపరతును; నీసఖ్యము నాకున్న జాలును. ఎప్పుడోకాదు; ఇప్పుడే పార్థునితో ద్వంద్వయుద్ధము చేసెదను; అని. అపై దుర్యోధను డిట్లనెను—

“భుంక్త్వ భోగాన్ మయా సార్థం బంధూనాం ప్రియకృ ద్భర ।

ద్వర్పాం కురు సర్వేషాం మూర్ధ్ని పాద మఃపదమ ॥”

కర్ణడా ! నాతోబాటు సమస్తభోగములను నీవనుభవించుము; నాబంధువర్గమునకు ప్రీతిని గలిగించుము; శత్రువుల శిరస్సుపై నీ పాదము పెట్టి అణచుము; అని. ఇట్లనుటలో అంతర్యమిది—రాజ్యము మన మనుభవించుము; నీవు శత్రుత్వము జేయుము; అని.

అంతట తన్ను ధిక్కరించుచు మాటలాడు కర్ణునితో— పార్థుడు కలుగజేసుకొని మాటలాడుటలో కొంత వాక్కులహ మేర్పడినది. అపై ద్రోణాచార్యానుమతిపై పార్థుడు ద్వంద్వ యుద్ధమున కుద్యమించునంతట ద్వంద్వయుద్ధమర్యాదను తెలిసి యున్న కృపాచార్యులు కర్ణునితో నీవు ఏరాజకులమునకు జెందిన వాడవో చెప్పి అపై తలపడు మనియు, కర్ణుడు ఖిన్నుడగుటయు జూచి దుర్యోధనుడు—‘తస్మా దేహోఽంగవిషయే మయా రాజ్యేభిషిచ్యతే’ అట్లయిన నేనీకర్ణుని యిప్పుడే అంగరాజ్యాభిషిక్తుని జేయుచున్నానని అట్లు చేసెను. అంగరాజ్య మందుకొని కర్ణుడు—

“ఉవాచ కారణం రాజన్ వచనం సమృష స్తదా ।

అస్య రాజ్యప్రదానస్య సదృశం కిం దదామి తే ॥

ప్రబ్రూహి రాజకార్థాల కర్తా హ్యస్మి తథా నృప ।

అత్యంతం సఖ్య మిచ్ఛామి త్యాహ తం స సుయోధనః ॥

ఏవ ముక్త స్తతః కర్ణ స్తథేతి ప్రతుష్టవాచ తమ్ ।

హర్షా చ్ఛోభౌ సమాశ్లిష్య పరాం మద మహాపతుః ॥” (ఆది-౨ 136)

దుర్యోధనా ! నీవు నాకు జేసిన యీరాజ్యప్రదానమునకు ప్రతిఫలముగా నేను నీకేమి చేయవలెనో చెప్పుము. నేనది చేసెదను. అను కర్ణునిమాటపై నీయత్యంతసఖ్యమునే నేను గోరుచున్నాను అని దుర్యోధనుడు చెప్పగా తథాస్తు అని కర్ణు డనుటయు, కర్ణదుర్యోధ

ధనులు పరస్పరాలింగనము చేసికొని పరమానందము నొందుటయు జరిగినది.

దీనిని బట్టి కర్ణుడు దుర్యోధనునిపట్ల ప్రాణస్నేహము కలిగి యుండుటకు అంగరాజ్యస్వీకారరూపమైన అర్థసంబంధమే మూలమనియు, కర్ణునిపట్ల దుర్యోధను డట్లుండుటకును, పాండవరాజ్యాకృతమణాసంకల్పమే మూలమనియు, ఆదినుండియు స్వతస్సిద్ధపాండవవిద్వేషమే యిరువురి సఖ్యమునకు పునాదియనియు, ఇరువురును చేపట్టిన రాజ్యములు పాండవులవే అనియు, అట్టి పాండవులసాత్తునే పరిగ్రహించి కర్ణుడు పాండవులను హింసించుటకును, దుర్యోధనునకు మూర్ఖాభిషేకము జేయుటకును ప్రతిజ్ఞ చేసినా డనియు తెలిసికొనవలయును. కర్ణదుర్యోధనుల ప్రాణస్నేహము అర్థసంబంధమూలకమని పారాంశము.

అనధికారికృతమైన అంగరాజ్యప్రదానము నిరాక్షేపణముగా నెట్లు జరిగినదో, వెనుక 'తృతీయప్రతివాదిప్రసంగనిరాకరణ'సందర్భములోను, పాండవనిందానిరాకరణము అను చతుర్థభాగములోను నిరూపింపబడినది. ఆవిశేషము లచ్చట జూడవలయును.

—: దుర్యోధనుడు భీమునకు విషాన్నము పెట్టించుట

మొదలగుపనులు కర్ణమైత్రికి పూర్వముజరిగినవే

అను ప్రసంగము—తన్నిరాకరణము :—

కర్ణచరిత్రకారుల వాగ్ధి యిట్లున్నది—“కర్ణమైత్రికి బూర్వమే దుర్యోధనుడు తన మేనమామ యగు శకుని ప్రేరణమున పాండవులను జంప యత్నించుచుండెను. భీముని గంగలో ద్రోయించుట, పాములచేత గఱపించుట, విషాన్నము పెట్టించుట మొదలగునవి కర్ణదుర్యోధనుల మైత్రికి బూర్వమే జరుపబడినవి”. (పు. 41)

వీరిట్లు వాయుటకు గారణము ఆ పాండవహత్యాప్రయత్నములో కర్ణుని సంబంధమున్నయెడల కర్ణుని కది దుష్టత్వహేతువై అప్రతిహతహనుగునను తాత్పర్యమే. ఈప్రతివాదులు, శకుని

దుర్యోధనులు ఆపనులు చేసినట్లు వ్రాసినారు. కనుక వారిరువురును దుష్టులని వీరొప్పుకొనినట్లే, అట్టి దుష్టుని సాంగత్యము కలవాడే కర్ణుడు గనుక “తత్సంస్థీ చ పంచమః” అనున్యాయమున కర్ణునకును దుష్టత్వమే ప్రాప్తమైన దనక తప్పదు.

ఇంకొకటి— లాక్షాగృహనిర్మాణాదివిధానమున కుంతీదేవితో బాటు పాండవులను దగ్ధము చేయుట కాలోచించినవారిలో—

“తత స్సుబలపుత్ర స్తు రాజా దుర్యోధనశ్చ హ ।

దుశ్శాసన శ్చ కర్ణ శ్చ దుష్టం మంత్రే మమంత్రేయన్ ॥

దహనే తు సపుత్రాయాః పుత్రస్త్వ బుద్ధి మకారయన్ । (అది-అ 14)

కర్ణుడును ముఖ్యపాత్రనే వహించినాడుగనుక దుస్సాంగత్యమును బట్టి వచ్చిన దుష్టత్వమేకాదు. దుష్టత్వ మాతనికి నైజ మని చెప్పవలసినదే.

ఇక భీమునకు విషముబెట్టుట, గంగాలో ద్రోయుట అను దుర్యోధనుని దుష్కార్యములు కర్ణదుర్యోధనుల మైత్రికి బూర్వమే జరిగిన వను మాటపై చెప్పవలసియున్నది.

కౌరవపాండవులకంటె గొన్ని సంవత్సరములకు ముందే పుట్టిన వాడు కర్ణుడు. వారికంటె ముందే విద్యాభ్యాసవయస్సు వచ్చినవాడు గర్ణుడు. విద్యాభ్యాసమునకు ధృతరాష్ట్రసఖుడయిన కారణముచే నూతునిచే హస్తినాపురమునకే పంపబడినవాడు కర్ణుడు. అట్టి కర్ణుని సాంగత్యము దుర్యోధనునకు చిన్ననాటినుండియు సంభవించి యున్న పుడు భీమసేనహత్యాప్రయత్నమునాటికి కర్ణునితో మైత్రి యేర్పడ లేదని ప్రతివాదులు ఎట్లుగలరు ?

ఆదుర్యోధనదురంతము లన్నియు ఆదిపర్వము 128, 129 అధ్యాయములలో చెప్పచు వచ్చుటలో—

“తం తు సుప్తం పురోద్వానే గంగాయాం ప్రక్షి పామహే ।

అథ తస్మా దవరజం శ్రేష్ఠం చైవ యుధిష్ఠిరమ్ ॥

పునహ్య బధనే బద్ధ్యా ప్రకాశిష్యే వసుధరామ్” ।

భీమసేనుడు వనములో నిద్రించునపుడు గంగాలో ద్రోసివేయు దము. ఆమీద అర్జునిని యుధిష్ఠిరుని బలాత్కారముగా బంధించిపడ వేసి రాజ్య మేలుకొనెదను. అని దురాలోచన చేసినట్లు చెప్పబడినది.

యుధిష్ఠిరుని బంధనములో బెట్టి తాను రాజ్య మేలుకొనవల చుటకూడ రాజ్యము పొండవులదే యనుటకు నిదర్శనము.

భీమసేనుడు పెట్టిన బాధలు పడలేక దుర్యోధనుడు అట్లు తలపెట్టినాడు. అను ప్రతివాదులను ఏ బాధలు పెట్టని యుధిష్ఠిరుని అర్జునుని నిగ్రహింపవలయు నను దుర్బుద్ధి యేల కలిగినదో చెప్పగ లరా ? యని మేమనుచుచున్నాము. పొండవనిందానిరాకరణములో భీమసేనునిది సుస్వభావమో దుస్వభావమో వివరింపబడినది. అవిశేషము లచ్చట జూడవలయును.

అట్లు దురాలోచనచేసిన దుర్యోధనుడు 'ప్రమాణకోటి' అను గంగాతీరప్రదేశములో ప్రవేశించి అచ్చటనే భోజ్యవస్తువులను ఏర్పాటుచేయించి కౌంవపాండవులు ఉపవిష్టులైయుండుగా భీమసేనునికొరకు విషమిశ్రితపదార్థమును ప్రత్యేకము తయారుచేయించి—

“స్వయం ప్రక్షిపతే భక్ష్యం హు భీమస్య పాపకౌత్ !

ప్రతిక్షితం చ భీమేన తం తై దోష మజానతా” ||

స్వహస్తముతో భీమసేనునకు పెట్టుచుండు ఏమాయామర్మము తెరుగని భీమసేనుడు పూర్తిగా భక్షించె నని చెప్పబడినది.

తరువాత జలకీరడ నందరును సాయంకాలమువరకు జరిపెరారు. అంతట వివభక్షణముచేతను జలకీరడావ్యాధియాయుముచేతను డప్పిపోయిన భీమసేనుడు అక్కడనే ఒక స్నానమందు మైమరచి నిద్రపోయెను.

“తతో బద్ధ్వా లతాపాతై ర్భీమం దుర్యోధన స్స్వయం ।

మృతకల్పం తదా వీరం స్థలా జ్జల మపాతయత్” ||

అంతట మృతకల్పంపై గాఢనిద్రలో నున్న భీమసేనుని పాశములతో దుర్యోధనుడు స్వయముగా బంధించి అన్యులకు దెలియకుండ గంగాలో పడవేయించెను.

అపై యందరును పురమునకు వచ్చిరారు. ఆవచ్చుటతో దుర్యోధనానుయాయులు— “బుగ్గవనో భీమసేన స్తు యాతో హ్యగ్రత ఏవ నః” భీమసేనుడు ముందు వెళ్ళినాడని చెప్పుచుండగా పాండవులు నిజమే అనుకొని యింటికి వచ్చి తల్లియొద్ద లేకుండుట జూచి ధర్మజుడు—

“క్వ గతో భవితా మాత ర్నేహ పశ్యామి తం శుభే ।

ఉద్యానాని వనం చైవ విచితాని సమంతతః ॥

అగతాస్మ మహాభాగే వ్యాకులే నాంతరాత్మనా ।

ఇహగమ్య క్వ ను గతః త్వయా వా ప్రేషితః క్వ ను ॥”

అమ్మా ! భీమసేను డిక్కడ గనబడ డేనుయ్యెను? మేమ క్కడ వెదకివెదకి ముందే వచ్చినాడనుకొని వ్యాకులముతో వచ్చి నాము. వచ్చి మరెక్కడకైన వెళ్ళినా? నీవెక్కడకైన పంపినావా? అని యాతురతతో నడుగగా కుంతీదేవి హాహాకారముచేయుచు రాలేదు, వెదకుడనుచు విదురుని రప్పించి జరిగిన గాథ జెప్పి దుర్యోధను డేమిచేసినో అని భయముకలుగుచున్నదని భేదపడుచుండ దూరదృష్టిగల విదురుడు—

“మైవం తదస్య కల్యాణి శేషసంరక్షణం కురు ।

ప్రత్యాదిష్టాహి దుష్టాత్మా శేషేపి ప్రహరే త్తవ ॥

దీర్ఘాయుష స్తవ సుతా యథోవాచ మహామనః ।

అగమిష్యతి తే పుత్రః పీఠిం చోత్పాదయిష్యతి ॥”

అమ్మా ! అధరస్పందము చేయువలదు. శేషించినవారిని రక్షించుకొనుము. ఆదుష్టునిగూర్చి యేమనినను మిగిలినవారిని హింసించబూనును. నీపుత్రులు దీర్ఘాయుష్మంతు లని నాకు మహర్షి చెప్పియుండెను. నీపుత్రుడు సుఖముగో వచ్చును. సంతోషపెట్టును. అని బోధించె నని చెప్పబడినది. ఈవిధమైన హత్యాప్రయత్నములు చేసినవారు—

“ఏవం దుర్యోధనః కర్ణః శకుని శ్చాపి సౌబలః ।

అనేకై రభ్యుపాయై స్తాన్ జహంసంతి స్మ పాండవాన్ ॥”

దుర్యోధనుడు, కర్ణుడు, శకుని అని కంఠోక్తిగా జెప్పబడుటచేత గూడ దుర్యోధనకృత్యములలో కర్ణుడు కలిసియే యున్నాడు.

ఇంకొకటి— సైంధవనధానంతరము ద్రోణుడు పక్షపాతము జూపి అర్జునుని విడిచిపెట్టెను చూచితివా ! అని తనతో చెప్పవచ్చిన దుర్యోధనునితో కర్ణుడు —

చ. “అన విని కర్ణు డి ట్లనియె నగ్గురు దూఱగ నేల నాత డో
పినగతి బోరుగాక నరు భీరము లావును నెక్కు డైన వా
ని నుడుపవచ్చునే విధియ నేర్పు విషం బిడి యిల్లుగాల్చి కా
ననమున కేగజేసి యొక నాశము గంటిమె గొంతినంతరిన్”. (అంధ). భా.)

పాండవనినాశసమునకై విషముబెట్టుట మొదలగుపనులు మనము చేసి నశింపజేయగలిగినామా? ద్రోణాచార్యు ననరాదు. వారికి దైవబల మున్నది. అని చెప్పటచేత భీమునకు విఘ్నము పెట్టించుట మొదలగు పనులు కర్ణ దుర్యోధనమైత్రికి సరమందేకాని పూర్వమందు జరిగినవి కావుకనుక ప్రతివాదిప్రసంగము నిరస్తమైనది.

— : భీమ సేనుడు అష్టకుండపరిమితరసము ద్రాగి నాగలోక మునుండి వజ్రశరీరుడై వచ్చుట :—

గంగలో బడవేయబడిన భీమ సేనుడు అమగంటి నాగలోకము నకు బోవ నచ్చటి సర్పములపై బడిన ఆశరీరముపై కాట్లు వేయు సంతట సర్పవిషముచేత వెనుకటి విషముయొక్క దోషము పోయి తెలివి వచ్చుటయు నచ్చట ఆర్యకు డను నాగరాజు—

“అర్యకేణ చ దృష్ట స్స పృథాయా అర్యకేణ చ ।

తదా దాహితృదాహితృః పరిష్వక్త స్సుపీడితమ్ ॥”

టీ॥ అర్యకేణ నాగరాజేన, పృథాయా అర్యకేణ మాతామహేన కుంతి భోజద్వారాయం సంబంధ ఇతి గమ్యతే । దాహితృదాహితృ ఇతి తు ఆర్యకనాగస్య దాహితృ క్కూర స్తద్దాహితృ భీమ ఇత్యవిరుద్ధ ఘోరత్ । ఆస్యే తు కూరమాతామహ ఏన ఉపచారా త్కుంతిమాతామహోఽపీ త్యాహుః ॥

తనకు దాహిత్రదాహిత్రుడగు భీమసేనుని జూచి అత్యాదరముతో నాలింగనము జేసికొని నాగాధిపతియగు వాసుకితో నిట్లనెను—

“రసం పి బే తుమాలోఽయం త్వయి ప్రీతే మహాబలః ।

బలం నాగసహస్రస్య యస్మిన్ కుండే ప్రతిష్ఠితమ్ ॥”

ప్రీతుడవైన నీయనుజ్ఞపై గుఱతడు ఒక్కొక్క కుండమునందు గల నేయియేనుగుల బలమిచ్చెడి రసమును దాగిగునట్లు ప్రసాదింపవలయును.

“యావత్ప్రబతి జాలోఽయం తావద్దస్తైః ప్రదీయతామ్ ।

ఏవ మస్త్వితి తం నాగం వాసుకిః ప్రత్యభాషత ॥

తతో భీమస్తదా నాగైః కృతస్వస్త్వయన శృదిః ।

ఏకోఽచ్చాసా త్తతః కుండం పిబతి స్త మహాబలః ॥

ఏవ మష్టైః సకుండాని హ్యపి బ త్పాండుచందనః ।”

ఈతడు త్రాగగలిగినంతను ఇప్పించవలయును. అని ప్రార్థింప వాసుకి అట్లే అనుజ్ఞ నీయగా భీమసేనుడు శుద్ధియై ఒక్కొక్క ఉచ్చాసమునకు ఒక్కొక్క కుండము చొప్పున ఎరిమిదికుండముల రసము దాగి నిదించి—

“తతోఽప్రమే తు దినసే ప్రత్యబుద్ధ్యత పాండవః ।

తస్మిన్స్తదా రసే జీర్ణే సోఽప్రమేయబహో బలీ ॥”

ఎరిమిదవరోజునకు త్రాగిన రసము జీర్ణముకాగా మేలుకొని నాడు. తరువాత విషహరములైన ఓషధులతో గూడిన పరమాన్నము భుజించి ఆనాగుచే ఆశీర్వాదపూర్వకముగా నాగలోకమునుండి యథాపూర్వవసప్రదేశమునందు ప్రవేశపెట్టుబడి యింటికి చేరెను.

—♦ దుర్యోధనునకు సమృతముగా బ్రవర్తించుట కర్హున కొక యవగుణము కానేరదు. అనుప్రసంగము—తన్ని రాకరణము ♦—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

1. “దుర్యోధనుని కార్యములయం దాతనికి సమృతముగా బ్రవర్తించుట స్వామిభక్తుడగు కర్ణున కొక యవగుణము కానేరదు. అరయ నరయ నదియు వాతని సుగుణవంపరలోనే లెక్కింప దగియుండును.” (ఉపాధ్యక్షము)

2. స్వామిభక్తులకు తమ యధీశుల వ్యాపారములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించుట అక్షణము గాకుండుటచేత గావలయును గట్ట డట్టి విషయమున (ప్రాపదీవిషయమున) నమ్మహాసభలో దుర్యోధనుని వ్యాపారమున కేదగింపక యాతని కనుకూలముగా బ్రసంగించి మహావిపద్దశలోనున్న యాచార్యుని సుల్లసము లాడెను; బంధకి యనెను. మహాపతివ్రతయైనట్టి చాందని బంధకియనుట యుచి తముగా నుండలేదు" (పు 43)

ఇచ్చట ప్రథమాంశమును బరిశీలించుము— దుర్యోధనుని కార్యము లెట్టివి? పాండవహత్యోద్యమము, పాండవరాజ్యాక్రమణము, పాండవచారాక్రమణము ఇత్యాదులు. హత్యోద్యమములో గూడ ఆహారములో విషముబెట్టుట, యింటికి నిప్పుబెట్టుట, నిద్రించునపుడు కాలుసేతులు గట్టి గంగలో బడవేయుట; ఇత్యాదులు.

ఇట్టి కార్యములలో దుర్యోధనసమృతముగా సహకరించినవాడు కర్ణుడు; అట్టి కర్ణుడు స్వామిభక్తు డగుటచే నది యాతని కవగుణము కాక సుగుణములలోనే లెక్కకు వచ్చునట !

అయితే అట్టి కృత్యములు చేయుట సుగుణమే అయిననాడు లోకములో ఇక దుర్గణ మేదియగును? మరియు కర్ణుడు స్వామిభక్తు డగుటచే నట్టికృత్యములు చేసెనా? అట్టి కృత్యములు చేయుటచే స్వామిభక్తు డయ్యెనా? ఆకృత్యములను విడిచినచో చెప్పకొనతగిన స్వామిభక్తి యాతనియం దేమున్నది? మరియు అధార్థసంబంధ మూలకమైన పరస్పరానుబంధముతో, రాగద్వేషములతో, నైసర్గిక పాండవద్రోహచింతతో దుర్యోధనానువర్తయైన కర్ణుని స్వామిభక్తు డనుట యేమిబాగున్నది. ఆత్మవినాశ హేతువులైన దుర్యోధన దుశ్చైత్యులకు ప్రోద్బల మిచ్చుట స్వామిభక్తియగునా? అపకీర్తికరములైన పాపకార్యములలో దుర్యోధనునకు సహకారి యగుట స్వామిభక్తి యగునా?

పాపకార్యములు కూడ జేయుట కర్ణుని స్వామిభక్తికి చిహ్నమన్నట్లు ప్రతివాదులు వాగ్గుట లోకవిరుద్ధము; లోహోపద్రవకరము నగుటచే హేయమైనందున ప్రథమాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—ద్రౌపదివిషయమున మహాసభలోని దుర్యోధనవ్యాపారమునకు తా నేవగింపక యాతని కనుకూలముగా ప్రసంగించి ద్రౌపది నుల్లసములాడుట, బంధకి యనుట మొదలగు పనులు తమయధీశుల వ్యాపారములోని మంచిచెడ్డలువిమర్శించుట స్వామిభక్తులకు లక్షణము కాకుండుటచేత కాబోలును కర్ణుడు చేసినాడట! మహాపతివ్రతను బంధకి యనుట యుచితముగా నుండలేదట !

కర్ణుడు చేసిన పనులనుబట్టి స్వామిభక్తుల కది లక్షణమేమో అని ప్రతివాదులు భావించుచు నది యుచితముగా నుండలేదని వారే చెప్పుచున్నారు. కర్ణుడు పాండవులపట్ల చేసిన వనుచితకార్యము అనియే మావాదము. కొన్నియే అనుచితములున్నవని వారి వాదము కాబోలు. ప్రతివాదిమతప్రకారము స్వామికార్యములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించుట స్వామిభక్తులకు లక్షణము కానట్లు స్వామిభక్తుల కార్యములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించుటకూడ వివేకవంతులకు లక్షణము కాదేమో. ఏవో ఒకభక్తిని అడ్డమువేసికొని నిధినిషేధములు లేకుండ ఎవ్వ డేచిచేసినను అది భక్తిలక్షణ మనిన చెల్లవలసినదేనా? ఈదుష్కార్యమున కిది శిక్ష యని చెప్పు శిక్షాస్మృతులు మూలబడవలసినదేనా? తమ ప్రభువుల వ్యాపారములలోని మంచిచెడ్డలను విమర్శించి చెప్పి మంచిపనులయందే ప్రభువును ప్రవర్తింపజేయుట ప్రభుభక్తికి లక్షణము. కనుకనే భారవిమహాకవి—

“స కిం సఖా సాధు న కాస్తి యోఽధిపం ।

హితాన్న య స్సంశుణుతే స కిం ప్రభుః” ॥

ప్రభువునకు సన్మార్గరూపమైన హితోపదేశము జేయని సఖుడు కుత్సితసఖుడనియు, అట్టి హితోపదేశమును చెప్పి బెట్టక సంఘరించు ప్రభువు కుత్సితప్రభువనియు జెప్పియుండెను. కర్ణదుర్యోధను లిట్టివారే.

“ద్యూతసభలో ద్రౌపది గెలుపు చెల్లనేర దను ప్రశ్నముపై ధర్మరాజులు దాసులైనపుడు వానిసాత్తగు ద్రౌపదియు దాసియగుట వింత కానేర దని చెప్పిన కర్ణుని సమాధానము మాత్రము కొంతవరకు సయ్యక్తముగ నున్నది”. (పు. 44)

అను ఈప్రతివాదులవ్రాత అయిత్తనుని 'ద్రాపదీనిందానిరా కరణము' అను పంచమభాగములో విపులముగా చర్చించి నిరాకరింప బడినందున ఆవిశేషము లచ్చట జూడవలయును. ఇట్లు పరిశీలింపగా యుక్తాయుక్తములు లేక దుర్వోధనసమ్యుతముగా ప్రవర్తించుట కర్హు నకు గొప్ప అవగుణమనియే తేలినందున ప్రతివాదిప్రసంగ మచాస్త మైనది.

పాండవహత్యకై దుర్భార్గము లనలంబించుట, నాటి కపట ద్యూతసభలో ద్రాపదీపాండవులను దుర్భాషలాడుట; మొదలగు దుర్వ్యాపారములనుబట్టియే దుష్టచతుష్టయూంతర్గతుడు కర్ణు డని ప్రసిద్ధి కెక్కెను. ఇంకను గలవు చూడుడు—

—: వనవాసులై యున్న పాండవులను మనము వెళ్ళి వధింప

మని కర్ణుడు దుర్వోధనున కాలోచన చెప్పట :—

కపటద్యూతమున నోడించి యరణ్యమునకు బంపబడిన పాండవులు నాటి సాయంకాలమునకు గంగాతీర మందలి మహావటమునకు జేరియుండు వారి ననుగమించిన బ్రహ్మవాదులైన విప్రులు పాండవులను పరివేష్టించి యథోచితగోష్ఠితో నారాత్రి గడపిరి.

ప్రభాతకాలమున వనప్రవేశమునకు ప్రయాణ మగుచున్న పాండవులకు ముందుగా ఆవిప్రులును ప్రయాణ మగుట జూచి యధిష్ఠిరుడు, మహానీయులారా ! నాతో వచ్చి కష్టపడక మీరు వెనుకకు వెళ్ళి సుఖముగా నుండుడు. మావెంట వచ్చిన మీకేమి సుఖము ? అని బోధింప ఆవిప్రోత్తములు— మమ్ము వెంటదానిమ్ము. పొమ్మనకుము. మాపోషణభారము నీకు గలుగనియ్యము.

“అస్మత్పాషణా చింతా మా భూ తే హృది పార్థివ ।

స్వయ మాహృత్య చాన్నాని త్వన్నయాస్యామహే వయమ్ ॥

అనుభ్యాసేన జప్యేన విధాస్యామ శ్చిశం తవ ।

కథాభి శ్చాభిరహ్యాభి స్సహ రంస్యామహే వయమ్” ॥

టి. అనుభవ్యనేన ఇష్టచింతనేన జప్యేన స్వస్వయనేనేతి. అదృష్టద్వారా ఉపకార ముక్త్యా దృష్టద్వారాపి త మా మాః—కథాభిరితి.

మమ్ములను పోషించుటకై నీవు చింతింపవద్దు; మా ఆహారము మేము సంపాదించుకొనుచు నీవెంట వచ్చెదము. మేము మీనిమిత్తము శుభాశంసనము స్వస్తి వాచనము జరుపుచు కష్టములను మరసించెడి కథాగోష్ఠితో మీకు గాలక్షేపము గావించుము. అనుచు అనుస రించిరి. తరువాత యుధిష్ఠిరుడు వారినందరను పోషించుట కుపాయము ధామ్యమవార్షివలన దెలిసికొని సూర్యోపాసన జేసి—

“అహ మన్నం ప్రదాస్యామి సప్తపంచ చ తే సమాః ॥

గృష్ణీష్వ పితరం తామ్రం మయా దత్తం సరాధిప” ।

అన్నమక్షయముగా నీయగలయీ పాత్రను మీకిచ్చుచున్నాను. దీనిచే 12 సంవత్సరములు అన్నసమృద్ధి కలుగునని సూర్యదేవుడు చెప్పి యిచ్చిన పాత్రచే ద్రావదీదేవి సర్వులకు సమృద్ధిగా పెట్టుచుండ కాలము గడుపుచు కామ్యకవనమందు పాండవు లుండిరి.

ధృతరాష్ట్రుడు పాండవప్రవాసమూలమున పౌరులలో గలిగిన సంరంభమును గ్రహించి విదురునితో—

“పౌరా శ్చ మే కథ మస్మాన్ భకేరన్ తే చా ప్యస్మా న్నోర్ధరేయ స్రమూలాన్ । తత్త్వం బ్రూయా స్సాధు కార్యాణి శత్రు”

మన పౌరులు మనపై ప్రీతికలిగియుండుట యెట్లో, పాండవులు మనల నున్మాళింపకుండుట యెట్లో చెప్పుమని ప్రశంసింపగా నాతడు ఇట్లు చెప్పెను—పాండవుల రాజ్యము పాండవుల కిచ్చివేయుట, వారి సొత్తు నాశింపక చేసిన దుర్మయములను తమింపు డని దుర్యోధనాదులు వారిని వేడుకొనుట, దుర్యోధను డందుల కంగీకరింపనియెడల నీవు దుర్యోధనుని విడిచివేసి పాండవులను చేరదీసుకొనుట. ఇంతకంటె నేను చెప్పిన దేమున్నది? అని.

ఆమాటలపై ధృతరాష్ట్రుడు నాపుత్రిని విడిచివేయుచుందువా? అని కుర్మిడై నీయిష్టమువచ్చిన చోటునకు నీవు పొమ్మని నిరసించెను.

ఆవెంటనే విదురుడు పాండవులయొద్దకు వెళ్ళగా మరల ధృతరాష్ట్రుడు కంగారుపడి సంజయుని బంపి విదురుని రప్పించెను. ఆవిదురునితో యథాప్రకారము గోష్ఠి నడుపుచుండెను.

దుర్యోధను డది చూచి కర్ణశకునిదుశ్శాసనులయొద్ద నిట్లు ప్రసంగించెను —

“యావ దస్య పున యుద్ధిం విమతో నాపకర్షతి ।

పాండవానయనే తావ నృన్త్రయధ్వం హితం మమ ॥

అథ పశ్యా మ్యహం పార్థాన్ ప్రాప్తా నిహ కథంచన ।

పున శ్లోషం గమిష్యామి నిరంబు ర్నిరవగ్రహః ॥

విష ముద్బంధనం చైవ శస్త్ర మగ్నిప్రవేశసమ్ ।

కరష్యే న హి తా నృద్ధాన్ పునర్ద్విష్టు మిహోత్సహే ॥” (వన. అ 7)

టీ—నిరవగ్రహః ప్రతిబంధాభావేపి నిరంబుః నిరాహారో భూత్వా శ్లోషం గమిష్యామిత్యర్థః । ప్రతిబంధే పృథగ్రహ ఇతి విశ్వః । మరణానం విషాదికం కరష్యే స్వీకరష్యే ॥”

ఈవిదురుడు నాతండ్రియొక్క బుద్ధిని మార్చి పాండవులను రప్పింపకుండ మీరు నాకు తగిన ఆలోచన చెప్పవలయును. ఏవిధమున నైన వారిచ్చటకు వచ్చుట తటస్థించినయెడల నేను తిండి తినిన ఒట్టు. విషశస్త్రాదులద్వారా మరణింతునుగాని వార లభివృద్ధిగా నుండుట నేను చూడజాలను; అని. అపై శకుని యిట్లనెచు—

అంధభారతము—

“ఇట్లైత బాలిశంబైన మతి దలంచితివి. విమరధృతరాష్ట్రులు విపరీతమతులై రావించినను నిత్యసత్యనిరతులైన యపాండవులు దమచేసిన సమయంబు సలుపక యేల వచ్చువారగుదురు.”

అని. అపై దుశ్శాసనుడు, శకునిచెప్పినది నిజమే అని అంగీకరించెను. అపై కర్ణు డిట్లు చెప్పెను—

“నాగమిష్యంతి లే ఫీరా అకృత్వా కాలసంవిదమ్ ।

అగమిష్యంతి చే న్మోహ త్వన ద్యూతేన తాన్ జయ ॥”

దుర్యోధనా ! ప్రతిజ్ఞను పూర్తిచేయక వారు రానేరారు.
ఒకవేళ వచ్చినను మరల న్యూతముచేత నోడింపుము. అని.

“ఏక ముక్తస్తు కర్ణేన రాజా దుర్యోధన స్తదా ।

నాతిహృష్టమనాః క్షిప్ర మభవత్స పరాజ్ఞాభిః ॥”

టీ|| నాతిహృష్టమనాః పాండవానాం నిందాయాం సత్యామపి ఆగమనాఽ
సహిష్ణుత్వాత్ । కర్ణేన స్వపరాక్రమయోగ్యవ్యవచన స్యాఽనుక్తే శ్చ ।

ఆకర్ణుని మాట వినిన దుర్యోధనుడు పాండవనిరసనములో
కర్ణుని సమ్మతి కనబడినను, పరాక్రమయుక్తమైన మాట కర్ణుని నోటి
నుండి రాకపోవుటచేతను, పాండవుల రాకయే కిట్టనివాడము తానుం
డుటచేతను అంత సంతోషపడక ముఖము త్రిప్పకొని యుండెను.
అది చూచి కర్ణుడు పౌరుషముతో నిట్లనెను—

“వయం తు శస్త్రాః జ్యాదాయ రథా నాస్థాయ దంశితాః ।

గచ్ఛామ స్సహితా హంతుం పాండవాన్ వనగోచరాన్ ॥

తేషు సర్వేషు శాస్త్రేషు గతే వ్యవిధితాం గతిమ్ ।

నిర్వివాదా భవిష్యంతి ధార్తరాష్ట్రే స్తథా వయమ్ ।

యావదేవపరిధ్యానా యావ చ్ఛోకపరాయణాః ।

యావ నిత్యవిహీనా శ్చ తావ చ్ఛక్యా మతం మమ ॥

అయితే మనమందర మిప్పుడే శస్త్రములతో, రథములతో
వెళ్ళి వనగతులైన పాండవులను వధింతుము. ఆపై మనము నిర్వివాద
ముగా నుండవచ్చును. వారు ఖిన్నులై, శోకగ్రస్తులై, అసహాయులై
యున్నపుడే మన కది శక్యమని తలచుచున్నాను; అని.

ఆమాటకు సంతోషించి వారందరు రథముల నాయత్తపరచు
కొని—“నిర్యయుః పాండవాన్ హంతుం సహితాః కృతనిశ్చయాః”
పాండవసంహారమునకై బయలుదేరిరి. ఈలక్షణములను బట్టియే కర్ణుడు
దుష్టచతుష్టయంతర్గతు డని ప్రసిద్ధికెక్కెను. అట్టి దుష్టులుకూడ
పాండవులు సత్యసంఘులని, ప్రతిజ్ఞను నిర్వహింపనిదే రారని ప్రశం
సించుకొనిన విషయమును మాత్రము ప్రతిరాదులు మరువరాదు.

—: పాండవహత్యకై దుర్వృత్తితో బయలుదేరిన దుష్టులను

వేదవ్యాసభగవానుడు నివారించుట :—

“తాన్ పశ్చింతాన్ పరిజ్ఞాయ కృష్ణద్వైపాయనప్రభుః ।
అజగామ విశుద్ధాత్మా దృష్ట్వా దివ్యేన చక్షుషా ॥
పృథివిధ్యాఽథ తాన్ సర్వాన్ భగవాన్ లోకపూజితః ।
ప్రజ్ఞాచక్షుష మాసీన మావాచాఽభ్యేత్య సత్వరమ్ ॥
తదయం కిం ను పాపాత్మా తవ పుత్ర స్సుమందధీః ।
పాండవా నిత్యసంక్రుద్ధో రాజ్యహేతో ర్జిహూనతి ॥
వార్యతాం సాధ్యతం మూఢ శృణుం గచ్ఛతు తే సుతః ।”

అట్లు దుర్యోధనానులు పాండవహత్యకై సంకల్పించి బయలుదేరిన విషయము వేదవ్యాసభగవానుడు దివ్యదృష్టిచే గ్రహించి దుర్యోధనాదులయొద్దకు వచ్చి వారిని నివారించి ధృతరాష్ట్రుని సమీపించి నీవుతుడు పాపాత్ముడై రాజ్యతృష్ణతో నింకను పాండవులను హింసింపజూచుచున్నాడు. నీవు బుద్ధిచెప్పి నివారింపుము. అని చెప్పి సురభ్యుపాఖ్యాన ముపదేశించి పుత్రులందరు సమానులే అయినను దీనులైన పుత్రులయెడ అధికదయ యుండవలయు నని బోధింపగా ధృతరాష్ట్రుడు—

“అన్వకాధి దురాత్మానం పుత్రం దుర్యోధనం మమ ।”

దురాత్ముడైన దుర్యోధనునకు మహాత్మా ! నీవు బుద్ధిజెప్పుమని ప్రార్థించెను. అప్పుడు నేను కాదు; మైత్రేయమహర్షి వచ్చుచున్నాడు. ఆతడు చెప్పు నని వ్యాసమహర్షి ఆంధ్రాన మయ్యెను.

—♦ దుర్యోధనునకు మైత్రేయమహర్షి శాసము ♦—

తరువాత మైత్రేయమహర్షి దర్శన మీయగా ధృతరాష్ట్రుడు సపుత్రుకుడై పూజించి స్వాగతప్రశ్నచేయు మహర్షి యిట్లు చెప్పెను—

నేను తీర్థయాత్రగా పర్యటనముచేయుచు కురుజాంగలదేశములకు వెళ్ళి యాదృచ్ఛికముగా కామ్యోక్తవనమం దున్న ధర్మరాజును దర్శించితిని. జటాజినధారియై తపోవనచాసియై యున్న ఆమహాత్ముని దర్శించుటకై అక్కడ మునిబృందము సమావేశమైనది.

అగోష్ఠిలో నీపుత్రుడు జరిపిన ద్యూతకీడాదిదుర్నయములు విని నీయం దధిపతీతి కలవాడ నగుటచే నీస హితము చెప్పదలచి యిక్కడకు వచ్చితిని. ధృతరాష్ట్రా! నీవట్టి దుర్నయము లెందు కుపే టించితిని? తాపసలోకములో నీకీర్తికి లోపము వచ్చినదే! అనిపలికి దుర్యోధనునితో నిట్లనెను—

అంధ్రభారతము—

వ. “అయ్యా! పాండవులతో విరోధం బుడుగు మట్లయిన నీకును వారికిం గురు కులంబునకు లగ్గు నాపలుకు జేకొనుము.

నీ. వజ్రసంహనను లవార్యసరాక్రమముల్ పాండుకుమారు లాఖండలాభు లందఱు నాగశతాయుతప్రాణు లు గ్రాహక కాంక్షు లుత్సాహపరులు వారలలో బలవంతుండు బకహిడించెనురు అనువారి నాసురమున

జంపె నాగాయుతసత్త్వ జరాసంధు నెక్కటి యొర్చిన యక్కజండు

తే. ఘోరవనమున నీరు గిమ్మారు డను సురారి నిశ్చల ఘనభీకరాంగు బట్టి పోర వధించి నట్టి సమీరజునకు భూరిభుజునకు మార్కొనువారు గలరె”.

అని బోధించి నామాట విని పాండవవిద్యేషము మానుమని చెప్పగా—

“ఏవం తు బురత స్తస్య మైత్రేయస్య విశాంపతే ।

ఉదం గజకరాకారం కరేణా భిజ్ఞాన సః ॥

దుర్యోధనః స్మితం కృత్వా చరణే నోల్లిఖ స్మహీమ్ ।

న కించి దుక్త్వా దుర్మేధా స్తస్థా కించి దవాబ్ముఖః ॥”

దుర్యోధను డామహర్షి మాటను అలక్ష్యము చేసి తన తొడను చరచి మందస్మితము చేసి యేమియు పలుకక తలవాల్చి కాలుతో నేలను రాయుచు గూర్చుండెను. అట్లు ఉద్ధతుడై తిరస్కారభావముతో వినిపించుకొనకుండుటను జూడగా మహర్షికి గోపము వచ్చి కను లెర్ర పడినవి. తరువాత—

“తత స్స వాయుసస్పృశ్య కోపసంరక్త లోచనః ।

మైత్రేయో ధార్తరాష్ట్రం త మశప ద్భువ్వుచేతసమ్ ॥

యస్మాత్త్వం మా మనాదృత్య నేమాం వాచం చిక్కిర్షసి ।

తస్మా దస్మాభిమానస్య సద్యః ఫల మవాప్నుహి ॥

త్వదభిదోహసంయుక్తం యద్ధ ముత్పత్స్యతే మహాత్ ।

తత్ర భీషా గదాఘాతైః తవోయం భేత్స్యతే బలీ ॥

మైత్రేయమహర్షి ఉదకమును స్పృశించి 'నీ దర్పమునకు సద్యఃఫలమును పొందుము—నీదోహబుద్ధిని బట్టి మహాయుద్ధ మేర్పడును. అందు భీమసేనుడు గదాఘాతములచే నీతోడను విరుగగొట్టును' అని శపించెను.

అది విని ధృతరాష్ట్రుడు అనుగ్రహింపుచుని మహర్షిని ప్రార్థింప—

“శమం యాస్యతి చే త్పుత్ర స్తవ రాజన్ యదా తదా ।

శాపో న భవతా తాత విపరీతే భవిష్యతి ॥”

(వన ఆ 10)

నీపుత్రుడు పాండవదోహబుద్ధి మాని శాంతి వహించినప్పుడు నాశాప మంటదు. లేనియెడల తప్పదు. అని మైత్రేయమహర్షి చెప్పెను. ఇట్టి దురోన్మథుని దుస్సాంగత్యముచే కర్ణుడు దుష్టచతుష్టయంతర్గతు డని పసిది కెక్కెను.

—♦ ఘోషయాత్ర యను పేరుతో అరణ్యమునకు వెళ్ళి అక్కడ

కప్టములకు పాలై యున్న పాండవులకు నీవై భవమును జూపి

వారి నేషింపవలయును. అని కర్ణుడు దురోన్మథుని

పోత్రహించుట ♦—

పాండవులు శీతోష్ణవాతాతపములకు కృశించుచు వనవాసము చేయుచు ద్వైతవనమం దున్న పరిస్థితిలో శకుని సహితుడై కర్ణుడు దురోన్మథుని కిట్లు పదేశించెను—

“స ప్రయాహి మహారాజ శ్రియా పరమయా యుతః ।

తాపయన్ పాండుళత్రాం స్త్వం ధిశ్రివా నివ లేజసా ॥

స్థితో రాజ్యే చ్యుతాన్ రాజ్యా చ్ఛ్రియా హివాన్ శ్రియా వృతః ।

అసమృద్ధాన్ సమృద్ధార్థః పశ్య పాండుసుతా స్సృప ॥

సమస్తో విషమస్థాన్ హి దుర్హదో యోఽభివీక్షతే ।

జగతీస్థాని వాఽద్రిస్థః కి మతః పరమం సుఖమ్ ॥

న పుత్రధనలాభేన న రాజ్యేనాపి విందతి ।

ప్రీతిం స్పృశతిశార్దూల యా మమిత్రాఽఘదర్శనాత్ ॥

కిన్ను తస్య సుఖం న స్యా జాశ్రమే యో ధనంజయమ్ ।

అభివీక్షేత సిద్ధార్థో వల్కలాజనవాససమ్ ॥

సువాససో హి తే భార్యా వల్కలాజనసంపృతామ్ ।

వశ్యంతు దుఃఖితాం కృష్ణాం సా చ నిర్విద్యతాం పునః ॥

వినిందతాం తథాత్మానం జీవితం చ ధనచ్యుతమ్ ।

న తథా హి సభా మధ్యే తస్యా భవతు మర్హతి ॥

శైమనస్యం యథా దృష్ట్వా తవ భార్యాః స్వలంకృతాః । (వన. అ. 237)

దుర్యోధనా! తేజస్సుచే నూర్చునివలె మహావైభవముచే పాండవులకు సంతాపము గలిగించుటకై నీవు బయలుదేరుము.

రాజ్యభ్రష్టులై, సంపద్విహీనులై, నిర్ధనులై యున్న పాండవులను రాజ్యస్థితుడవై, సర్వవైభవసమృద్ధుడవై యున్న నీవొకసారి చూడవలయును. పర్వతముపై నున్న వాడు నేలపై నున్నవానినివలె అత్యున్నత స్థితిలోనున్న నీవు నీచస్థితిలో నున్న శత్రువులను కనులార జూచుట కంటె పరమానంద మే మున్నది !

శత్రువుల దైన్యస్థితిని జూచుటచే గలుగు ఆనందము పుత్ర లాభముచేగాని, రాజ్యలాభముచేగాని, ధనలాభముచేగాని కలుగు నట్టిది కాదు వల్కలాజనములు ధరించి వనవాసియై యున్న పార్థుని గనులార జూచుటచే కలుగు ఆనందమునకు మేర యుండదు.

సర్వాలంకారశోభితలైన నీ భార్యలు నారబట్టలు గట్టి దుఃఖతు గాల్చె యున్న ద్రౌపదిని జూడవలయును. ఆమె వైమనస్యము వహించి తన నిర్ధనపుబ్రతుకును నిండించుకొని దుఃఖపడవలయును. నాడు ద్యౌతసభలో బొందినదానికంటెను ఎక్కువ వైమనస్యమును అలంకరించుకొని యున్న నీ భార్యలను జూచి యామె పొందవలయును. అని.

ఇట్టి దుర్లక్షణములను బట్టియే కర్ణుడు దుష్టచతుష్టయాంతర్గతుడని ప్రసిద్ధి కెక్కెను.

కర్ణస్య వచనం శ్రుత్వా రాజా దుర్యోధన స్తతః ।

హృష్టో భూత్వా పున ర్ద్వీన ఇదం వచన మబ్రవీత్ ॥

బ్రహ్మ య దిదం కర్ణ స్వరం మనసి మే స్థితమ్ ।

స త్వభ్యనుజ్ఞాం అహ్నిమి గమశే యత్ర పాండవాః ॥”

కర్ణుని యామాటలు విని హర్షించిన దుర్యోధనుడు— కర్ణడా ! అట్టి కుతూహలము నాకును కలిగినదినుమా ! కాని మన మట్లు చేయుటకు తండ్రి సమ్మతించడు. అనెను. ఆపై మీరు మన సంకల్పము సాగుటకును, తండ్రి యనుజ్ఞను పొందుటకును తగిన ఉపాయము నాలోచింపుడని చెప్పినమీదట యెవరి యిండ్లకు వారు వెళ్ళి ఆ రాత్రి గడిసి తెల్లవారినతరువాత దుర్యోధనుని గలిసికొనుటలో ముందు కలిసి కొనిన కర్ణుడు—“ఘోషయాత్రాపదేశేన గమిష్యామో స సంశయః” ఘోషయాత్ర అను పేరుతో మనము చెప్పి వెళ్ళవచ్చును. అని యుపాయము జెప్పెను.

ఘోషయాత్ర అనగా. గోవులను లెక్కపెట్టి, వానివయస్సు, వర్ణము, జాతి, నామము వీనిని వ్రాసి యుంచుటకై గొల్లపల్లెలకు వెళ్ళుట. ఇట్లు కర్ణుడు చెప్పిన మఱికొంతసేపటికి వచ్చిన శకుని కూడ ఘోషయాత్ర అని చెప్పి వెళ్ళున మనియే ఉపాయము జెప్పెను. కనుకనే వీరియందరి చిత్తవృత్తులును ఏకవిధమై నడచినవి.

ఆపై ధృతరాష్ట్రునియొద్ద ఘోషయాత్రమాట చెప్పి ఎట్టకేలకు అనుజ్ఞ దీసుకొని వారందరు బయలుదేరినారు.

అంధగృథారతమ—“అమృహీపతి పయనంబున కనురూపంబుగా నెనిమిది వేలు రథంబులు ముప్పదివే లేసుంగులు తొంబదివేలు గుఱ్ఱంబులు శతసహస్ర సంఖ్య కాల్వరుం గల మహానైన్యంబుతోడ నడచె” “తద్వియప్రమదలు బహుసహస్రములు సనిరి”.

ఇట్లు బయలుదేరి గోవులవ్యవహారము జూచుకొనుచు కృమముగా ద్వైతవనమండలి సరోవరప్రాంతమునకు జేరు సంతానో వీరి కంటె బూర్వమే చిత్రిసేను డను గంధర్వరాజు సపరివారుడై అప్పగో గణపరివృత్తుడై విహారార్థ మక్కడకు వచ్చి నివసించి యుండెను.

అసమీపమందే ధృజుడు ద్రావదీపమిత్తుడై “ఈజే రాజు
ర్యజ్ఞేన సాద్యస్కేన (ఏకాహసాధ్యేన) విశంపతే” ఏకాహ్యత్రపు
నొకదానిని జేయుచుండెను.

—♦ పాండవులను దుఃఖపెట్టదలచి వెళ్ళిన దుష్టులు అక్కడ

గంధర్వులతో డీకొని అపహరింపబడుట —

పాండవులచే రక్షింపబడుట ♦—

కౌరవులు నివసించదలచిన అసరోనరప్రాంతమందున్న గంధర్వు
లను అక్కడనుండి పొమ్మని పైనికులును, మీరే పాంశవి గంధర్వు
లును వాక్కలహములొనికి దిగి క్రమముగా యుద్ధమునకు తలపడిరి.
క్రమముగా మహాయుద్ధము జరిగినది. ఉభయపక్షములును అఖం
డముగా పోరిరి.

అంధృభారతము—“అప్పుడు రాధేయుం డజేయుండై కులశైలంబును
కోత గడలక నిలిచి గంధర్వులు గురియు శరవర్షంబున మునుగుచు దనయొప్పి
నంత తెనంగుచుండె. సోదరసౌబలసహాయుండై దుశ్యోధనుండు కర్ణసహ
య్యంబు వదలక నిలిచె నంత ననంతసత్త్వలైన గంధర్వు లనేమలు సుట్టుముట్టి.
ఉ. కొందఱు నూతు నశ్వముల గొందఱు గొందఱు చాపదండమున్

కొందఱు చక్రయుగ్మకము గొందఱు విస్ఫురితాతపత్రముం

గొందఱు కూబరంబు మఱికొందఱు కేతువు కొంద అక్షమున్

దండడి దున్నితైచి విరథత్వ మొనర్చిరి నూతనూతికిన్”.

ఇట్లు విరథుడైన కర్ణుడు విశర్ణుని రథ మెక్కి రణభూమినుండి
పలాయితు డయ్యెను.

“దుశ్యోధనుండు విముఖుండుగాక పరజలంబు మార్కొని చెనంగదొడం
గినం గినిసి చిత్రసేనుండు వానిం దలపడి తిదీయస్యందనంబు రాధేయరథంబు
నట్లు భగ్నంబుగా జేయించి విరథుం డగు సమృహీవిభుం గేశాకర్ణణంబున
నేలం బడతైచి పెడకేలు గట్టి సింహనాదంబు నేసినం దక్కిన గంధర్వులు...
అతని వనితాజనంబులను దత్సోదరులగు దుశ్శాసనదుర్విషహదుర్మఖవివికతి
చిత్రసేన విందాసువిందులను, దత్తనూభవులను తదీయమంతులను బట్టి బంధించి”

తీసికొనిపోవుచుండ—“పూర్వం ప్రభాత్న సస్మాతా.

చాండ

మాణే

శరణు

ర్వులు

ధర్మజు

గంధర

చుచు

యునా

లను

చున్నా

ర్వన

పాండవా నభ్యయుః స్సదా” “శరణం పాండవాః జగ్ముర్న్రియ
మాణే మహీపతౌ” ఓడపోయి చెదరియిన్నవారు కలిసి పాండవులను
శరణుపొంది—

“గన్ధర్వైర్న్రియతే రాజా పార్థా స్రమనుభావతః ।
బద్ధ్యా హియస్తే గన్ధర్వై రాజదారా శ్చ సర్వశః ॥

ఓ పాండవులారా! దుర్యోధనాదులను, రాజభార్యలను గంధ
ర్వులు కట్టి తీసికొనుచోవుచున్నారు. మీరు కాపాడవలయును అని
ధర్మజునియొద్ద ఆశ్రోశించుచుండ భిచు సేను డిట్లనెను—

అస్మాభి ర్య దనుష్టేయం గన్ధర్వై స్త దనుష్ఠితమ్ ।
శీతవాతాతపసహం స్తపసా చైవ కర్మితాన్ ॥
సమస్థా విషమస్థాన్ హి దృష్టు మిచ్ఛతి దుర్మతిః ।
అధో హి కృత స్తేన యేనైత దుపశీతమ్ ।
అన్యశంసా స్తు కాన్తేయా స్తత్ప్రత్యక్షం బ్రవీమ హః ॥”

యుద్ధసన్నాహముతో మే మెప్పుడో చేయవలసిన పనిని
గంధర్వులే చేసినారు. మేము శీతవాతాతపములను సహించుచు తపిం
చుచు కృశించుచున్న పరిస్థితిలోనుండ నే నెంతవైభవము కలిగి
యున్నానో చూచినారా! అని తెలుపుటకై యీ దుర్మతి మమ్ము
లను జూడవచ్చినాడు. ఆతడు చేసిన పాపమునకు ఫల మనుభవించు
చున్నాడు. పాండవులు నిరపరాధులగుటకు ఇంతకంటె ప్రత్యక్ష నిద
ర్శన మేమి కావలయును! అని, అది విని యుధిష్ఠిరు డిట్లనెను—

“అస్మా నభిగతాం స్తాత భయార్తాన్ శరణైస్థిణః ।
కారవాన్ విషమప్రాప్తాన్ కథం బూయా స్త్యమిదృశమ్ ॥
భవంతి భేదా జ్ఞాతీనాం కలహాశ్చ వృకోదర ।
ప్రసక్తాని చ జైరాణి కులధర్మో న నశ్యతి ॥
దుర్యోధనస్య గ్రహణా ద్గంధర్వేణ బలా త్ప్రభో ।
శ్రీజాం బాహ్యభిమర్శా చ్చ హతం భవతి నః కులమ్ ॥
శరణం చ ప్రపన్నానాం త్రాణార్థం చ కులస్య చ ।
ఉత్తిష్టద్ధం నరవాన్మహా) స్సజ్జీభవతి మా చిదమ్ ॥”

భీమసేనా ! ఆపన్నులై ప్రాణపాయస్థితిలో బడి శరణార్థులై మనల నాశ్రయించిన కౌరవులను నీ విట్లనవచ్చునా ? జ్ఞాతులలో భేదములు పుట్టినను, కలహములు కలిగినను, శత్రుత్వము లేర్పడినను కులధర్మమును మాత్రము కాపాడుకొనుచుండవలసినదే. గంధర్వులు దుర్యోధనుని బలాత్కారముగా తీసికొనిపోవుచుండుటచేతను, కుల స్త్రీలను అట్లు తీసికొనిపోవుచుండుటచేతను మనకులధర్మము హతమై పోవుచున్నది. శరణాగతులను రక్షించుటకును, కులము నుద్ధరించుట కును మీరు త్వరపడుడు. సన్నద్ధులై లెండు. అని.

ఈయుధమ్మిరోపదేశసారాంశమే ఇట్లు చెప్పబడినది —

“పరైః పరిభిశ్చ ప్రాప్తే వయం పంచోత్తరం శతమ్ ।

పరస్పరవిరోధే తు వయం పంచైవ తే శతమ్ ॥”

అన్యులవలన అపాయమువచ్చినపుడు మనము నూటఅయిదుగురము. మనలో మనకు గల విరోధములో మాత్రము మన మయిదుగురమే. వారు నూర్గురే. అని.

అప్పుడు భీమార్జుననకులసహదేవులు గంధర్వసేనపై తలపడిరి. అర్జునుడు గంధర్వులతో నిట్లనెను—

“ఉత్సృజ్యధ్వం మహావీర్యాన్ ధృతరాష్ట్రీసుతా నిమాన్ ।

దారాం త్రైహిం విమంచధ్వం ధర్మరాజస్య కాసనాత్ ॥”

ఈధార్తరాష్ట్రీలను, వీరిభార్యలను ధర్మరాజుశాసనము శిరసా వహించి మీరు విడిచిపెట్టవలయును. అని.

గంధర్వు లామాటను లక్ష్యపెట్టక యుద్ధముచేయుటయు, భీమసేనాదులు వారలను వధింపబూనుటయు, కౌరవులను పట్టుకొని గంధర్వు లాకాశగతులగుటయు, అర్జునుడు దివ్యాస్త్రప్రయోగములచే గంధర్వులను గదలనీక అరికట్టుటయు, గంధర్వరాజు మాయాబలమున అంతర్ధానమై యుద్ధముచేయుటయు—“అన్తర్ధానవధం చాన్యః చక్రే కుర్చిద్ధోఽర్జున స్తదా” అంతర్ధానమైయున్న గంధర్వరాజునే కుర్చిడ్చెన

పార్థుడు శబ్దవేధపద్ధతి నాశ్రయించి కొట్టుటయు, అప్పుడు గంధర్వ రాజగు చిత్రసేనుడు తన స్వరూపమును పార్థునకు ప్రదర్శించి—
“సఖాయం యథి విద్ధి మామ్” నేను నీ సఖుడను గాని శత్రువును గానని చెప్పుటయు—“సంజహారాఽత్రయథ తత్ప్రసృష్టం పాంశవర్షభః” అప్పుడు పార్థుడు జాను ప్రయోగించిన దివ్యాస్త్రము నుపహరించుటయు జరిగినతరువాత పార్థు డిట్లడిగెను—

“కిం తే కృతశితం వీర కారవాణాం వినిగ్రహే ।

కిమర్థం చ సదారోఽయం నిఘోషీత స్సుయోధనః ॥

చిత్రసేనా ! కారవులను నీవు నిగ్రహించుట కేమి కారణము ? సభార్యుడైన సుయోధనుని నీ వెందుకు నిగ్రహించినావు ? అని.

అప్పుడా చిత్రసేను డిట్లు చెప్పెను—

విదితోయ మభిప్రాయ స్తత్రానేన దురాత్మనః ।

దుర్యోధనస్య పాపస్య కర్ణస్య చ ధనంజయ ॥

వనస్థాన్ భవతోజ్ఞాత్వా క్లిశ్యమానా ననాధవత్ ।

ఇమేఽవమాసితుం పాప్తా ద్దౌషదీం చ యశస్వినీమ్ ॥

జ్ఞాత్వా చిక్షీర్షితం చైషాం మా మువాచ సురేశ్వరః ।

గచ్ఛ దుర్యోధనం బద్ధ్వా సహఽమాత్య మిహాయన ॥

ధనంజయశ్చ తే రత్న సుహ భ్రాతృభి రాహవే ।

స చ ప్రియస్సఖా తుభ్యం శిష్య శ్చ తవ పాండవః ॥

వచనా క్షేపరాజస్య తతోఽస్త్రీహ గతో ద్దురితమ్ ।

అయం దురాత్మ బద్ధశ్చ గమిష్యమి నురాఽయమ్ ॥

నేష్య మ్యేనం దురాత్మానం పాకకాసనకాసనాత్ ।

అర్జునా ! దురాత్ములగు కర్ణదుర్యోధనుల దుర్వృత్తి నాకవ గతమైనది—వనవాసశ్లేశములను అనాథులవలె అనుభవించుచున్న మిమ్ములను, యశశ్శాలిని యగు దౌషదీదేవిని చూచి అసహనము జేయదలచి వీరందరితో బయలుదేరి వచ్చినారు. వీరి దుస్సంకల్ప మును చెలిసికొనిన యిందుడు నాతో, నీవు వెళ్ళి సపరివారముగా దుర్యోధనుని బంధించి యక్కడకు దీసికొనిరమ్మనియు, సోదరసహితు

జైన పార్థకు నీపీయసఖుడు, శిష్యుడు వగుటచే నాతడు రక్షణీయుడనియు జెప్పి పంపెను.

అర్జునా ! దేవేందుని యజ్ఞపై వెంటనే నేనిక్కడకు వచ్చి యుంటిని. ఈదురాత్ముడు బంధింపబడినాడు. ఈతని నింక దేవేంద్ర) సన్నిధికి దీసికొనిపోవుచున్నాను. అని.

అది విని యర్జునుడు- సుయోధనుడు మాసోదరుడు. కనుక నాప్రీతిని నీవు కోరెదవేని ధర్మరాజసందేశానుసారము నీ వీతనిని విడిచివెట్టవలసినదే. అని పలుకగా గంధర్వరాజు ఈదుర్యోధనుడు పాపాత్ముడు, విడువతగినవాడు గాడు. ధర్మరాజు ఈతని దుస్సంకల్ప మెరుగడు. నీవాలోచింపు మనుటయు, అంగరును ధర్మరాజసమక్షము నకు వెళ్ళుటయు, అక్కడ గంధర్వరాజు యావద్వృత్తాంతము జెప్పుటయు, అజాతశత్రువుగు ధర్మరాజు దుర్యోధనాదులను విడిపించి గంధర్వులను కొనియాడినతరువాత గంధర్వులు యథాస్థానములకు వెళ్ళుటయు జరిగినది. హతులైన గంధర్వులను ఇంద్రుడపుత్రవర్షముచే జీవింపజేసెను.

“తతో దుర్యోధనం ముక్తం భ్రాతృభిః సహిత స్తదా ।

యధిష్ఠిరస్తు ప్రణయా దిదం వచన మబ్రవీత్ ॥

మాస్మ తాత పునః కాన్షీ రీదృశం సాహసం క్వచిత్ ।

సహి సాహసకర్తార స్సుఖ మేధంతి భారత ॥

స్వస్తిమాన్ సహిత స్సర్వై ర్భ్రాతృభిః కుకునందన ।

గృహాన్ వ్రజ యథాకామం వైమనస్యం చ మా కృధాః ॥”

టీ. వైమనస్యం వైరం కేనచిత్సహ మాకృధాః మా కురు ।

తరువాత విముక్తుడయి యన్న దుర్యోధనునితో ప్రణయ పూర్వకముగా యధిష్ఠిగు డిట్లనెను—నాయనా ! ఇట్టి సాహసము నీవెప్పుడును జేయకుమా. సాహసముజేయువారు కష్టములకు పాలగుదురు. నీ వెవ్వనితోడను వైరము బెట్టుకొనకుము. నీపరివారమును

వెంటబెట్టుకొని సుఖముగా నింటికి వెళ్ళుము, అని. అటుపై దుర్యోధనుడు ధర్మజునకు నమస్కరించి వెళ్ళెను.

“సాధూ నభిబుభూషు స్త్వి స్వయమే వాభిభూయతే ।

ఇతి సందర్శయ న్నాహ ఘోషయాత్రాం మహామనిః ॥” (నీతికాండము)

—: గంధర్వులు అర్జునవిషయమున సరిగా తమబలము చూపి యుద్ధముచేయలేదు. అనుప్రసంగము-తన్ని రాకరణము:—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—“కర్ణాదిమహావీరులను జయించుటకై యిందునిచే ఒంపబడిన గంధర్వులు మహాబలశాలులయియు యుందు రనుటకు సందేహములేదు. ఈసందర్భమున గర్జనిజయించిన గంధర్వుల నర్జునుడు జయించుటచే గర్జనికంటె నర్జునుడు అధికు డని చెప్పవలసియున్నను ఇందుడు గంధర్వుల నంపునపుడు—

“గచ్ఛ దుర్యోధనం బద్ధ్వా సహమాశ్రయ మిహనయ ।

ధనంజయ శ్చ తే రత్నైః సహభ్రాత్పత్నీ రాహవే ॥

స నః ప్రియ స్సఖా తుభ్యం శివ్య శ్చ తవ పాండవః ।”

అర్జునుడు రక్షింపదగినవాడని వారికి జెప్పియున్నందున గంధర్వులర్జున విషయమున సరిగా దమ బలమునుజూపి యుద్ధము చేసిరని చెప్పటకు సందేహింపవలసియున్నది” (పూ 48)

ఈప్రతివాదులు కర్ణు నోడించిన గంధర్వులు కర్ణునికంటె మహాబలశాలు లనుటలో సందేహము లేదన్నారు. అట్టి గంధర్వుల నోడించిన అర్జునుడు ఆగంధర్వులకంటె మహాబలశాలి యనుటలోమాత్రము సందేహ మన్నారు. ఇట్లనుటకు కర్ణునికంటె అర్జునుడు మహాబలశాలి అను పేరు రాకుండ జేయవలయు నను సంకల్పమే కారణము.

వీరి కొకింత బోధింపవలసియున్నది— ఆంధ్రభారతము—

వ. కాంతేయులచేతం బీడితులై గంధర్వులు దుర్యోధనాదుల జేత లేమటక కొనుచు గగనంబునకు నెగసి త్రొచి పోవ నుంకించిన నెటింగి సవ్యసాచి రఘుంబున నతినిబిడబాణజాలంబులం జేసి దిబ్బభోమార్గంబులు నీంధ్రంబులుగా గప్పిన వగ్గనచరలు వలలోనం జిక్కిన పులుగులంబోలె బోవనేరక శరపంజరంబునం జిక్కియు నుక్కునెడక యన్నలుపురమీద వివిధాయుధపరంపరలు పృథ్వు గించిన.

మ. అని యెల్లం దునుమాడి కీడి ఘనరోహిణిలుడై కాతధ

ల్లవితానం బడరించినం దలలు దొల్లం గాయముల్ మింట నుం

డి వడిం గుంభినిగూలగా రుధిరవృష్టిం గాఢవల్ వాఱగా

దివి గంధర్వల క్రిందడంగె జగ ముజ్జ్యగంబునం బొందగన్.

“చిత్ర” నేను సర్వ గాత్రంబు భేదించి యొక్క-మాత్రలోన నుడిపె గడక”

ఇంత గాఢముగా దరిగిన యుద్ధములో నొకమూల హతులై పోవుచున్న గంధర్వులు— సరిగా దమబలము జూపి యుద్ధము జేయ లేదేమో ! అని చెప్పుటకంటె అన్యాయ మున్నదా ?

అంతర్ధానమై యుండి పోరుచు పార్థుని దివ్యాస్త్రబంధములో బడి తప్పించుకొనజాలక తన స్వరూపమును గోచరింపజేసి “సఖాయం యుధి విద్ధి మామ్” ఈకౌరవయుద్ధములో నన్ను నీసఖునిగా దెలిసి కొనుము. నేను శత్రువును గానని చెప్పకొనిన గంధర్వరాజు మాట పార్థుని పరాక్రమాతిశయమును తెలుపుచున్నదా ? గంధర్వరాజు సరిగా యుద్ధము చేసి యుండలేదని తెలుపుచున్నదా ?

గంధర్వరాజు చేసిన సఖ్యప్రకటనముపై “సంజహారాస్త్రీ మథ తత్ప్రీన్మవ్తం పాండవర్షభః” అప్రయోగింపబడిన అస్త్రమును పార్థు డుపసంహరించెను. అని చెప్పబడుటచేత గంధర్వరాజు ఆ యస్త్రమునకు బద్ధుడైపోయి దానిని స్వయముగా పరిహరించుకొనలేక పార్థసఖ్యప్రకటనమూలమున దానిని దొలగింపజేసికొనినాడని తెలియు చున్నదా ? గంధర్వరాజు సరిగా యుద్ధము చేయలేదని తెలియు చున్నదా ?

అయితే “ధనంజయ శ్చ తే రక్ష్యః” అని యింద్రుడు చెప్ప నేల ? అని శంకింతురుగాబోలు. అని యింద్రునకు పార్థునియందు గల ప్రేమాతిశయమునకు నూచకము. గంధర్వరాజు పరాక్రమాతి శయమునకును నూచకము. అంతియకాని పార్థదౌర్బల్యనూచకము గాదు. ఇంకొకటి—ఇంద్రుడు గంధర్వరాజునకు చెప్పిన విషయములు రెండని ప్రతివాదులు చూపియున్నారు.

“గచ్ఛ దుర్యోధనం బద్ధ్వా సహామాత్ర్య మిహానయ”

“ధనంజయ శ్చ తే రక్ష్యః”

సపరివారముగా దుర్యోధనుని బంధించి యిక్కడకు దీసికొని రావలయును. అనునది యొకటి, పార్థుని రక్షింపవలయును అనునది యొకటి. ఇవి రెండును గంధర్వరాజునకు కర్తవ్యములే. అట్టి స్థితిలో ప్రబలుడైన గంధర్వరాజు దుర్బలు డగు పార్థుని రక్షించినట్లు ప్రతివాదులు చెప్పినను దుర్యోధనుని తీసికొని యింద్రునిన్నిధికి వెళ్ళుక పోవుటకు కారణ మేమి చెప్పుదురు?

ప్రతివాదిమతప్రకారము గంధర్వరాజు పార్థునికంటెను ప్రబలు డాయె. దుర్యోధనుని తీసికొనిపోవుట అను ఇంద్రాజ్ఞును నెరవేర్పవల సినవాడాయె. నెరవేర్పలేదేమి ?

పార్థుని అవరోధముచేతనే ఆత డాపని నెరవేర్పలేకపోయినా డని చెప్పితిరవలయును. గంధర్వరాజుకంటె పార్థుడు మహాబలశాలి యగుటచేతనే పార్థుని ఆ అవరోధమని చెప్పితిరవలయును.

ఇంకొకటి— పార్థుడు గంధర్వులను పారదోలినట్లే అంధ్ర భాగ వతపద్యము బోధించుచున్నది. చూడుడు—

“ప్రాభవస్కన్ముండై చను కౌరవేంద్రునికై గంధర్వులం దోలుచో” కాబట్టి ప్రతివాదిభ్రాసంగము పరాస్తమయినది.

పర్యవసానము — కర్ణునికంటెను, కర్ణుని పారదోలిన గంధర్వుల కంటెను పార్థుడు మహాబలశాలి. అసాధారణదివ్యాత్మ సంపన్నుడు.

—: సాండవరక్షితులై బ్రతికివచ్చిన దుర్యోధనాదులయొక్కయు

కర్ణునియొక్కయు సంభాషణము :—

దుర్యోధనుడు పాండవులయొద్దనుండి దుఃఖితు డయి సపరివార ముగా లేచి వచ్చుచు ఒకానొక ప్రదేశమందు సేనాను ఆసి ఖిన్నుడై కూర్చుండిన సందర్భములో రణరంగమునుండి అదృష్టుడై వెళ్ళిపోయిన కర్ణుడు వచ్చి సంతోషముతో నిట్లనెను—

మీరు జీవించియుండుటయు, మనము మరల కలసికొనుటయు సంతోషకరము. కామరూపులైన గంధర్వులను నీవు జయించుట ప్రశంసనీయుము; నేను తాతాంగుడనై పీడితుడనై రణరంగమునుండి తొలగితిని. ఈయమానవయధమునుండి మీరు విముక్తులై పదిలముగా నుండుట నీప్రభావబలమే; అని.

ఈమాటలు విని దుఃఖితుడై యున్న దుర్యోధను డిట్లనెను—

“అజానత స్తే రాధేయ వాభ్యసూయా వ్యహం పహః”

రాధేయ! విషయమెరుగక ప్రసంగించుచున్న నీమాటను లేప్పుగా నేను భావింపను. ఆయుపద్రవమునుండి మమ్ములను కాపాడిన వారు పాండవులు. నన్ను పట్టుకొనియున్న గంధర్వరాజు మన మేమి సంకల్పించి వచ్చినామో ఆరహస్య మంతయు వారియొద్ద జెప్పినపుడు నేనెంత ఖిన్నుడనై వోతినో చెప్పలేను.

“స్త్రీసమక్ష మహం దీనో బద్ధ శృతుశ్చం గతః ।

యుధిష్ఠిర స్యోపహృతః కిన్న దుఃఖ మతఃపరమ్ ॥

యే మే నిరాకృతా నిత్యం రిపు క్రేష్టా మహం సదా ।

తై ర్మోక్షితో హం దుర్బుద్ధి ర్ద్వితం తై రేవ జీవితమ్ ॥

ప్రాప్త స్సాన్వయద్యహం పీర వధం తస్మి నృహరణే ।

శ్రేయస్త ద్భవితా మహ్యం నైవంభూతస్య జీవితమ్ ॥”

నేను స్త్రీలసమక్షములో బంధింపబడి దీనుడనై శత్రుహస్త గతుడనై యుధిష్ఠిరునియొద్దకు తీసికొనిపోబడినాను. ఇంతకంటె దుఃఖమున్నదా? ఏపాండవులు నాచే రాజ్యభగ్నిష్టులై నిరాకరింపబడినారో, ఏపాండవులకు నేను నిత్యశత్రువునో ఆపాండవులచేతనే నాకు ప్రాణదానము చేయబడినది; గండము తప్పినది. రాధేయ! నేను ఆగంధర్వులచే వధింపబడియుంటినని శ్రేయస్సు కలిగెడిది. ఈవిధముగా బ్రతుకుట చాల నింద్యము.

అంధభారతము—“నేను బ్రాహ్మణపవేశంబున బ్రాణపరిత్యాగంబు జేసెద.

మీరందరు దుశ్శాసనుం బురస్కరించుకొని పురంబున కరుగునది. మిత్రునకు

బ్రహ్మదంబును శత్రులకు నిర్వేదంబునుం జేయుచు మనునట్టి యేను బోడిమిసెడి

పగతుంచేత శిరస్తాడనంబు సేయంబడి సిగ్గువడక బంధుజనంబులతోని కేసుని యగు గురు; నాంబికేయుం గని యేమని పలుకుడు; గురువృద్ధులయిన భీష్మబాహ్నికులయు, నాచార్యులయిన కృపదోణులయు సమ్మఖంబున నెట్లు నిలుతు. నిది యాత్మదోషంబున నైన యపాయంబు నాకవశ్యభోక్తవ్యంబు”.

“దుర్విసీతా క్షిప్రయం ప్రాప్త్య విద్యా మైశ్వర్య మేవ చ ।

తిష్ఠంతి న చిరం భద్రే యథాహం మదగర్వితః ॥

అహో నార్హ మిదం కర్మ కష్టం దుశ్చరితం కృతమ్ ।

స్వయం దురుచ్ఛి నా మోహో ద్యేన ప్రాప్తోఽస్మి సంశయమ్ ॥

తస్మా త్ప్రియ ముపాసిష్యే న హి శత్యామి జీవీతుమ్ ।”

రాధేయీ ! దుర్విసీతులు సంపత్తులుగాని, విద్యనుగాని, ప్రాభవమునుగాని పొందియు తన్మాత్రమున పొందవలసిన శుభములను చిరకాలము పొందలేరు. దీనికి మదమత్తుడ నైన నేనే నిదర్శనము.

చేయరాని యాదుష్కార్యమును స్వయంకృతాపరాధముగా జేసి యాదురవస్థ దెచ్చుకొనినాము, కాబట్టి నేను బ్రతుక లేను. అని. తరువాత దుశ్శాసననునితో నిట్లు చెప్పెను—

“అన్న దుశ్శాసన నిన్ను రాజ్యమునకు బట్టంబు గట్టెద బతివి గమ్ము...

బాహుదర్ప మొప్పు బగల నుక్కడగింపును”

(అ॥ భా)

అది విని దుశ్శాసనుడు నీవట్లు చెప్పదగ దనుచు చింతించెను. అంతట కర్ణు డిట్లు చెప్ప నారంభించెను—పాండవులను బట్టి బ్రతికినామను అపకీర్తి వచ్చిన దని నీవు చింతింపకుము. అది అపకీర్తి కాదు.

“కర్తవ్యం హి కృతం రాజన్ పాండవై స్తత్ర మోక్షణమ్ ।

నిత్య మేవ ప్రియం కార్యం రాజ్ఞో విషయవాసిభిః ॥

పాత్యమానా స్త్వయా తే హి నివసంతి గతజ్వరాః ।

క మత్ర చిత్త్రం యద్వీర మోక్షితః పాండవై రసి ॥

సేనాజీవై శ్చ కౌరవ్య తథా విషయవాసిభిః ।

అజ్ఞాతై ర్యది వా జ్ఞాతైః కర్తవ్యం నృపతేః ప్రియమ్ ॥

ప్రాయః ప్రధానాః పురుషాః క్షిణ్యం త్యరివాహినీమ్ ।

నికృత్యాంత్రే చ యుద్ధేషు మోక్ష్యంతే చైవ సైనికైః ॥

యద్యేవం పాండవై రాజన్ భవద్విషయవాసిభిః ।

యదృచ్ఛయా మోక్షితోఽసి తతః కా పరివేదనా ॥
 న చైత త్సాధు యదాజన్ పాండవా స్తాం సృపోత్తమమ్ ।
 స్వసేవయా సంప్రయాంతం నానుయాన్తి స్మృ పృష్టతః ॥
 భవత స్తే సహాయా వై ప్రేష్యతాం పూర్వ మాగతాః ।
 పాండవేయాని రత్నాని త్వ మద్యా ప్యపభుంజనే ॥
 సత్వస్థాన్ పాండవాన్ పశ్య న తే ప్రాయ ముపావిశన్ ॥

దుర్యోధనా ! నీరాజ్యములో నివసించుచు నీప్రీతికై నిత్యము పాటుపడవలసియున్న పాండవులకు నిన్ను విడిపించుట అవశ్యక ర్తవ్యమే. ఎట్టి యుపద్రవము లేకుండ నీచే రక్షింపబడుచున్న పాండవులు నిన్ను విడిపించుటలో చిత్రిమేమున్నది ? సైనికులవలె రాష్ట్ర ప్రజలు కూడ తెలియబడియో తెలియబడకయో ప్రభువునకు ప్రీతిని గలిగింపవలసిన వారే. నీవు గంధర్వులచే నిగ్రహింపబడినందుకు చింతింపవలదు. ప్రభువులు శత్రు సేనలను ఊభింపజేయుట, శత్రువులచే నిగ్రహింపబడుట, తమ సైనికులచేత విడిపింపబడుట సహజములే. అట్టిసితిలో నీ రాష్ట్ర ప్రజలైన పాండవులచే యాదృచ్ఛికముగా నీవు విడిపింపబడుటలో చింతి నీకేల ? మహారాజువైన నిన్ను సేనతో పర్యటనము చేయుచున్న సందర్భములో వెనుక ద్యూతములో నీకు దాసు లయిన పాండవులు సహాయభూతులై నీవెనువెంట సంచరింపకుండుట వారిదే తప్ప. దుర్యోధనప్రభూ ! నేటికి గూడ పాండవుల సర్వస్వము నీవే అనుభవించుచున్నను వారు జీవితము నిలవబెట్టుకొని యే యున్నారని గాని మరణమునకై ప్రాయోపవేశము జేసినారేమో చూడుము; అని.

ఇట్లు చెప్పి నీవు మరణింతునేని నేనును నీతోబాటువాడనే. నిన్ను విడిచి నేను జీవింపను. అని కర్ణుడు చాల జెప్పినను దుర్యోధనుని మరణసంకల్పము మార లేదు. అది చూచి శకుని యిట్లునెను —

“మయా హృతాం క్రియం స్ఫీతాం తాం మోహ దపయాసి కిమ్ ।

త్వ మల్పబుద్ధ్యా నృపతే ప్రాణా న్నో త్స్మిన్మూర్ఖా సి ॥

సత్కృతస్య హి తే తోతో విపరీతే కథం భవేత్ ।

మా కృతం శోభనం పార్థై శ్లోక మాలంబ్య నాశయ ||
 యత్ర హన్వ స్వయా కార్య సృత్కర్తవ్యా శ్చ పాండవాః ।
 తత్ర శోచసి రాజేష్ట్ర విపరీత మిదం తవ ||
 ప్రసీద మాత్యజాత్మానం తుష్ట శ్చ సుకృతం సృర ।
 ప్రయచ్ఛ రాజ్యం పార్థానాం యశో ధర్మ మవాప్నుహి ||
 క్రియా మేతాం సమాజ్ఞాయ కృతజ్ఞ స్త్వం భవిష్యసి ।
 సాభ్యాత్రం పాండవైః కృత్వా సమవస్థాప్య చైవ తాన్ ||
 పితృం రాజ్యం ప్రయ చ్ఛేషాం తత సుఖ మవాప్సుసి ।”

దుర్యోధనా ! నాచే హరింపబడి నీకర్పింపబడిన ఆ మహేశ్వ
 ర్యమును మూఢత్వముచేత నీవు విడిచిపెట్టెదవాయేమి ? నీవు అల్ప
 బుద్ధిచేత ప్రాణత్వాగము చేయుట మంచిపనిగాదు. పాండవులు నిన్ను
 రక్షించి యాదరించినపుడే నీకిట్టి శోకము కలిగినదే. వారు అనాదరణ
 చేసియే యన్నయెడల నీక జెప్పవలసిన దేమున్నది ? నీవు శోకించి
 పాండవులు చేసిన మేలును భగ్నము జేయకుము. వారు నిన్ను
 రక్షించినందుకు నీవు సంతోషించి వారి నాదరింపవలసియుండ విరు
 ధముగా బ్రవర్తించుట యుక్తమా ? నీవు శాంతింపుము. ప్రాణ
 త్యాగము చేయక సంతృప్తుడవై కృతజ్ఞతకలిగియుండి పాండవుల
 రాజ్యము పాండవుల కిచ్చివేసి కీర్తిని, పుణ్యమును బొందుము. పాండవు
 లిప్పుడు చేసిన యీమేలును గుర్తించి వారితో సాభ్యాత్రమును
 వహించి వారిపిల్లయమైన రాజ్యము వారికిచ్చి నీవు సుఖపడుము. అని.
 చ. “కృతము దలంచి చిత్తమున గిల్గిన మంతయు నుజ్జించి న

మృతుల బృథాతినూజాల సమానుషలేజుల బిల్వబలచిత

త్పితృధనమైన రాజ్యము సభీష్టముగా దగ నిమ్ము నీకు నీ

క్షీతివలయంబునం బరమకీర్తియు బుణ్యము గల్గు భూవరా ! (అంధ్రభారతము)

ఈశకునిమాటలకు గాని, అకర్ణునిమాటలకు గాని దుర్యోధనుని
 మరణసంకల్పము మారనేలేదు.

శకుని, నీవు కృతజ్ఞతను చూసి పాండవుల పితృయమైన రాజ్య
 మును వారి కిచ్చివేయు మని బోధింపగా దాని కిష్టపడకపోయె. పోనీ

కర్ణుడు, వారిది వారికిమ్మని గాని, వారియెడ కృతజ్ఞత జూపుమని గాని చెప్పక నిన్ను రక్షించుట వారికి విధి. వారు నీచే రక్షింపబడుచు నీ రాష్ట్రములో నున్న ప్రజలు; నీకు దాసు లయినవారు; నీకు వచ్చిన న్యూనత యేమియు లేదు. అని బోధింపగా దానికి నిష్ప్రపడకపోయె, ఈ రెండుమార్గములకంటె సమాధానపడుటకు మరియొక మార్గము లేదాయె. దుర్యోధను డేల సమాధానపడలేదు ? ఇచ్చట దుర్యోధనాభిప్రాయ మిది—

తాను చచ్చుచే తనకు సమ్మతము గాని, పాండవుల కిచ్చుట సమ్మతము కానందున శకుని మాటలకు సమాధానపడ లేదు. అసంగతములై యుండుటచేగాబోలు కర్ణునిమాటలకు సమాధానపడ లేదు.

అని యసంగతము లెట్లనగా (1) నిన్ను విడిపించుట నీరాజ్యములో నున్నవారికి విధి. అనుమాట అసంగతము. పాండవరాజ్యములోని వాడు దుర్యోధనుడు గాని, దుర్యోధనరాజ్యములోనివారు పాండవులు కారుగనుక. (2) నీచే రక్షింపబడుచున్నవారు పాండవులు అనుమాట అసంగతము. వారు దుర్యోధనునిచే హింసింపబడుచున్నారుగనుక. (3) నీచే రక్షితులగు పాండవులు నిన్ను విడిపించుటలో చిత్రమేమున్నది అను మాట అసంగతము. దుర్యోధనునిచే హింసింపబడు పాండవులు దుర్యోధనుని రక్షించుట చిత్రమేగనుక. (4) నీరాష్ట్రప్రజలైన పాండవులచే నీవు విడిపింపబడిన నీకేమి చింత ? అను మాట అసంగతము. పాండవులయెడ ప్రజాదృష్టికాక ప్రజలమైన శతృత్వదృష్టికలవాడు దుర్యోధనుడగునక. (5) నీకు దాసులయ్యాయండి నీపర్యటనములో నీ వెనువెంట రాకుండుట పాండవులదే తప్పు అనుమాట అసంగతము. ప్రథమమార్గములో తమ్ము ఒడ్డి యోడిపోయి దాసులగుట నిజమయినను ద్రౌపదీదేవిపట్ల దుష్టచతుష్టయము జేసిన దురంతకృత్యములవలన గోచరించిన ఉత్పాతములకు భీతిల్లి ధృతరాష్ట్రుడు ద్రౌపదీదేవి కిచ్చిన వరములుగా పాండవదాస్యవిముక్తి, పాండవరాజ్యప్రాప్తి

మరల గలిగియే వనవాసాజ్ఞాతవాసపణముతోమాత్రమే పునర్ద్యుత మేర్పడినందున పాండవు లిప్పుడు దాసులు కారుగనుక. (6) నీవు పాండవుల సర్వస్వము ననుభవించుచున్నను నేటికి గూడ వారు మరణమునకు సంకల్పింపక జీవితము నిలవబెట్టుకొనలేనా. నీవును అట్లే యుండవలయు ననుమాట అసంగతము. పాండవులు నిరపరాధులు, పుణ్యశ్లోకులు, ధర్మనిష్ఠులు, సత్యసంధులు, కీర్తి కాములు, రాజ్యప్రతిష్ఠితులు, కష్టసహిష్ణువులును; దుర్యోధనుడు మహాపరాధి, పాపసంకల్పుడు, అధర్మనిష్ఠుడు, అసత్యశీలుడు, అర్థకాముడు, రాజ్యలుబ్ధుడు, ఘాతుకస్వభావుడు.

అపకారులయందును ఉపకారుబుద్ధి గలవాడు పాండవులు. ఉపకారులయందును అపకారుబుద్ధి గలవాడు దుర్యోధనుడు. ఇంత భేదమాయీకువురిలో నుండుటనుబట్టి యెన్ని కష్టములకైన తలయొగ్గి పరమశాంతులై, సర్వలోకవండ్యులై, లోకాదర్శజీవనులై, సృతి స్మృతివచనలక్ష్యభూతులై వర్తించిన ధన్యజీవులగు పాండవులవలె పాపాత్ముడు, పాండవనిచ్చేషి, నిషిద్ధవర్తనుడు, లోకసండ్యుడు అగు దుర్యోధనుడు ఇప్పటికిని ప్రాణరక్షకులైన పాండవులపై వైరము తొలగని దుర్యోధనుడు లోకములో తల యెత్తి తిరుగలేడు గనుక.

ఇట్టి అసంగతప్రసంగము కర్ణుని దగుటచేతనే దుర్యోధనుడు సమాధానపడకపోయెను; అని చెప్పవలసియున్నది.

దుర్యోధనుడు చనిపోకుండుటకై చెప్పినవే అయినను పాండవుల యెడ శృతజ్ఞత జూపుము. వారి రాజ్యము వారి కిచ్చివేయుము అని శకుని మాటలలో న్యాయము మున్నది.

కృతజ్ఞతాబుద్ధి లేదు సరికదా తప్పు పాండవులయందే యున్నట్లు కూడ అసంగతముగా ప్రసంగించిన కర్ణునిమాటలలో ఆతని అశక్తి దుర్జనత్వములు స్పష్టమగుచున్నవి. దుర్యోధనుని అశక్తిదుర్జనత్వములమాట చెప్పనక్కరయే లేదు.

—♦ లోకము డగు ధర్మరాజు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనునకు
దురంత మగు వైరము గలిగించుట వింత కాదు.

అను ససంగము-తన్ని రాకరణము ♦—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

1. పాండవులను బంధించి తన కై భవమును జూపబోయిన దుర్యోధనునకు గంధర్వులతో నోడుటకంటె పాండవులు తన్ను రక్షించుటయే దుర్భర మగు పరాభవ మయ్యెను.
2. ధర్మరాజు దుర్యోధనునకు జేసినది మహోపకారమే యనదగి యున్నను నది మానవంతులలో నగ్గగణ్యు డగు దుర్యోధనునకు మహాపకార మయ్యెను.
3. గంధర్వుల బారినుండి తప్పించి యుపకారము చేసిన ధర్మరాజునకు దోడనె రాజ్యభాగ మిచ్చి దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞుడనై జూపుట యుచిత మని సామాన్యముగ దోచునుగాని లోకముడగు ధర్మరాజు చేసిన యీ సందర్భములోని యుపకారము మహామాని యగు దుర్యోధనునకు దురంతమగు వైరమును గలిగించుటయు వింత కాదు.
4. మానవంతు డగు పురుషునకు దైవవశమున దైన్యస్థితి గలిగినప్పుడు విరోధి చేయునుపకారము అపకారకతముకన్న నధిక మనుట అనుభవవిరుద్ధము కానేరదు. కావుననే లోకజ్ఞుడగు ధర్మరాజు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనున కాత్మహత్య చేసికొనవలసినంత యావశ్యకతను సఙ్ఘటించెను.
5. ఇట్టి గొప్ప యుపద సంభవించుటలో గర్హడే మూలకారణమై యుండెనుగదా. నిజమైన స్వామిభక్తి గలవాని కింతకంటె దురంత మగు దుఃఖము వేరొకటి యుండునా? ఎన్నెన్నో మాయోపాయములను బన్ని యెన్నెన్నో యనుచిత కార్యముల నెందరెందరో చేసిన గాని జయింపరాని కర్ణుడు ఇట్లు పాండవులచే జయింపబడిన గంధర్వుల కోడుట నరయగా యుద్ధము నందలి జయపరాజయములు కాకతాళియము లని స్ఫురింపకపోదు. అర్జునుడును నొకప్పుడు కర్ణుడే జయమున కొహటించి “జీవన్ భద్రాజి పశ్యతి” అని పలుకుచు యుద్ధభూమినుండి తొలగిపోయెను గాదె.
6. ఇకల్పమును జీవింపకతీరని కర్ణదుర్యోధనుల కీర్తిశరీరములకు సంభవించిన యీ మాలిన్యమును తేజఃపరిధర్మమున సాధ్య మగునంతవరకైన దుడిచి ప్రకాశింపజేయుటయు నావశ్యక నిష్కళంకమై యున్న శత్రువుల కీర్తిశరీరమునకు సాధ్య మగునంతవరకు మాలిన్యమును గూర్చుటయు వారికి గర్హవ్యములు కాకపోవు. కావుననే కర్ణుడు ధైర్యశాలియై యూరడిల్లి దుర్యోధను నూడింపబోయెను”

ఈ యారంశములను బరిశీలించుము—

ప్రథమాంశము—దుర్యోధనుడు తనవైభవమును జూపి పాండవులను పరాభవించుటకై వెళ్ళగా తనకే పరాభవమైనదని వ్రాసినారు. బాగున్నది, అపరాభవము గంధర్వకృతమానప్రాణహానిరూపము అనుటకు బదులు పాండవులు రక్షించుటయే. అని వ్రాయుట చిత్రముగా నున్నది. ఇది దుర్యోధనునిభావమా? ప్రతివాదులభావమా? దుర్యోధనుని భావమైనయెడల తనకు గలిగిన గంధర్వకృతమానహానిని అంత పరాభవముగా భావించని దుర్యోధనుడు మానవంతు డనబడడుగనుక ద్వితీయాంశములో— “మానవంతులలో నగ్గగణ్యుడు” అని కీర్తించుట తప్పు. రక్షించినవానిని పరాభవించినాడని భావించుట అశక్తి. దుర్జనత్వలక్షణమే కాని మానవంతునికి లక్షణముకాదు.

ఇక ప్రతివాదుల భావ మదియైనపక్షములో నైనను రక్షించుటను పరాభవించుటయనుట లోకవిరుద్ధ మగుటచేతను, పరాభవించెననియే వ్రాయక ధర్మరాజు రక్షించె నని ప్రతివాదులు వ్రాయుట చేతను, రక్షించిన ధర్మరాజును పరాభవించిపట్లు శకునివంటివాడుగూడ చెప్పియుండకపోవుటచేతను అసంగతమగుటచే ప్రథమాంశము నిరస్తమైనది.

ద్వితీయాంశము—ధర్మరాజు చేసినది మహాపకారమే అనదగియున్నదట ! మానవంతులలో నగ్గగణ్యు డగు దుర్యోధనునకు అది మహాపకార మయ్యెనట !

అయితే ధర్మరాజు చేసినది అపకారబుద్ధితో చేసినట్లా? ఉపకారబుద్ధితో చేసినట్లా? అపకారబుద్ధితో చేసినపక్షములో అది మహాపకారమే అనదగియున్నదనుట అసంగతము. ఉపకారబుద్ధితో జేసినదే అను పక్షములో అది మహాపకారం మగుటెట్లు? ధర్మరాజుని మహాపకారమును మహాపకారముగా భావించినట్టి దుర్యోధనుని మానవంతులలో నగ్గగణ్యుడని ప్రతివాదులు వర్ణించుట అయ్యుక్తము.

ఉపకారమును అపకారముగా భావించుట మానవంతుల లక్షణమా ?
దుర్జనలక్షణమా ? కనుక ద్వితీయాంశ మపస్తము.

తృతీయాంశము - గంధర్వలనుండి తప్పించి యుపకారముజేసిన
ధర్మరాజునకు దోడనె రాజ్యభాగమిచ్చి దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞతను
జూపుట యచితమని సామాన్యముగ దోచునట ! కాని తాకికు డగు
ధర్మరాజుచేసిన యీగంధర్వములోని యుపకారము మహామానియగు
దుర్యోధనునకు దురంతమగు వైరమునుగలిగించుటయు వింతకాదట !

ఓహో ! వీరి వాక్యత వింతగా నున్నది. సర్వసామాన్యముగ
దోచునది యేమి ? ఉపకారముజేసిన ధర్మరాజునకు రాజ్యభాగమిచ్చి
దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞతనుచూపుట యచితమనియేకదా ! ఇక విశేష
మేమి ? దుర్యోధనునకు అది దురంతవైరమును కలిగించుటా ? ఆతని
కది వైరోద్దీపక మగుటకు ఆతడు మహామాని యగుట యొక కార
ణమా ? అది తాకికుడగు ధర్మరాజుచేసిన యుపకార మగుట మరి
యొక కారణమా ? అది యీగంధర్వములోని యుపకారమగుట
యింకొక కారణమా ?

అయితే యిన్ని కారణములను బట్టి ధర్మజుని యుపకారము
దుర్యోధనవైరోద్దీపక మయియుండ దుర్యోధనుడు కృతజ్ఞతను జూపుట
యచితమని సర్వసామాన్యముగా నెట్లుతోచుచుండెను ? సర్వసామా
న్యముగా దోచు విషయమునుకాదని అప్రమాణముగా ప్రసంగించుట
సజ్జనలక్షణము కాదుకదా !

ప్రతివాదులు చూపిన కారణము లెట్టివో చూతము - దుర్యో
ధనుడు మహామాని యనదగడని చెప్పియున్నాము. గంధర్వకృతమహా
వమానమును గణింపనివాడు మహామాని యెట్లగును ? పాండవకృత
మానరక్షణమునకు ప్రకోపించువాడు మహామాని యెట్లగును ?

ఉపకారము చేసిన ధర్మజుడు తాకికుడట ! దీని కర్థము చతు
రాంశములొ “లోకజ్ఞు డగు ధర్మజుడు” అను వాక్యమునుబట్టి లోకజ్ఞు

డన్నమాట. ఇప్పుడు ఇహపరలోకజ్ఞానముకలవాడు లోకజ్ఞుడనబడును. ఆ యిహపరలోకజ్ఞానము గలవారే పుణ్యాత్ములనబడుదురు. అట్టి లోకజ్ఞుడు ధర్మజుడాయె. అట్టి ధర్మజుడు చేసినది ఉపకారమాయె. దాని నపకారమనుట యెట్లు? అది వైరోద్ధీపకమనుట యెట్లు? లోకజ్ఞానము గల ధర్మజుడు చేసిన మహోపకారమును మహోపకారమని లోకజ్ఞానము లేనివాడే అనుకొనవలయును.

ఆయుపకారము ఈసందర్భములోని గయ్యె నట! ఏసందర్భములోనిది? పాండవులను సరాభవింపజలచి వెళ్ళిన సందర్భములోనిది; గంధర్వకృతమానప్రాణహానిసందర్భములోనిది; కర్ణుడంతటివాడు పలాయనమైపోయిన సందర్భములోనిది; కులకాంతలను మానహానికరముగా ఎత్తుకొనిపోవుచున్న సందర్భములోనిది; దుర్యోధనుడు బంధింపబడి తీసికొనిపోబడుచున్న సందర్భములోనిది. ఇట్టి సందర్భములోని యుపకారము దుర్యోధనునకు ఆపాండవులయందే వైరోద్ధీపకమగుట దుర్జనలక్షణమా? సజ్జనలక్షణమా? దుర్యోధనున కది వైరమును కలిగించుట వింతకాదనుచు దుర్యోధనుని వెనుక వేసికొని ప్రసంగించుట, పాండవుల యోగ్యతను నిరాకరించుట ప్రతివాదులకు భావ్యమైన పని కాదు. ఇట్టి కుకల్పనలతో సర్వసామాన్యముగ దోచునట్టి అనగా లోకప్రసిద్ధమైనట్టి కర్ణదుర్యోధనుల దుర్వృత్తిని సమర్థింపబూనుట యుక్తికి, ప్రమాణమునకు, లోకప్రసిద్ధికిగూడ విరుద్ధమగుటచే హేయము. “కాగల కార్యమును గంధర్వులే తీర్చినారు” అన్నది లోకప్రసిద్ధము. కనుక తృతీయాంశము నిరస్తము.

చతురాంశము—మానవంతునకు దైవవశమున దైవస్థితి గలిగినపుడు విరోధి చేయు నుపకారము అపకారమాకన్న నధికమనుట అనుభవవిరుద్ధము కానేరదట! కావుననే లోకజ్ఞుడగు ధర్మజుడు చేసిన యుపకారము దుర్యోధనున కాత్మహత్య చేసికొనవలసినంత యావశ్యకతను సంఘటించెనట!

అయితే దుర్యోధనునకు అదైన్యస్థితి దైవవశమున గలిగిన దనవలెనా? దుర్బుద్ధివశమున గలిగిన దనవలెనా?

సద్బుద్ధితో ప్రవర్తించువానికి అనర్థము ఎప్పుడైన ప్రాప్తించు పక్షములో అది దైవవశమున గలిగిన దనవలయును. దుర్బుద్ధితోనే ప్రవర్తించువానికి ప్రాప్తించిన అనర్థము దుర్బుద్ధివశమున గలిగిన దనియే అనవలయును. ఇది లోకమర్యాద.

దైవవశ మను మాటకు అదృష్టవశ మని యర్థము. అనర్థావహము కాని దృష్టకారణసామగ్రి యుండగా అనర్థము కలిగినపుడు అది యదృష్టకారణవశ మనబడును. దుర్బుద్ధ్యాదిరూపదృష్టకారణముతోడనే ప్రవర్తించినపుడు కలిగిన అనర్థము దుర్బుద్ధివశ మనబడునే గాని దైవ (అదృష్ట) వశ మనబడదు.

“అహో నార్హ మిదం కర్మ కష్టం దుశ్చరితం కృతమ్ ।

స్వయం దుర్బుద్ధినా మేహ జ్యేన ప్రాప్తోఽస్మి సంశయమ్ ॥”

అనుచు అనర్థమైన యీపనిని దుర్బుద్ధితో స్వయముగా జేసి యీ ప్రాణసంకటములో బడితిని. అని దుర్యోధనుడు స్వయంకృతాపరాధమని చెప్పగా— ప్రతివాదులు దానిని దైవవశ మని సవరించుట నింద్యము.

కనుక దుర్యోధనునకు అదైన్యస్థితి దైవవశమున గలిగిన దనుట తప్పు. ఆతడు మానవంతు డనుటగూడ తప్పే అని చెప్పియున్నాము.

ఇక “విరోధి చేయు సుపకారము” అను మాట యున్నది— విరోధియే అయినయెడల నాతడు చేసినది యుపకార మెట్లగును? అది యుపకారమే అయినయెడ ఆచేసినవాడు విరోధి యెట్లగును? కనుక నీవాక్యము విరుద్ధము. ఇంకొకటి— “మానవంతునకు ... విరోధిచేయు సుపకారము” అనువాక్యములో దుర్యోధనునకు ధర్మజుడు విరోధియని తేలినను, ధర్మజునకు దుర్యోధనుడు విరోధి యని లేదు కనుకనే ఆ వాక్యములోని ఉపకారము అనుమాట సంగతమయినది. విరోధి విరోధికి అపకారముచేయుటగాని, యుపకారముచేయుట సంభవముగాదు.

ధర్మజుడు చేసినది ఉపకారమని ప్రతివాదులే వ్రాసినారు. కాబట్టి దుర్యోధనుడు ధర్మజునకు విరోధి కాడని తీరవలెను. అందుచేతనే ధర్మజునకు అజాతశత్రునామము సార్థకము.

ఇట్టి స్థితిలో దుర్యోధనునకు జేసినది యుపకారమై యుండ, ఆ చేసిన ధర్మజుడు దుర్యోధనునియందు విరోధిభావము లేనివాడై యుండ “అట్టియుపకారము అపకారశతముకన్న నధికమనుట అనుభవ విరుద్ధముకా”దనుట సంద్యము. అది దుర్యోధనునివంటివానికి అనుభవ సిద్ధమేమో కాని, సర్వసామాన్యముగా అనుభవసిద్ధమనుట తప్ప. అట్టి ధర్మజునిచే యావిధమైన యుపకారమును బొందిన దుర్యోధనుడు తరువాతదాని సపకారశతముకన్న సధికముగా భావించి యాత్మహత్య జేసుకొనడలచుటే యాతని యశక్తిదుర్జ్జనత్వములను వెల్లడించుచుండ ఆదుర్యోధనకృత్యములను సమర్థింపబూనుట అశక్యమగుటచేతను, ప్రతి వాదులుచేసిన కల్పనలు నిలువకపోవుటచేతను చతుర్థాంశమునిరస్తము.

పంచమాంశము—“ఇట్టి గొప్ప యాపద సంభవించుటలో కర్ణుడే మూలకారణమై యుండెనుగదా” ఔను, “నిజమైన స్వామిభక్తి గలవాని కింతకంటె దుఃఖము వేరొకటి యుండునా”

ఉండదు. ఇది తన కట్టి యాపద కలిగినప్పుడును, తాను ప్రోత్సహించినవానికి గలిగినప్పుడును ఉద్ధతు డగువాని కెల్ల గలుగునట్టి దుఃఖమే కనుక “స్వామిభక్తి గలవానికి” అని పేజేషించుట వ్యర్థము. దుష్కార్యములలో దుర్యోధనుని ప్రోత్సహించు కర్ణునిది స్వామిభక్తి యనుట విరుద్ధము కూడను.

సహజపాండవవిద్వేషి యగు కర్ణుడు అట్టి దుర్యోధనునితో నేకమై యుండుట స్వామిభక్తియూ? పాండవరాజ్యాక్రమణరూపమైన అర్థసంబంధముతో దుర్యోధను నాశ్రయించియున్న కర్ణునిది స్వామిభక్తియూ? కనుక విరుద్ధము.

“కర్ణుడు పాండవులచే జయింపబడిన గంధర్వులకోడుట జూడగా

యద్ధమునందలి జయపరాజయములు కాకతాళియము లని స్ఫురింపక పోదట!"

అకర్ణు డెట్టివాడు?—“ఎన్నెన్నో మా యోషాయములను బన్ని యెన్నెన్నో యనుచితకార్యముల నెంద రెందరో చేసినగాని జయింప రాని కర్ణుడట!”

అయితే మత్స్యయంత్రభంజనానంతరము పార్థునిపై డీకొని యోడిపోయిన కర్ణునిపట్ల మా యోషాయములుగాని, అనుచితకార్యములుగాని యేమి చేయబడినవి? ఉత్తరగోగ్రహణకాలములో పార్థున కోడిపోయిన కర్ణునిపట్ల అవి యేమి చేయబడినవి? పార్థునివలన కర్ణ పరాజయము స్వాభావికమే.

ప్రతివాడు లన్న మా యోషాయములు, అనుచితకార్యములు పాండవులపట్ల కర్ణాదు లవలంబించినవే.

భీమసేనునకు విషముపెట్టి గంగలో బడవేసినవా రెవరు? పాండవహత్యకై లాక్ష్యహనిర్మాణాదిఘోరకార్యములు చేసినవా రెవరు? కపటమృతమున పాండవసర్వస్వమును హరించినవా రెవరు? ద్రౌపదీదేవిపట్ల అనుచితకార్యములు చేసినవా రెవరు? వనవా సాజ్ఞాతవానరూపకుటిలపగములతో పాండవులను అరణ్యముల పాలు చేసి వారిరాజ్యమును చేపట్టినవా రెవరు? అరణ్యములో వారిపాట్లు వారే పడుచుండ వారిని దుఃఖపెట్టదలచి ఘోషయాత్రావ్యాజమున తరలివచ్చినవా రెవరు? దుర్వాసోమహర్షి నారాధించి సంతోషపెట్టి వనవాసులైన పాండవులను శాపహతులను జేయింపదలచి ఆమహర్షిని పాండవులయొద్దకు బంపినవా రెవరు? (ఈవిషయము ముందు విశదీకరింపబడును) ఇట్టి యకార్యములనే ఆదినుండియు కర్ణాదులు చేయుచువచ్చినారు. పాండవు లేమియు జేసి యెరుగరు. ప్రకృతము పకు వత్తము.

కర్ణాదుల కుటిలకృత్యములనుబట్టియే కర్ణాదులను వించిన పరా క్రిమము పాండవుల దని ధృవ మగుచున్నది. ప్రతివాదులు- 'కర్ణుడు గంధర్వులకోడుట' అనిమాత్రమే అనక 'పాండవులచే జయింపబడిన గంధర్వుల కోడుట' అనుటవలన కర్ణుడు గంధర్వుల కోడుటలో వీరికి గలిగిన చింతకంటె ఆగంధర్వులను పాండవు లోడించుటలో హెచ్చు చింత కలిగినట్లు కనబడుచున్నది. ఆగంధర్వులను పాండవులు జయిం పనినాడు మన దుర్యోధనుడే లేడు.

ఆకర్ణు డట్లు ఓడుట జూడ యుద్ధమునంతటి జయపరాజయములు కాకతాళీయములని అనిపించుచున్న దన్నారు. కాకతాళీయము లను మాటకు అదృష్టాధీనములని యర్థమే. ఈమాట ఎన్నడును, ఎవ్వనికిని యోడిపోనట్టివాడు తనకంటె దుర్బలునకు ఒకప్పు డోడుట తటస్థించె నేని అప్పు డనవలసినమాట. ఈ కర్ణుడు పాండవులచే జయింపబడిన వారి కోడిపోవుట, యిది యొక్కటేకాదు, పాండవజిత్తుడైన ద్రుపద మహారాజునకనూ ఓడిపోయినాడు. అనహాయుడై యుండ్లి యోడిపోవుట కాదు. కౌరవవీరసహితుడై యోడిపోయినాడు. చూడుడు—

ఈమారాశ్రువిద్యాప్రదర్శనానంతరము గురుదక్షిణగా ద్రుప దుని బట్టి తేచ్చుటకై ద్రోణాచార్యాజ్ఞ దీసికొని అహమహమితో వెళ్ళిన కౌరవులలోని ప్రముఖులను—

“నృధమ త్తా న్యనీకాని తత్క్షణా దేవ భారత ।

దుర్యోధనం వికర్ణం చ కర్ణం చాపి మహాబలమ్ ॥”

ద్రుపదమహారాజు వీడించి పారదోలెను. అందులో కర్ణు డొకడు.

అంధభారతము—“ఇట్లు పాంచాలు బాణవృష్టికి నిలువోపక కురుకుమా రులు... శఙ్ఖచఙ్గి పాండవులయొద్దకుం బఱచెంచిన”

తరువాత పాండవుల కాద్రుపదు డోడిపోయినాడు. ఇట్లు పాండవజితుల కోడిపోవుచుండుట, పార్థుని కోడిపోవుచుండుట కర్ణునకు సార్వదికమై యుండ నది కాకతాళీయ మనుట అయ్యుక్తము.

ఇక “అర్జునుడును ఒకప్పుడు కర్ణుడేడమున కోహించి “జీనకా

భద్రాణి పశ్యతి" అని పలుకుచు యుద్ధభూమినుండి తొలగిపోయెను గాదె" అనుమాట యున్నది. ఈవిషయము కర్ణార్జునయుద్ధనిరూపణ సంక్షర్భములో ముందు వివరింపబడును.

ప్రతివాదియతప్రకారము చూచినను పార్థుడు కర్ణుని తేజమునకు బెదిరి యుద్ధభూమినుండి తనకు దానె తొలగిపోయె నని వ్రాసినారు గాని కర్ణార్జునద్వంద్వయుద్ధమునుండి తొలగిపోయినట్లు గాని, కర్ణునిచే పారదోలబడి తొలగిపోయినట్లుగాని వ్రాయలేదు. కర్ణుడుమాత్రము దుష్ప్రపదపార్థగంధర్వులచే ద్వంద్వయుద్ధములో పారదోలబడినవాడే, కనుక జయోపజయములు కాకతాళీయము లని, కర్ణుని యపజయ ముట్టిదే యని, దానికి పార్థుని తిరోగమనము నిదర్శనముని ప్రతివాదులు వ్రాయుట అసంగతము.

ప్రతివాదు లన్నట్లు "జీవక భద్రాణి పశ్యతి" జీవించుట శుభావహమని పార్థు డనినాడు. మరణించుటే శుభావహమని దుర్యోధను డనినాడుకద ! తనపట్టు తాను విడువక దుర్యోధ్ధిత్తో సంచరించు దురాశాగ్నిస్తుడైన దురభిమాని ఆశాభంగమైనపుడు తలయెత్తి లోకములో దిరుగలేక మరణింపదలచును. సుజను డట్లు తలపడు.

మొత్తముమీద కర్ణునిపరాజయము కాకతాళీయము కానేరదు. ఆతనికి గలుగు జయము కాకతాళీయము. కనుక పంచమాంశము నిరస్తమైనది.

షష్ఠాంశము—కర్ణ దుర్యోధనుల కీర్తిశరీరములకు గలిగిన యీ మాలిన్యమును తుడిచి ప్రకాశింపజేయుటయు, నావఱకు నిష్కళంకమై యున్న శత్రువుల కీర్తిశరీరమునకు మాలిన్యము గూర్చుటయు వారికి గర్తవ్యములు గాకపోవట !

వీరు ఈ వ్రాతలో కర్ణ దుర్యోధనులవి కీర్తిశరీరములన్నారు. వానికి మాలిన్యము అనగా గంధర్వపరాజయము, పాండవరక్షణము అను మాలిన్యము కలిగినదన్నారు. దానిని తుడిచి ప్రకాశింపజేయుట

వారికి గర్తవ్యమే అన్నారు. పరాజయమాలిన్యము వారి కెప్పుడు నున్నదే. అది వారి యుత్తరోత్తరచర్యలలో ఘనీభవించిపోయినదే. ఏమి తుడిచివేయబడినది? మఱియు కర్ణదుర్యోధనులవి కీర్తిశరీరములా? పరశ్చేత్రావిత్రాపహారపాండవహత్యోద్యమాదికృత్యములను బట్టి సంభవించినవేనా అవి? అట్టి కృత్యములచే సంభవించినవి కీర్తిశరీరములైనపక్షములో అపకీర్తిశరీరము లేకృత్యములచే సంభవించును?

పాండవులది కీర్తిశరీరమనియే అన్నారు. అది యావఱకు నిష్కళంకమే అన్నారు. దానికి మాలిన్యముగూర్చుట కర్ణదుర్యోధనులకు కర్తవ్యమే అన్నారు. పాండవుల కీర్తిశరీరము ఆవరకెకాదు, ఈవరకు నిష్కళంకమే. ప్రతివాదుల అసంగతప్రసంగములు ఆకీర్తిశరీరమును కళంకిత మెన్నడును జేయలేవుగనుక పాండవుల కీర్తిశరీర మేవరకయిన నిష్కళంకమే. కర్ణదుర్యోధను లాకీర్తిశరీరమునకు మాలిన్య మేమి కూర్చగలిగినారు? కనుక వప్రాంశము గూడ నిరస్తమైనది. ఘోషయాత్రలో పాండవులు మానప్రాణరక్షణమూలమున దుర్యోధనునకు మహోపకారము చేసినా రనునది సారాంశము.

—: దైత్యదానవులు దుర్యోధనుని మరణింపకుండజేసి నిన్ను నమ్ముకొనియే మే మున్నామని చెప్పి నరకాసురునిఆత్మ కర్ణనియం దావిప్రమగు నని చెప్పి హేచ్ఛరించుట :—

దుర్యోధనుడు మరణమునకు కృతనిశ్చయమై దర్భలు పరచుకొని కూర్చుండిననాటిరాత్రి దేవతలచే నిర్జితులై శతాశవాసులై యున్న దైత్యదానవులు ఆదుర్యోధనుని తమయొద్దకు రప్పించుటకై ఘోషప్రక్రియను అధర్వవేదోక్తపద్ధతిని నడిపి దానినుండి కృత్యను (ఆజ్ఞాకరీదేవతా) ఆవిర్భవింపజేసి దుర్యోధనుని యిచ్చుటకు దీసికొని రమ్మని నియోగింప నాటిరాత్రి ఆకృత్య ఆతని నవలీలగా నచ్చుట ప్రవేశపెట్టినది. ఆశ్లోకము లివిగో—

“అథ తం నిశ్చయం తస్య బుద్ధ్యా దైతేయదానవాః ।
 సాతాలవాసినో రాద్రాః పూర్వం దేవై ద్వినిర్జితాః ॥
 తే స్వపక్షక్షయం తం తు జ్ఞాత్వా దుర్యోధనస్య జై ।
 అవ్యసాయ తదా చక్రః కర్మ జైతానసంభవమ్ ॥
 టీ! జైతానసంభవం అగ్నివిస్తారసాధ్యం నవకుండాదివిధాన మాధర్వణికం,
 న తు త్రయిరూపమ్ ।

“కర్మసిద్ధౌ తదా తత్ర జృంభమాణా మహద్భుతా ।
 కృత్యా సముత్థితా రాజన్ కిం కరోమితి చాబ్రవీత్ ॥
 అహం దైత్యాశ్చ తాం తత్ర సుప్రీతే నాంతరాత్మనా ।
 ప్రాయోపవిష్టం రాజానం ధార్తరాష్ట్ర మిహనయ ॥
 సమాదాయ చ రాజానం పరివేశక రసాతలమ్ ॥”

అట్లు ప్రవేశపెట్టబడిన దుర్యోధనుని చూచి— (ఆంధ్రభా.)

“ప్రీతులై వారు వానిం గొగలించుకొని కుశలం బడిగి యిట్లనిరి. అయ్యో !
 నీవు కూరుండవు... ఇట్టి సాహసం బేల చేసితివి ... నీ వఖిలధర్మార్థయశోభోగ
 నాశంబైన యీదుర్విచారంబు విడువుము. ధైర్యంబును బ్రీతాపంబును బాటించు
 వుము. శత్రుజనభంజనంబు సేయుము. నీవు మనుష్యమాత్ముండవు గావు”

“భో స్సయోధన రాజేన్ద్ర భరతానాం కులోద్భవా ।
 అకాన్క్షీ స్సాహస మిదం కస్మా తప్రియోపవేశనమ్ ॥
 కూయతాం తు ప్రభో తత్త్వం దివ్యతాం చాత్మనో నృప ।
 నిర్మాణం చ శరీరస్య తతో ధైర్య మవాప్నుహి ॥
 పురా త్వం తపసా స్యాభి ర్భ్రా రాజన్ మహేశ్వరాత్ ।
 పూర్వకాయ శ్చ సర్వ స్తే నిర్మితో వజ్రసంచయైః ॥
 అస్త్రై రభేద్య శృస్తై శ్చాప్యధఃకాయశ్చ తేనఘ ।
 కృతః పుష్పమయో దేవ్యా రూపతః స్త్రీమనోహరః ॥
 ఏవ మిశ్వరసంయుక్త స్తవ దేహో నృపాత్తమ ।
 దేవ్యా చ రాజకాన్తుల దివ్య స్త్వం హి న మానుషః ॥
 తదలం తే విషాదేన భయం తవ న విద్యతే ।
 సహాయార్థం చ తే వీరా స్సంభూతా భువి దానవాః ॥
 భీష్మద్రోణకృపాదీంశ్చ ప్రవేక్ష్యం త్యపరేన సురాః ।
 యై రావిష్టా ఘృణాం త్యక్త్వా యోత్యస్తే తవ వైరిభిః ॥
 నిస్సేహో దానవా విష్టా స్సమాకాన్తేన్ద్రరాత్మని ।

ప్రహరిష్యన్తి వివశాః స్నేహ మత్సృజ్య దూరతః ॥
 దైత్యరక్షోగణా శ్చైవ సఙ్ఖాతాః క్షత్రయోనిషు ।
 యోత్యన్తి యుధి విక్రమ్య శత్రుభి స్తవ పార్థివ ॥
 యచ్చ తేఽస్తర్గతం వీర భయ మర్జనసంభవమ్ ।
 తత్రాపి విహితోఽస్మాభి ర్వశోపాయోఽర్జునస్య జై ॥
 హతస్య నరకస్యాత్మా కర్ణమూర్తి మహాశ్రితః ।
 తద్వైరం సంస్మరన్ వీర యోత్యతే కేశవాఽర్జునా ॥
 స తే విక్రమశౌఢీరో రణే పార్థం విజేష్యతి ।”

సుయోధనా! నీ విట్టి సాహసము చేయుట మంచిది కాదు. నీ యుత్పత్తి, నీ శరీరనిర్మాణము ఎట్టిదో చెప్పుచున్నాము వినుము.

దేవనిర్జ్జతులమైన మేము తపస్సు చేసి మహేశ్వరునివలన నిన్ను సంపాదించుకొనినాము. నీశరీరనిర్మాణము మహేశ్వరునిచే జేయబడినది. ఆనిర్మాణములో నీనాభికి పైభాగము వజ్రమయమై శస్త్రాస్త్రముల కభేద్యమై యుండునట్లును, దిగువభాగము పుష్పకోమలమై యుండునట్లును, రూపము స్త్రీజనమనోహరమై యుండునట్లును నిర్మింపబడినది. ఇట్లు పరమేశ్వరీపరమేశ్వరులచే సంయోజన చేయబడిన దివ్యస్వరూపుడవుకాని నీవు మనుష్యమాత్ముడవు గావు.

నీవు చింతగాని, భయముగాని పెట్టుకొనవలసిన పని లేదు. నీకు సహాయార్థమై దానవవీరులు లోకములో జన్మించియున్నారు.

మరికొంద రసురులు భీష్మద్రోణకృపాదులను ఆవేశింతురు. వారి యావేశమున నిర్దయులై భీష్మాదులు నీశత్రువులనుసంహరింతురు.

దైత్యదానవులు కొందరు క్షత్రియజన్మము లెత్తియున్నారు. వారందరు నీకు సహాయపడుదురు. నీ కర్జునభయ మేదికలదో దానిని బోగొట్టుటకై అర్జునవధోపాయమునుగూడ మేము నిశ్చయించి యున్నాము. శ్రీకృష్ణమాతృదైవ నరకాసురుని ఆత్మ కర్ణునియం దావేశించి యుండి వెనుకటి పగను దీర్చుకొనదలచుచు కృష్ణార్జునులను ప్రతిఘటించును. పరాక్రమశాలి యగు కర్ణుడు పార్థుని జయించును.

“అనపత్నా త్వయా హీయం భోక్తవ్యా వసుధా నృప ।

విసప్నే త్వయి చాస్మాకం పక్షో హీయేత కారక ॥

త్వ మస్మాకం గతి ర్నిత్యం దేవతానాం చ పాండవాః ।”

నీవు నిస్సపత్నముగా భూమండల మనుభవింపుము. నీవు మరణించినయెడల మా దైత్యదానవసక్షమే పడిపోవును. దేవతాపక్షమునకు పాండవులు దిక్కు. మాకు నీవు దిక్కుయియున్నావు.

ఈ విధముగా దైత్యదానవవర్గము దుర్యోధనుని పురికొల్పి ఆతనిబుద్ధిని స్థిరపరచినతరువాత దుర్యోధనుని ఆకృత్య యథాస్థానమున ప్రవేశపెట్టి యంతర్ధాన మయ్యెను.

“న చాచచక్షే కన్త్రుచి దేత ద్రాక్షా నుయోధనః ।”

ఈవృత్తాంత మెవ్వనికిని దుర్యోధనుడు చెప్పనేలేదు. తన మనస్సులో బెట్టుకొని పాండవులను తప్పక జయింతు నని దృఢముగా నమ్మినాడు.

“కర్ణోఽప్యవిష్టచిత్తాత్మా నరక స్యాంతరాత్మనా ।

అర్జునస్య వధే క్రూరాం కరోతిస్మ తదా మత్తిమ్ ॥

భీష్మద్రోణకృపాద్యాశ్చ దానవాక్రాంతచేతసః ।

న తథా పాండుపుత్రాణాం స్నేహవంతో విశాంపతే ॥” (వన. అ. 252)

కర్ణుడు నరకాసురుని యాత్మచేత ఆవిష్టచిత్తుడై అర్జునుని వధించుటలో క్రూరబుద్ధిని వహించియుండెను. భీష్మద్రోణకృపాదులు దానవావిష్టచిత్తులయి పాండవులయెడ పూర్వమున్నంత ప్రీతి లేకుండ వర్తింప నారంభించిరి.

ఆరాత్రి అట్లు గడచిపోగా మరునాడు ప్రాతఃకాలమున దుర్యోధనునియొద్దకు వచ్చి కర్ణుడు బోధించెను. తుదకు శపథము చేసి పలికెను.

“సత్యం తే ప్రతిజానామి వధిష్యామి రణేఽర్జునమ్ ।

గతే త్రయోదశే వర్షే సత్యేనాయుధ మాలభే ॥”

పదుమూడవ సంవత్సరము గడచినతోడనే రణరంగముం దర్జునుని వధించితిరెదను. ఇదిగో ఆయుధమునుబట్టి ప్రమాణము చేయుచున్నాను. అని. అప్పుడు దుర్యోధనుడు సమాధానపడి సపరివార

ముగా హస్తినాపురములో ప్రవేశించెను. కౌరవపక్షీయులు ఆసుర తత్త్వమునకు జెందినవా రనియు, పాండవపక్షీయులు దైవతత్త్వము నకు జెందినవా రనియు సారాంశము.

ఈకర్ణశపథమును, దుర్యోధనోత్సాహమును జూడ వీరు పునర్ద్యూతములో బెట్టిన పణములోని రహస్యము—ద్వాదశవత్సరవన వాసములో పాండవులకు అవశ్యము పొందవలసిన కలిగితిరు ననియు, ఒకవేళ దాటినను అజ్ఞాతవాసములో అవశ్యము తెలియబడదుగునుక మరల వనవాసము, అందు పొందవలసిన అయితిరు ననియు దురాలోచనమే కాని, ఆపై వారిది వారి కిచ్చు సంకల్ప మెంతమాత్రము లేదనియు, కనుకనే కర్ణుడు త్రయోదశవర్షము గడిచిన వెంటనే సంభవించు యుద్ధములో పార్థుని వధింతు నని శపథము చేసెననియు, స్పష్టముగా గనబడుచున్నది. కనుకనే వీరు దుష్టచతుష్టయముగా గణింపబడినారు.

—: ఘోషయాత్రాపరాధవమును గూర్చి చేసిన భీష్ముని పరామర్శపై కర్ణుడలిగి చేసిన దిగ్విజయము, దుర్యోధనుని విష్ణు యాగాచరణము—కర్ణశపథము :—

ఘోషయాత్రానుండి పాండవరక్షీతుడై హస్తినాపురమందు ప్రవేశించిన దుర్యోధనునితో భీష్ము డిల్లనెను—ఆతపోవనము నకు మీరు వెళ్ళవద్దని నేను చెప్పినను నీవు వినక అక్కడకు వెళ్ళి గంధర్వులచే బలాత్కారమున బట్టికొనబడి ధర్మాత్ములైన పాండవులచేత విడిపింపబడితివికదా ! గంధర్వయుద్ధములో కర్ణుడు పలాయనముచేసెనుకదా ! కర్ణునియొక్కయు, మహాత్ములైన పాండవులయొక్కయు పరాక్రమములు నీకు ప్రత్యక్షమైనవికదా !

“తస్మా దహం త్మమం మన్యే పాండవై సై ర్మహాత్మభిః ।

సంధిం సంధివిదాం శ్రేష్ఠ కులస్యాఽస్య వివృద్ధయే ॥”

కనుక నీవు ఆపాండవులతో సంధి జేసికొనుట యీ కురువంశమునకు ఔమకరము; అని.

ఈభీష్ముని మాటలు విని దుర్యోధనుడు నవ్వి యచ్చటినుండి లేచిపోయెను. ఆతని వెంట కర్ణశకునిదుశ్శాసనులును లేచి వెళ్ళిరి. వారివైఖరి జూచి భీష్ముడు ఖిన్నుడై అచ్చటినుండి వెళ్ళిపోయెను. భీష్ముడు వెళ్ళినతోడనే మరల అక్కడకే దుష్టచతుష్టయము చేరి మనకు కర్ణవ్య మేషని యాలోచించుటలో కర్ణు డిట్లనెను—

“భీష్మైస్మా నిన్దతి సదా పాండవాంశ్చ ప్రశంసతి ।

ఆనుజానీహి మాం రాజన్ సభృత్యబలవాహనమ్ ॥

జేష్యామి పృథివీం రాజన్ సశైలవనకాననామ్ ।

జితా చ పాండవై ర్భూమి శ్చతుర్భి ర్బలశాలిభిః ॥

తా మహం తే విజేష్యామి ఏక ఏవ న సంశయః ।

సంపశ్యతు మదుర్బుద్ధి ర్భీష్మః కురుకులాధమః ॥

అనిన్ద్యం నిన్దతే యో హి ఆప్రశంస్యం ప్రశంసతి ।

స పశ్యతు బలం మే ద్య ఆత్మానం తు విగర్హతు ॥”

దుర్యోధనా ! భీష్ముడు మనల నెప్పుడును నిందించుచుండుట, పాండవులను ప్రశంసించుచుండుట ఆతనికి సహజమైపోయినది. నీవు నాకనుజ్ఞ నిమ్ము. పాండవులు నలువురు జేసిన దిగ్విజయము నేనొక్కడనే నిస్సంశయముగా జేసివచ్చెదను. నిందింపదగనివానిని నిందించుచు, ప్రశంసించదగనివానిని ప్రశంసించుచు దుర్బుద్ధికలిగి కురుకులాధముడై యున్న భీష్ముడు నాబలమును జూచి తన్ను దాను నిందించుకొనవలయును. అని.

ఈకర్ణుని మాటలకు దుర్యోధనుడు హర్షించి యనుజ్ఞ నీయగా సేనలతో శుభమువహార్తమున బయలుదేరి దిగ్విజయము చేసి కర్ణుడు వచ్చెను. దుర్యోధనుడు కౌగలించుకొని కర్ణ విజయమును చాటింపజేసి యాకర్ణునితో నిట్లనెను—

“య స్మ భీష్మ స్మ చ ద్రోణా స్మ కృపా స్మ చ బాహ్లికాత్ ।

పాప్రవా నస్మి భద్రంతే త్వత్తః పాప్రం మయా హితమ్ ॥

మహా చ కి ముక్తేన శ్రుణు కర్ణ కవో మమ ।

సనాతోఽస్మి మహాబాహో త్వయా నాథేన సత్తమ ॥

సహి తే పాండవా స్సర్వే కలా మర్హంతి యోధకీమ్ ॥”

భీష్మునివలన, ద్రోణాచార్యునివలన, కృపాచార్యునివలన, బాహ్లికునివలన పొందినవి విశేషము నాకు నీవలన పొందినవి. మహానీయా! నాకు నీవే నాధుడవు. పాండవులు నీకేమాత్రము జాలరని.

ఈకర్ణుని దిగ్విజయము పాండవజితులైన క్షత్రియులను జయింపగా పొందినదే! అట్టిస్థితిలో పాండవులు కర్ణునకు సరిపోరని దుర్యోధను డనుటలో అర్థమేమి? పాండవజితులగు గంధర్వుల కోడిపారిపోయిన కర్ణుని వృత్తాంతమును భీష్ముడు డుద్ఘాటింప చేసి దిగ్విజయము జేసి యాదుర్బుద్ధి యగు భీష్ముడు దుఃఖపడునట్లు చేసెననియు, భీష్ముడు కురుకులాధము డనియు కర్ణు డనుటలో అర్థమేమి? ఆగంధర్వులను గాని, ఆపాండవులను గాని జయించి యామాట జెప్పినచో అర్థముండునేమో! కనుకనే వీరు దుష్టులలో పరిగణింపబడినారు. ప్రకృతమునకు వత్తము.

కర్ణు డట్లు దిగ్విజయము జేసి తెచ్చిన ధనము దుర్యోధనున కర్పించినతరువాత దుర్యోధనుడు కర్ణునితో నిట్లనెను—

యుధిష్ఠిరుని రాజసూయము జూచిన నాకు రాజసూయము జేయు సంకల్పము కలిగినది. దానిని నీవు నిర్వహింపజేయవలయును, అని. ఆమాటకు కర్ణుడు హర్షించినమీద తనపురోహితుని బిలిపించి దుర్యోధను డిట్లు పలికెను—

“రాజసూయం కృతుశ్శ్రేష్ఠం సమాప్తమదక్షిణమ్ ।

ఆహర త్వం మమ కృతే యథాన్యాయం యథాకృమమ్ ॥

స ఏవ ముక్తో నృపతి మువాచ ద్విజసత్తమః ।

న స శక్యః కృతుశ్శ్రేష్ఠో జీవమానే యుధిష్ఠిరే ॥

అపార్థం కారవశేన కులే తవ నృపాత్తమ ।

దీర్ఘాయుః క్షీణతి చ మే ధృతరాష్ట్రః పితౄ తవ ॥

అత ఇహాపి విరుద్ధ స్తే కృతు కేవ నృపాత్తమ ।

టీ॥ జీవమానే ఇతి । ఏకస్మిన్ కులే ద్వౌ రాజసూయా న భవత ఇతి వా ।

తస్మిన్నజిత ఇతి వా భావః । సచ శత్రు ర్న తప్రతిఃస్వస్యాకం కాచిదస్తి ।

ద్యూతేన చ జితోఽస్త్రైవేత్యాశంక్యాహ—దీర్ఘాయు రితి । పిత ర్యకృతరాజ
నూయే జీవతిసతి స్వయం తం న కుర్యా దిత్యర్థః ।

అన్తస్య పితు రనధికారాత్ తత్సత్త్వం యద్యప్యధికారప్రతిబద్ధకం న భవతి,
కింతు యుద్ధిష్ఠిరజయా సామర్థ్య మేవ । తథాపి తత్కిర్తయితు మశక్య మిత్యేత
దుదాహృతమ్ । తథా చ వక్ష్యతి—“హతేషు యుధి పార్శ్వేషు రాజనూయే
తథా త్వయా । అహృతేఽహం సరశ్రేష్ఠ త్వం సభాజయితా పునః ॥” ఇతి ।

పురోహితోత్తమా ! నీవు నాచే యథావిధిగా రాజనూయ
యాగము జేయుపవలయును. అని కోరగా పురోహితు డిట్లనెను—
నీవు రాజనూయము చేయుటకు రెండు చిక్కులున్నవి. (1) నీవంశ
ములో రాజనూయముజేసిన యుద్ధిష్ఠిరుడు జీవించియుండ నీవుచేయుట
శక్యముకాదు. (2) రాజనూయముచేయని తండ్రి జీవించియుండ నీవు
చేయుట విరుద్ధము; అని.

ఇచ్చట యుద్ధిష్ఠిరునికిసంబంధించిన మొదటి ప్రతిబంధకములో
ఒకవంశములో రెండు రాజనూయములు కూడ వని గాని, ఆయుద్ధిష్ఠి
రుడు శత్రువుగనుటచే అతని జయంపక చేయగూడదనిగాని తాత్పర్యము.
రెండవప్రతిబంధకము ధృతరాష్ట్రునిది. అలోచింపగా అతడు అంధుడగు
టను బట్టి అనధికారి యైనందున నది ప్రతిబంధకము కానేరదు. ఉన్న ప్రతి
బంధకము యుద్ధిష్ఠిరజయసామర్థ్యమే. అది చెప్పటకు వీలులేనందున
ధృతరాష్ట్రునిమాట చెప్పబడినది. కనుకనే ముందు కర్ణ నాక్యముగా—
పాండవులు హతులైనతరువాత నీవు చేయు రాజనూయములో నిన్ను
మరల నేను పూజింతు నని చెప్పబడినది.

ఇట్లు దుర్యోధనపురోహితుడు రాజనూయార్హత నీకు లేదని
చెప్పి—“అస్తి త్వస్య స్త్రహత్వత్రం రాజనూయసమం ప్రభో... ఏష
తే వైషవో నామ యజ్ఞ స్సత్పురుషోదితః” రాజనూయమువంటిదే
వైషవయాగము; దానినే జేయుమని జెప్పెను.

తరువాత ఆయాగమునకే సంకల్పముచేసి రాజులను, బ్రాహ్మణు
లను ఆహ్వానించుటకు దూతలను పంపునపుడు—

“తత్ర కంచిశ్చియాతం తు దూతం దుశ్శాసనోఽబ్రవీత్ ।
గచ్ఛ ద్వైతవనం శీఘ్రం పాండవాన్ పాపపూరుషాన్ ॥
నిమన్త్రయ యథాన్యాయం విపాం స్తస్మిన్ వనే తదా ।”

దుశ్శాసనుడు ఒకమాత కిట్లు చెప్పెను—సీపు ద్వైతవనమునకు వెళ్ళి పాపాత్ములగు పాండవులను పిలిచి, అక్కడ నున్న విపులను యథాన్యాయముగా పిలుపుము, అని.

ఇచ్చట తమ్ము రక్షించినట్టి నిరపరాధులగు పాండవులు పాపాత్ములను మాట దుశ్శాసనుని దుష్టత్వమును చాటుచున్నది. ఆమాత వెళ్ళి చెప్పగా ధర్మజుడు— సుయోధనుని యజ్ఞాచరణము సంతోషకరము. కాని మేము రాదగిన స్థితిలో లేము.

“సమయః పరిపాల్యో నో యావద్వర్షం త్రయోదశమ్”

త్రయోదశవత్సరము గడవినతరువాత రావలసివారము. అని చెప్పెను. భీమసేను డిట్లు చెప్పెను—(ఆంధ్రభారతము)

“భీమసేనం దాదూతం జూచి యోరి వినుము. పదుమాడగు నేటి కడపట బాండవాగ్రిజుండు దీప్తంబగు శస్త్రాస్త్రదహనంబునందు భార్తరాష్ట్రసుతశతంబును పశువరించి వేల్చి రణసత్త్రింబు నేయుటకునై వచ్చుం గాని యరదాకం జనుడెంచుట గలుగదు” అని.

భీమసేనుడు నాటి కపటమ్యూతములో దుర్యోధనాదులు ద్రాపదీ దేవిపట్ల చేసిన స్మరింపశక్యముగాని దుండగములకు కుగ్రద్ధుడై మీకు తగిన శాస్తి నేను చేయునట్టి దినములు వచ్చుననియు, భార్తరాష్ట్ర శతమును వధింతు ననియు జేసిన ప్రతిజ్ఞను బట్టి, దుర్యోధనాదుల దుర్వృత్తిని బట్టి అట్లు మాతతో చెప్పి పంపెను.

తరువాత విష్ణుయాగమును మహావైభవముతో నెరవేర్చి లోకులచే శ్లాఘింపబడుచు పురమునకు వచ్చి తల్లిదండ్రులను, భీష్మాదులకును వందనము చేసి సోదరపరివేష్టితుడై దుర్యోధనుడు సింహాసనాసీనుడై యున్న సమయమున—

“త ముక్తాయ మహారాజం నూతపుత్రోఽబ్రవీ ద్వచః ।

దిష్ట్యా తే భరతశ్రేష్ఠ సమాప్తాయం మహాకృతుః ॥

హతేషు యుధి పార్థేషు రాజసూయే తథా త్వయా ।

అహృతేఽహం సరశ్రేష్ఠ త్వాం సభాజయితా పునః ॥”

కర్ణుడులేచి యిట్లనెను—మహారాజ ! ఈ మహాకృతువు నెర నేరినది; సంతోషము. ఇక పాండవులు యుద్ధములో హతులైనతరువాత నీవు రాజసూయము చేయవలయును. నిన్ను నేనప్పుడు మరల పూజింపవలయును; అని. అటుపై దుర్యోధనుడు నిజమే అని కర్ణుని కొగలించుకొని కౌరవులను జూచి నేను పాండవులను వధించి రాజసూయము చేయుట యెన్నడో ! అనినతోడనే—

“త మబ్రవీ త్తదా కర్ణః శ్రుణు మే రాజమంజర ।

పాదా న ధావయే తావ ద్భావ న్న నిహతోఽర్జునః

టీ॥ ధావయే పరేణేతి శేషః ।

కీలాలజం సఖాదేయం కరిష్యే చాఽసురప్రతప్ ॥

నాస్తీతి నైవ వత్స్యామి యాచితో యేన కేనచిత్ ॥

టీ॥ కీలాలజం మాంసం, తద్ధి ఘనీభూతం రుధిర మేవ । “కీలాలం రుధిర తోయే” ఇతి మేదిసి । అసురం సురారహితం చ వృతం స్వనియమం కరిష్యే ।

మద్యం మాంసం చ త్యక్త్యే ఇత్యర్థః ।”

కర్ణు డిట్లు ప్రశిజ్ఞ చేసెను—మహారాజా ! ఈ నాశపథము వినుము. నేను అర్జునుని వధింపనంతవరకు ఒరులచే పాదములు కడిగించుకొనను; మద్యమాంసములను వర్జింతును; యెవ్వడు దేనికైనన్ను యాచించినను ‘నాస్తి’ అని పంపను. అని.

ఈకర్ణశపథము విని కౌరవులు పాండవపరాజయ మైనటులే సంతోషించిరి. ఈకర్ణశపథమును చారులవలన విని ధర్మజుడు చింతాగగ్నస్థుడయ్యెను.

ఇచ్చట దివ్యజయశాలి, తన బహిఃప్రాణము అయిన కర్ణుని సహాయ మున్నను రాజసూయదృఢసంకల్పము గల దుర్యోధనునకు అది యశక్య మగుటలో పాండవులను జయింపగల సమర్థత కర్ణదుర్యోధనాదులకు లేకుండుటే కారణ మని సారాంశము.

—: పాండవులు శాపహతు లగుటకై దుష్టచతుష్టయము దురాలోచనము చేసి దుర్వాసామహర్షిని ప్రేరేపించుట—అముష్మనుంకి పాండవులను కృష్ణపరమాత్మ రక్షించుట :—

పాండవులు వనవాసముచేయుచు నూర్యదేవానుగ్రహలబ్ధము, ప్రతిదినము ద్రోణదీభోజనపర్యంతసిద్ధము అయిన అక్షయాన్నముచే విప్రోత్తములను తృప్తిపరచుచు అవ్యాజానుగ్రహముతో తమకు దర్శనమిచ్చుచున్న మునుల సద్గోష్ఠులతో కష్టములను మరచి కాలము గడుపుచుండ—

“శ్రుత్వా తేషాం తథా వృత్తిం నగరే వసతా మివ ।
దుర్యోధనో మహారాజ తేషు పాప మహాచయత్ ॥

తథా కై నికృతిప్రజ్ఞైః కర్ణదుశ్శాసనాదిభిః ।”

పురమందున్నట్లు నిరాతంకముగా వ్యవహరించుచున్న పాండవుల వృత్తాంతము దెలిసికొని కర్ణదుర్యోధనాదులు దురాలోచన చేయుచున్న సందర్భములో పదివేలమంది శిష్యులతో దుర్వాసామహర్షి వచ్చి దర్శనమియ్యగా దుర్యోధనుడు సంతసించి పరిచర్యచేసి ఆతిథ్యమిచ్చి భృత్యునివలె మసలుచుండ మహర్షి కొన్నిదినము లట్లే నిలచిపోగా వినయవిధేయతలతో శాపభయమున ఏమనినను పడి, యేమిచేసినను సహించి దినారాత్రములు శాంతిని వహించి దుర్యోధనుడు శుశ్రూషచేయుగా— మహర్షి సంతోషించి—

“వరం వరయ భద్రం తే యత్తే మనసి వర్తతే ।”

నీమనస్సునం దేమున్నదో వరము గోరుము. ఇచ్చెదనని పలుక—

“ప్రాగేవ మన్వీతం చాసీ త్కర్ణదుశ్శాసనాదిభిః ।

యాచనీయం మనోస్తుషా దితి నిశ్చిత్త్య దుర్మతిః ॥

ఆతిహర్షాన్వితో రాజన్ వర మేన మయాచత ।”

ఇంతకు ఖూర్వమే ఇట్టి వరమును మనము మహర్షివలన బొందవలయు నని కర్ణదుశ్శాసనాదివర్గము ఆలోచించియున్నందున దుర్మతియైన దుర్యోధనుడు ఈవిధముగా వరము గోరెను—

“శిష్యైస్సహ మమ బ్రహ్మన్ యథా జాతోఽతిథి ర్భవాన్ ।

అస్మత్కులే మహారాజో జ్యేష్ఠ శ్రేష్ఠా యుధిష్ఠిరః ॥

వనే వసతి ధర్మాత్మా భ్రాతృభిః పరివారితః ।

గుణవాన్ శీలసంపన్న స్తస్య త్వ మతిథి ర్భవ ॥

యదా చ రాజపుత్రీ సా సుకుమారీ యశస్వినీ ।

భోజయిత్వా ద్విజాన్ సర్వాన్ పఠింశ్చ వరణ్ణనీ ॥

విశ్రాంతా చ స్వయం భుక్త్వా సుఖాసీనా భవే ద్యదా ।

తదా త్వం తత్ర గచ్ఛేథా యద్యమగ్రాహ్యతా మయి ॥”

మావంశమునందు మహారాజు, శ్రేష్ఠుడు, జ్యేష్ఠుడు నయిన యుధిష్ఠిరుడు గుణవంతుడును, ధర్మాత్ముడును, సుశీలుడు నయి వన మందు సోదరసహితుడై యుండెను. అట్టి యుధిష్ఠిరునకుగూడ శిష్య సమేతముగా నీవతిథివి కావలయును. ఆ అగుటలోగూడ సుకుమారి యైన ద్రౌపది ద్విజులను, పతులను భుజింపజేసి తాను భుజించి విశ్రాంతి దీసికొనినతరువాత నీ వతిథి వగుట నాలోచక. అని.

ఇచ్చట మహర్షియొద్ద దుర్యోధను డాడిన మాటలలో— “అస్మత్కులే మహారాజః, శ్రేష్ఠః, ధర్మాత్మా, గుణవాన్, శీలసంపన్నః” అను యుధిష్ఠిరవిశేషణములను పరికించి పాండవుల జన్మములను గూర్చి, రాజ్యాధికారమునుగూర్చి, యోగ్యతను గూర్చి అపోహలు గల ప్రతివాదులు తమ బుద్ధులను దిద్దుకొందురుగాక ! అట్లే “రాజపుత్రీ యశస్వినీ” అను ద్రౌపదీవిశేషణములను పరికించి ద్రౌపదీదేవిని గూర్చిన దురభిప్రాయములను తొలగించుకొనెదరుగాక !

దుర్యోధనుని వరము విని “తథా కరిష్యే త్వత్ప్రీత్యా” అట్లే చేయుదు నని చెప్పి మహర్షి వెళ్ళిపోయెను.

“కృతార్థ మపి చాత్మానం తదా మేనే సుయోధనః ।

కరణ చ కరం శృహ్య కర్ణస్య ముదితో భృశమ్ ॥

కర్ణోఽపి భ్రాతృసహిత మిత్యువాచ నృపం మదా ।

దిష్ట్యా కామ స్సుసంవృతో దిష్ట్యా కారవ వర్ధనే ॥

దిష్ట్యా తే శత్రువో మగ్నా దుస్తరే వ్యసవార్ణవః ।

దుర్వాసఃకోరోధజే మహ్నా పతితాః పాండునందనాః ॥

వైకేవ తే మహాపాపై ర్గతా జై దుస్తరం తమః ॥ (వనప. అ. 262)

దుర్యోధనుడు కృతార్థుడ నైతి నని కర్ణుని హస్తము బట్టుకొని చాల సంతోషించెను. అప్పుడు కర్ణు డిట్లనెను—మహాభాగ్యము; కోరిక నెరవేరినది; నీవు వర్ధిల్లుదువు; నీశత్రువులు వ్యసనార్ణవములో మునిగి నాడు; దుర్వాసుని కోరోధాగ్నిలో పాండవులు పడినారు; తమ మహా పాపములనుబట్టియే వారు దుస్తరమైన ఆపదలో పడిపోయినారు; అని.

ఇచ్చట ప్రతివాడు లన్నట్లు భారతవీరుడు, దిగ్విజయశేలును, మహాదాత, మహాధార్మికుడు, అయినట్టి యీకర్ణుని ధోరణి ఆతని యశక్తిదుర్జనత్వములను చాటుచున్న దనుట కభ్యంతర మున్నదా? ఇది వీరలక్షణమా? హీనలక్షణమా? పాండవులు పాపాత్ములా?

ఇక వర మిచ్చి వెల్లిన దుర్వాసోమహర్షి యొకప్పుడు వన వాసము చేయు పాండవులును, ద్రౌపదియు భుజించియున్న సమయ మును కనిపెట్టి పదివేల శిష్యులతో పాండవనివాసస్థానమునకు వచ్చెను. అప్పుడు ధర్మజుడు సోదరసహితుడై ప్రత్యుత్థానాభివాదములు చేసి పూజించి అహ్నికము నెరవేర్చికొని దయచేసి మా ఆతిథ్యము గ్రహింప వలసిన దని ప్రార్థింపగా మహర్షి అట్లే యని శిష్యులతో స్నానమునకు వెళ్ళెను. ఈపరిస్థితిగో—

“ఏతస్మి న్నంతరే రాజన్ ద్రౌపది యాపితాం కథా ।

చిన్తా మవాప పరమా మన్నపేతోః పతివ్రతా ॥

సా చింతయంతీ చ యదా నాన్నపేతు ముచిందత్ ।

మనసా చింతయామాస కృష్ణం కంసనిహాదనమ్ ॥

కృష్ణ! కృష్ణ! మహాబాహు! దేవకీనందనా వ్యయ! ।

నానుదేవ! జగన్నాథ! ప్రణతార్తి వినాకస! ॥

విశ్వక్సేన్ విశ్వజనక విశ్వహర్తః ప్రభో వ్యయ! ।

ప్రపన్నపాల గోపాల ప్రజాపాల పరాత్పర ॥

వరేణ్యవరదా వనంత అగతీనాం గతి ర్భవ ।

పురాణపురుష హృదయనోకృత్యాద్యగోచర ॥

సర్వాధ్యక్ష పరాధ్యక్ష త్వ మహం శరణం గతా ।

పాహి మాం కృపయా దేవ శరణాగతవత్సల ॥

త్వయా నాథేన దేవేశ సర్వాపదోభ్యై భయం నహి ।

దుశ్శాసనా దహం పూర్వం సభాయాం మోచితా యథా ॥

తత్రైవ సంకటా దస్మా న్మా మద్ధర్మ మిహార్హ సి ।”

ద్రౌపదీదేవి పతి సంకల్పసిద్ధియే తనకు సర్వార్థసిద్ధి యని భావించు పతివ్రతకనుక మునిబృందమునకు ఆతిథ్య మిచ్చుట యెట్లని చింతించి గత్యంతరము తోచక మనస్సులో కృష్ణపరమాత్మను ధ్యానించి యిట్లు ప్రార్థించెను— ఓపరాత్పరా ! ఓవరదా ! ఓపురాణ పురుషా ! ఓ అవాఙ్మానసగోచరా ! ఓ సర్వాధ్యక్షా ! ఓ శరణాగత వత్సలా ! శరణాగతురాలను రక్షింపుము ! గతిలేనివారికి నీవే గతి. నిన్నాశ్రయించినవారికి ఆపదలు కలుగవు. నాడు సభలో దుశ్శాసనుని ముప్పనుండి న న్నెట్లు లుద్ధరించియుంటివో అట్లే యీముప్పనుండి గూడ నుద్ధరింపుము; అని.

“ఏవం స్తుత స్తదా దేవః కృపయా భక్తవత్సలః ।

ద్రౌపద్యా స్సంకటం జ్ఞాత్వా దేవదేవో జగత్పతిః ॥

తత్రాజగామ త్వరితో హ్యచింత్యగతి రీశ్వరః ।

తేత స్తం ద్రౌపదీ దృష్ట్వా ప్రిణమ్య పరయా మదా ॥

అబ్రవీ ద్వాసుదేవాయ మునే రాగమనాదికమ్ ।

తత స్తా మబ్రవీ త్కృష్ణః కుంధితోఽస్మి భృశాతురః ॥

కీఘ్రిం భోజయ మాం కృష్ణే పశ్చాత్సర్వం కరిష్యమి ।

నిశమ్య తద్వచః కృష్ణా అజ్జతా వాక్య మబ్రవీత్ ॥

స్థాల్యాం భాస్కరదత్తాయా మన్నం వదోభజనావధి ।

భుక్తవ త్యస్మృతాం దేవ తస్మా దన్నం న విద్యతే ॥

తతః ప్రోవాచ భగవాన్ కృష్ణః కమలలోచనః ।

కీఘ్రిం గచ్ఛ మమ స్థాలీ మానయిత్వా ప్రదర్శయ ॥

ఇతి నిర్ఘృత స్థాలీ మానాయ్య స యదూద్యతః ।

స్థాల్యా కంఠేఽథ సంలగ్నం కాశాన్నం వీక్ష్య కేశవః ॥

ఉపయోజ్యాఽబ్రవీ దేనా మనేన హరి రీశ్వరః ।

విశ్వాత్మా పీరియతాం దేవ స్తుష్ట శ్చాఽన్వీతి యజ్ఞ భుక్ ॥

అకారయ మనీన్ సర్వాన్ భోజనాయేతి చాబ్రవీత్ ।”

అట్లు స్తుతింపబడిన కృష్ణపరమాత్మ ద్రాపదీ దేవికి ప్రార్థించిన ఆపదను తెలిసికొని వెంటనే ఆమెకు ప్రత్యక్షముకాగా ఆమె పరమానందముతో నమస్కరించి ఆమునిబృందమురాకను గూర్చి చెప్పుకొనగా కృష్ణపరమాత్మ అమ్మా ! నే నాకలిగొనియున్నాను. ముందు నాకు భోజనము పెట్టుము. అపై సర్వము చేయగలవు. అని పలుకుచుండ ద్రాపదీదేవి లజ్జించి యిట్లనెను—దేవా ! సూర్యదత్తస్థాలియుదు అన్నము ఏనాటి కానాడు నాభోజనపర్యంతమే యుండును నేను నా భోజన మైపోయినందున అన్న మింక లేదు. అని యామె చెప్పుకొనగా అట్లుకాదు, ఆస్థాలిని యిటు దీసికొనివచ్చి నాకు జూపు మని నిర్బంధించి యామె తెచ్చి చూపినతోడనే ఆస్థాలియుం దంటుకొనియున్న శాక లేశమును జూచి దానిని తనచేతిలో పెట్టించుకొని నోటిలో వేసికొని “విశ్వాత్మా ప్రీయతాం దేవః” అని పలికి ద్రాపదీదేవితో భోజనమునకై ఆమునిబృందమును పిలిపింపు మని చెప్పెను.

ఇది యిట్లుండ స్నానము చేయుచున్న మునుల కిందరకు ఊత్తు తీరి భోజనజన్యత్వప్తి సంభవింపగా భోజనావేక్ష మాకు లేదు; మాకు లేదని పరస్పరము చెప్పుకొనుటలో మహర్షి యిట్లనెను— పాండవుల యెడ మనము అపరాధము చేసినాము. మననిమిత్తము వారు చాల ప్రయత్నము చేసియుందురు.

“సృష్ట్యానుభావం రాజన్నే రంబరీషస్య ధీమతః ।
 బిభేషి సుతరాం విప్రా హరిపాదాశ్రయా జ్ఞనాత్ ॥
 పాండవాశ్చ మహాత్మాన స్సర్వే ధర్మపరాయణాః ।
 కూరాశ్చ కృతవిద్యాశ్చ కృతిన స్తపసి స్థితాః ॥
 సదాచారతా నిత్యం వాసుదేవపరాయణాః ।
 కృద్ధాస్తే నిర్దహేయు ర్వై తూలరాశి మివానలః ॥
 తత ఏతా నపుష్పైవైవ శిష్యా క్షిప్రం పలాయత ।

రాజర్షియగు అంబరీషుని మహిమ దలచుకొనిన శ్రీహరిభక్తులనగా భయము కలుగుచుండును. పాండవులు- మహాత్ములు, ధర్మా

త్ములు, శూరులు, విద్యాధికులు, ప్రతనిష్ఠులు, శ్రీతపోనిష్ఠులు, సదాచార సంపన్నులు, శ్రీకృష్ణభక్తులు; వారు కుర్చులైన సర్వమును దగ్ధముచేయ గలరు. కనుక పాండవులకు దెలియకండ శిష్యులారా! మీరు పలాయనము శీఘ్రముగా జేయుడు; అని. అంతట మునిబృందము పలాయన మగుట, సహదేవుడు వారికొరకు వెళ్ళి వెదకి అక్కడ నున్న తాపసులవలన వారు వెళ్ళిపోయినసంగతి దెలిసికొనివచ్చి ధర్మజనితో చెప్పుట, పాండవులు మునిబృంద మెప్పుడు వచ్చునో, ఆమహర్షి ఏ నిశీధమునకు వచ్చినాడనో, అకస్మాత్తుగా వచ్చి యేమికోరునో, మనకీ గండ మెట్లుతప్పనో అని చింతాకాంతులయి యుండుట సంభవించినపుడు పాండవులకు ప్రత్యక్షమై శ్రీకృష్ణు డిట్లనెను —

“భవతా మాపదం జ్ఞాత్వా ఋషేః పరమకోపనాత్ ।

ద్రాపద్యా చింతితః పార్థా ఆహం సత్వర మాగతః ॥

న భయం విద్యతే తస్మా దృషే ద్దర్శనసోఽల్పకమ్ ।

తేజసా భవతాం భీతః పూర్వ మేవ పలాయితః ॥

ధర్మనిత్యాస్తు యే కేచి న్న తే నీదంతి కర్త్తచిత్ ।

ఆపుచ్ఛే వో గమిష్యామి నియతం భద్ర మస్తు వః ॥”

మహాకోపస్వభావుడైన మహర్షివలన రాబోవు ఆపదను తెలిసికొని ద్రాపదిచే చింతింపబడిన తోడనే త్వరపడి వచ్చిరాను. ఆమహర్షి భయము మీకెంతమాత్రము లేదు. మీతేజస్సునకు భయపడి మునిబృందము పలాయన మయ్యెను. ధర్మనిష్ఠుల కెవ్వరికిని యెన్నడును చేటు కలుగదు. మీకు శుభమగుగాక! నేను వెళ్ళుచున్నాను అని అంతర్ధాన మయ్యెను.

“ఏవం విధా న్యలీకాని భార్తర్యామై ద్దరాత్మభిః ।

పాండవేషు వసన్తేషు ప్రయుక్తాని వృథా భవన్ ॥” (భవ. ఆ 263)

ఈవిధములైన దుర్మార్గములు దురాత్ములగు దుర్యోధనాదులు వనవాసముచేయు పాండవులయందు ప్రవర్తింపజేయుచుండువారు. కాని అవన్నియు వ్యర్థమైపోవుచుండెడివి.

ఇచ్చట ద్రాపదీదేవి పాతివ్రత్యవిశేషమును, దుర్వాసోమహర్షి చేసిన పాండవప్రశంసను పరిశీలించి ప్రతివాదులు ద్రాపదీపాండవులెంతపూజ్యులూ తెలిసికొందురుగాక ! దుష్టచతుష్టయనికృష్టస్వభావమును గ్రహింతురుగాక !

“చార్వాససే తు సార్వాత్మ్యం కారుణ్యం చేరితం హరేః ।

తత్ప్రప్త్యా హి జగత్ప్రప్త మత్యల్పేనాపి తృప్యతః ॥” (నీలకంఠీయము)

ప్రతివాదులు— దుర్వాసుని గాఢ మృష యని, ఆంధ్రభారతములో లేకుండుటే కారణ మని, ఆగాఢ అసందర్భముగా నున్న దని చేసిన ప్రసంగము. తృతీయభాగము శీకృష్ణునిదానిరాకరణములో శ్రీమద్భాగవతశివపురాణాదివచనసంవాదప్రదర్శనముతో నీలకంఠాచార్యప్రదర్శితసందర్భశుద్ధిప్రశంసతో నిరాకరింపబడినది. అవిశేషములచ్చట జూడవలయును.

—: సైంధవుడు ద్రాపదిని బలాత్కారముగా నెత్తికొనిపోవుచు పాండవులచే శిక్షింపబడుట, ఈశ్వరు నారాధించి వార్ధునిదప్ప మిగిలిన

వారి నొకనాడు జయింపగల వర మొందుట :—

వనవాసముచేయుచు నొకప్పుడు పాండవులు ఆహారపదార్థ సంగ్రహమునకై నలువైపులకు వెళ్ళియుండ ద్రాపదీదేవి పర్ణశాలాద్వారమందున్నస్థితిలో నేనలతో నెక్కడకో బోవుచున్న సైంధవుడామెను జూచి మోహించి యామెయొద్దకు వెళ్ళి క్రమముగా తన దుర్వృత్తిని వెల్లడించి ఆమె మందలించినను వినకున్నపుడు ద్రాపదీదేవి యిట్లనెను—

“యథావాహం నాతిచరే కథంచిత్ పతీన్ మహర్షాన్ మనసాపి జాతు ।

తేనాద్య సత్యేన వశీకృతం త్వాం ద్రాష్టృస్మి ష్ఠాఃః పరికృష్యమాణమ్ ॥”

నేను మనస్సుచే గూడ నెన్నడు పతుల నతిక్రమింపని పాతివ్రత్యము గలిగియుంటినేని ఆసత్యమే నీవిప్పుడు నాకనులయెదుట పాండవులచేతిలో బడి శిక్షింపబడు దురవస్థకు పాలగునట్లు చేయు నని.

క. నను బెఱవనితల చందంబున నవమానింప నీకు జోలదు మత్సా

వనపాతివ)త్యమహిమ ననిశము నేకీడు నెందు నందదు నన్నున్. (అంధ)భా.)

సైంధవు డామె మాటలు వినిపించుకొనక బలాత్కారమున రథముపై గూర్చుంకబెట్టుకొని పోవుచుండ ధౌమ్యుడు తగదు తగదనుచుండ పాండవు లెదురుగా వచ్చుట, సైంధవసేనను పడగొట్టుట సంభవించ దాగవదీదేనిని విడిచి సైంధవుడు పారిపోవునపుడు భీమసేనుని చేతిలో బడుట. యుధిష్ఠిరుడు—

“న హస్తవ్యో మహాబాహో దురాత్మాపి స సైన్ధవః ।

దుశ్శలా మభిసంస్మృత్య గాంధారీం చ యశస్విసీమ్ ॥”

దురాత్ముడైనను సైంధవుని వధింపవద్దు. మన దుశ్శలను (దుర్యోధన సోదరి), మనగాంధారిని స్మరించుకొనవలయును. అని చెప్పట జరిగినతరువాత భీమసేనుడు అట్టి దుష్కార్యము చేసిన తుత్తి యాధమునకు శిక్షింపవలసినవిధముగా శిక్షించి పంచశిఖి లుంచిన తరువాత ధర్మజుడు హితోపదేశము చేసి పంపెను.

అంతట మనస్తాపముతో సైంధవుడు గంగాబ్వారమున కేగి యీశ్వరునిగూర్చి గొప్ప తపముచేయ నీశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై వరము గోరు మనగా సైంధవు డిట్లు కోరెను—

“సమస్తాన్ సరథాన్ పంచ జయేయం యుధి పాండవాన్ ।

ఇతి రాజా బ్రవీ డ్దేహం నేతి దేవ స్త మబ్రవీత్ ॥

అజయ్యాం శ్చాప్యవధ్యాం శ్చ వారయిష్యసి తాన్ యుధి ।

ఋతేఽర్జునం మహాబాహుం సరం నామ సురేశ్వరమ్ ॥

మయా దత్తం పాశుపతం దివ్య మప్రతిమం శరమ్ ।

అవాప లోకపాలేభ్యో వజ్రాదీన్ స మహాశరాన్ ।

సహాయః పుండరీకాక్షః శ్రీమా నతులవిక్రమః ॥

త మేకం వర్జయిత్వా తు సర్వం యాధిష్ఠిరం బలమ్ ।

చతురః పాండవాన్ రాజన్ దినైకం జేష్యసే రిపున్ ॥” (వన. అ. 272)

దేవా ! నేనలతో గూడ పాండవపంచకమును నేను జయించు నట్లు వర మిమ్ము. అని కోరగా ఈశ్వరుడు అట్లుకాదు, నావలన

పాశుపతాస్త్రమును పొంది, లోకపాలకులవలన బహువిధాస్త్రములను పొంది, అకుంతానంతశక్తులు గల కృష్ణభగవానుని సహాయమును పొందియున్నట్టి పార్థుని దప్ప మిగిలిన నలువురుపాండవులను, సేనలను నీ వొక్కనాడు మాత్రము జయింపగలవు; అని వరమిచ్చి అంతర్ధాన మయ్యెను.

పాండవుల కిట్టి కష్టములు తటస్థించుచున్నను వారు దైవరక్షేతులగుచు ధర్మనిష్ఠను విడువక అష్టకష్టముల కోర్చి వనవాసదీక్షను నడపుచుండిరి.

—: కర్ణుడు బ్రాహ్మణవేషముతో యాచింపవచ్చిన దేవేందుని వలన ఏకవీరఘ్నిని దీసికొని తన కవచకుండలములు

దేవేందుని కిచ్చుట :—

దుర్యోధనుని విష్ణుయాగానంతరము పార్థసంహారమునకై శపథము జేసినపుడు కర్ణుడు—“నాస్తీతి నైవ వత్సోమి యాచితో యేన కేనచిత్” ఎవ్వ డేమడిగినను నాస్తి అని నాజిహ్వాతో నేను అననని శపథముచేసియుండెను. అంతట—

“ద్వాదశే సమతిక్రాంతే వక్షే ప్రాప్తే త్రియోదశే ।

పాంధూనాం హితకృచ్చకః కర్ణం భిక్షీతు ముద్యతః ॥”

పాండవులు వనవాసదీక్ష 12 సంవత్సరములు గడచినతోడనే పాండవహితకారి యగు దేవేందుడు కర్ణుని కవచకుండలములు యాచింప నుద్యమించెను. ఆవిషయము గ్రహించిన సూర్యదేవుడు పుత్రప్రేమతోడను, భక్తవాత్సల్యముతోడను కర్ణునకు బోధింపనెంచి—

“స్వస్మాన్తే నిశి రాక్షేన్ద్ర దర్శయామాస రక్తిమాన్ ।

బ్రాహ్మణో వేదవి ద్భూత్వా సూర్యో యోగగర్భరూపవాన్ ॥”

బ్రాహ్మణరూపము ధరించి నిద్రించు కర్ణునకు స్వప్నములో గోచరించి యిట్లనెను—ఏమికోరినను ఇచ్చెద నను సీపతిజ్ఞ జగద్విదిత మగుటచేత—

“త్వాం తు చైవం విధం జ్ఞాత్వా స్వయం వైః పాకశాసనః ।

అగస్తా కుండలార్థాయ కవచం చైవ భిక్షితుమ్ ॥

తస్మై ప్రయాచమానాయ న దేయే కుండలే త్వయా ।

యది దాస్యసి కర్ణ త్వం సహజే కుండలే శుభే ॥

అయుషః ప్రీత్యయం గత్వా మృత్యో ర్వశ మపైష్యసి ।

కవచేన సమాయుక్తః కుండలాభ్యాం చ మానద ॥

అభ్యస్త్యం రణే రీణా మితి విద్ధి ధన్వో మమ ॥”

అది గ్రహించి యిందుగఁ నీకవచకుండలములను యాచించుటకై రాబోవుచుండెను. అవి మాత్ర మాతని కీయకుము. అవి లేనప్పుడు నీకు మరణభయము తప్పదు. అవి యున్నపుడు నీవు శత్రువుల కవధ్యుడ వగుదువు. అని. అది విని కర్ణు డాస్వప్నములో నీవితదయతో చెప్పుచుంటివి. నీ వెవ్వరని యడుగ నూర్యదేవుడ నని తెలిపినమీద నీవు నాకు వందనీయుడవే. కాని నావ్రతమునకు భంగము కలుగరాదు. ఇందుగఁ డట్లు వచ్చి యడిగినయెడల నేనిచ్చితీరెదను. నాకు కీర్తియే ప్రధానము. అని చెప్పగా నూర్యుడు—

“త్వం హి నిత్యం సరవ్యాభు స్ఫర్థసే సత్యసాచినా ।

న తు త్వా మర్జన శృక్తః కుండలాభ్యాం సమన్వితమ్ ॥

విజేతుం యుధి యద్యస్య స్వయ మింద్ర స్సఖా భవేత్ ॥”

కర్ణుడా! నీవు పార్థునితో ఎడతేగని స్పర్థ వెట్టుకొనియున్నావు. అపార్థుడు నీ కీకవచకుండలము లున్నపుడే నిన్ను జయింపలేనివాడగును. కనుక నీ వివ్రకుము. అని బోధింపగా కర్ణుడు—

“విభేషి న తథా మృత్యో ర్యథా విభేషేనృతా దహమ్ ।

విశేషేణ ద్విజాతీనాం సర్వేషాం సర్వదా సతామ్ ।

ప్రదానే జీవితస్యాపి న మేత్రాస్త్రీ విచారణా ।

యచ్ఛ మా మాత్త దేవ త్వం పాండవం ఫాల్గునం ప్రతి ॥

శ్రేకు సంతాపజం దుఃఖం తవ భాస్కర మానసమ్ ।

అర్జునం ప్రతి మాం చైవ విజేష్యామి రణే ర్జునమ్ ॥

తవాపి విదితం దేవ మమా పృత్రులం మహత్ ।

జామదగ్న్య దుపాత్తం యత్తథా దోణా నృహత్మనః ॥

ఇదం త్వ మనుజాసీహి సురశ్రేష్ఠ వ్రతం మమ ।

భిక్ష తే వజ్రితే దద్యా మపి జీవిత మాత్మనః ॥”

దేవా! నే ననృతమునకు భయపడినట్లు మరణమునకు భయపడను. విశేషించి ద్విజులకు పాణిమైన ఇచ్చుటకు వెనుదీయరు. నీవు పార్థుని దలచుకొని నావిషయమై సంతాపపడవద్దు. యుద్ధములో నే నాతని జయింపగలను. నాకుగల అస్త్రబలము నీకు విదితమే. నా వ్రతము నిలుపుకొనుటకై నాకనుజ్ఞ నిమ్ము. యాచించు దేవేంద్రునకు పాణి మైనను ఇచ్చెదను; అని చెప్పెను. అప్పుడు సూర్యదేవు డిట్లు చెప్పెను—

“యది తాత దదా న్యేతే వజ్రితే కుండలే శుభే ।

త్వ మప్యేన మగ్నో బ్రూయా విజయార్థం మహాబలమ్ ॥

ఆమోఘం దేహి మే శక్తి మమిత్రవినిబద్ధీమ్ ।

దాస్యామి తే సహస్రాక్ష కుండలే వర్మ చోత్తమమ్ ॥

ఇత్యేవ నియమేన త్వం దద్యా శ్శక్త్యా కాయ కుండలే ;

తయా త్వం కర్ణసంగ్రామే హనిష్యసి రణే రిపూన్ ॥”

కర్ణుడా! కవచకుండలము లిందునకు ఇన్వక తప్పనిపక్షములో నీవు ఇందుని యిట్లు కోరుము—సియొద్ద నున్న ఆమోఘమైన శక్తిని నాకిమ్ము. నేను కవచకుండము లిచ్చెదను; అని. అట్లు తీసికొనిన ఆ శక్తిచే నీవు శత్రువులను జయింపగలుగుదువు.

ఈవిధముగా బోధించి సూర్యదేవు డంతర్ధానమయ్యెను. కర్ణుడు తరువాత లేచి నిత్యకృత్యముగా సూర్యు నుపాసించి తన స్వప్న వృత్తాంతమును సూర్యదేవునకు విన్నవించుకొనగా నది నిజమే అని సూర్యదేవుడు బోధింపగా వచ్చెను—

“తత స్తత్త్వ మితి జ్ఞాత్వా రాధేయః పరవీరహః ।

శక్తి మేవాభికాంక్షన్ తై వాసనం పృత్యపాలయత్ ॥”

కర్ణు డది సత్యముగా గ్రహించి యింద్రశక్తిని సంగ్రహింప దలచి యిందుని రాకకై నిరీక్షించుచుండెను. మధ్యందినమున సూర్య

స్తతి గావించు కర్ణునియొద్దకు విప్రులు ధనార్థులై వచ్చుచుండ; ఆసమయమున వాచేమడిగినను వెనుదీయక కర్ణు డిచ్చుచుండ, బ్రాహ్మణ వేషముతో దేవేంద్రుడు రాగా స్వాగత మడిగి నీకేమికావలయు నని కర్ణు డడిగినపుడు దేవేంద్రు డిట్లనెను—

“య దేత త్సహజం వర్మ కుండలే చ తవా సఖ ।

ఏత దుత్కృత్య మే దేహి యది సత్యవ్రతో భవాన్ ॥”

నీసహజకవచకుండలములను ఛేదించి నాకివ్వవలసిన దని కోరుచున్నాను. నీవు సత్యవ్రతుడ వయినయెడల నాకవి యిచ్చు; అని. అప్పుడు కర్ణుడు అది కాక మరే మైనను కోరుము. ఇచ్చెద ననియు, అమృతమయములై నా కమృతత్వమునుగలిగించుచానిని నేను విషవజాల ననియు, వానిని విడిచిన నాకు మరణము ప్రాప్తించు ననియు బహువిధముల జెప్పి చూచెను.

ఇందుడు మరొకటి కోరనపుడు గ్రహించి కర్ణు డిట్లనెను— నీ విందుడవని నేను గ్రహించితిని; నీవు దేవతల కధిపతివి; నీవు నాకు వర మివ్వదగినవాడవు; నీకు నే నిచ్చుట న్యాయముకాదు; నీవు కోరినట్లు నే నిచ్చుటలో నాకు ప్రాణహాని; నీకు మానహాని. కనుక వినియము చేసికొండము.

“వర్మణా కుండలాభ్యాం చ శక్తిం మే దేహి వాసవ ।

ఆమోఘాం శత్రుసంఘానాం ఘాతినీం పృతనాముఖే ॥

తత స్సంచిన్త్య మనసా మహార్త మివ వాసవః ।

శక్త్యర్థం పృథివీపాల కర్ణం వాక్య మథా బ్రవీత్ ॥

గృహాణ కర్ణ శక్తిం త్వ మనేన సమయేన చ ।

ఆమోఘా హంతి శతశ శత్రూన్ మమ కరచ్యుతా ॥

పునశ్చ పాణి మధ్యేతి మమ దైత్యాన్ వినిఘ్నతః ।

నేయం తవ కరప్రాప్తా వృత్తైకం ధిపు మూర్ఖతమ్ ॥

గర్జంతం ప్రతపంతం చ మామేవైవ్యతి నూతజ ॥”

నాకవచకుండలములు నీవుతీసికొని శత్రుహరమైన నీయమోఘు శక్తిని నాకిమ్ము. అని పలుక దేవేంద్రుడు కొంచె మాలోచించి

యిట్లు ప

తీసికొను

క

కూల్చి

యింకి

నొక్క

అని చెప్పి

“

గర్జ

న

నినే వధి

“

త్వ

య

నా

నీ

నీవెవ్వని

అచిన్త్య

అది విని

ఆమోఘ

వీరఘ్నిని

దను.

మని య

“

వం

య

త

వి

ప

యిట్లు పలికెను—కష్టడా ! నీవు కోరిన శక్తిని యీనిబంధనముపై తీసికొనుము.

ఈశక్తి నాహస్తముచే విడువబడి వందలకొలది శత్రువులను కూల్చి మరల నాహస్తగత మగుచుండును. అట్టి శక్తి నీహస్తగతమై యుండి ప్రయోగింపబడి ప్రబలుడై గర్జించుచున్న ప్రతాపశాలియగు నొక్క శత్రువును మాత్రము వధించి వెంటనే నాయొద్దకే చేరును. అని చెప్పినమీదట కర్ణు డిట్లనెను—

“ఏక మేవాహ మిచ్ఛామి రిపుం హస్తం మహాహవే ।

గర్జంతం ప్రతపంతం చ యతో మమ భయం భవేత్ ॥”

దేవా ! నాకు భయ హేతువై యున్న శత్రు వొక్కడే. ఆతనినే వధింప నాసంకల్పము. అని. ఆపై యిందు డిట్లనెను—

“ఏకం హవిష్యసి రిపుం గర్జంతం బలినం రణే ।

త్వం తు యం పార్థివ స్త్రేకం రక్ష్యతే స మహాత్మనా ॥

య మాహు క్వేదవిద్వాంసో వరార్హ మపరాజితమ్ ।

నారాయణ మచింత్యం చ తేన కృష్ణేన రక్ష్యతే ॥

నీవు ప్రబలుడైన యొక శత్రువును యుద్ధములో వధింతువు. నీవెవ్వనికై సంకల్పించితివో ఆతని పట్ల వేదవిదులచే ప్రశంసించబడు అచిన్త్యశక్తిగల శ్రీకృష్ణభగవానుడు అంగరక్షకుడై యుండెను. అని. అది విని కర్ణుడు— “ఏవ మప్యస్తు భగవ న్నేకవీరవధే మమ । ఆమోఘం దేహి మే శక్తిమ్” అనుచు ఏమయిననుసరే. ఆయేక వీరఘ్నిని నాకిమ్ము. అని కోరి, నాకవచకుండలములను ఛేదించి యిచ్చెదను. నాశరీరము బీభత్సముగా నుండ కుండునట్లు అనుగ్రహింపు మని యడుగ ఇందు డిట్లనియె—

“న తే బీభత్సతా కర్ణ భవిష్యతి కథంచ న ।

వీణ తైచ న గాత్రేఘ య స్త్వం నానృత మిచ్ఛసి ॥

యాదృశ స్తే పితృ ర్వర్ణ స్తేజ శ్చ వదతాం వర ।

తాదృశేనైవ వర్ణేన త్వం కర్ణ భవితా వునః ॥

విద్యమానేషు శస్త్రేషు యద్య మోఘా మసంశయే ।

ప్రవత్తో మోక్ష్యసే చాపి త్వయ్యేవై హ పతిష్యతి ॥”

కర్ణుడా ! శరీరము బీభత్సముగా నంతమాత్ర ముండదు. శరీరముపై వ్రణముకూడ గలుగదు. సత్యవ్రతుడవైన నీకు నూర్చునితో సమానమైన వర్ణము, తేజస్సు సంభవించును.

నీ వోకవిషయము జ్ఞప్తియందుంచుకొనుము. శత్రువును నిర్జించుటకు సమర్థమైన యితరశత్రుములున్నపుడు గాని, నీకు ప్రాణహాని సమయము ప్రాప్తింపనపుడుగాని యాయేకవీరఘ్ని ప్రమాదమున ప్రయోగింపబడినయెడల నది యప్పుడు నీపై బడునునుమా. అని.

తరువాత కర్ణుడు సరే యని యాశక్తిని దీసికొని తనశరీరమును ఛేదించి నిర్వికారుడై కవచకుండలము లాయిందుగ్గన కిచ్చెను.

“తత శ్చక్రః ప్రహసన్ వంచయిత్వా కర్ణం లోకే యశసా యోజయిత్వా ।

కృతం కార్యం పాండవానాం హి మేనే తతః పశ్చాద్దీప మేవోత్పాత ॥

శ్రుత్వా కర్ణం ముషితం ధార్తరాష్ట్రా దీనా స్సర్వే భగ్నదర్శన ఇవానన్ ।

తాం చాఽవస్థాం గమితం నూతపుత్రం శ్రుత్వా పార్థా జహ్నుఃకాననస్థాః ॥”

(వనప. అ. 310)

ఆయిందుగ్గిడు వంచనచే (రూపాంతరధారణచే) కవచకుండలములు స్వీకరించి యాకర్ణునకు లోకములో యశస్సును ఘటింపజేసి పాండవకార్యము సిద్ధించినట్లు తలచి స్వస్థానమున కేగెను. ఆవిషయము విని కౌరవులు భగ్నదర్శులై దీనులై యుండిరి. వనవాసులైన పాండవులు విని సంతోషించిరి. అని చెప్పబడినది.

ఇచ్చట విశేషము—పార్థునిపట్ల క్రూరస్వభావుడై యున్న కర్ణునకు ఏకవీరఘ్ని నిచ్చి నీదృష్టిలోనున్న శత్రువు శ్రీకృష్ణరక్షితుడని చెప్పి, ప్రబలుడైన యొకశత్రువును నీవు వధింపగలవని చెప్పియున్నట్టి యిందుగ్గిడు అనాగతవేదిగనుక భవిష్యత్తును గ్రహించి యాశక్తిగిగురి యగుటకై భీమసేనునివలన హిడింబయందు మహావీరుడగు ఘటోత్కచుని పూర్వమే సంభవింపజేసి యుండెను. ఈవిషయ మిట్లు చెప్పబడినది—

“సహి సృష్టో మఘవతా శక్తిహేతో ర్మహాత్మనా ।

కర్ణస్యాఽప్రతివీర్యస్య ప్రతియోధ్ధా మహారథః ॥

యథా హి రావణో లోకే ఇంద్రజిత్తుః ॥” (అది. అ. 155)

ఇంద్రజిత్తుతో, రావణునితో తుల్యుడగు ఘటోత్కచుడు ఇంద్రునిచే కర్ణుని యేకవీరఘ్నినిమిత్తము కర్ణునికి ప్రతియోధ్ధగా సృష్టింపబడెను. అని.

ఇట్టి యపూర్వఘటనలనే దైవబల మందురు, అట్టి దైవబలముతో గూడిన పౌరుషమే ప్రశంసనీయము. అది పాండవులదైయున్నది. దైవబలరహితమైన పౌరుషము ప్రమాదకరమే. అది కర్ణదుర్యోధనాదులదై యున్నది. అట్టి దైవబలమునకు మూలము వారి ధర్మనిష్ఠయే. కర్ణదుర్యోధనాదుల దైవబలరాహిత్యమునను గారణము పాండవులపట్ల వారి యధర్మత్వమే. ఈవిషయమునే— “ధర్మ ఏవ మాతో హంతి ధర్మో రక్షతి రక్షితః” అనుసూక్తి ఘోషించుచున్నది.

కర్ణదుర్యోధనుల సంకల్పములు గాని, పురుషప్రయత్నములు గాని ధర్మహానికరములు గనుకనే అవి వారి కపాయకరములే యగుచు వచ్చినవి. పాండవకౌరవపక్షములలోని ధర్మాధర్మములను గ్రహించుట కివియే నిదర్శనములు.

—: ఇంద్రుడు చింతానుచితముల పాటింపక కర్ణుని కవచకుండలములను భిక్షించెను. అనుప్రసంగము—తన్ని రాకరణము :—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

1. “పాండవపక్షపాతి యగు నింద్రుడు కర్ణునివలన దన పుత్రుడుగ నగుచున కెట్టి యపాయము వాటిల్లనో యను భీతిని బొగులుచు ఉచితానుచితములుగాని, తన దేవత్వమునుగాని పాటింపక కర్ణుని కవచకుండలములను హరింప నెంచి కపట బ్రాహ్మణజేషమును ధరించి కర్ణుని భిక్షించెను” (పు 61)
2. ఇంద్రుడు కపటియై తన్ను మోసముచేయవచ్చినవాడని యెరింగి తనపాణిముల దృఢముగానైన దలపక కవచకుండలముల నొలిచి యాతనికి దానముచేసిన యీ

మహానుభావుని సత్యవ్రతము, దానశీలతయును లోకోత్తరము లనుట యతిశయోక్తి కానేరదు” (ఉపా. పు 10).

ఈరెండంశములను బరిశీలించెము. ప్రథమాంశము—ఇందుడు పాండవపక్షపాతియట! తనపుత్రుడగు అర్జునునకు అపాయము రాకుండ జేయదలచెనట!

అయితే పుత్రుడగు పాశున కపాయము రాకుండ జేయదలచుటచే నిందుడు పాండవపక్షపాతి యందురా? లేక పాండవపక్షపాతముచే బుత్తున కపాయము రాకుండ జేయదలచినాడందురా? పుత్రప్రేమచేతనే పాండవపక్షపాతి యనుపక్షములో తనపుత్రుడగు కర్ణుని కపాయము రాకుండ జేయటకై ప్రయత్నించిన సూర్యభగవానుడు కర్ణపక్షపాతి యనవలసినవచ్చును. తన్మూలమున కౌరవపక్షపాతి యనవలసినవచ్చును. దాని నంగీకరింతు మనుట అయుక్తము.

కర్ణదుర్యోధనాదులచే నరణ్యవాసమునకు బంపబడినస్థితిలో తన్ననుసరించునున్న బ్రాహ్మణోత్తముల పోషణమునకై సూర్యారాధన చేసిన ధర్మజునకు అక్షయ్యాన్నప్రదమైన స్థాలి ననుగ్రహించిన సూర్యభగవానుడు కర్ణపక్షపాతి యనజెల్లునా? కర్ణదుర్యోధననిందితురాలైన ద్రౌపదీదేవి విరాలనగరవాసములో నిర్బంధమునుబట్టి దుర్వృత్తిగల కీచకుని యెదుటకు వెళ్ళవలసినవచ్చినపుడు—

“ఉపాతివ్రత సా సూర్యం మహూర్త మబలా తతః ।

స తిస్యా స్త సమధ్యాయా సుర్యం సూర్యోఽపబుద్ధవాన్ ॥

అంతర్హితం తత స్తస్యా రక్షోరక్షార్థ మాదిశత్ ।

ఆమె సూర్య సుపాసింప నామె కంగరక్షగా నంతర్హితమై యుండునట్లు ఒక రక్షస్సును నియోగించి యాద్రౌపదీదేవిని కాపాడిన సూర్యభగవానుడు కర్ణపక్షపాతి యన జెల్లునా? కర్ణవిద్వేషులను ద్వేషించువాడేకదా కర్ణపక్షపాతి. ఇట్లు పుత్రుడగు కర్ణునియందు ప్రేమాతిశయముతో ప్రసరించినను సూర్యుడు కర్ణపక్షపాతిగాక ధర్మపక్షపాతి యైనవిధముగా పుత్రుడైన పార్థునియందు ప్రేమాతి

కడుముతో పోన ర్తించిన యిందుడును ధర్మపక్షపాతి యనదగునేకాని కేవలపాండవపక్షపాతి యనదగదు. కనుక పృథమపక్ష మసంగతము.

ఇక పాండవపక్షపాతమునుబట్టియే పార్థుని రక్షింప దేవేంద్రుడు ప్రయత్నించె నను పక్షములో ఇందున కాపాండవపక్షపాతము నకు గారణ మేమి ? తనకు ప్రాణప్రీయమైన ఖాండవవనమును అగ్ని దేవున కాహుతిగా సమర్పించినట్టి పార్థునియందు ఇందునకు పక్షపాత ముండుటకు గారణ మేమి ? వారి ధర్మనిష్ఠయే దానికి గారణము. కనుక నిందుడు ధర్మపక్షపాతి గాని, కేవలపాండవపక్షపాతి గానరదు. కాబట్టి ద్వితీయపక్ష మసంగతము.

“ఇందు డుచితానుచితములుగాని, తనదేవత్వమును గాని పాటింపక కపట బ్రాహ్మణవేషమును ధరించి కర్ణుని భిక్షించెనట !”

“యతో ధర్మ స్తతో జయః” అను సిద్ధాంతమును బట్టి ధర్మ పక్షమునకు జయము, అధర్మపక్షమునకు అపజయము సముచిత మగుటచే ధర్మపక్షోద్ధరణ ముచితమనియు, అధర్మపక్షము నణచివేయ కుండుట అనుచిత మనియు, భిక్షించుటకు రూపాంతరగ్రహణ ముచితము, స్వస్వరూపప్రదర్శన మనుచిత మనియు నుచితానుచితములు పాటించియే యిందు డాపని జేసెను.

తన దేవత్వమును పాటింపకపోలేదు. పాటించియే అసురపక్షీయ మైన అధర్మము నణచుటకును, దేవపక్షీయమైన ధర్మము నుద్ధరించుట కును ప్రయత్నించెను. ధర్మపక్షానువర్తిత్వమే దేవత్వము. శ్రీమద్రామాయణములో మాల్యవంతుడు రావణునితో జెప్పిన యీవిషయము జూడడు—

“అస్మజ్ ద్భగవాన్ పక్షా ద్వాశేవ హి పితామహః ।

సురాణా మసురాణాం చ ధర్మాధర్మౌ తదాశ్రియా ॥

ధర్మౌ హి శ్రూయతే పక్షో హ్యసురాణాం మహాత్మనామ్ ।

అధర్మౌ రక్షసాం పక్షో హ్యసురాణాం చ రావణ ॥” (యుద్ధ కాం॥ స. 35)

దీనిచే ధర్మపక్షము దేవతల దనియు, అధర్మపక్ష మసురులది

(రాక్షసుఁడు) యనియు స్పష్టమైనది. ఇట్లు ధర్మపక్షముగా హత్య రూపమైన దేవత్వమును పాటించియే యిందు) దుద్యమించెను.

కపటబ్రాహ్మణవేషము ధరించి భిక్షించుట తగదందురా ? తాను త్రైలోక్యాధిపతియై యుండి, అధర్మపక్షము నణచుట తనకు విధియై యుండి, ఎవ్వ డేవృత మవలంబించునో ఆవృతములోనే వానిని పరీక్షించి కృతార్థతనో, ప్రతిభంగమునో కలుగజేయుట తన కృత్యమై యుండినట్టి యిందుడు- ఏమడిగినను బ్రాహ్మణున కిచ్చుటే నావృత మని కూర్చుండిన కర్ణుని బ్రాహ్మణవేషముతో భిక్షించుట తగని పని యెట్లగును ? బలిచక్రవర్తిని కపటవటువేషముతో శ్రీహరి భిక్షింప లేదా ? ఇంతకును ఆ యిందునినకు నిర్వికారుడై కర్ణు డీయగా ప్రతి వాదుల కీవికార మెందులకు ? కనుక ప్రథమాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—ఇందుడు కపటియై కర్ణుని మోసముచేయు వచ్చినవాడట ! అది యెరిగియు తనకవచకుండలముల నొలిచి దానము చేసిన మహానుభావుడు కర్ణుడట ! ఆతని సత్యవృత్తము, దానశీలత లోకోత్తరములట !

అయితే ఇందుడు కపటియై కర్ణుని మోసముచేయుట- కర్ణ దుర్యోధనాదులు కపటులై పాండవులను వారణావతమునకు బంపుట లోను, లాక్షగృహదహనోద్ద్యమములోను మోసముచేయుటవంటిదా ? కపటులై ద్యూతమున కాహ్వానించి సర్వస్వ మపహరించుటలోను, వనవాసాజ్ఞాతవాసపథములతో పునర్ద్యూతములో గూర్చుండబెట్టి అరణ్యముల పాలు చేయుటలోను మోసము చేయుటవంటిదా ? కపటులై విషప్రయోగాదులలో మోసముచేయుట వంటిదా ?

ఇందుడు మోస మేమిచేసెను ? నీకవచకుండలములు యాచించుటకై యిందుడు రాబోవుచున్నాడని, నీ వివ్వన ద్దని ముందే నూర్చుడు బోధించియుండెను. తరువాతనే రూపాంతరముతో వచ్చి యిందు) డడిగెను. మోస మేమున్నది ? ఆత డిందు)డని తెలిసియే

అది యివ్వకండుట కుద్యమించి తుదకు వృత్రభంగము కాకుండుటకై యిచ్చుటకే సిద్ధపడెను. ఆయిచ్చుటలో ప్రతిఫలము గోరి యిచ్చెను. నిరీహుడై యివ్వలేదు. ఆప్రతిఫలమును పార్థవధాపేక్షతో గోరెను. అది ప్రతిఫలము గ్రహించి యిచ్చిన దానముగనుకనే కర్ణునకు కార్యకారి కాకపోయినది.

“కర్ణో దాతా పాత్ర మిన్ద్రో దేయం స్వాత్మసమం ధనమ్ ।

శక్త్యా వినిమయాత్తజ్ఞో ధర్మో నాభ్యధన ద్విపుమ్ ॥” (నీలకంఠీయము.)

ఇచ్చి పుచ్చుకొనుటతో గూడిన యీ యీవి కర్ణుని దానశీలతకు అంత నిదర్శనము కాదేమో అనుపించుచున్నది. కనుక ద్వితీయాంశము నిరస్తము. ఈప్రతివాదులుగూడ—“కర్ణుడు దుర్యోధనుని కార్యమునకు గావలయు. తన కీర్తిశరీరమునకు కళంకమును దెచ్చుకొనుటకును సాహసించెను. ఇట్లు ప్రతిఫలము గోరుటచేతకదా “చండాంశు సుతపోల్కి కుండమార్పులు గాక” అని యాతని నిరసించుటకు కవులకు సందుదొరక (పుట66) నని వ్యాసీయేయున్నారు.

—: ఉత్తరగోగ్రహణకాలమగుదైన కర్ణపరాజయమునుగూర్చి

ప్రతివాదుల కారణకల్పన-తన్ని రాకరణము :-

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

1 “కర్ణుడు శరీరమును గోసి దానము చేయుటచే జర్మమున బటుత్వము తగ్గెను. కావుననే యుద్ధములందు శత్రుల బాణములచే గాయపడినప్పు డోర్చి నిలిచి యుండు సామర్థ్యము తగ్గిపోయెను.” (పు. 68)

2 “పాండవులను బయలుపెట్టటయే ప్రయోజన మని వచ్చిన దుర్యోధనునకు హతాత్తుగా భీష్ముడు వారిసమయము పూర్తి యయ్యె నని చెప్పుటచేతను, భీష్మునియోధులు పరాజితులై పారిపోవుటచేతను, తొల్పువడియున్నట్టియు, నప్పు డర్జునునితో యుద్ధము సంభవించునని తలచియుండనట్టియు, విరాటు నోడించుటకుమోత్రము తగిన సన్నాహముతో వచ్చినట్టియు, గర్ణుడు పరాజితుడగుట వింతకాదు.”

3 “కన్యములు పడి మిక్కిలి కినిసియున్న యర్జునుని వాడివారసములను ఒడలు కోసికొనియున్నట్టియు, నెట్లయిన జీవించియుండి యర్జునుని వధించి తన ప్రతిజ్ఞను నెఱవేర్చుగోరియున్నట్టియు కర్ణు డొక్కరుడు నిలువరింపజాలకుండుట యద్భుతమెట్లగును?” (పు. 70)

ఈమూడంశములను బరిశీలించుము. ప్రథమాంశము—కర్ణుడు తనకవచమును గోసియిచ్చుటచే చరమమునకు పటుత్వము తగ్గి శత్రు బాణములకు గాయపడినప్పుడు సహించి నిలిచియుండు సామర్థ్యము తగ్గిపోయెనట! ఆహా! అట్లయిన సంధికుదరనీయక ఆచెంటనే యుద్ధమున కెల్లు సిద్ధపడినాడు? అతగ్గిపోయిన దన్న సామర్థ్య మప్పుడుమాత్ర మెట్లు కలిగినది?

ఇంకొకటి—కుమారాశ్రువిద్యాప్రదర్శనానంతరము ద్రుపదుని వలన పరాజయము, ద్రౌపదీస్వయంవర కాలమున పార్థునివలన పరాజయము, ఘోషయాత్రాసమయమున గంధర్వులవలన పరాజయము కవచమండగనే కర్ణుని కెల్లు సంభవించినవి? సహజకవచ ముండియు పరాజితం డగుచుండు కర్ణుని యీ పరాజయమునకు ఆకవచము లేకుండుట కారణ మనుట యేమి బాగున్నది? పోనిండు—ఆకవచమునకు బదులు పార్థసంహారమునకై యేకవీరఘ్నిని చేపట్టినవానికి పరాజయ మేల వచ్చినది? కష్టసారథ్యములోనేగాక ఉత్తరసారథ్యములోకి దానిని ప్రయోగించి కృతార్థుడు కాలేదేమి?

“సత్యం తే ప్రతిజానామి వధిష్యమి రణేర్జునమ్ ।

గతే త్రయోదశే వక్షే సత్యేన యుధ మాళభే ॥”

అనుచు ఘోషయాత్రాంతసంభాషణములో పదమూడవ సంవత్సరము గడచిపోనిమ్ము. అపై వచ్చు యుద్ధములో పార్థుని వధిం చెదను, అని ఆయుధముపట్టి ప్రమాణముచేసిన కర్ణుడు—భార్గవాస్త్రము, సర్పముఖాస్త్రము, ఇంద్రదత్త శక్తి నావిజయసాధనములని గర్జించు కర్ణుడు—“ఒకట గాకున్నను నొకటనైన నర్జునుని వధింపనగునని యాతడే కాక యెవ్వరైన నూహించక తీరదుగదా!” (పు 84) అని యీ ప్రతి వాదులచే సమర్థింపబడిన ధోరణి గల కర్ణుడు—ఈ యుత్తరగోగ్రహణ ములో పదమూడవ వత్సరము గడచినతరువాత వచ్చిన యుద్ధములో భార్గవాస్త్రాద్యమోఘసాధనములను యథేష్టముగా వాడవలసిన యుద్ధ ములో—శ్రీకృష్ణసన్నిధానము లేనట్టి యుద్ధములో—నిస్సహాయుడై

న్విన పార్థుని యుద్ధములో శత్రుసంహారము చేయలేకపోయినాడేమి?
ఈ పరిధనాంశము నిరస్తము.

ద్వితీయాంశము—కర్ణుడు— భీష్మాదియోధులు పరాజితులై
గోవులచేత, పాండవుల సమయము పూర్తియైనదని హతాత్తుగా
వ్రుటచేత తొట్టువడియుండెనట ! అర్జునునితో యుద్ధము సంభవించు
విశలచియుండలేదట ! విరాటు నోడించుటకు తగిన సన్నాహముతో
హాళిమే వచ్చియుండెనట ! పాండవులను బయలుపెట్టదలచియే వచ్చె
నట ! అట్టి కర్ణుడు పరాజితు డగుట వింతకాదట !

అయితే భీష్మాదులు పరాజితులై పారిపోయినచో కర్ణునకు
తొట్టుపాటేల ? భీష్మద్రోణాదులను అల్పులుగా మాటలాడుచు
కానే శత్రుత్వము చేయగలనని గర్జించు కర్ణునకు తొట్టుపాటేమి ?
పాండవుల సమయము పూర్తియైనట్లు హతాత్తుగా విచుటచే తొట్టు
పాట ? అది పూర్తియై యెదుట బడనిమ్ము. పడగొట్టెద ననువానికి
తొట్టుపాటేమి ? అసలచ్చటి ప్రస్తావ మెట్లున్నదో చూడడు—

గోపాలకులను పారదోలి విరాటుని గోవులగుంపులను కొరవు
లాక్రిమించుకొనినారు. ఆగోవులను మరలించుకొని పోవుటకే ఉత్తరు
నకు సహాయముగా పార్థుడు వచ్చి దూరములో దేవదత్తమును
పూరింప ద్రోణాచార్యు డాధ్వని విని, తత్కాలగోచరము లయిన
యత్నాతముల గని ఆ వచ్చువాడు పార్థు డనియు, మన కవదయ
సూచనములు కనబడుచున్న వనియు బలికెను. అంత దుర్యోధనుడు
అజ్ఞాతవాసవత్సరము పూర్తికాకుండ పార్థుడు వచ్చునా ? అయచు
కొంత ప్రసంగము చేసి తుద కిట్లనెను—

“యద్యేష రాజా మత్స్యానాం యది బీభత్సు రాగతః ।

సర్వై ర్యోధక్ష్మ మస్మాభి ణితి న స్సమయః కృతః ॥”

ఆవచ్చువాడు విరాటరాజు కానిమ్ము; పార్థుడే కానిమ్ము.
మనకు యుద్ధము కర్తవ్యమే అని నిశ్చయించబడినది. అది.

“దుర్యోధనవచ శ్చుత్వా రాధేయ స్త్యబివీ ద్వచః ।
 తిచార్థం పృథతః కృత్వా తథా నీతి ర్విధీయతామ్ ॥
 య ద్యేష రాజా మత్స్యసాం యది బీభత్సు రాగతః ।
 అహ మావారయిష్యామి వేలేప మకరాలయమ్ ॥
 అద్యాహ మృణ మక్షయ్యం పురా వాచా ప్రతిశ్రుతిమ్ ।
 ధార్మరాష్ట్రాయ దాస్యామి నిహత్య సమరే² ర్జునమ్ ॥
 జామదగ్న్య స్మయా వ్యాత్రుం యత్ప్రప్త మృషిసత్తమాత్ ।
 తదుపాశ్రిత్య వీర్యం చ యుధేయ మపి వాసవమ్ ॥” (విరాటప. ఆ 48)

అదుర్యోధనుని మాట విని కర్ణు డిట్లనెను—ఆచార్యుని వెతుక
 నుంచుము. ఈవచ్చువాడు విరాటు డయినను, పార్థుడే అయినను నే
 నడ్డుకొనెదను. నేనిప్పు డర్జునుని సంహరించి నాప్రతిజ్ఞాప్రకారము
 దుర్యోధనుని ఋణము దీర్చికొనెదను. నాభార్గవాశ్రమమును, నాపరా
 క్రమమును పురస్కరించుకొని వాసవు నయిన డీకొనెదను. అని.

ఆపై వచ్చిన ప్రసంగములో పాండవులకు సమయము వూర్తి
 యైన దని భీష్ముడు చెప్పెను.

ఇట్లు పార్థునిపై కాలు దువ్విన కర్ణుడు తొట్టుపడె ననుట
 అయుక్తము. అర్జునునితో యుద్ధము సంభవించు నని యనుకొన
 లేదనుట అయుక్తము. పార్థు నోడించుటకు దగిన సన్నాహముతో
 రాలేదనుట అయుక్తము. ఇట్లు ద్వితీయాంశము నిరస్తము. అంత
 గర్జించిన కర్ణుడు పరాజితు డగుటే వింతయైయుండ అది వింతకాదనుట
 విరుద్ధము.

తృతీయాంశము—కష్టములు పడి కినిసియున్నవాడు అప్పును
 డట ! బడలు కోసికొనియు, ఎట్లయిన జీవించియుండి అర్జునుని వధించి
 ప్రతిజ్ఞను చెల్లించుకొనదలచియు నున్నవాడు కర్ణుడట ! ఇట్టికర్ణు డట్టి
 యర్జునుని స్తంభింపజేయలేకపోవుట అద్భుత మెట్లగును ? అట !

ఓహో ! అసహాయుడై వచ్చిన పార్థునకు వీరాలాపములతో
 దోగ్ధాదులను నిరసించి ప్రగల్భములాడిన కర్ణు డోడిపోయి, మహా

గ్రామములో శ్రీకృష్ణసహితుడైన పార్థుని వధించుటకై తన జీవి నిలవబెట్టుకొనె ననుట అపహాసాస్పదము కాదా !

ఉత్తరగోగ్రహణసమయమందలి కర్ణపరాజయమే కర్ణుని అసత్రకు నిదర్శనము. అప్పటి పార్థవిజయమే పార్థుని అపృతిహతపరామమునకు నిదర్శనము.

శ్రీకృష్ణాదులును, భీష్మాదులును, ధృతరాష్ట్రుడును పార్థకర్ణుల బలదుర్బలభావమునకు ఉత్తరగోగ్రహణసంఘర్షణఫలితమునే నిదర్శనముగా కీర్తించుచు వచ్చిరి. దానినిబట్టియే పార్థునిపట్ల కర్ణు డసమర్థుని లోక మనుకొనుట సంభవించినది. ఇట్టి లోకప్రసిద్ధిని త్రోసివేసి సంధమునకు వ్యతిరేకముగా కర్ణచర్యను సమర్థింపనెంచుట ప్రతిచాల కశక్యమైన పని. ఇట్లు తృతీయాంశము నిరస్తము.

—: నూర్యపుత్రుని డగు కర్ణుని పరాజయములనుగూర్చి

నీలకంఠాచార్యోక్త కారణము :—

ఉత్తరగోగ్రహణసందర్భములో వచ్చిపడుచున్న పార్థుని ప్రకంఠించునట్టి ద్రోణాచార్యుని కర్ణుడు తృణీకరించి మాటలాడినపుడు ఆ మాటలను గర్హించు అశ్వత్థామ ఆకర్ణుని ‘నూత’ అని సంబోధించిన ప్రస్తావము—

నీలకంఠీయమ్—నూతేతి సంబోధయ న్నక్షత్రియత్వాదస్య యుద్ధే వ్యకాశం వ్యసక్తిః । నను “అదిత్యో జై దైవం క్షత్రిం” ఇతి శ్రుతేః దివ్యాత్క్షత్రియో కుస్త్యాం జాతస్యాస్య కథ మక్షత్రిత్వం యుద్ధాఽకాశం చేతి విదుషా ప్యశ్వత్థామా న్న క్షత్రియోక్తమితి చే చ్చుభిః ।

సర్వేషాం హి వర్ణానాం ద్వివిధం జన్మ యోనిజం, సంస్కారజం చ । తత్ర య ఏవ యోనిః స ఏవ సంస్కారా చేత్స ఏకజో న ప్రకృతిత శ్చైవతే, కర్ణస్తు దైవక్షత్రియోపి అక్షత్రియేణ నూతేన సంస్కృత ఇతి ద్విజాతత్వాత్ క్షత్రియత్వేన ప్రహర్షం కుశలోపి నూతత్వేన పరకీయప్రహరం సోఽథు మశక్త ఇతి యుద్ధా శ్చలాయతే ఇత్యాశయే నైవం నూర్యపుత్రం జానన్మపి నూతేతి సంబోధయతి । తథా చ మన్తవర్ణః—సహస్వ మన్యోః.....ఏకజ త్వమ్”...

ఏకజ ఏకస్మా జ్జాతః.....తథా చ లోకే ఆభాణకః—యస్య ద్వే వచనే
సద్విసిత్వక ఇతి । వక్త్రో భవంతి, ఆత ఏకజ్జన్మభవచనమ్ । దత్తక్రితావా
తు శాస్త్రీయ కేవలైశ్చ సప్తపవన్తీతి నా సా కుండతుల్య ఇతి యిక్ । (విరా ౫50)

కర్ణుని సూతశబ్దముచే సంబోధించుటలో త్రితీయుడు కానం
దున ఈతనికి యుద్ధకుశలత లేదని అశ్వత్థామ వ్యక్తికరించెను.

సృతిలో దేవగణమును సూర్యుడు త్రితీయు డని యున్నం
దున అట్టి సూర్యునివలన త్రితీయకన్యాయందే జన్మించినట్టి కర్ణు
యందు త్రితీయత్వము లేదని, యుద్ధకుశలత లేదని అశ్వత్థామ
యంతటివా డనుట తగునా ? అని శంకింతుచేమో, వినుడు—జన్మ-
పుట్టుకనుబట్టియు, సంస్కారమును బట్టియు రెండువిధములై యున్నది.
ఇది చాతుర్వర్ణ్యసాధారణము.

అందు పుట్టుకనుబట్టి కలుగు వర్ణస్వవస్థలో జనకుడే స్వజాతి
నిహితసంస్కారములు పుత్రునకు జేసియున్నపుడు ఆతడు ఏకజాతుడే
అయి ప్రకృతి కనుగుణుడై యుండును.

కర్ణు డన్ననో పుట్టుకను బట్టి త్రితీయు డయినను త్రితీయుడు
కానట్టి సూతుడు- స్వజాతినిహితసంస్కారము లాతనికి జేసియుండుటను
బట్టి సంస్కారమూలకమైన జన్మ మరొకటగుటచే ఏకజాతుడు గాక
ద్విజాతుడై యున్న కారణమున త్రితీయత్వముచేత ప్రహరింపగలిగి
యుండియు, సూతత్వముచేత శత్రుప్రహారములకు తట్టుకొనియుండలేక
పలాయన మగుచుండు నను తాత్పర్యముతో అశ్వత్థామ కర్ణుని
సూతశబ్దముచే సంబోధించియుండెను.

ఏకజాతుడు ప్రశంసనీయుడనుటకు మన్యునూక్తములోని 'ఏకజ'
శబ్దవిశేషణము నిదర్శన మగుచున్నది.

రెండుమాటలాడువానిని ద్వివిత్వకు డనుట 'లోకప్రసిద్ధము.
దత్తపుత్రాదులవిషయమై శాస్త్రుసిద్ధమైన పుత్రత్వము ప్రతిగ్రహీతకు
చెందినచేకనుకను, సంస్కారము లాతడే చేయునుగనుకను ఏకజాత
త్వమే యని గ్రహింపవలయును; అని భావము.

ఇచ్చట జన్మ-సంస్కార-వైలక్షణ్యము కర్ణునకు తటస్థించి నట్లే పాండవులకును తటస్థింపలేదా? అని శంకింపరాదు. దత్తువుత్తును గోత్రమునూరి పరిగ్రహీతకే చెందుట శాస్త్రసిద్ధమైనట్లు ఊత్రజ సంతతి ఊత్రకే చెందుట శాస్త్రసిద్ధమైనందున పాండురాజునకు ఊత్రజులైన పాండవులు పాండురాజసంతతియే అయియుండి పాండురాజుచే ఊత్రయోచితసంస్కారములనే పొందియుండుటవలన పాండవులయందట్టి సాంకర్యము సంభవింపలేదు. అది కర్ణునియందే సంభవించినది.

కనుకనే కర్ణుడు కుంతీదేవితో సంభాషించినపుడు తనకు ఊత్రయోచితసంస్కారము లేకపోయినదనియు, హీనసంస్కారము పొందిన దనియు తనకుగల సంతాపమును ఇట్లు వెల్లడించినాడు—

“అహం చేత్ ఊత్రయో జాతో న ప్రాప్తః ఊత్రసత్క్రియామ్ ।

క్రియాకాలే త్వనుక్రోశ మకృత్వా త్వ మిదం మమ ॥

హీనసంస్కారసమయ మద్య మాం సమచూచదః ।” (ఉద్యో ౮ 146)

టీ॥ క్రియాకాలే ఊత్రయోచితసంస్కారకాలే ఆనుక్రోశం దయామ్ ।

దేవీ ! జన్మచే ఊత్రీయుడనే అయినను అట్టి సత్క్రియ నాకు ప్రాప్తింపకపోయినది. ఊత్రయోచితసంస్కారకాలములో నీవీ దయను నాపై జూపక హీనసంస్కార-ఆచారములు గలిగియున్న నన్నిపుడు నీవు ఇట్లు ప్రేరేపించుచున్నావు. అని.

క. ఊత్రీయసంస్కారమునకు శాత్రువుగా నీవు నన్ను బాటింప విహ

మత్రీఫలమునకు నీకే బుత్తుడ నని వచ్చుటింక బాసగునె చెపుమా. (అంధభా)

ఇట్టి జన్మ-సంస్కార-సాంకర్యము కర్ణునియందేకాక విశ్వామిత్రునియందును సంభవించినది.

విశ్వామిత్రుడు ఊత్రీయు డగు గాధియొక్క పుత్రుడు. ఆగాధి భార్య ఋచీకనుమార్చిచే తపశ్శ్రద్ధాదిబ్రాహ్మణాలక్షణములు కలుగు నట్లు మంత్రసంస్కృతియు చేసి యుంచబడిన నావిష్ణును దైవికముగా భుజించుటవలన ఆమెయందు జన్మించిన విశ్వామిత్రుడు జన్మమూలక

మైన తౌత్రీము, మంత్రసంస్కారమూలకమైన తపోనిష్ఠాదికము గలిగి యుండెను.

ఈవిషయమే నీలకంఠీయశ్లోకముచే ప్రతిపాదింపబడినది—

“కాశికే కౌర్యతపసి రాధేయే శౌర్యభీషతే ।

ఖలే చ వాచి మాధుర్యం బీజసంస్కారసంకరాత్ ॥”

ఈసందర్భమును బట్టి స్వజాత్యుచితసంస్కారమే జాత్యుత్కృష్టాధాయక మనునది పర్యవసితమని పాఠకులు గ్రహింతురుగాక !

—: కౌరవులు పెట్టిన కష్టములలో పాండవులకు

ప్రాప్తించిన శ్రేయస్సులు : —

దుష్టచతుష్టయచర్యలలో బాలకీడాసందర్భమున భీమసేన హత్యాప్రయత్న మొకటి. వారణావతప్రస్థానసందర్భమున సమూల పాండవహత్యాప్రయత్న మొకటి. కపటద్యూతసందర్భమున వనవాసాజ్ఞాతవాసనిర్బంధవిధాన మొకటి. దీనిలో పాండవులకు ప్రాప్తించిన విశేషములు— (1) భీమసేనువకు విషముబెట్టి ఒడ తెరుగకుండ నిద్రించువపుడు కాలుచేతులు గట్టి గంగలో దింపినపుడు అతడు నాగ లోకమునకు జేరి అచ్చట నాగదష్టు డగుటలో జంగమవిషము, స్థావర విషమునకు విరుగుడగుటవలన తెలివివచ్చి క్రమముగా నాగులచే నాదరింపబడి వారిచే సమర్పింపబడిన అష్టకుండపరిమితమైన రసమును త్రాగి వజ్రశరీరుడై పదివేలయేనుగుల బలము గలవాడై నాగులచేతనే యథాస్థానమందు ప్రవేశపెట్టబడి సుఖముగా నింటికి వచ్చెను. ఇట్టి భీమసేనహత్యాప్రయత్నఫలము మంగళాంతముగా నడచినది.

(2) ధర్మజనకు యశావరాజ్య మిచ్చినతరువాత పాండవులు విజయశీలులై కురురాష్ట్రము నభివృద్ధిచేయుచుండగా— “ధృతరాష్ట్ర మహీశాల శ్చింతా మగమ డాతురః” ధృతరాష్ట్రము చింతాగ్రస్తుడయ్యెను. అప్పుడు పాండవహత్యకై దుష్టచతుష్టయము దురలోచన చేసి, అది ధృతరాష్ట్రమునకు దెలియనీయక, పాండవులు కొంతకాల

మన్వల్సే నివసించునట్లు చేయుమని ధృతరాష్ట్రునికు జెప్పి యాతనిచే బ్రహ్మాత్మనము లనుపేరుతో వారణావతమునకు వెళ్ళునట్లు పాండవుల కుపదేశింపజేయగా పాండవులు తల్లితో గూడ వారణావతమునకు వెళ్ళిరి. అక్కడ లక్కయింటి ముప్పనుండి తప్పించుకొని సురంగము నుండి పదిలముగా దాటుకొని పోయిరి.

“విషవా ర్యగ్నిభి ర్లుబ్ధా ఘాతయంతి స్మ బాంధవాన్ ।

ఈశ్వర స్తా నవత్వేజే త్యుక్తం జాతుషపర్వణి ॥” (నీలకంఠీయమ్)

తరువాత అజ్ఞాతముగా గొంతకాలము సంచరింపవలచి వన సంచారము చేయుటలో హిషింబాసురునితో సంఘర్షణము రాగా నాతని భీమసేనుడు వధించుటయు, ఇందుని సంకల్పమువలన కర్ణుని చేతికి ముందురాబోవు ఏకవీరఘ్నికొలకు భీమసేనునిద్వారా ఘటోత్కచుడు సృష్టింపబడుటయు జరిగినది.

తరువాత వేదవ్యాసభగవానుడు దర్శన మిచ్చి కుంతీదేవికి ధైర్యము చెప్పి పాండవుల నాశీర్వదించి కర్తవ్య ముపదేశించి అంత ర్ధానముకాగా వేదవ్యాసోపదేశప్రకారము ఒకమాసము ఏకచక్ర పురవాస మొకబ్రాహ్మణుని యింట బ్రాహ్మణవేషములతో పాండవులు చేయుచుండ ఆపురమునకు తటస్థించియున్న బకాసురబాధను బట్టి ఆయింటి బ్రాహ్మణుని కుటుంబములోనుండియే యొక వ్యక్తి ఆబకాసురునకు బలిదానము కావలసిన రోజు రాగా కుంతీదేవి యుపదేశముపై భీమసేనుడే ఆపనికి సిద్ధపడి వెళ్ళి ఆబకాసురుని వధించి బ్రాహ్మణకుటుంబము నుద్ధరించి పౌరుల నిత్యదుఃఖమును బోగొట్టి కృతార్థు డయ్యెను.

“యస్మిన్ గౌహే పురేవాపి వసే త్సన్యతమో జనః ।

ఉపకుర్యా త్త మిత్యేవ ముక్తం బకవధేపి చ ॥ (నీలకంఠీయము)

తరువాత నాపురమునుండి బయలు వెడలి ‘సోమాశ్రియాయణ’

మనబడు ఈశ్వరస్థానమైన గంగాతీర్థమునకు జేరినపుడు అక్కడ పార్థునకును, అంగారిపర్ణుడను గంధర్వునకును గలిగిన సంఘర్షణములో

పార్థునకు గంధర్వు డోడిపోయి, పార్థుని యాగ్నేయాస్త్రముచే విరథుడయి పార్థునిచే పట్టుకొనబడి విడువబడినతోడనే మెచ్చుకొని యిట్లనెను—నాయొద్ద చాక్షుషీవిద్య కలదు.

“య చ్చక్షుషా దృష్టు మిచ్ఛే త్త్రిషు లోకేషు కించన ।

తత్పశ్యేద్యాదృశం చేచ్ఛే త్తాదృశం దృష్టు మర్హతి ॥

ఏకపాదేన పశ్యాసాన్ స్థితో విద్యాం లభే దిమామ్ ।

అనునేష్యా మృహం విద్యాం స్వయం తుభ్యం వ్రతే కృతే ॥”

టీ॥ యదితి । తత్ ధర్మస్వరూపం పశ్యేత్, యాదృశం యదృశవిశిష్టం సామాన్యతో విశేషతత్త్వ । సర్వం సర్వావస్థం వస్తు సర్వదా స్వసంకల్పాన సాక్షిణ పశ్యేదిత్యర్థః । అనునేష్యామి పశ్యా తప్రపయిష్యామి ।

“గంధర్వజానా మశ్వానా మహం పురుషసత్తమ ।

భ్రాతృభ్య స్తత తుభ్యం చ పృథ గ్దాతా శతం శతమ్ ॥

కామవర్ణాః కామజవాః కామత స్సమపస్థితాః ।

ఇతి గంధర్వజాః కామం పూరయిష్యంతి మే హయాః ॥”

టీ॥ గంధర్వజాః=గంధర్వలోకజాః ।

ఆచాక్షుషీవిద్యచేత త్రిలోకములలో నేవస్తువునయినను సంకల్పించినయెడల జూడవచ్చును. ఆరునూసములు ఏకపాదముమీద నిలిచి వృతము చేసినమీదట ఆవిద్యను పొందుట కధికారి యగును. నీ వావృతమును చేసినవిమ్ముట నీకావిద్య నిచ్చెదను.

మరియు గంధర్వలోకమండలి యశ్వములు మీయైదుగురికి ఒక్కొక్కని కొక్కొక్కతముచొప్పున నిచ్చెదను. కామగమనాది దివ్యలక్షణములు గల ఆయశ్వములు మీకోరిక లీడేర్చును. అని.

అది వివి యర్జునుడు ప్రతిదానము లేకుండ బుచ్చుకొనుట అవకీర్తి యని పలుక, గంధర్వుడు—

“జీవితస్య ప్రదానేన పీతో విద్యాం దదామి తే ।

త్వత్తోఽప్యహం గృహీష్యామి అస్త్ర మాగ్నేయ మత్తమమ్ ॥”

నీవు చేసిన ప్రాణదానమునకు బదులు చాక్షుషీవిద్య నిచ్చెదను. నీవలన ఆగ్నేయాస్త్రము స్వీకరించి యశ్వముల నిచ్చెదను. అని

శుభ్రుగా విని యాగంధర్వుని కోరికపై తనయాగేషియాస్త్రము నిచ్చి యుట నెను—

“త్వయ్యేవ తావత్త్రివ్రతు హయా గంధర్వసత్తమ ।

కార్యకాతే గృహీష్యామః స్వస్తి తేఽస్త్రితి చాబివీత్ ॥”

నీవిచ్చెడి యశ్వములను వానిపని వచ్చినపుడు గృహింతుము, అంతవరకు నీయొద్దనే యుండనిమ్ము; అని.

తరువాత ఉత్కృష్టచక్రీతమునందు తపస్సు జేయు ధామ్య మహర్షి దర్శనముచేసి వేదార్థతత్వజ్ఞుడగు ఆమహర్షిని పురోహితునిగా వహించి యాపై దుగ్రహపురమునకు జేరి యచ్చట ద్రాపదీపాణిగృహము చేసి పాండవులు సుఖముగా నుండిరి.

అప్పుడు మరల పాండవులయెడ దురాలోచనచేయు కర్ణదుర్యోధనుల ధోరణి జూచి ధృతరాష్ట్రుడు భీష్మద్రోణాదులను సమావేశపరచి కర్తవ్య మాలోచించినప్పుడు భీష్ముడు— మీపోషణమునకు మీ రర్ధరాజ్య ముంచుకొని పాండవుల కర్ధరాజ్య మిచ్చుట ధర్మమనియు, నది మీకు ఠేను మనియు జెప్పగా దానినే ద్రోణాచార్యుడును బలపరచి చెప్పుటలో— ద్రాపదీదేవి, పాండవులు, కంతీదేవి, దుగ్రహ మహారాజు మొదలగువారికి యథోచితముగా వస్త్రాభరణాదులను పంప యభినందనము దెలుపవలయు నని చెప్పగా దానికి కష్టపడ్డ తగులుటయు, ఆపై విదురుడు తిరుగదోలి ధృతరాష్ట్రున కుపదేశించుటయు జరిగినమీదట ధృతరాష్ట్రుడు, భీష్మద్రోణులును— నీవును జెప్పినట్లు చేయుటే మంచిదనియు, పాండవులును రాజ్య మనుభవింపవలసినవారే అనియు బలికి నీవే వెళ్ళి వారిని సత్కరించి యిచ్చటికి వీసి కొనిరమ్ముని చెప్పి పంపగా విదురుడు వస్త్రాభరణాదులను తీసికొని వెళ్ళి శ్రీకృష్ణసహితులై యన్న పాండవులను జూచి కౌగలించుకొని వారివారి కాయాకానుక లందించి ద్రాపదీదేవితో గూడ పాండవులను బంపవలసిగదనియు, ధృతరాష్ట్రాదులును, గంధారీప్రధ్వజులును

వీని జూచుట కుత్సహించుచున్నా రనియు దుగ్రహదునితో జెప్పి యాతని సమ్మతిపై శ్రీకృష్ణసహితముగా విదురుడు వారి సంరక్షణ వెంటబెట్టుకొని వచ్చెను.

ఆపాండవులు తమ కెదురుగా వచ్చిన భీష్మద్రోణకృపాచార్యాదిప్రముఖులతో గలిసి పౌరుల హర్షధ్వను లాకర్ణించుచు రాజభవనములో బ్రవేశించి పెద్దలకు పాదాభివందనములుచేసి కొన్ని రోజులుండిరి.

అపై వారి కర్ధరాజ్యముగా ఖాండవప్రస్థ మిచ్చి మీరిప్పుట నివసించవలసినదని చెప్పి ధృతరాష్ట్రుడు పంపగా పాండవులు శ్రీకృష్ణ సహితము వెళ్ళి వేదవ్యాసపురస్కృతులై శాంతిపూర్వకముగా పుణ్యప్రదేశమందు లోకోత్తరవైభవము గల ఇంద్రప్రస్థమును నిర్మించి పాండవు లందు సుఖముగా నుండిరి. ఇట్లే వారణావతయాత్రాఘట్టము కూడ మంగళాంతముగ నడచినది.

“ప్రణమంతి జహంసంతోఽప్యనుకూలే విభాతరి ।

పాండుపుత్రాన్ ధార్తరాష్ట్రే ఇత్యుక్తం విదురాగమే ॥

యాన్ ఖలా దగ్ధ మిచ్ఛంతి తా స్వర్గయతి కేశవః ।

నిరస్తాః పాండవా దారాన్ రాజ్యం కీర్తిం చ తేభిరే ॥ (నీలకంఠియమ్)

ఒకప్పుడు కృష్ణార్జునులు విహరించుచుండ అగ్ని దేవుడు బ్రాహ్మణ రూపముతో సమీపించి తాను ఓషధులతో గూడిన ఖాండవవనమును ఆహుతిగా దీసికొనుటకై యిందుని యడ్డులేకుండ గాపాడుడని వరము గోరి వారు దానిని సాధించుటకు దగిన పరికరములను సంపాదించుటకు వరుణదేవు నాశ్రయించి తెచ్చి లోకోత్తరమైన గాండివ మను ధనుస్సును, అక్షయతూణీరములను, దివ్యాశ్వసంపన్నము కపిధ్వజాలంకృతము విశ్వకర్మతపోనిర్మితము అగు దివ్యరథమును, పార్థున కిచ్చి అమోఘమై శత్రుసంహారము చేసి మరల హస్తగతమగుచుండు చక్రమును, కౌమోదకి యను గదను శ్రీకృష్ణున కిచ్చి యగ్ని దేవుడు పడునైదు రోజులు కృష్ణార్జునరక్షితుడై ఖాండవదహనముచేసి కృతార్థుడయ్యెను.

విధముగా పార్థుడు అత్యద్భుతపరికరములతో పరాక్రమముతో రాజులుచుండెను.

3 తరువాత పాండవు లసహాయశూరులై దిగ్విజయము చేసి యనంతమైన ధన మార్జింప ద్రౌపదీధర్మజులు మహర్షిగణావూరి శ్లోతులై మహావైభవముతో రాజనూయము చేసిరి.

“విత్తార్జనం సుఖాయైవ మహతా మితి దర్శయన్ ।

హాతే దిగ్విజయా దూర్ధ్వం రాజనూయకృతుక్రియామ్ ॥” (నీలకంఠీయము)

అందు సభాపూజాసందర్భమున ప్రథమపూజ్యునిగూర్చి వచ్చిన చర్చలో సర్వజ్ఞుడగు భీష్మునిచే పరాత్పరుడని నిరూపింపబడి నారద మహర్షిచే బలపరుపబడిన కృష్ణపరమాత్మ కర్ణ్యు మిచ్చి పూజించుటయు, శ్రీకృష్ణదూషకుడైన శిశుపాలుడు ద్వేషించి నశించుటయు, పృథ్వీముగా శ్రీకృష్ణునియం దైక్యమగుటయు సంభవించినవి.

“తత్రైవాఽర్హభిపారణే విష్ణు ర్దేవనర్షి షు ।

అదా పూజ్యోఽథ తద్దేవీష్టా సద్యో నశ్యేజ్జిదితీతమ్ ॥

గోప్యః కామా ద్భయా త్కంసో ద్వేషా మైద్యాదయో నృపాః ।

తీవ్రభానా ధృకే స్సామ్యం తభిరే కీటభృంగవత్ ” (నీలకంఠీయము)

అట్లు లోకోత్తరమైన రాజనూయకృతువు నిర్వహించి అఖండైశ్వర్యసంపన్నులై విరాజిల్లు పాండవుల దివ్యవైభవము జూచి సహింస లేక దుర్యోధను డెంతయో దుఃఖపడెను.

“న తథా శూలయత్నోద్భావః పీడయంతి గదా నరాన్ ।

యథా పరేషా ముత్కర్షః పాపినం ధార్తరాష్ట్రవత్ ॥” (నీలకంఠీయము)

అపై దుష్టచతుష్టయము ఆపాండవైశ్వర్య మపహించుట కుపాయ మాలోచించి సుహృద్ధ్యూత మను పేరుతో ధృతరాష్ట్రుడు పాండవుల నాహ్వానించునట్లు చేసి పితృవాక్యమును త్రోసివేయలేక వచ్చిన పాండవులను తమ కపటమూలములతో గూర్చుండిబెట్టి శకునని మూల మాడుట కేర్పరచి పాండవుల సర్వస్వమును, అపై పాండవులను గెల్పు కొని, అపై ద్రౌపదీపణము ధర్మజునిచే బెట్టించి గెల్చుకొనినా మని

దాన్ని ద్రాపదీణము చెల్లదని పెద్దలు చెప్పుచున్నను వినిపించుకొనిక
అప్పటికి రజస్వలయైకూడ నున్న ద్రాపదీదేవిని బలాత్కారమున సభా
స్థలికి యీడ్చి, దుర్భాషలాడి, తుదకు వస్త్రాపహరణదుష్కార్యమున
కొడిగట్టినారు. పాండవులు ఖిన్నులై శాంతినే నహింస అప్పుడు
ద్రాపదీదేవి ఆర్తితో కృష్ణపరమాత్మను గూర్చి యాకోశించుటయు,
తత్తణుము తీయచున్నకొలది నీరూరినట్లు ద్రాపదీదేవి శరీరమునుండి
అనంతవస్త్రము లుద్భవించుటయు, తన్మూలమున ద్రాపదీదేవి పాతి
వృత్తిమహిమ, కృష్ణపరమాత్మ భక్తరక్షణపారవశ్యము జగద్విదితము
లగుటయు గలిగినది.

“నా స్త్రీకార్యం కదర్యాణాం నా స్త్ర్యక్షావ్యం మహాత్మనామ్ ।

నా స్త్ర్యపేక్షో హరే ర్భక్త ఇతి ద్యుతే ప్రదర్శితమ్ ॥” (నీలకంఠీయము)

అపై యుత్పాతములు గోచరింప ధృతరాష్ట్రుడు భీష్మ
ద్రాపదీదేవి నాదరించి ఆమెకు వరములుగా పాండవదాస్య విముక్తి
యగుట, పాండవులు తమ సొత్తును స్వీకరించుట అను విషయముల
కభ్యనుజ్ఞ నిచ్చి వారిని మంచిమాటలాడి పంపెను.

అప్పటికిని దుర్వృత్తి నే వహించియున్న దుష్టచతుష్టయము
ధృతరాష్ట్రుని వేధించి యాతనిచే పాండవులను మరల పిలిపించి వెను
కకు రప్పించి పునర్ద్యుతములో గూర్చుండబెట్టి వనవాసాజ్ఞాతవాస
పణముతో ఓడినవారు త్రయోదశవత్సరములు యథాక్రమముగా
గడపి వచ్చి తమరాజ్యము తాము తీసికొనవచ్చు నను నిబంధనముతో
వచ్చింది పాండవుల నోడించి అరణ్యమునకు బంపెను.

“జ్ఞాత్వాపి పరమాహాత్మ్యం న ఖలః ఖలతాం త్యజేత్ ।

దృష్ట్యాపి కృష్ణమాహాత్మ్యం వైవాకామ్య త్సుయోధనః ॥

సత్యం సతాం మహాన్ పాశో యేన బద్ధాః పదాత్పదమ్ ।

పంచితా ఆపి నో చేలు స్సమర్థా ఆపి పాండవాః ॥” (నీలకంఠీయము)

పాండవులు హస్తినాపురమునుండి బయలు వెడలి మూడురోజు
లకు కామ్యకవనమున బ్రవేశించిరి. అచ్చట నివసించు కామరూపి,

బకాసురభాగిత అగు కిమ్మిరు డను రక్కసుడు సీతీధమున బాంక
వులపై వచ్చి పడునంతట భీమసేను డాతని సంహరించి యావనము
నిష్కంటకముగా జేసెను.

ఇట్లు వనవాసారంభము శత్రునిర్మూలనముతో మంగళాదిగా
ప్రారంభ మయినది.

“ప్రవాణితః పథి రిపుం య ధన్యా స్మంగళాయ తత్ ।

పాండవానాం ప్రవసతాం కిమ్మికోన్మథనం యథా ॥” (నీలకంఠీయము)

అట్లు వనవాసమునకు వెళ్ళిన పాండవులను బురస్కరించుకొని
గృహస్థులేమి, స్నాతకులేమి, బ్రహ్మచారులేమి, మహానుభావు
లెందరో వెళ్ళిరి. వారిని బోషించుటకై ధర్మజుడు సూర్యునారాధించి
తదనుగ్రహలబ్ధమైన ‘స్థాలి’చే వారి నందరను బోషించుచువచ్చెను.

“విప్రార్థం భాస్కరం భేజే న తు రాజ్యాయ ధర్మరాట్ ।

ధర్మాయైభ్యర్చయే క్షేపం న రాజ్యాయేతి దర్శయన్ ॥” (నీలకంఠీయము)

ఒకప్పుడు వనవాసులైన పాండవులను హింసింపదలచి కర్ణదుర్యో
ధనాదులు ప్రయాణము కాగా, వ్యాసభగవానుడు దివ్యవృష్టిచే
గ్రహించి ప్రత్యక్షమై వారిని నివారించెను.

ఒకప్పుడు కృష్ణపరమాత్మ సపరివారముగా వచ్చి ద్రౌపది
పాండవులకు ధైర్యము జెప్పి వెళ్ళెను.

దైవతవననివాసములో మార్కండేయమహర్షి దర్శన మిచ్చి
ధర్మము నతిక్రమింపకుండుటే సజ్జనలక్షణ మని బోధించి—

“యథా ప్రతిజ్ఞం చ మహానుభావ కృత్తం వనే వాస మిమం నిత్యమ్ ।

తత క్షియం లేజనా తేన దీప్తా మాదాస్యనే పార్థివ కారకేభ్యః ॥”

ధర్మజా ! నీ వీవనవాసదీక్షను నడపి ప్రతిజ్ఞను పూర్తిజేసి
తరువాత కౌరవులనుండి నీరాజ్యము నీవు సంగ్రహింతువుగాక. అని
యాశీర్వదించి వెళ్ళెను.

ఒకప్పుడు వ్యాసమహర్షి దర్శనమిచ్చి ధర్మజునకు ధైర్యము
జెప్పి “ప్రతిస్మృతి” అను విద్య నుపదేశించి దీనిని నీవు పాఠున కుదే

శించి పంపు మనియు, దివ్యాస్త్రములను పార్థుడు సంపాదించి వచ్చుననియు చెప్పి, కర్తవ్యము పదేశించి అంతర్ధానముకాగా ధర్మజుడు పార్థుని కుపదేశించి పంపెను. ఆపార్థుడు ఈశ్వరునివలన పాశుపతాస్త్రమును, లోకపాలకులవలన బహువిధదివ్యాస్త్రములను బొంది, ఇంద్రునియాజ్ఞపై దేవలోకమునకేగి ఇంద్రునివలన దివ్యాస్త్రములను బొంది, అచ్చట నయిదుసంవత్సరములుండి సురక్షితుడై వచ్చెను.

ఈలోపల నొకప్పుడు ధర్మజునితో ప్రసంగించుచు భీమసేను డిట్లనెను—మహాత్మా! మన మజ్ఞాతవాసమును గూడ పూర్తిచేసిన తోడనే నిన్ను దుర్యోధనుడు మరల ద్యూతమున కాహ్వానించును. ఆహ్వానించినను నేను వెళ్ళునందువా? అట్లయిన ప్రథమద్యూతమయి వెళ్ళునపుడు మరల జేసిన ఆహ్వానముపై పునర్ద్యూతమునకు వెళ్ళవలసిన పని దేమివచ్చినది? కనుక నిటుపై గూడ నాత డాహ్వానింపక మానడు; నీవు వెళ్ళక మానవు. మనకీయవస్థ తోలగు టెట్లు? అని.

ఆశ్లోకము లివిగో చూడుడు—

“అజ్ఞాతచర్యా మస్తీర్ణాన్ దృష్ట్వా చ పున రాహ్వాయేత్ ।

ద్యూతేన తే మహారాజ పునర్ద్యూత మవర్తత ॥

భవాంశ్చ పున రాహూతో ద్యూతే నైవాఽపనేష్యతి ।

టీ॥ ద్యూతేన ద్యూతార్థం పునరాహ్వాయేత్ । నన్వాహూతోఽప్యహం న గమిష్యామి త్యాళంక్యాహ—పునర్ద్యూత మవర్తత । పూర్వ మప్యనుద్యూతస్య కృతత్వా త్వనరపి ద్యూతం కరిష్యే న్యేవేత్సర్థః । అపనేష్యతి దూరీకరిష్యతి క్రియమితి శేషః ।

(వన. ఆ 52)

ఇట్లు ప్రసంగించుచున్న సమయమునకు బ్రహ్మదత్తమహర్షి వచ్చి పూజింపబడి ద్యూతనిమిత్తమున తమకు సంభవించిన కష్టమును ధర్మజుడు చెప్పకొనగా విని మహర్షి ధైర్యమును జెప్పుచు నలోపాఖ్యానము చెప్పి తుద కిట్లనెను—

“భయాత్క్రస్యసి యచ్చ త్వ మాహ్వానిష్యతి మాం పునః ।

● ఆత్మజ్ఞ ఇతి తత్తేహం నాశయిష్యామి పార్థివ ॥

నేదాఁడుహృదయం కృత్స్న మహం సత్యపరాక్రమ ।
ఉపపద్యస్య కాస్తేయ ప్రసన్నోఽహం జగ్రీమి తే ॥
తతోఁడుహృదయం ప్రాదా త్పాండవాయ మహాత్మనే ॥

ధర్మజా ! అక్షజ్ఞుడగు శకుని మరల నాహ్యవించునేమో అని నీకు గల భయమును నేను తొలగింతును. నేను సంపూర్ణముగ నక్షహృదయ మెరిగినవాడను; నీ కుపదేశించుచున్నాను; అని యుపదేశించి వెళ్ళెను. భీమసేను డన్నట్లు మరల ద్యూతములో నోడించు దురుద్దేశము దుర్యోధనున కుండుట నిజమే. ఇది దోషాచార్య సైన్యాధిపత్యారంభమున దుర్యోధనుడే వెల్లడించెను. అది ముందు తెలుపబడును. అట్టి చిక్కుకూడ రాకుండ నందులోగూడ విజయము ధర్మజుడే పొందునట్లు అక్షహృదయమును బృహదశ్వమహర్షి యుపదేశించి యుండెను.

ఒకప్పుడు తీర్థయాత్రలో గంధమాదనపర్వతసానువులపై సంచరించునపుడు చాచ్రాదీదేవి కోరిన సాగంధికపుష్పములకై భీమసేను డాపర్వత మెక్కి యచ్చట దర్శనమిచ్చిన హనుమంతునితో దన స్వరూపము జెప్పి తన కోరికపై హనుమంతుడు సముద్రాలంఘనమునాటి హనుమన్నూర్తిని ప్రదర్శింప జూచి యాశ్చర్యపడినతరువాత భీమసేను నితో హనుమంతు డిట్లనెను—

“త దస్మ ద్దర్శనం పీఠ కాంతేయాఽమోఘ మస్తు తే ।
భ్రాతృత్వం త్వం పురస్కృత్య వరం వరయ భారత! ॥
యది తావ నృయా తుదాగ్ర త్వా వారణసాహ్వయమ్ ।
ధార్తరాష్ట్రా నిహంతవ్యా యావ దేత త్కరో మ్యహమ్ ॥
శిలయా నగరం వాపి మర్దితవ్యం మయా యద్భిః ।
బద్ధ్వా దుర్యోధనం చాద్య ఆనయామి తవాంతికమ్ ॥
యావ దేత త్కరో మ్యద్య కామం తన మహాబల !

భీమసేనా ! నాదర్శనము నీకమోఘ మగుగాక ! వరము గోరుము. హస్తినాపురమునకు వెళ్ళి ఊద్రులైన ధార్తరాష్ట్రులను

హతము జేయుమందువా? శిలాపాతముచే ఆపురమును ముద్దించుమందువా? అదుర్యోధనుని కట్టి తెచ్చి యిప్పుడు నీపాదములకడ బడ్డ వేయమందువా? అని, భీమసేను డది విని యిట్లనెను—నీ యనుగ్రహముచేత మేమే శత్రువులను జయింపగలుగుదుము; అని, అటుపై హనుమంతుడు—

“భ్రాతృత్వా తస్మాద్వా చైవ కరిష్యామి ప్రియం తవ ।

చమాం విగాహ్య శత్రుజాం పరశక్తి సమాకులామ్ ॥
యదా సింహరథం వీర కరిష్యసి మహాబల ।

తదాహం బృంహయిష్యామి స్వరవేణ్యరథం తవ ॥

విజయస్య ధ్వజస్థ శ్చ నాదాన్ మోక్ష్యామి దారుణాన్ ।

శత్రుజాం యే ప్రాణహరాః సుఖం యేన హనిష్యథ ॥” (వన. ౭151)

నీకు నేను ప్రియము గలిగింతును. నీవు శత్రుసేనలో బ్రవేశించి సింహనాదము జేయునపుడు దానిని నా సింహనాదముతో రెట్టింపజేయుదును. పార్థుని రథధ్వజముపై నధిష్ఠించి శత్రుప్రాణహరములు, మీకు విజయహేతువులు నగు దారుణనాదములను చేయుచుండును. అని యనుగ్రహించి యంతర్ధాన మయ్యెను.

ఒకప్పుడు జటాసురుడు కపటబ్రాహ్మణరూపముతో పాండవుల నాశ్రయించి, వారిని విశ్వసింపజేసి, వారి యాయుధములను గూడ సంగ్రహించి, భీమసేనుడు దగ్ధరథేనిసమయములో ద్రాపదీధర్మజుడు లను ఎత్తుకొనిపోవుచుండ భీమసేను డెదురై జటాసురుని వధించెను.

దేవలోకనివాసము జేయు పార్థుడు ఇంద్రప్రేరణముచే వెళ్ళి నివాతకవచులు, హిరణ్యపురవాసులగు కాలకంజులు అనబడు ప్రచండకరాక్రమశాలు లగు వేలకొలది రాక్షసులను సంహరించెను. ఆపై వచ్చి ఒడరీతేత్రములో పాండవులను గలిసికొనెను.

ఒకప్పుడు ఒకసరస్సునకు దాహము తీర్చుకొనుటకై భీమార్జున నకులసహదేవులు కృమముగా వెళ్ళుటయు, నొకయక్షు డక్కడ లేల స్థించి మీరియుడకము త్రాగిన ప్రాణాపాయము కలుగు ననియు, నా

ప్రశ్నలకు సమాధానము చెప్పి యాపై తాగవచ్చును. తీసుకొని వెళ్ళవచ్చును. అనియు చెప్పుచుండుటయు, వెళ్ళినవారు నీకు తాగి పడిపోవుచుండుటయు సంభవింప తుదకు యుధిష్ఠిరుడు వెళ్ళి 34యక్ష ప్రశ్నలకు సరియైన సమాధానములను తన విద్వాబలమునుబట్టి అడుగుట తడవుగా జెప్పునప్పటికి యక్షుడు సంతోషించి వారి సుజ్ఞానింప జేసెను. దీనిచే శారీరాదిబలము విద్వాబలమునకు సాటి కాదని స్పష్టమయినది.

ఆపై యుధిష్ఠిరుడు— మహాత్మా ! నీవు సామాన్యుడవు గావు, నీ వెవ్వరివో చెప్పవలసినదని కోరగా— యక్షుడు—

అహం తే జనక స్తాత ధర్మో మృదుపరాక్రమః ।
త్వాం దిదృక్షు రనుష్ఠాప్తో విద్ధి మాం భరత్సభ ॥
నరం కృణీష్య రాజేంద్ర దాతా హ్యస్మి తవానఘ ।

నేను నీ జనకునైన ధర్మదేవతను. నిన్ను జూడదలచి వచ్చినాను. వరముగోరు మిచ్చెదను. అని ప్రేరేపించెను. అప్పుడు. ధర్మజుడు—

వక్షాణి ద్వాదశాఽరణ్యే త్రయోదశ మపస్థితమ్ ।
తత్ర నో నాభిజానీయు ర్వసతో మనజాః క్వచిత్ ॥

మహానుభావా ! ద్వాదశవత్సరవనవాసకాలము పూర్తి కావచ్చినది. అజ్ఞాతవాసస్థానంభసమయము సమీపించినది. మేము అజ్ఞాతవాసములో లోకులకు చెలియబడకుండునట్లు వర మిమ్ము. అని కోరగా ధర్మదేవత—

దదానీత్యేన భగవా నుత్తరం ప్రత్యపద్యత ।
భూయ శ్చాక్వాసయామాస కాన్తేయం సత్యవిక్రమమ్ ॥
యద్యపి స్వేన రూపేణ చరిష్యథ మహీ మిహమ్ ।
న వో విజ్ఞాస్యతే కచ్చ త్త్రిమ లోకేషు భారత ॥
నర్షం త్రయోదశ మిదం మత్ప్రసాదా త్కురూద్యహః ।
విరాటనగరే గూఢా అవిజ్ఞాతా శ్చరిష్యథ ॥
య ద్య స్సంకల్పితం రూపం మనసా యస్య యద్యుక్తమ్ ।
తద్యుక్తం తద్యుక్తం సర్వే ఛన్దతో ధారయిష్యథ ॥ (వన. అ. 314)

అట్లే యిచ్చితి నని చెప్పి యింకను జెప్పెను. మీరు స్వస్వరూపములతో భూమిపై సంచరించినను మిమ్ముల నెవ్వడును దెలిసికొనలేకుండును. ఈ త్రయోదశవత్సరము విరాటనగరమున నాయునుగ్రహముచే గూఢముగా మీరు అజ్ఞాతవాసము జేయగలరు. మీ రెట్టి రూపము వహించదలతురో అట్టి రూపమును మీరు సంకల్పమాత్రమున ధరింపగలరు. అని చెప్పి యంతర్ధానమయ్యెను.

తరువాత విరాటనగరములో అజ్ఞాతవాసము కీచకసంహారాద్యత్యద్భుతకృత్యములతో గడిపి గోగ్రహణసంఘర్షణములో ఒకవైపు శత్రువులను నిర్జించి భీమసేనాదులును, ఒకవైపు కౌరవసేనలను నిర్జించి పారదోలి పార్థుడును తమ యప్రతిహతపరాక్రమము జూపి విరాటరాజునుద్ధరించి అపై తమ స్వస్వరూపములను ప్రకటించుటయు, విరాటరాజు బ్రహ్మానందముతో సేన పుత్రికయైన ఉత్తరను అభియన్యనకిచ్చి వివాహముచేయుటయు జరిగినది. పాండవులు ధర్మనిష్ఠచేతనే ఆపదలు చాటి శుభములను పొందిరి.

ధర్మేణై వాపదం తీర్త్వా పరం సాభాగ్య మశ్నుతే ।

అభిమన్యో స్త్వివాహాశ్చే పర్వ జ్యేత త్ప్రదర్శితమ్ ॥ (నీలకంఠియము)

ఇట్లే వనవాసాజ్ఞాతవాసఘట్టముకూడ మంగళాంతముగ నడచినది.

—♦ పాండవవిద్యేశములో కర్ణదుర్యోధనులకు

సంభవించిన అనర్థములు ♦—

పాండవులయందు ఎడతెగని ద్రోహబుద్ధితో వర్తించునట్టి కర్ణదుర్యోధనులకు అనర్థపరంపరయే సంభవించుచు వచ్చినది.

కర్ణునకు బ్రాహ్మణశాపప్రాప్తి, పరశురామశాపప్రాప్తి, కవచకుండలశూన్యతాప్రాప్తి, దుర్యోధనునకు మైత్రేయశాపప్రాప్తి, కర్ణదుర్యోధనులకు ఘోషయాత్రాసందర్భమున గంధర్వకృతపరాజయప్రాప్తి, ఉత్తరగోగ్రహణసందర్భమున పార్థకృతపరాజయప్రాప్తి, ఇత్యాదులు. దీనినిబట్టికూడ పాండవులది ధర్మమో కర్ణదుర్యోధనాదులది ధర్మమో తెలియుటలేదా?

—* కౌరవులతో సంధిచేసికొనుటకై పాండవులుచేసిన ౫ మత్సములు,
కర్ణ దుర్యోధనాదులుచేసిన ప్రతిఘటనములు *—

మభిమన్యు వినాహకాలమునకు సమావేశమయిన పాండవ బంధువర్గము పాండవహితము గోరి యాలోచించుటలో ద్యూతకాల నిర్ణయప్రకారము, త్రియోదశవత్సరములు గడపిన పాండవులకు తమ రాజ్యము రావలసియున్నదనియు, ఆవిషయమై దుర్యోధనాభిప్రాయ మేమో తెలిసికొనవలసియున్నదనియు, పెడచారినే దుర్యోధన మన్నట్లు తెలియుచున్నను మన మొక మాత్రను బంపి వారు చెప్పు సమాధానము గ్రహింపవలెననియు, దుర్యోధనుడు యుద్ధసన్నాహములో నున్నట్లు తోచుచున్నందున మనముకూడ నొకమూల యుద్ధసన్నాహము జేయుచునే యుండవలెననియు, నిర్ణయించిన తరువాత ద్విపదపురోహితుడు మాతగా కౌరవులయొద్దకు బంపబడెను,

ఆతడు వెళ్ళి కురుసభలో గతవృత్తాంతమంతయు జెప్పి అంత వరకు పాండవులనుభవించిన కష్టములు వెల్లడించి.

తే సర్వం పృష్టతః కృత్వా తత్సర్వం పూర్వకిల్బిషమ్ ।

సామైవ కురుభి స్సార్థ మిచ్చన్తి కురుపుంగవాః ॥

న హి తే విగ్రహం వీరాః కుర్వన్తి కురుభి స్సుహ ।

ఆవినాశేన లోకస్య కాక్షతే పాండవా స్స్వకమ్ ॥

ఆపాండవులు, వెనుకటి దుర్యోధనచర్యలను, తాము పడిన కష్టములను మనస్సులో బెట్టుకొనక కౌరవులతో సంధి చేసికొనదలచియే యున్నారనియు, వారు వీరులై యుండియు కౌరవులతో యుద్ధమున కిష్టపడక లోకక్షయము కానిపద్ధతినే తమరాజ్యము నపేక్షించుచున్నారనియు చెప్పెను.

తే ధవన్తో యథా ధర్మం యథా సమయమేవ చ ।

ప్రియచ్ఛస్త్ర ప్రదాతవ్యం మా వః కాలోఽత్యగా దయమ్ ॥(ఉద్యో.ఆ.20)

అపై మీరందరు కాలహరణము కాకుండ ధర్మప్రకారము ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము పాండవుల కీయవలసియున్నదాని చెప్పి వేయు డని చెప్పెను.

భీష్ముడది విని “దిష్ట్యా చ సద్ధికామాస్తే” పాండవులు సంధిచేసికొనదలచుట గొప్ప భాగ్యమని, నీవు చెప్పినది సత్యమని “ప్రాప్తాశ్చ ధర్మత సర్వం పితౄర్ధన మసంశయమ్” పాండవులు తమ పితృమైన శాత్రును ధర్మప్రకారము పొందియున్నారని ప్రసంగించెను. అప్పుడు—

దుర్యోధనం సమాలోక్య కర్ణో వచన మబ్రవీత్. |
 దుర్యోధనాశే శకుని ద్యూతే నిజితవాన్ పురా ||
 సమయేన గతోఽరణ్యం పాండుపుత్రో యుధిష్ఠిరః |
 స తం సమయ మాశ్రిత్య రాజ్యం నేచ్ఛతి పైతృకమ్ |
 బల మాశ్రిత్య మత్స్యానాం పాంచాలానాం చ మూర్ఖవత్ ||
 దుర్యోధనో భయా ద్విద్య స్పదద్యా త్పద మస్తతః |
 ధర్మతస్తు మహీం కృత్వాం పదద్యా చ్ఛత్రేవేషి చ |
 యది కాంక్షన్తి తే రాజ్యం పితృపైతామహం పునః ||
 యథాప్రతిజ్ఞం కాలం తం చరన్తు వన మాశ్రితాః ||
 అథార్థకీ స్త మా బుద్ధిం హర్ష్యా త్కుర్వన్తు కేవలాత్ ||

కర్ణుడు దుర్యోధనుని ముఖ మవలోకించి తుగ్ధపురోహితునితో నిట్లనెను— వెనుక దుర్యోధనపక్షమున శకుని కూర్చిండి ద్యూతములో నోడింప ధర్మజుడు ఆ ద్యూతకాలనిర్ణయమునుబట్టి అరణ్యవాసమునకు వెళ్ళెను. అతడిప్పుడు ఆనిబంధనము ననుసరించి తన పితృమైన రాజ్యము నడుగుట మాని మత్స్యపాంచాలబలము జూచుకొని మూర్ఖునివలె రాజ్య మపేక్షింపబూనినాడు. దుర్యోధనుడు శత్రువునకయినను ధర్మప్రకారము సర్వస్వ మిచ్చువాడుగాని, భయపడిమాత్రము కించిత్తయిన నిచ్చువాడు గాడు. ఆ పాండవులు తమ పితృపైతామహ రాజ్యమును పొందగోరుదురేని ద్యూతవిబంధనప్రకారము మరల అంత కాలము వారు వనవాసము చేయవలసినదే. వారు కేవలమూర్ఖతచే అధార్మికమైన బుద్ధితో వర్తింపకుందురుగాక. అని.

ఈకర్ణుని మాటలలో అజ్ఞాతవాసము వూర్తి కాకుండగనే తమకు ఉత్తరగోగ్రహణములో పాల్గొనుటెలియబడెననియు, కనుక మరల వన

వాసమునకు బోవుట వారికి విధి యనియు కర్ణదుర్యోధనుల భావమని స్పష్ట మగుచున్నది.

ఉత్తరగోగ్రహణకాలమందే అజ్ఞాతవాసపూర్తి యైనదా? లేదా? అను సంశయముతో భీష్ము నడుగటయు, అధికమాసములను లెక్కపెట్టవలసియున్నందున పూర్తియైనదని భీష్ముడు సహేతుకముగా జెప్పటయు జరిగియున్నది. అట్టిభీష్మని సమక్షమందే ద్రుపదపురోహితునితో అజ్ఞాతవాసపూర్తి కాలేదని తెలిపి చెప్పట, దానికి తగిన హేతువ లేవో ప్రకటింపకుండుట. రాజ్యమడిగిన ధర్మజుని దధర్మమనుట. కర్ణదుర్యోధనుల దుష్టత్వమునకు తార్కాణము.

అజ్ఞాతవాసకాలములో మీరెవ్వరికి తెలియబడరని ధర్మదేవత యిచ్చిన వర ముండగా తెలియబడిననాటికి అది యెట్లు పూర్తికాకుండునో ప్రతివాదు లాలోచింపవలసిన విషయము. అది యెట్లుండనిండు.

పైనుదాహరించిన కర్ణనివాక్యములలో — “రాజ్యం నేచ్ఛతి పైతృకమ్” “యది కాంక్షన్తి తే రాజ్యం పితృపై తామహం పునః” అనుటలో పాండవు లపేక్షించు రాజ్యము వారిపితృమనియు. వారి కది పితృపై తామహ మనియు వెల్లడింపబడుటచే కర్ణదుర్యోధనులు తమ కెంత రాజ్యత్వము యున్నను గూడ రాజ్యము తమకు పితృమని పితృపై తామహమని చెప్పలేకుండుట, రాజ్యము పాండవులదే అయియున్నదని కంఠోక్తిగా చెప్పుచుండుట, ప్రతివాదులు గమనించి రాజ్యాధికారమునుగూర్చి వెనుక నిరూపింపబడిన విషయముల ననుసంధించి తమ ధృతరాష్ట్రరాజ్యాభిషేకవాదాభినివేశము వదలుకొని విద్వన్మార్గమునకు వచ్చుట శ్రేయస్కర మని తెలుపుచున్నాము.

ప్రకృతమునకు వత్తము —

కర్ణుడు ద్రుపదపురోహితునితో పాండవులు మరల వనవాసమునకు బోవలసినదే యని చెప్పి, సంధిచేసికొనదలచిన పాండవుల సత్సంగ

ల్పమును అనుచితప్రసంగముతో నిరాకరించి యుద్ధమునకు కాలుదు
వ్రుచుండె ననునది సారాంశము.

భీష్ము డాకర్ణునిధోరణి విని ఉత్తరగోగ్రహణపరాజయమును
జ్ఞప్తికి దెచ్చి సంభవేసికొనక యుద్ధమునకు దిగినపక్షములో రాధేయ! మనకు
మరణము తప్పదునుమా! అని పలికెను. అప్పుడు ధృతరాష్ట్రు
డు కర్ణుని మందలించి నేను ఆలోచించి పాండవుల యొద్దకు సంజయుని
బంపుచున్నానని చెప్పి దుష్ప్రదపురోహితుని బంపి, అపై తనసందేశము
నిచ్చి సంజయుని బంపెను.

పాండవుల యొద్దకు వెళ్ళిన సంజయుని స్వాగత మడిగి వాస్తవి
నాపురవాస్తవ్యులనుగూర్చి కుశలప్రశ్నచేయుచు యుధిష్ఠిరు డిట్లడిగెను.

నాడు ద్వైతవనములో ఘోషయాత్రాసందర్భమున సంభవించిన
సంఘర్షణములో శత్రువశమైపోయిన కౌరవులను మేము విడిపించి
శత్రువులను పారిదోలినసమాచారమునువారు స్మరించుచుందురా? అని.

అటుపై సందర్భానుగుణముగా సంజయుడు సంభా
షించుచు, కౌరవులు రాజ్య మివ్వకున్నను ధర్మాత్ములైన మీరునూ
త్రము అధర్మమైన యుద్ధమునకు సంకల్పింపక వృష్ణస్థానరాజ్యములలో
భిక్షాటన మయిన జేసి జీవయాత్ర నడుపుకొనుట మంచి దని ధృతరా
ష్ట్రసందేశసారాంశముగా బోధించెను.

అది విని ధర్మజుడును కృష్ణభగవానుడును ధర్మాధర్మస్వరూప
నిర్ణయముతో, ఉపాయాంతరము సంభవింపనపుడు యుద్ధమున దుష్టుని
గ్రహమే త్కరియధర్మము, భిక్షాటనముకాదు అని చెప్పి బోధించిరి.

అటుపై ధర్మజుడు —

“నివర్తయ పరద్రవ్యా ద్బుద్ధిం గృహ్లాం నరక్షభ ।

దదస్య వా శక్రపురీం మమైవ యుధ్యస్య వా భారతముఖ్యపీఠ ।

భౌత్యాణాం జహి పంచానాం పంచగ్రామాన్ సుయోధన ।

అతిమేవ శమయాన్తి తథా యుద్ధాయ సంజాయ ॥”

మా యింద్రప్రస్థరాజ్యము మా కిమ్మునుము. లేదా యుద్ధమే చేయునునుము. మాచేతులతో కురువంశనాశనము జరుగకంపుటకై సంజయా! ఒకమాట జెప్పుచున్నాను— అయిదుగురకు నయిదుగాము ముల నయినను ఇమ్మునుము. నేను సంధికై గాని యుద్ధమునకై గాని సంసిద్ధుడనే అని సందేశము బంపెను. సంజయుడు తిరిగి వెళ్ళి కురు సభలో విషయ మంతయు వివరించి చెప్పగా ధృతరాష్ట్రునితో దుర్యోధనుడు చెప్పిన సారాంశ విది—

“యుధిష్ఠిరః పురం హిత్యా పంచగ్రామాన్ స యాచతే ।

భీతో హి మామకా త్రైన్యా త్ప్రభావా జైవ్రజ మే విభో ॥”

తండ్రి! యుధిష్ఠిరుడు నాప్రభావమునకు, నాసైన్యమునకు భయ పడి యింద్రప్రస్థము వదలుకొని పంచగ్రామములను మా త్రీ మె యాచించువరకు వచ్చినాడు. యుద్ధములో వారిని తప్పక జయింప గలను. నీవు భయపడకుము; అని.

ఇట్లు పంచగ్రామసంధికై నను సిద్ధపడిన పాండవుల సత్సంకల్ప మును తోసివేసి యుద్ధమునకు కాలుదువ్వినవాడు దుర్యోధనుడు అని ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక !

తరువాత కృష్ణభగవానుడే స్వయముగా కురుసభలో హితోప దేశము జేయదలచి హస్తినాపురమునకు వెళ్ళెను. ఈవెళ్ళుటలో కర్ణ దుర్యోధనాదులు పాండవులకోరినట్లు ఇచ్చి సంధిజేసుకొను తలంపు లేనివారనియు, తన మాటలను గూడ వారు వినిపించుకొన రనియు తెలిసియుండియు—

“స మాం బ్రాయీయ రథర్షిషా మూఢా హ్యనుహృద స్తథా ।

శక్తో నావరయ శ్శృష్ట స్సంరథ్థాన్ కురుపాండవాన్ ॥”

కురుపాండవులకు సంధిచేసి యుద్ధము లేకుండ జేయగల సమర్థత తనకుండియు శ్రీకృష్ణు డుపేక్షించినాడని అధర్మపరులు మూఢులు తన్ను అనిబోదురని, అట్టి యపవాదము లేకుండునట్లు చేసికొనదలచి వెళ్ళియుండినను, యావచ్చుక్తి వినియోగించి సామదానభేదోపాయము

లను నడపి, నయమునను, భయమునను బోధించెను. ఆ దుష్టచతుష్టయము తమ పురమునకు భగవానుడు చేరకమునువే శ్రీకృష్ణుడు నచ్చి నపుడు మన మిక్కడ బంధించిపడవేయునలె నని దురాలోచనము చేసి యుంసి సభలో హితోపదేశముచేయుచున్న కృష్ణభగవానునిమాటలు వినిపించుకొనలేదు. శ్రీకృష్ణుడు బ్రతిమాలుచు దుర్యోధనున కిట్లు చెప్పెను —

దుర్యోధన నిబోధేదం మద్వాక్యం కురునత్తమ ।
 శమార్థం తే విశేషేణ సానుబద్ధస్య భారత ॥
 కామార్థా లిప్సూనస్తు భగ్మమేవాదిత శ్చరేత్ ।
 న హి ధర్మా దపైత్యర్థః కామో వాపి కదాచన ॥
 దృశ్యతాం వా పుమాన్ కశ్చిత్సమగ్రే పార్థివే బలే ।
 యోగైర్జనం సమరే ప్రాప్త్య స్పృశిమా నావృజేద్ధృమాన్ ॥
 కిం తే జనక్షయేణేహ కృతేన భరత్సభ ।
 యస్మిన్ జితే జితం త త్స్య త్పుమా నేక స్స దృశ్యతామ్ ॥

(ఉద్యో. అ. 124)

దుర్యోధనా ! నీక్షేమము గోరి చెప్పుచున్న నామాట వినుము. అర్థకామాల నపేక్షించువాడు ధర్మ మాచరింపవలసినదే. ధర్మవిరుద్ధముగా ప్రవర్తించువానికి అర్థకామము లెన్నడును సిద్ధింపవు. నీవు అధర్మముజేయుచు అర్థకామములను అపేక్షించుచున్నావు. ఇంకొకటి వినుము— యుద్ధములో పాండవపక్షమును జయింతు నని యాశపడుచున్న నీవు ఒకపని జేయుము. నీపక్షములో గల యావద్వీరులలో పార్థుని జయింపగల ఒక్కవీరుని నీ వెన్నుకొనుము. ఆ యిరువురకు ద్వంద్వయుద్ధము. అందు ఏపక్షమువాడు ఓడిపోవునో ఆపక్షమంతయు నోడినట్లే నిర్ణయము. ఆవిధముగా జేసి నీయాశను నీవు నెరవేర్చుకొనుము. జనక్షయమునకు నీవొడిగట్టుకుము; అని. దుర్యోధనుడు వినిపించుకొనలేదు. దీనినిబట్టి యుద్ధనిమిత్తమున జనక్షయము జేసిన వాడు కృష్ణభగవానుడా? కర్ణదుర్యోధనాదులా? ప్రతివాడు లాలోచింతురుగాక !

నాటి కురుసభలో కృష్ణభగవానుడు చెప్పినట్లు వినుట నీకు శ్రేయస్కరమని, పాండవులను నీవు జయింప లేవని, పాండవులపట్ల నీవు చేసిన దధర్మమని దుర్యోధనునకు అనేకనిదర్శనములతో మహర్షులు పదేశించి యున్నారు. జామదగ్న్యమహర్షి, కణ్వమహర్షి, నారదమహర్షి చేసిన హితోపదేశములను దుర్యోధనుడు వినిపించుకొనలేదు. తుదకు దుష్టచతుష్టయము సభనుండి లేచిపోయి కృష్ణభగవానుని బంధించుటకై దురాలోచనముచేయుట, సాత్యకి దానిని గ్రహించి సభలో జెప్పట, ఆపై విదురుడు ధృతరాష్ట్రునకు దెలుపుట, ఆపై ధృతరాష్ట్రుడు—

“షీప్ర మానయ తం పాపం రాజ్యలబ్ధం సుయోధనమ్ ।

సహమిత్రం సహమాత్యం ససోదర్యం సహనగమ్ ॥”

ఆపాపాత్ముడగు దుర్యోధనుని సపరివారముగా నీవు వెంటనే తీసికొనిరమ్మని విదురుని బంపి దుష్టచతుష్టయమును రప్పించుట, ఆ మీద కృష్ణభగవానుడు నిశ్చయూపమును ప్రదర్శించుట, ఇదంతయు జరిగినది.

—: పాండవులు లోకనిందను మాపికొనుటకు రాయబారములు

సాగించిరి. అనుప్రసంగము—తన్ని రాకరణము:—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది.

“పాండవులు యుద్ధప్రయత్నములు చేయుచు దూతల సంఘము లోకనిందను మాపికొనుటకు గౌరవులతో సంధికై రాయబారములు నడుపసాగిరి.” (పు 71)

ఈ ప్రతివాదులు పాండవులపై యాపాదించునట్టి లోకనిందకు కారణమేమి? యుద్ధప్రయత్నము చేయుచుండుట? సంధికై రాయబారములు నడుపుట ఆలోకనింద లేకుండ జేసికొనుటకా?

అయితే పాండవుల కాలోకనింద పోయెనా? లేదా? వారిరాయబారములను తిరస్కరించి యుద్ధమునకే కాలుదువ్వి న కర్ణదుర్యోధనా

దులు ఆలోచించకు పాలయినారా? లేదా? ప్రతివాడు లావిషయ మెందు కెత్తుకొనరో?

ఇంకొకటి— పాండవుల యుద్ధప్రియత్నము కర్ణదుర్యోధనాదుల యుద్ధప్రియత్నమునుబట్టి తటస్థించియుండ లోకనిండ పాండవుల కెట్లు? లోకులు అంత అజ్ఞానులా?

ఇంకొకటి. అసలు రాజ్యము పాండవులది. ఆపాండవులను నశింపజేసి యారాజ్యమును కబళింప నెంచి వారియెడల హత్యాప్రియత్నములు ఆదినుండియు జరిపినవారు కర్ణదుర్యోధనాదులు. ఆకర్ణదుర్యోధనాదులపై సౌజన్యమునే వహించి కౌరవపోషణార్థము అర్ధరాజ్యము కౌరవులకు విడిచి అర్ధరాజ్యమునే (పాండవప్రసారణ్యమును) పరిగ్రహించినవారు పాండవులు. ఆపాండవుల రాజ్యమునుగూడ వారి ననుభవింపనీయక కపటద్యూతమున నోడించి వారిని వనవాసాజ్ఞాతవాసములకు పాలుచేసినవారు కర్ణదుర్యోధనాదులు. ఆవనవాసములో గూడ వారిని నశింపజేయుటకై దుస్తంత్రము లవలంబించినవారు కర్ణదుర్యోధనాదులు. '13 సంవత్సరములు గడచినతోడనే పార్థుని వధించువాడను నేను. పాండవులను వధించి నీచే రాజసూయయాగము చేయించువాడను నేను' అని ముందే ప్రతిజ్ఞలుచేసినవాడును, ఆయుధముబట్టి ప్రమాణముచేసినవాడును కర్ణుడు. ద్యూతకాలనిర్ణయప్రకారము వనవాసాజ్ఞాతవాసములను యథాక్రమముగా నిర్వహించి వచ్చిన పాండవులకు మరల వనవాసమే కర్తవ్యమని ప్రసంగించినవాడు కర్ణుడు. ఆకర్ణదుర్యోధనాదుల దురూహలను దెలిసికొని వారి యుద్ధసన్నాహమును గ్రహించి దానికి దగిన ప్రయత్నముతో నున్నవారు పాండవులు. అట్టి పాండవులపై లోకనిందా? ఆదుష్టచతుష్టయముపై లోకనింద. ఆపాండవుల సౌజన్య సౌశీల్యాదులను తెలిసికొనలేక వారిపై దోషారోపణము చేయువారికి లోకనింద. దుష్టచతుష్టయచర్యను శ్లాఘింపబూను వారికి లోకనింద. కనుక ప్రతివాదిప్రసంగ మపస్తము.

—: భీష్ముడు, అర్ధరథుడని కర్ణుని నిరసించియు, కర్ణజన్మమును
గూర్చిన కుంతీచరిత్రమును వెల్లడించియు తన ఘనమైన
చరిత్రమును మాపికొనెను. అను ప్రసంగము—

తన్ని రాకరణము :—

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది —

1. కులనాశనము కాకుండ జేసికొనుటకై భీష్ముడు పవిత్రమగు తన చరిత్ర
మును గళంకిత మగుటకును నంగీకరించెను. కావుననేకదా! సంధికాలములలో
దుర్యోధనుని జెలపించుటకై కర్ణుడు మహారథుడని యెరింగియు నాతని నర్ధరథు
డని నిరసించెను. (ఉపో)

భీష్ము డంపశయ్యపై బడినపిదప గర్జు డాతని జూడబోయినపుడు ఈ విష
యము వెల్లడించియున్నాడు. వేయేల ? పిరికిపందయగు నుత్తరుని మహారథుడని
చెప్పిన భీష్ముడు కర్ణు డర్ధరథుడని తలంచునా ? ఈ విషయమునం దనేకులు
భీష్ముని సమృత్తింపకున్నారు.

కర్ణు నర్ధరథుడుగ బలుకుటయు, నాజి
ధర్మసుతునితోడ దాను జచ్చు
తెలుగు జెప్పుటయును గుఱితింప గాంగేయు
పక్షపాతబుద్ధి బయలుపడెదె.

ఉ. ఉత్త ప్రగల్భములో వలుకు నుత్తరుకంటెను భారతమృత్యు
నెత్తటి బంద గానబడ డెవ్వడు నీనిని నిండుకొల్వుల
నెత్తి మహారథుం డనియే నీ కురువృద్ధుడు వానికంటె లో
కోత్తరుడైన కర్ణు డనదో తన కర్ధరథుం డటంటకున్ . (కారవగౌరవముపు90)

2. తన కులమునకు గళంకము నాపాదించు కర్ణజన్మవిషయకమగు కుంతీచరి
త్రమును వెల్లడించుటకు సాహసించియు, యుద్ధసంకటమందు దుర్యోధనుని
విడిచి పొండవులలో జేరమని కర్ణునకు బోధచేసియు దన ఘనమైన చరిత్రమును
మాపుకొనెను.

3. కర్ణుడు దుర్యోధనుని విడుచుటయే కాక పొండవులలో జేరుటయు సంధి
వించినయెడల దుర్యోధనుడు నిరాశుడై నిరాటకముగా సంధి కంగీకరించు నని
తలచి భీష్ము డెట్టిపనికైన దలపడిను. (ఉపో)

ఈ మూడంశములను బరిశీలించుము—

ప్రథమాంశము— పవిత్రమైన తన చరిత్రము కళంకిత మగుట కును భీష్ము డంగీకరించెనట ! మహారథుడని దెలిసియుండియు అర్ధ రథుడని కర్ణుని నిరసించుట ! ఒక కళంకమట ఆ నిరసించుట కులనాశ నము కాకుండ జేసికొనుట కేనట !

ఈమాటలనుబట్టి కులనాశకారకుడు కర్ణుడని ప్రతివాదులు గ్రహించినట్లే అట్టి కులనాశకారకుని నిరసించుట భీష్మునకు గళంక మెట్లుగును ? కులము నుద్ధరించుటకును కులనాశదోషము కర్ణునకు దట స్థింపకుండుటకును నిరసించియు, సత్యమును ప్రకటించియుననే విధముల నయమునను భయమునను చెప్పి నివారింప బూనిన భీష్మున కొక కళంకముగూడనా ? కనుక భీష్మునిది నిష్కళంకమైన పవిత్రచరిత్రము.

అంపశయ్యపై బడియున్న భీష్ముని దర్శించుటకై వెళ్ళినపుడు కర్ణు డేమనెనో భీష్ము డేమనెనో అప్రస్తావము చూడుడు— అంపశయ్యపై నుండి దుర్యోధనునితో భీష్ము డిట్లనెను—

యుద్ధం మదంత మేవాస్తు తాత సంకావ్య పాండవైః ।

ఏతత్ డేమ మహం మన్యే తవచైవ కులస్యచ ॥

భీష్మస్యాస్త్రాదస్తు వ స్సౌహృదం చ జీవస్తు శేషా స్సాధు రాజన్ ప్రసీద ।

రాజ్యస్యార్థం దీయతాం పాండవానా మిన్ద్రప్రస్థం ధర్మరాజోభియాతు॥

దుర్యోధనా ! నా అంగముతో యుద్ధము నంతమొందింపుము.

పాండవులతో సంధి జేసికొనుము; ఇది నీకును కురువంశమునకును డేమ కరము. భీష్ముని అంతముతో మీ యుభయపక్షములకు వైరము పోయి పరస్పరసాహర్దము సంభవించుగాక ! శేషించినవారు జీవించియుందు రుగాక; నీవు శాంతింపుము. పాండవుల కర్ధరాజ్య మిమ్ము; ధర్మరా జును ఇంద్రప్రస్థమున బ్రవేశింపనిమ్ము.

ఇట్లు అందరు వినునట్లు వాత్సల్యముతో జెప్పి బాణఘాతసంత ప్తగాత్ముడై యోగధారణతో వేదనను గమనింపకుండుటకై నిమిలిత

నేతుండై యండెను, అంతట నక్కడినుండి యందరును తొలగిరి. ఆ
మీద కర్ణుడు—

శుభ్రత్వా తు నిహతం భీష్మం రాధేయః పురుషర్షభః ।
ఈష దాగతసంత్రాస స్త్వర యోపజగామహ ॥
స దదర్శ మహాత్మానం శరతల్పగతం తదా ।
నిమిలితాక్షం తం వీరం సాశుకంత స్తదా వృషః ॥
భీష్మ భీష్మ మహాబాహో ఇత్యువాచ మహాద్యుతిః ।
రాధేయోఽహం కురుశ్రేష్ఠ నిత్య మక్షిగత స్తవ ॥
ద్వేష్యోఽహం తవ సర్వత్ర ఇతి చైన మువాచ హ ।

భీష్ముడు నిహతుడై నట్లు తెలిసికొని భయపడుచు త్వరపడివచ్చి
ఆశరతల్పగతుని— అనిమిలితనేతుని ఆ మహావీరుని, ఆమహాత్మునిక
ర్పించి దుఃఖ మాపుకొని, ఓభీష్మ! ఓభీష్మ! ఓకురుశ్రేష్ఠ! ఓమహావీర!
నేను రాధేయుడను; నిత్యము నీదృష్టిలోనున్నవాడను. సర్వత్ర
నీకు ద్వేష్యుడనై వర్తించుచున్నవాడను; అని కలుకరించెను.
అత్పుడు భీష్ముడు —

శనై రుద్యోత్య సన్నేహ మిదం వచన మబ్రవీత్ ।
పితేన పుత్రం గాంగేయః పరిభ్రాజక పాణినా ॥
ఏష్యాహి మే విప్రతీప స్పర్ధసే త్వం మయా సహ ।
కాస్తేయ స్త్వం న రాధేయో న తవాఽధిరథః పితా ॥
సూర్యజ స్త్వం మహాబాహో విదితో నారదా నృయా ।
కృష్ణద్వైపాయనా ఘృత తచ్చ సత్యం న సంశయః ॥
న చ ద్వేషోఽస్తి మే తాత త్వయి సత్యం బ్రవీమి తే ।
తేజోవధనిమిత్తం తు పురుషం త్వోఽహ మబ్రువమ్ ॥
అకస్మా త్పాండవాన్ సర్వా నవాక్షిపసి సువ్రత ।
యేనాఽసి బహుళో రాజ్ఞా చోదిత మ్నాతనందన ॥
జాఽతోసి ధర్మలోచేన తత స్తే బుద్ధి రీదృశీ ।
నీచాశ్రయా నృత్యరేణ ద్వేషిణీ గుణినా మపి ॥
తేనాసి బహుళో రూక్షం శ్రావితః కురుసంసది ।
జానామి సమరే వీర్యం శత్రుభి ర్దుస్సహం భువి ॥

బ్రహ్మజ్యోతాం చ కౌర్యం చ దానే చ పరమాం స్థితిమ్ ।

న త్వయా సదృశః శక్తి త్పురుషే వ్యమహోపమ ॥

కులభేదభయా చ్ఛాహం సదా పరుష ముక్తవాన్ ॥

టీ॥ పురుషేషు మానుషేషు. ఏవం సత్యసి అతిసంభావితః పాండవా నతిపీడయే రితి

నిశ్చిత్వ అతిరథోఽప్యర్థరతేధ్వన గణిత ఇతి భావః ॥

“వ్యపసీతోఽద్య మన్య ర్మే యస్తావం ప్రతి పురా కృతః ।

చైవం పురుషకారేణ న శక్య మతివర్తితుమ్”

సోదర్యాః పాండవా వీరా భ్రాతర స్తేఽరినూదన ।

సంగచ్ఛ తైర్మహాబాహో మమ చే దిచ్ఛసి ప్రియమ్ ॥

మయా భవతు నిర్వృత్తం చైర మాదిత్యనన్దన”

కర్ణునిమాటలు విని నెమ్మదిగా కనులు విప్పి చూచి పుత్రుని తండ్రివలె నొక హస్తముతో కర్ణుని రమ్ము రమ్మునుచు దగ్గరకు దీసుకొని యిట్లనెను— నాపై స్పర్ధవహించి నాకు విరుద్ధవర్తనుడ వయియున్న నీవు రాధేయుడవు కావు. కౌన్తేయుడవే. నీతండ్రి అధిర ధుడు (నూతుకు)గాడు. నూర్చుడే. ఈవిషయము నారద వేదవ్యాస మహర్షులవలన వినియుంటిని. నిజము చెప్పుచున్నాను.— నీయందు నాకు ద్వేషము లేదు. నీదర్పనమును తగ్గించుటకై నిన్ను గూర్చి పరుషముగా మాట లాడుచు వచ్చితిని. దుర్యోధన ప్రేరితుడవై నిష్కారణముగా నీవు పాండవుల నందరను బహువిధముల నిరసించుచు వచ్చుటే నే నట్లు మాటలాడుటకు గారణము.

నీవు ధర్మలోపముచే (జాతి ధర్మలోపము కలుగునట్లు) గూఢముగా జన్మించి నీచకులము నాశ్రయించుటచేత నీబుద్ధి యిట్టిదయినది. మత్సరముచే గుణవంతులనుగూడ ద్వేషించు స్వభావము కలిగియున్నది. కనుకనే నేను పరుషోక్తులతో మందలింపవలసివచ్చుచుండెడిది. శత్రుదుస్సహమైన నీపరాక్రమమును, నీబ్రహ్మణ్యతను, నీచాత్మత్వ నిష్ఠను నేనెరుగుదును. నీతో సమానుడు లేడు. అయినను సంభావింపబడినచో పాండవులను ఇంకను పీడింతు నను తాత్పర్యముతో

అతిరథుడ వయిన నిన్ను అర్ధరథుడ వని పరిగణించితిని. పురుషప్రయత్నముచే దై వమును ప్రతిఘటించుట అశక్యమని గ్రహించిన నాకు నీపై కోపము పోయినది. నాప్రీతినీ నీవు కోరెదనేని సోదరు లగు పాండవులతో సఖ్యపడుము. ఓ నూర్యనందనా! మీవైరమును నాతో అంత మొందింపుము. అని బోధింపగా కర్ణు డిట్లనెను—

“జానా మ్యేవ మహాబాహో సర్వ మేత న్న సంశయః ।
యథా వదసి మే భీష్మ కౌస్తేయోఽహం న నూతజః ॥
అవక్షీర్ణ స్తవహం కున్త్యా నూతేన చ వివర్ధితః ।
భుక్త్వా దుర్యోధనైశ్వర్యం న మిథ్యా కర్తు మత్సహే ॥
వసు దైవ శరీరం చ పుత్రదారం తథా యశః ।
సర్వం దుర్యోధనస్యార్థే త్యక్తం మే భూరిదక్షిణ ॥
మాచైత ద్వాన్విధిమరణం క్షత్రం స్యా దితి కారవ ।
కోపితాః పాండవా నిత్యం సమాశ్రిత్య సుయోధనమ్ ॥
అవశ్యభావీ హ్యర్థోఽయం యోన శశ్యో నివర్తతుమ్ ।
చైవం పురుష కారణ కో నివర్తతు మత్సహేత్ ॥
పృథివీక్షయశంసీని నిమిత్తాని పితామహ ।
భవద్భి రుపలభ్యాని కథితాని చ సంసది ॥
పాండవా వాసుదేవ శ్చ విదితా మమ సర్వశః ।
అజేయాః పురుషై రన్యై రితి తాం శోచిత్సహామహే ॥
విజయిష్యే రణే పాండూ నితి మే నిశ్చితం మనః ।
న చ శక్య మవస్పృష్టం చైర మేత త్పుదారాణిమ్ ॥
ధనంజయేన యోత్యేఽహం స్యధర్మప్రీతమానసః ।
అనుజానీష్వ మాం తాత యుద్ధాయ కృతనిశ్చయమ్ ॥
దురుక్తం విపరీతపం వా రథసా చ్ఛాపలా త్తథా ।
యన్మయేహ కృతం కించి త్తస్మై త్వం క్షుప్త మర్హసి ॥ ”

భీష్మపితామహా! నీవుచెప్పినట్లు నిజముగా నేను కౌస్తేయుడనే. కున్తి దేవి విడిచిపెట్టగా సూతునిచే పెంచబడితిని. దుర్యోధనైశ్వర్య మనుభవించిన నేను మరొకవిధముగా వర్తింపజాలను. నా సర్వస్వము దుర్యోధనున కర్పించితిని.

క్షత్రియుజాతి వ్యాధిమూలకముగా మరణింపకుండుటకై దుర్యోధను నాశ్రయించిన నాచే పాండవులు నిత్యము ప్రకోపింపజేయబడినారు. ఈ యుద్ధము అవశ్యంభావి. దైవనిర్దిష్టమై వచ్చినదానిని ఎవ్వడతిక్రమింపగలడు?

జనక్షయసూచకము లయిన నిమిత్తములను మీరు కనిపెట్టి సభలో చెప్పియుండలేదా? పాండవులును శ్రీకృష్ణుడును అన్యుల కజేయులని నాకు తెలిసిన విషయమే. వారిని జయింప గలుగుదు నని నాకు నిశ్చయమున్నది. ఈ వైరమును విడుచుట అశక్యము. అర్జునునితో యుద్ధము చేయుదును. యుద్ధమునకు కృతనిశ్చయమైనది యున్న నాకు నీవనుజ్ఞ నిమ్ము.

పితామహా! తొందరచేతనో చాపల్యముచేతనో నీయెడల నేను ఏదుర్భాషలాడితినిో ఏవిరుద్ధము లాచరించితినిో వానిని నీవు క్షమింపవలయును. అని, అది విని భీష్ముడు—

“నచే చృక్య మవస్రప్టుం తైర మేత త్సుదారుణమ్ ।

అమజానామి కర్ణ త్వం యుధ్యస్వ స్వర్గ కామ్యయా ॥

ప్రళమే హి కృతో యత్న స్సుమహాన్ సుచిరం మయా ।

నచైవ శకితః కర్తుం కర్ణ సత్యం బ్రవీమి తే ॥

ఈదారుణవైరమును విడుచుట నీకశక్యమైనయెడల నీకనుజ్ఞ నిచ్చుచున్నాను. స్వర్గప్రాప్తి సంకల్పముతో యుద్ధముజేయుము. నేను శాంతి కలిగించుటకై చిరకాలము చాలప్రయత్నము జేసినాను. నాకు శక్యము కాకపోయినది. అని చెప్పగా కర్ణుడు భీష్మునకు పాదాభివందనము జేసి సెలవు దీసికొని వెళ్ళిపోయెను

ఇది భీష్మకర్ణుల సంభాషణము. ఇందు భీష్ముడు, తాను కర్ణుని నిరసించుచు నచ్చుటలో కర్ణునకు పాండవులపై గల నిష్కారణవైరమునే హేతువుగా జెప్పెను— చూడుడు—

“అకస్మాత్పాండవాన్ సర్వా నవాక్షిపసి సుప్రత”

దీనిపై తనది నిష్కారణవైరము కాదని, వైరకారణమిదియని కర్ణుడేమియు జెప్పక ఒప్పుకొని యుండెను.

భీష్ముడు— కర్ణునిది సరియైన బుద్ధి కాదనియు, నీచాశ్రయణము వలన మత్సరముతో గుణవంతులగు పాండవులను ద్వేషించు బుద్ధి యనియు జెప్పెను— చూడుడు—

“తత స్తే బుద్ధి రీదృశీ | నీచాశ్రయా నృత్యరేణ ద్వేషిణీ గుణినామపి”

దీనిపై తనది సద్బుద్ధియే యని, పాండవులు గుణవంతులుగారు, వారియం దిట్టిదోషము లున్నవని, కర్ణుడేమియు జెప్పక ఒప్పుకొనియుండెను. భీష్ముడు నిన్ను సంభావించినయెడల నీవింకను పాండవులను పీడింతువని యెంచి కులభేదభీతిచే అర్ధరథుడవని నిన్నంటి నని కర్ణునితో జెప్పెను. చూడుడు—

“కులభేదభయా చ్ఛాపాం సదా పరుష ముక్తవాణ్”

దీనికిని కర్ణుడేమియు జెప్పక ఒప్పుకొనియుండెను.

దీనినిబట్టి భీష్ముని నిరసనము సహేతుకము, కర్ణునివైరము నిర్వృత్తుకము నగుటచే కర్ణునిరసనముచే భీష్ముని చరిత్రము కళంకితమైనదను ప్రతివాదుల మాట తోసివేయబడినది.

కర్ణుడు తన తప్పును తానే భీష్మునియొద్ద నొప్పుకొనియుండ ప్రతివాదులుచేయునట్టి యల్లరి అర్థములేనిది.

ప్రతివాదు లన్నట్లు అంపశయ్యపై నున్న భీష్ముడు కర్ణునియొద్ద నాతని మహాపరాక్రమాదుల నెట్లు వెల్లడించెనో అట్లు కర్ణుని దుర్వృత్తిని, పాండవదోహబుద్ధిని గూడ వెల్లడించియున్నపుడు కర్ణుని పరాక్రమమును వర్ణించుటకు మాత్రమే ఆభీప్రేక్షిని ప్రమాణముగా దీసికొని, కర్ణుని దోషములను గ్రహించుటలో దానిని ప్రమాణముగా దీసికొనకపోవుటకు గారణమేమని ప్రతివాదుల నడుగుచున్నాము.

ఇకపైన జాతము—నీకు సోదరులగు పాండవులతో నీవు సఖ్యమువహించుట, వైరము విడుచుట, ఇంతటితో యుద్ధమూపుట. నాకోరిక యని భీష్ముడు చెప్పెను.

కర్ణుడు- నేను దుర్యోధనునివలన బోషింపబడి యాతనికి సర్వ మర్పించియుంటిని. అన్యధా చేయజాలను. ఊత్తియ వగలంతయు వ్యాధిమూలమునగాక యుద్ధమూలమునమరణించుటకు సంకల్పించియే దుర్యోధను నాశ్రయించిన నేను నిత్యము పాండవులను ప్రకోపింపజేయుచువచ్చితిని అని చెప్పెను. చూడుడు —

“భుక్త్వా దుర్యోధనైశ్చర్యం న మిథ్యాకర్తు మత్సహే ।

సర్వం దుర్యోధనస్యాశ్చే త్యక్తం మే భూరిదక్షిణ ।

మా చైత ద్వ్యాధిమరణం ఊత్తిం స్యా దితి కారవ ।

కోపితాః పాండవా నిత్యం సమాశ్రిత్య సుయోధనమ్ ॥ ”

దీనివలన దుర్యోధనానువర్తనము తనకు తప్పదనియు, తను పాండవద్రోహచర్యలు యుద్ధసంపాదననిమిత్తకములైకాని, పాండవాపరాధనిమిత్తకములు కావనియు కఠోక్తిగా కర్ణుడు చెప్పినట్లు స్పష్టము. ఇట్టి స్థితిలో లేనిపోని దోషములు పాండవులపై యారోపించు ప్రతివాదుల చర్య నింద్యము.

భీష్ముడు కర్ణు నాదరించి దగ్గరకు తీసికొని తా నప్పకప్పుడు పరుషముగా కర్ణుని నుండలింపవలసివచ్చిన హేతువులను బోధించి నేనెంత నివారింపబూనినను దైవనిర్దిష్టమై యాయుద్ధము వచ్చిపడినది. నీవై నాకు కోపము పోయినది. అని చెప్పినేకాని నాతప్పులను ఊహింపుమని కర్ణుని ప్రార్థింపలేదు.

కర్ణుడుమాత్రము తాను తొందరపడి చాపలమునుబట్టి దురుక్తులాడితిననియు, విరుద్ధముగా వర్తించితివనియు, అట్టి నాతప్పులను నీవు ఊహింపవలెననియు ప్రార్థించెను. చూడుడు—

“దుఃక్తం విపరీతం వా రభసా చ్ఛాపలా త్తథా ।

యన్మయేహ కృతం కించి త్తన్మే త్వం ఊస్తు మర్హసి ॥ ”

దీనినిబట్టి భీష్ముడెట్లు వ్యవహరించెనో, కర్ణుడెట్లు వ్యవహరించెనో ప్రతివాదులు తెలిసికొందుగుగాక.

భీష్ముని సమ్మతింపనివా రనేకు లున్నారని కర్ణచరిత్రకారులు (కౌరవగౌరవ) కర్తల పదైముల నుదాహరించుచున్నారు.

కర్ణ సర్వరథుడుగ ఒలుకుటయు, ధర్మనుతునితోడదానుజచ్చు తెజగు జెప్పటయు భీష్ముని పక్షపాతబుద్ధికి నిదర్శనము అని మెదటిపదైములలో నున్నది.

ఇందు ప్రథమోదర్శనము నిరాకృతమైనది. ద్వితీయనిదర్శనము నిర్దుష్టమని చతుర్థభాగము— పాండవనిందానిరాకరణములో ఖండ కావ్యోక్తి నిరాకరణఘట్టములో నిరూపింపబడినది. ఆవిశేషములచ్చట జూడవలయును.

ఇంకొకటి. ప్రతివాదులు భీష్మునిది పక్షపాతబుద్ధి యందురే! కర్ణ దుర్యోధనాదులయందు ఈ ప్రతివాదులకు పక్షపాతబుద్ధి యున్నదా? లేదా? “పక్షపాతబుద్ధి” అను వీరి మాట కర్ణము— దోషమున్నచోల దోషమును కప్పిపుచ్చి తమ యభిమానముచే దానినిగుణముక్తింద వర్ణించుచుండుటేకదా!

ఇట్టిలక్షణము ప్రతివాదులయం దున్నదా? భీష్మునియం దున్నదా? పాండవులయం దిట్టిదోషమున్న దని కర్ణుడే చెప్పలేదు. భీష్ముడు పక్షపాతి యెట్లుగును? కర్ణదుర్యోధనాదులయం దనేకదోషములున్నవని స్పష్టము. తాభిమానులగు ప్రతివాదులు పక్షపాతులు కాకండు తెట్లు?

ఇక ప్రతివాదులు తమది ధర్మపక్షపాత మున్నరేమో! అప్పుడయినను ధర్మపక్ష మేదో తెలిసినవారు ప్రతివాదులా? భీష్ముడా? రాజ్యము కొరవులదే అను భ్రాంతితో ప్రతివాదులు కొరవులదే ధర్మపక్ష మని యూహించి తమది ధర్మపక్షపాత మనుకొనినారు. పాండవులదే రాజ్యమని తెలిసియున్న భీష్ముడు పాండవులదే ధర్మపక్ష మగుటవలన తాను ధర్మపక్షమునకు సంబంధించియే వ్యవహరించినాడు. కనుక భీష్మునిదే ధర్మపక్షపాతము. ప్రతివాదులది కాదు. దుర్యోధనుని దధర్మపక్ష మనుటకు గాంధారీనూక్తికూడ సిద్ధమము.

యుద్ధోద్వక్తుడై విజయాశీర్వచనాపేక్షతో దుర్యోధనుడు తల్లికి నమస్కరింప గాంధారి 'విజయాభవ' అని యనక 'యతో ధర్మస్తతో జయః' అని యన్నది. జయకరమైనది ధర్మమనియు, నట్టి ధర్మ మే పక్షమందున్నదో ఆపక్షమునకే జయము కలుగుననియు నామె తెలిపినది. దీనివలన దుర్యోధనునిది ధర్మపక్షము కాదని యీమె విశేషింపించినది. అందుచేగూడ భీష్మునిది ప్రశంసనీయమైన ధర్మపక్షపాతబుద్ధి. ప్రతివాదులది యధర్మపక్షపాతబుద్ధి కనుక మొదటిపద్యము నిరస్తము.

రెండవపద్యము — నికృష్టుడయిన యుత్తరుని మహారథుడని, లోకోత్తరుడయిన కర్ణుని యర్ధరథుడని భీష్ముడు చెప్పట యుక్తమా? అని. అట్లే "విరికిపందయగు నుత్తరుని మహారథుడని చెప్పిన భీష్ముడు కర్ణ డర్ధరథుడని తెలంచునా? " (కర్ణ చరిత్ర) కారులు) అనియు ప్రతివాదు"లనుచున్నారు.

ప్రతివాదులకు ఉత్తరుని మహారథు డన్నందుకు చింతా? కర్ణు నర్ధరథుడన్నందుకు చింతా? కర్ణుడు తన్నర్ధరథు డన్నందుకే ఆనా డాగ్రహించెను. ముందు కౌరవపక్షమునందే నాడు భీష్ముడు పరిగణించెను. అప్పుడే కర్ణున కాగ్రహము వచ్చి—

నాహం జీవతి గాంగేయే యాత్యేన్య రాజన్ కథంచన ।

హతే భీష్మే తు యాద్ధాస్మి సర్వై శవ మహారథైః ॥

భీష్ముడు జీవించియుండగా నేను యుద్ధము చేయును. భీష్ముడు హతుడయిన పిమ్మట మహారథులందరితో యుద్ధముచేయుదును. అని పలికెను. తరువాత భీష్మకర్ణులకు గొంత వాక్కలహము జరిగినది. దుర్యోధనుడు బ్రతిమాలి శాంతింపజేసి పాండవపక్షములోని బలాబలములు చెప్పమని కోరగా భీష్ము డప్పుడు ఆ పక్షమును గూర్చి చెప్పుచువచ్చి—

ద్రౌపదీయా మహారాజ సర్వే పంచ మహారథాః ।

తైరాటి రుత్తర శ్రౌత రథోదాతో మతో మమ ॥ ”

అనుచు ఉపపాండవులు మహారథు లని, ఉత్తరుడు రథోదారు డని చెప్పెను. రథోదారశబ్దమునకు రథులలో శ్రేష్ఠుడని యర్థమే కాని మహారథు డని యర్థము కాదు. ఈనీలకణ్ఠియుము జూడుడు—

“రథోదారః యథేష్ఠేష్ఠోదారః సతు మహారథః”

రథమహారథాదిలక్షణ మివిధముగా నున్నది. చూడుడు—

“ఏకో దశసహస్రాణి యోధయే ద్యస్తు ధన్వినామ్ ।

శస్త్రాస్త్రప్రపీణ శ్చ మహారథ ఇతి స్మృతః ॥

అమితా న్యోధయే ద్యస్తు స పోక్తోఽతిరథస్తు సః ।

రథ స్త్రేష్ఠీన యో యోద్ధా తస్మాన్మనోఽర్థరథస్మృతః ”

(గీతావ్యాఖ్యా మధుసూదనీ)

శస్త్రశాస్త్రప్రపీణుడై పది నేలధనుర్ధరులతో యుద్ధము చేయగలవాడు మహారథుడు. అసంఖ్యాకులగు ధనుర్ధరులతో యుద్ధము చేయగలవాడు అతిరథుడు. ఒక్కనితో యుద్ధము చేయగలవాడు రథుడు. రథునకు దీసిపోవువాడు అర్థరథుడు.

ఈనిర్ణయమునుబట్టి ఉత్తరుడు రథోదారుడనియే కాని మహారథు డని చెప్పబడనందున ప్రతివాదుల మాట అసంగతము.

ఇంకొకటి. పాండవసేనలోని వారిని చెప్పుచు భీష్ముడు—

“ఉత్తమాశాస్త్రా రాజన్ రథోదారో మతో మమ ।

యుధామన్యుశ్చ విశ్రాంతో రథోదారో మతో మమ ॥ ” (ఉద్యో. ఆ 170)

ఉత్తమాశాడును యుధామన్యుడును రథోదారులనియే దుర్యోధనునితో జెప్పియుండ దుర్యోధనుడు యుద్ధారంభమున భగవద్గీతాప్రథమాధ్యాయోక్త ప్రకారము ద్రోణాచార్యునితో—

“దృష్ట్వా తు పాండవానీకమ్...దుర్యోధనస్తదా, లచార్య ముపసంగమ్య...

వచనమబ్రవీత్...పత్యైతాం పాండుపుత్రాణామ్ ॥ యుయుధానో విరా

టశ్చ దుర్యపదశ్చ మహారథః... యుధామన్యుశ్చ విశ్రాంత ఉత్తమాశాశ్చ

వీర్యవాన్ ... సర్వ ఏవ మహారథాః ”

అయిరువురుగూడ మహారథు లనియే కంఠోక్తిగా జెప్పినాడు.

ప్రతివాదులు దీని కేమందురు?

“కూరం కాపురుషో వాన్తి ఆయశస్వీ యశస్వినమ్”

అను న్యాయమున సామాన్యుడుగూడ శూరుని బడగొట్టవచ్చును గనుక శత్రుపక్షములోని సామాన్యులనుగూడ పెద్దదృష్టితో జూచి స్వపక్షమున కుత్తేజనము గలిగించుటకై దుర్యోధను డట్లు రథోదారులనే మహారథులని ద్రోణాచార్యునియొద్ద ప్రశంసించె నని ప్రతివాదులందురా? భీష్ముడును ఆదృష్టితోనే ఉత్తరుని ప్రశంసించియుండునని మే మనుచున్నాము.

ఇంకొకటి. ఉత్తరగోగ్రహణకాలములోని సంఘటన జూచి ప్రతివాదులు ఉత్తరుని పిరికిపంద యని, ఉత్తప్రగల్భములు పలుకువాడని తీసివేయుచున్నారు. కాని యానాటి భీష్మద్రోణాశ్వపాశ్వత్థామౌద్యుతిరథమహారథాధిష్ఠితమై ప్రచండమైయున్న కౌరవసేనానిన్న వేశమును రథులలో పరిగణింపబడునట్టియు, అసహాయుడై వచ్చినట్టియు నుత్తరుడు చూచి బెదరుట ఆతడు పనికి మాలినవాడనుటకు తార్కాణమేనా? అప్రతిహతపరాక్రమశాలియగు పార్థున కొక్కనికిదప్ప అట్టి సన్నివేశము అసహాయస్థితిలో నెవ్వరికి భయావహము కాకుండును?

కనుకనే భీష్ము డాతనిని తీసివేయలేదు. రథోదారు డని పరిగణించెను. ఆపరిగణనము స్వరూపకీర్తనమేకాని కర్ణనిరసనమునకు సంబంధించినది కాదు. కనుకనే శ్రోత లామాటపై ప్రతివాదులవలె భీష్ముని దూషింపలేదు. ఇటు భీష్ముని వ్యూహారము నిర్దుష్టము, ప్రశంసనీయుము నయి యున్నందున ప్రతివాదుల విమర్శిత్తులు పరాస్తమయినవి.

ద్వితీయాంశము— తన కులమునకు కళంక మాపాదించు కర్ణ జన్మవిషయక మగు కంఠీచరిత్రమును కర్ణునకు భీష్ముడు వెల్లడించినాడట! పాండవులలో జేరుమని యుద్ధసంగటములో కర్ణునకు బోధించినాడట! అందుచే తన ఘనమైన చరిత్రమును మాపికొనినాడట!

ఇచ్చట ప్రతివాదుల కొకింత బోధింపవలసియున్నది. నిమిలిత నేత్రుడై యున్న భీష్మునియొద్దకు వచ్చి నేను రాధేయుడునని కర్ణుడు పలుకరించినపుడు కనులు విప్పి చూచి దగ్గరకుదీసికొని నీవు రాధేయ డవు గావు. కొన్నేయుడవు, సూర్యసుతుడవు అని కదా భీష్ముడనెను. ఇది తనకులమునకు కళంకాపాదకమా ?

“విదితో నారదా నృయా, కృష్ణత్వేపాయనా చైచ్చిక”

అనుచు నారదవేదవ్యాసుల వలన వినియింటి నని చెప్పెను కదా! ఆవేదవ్యాసమహర్షి కుంతీదేవితో సూర్యసంబంధము నీకు దోషపహము కానని, నీచప్పటికి కన్యకవై యింటి వని, నీకు మనో వ్యధతో బనిలేదని చెప్పిన యీటలు చూడుడు —

“అపరాధ శ్చ తే నాస్తి కన్యాభావం గతా హ్యసి ।

మనుష్యధర్మో దైవేన ధర్మేణ హి న దుష్కృతి ॥

ఇతి కున్తి విజానీహి శ్వేతు తే మానసో జ్వరః” (ఆశ్రమవాస...అ 30)

దీనినిబట్టి కుంతీచరిత్రము నిర్దుష్టమని వేదవ్యాసమహర్షిచే ప్రక టింపబడియుండగా ఆమహర్షి వలననే తాను విన్నాననుచు భీష్ముడు వెల్లడించినపుడు అందు కళంక మేమున్నది.

శాస్త్రకర్తయై విద్యాప్రవర్తకుడై కర్తవ్యకర్తవ్యముల నుపదేశించు ఆధికారికపురుషుడై ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానియై ప్రామాణిక మూర్ధన్యుడై యున్న వేదవ్యాసమహర్షికి అది దోషమో కాదో తెలి యునా ? ఏమియు దెలియక యథాజాతులమైయున్న మనకు దెలి యునా ? అని ప్రతివాదులు భావింపకపోవుట శోచనీయుము. భీష్ముని యంతర మెక్కడ ? మనయంతరమెక్కడ? అని యాలోచింపక నోటికి వచ్చినట్లు తెగించి మాటలాడుట హేయము. వేదవ్యాసోక్తిప్రకా రము కర్ణోత్పత్తికి సంబంధించిన కుంతీవ్యాపారము నిర్దుష్టము. ఈవిష యము ఈభాగములోను, ద్వితీయభాగములోను నిరూపించియు న్నాము. అది భీష్ముని కులమునకు కళంకాపాదకము గాదు.

ఇక “పాండవులలో జేరు మని యుద్ధసంకటములో కర్ణునకు బోధించినాడు” అను మాటపై చెప్పుచున్నాము—

పాండవులలో జేరి కౌరవపక్షమును హతముచేయుమని యేమయిన జెప్పినాడా? యుద్ధమునే ఆపివేయుమని వారిది వారికిచ్చి సంధి చేసికొని సుఖంపుడని, కదా చెప్పినాడు.

ఈప్రతివాదులుకూడ తృప్తీయాంశములో—

“కర్ణుడు పాండవులలో జేరుట సంభవించినయెడల దుర్యోధనుడు నిరాశుడై సంధి కఠిగింపఁచు నని తనచి భీష్ము డెట్టిపనికైన తలపడెను.”

అనుచు సంధిని గోరి చెప్పినట్లే వ్రాయలేదా? అట్లు ఇరుపక్షములకు డేమము గోరి అంత్యసందేశముగా కర్ణునకు బోధించినట్టి భీష్ముని ఘనమైన చరిత్రమేమి మాసిపోయినది.

ఆత డెట్టిపనికైన తలపడెనా? ఆతఁడు చేసిన అకార్యమేమి? ఉభయపక్షక్షేమాపేక్షతో వ్యవహరించుట తప్పని మీకనిపించినదా? మహాపురుషనూపణము శ్రేయస్కరముకాదు. భీష్మపితామహునిది నిష్కళంక చరిత్రము; కనుక ద్వితీయతృప్తీయాంశములు నిరస్తములు.

—: భగవద్గీతానాటక పరామర్శము :—

భగవద్గీతానాటకకర్తలు ద్రౌపదిచేత భీష్ము ననిపించిన మాట లిట్లున్నవి—

“తన సమక్షాన తనకులాఁగనకు మాన । భంగ మొనగూడు నెడ కలాపగ్రిమ వోరె । కదలకుండిన పెద్దరికంబు నతని! రాచరికమును గౌరవార్హములె!..”

వీరిట్లువ్రాగియుట తప్పు. ద్రౌపదీవిషయమై ఆనాడు భీష్ముడంత పరితపించెనో ద్రౌపదీప్రశ్నముపై భీష్ముని యుత్తర మెట్లున్నదో పంచమభాగములో నిరూపించియున్నాము. చరిత్రకు విరుద్ధముగా కల్పించుట భావ్యముకాదు.

ఇంకొకటి “భీష్ముగడదేర్తు మదస్త్రనిశాతఘాతకుఁ” అనుచు, “పోరెద నేన ఖడ్గమును బూనెద” అనుచు ద్రౌపదీదేవి భీష్మునిపై

బడుటకు ఆయత్త పడినట్లు కల్పించిరారు. ఒకచోట కృష్ణవాక్యముగా శిఖండి భీష్ముని బరిమార్చుటకు జననంబందెనని చెప్పినారు. ఇట్టి స్థితిలో ద్రాపదీదేవికి యీ అకాండతాండవ కల్పనమెందులకో?

“పడతిని సిగబట్టి నడి రచ్చ కీడ్చి నిర్భీతి కోకల నూడ బెరుకువాడు”

అని దుశ్శాసనదౌష్ట్యమును శ్రీకృష్ణ డుడ్చుటించినట్లు వ్రాసినారు. తన సిగబట్టికొనిన దుశ్శాసనునిపై చూపలేని పౌరుషమును ఆమెకు బూజ్యుడైన భీష్మునునిపై ద్రాపదీదేవి చూపబూనెననుట కంటె అసాంగత్య మేమున్నది?

ఈ కవి ద్రాపదీదేవికి పౌరుషమును కల్పింపదలచి— “వినాయకం పృకుర్వాణో రచయూమాస వానరమ్” అన్నట్లు పాత్రోచిత్ర్యమును భగ్నముచేసిపెట్టెను. భారతీయవనితామర్యాదలను పాటించక యీ కవి స్త్రీలకు యుద్ధసంఘర్షణములలో ఆయుధముతోగూడ ప్రవేశము గల్పించి భారతీయవనితామతల్లుల పవిత్రతాపరివృత్తిలను భంగపరచెను.

“శ్రీ ఫలకచ్చ పృథ్వీ యదా తద్ధి గేహం విసప్తమ్”

అను మహాకవి నూక్తిప్రకారము స్త్రీ పురుషునివలె వ్యవహరించిననాడు నష్టమే కలుగు నని యీ కవి గ్రహింపలేదు.

ఇంతకును మహాభారతార్థమును తలకిందుజేసి, ఆమహావ్యక్తుల ఆదర్శచరిత్రములను కళంకితము చేయుట తప్ప పాత్రోచిత్ర్య మేది? కనుక కవివ్రాత నిరస్తము. భీష్మునిది నిష్కళంకచరిత్రము.

ప్రసంగవశమున భీష్ముని బ్రహ్మచర్యమునుగూర్చి వివరించి ఆ మహాపురుషుని లోకోత్తరమహిమను దెలుపుచున్నాను.

— : ‘భీష్ముని బ్రహ్మచర్య మనుమానాస్పదము’ అను

ప్రసంగము— తన్నిరాకరణము :—

మ. భా. చ. కారులవారిత యిట్లున్నది.— “భీష్ముని బ్రహ్మచర్యము అను మానాస్పద మని పూర్వమిహంసాశాస్త్రజ్ఞులలో కుమారింభట్టు వ్రాసి యున్నాడు. (పు. 121)

భీష్ముడు యాగముల జేసినటుల మహాభారతమున గాన్పించుచున్నది. అది యెట్లు సమర్థనీయ మని పూర్వమిహాంసాశాస్త్రజ్ఞులు చర్చించుకొని యెటు లనో సమాధానముల జెప్పకొని యున్నారు.” (పు 100)

ఇచ్చట భ్రాంతులగు ప్రతివాదులకు బోధింపవలసియున్నది. మహాభారతములో భీష్మనకు వివాహ మయినట్లు చెప్పబడ లేదు. ఆతడు కృతువులు చేసినట్లు చెప్పబడినది. బ్రహ్మచర్యశపథము చేసినట్లు చెప్పబడినది; ఊర్ధ్వరేతస్కుడని చెప్పబడినది. ఆ వాక్యములు చూచుడు— దుర్యోధనునితో భీష్ముడు—

“ప్రతిజ్ఞాం దుష్కరాం కృత్వా పితు రథే కులస్య చ ।

ఆరాజా వోర్ధ్వరేతాశ్చ యథా సువిదితం తవ ॥ ” (ఉద్యో— ౭147)

తన తండ్రి శంతనుమహారాజునకు సత్యవతీ దేవి నిచ్చి వివాహము చేయవలసిన దని దాశరాజు నడిగినపుడు దాశరాజు కోరికలపై భీష్ముడుచేసిన ప్రతిజ్ఞలు—

“ఇదం మే వ్రతి మాదత్స్వ సత్యం సత్యవతాం కర ।

యోఽస్యాం జనిష్యతే పుత్ర స్స నో రాజా భవిష్యతి ॥

అపత్యపేతో రపి చ కరిష్యేఽద్య వినిశ్చయమ్ ।

అద్య ప్రభృతి మే దాశ బ్రహ్మచర్యం భవిష్యతి ”

అపుత్రస్యాపి మే లోకా భవిష్య స్త్యక్షయా దివి” (అది. ౭. 100)

ముక్తుడైన భీష్ముని శరీరమునకు సంస్కారముచేయుటకు పురమునుండి భీష్ముని అగ్నులను తీసుకొని ధర్మజుడు యుద్ధ భూమికి వచ్చినట్లున్నది—

“స్తూయమానో మహాతేజా భీష్మస్యాగ్ని నమశ్రిజన్ ।

నిశ్చికామ పురా త్తస్మా ద్యథా దేవపతి స్తథా ॥ (అనుశా ౭ 167)

టీ. భీష్మస్యాగ్ని నితి. తేన తస్యాపి పత్ని ఆశిత. యద్వా సంస్కారకా నగ్నిన్.”

ఇట్లున్నందున కృతునిర్వహణమునకు పత్నిసంబంధ మావశ్యకమై కనబడుచున్నదనియు, ఊర్ధ్వరేతస్వ బ్రహ్మచర్యములకు పత్ని సంబంధమే లేదనవలసినట్లు కనబడుచున్నదనియు భావించి కుమారిల ధట్టు ఆ రెండింటికిని విరోధము లేనిపద్ధతి యిట్లు చెప్పెను—“... ..

కేవలయజ్ఞార్హతపక్షిసంబంధ ఆసీది త్యర్థాపత్త్యానుక్తమపి గమ్యతే” అనగా భీష్మునకు పత్నియున్నట్లు చెప్పబడకపోయినను చెప్పబడిన విషయములకు విరోధము లేకుండుటకై కేవలయజ్ఞార్హము పత్నియున్నదనియు, అర్థకామముల కయిన పత్ని కాదుకనుక ఊర్ధ్వరేతస్త్వబ్రహ్మచర్యములకు భంగము లేదనియు, నిది యర్థాపత్తి ప్రమాణముచే గమ్యమాన మగుచున్న దనియు తాత్పర్యము.

అర్థాపత్తి యనగా — “పీనో దేవదత్తో దివా న భుజ్తే” అని వాక్యమున్నది. దేవదత్తుడు పీను డయి (పుష్టికలవాడయి) యున్నాడు. పగలు భుజింపకున్నాడు. అన్నపుడు భోజనమునకును పీనత్వమునకును సంబంధ ముండుట వలన పీనత్వోపపత్తికై యూహింపబడు రాతి) భోజనము అర్థాపత్తి యనబడును.

అట్లే యిటు ఊర్ధ్వరేతస్త్వసిద్ధికి, అటు కృతుసిద్ధికి భంగకరము గానట్టి కేవల యజ్ఞార్హతపక్షిసంబంధము కల్పమని కుమారిలబ్ధు చెప్పియుండెను కాని భీష్మబ్రహ్మచర్యమనుమానాస్పద మని చెప్పియుండలేదు.

వైయాకరణసిద్ధాంతలఘుమంజూషలో నాగేశోపాధ్యాయుడు చెప్పిన విషయ మేమనగా —

“అపత్నీకోఽప్యగ్నిహోత్ర మాహరత్” ఇన్యక్తే రపత్నికస్యా ప్యగ్ని సాధ్యే కర్మ త్యగికారాత్ అపత్నీకోపి త్యపి న తస్యా విద్యమానత్వే తాం వినా యజ్ఞాద్యభావం నూచయతి...

ఇత్యాదిగ్రంథముచే, పత్నీపరిగ్రహము లేనివాడుగూడ యజ్ఞము చేయవచ్చు ననియు, కృతుసిద్ధికై భీష్మునకు పత్నీపరిగ్రహకల్పన మన వసరమనియు నిర్ణయించెను. ఇట్లే —

“వైయాఘ్రపద్యగోత్రాయ సాంకృత్యప్రకారాయ చ ।
గంగాపుత్రాయ భీష్మాయ ఆజన్మబ్రహ్మచారిణే ॥
అపుత్రాయ దేవా మ్యేత దుదకం భీష్మవర్మణే ।

వనూనా మవతారాయ శస్త్రనో రాత్మజాయ చ ||

అర్ఘ్యం దదామి భీష్మాయ ఆబాల్యబ్రహ్మచారిణే । ”

అనియున్న పద్యపురాణోక్త తర్పణమంత్ర) అర్ఘ్యమంత్ర) ములనుబట్టి భీష్ము డాజన్మబ్రహ్మచారి యనియు,

అందుచే—“అద్య పృథ్వీ... బ్రహ్మచర్యం భవిష్యతి” అను నపుడు “పునరపి బ్రహ్మచర్యం భవిష్యతీత్యర్థః” అని వ్రాసి అంతకు బూర్వము గల బ్రహ్మచర్యమును ఇటుపై గూడ ననువర్తింపజేయుదు నని యర్థమే కాని పూర్వము లేని దానిని యిప్పటినుండి వహింతు నని యర్థము కాదనియు, జెప్పి భీష్ము డాజన్మబ్రహ్మచారియే యని సిద్ధాంతము చేసెను. కనుక నీవిషయమయి ప్రతివాదుల విరుద్ధకల్పనలు ప్రతిహతము లయినవి.

ఇంకొకటి. “భీష్మునకు వై యాఘ్నిపద్యగోత్రము తర్పణవిధిలో నిబంధనగ్రంథకర్తలు ఇటీవల దూర్చినారు. వై యాఘ్నిపద్యగోత్ర మనునది లేదు. పాండవుల కొక గోత్రమే లేదు.”

అను మ. భా. చ. కారుల రభసవాదము పాండవనిందానిరాక రణము అను చతుర్థభాగములో నిరాకరింపబడినది.

ఇప్పు డిక్కడ కురువంశీయులు, వై యాఘ్నిపాదగోత్రజులనుటకు నిదర్శనమొకటి చూపబడుచున్నది—ఇది జనమేజయధూపాలుని దానశాసనపత్రము. ఇది శ్రీకోట వెంకటాచలముగారి కలిశక విజ్ఞానము— ద్వితీయభాగములో నుదాహరింపబడియున్నది. దాని స్వరూపసంగ్రహ మిది—

శ్రీ కురువంశావతంస శ్రీ జనమేజయధూపాలానాం దానశాసనపత్రమ్—

స్వస్తి శ్రీ జయాభ్యుదయే యుధిష్ఠిరకే ప్రపంచాభ్యే ఏకోనవతత్సరే సహస్ర మాసి ఆమావాస్యాయాం సోమవాసరే శ్రు మన్మహారాజాధిరాజపరమేశ్వరో వై యాఘ్నిపాదగోత్రజః శ్రు జనమేజయధూపః... సింహాసనస్థః సకలవర్ణాశ్రమ ధర్మ ప్రతిపాలకః... సీతారామస్య పూజార్థం కృతార్థదానశాసనమ్. అస్మత్ప్రతిపాదకా యుధిష్ఠిరాధిష్ఠితమునిబృందతేత్రస్య చతుస్సీమాపరిమితము...

ఏతస్మద్యస్థితమనిబ్బందక్షేత్రం ... స్వబుద్ధ్యాఽస్మత్ప్రకృతాం విష్ణు లోక
ప్రాప్త్యర్థం ... ధారాపూర్వకం ... దత్తవా సస్మి ||

ఓప్రతివాదులారా ! భీష్ముని ఆరాజ్యపరిత్యాగ మేమి ? ఆ
ఆజన్మబ్రహ్మచర్యనియమ మేమి ? ఆ అప్రతిహతపరాక్రమ మేమి ?
ఆ నిష్కలవర్తన మేమి ? ఆ కూలంకషవిజ్ఞానవైభవ మేమి ? ఆ
ఆపాదమస్తకశరానువిధశరీర మేమి ? ఆ అనితరసాధారణ శరశయ్యా
శయనమేమి ? ఆ స్వచ్ఛందమరణసామర్థ్య మేమి ? ఆ మహర్షిసంఘపరి
వేష్టితత్వ మేమి ? ఆ కృష్ణపరమాత్మప్రశంసనీయత్వమేమి ? ఆ
యోగధారణాబల మేమి ? ఆ శాస్త్ర్యనుశాసననోక్త అద్భుతోపదేశ
మేమి ? ఆ జగద్వంద్య దివ్యచరిత్ర మేమి ? మీ రామహాపురుషుని
గర్వింపబూను లేమి ? “శాంతం శాపమ్”

—: ధర్మరాజులు శుద్ధాత్ములని, దుర్యోధనాదులు దురాత్ము

లని భీష్ముని అంత్యకాల వాఙ్మూలము :—

భీష్ముడు అంపశయ్యపైనుండి యుత్తరాయణ నిరీక్షణముతో—
“అప్రపంచాశతం రాత్ర్య శ్చయానన్యాద్య మే గతాః” 58 రోజులు
గడిసి నిర్మాణమునకు సంకల్పించి తనయొద్దకు వచ్చియున్న ధృతరాష్ట్రు
నితో నిట్లు చెప్పెను—

“యథా పాండో న్సుతా రాజన్ తక్షణ తవ ధర్మతః ।

తాన్ పాలయ సితో ధర్మే గురుశుక్రాపజే రతాన్ ॥

ధర్మరాజో హి శుద్ధాత్మా నిజేశే స్థాస్యతే తవ ।

అన్యశంస్యపరం హ్యేవం జానామి గురువత్సలమ్ ॥

తవ పుత్రా దురాత్మానః క్రిధలోధపరాయణాః ।

ఈర్ష్యాభిఘాతా దుర్బుతాస్తా న్మనోచితు మర్హసి ॥”

ధృతరాష్ట్రా ! పాండుపుత్రులు నీకును పుత్రులే. నీవు ధర్మపరు
డవై పెద్దలను నేనించు స్వభావముగల పాండవులను పాలింపుము.
ధర్మరాజు శుద్ధాత్ముడు. నీ యాజ్ఞలో మనలొనును. ఆతని గురు
భక్తిని, సద్భావమును నే నెరుగుదును.

నీ పుత్రులు దురాత్ములు, కోరికతోకానివిధానులు, ఈశ్వర
గ్రస్తులు, దుర్బుత్తులు వారినిగూర్చి శోకింపకుము. అని.

ఏతావ దుక్త్వా వచనం ధృతరాష్ట్రం మనీషిణమ్ ।

వాసుదేవం మహాబాహు మభ్యుభాషత కారవః ॥

ఇంతమాత్రము ధృతరాష్ట్రునితో జెప్పి తరువాత కృష్ణభగ
వాసునితో నిట్లు పలికెను—

“త్రాయస్య పుండరీ కాక్ష పురుషోత్తమ నిత్యకః ।

అనుజానీహి మాం కృష్ణ జైకుంత పురుషోత్తమ ॥

రత్యౌశ్చ తే పాండవేయ భవాన్ యోషాం పరాయణమ్ ।

ఉక్తవా నస్మి దుర్బుధ్ధిం మన్దం దుర్యోధనం తదా ॥

యతః కృష్ణ స్తతో ధర్మో యతో ధర్మ స్తతోజయః ।

వాసుదేవేన తీర్థేన పుత్ర సంకామ్య పాండవైః ॥

సన్ధానస్య పరః కాల స్తవేతి చ పునః పునః ।

న చ మే తద్యచో మూఢః కృతవాన్ స మమన్దధీః ॥

ఘాతయిత్వేహ పృథివీం తత స్స నిధనం గతః ।

స మాం త్వ మనుజానీహి కృష్ణ మోక్షే క శేబరమ్ ॥

త్వయా హం సమనుజ్ఞాతో గచ్ఛేయం పరమాం గతిమ్ ।”

ఓ శ్రీకృష్ణా! ఓ వైకుంఠవాసీ! నన్ను రక్షింపుము. నా కనుజ్ఞ
నిమ్ము. నిన్ను ఆశ్రయించియున్న పాండవులను రక్షించుచుండుము.
నేను దుర్బుధ్ధిగల దుర్యోధనునకు మతిమతి చెప్పియుంటిని. కృష్ణు
డున్నచోటనే ధర్మము. ధర్మ మున్నచోటనే జయము. నీవు శ్రీకృష్ణుని
బురస్కరించుకొని పాండవులతో సంధి చేసికొనుము. ఇదియే సంధి
చేసికొనుటకు సమయము. అని.

నే నెంతచెప్పినను మూఢుడై వినిపించుకొనక జనక్షయము
చేసి ఆపై తాను మరణించెను.

శ్రీకృష్ణా! నే నీ క శేబరమును విడుచుచున్నాను. అనుజ్ఞ నిమ్ము.
నీచేత ననుజ్ఞాతుడనయి సద్గతి నొందుదును. అని.

అది విని కృష్ణపరమాత్మ యిట్లనెను—

అనుజానామి భీష్మః త్వాం వసూన్ ప్రాప్నుహి పార్థివ!

న తేఽస్తి వృజినం కించి దిహలోకే మహాద్యుతే ||

పితృభక్తోఽసి రాజర్షే మార్కండేయ ఇవాఽపరః |

తేన మృత్యు స్తవ వశే స్థితో భృత్య ఇవానతః || (అనుకా. అ 167)

ఓభీష్మా ! నీ కనుజ్ఞ నిచ్చుచున్నాను, నీవు వసువులస్వరూపమును బొందుము. నీది నిర్దుష్టమైన జీవితము; ఓరాజర్షీ ! నీవు అఖండ పితృభక్తుడవు. కనుకనే మార్కండేయునకువలె మృత్యువు నీకు వశమై యున్నది. అని.

ఇచ్చట ప్రతివాదులకు బోధించుచున్నాము. “లోకములో మరణకాలవాక్కులే యెక్కుడు ప్రమాణము లగుచున్నవి” (గరిగిపాటి రామమూర్తి బి. ఏ. గారి భారతివిమర్శన.) అనుచున్న ఓసుయోధన విజయాభిమానులారా ! మీమతప్రకారము ఈభీష్మవాక్యములు దుర్యోధనాదులు దురాత్ములని, పాండవులు మహాత్ములని, శ్రీకృష్ణుడు భగవంతు డని, దుర్యోధనుడే లోకక్షయకారకుడని పాండవులదే ధర్మ మని పాండవులదే విజయ మని ప్రమాణములై చాటుచున్న వని తెలిసికొనుట.

ఓ కర్ణచరిత్రాభిమానులారా !

“నతేఽస్తి వృజినం కించిత్” అను శ్రీకృష్ణవాక్యము భీష్మునిది నిష్కళంకచరిత్ర మని చాటుచున్న దని తెలిసికొనుట.

భీష్ముని నిర్యాణసమయవాక్యాలములో దురాత్ముడని చెప్పబడిన దుర్యోధనుని ప్రాణసఖుడే కర్ణుడని తెలిసికొనుట.

—: కురుసభనుండి వెళ్ళిపోవునపుడు శ్రీకృష్ణునితో నీవు యుద్ధమునకు అవరోధము కల్పింపకు మని కర్ణుడు చెప్పట :—

శ్రీకృష్ణుడు కర్ణుని జేరదీసి నీవు పాండవులకు సంబంధించిన వాడవు. నిన్ను వారు పూజించి నీకే వారి రాజ్య మిచ్చెదరు. నీవు వారిపై పగ మానుము. అని బోధింప కర్ణుడు దాని కంగీకరింపక—

దుర్యోధనుడు నన్ను జూచికొనియే వారిపై కత్తిగట్టినాడు. ఆతని నాశ్రయించియే నేను ఐశ్వర్య మనుభవించిరాను. నేను స్వామి ద్రోహము చేసినవాడ నగుదును. నేను కుంటీసుతుడ నను రహస్యము వారికి దెలియనీయకుము.

“యది జానాతి మాం రాజా ధర్మాత్మా సంయతేష్టియః ।

కున్త్యాః పృథుజం పుత్రం న స రాజ్యం గృహీష్యతి ॥

ఇది వారికి దెలిసినయెడల ధర్మాత్ముడగు ధర్మజుడు రాజ్యము గృహింపడు. నేను గృహించియు దుర్యోధనునకే అర్పింపవలసినవాడను. “స ఏవ రాజా ధర్మాత్మా శాశ్వతోఽస్తు యుధిష్ఠిరః ” ధర్మాత్ముడగు యుధిష్ఠిరుడే శాశ్వతముగా రాజ్యము యుండవలయును. నేను దుర్యోధనప్రీతికై పాండవుల నాడిన దుర్భావలకు పరితపించుచున్నాను. అని చెప్పి ఆపై ఇట్లనెను—

“విద్యావృద్ధా వయోవృద్ధాః క్షత్రియాః క్షత్రియర్షభ ।

వృథామృత్యుం న కర్వీరం స్త్రైశ్కృతే మధుసూధన ॥

శస్త్రేణ నిధనం గచ్ఛే త్సమృద్ధం క్షత్రిమండలమ్ ।

కురుక్షేత్రే పుణ్యతమే త్రైలోక్యస్యాపి కేశవ ॥

తదత్ర పుండరీకాక్ష విభత్స్వయ దభీషితమ్ ।

యథా కార్తవీర్య వాక్తవ్యే క్షత్రిం స్వర మవాప్నుయాత్ ॥

(ఉద్యో. అ. 141)

శ్రీకృష్ణా! విద్యావృద్ధులు, వయోవృద్ధులు అయియున్న క్షత్రియులకు నీ మూలమున శయ్యామరణముగాక పుణ్యతమమైన కురుక్షేత్రములో యుద్ధమరణము కలుగవలయును. కనుక క్షత్రియగణము అభీషితమైన స్వర్గమును పొందునట్లు చేయుము. అని చెప్పి, మఱి యొకమాట కూడ చెప్పెను—

“జానన్ మాం కిం మహాబాహో సంమోహయితు మిచ్ఛసి ।

యోఽయం పృథివ్యాః కార్తవీర్య వినాశ స్సమపగ్ధితః ॥

నిమిత్తం తత్ర శకుని రహం దుశ్శాసన స్తథా ।

దుర్యోధన శ్చ సృపతి ధర్తారాష్ట్రసుతోఽభవత్ ॥

(ఉద్యో. అ. 143)

నాడు. ఆతని
కేను స్వామి
రహస్యము

ప రాజ్యము
లసినవాడను.
ధర్మాత్ము
రును. నేను
మచున్నాను.

శ్రీకృష్ణా ! తెలిసియుండును నీవు నన్నేల వ్యామోహపెట్టెదవు?
ఈ పృథివికి సంభవించు వినాశమునకు శకుని, నేను, దుశ్శాసనుడు,
దుర్యోధనుడు నిమిత్తమయి యున్నాము. అని.

దీనినిబట్టి యుద్ధమునకు కారకులు కర్ణదుర్యోధనాదు లనియు,
పాండవులు ధర్మాత్ములని కర్ణుడెరుగుననియు, ధర్మాత్ముడగు యుధి
ష్ఠిరుడే రాజ్యపాలకుడు గావలయునని యాతని సంకల్పమనియు, తాము
మరణించునట్లును పాండవులు జయించునట్లును ఆతడు గ్రహించె
ననియు, పాండవులపట్ల తాను చేసిన దౌష్ట్యమునకు పశ్చాత్తప్తడయ్యె
ననియు, పాండవుల నెట్లో ప్రోహింపజేసి వారు యుద్ధోద్యుక్తులగు
నట్లు చేసి తన్మూలమున ఊత్రీయవీరవర్గమునకు ప్రశంసనీయమైన
యుద్ధమరణము ఘటించజేయుట కర్ణుని ముఖ్యోద్దేశమనియు, ఈ విష
యము నిప్పుడు శ్రీకృష్ణునితో జెప్పటయేకాక వెనుకజూపబడినట్లు
అంపశయ్యవై బడిన భీష్మునితోగూడ జెప్పియుండె ననియు, ప్రతివా
దులు గ్రహింతురుగాక !

జనక్షయరూపమైన విప్లవమునకు దుష్టచతుష్టయమే కారణ
మైనట్లు కర్ణుడే వెల్లడించియుండుటచే, భగవద్గీతానాటకకర్త —

‘శ్రీకృష్ణుడే యీవిప్లవమునకు కర్ణధారి’ అని సుయోధనోక్తి
గను’ ఈభాతృహత్యల కెవరుకర్తలు ? నేటి పిశ్చవిక్షోభమునకు, ఈ
దారుణరక్తపాతమునకు ఈ నీచహత్యాకాండలకు కర్తయైన దెవరు ?
నేను కాదా ?’ అని శ్రీకృష్ణోక్తిగను కవిత్వ మల్లుట హేయము.

సుయోధనవిజయకర్త — “దేవకీనందనా ! భారతయుద్ధంబు
ప్రభవించె నీమూలమున” అని సుయోధనోక్తిగ కవిత్వ మల్లుటయు
హేయమే. గ్రంథవిరుద్ధమైన ప్రతివాదుల నిరంకుశప్రవృత్తి నింద్యము.

శ్రీకృష్ణుడు కర్ణునియొద్ద తెచ్చిన ద్రాపదీనందర్శనమునకు అభి
ప్రాయ మేమో పంచమభాగము — ద్రాపదీనిందానిరాకరణముతో

||
శ్లో. అ. 141)
అయియున్న
మమైన కురు
త్రియగణము
చెప్పి, మఱి

శ్లో. అ. 143)

విశేషముగా నిరూపించియున్నాము. అవిశేషములు అచ్చట జూడవలయును.

—: కర్ణుడు కుంతీదేవితో పార్థుని దప్ప మిగిలిన పాండవులను నేను వధింప నని చెప్పి పంపుట :—

శ్రీకృష్ణుడు సంధికై చెప్పిన మాటలు వినిపించుకొనిక యుద్ధో ద్యుక్తుడై యున్న దుర్యోధనునకు ప్రోత్సాహము కర్ణుడనియు, మహా సంగ్రామమూలమున జనక్షయము కాబోవుచున్న దనియు, నీవు పాండవులకు జెందినవాడవు. పాండవవైరము విడిచి వారితో సఖ్యము కలిగియుండు మని నేను స్వయముగా జెప్పినయెడల నామాట నాతడు తీసివేయునా? అనియు దూరమాలోచించి కుంతీదేవి- గంగాతీరమందు ప్రాబ్ధుఁడు, ఊర్ధ్వబాహుఁడు నయి నూర్య నుపాసించుచున్న కర్ణుని యొద్దకు వెళ్ళి ఆతని వెనుకవైపు ఆతనిజపము పూర్తియగువరకు ఎండలో కర్ణుని యుత్తరీయపునీడలో నిలువబడి యుండెను.

“అపృష్టతాపా జ్ఞప్త్యా స పరివృత్య యతఃప్రళః ।

దృష్ట్యా కస్తీ మపాతిష్ఠ దభివాద్య కృతాంజలిః ॥”

కర్ణుడు తన వీపునకు ఎండతగులునంతవరకు జపించి ఆపై ముగించి వెనుకకు తిరిగి కుస్తీదేవిని జూచి నమస్కరించి అంజలి ఘటించి- “ప్రాప్తా క మర్థం భవతీ బ్రూహి కిం కరవాణి తే” దేవి! నీవిటు లేల వచ్చినావు? నే నేమిచేయవలయును? చెప్పుము. అని యడుగ కుంతీదేవి కర్ణోత్పత్తివృత్తాంతము జెప్పి నీవు నూర్యసుతుడవు. నీవు పాండవులయెడ సౌభాగ్యము వహింపుము. యుద్ధిష్ఠిరైశ్వర్యమును నీవే చేపట్టుము. అని బోధింప; అప్పుడు—

“సత్య మాహ పృథావాక్యం కర్ణ మాతృవచః కరు ।

శ్రేయస్తే స్యాన్ననరవ్యాఘ్ర సర్వత్రాచరతస్తథా ॥”

అనుచు నూర్యమండలమునుండి — కుంతీదేవి చెప్పినమాట సత్యము. కర్ణుడా! నీవు మాతృవాక్యము ననుసరించి శ్రేయస్సును పొందుము. అను శబ్దము వివరించినది.

అయినను చెదరని మనస్సుతో కర్ణు డిట్లనెను —

“పాండవాన్ యది గచ్ఛామి కిం మాం తత్రం వదిష్యతి ।
ఉపసహ్య పరై రైవరం యే మాం నిత్య ముపాసతే ॥
మమ ప్రాణేన యే శత్రూన్ శక్తాః ప్రతిసమాసిత్తుమ్ ।
మన్యస్తే తే కథం తేషా మహం భింబ్యాం మనోరథమ్ ॥
మయా స్థవేన సంగ్రామం తిష్ఠిన్నై దురత్యయమ్ ।
అపారే పార కామా యే త్యజేయం తా నహం కథమ్ ॥
అయం హి కాల స్సంప్రాప్తౌ ధార్తరాష్ట్రోపజీవి నామ్ ।
నిర్యేష్టవ్యం మయా తత్ర ప్రాణా నపరితృతా ॥

టీ. నిర్దేష్టవ్యం భుక్తస్య తదన్నాదే రాన్మణ్యం కర్తవ్యమ్ ।
ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాణా మగ్ధే యోత్సాహమి తే నుతైః ॥
అతోఽర్థకర మప్యేత న్నకశో మృద్య తే వచః ।
న చ తేజయం సమారంభో మయి మోఘో భవిష్యతి ॥
వధ్యా నిష్పహ్యన్ సంగ్రామే న హనిష్యామి తే నుతాన్ ।

టీ. వధ్యాన్ వధార్హాన్ విషహ్యన్ హంతుం శక్యావపీత్యర్థః ॥
యుధిష్ఠిరం చ భీమం చ యమా చైవాఽర్జునా దృతే ।
అర్జునం హి నిహత్యాజౌ సంప్రాప్తం స్యా త్ఫలం మయా ॥
యశసా చాపి యుజ్యేయం నిహత స్సకృత్సాచినా ।

దేవీ ! పాండవులలో జేరినయెడల త్పత్రియవర్గము నన్నేమ
నును? పాండవులతో వైరము కట్టుకొని నన్ను హసించుచు, నామూల
మున పాండవులను జయింప నెంచుచు నున్నవారి మనోరథము నెట్లు
భగ్గుము చేయగలుగుదును? యుద్ధమహోర్ణవమును నన్నుబట్టుకొని
దాటదలచియున్నవారిని నేనెట్లు విడువగలను? దుర్యోధనునివలన జీవిం
చుచున్నవారికి తమకృతజ్ఞతను చూపవలసిన సమయము ప్రాప్తించి
నది. నేను ప్రాణముల నొడ్డి యాతని ఋణము దీర్చుకొనెదను. దుర్యో
ధనాదులనిమిత్తము నీపుత్రులతో యుద్ధముచేయుదును. ఈపందర్భము
నుజ్జటి నీమాట మంచిదయినను నేనిప్పు డనుసరింపను. నాయెడల
నీయత్నము వ్యర్థము కాకూడదు. కనుక పార్థు నొక్కని దప్పు మిగిలిన

పాండవులను వధింపశక్యమయినను వధింపకుందును. అర్జునుని హింసింతునా? ఫలప్రాప్తియగును. అర్జునునిచే హింసింపబడుదునా? యశస్సిద్ధియగును. అని.

అది విని కుంతీదేవి యిట్లు చెను—

“ఏవం తై భావ్య మేతేన క్షయం యాస్యన్తి కారవాః ।

యథా త్వం భాషసే కర్ణ దైవ స్తు బలవత్తరమ్ ॥

త్వయా చతుర్థాం భ్రాతృజా మభయం శత్రుకర్షణ ।

దత్తం తత్ప్రతిజానీహి సంగరప్రతిహేచనమ్ ॥”

కర్ణడా! అట్లేకానిమ్ము. ఇది కౌరవక్షయమునకే వచ్చినది. దైవము బలిష్ఠమై యున్నది. నీవు పాండవచతుష్టయమునకు అభయదానము చేసితివి. దానిని సాలింపుము. అని.

ఇచ్చట కర్ణుని తాత్పర్యము— తన్ను నమ్ముకొని పాండవులపై కాలుదువ్వచున్న దుర్యోధనుని విడువకుండుట తనకు ధర్మమని, త్రయోదశవత్సరము గడచినతోడనే సార్థుని వధించితీరెడ నని, వెనుక జెప్పినట్లు ఆయుధముబట్టి తానుచేసిన ప్రతిజ్ఞను నిర్వహించుట తనకు ధర్మమని, తనను బోషించు దుర్యోధనుని ఋణము తాను ప్రాణమర్పించియైన తీర్చుకొనుట తనకు ధర్మమని తాత్పర్యము. అధర్మమును, జనని యగు కుంతీదేవి జనకు డగు సూర్యభగవానుడు తన కెంత బోధించినను విడువలేదు.

ఈవిషయమునే ఈస్థలములో నీలకంఠాచార్యు లిట్లు చెప్పెను—

“ధర్మాధర్మా న త్యజతో ధర్మాధర్మైకసంక్రయా ।

స్మృతి తా వపి పిత్రాద్యైః కర్ణదుర్యోధనా వివ ॥” అని.

దీనినిబట్టి కర్ణుని పాండవ ద్వేషము ధర్మమని భ్రాంతిపడరాదు. ఇచ్చట దుర్యోధనుని దధర్మ మనియే చెప్పబడెను. ఆ అధర్మము పాండవద్రోహమే. ఆపాండవద్రోహ మెల్ల కర్ణపురస్కృతమే. అట్టి యధర్మపరుడగు దుర్యోధనునకు గుండెకాయయైయున్న కర్ణుని పాండ

వదోహబుద్ధి ధర్మ మెట్లుగును? కనుకనే పాండవులనుగూర్చి యాడిన నామాటలు తప్పే యని శ్రీకృష్ణునితో కర్ణుడేచెప్పెను. కనుక కర్ణుని ధర్మము, దుర్యోధనునకు స్వామిదోహము చేయకుండుటే. అని గ్రహింపవలెను.

—: “కర్ణుడు కీర్తి శరీరమును మాపికొనకుండుటకు స్వామిహితముగ సంధిచేసికొనవద్దని ప్రసంగించినను ప్రసంగింపవచ్చును”

అనుప్రసంగము — తన్నిరాకరణము : —

కర్ణచరిత్రకారుల వ్రాత యిట్లున్నది—

స్వామిభక్తుడగు కర్ణుడును శత్రువులకు పౌరుషహీనముగ గొంతరాజ్యభాగ మిచ్చి సంధిచేసికొనుట యుక్తము గాదని నిశ్చయించికొని రని చెప్పవచ్చును.

కర్ణుడు తనస్వామి సంధి కంగీకరించి కీర్తిశరీరమును కళంకితముగ జేసికొను నేమో యను భీతి నది యనుచితమని స్వామిహితముగ ప్రసంగించినను ప్రసంగింప వచ్చును.

క్షణభంగురమగు భౌతికశరీరపుసౌఖ్యమునకై యాచంద్రితార ముండవలసిన కీర్తిశరీరమును మాపికొనుట దుర్యోధనునకు హితముగాదని వీరపురుషు డగు కర్ణుడు తలంపుట యాతని స్వామిభక్తికి లోపమును గూర్పజాలదుగదా! (పు. 83)

ఇచ్చట ప్రతివాదులు— కర్ణదుర్యోధనులు పాండవులకు గొంత రాజ్యభాగ మిచ్చుట పౌరుషహీనముగ భావించి యివ్వనట్లు చెప్పుచున్నారు. ఇది దుర్యోధనునిదే రాజ్యమును భ్రాంతితో జెప్పిన మాట. ఆభ్రాంతి ప్రతివాదులు వదల్చుకొనవలసినదనియు, పాండవులదేరాజ్య మనియు ఘంటాఘోషముగా జెప్పియున్నాము. ఇట్టిస్థితిలో సంధిచేసి కొనుట యుక్తము గాదని కర్ణదుర్యోధనులనుకొనుట వారి దుష్టత్వము నకే నూచకము. వారిది వారికివ్వనివారు దుష్టులుగాక యిరేమగుదురు?

కర్ణునకు— తన స్వామి సంధికంగీకరించి కీర్తి శరీరమును కళంకితము జేసికొనునేమో అని భీతియట !

ఈమాటచే సంధి చెడిగొట్టినవాడు కర్ణుడని ప్రతివాదు లొప్పుకొని నట్లే. సంధి గానీక సర్వసంహారమునకు గారకు లెవ్వరయినారో సంజ యునితో ధృతరాష్ట్రుడే చెప్పి విలపించినాడు—

“నేను దోణుండు భీష్ముండు బూని చెప్ప

శౌరిమాటలు మీరాజు సరకుగొనడ

సంధి గానీకకర్ణుండు సౌఖ్యుండు

దుస్సనేనుండు నందర దుర్గించికొనిరి.”

భౌతికశరీరపుసౌఖ్యము క్షణభంగురమట ! ఆచంద్రితారముగ నుండవలసినది కీర్తి శరీరమట ! ఆకీర్తి శరీరము మాపికొనుట దుర్యోధ నునకు హితము కాదని వీరుడగు కర్ణుడు తలంచెనట ! అది యాతని స్వామిభక్తికి లోపము సూర్పదట !

ఆహా ! అంత క్షణభంగురమైన భౌతికశరీరసౌఖ్యములో పాండ వహత్యకై యెట్లు ప్రియత్నించిరో, కపటద్యూతమునకై యెట్లు సిద్ధ పడిరో, వారి రాజ్యముగూడ వారి కివ్వమని, పంచగ్రామములుగూడ నివ్వమని యెట్లు భీష్మించిరో ?

కర్ణదుర్యోధనులకు కీర్తి శరీరమా ? అది పాండవహత్యాప్రియ త్నమునుండి యుద్భవించినదేనా ? అది పాండవుల తిండి పడగొట్టగా కలిగినదేనా ? అది ద్రౌపదీకేశాంబరాక్షణమూలకమేనా ? ఆకీర్తి శరీరము పాండవులతో సంధి చేసికొనుటచే మాసిపోవు నని ప్రతివాదుల కనిపించుట శోచనీయము. సంధి కంగీకరింపు మని పోరిన పాండవు లును, కృష్ణభగవానుడును, భీష్మద్రోణ కృపాశ్వత్థామ విదురప్రభృ తులును, గాంధారిధృతరాష్ట్రులును, నారదాదిమహర్షులును తమ తమ కీర్తి శరీరమును మాపికొనినవారే కాబోలు. అసంగతమగుటచే వీరి వాఁత నిరస్తము.

—: కృష్ణభగవానుడు వచ్చి కురుసభావృత్తాంతము జెప్పట, యుద్ధము వచ్చిపడెనే అని ధర్మజుడు చింతించుట :—

కృష్ణభగవానుడు కురుసభనుండి నిర్గమించి కుంతీదర్శనము చేసి మధ్యమార్గమున కర్ణునితోగూడ సంభాషించి పాండవులయొద్దకు వచ్చి అక్కడ యావద్విషయమును వెల్లడించి పర్యవసాన మిట్లు చెప్పెను—

“యథాహ రాజా గాంగేయో విదురశ్చ హితం తపః ।
 సర్వం భవతు తే రాజ్యం పంచగ్రామా నివిసర్జయ ॥
 అవశ్యం భరణీయా హి పితు నై రాజసత్తమః ।
 ఏవ ముక్తోఽపి దుష్టాత్మా నైవ భాగం వ్యముఖ్యతః ॥
 దండం చతుర్థం పశ్యామి తేషు పాపేషు నాన్యథా ।
 నిర్యాతాశ్చ వినాకాయ కురుక్షేత్రం నరాధిపాః ॥
 న తే రాజ్యం ప్రయచ్ఛంతి వినా యుద్ధేన పాండవ ॥” (ఉద్యో. ఆ 150)
 “నైష కామయతే ధర్మం నైష కామయతే యశః ।
 జితం స మన్యతే సర్వం దుష్టాత్మా కర్ణ మాశ్రితః ॥
 బద్ధ మాజ్ఞాపయామాస మమ చాపి సుయోధనః ।
 నచ తం లబ్ధవాన్ కామం దురాత్మా పాపనిశ్చయః ॥” (ఆ. 154)

భీష్ముడు చెప్పినట్లు, విదురుడు చెప్పినట్లు దుర్యోధనా! రాజ్యమంతయు నీవే యుంచుకొని పంచగ్రామములనే విడిచిపెట్టుము. పాండవులను బోషించుట నీతండ్రి కావశ్యకముకదా! అపి చెప్పినను ఆదుష్టాత్ముడు సమ్మతింపలేదు. ఆపాపాత్ములయందు ఇక దండోపాయమే యుక్తము. వారు కురుక్షేత్రమునకు నశించుటకై ప్రయాణమయినారు. యుద్ధము లేకుండ వారు రాజ్య మీశురు.

దుర్యోధనునకు ధర్మ మక్కరలేదు; కీర్తి యక్కరలేదు. కర్ణునాశ్రియించి ఆదుష్టాత్ముడు సర్వము జితమనియే తలచుచున్నాడు. ఆపాపాత్ముని సంకల్పము సిద్ధింపలేదుగాని నన్ను బంధించుటకుగూడ తలపెట్టినాడు. అని.

“అవధ్యానాం కథం పశ్యన్ ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః ।
 నిశ్చ్యుసన్ భీమసేనం చ విజయం చేద మబ్రవీత్ ॥
 యదర్థం వనవాసశ్చ ప్రాప్తం దుఃఖం చ య స్మయా ।
 సోఽయ మస్మా నుపైత్యేన పరోఽనర్థః ప్రయత్నతః ॥

టీ. యదర్థం యన్నివృత్త్యర్థం అనర్థః, కులక్షయః ప్రయత్నతో బలత్.
 తస్మిన్ యత్నః కృతోఽస్మాభి స్స నో హీనః ప్రయత్నతః ।
 అకృతే తు ప్రయత్నేఽస్మా నుపావృత్తః కలి ర్మహన్ ॥

జీ. తస్మిన్నితి. తస్మి న్ననథే నిమిత్తేనతి యత్నః తత్పరిహారార్థ ఉపాయః సద్య
శ్శత్రువధరూపా భీమస్య ద్వాత్తకాలే సమృతః స నోఽస్మాక మస్మాభిః క్షమాం
కుర్వద్భిః ప్రియత్నతః బలాత్ హీనో వ్యర్థః కృతః. అకృతే తు అకృతేఽపి
ప్రియత్నే యుద్ధార్థ ముద్యోగేఽస్మాన్ కలి రుపావృత్త అగతః.

“కథం హ్యవధ్యై స్సంగ్రామః కార్య స్సహ భవిష్యతి ।”

ధర్మజుడు ఆశ్రీకృష్ణోక్తులను విని వధింపదగనివారిని వధింప
వలసినచెప్పినే యని నిట్లూర్ప విడుచుచు భీమార్జునులతో నిట్లనెను—
కులక్షయరూపమైన యే అనర్థము రాకుండుటకై వనవాసము చేయుట
కును, కష్టము లనుభవించుటకునుగూడ నేను సమ్మతించితినిో ఆయన
ర్థము బలాత్కారముగా మనపై వచ్చి పడనేపడినది. ఆకులక్షయ
కార్యమునకు నిమిత్తము ద్యూతకాలములో తటస్థించినపుడు దానిని
పరిహరించుటకై తత్క్షణమే శత్రువధరూపమయిన యుపాయము
భీచునేనునకు సమ్మతమైనను, అది సహించియున్న మనమూలమున
వ్యర్థము చేయబడినది. యుద్ధమునకు ప్రియత్న మెన్నడును చేయని
వార మయినను మన కదియే ప్రాప్తమయినది. వధింపదగనివారితో
యుద్ధ మెట్లు కర్తవ్యమో? అని యిట్లు చింతించెను.

దీనినిబట్టి కులక్షయకారకులు పాండవులలో, కృష్ణభగవానుడో,
కర్ణదుర్యోధనాదులలో ప్రతివాదులు తెలిసికొందురు గాక !

—: దుర్యోధనుడు యుద్ధమునకు కాలుదువ్వచు పాండవులను రెచ్చ

గొట్టుచు ఉలూకునిచే సందేశ మంపినవిధము—

ప్రతివాదిపరామర్శము .—

కౌరవసేనలతోబాటు పాండవసేనలుగూడ కురుక్షేత్రమునకు
జేరి హిరణ్యతియను ప్రదేశములో నివాసము లేర్పరచుకొనియుండ
దుర్యోధనుడు కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతో ఆలోచించి శకునిపుత్రుడగు
ఉలూకుని తన సందేశము చెప్పి పాండవులయొద్దకు బంపెను. ఆయు
లూకుడు పాండవసభలో ధర్మజునితో—

“దుర్యోధనసమావేశం శ్రుత్వా న క్రోధ మర్హసి ।”

దుర్యోధనునిసం దేశము వినుము. నాపై కోపింపకు మని చెప్పు
కొనగా ధర్మజుడు— “ఉలూక న భయం తేఽస్తి బూహి త్వం విగత
జ్వరః” నీవు భయపడక విస్సంకోచముగా జెప్పు మని పలుక ఉలూకు
డిట్లు చెప్ప నారంభించెను—

“ఇదం త్వ మబ్రవీ ద్రాజా ధార్తరాష్ట్ర మహామనాః ।

శ్రుణ్వతాం కురువీరాణాం తన్ని బోధ యుధిష్ఠిర ॥

పరాజితోఽసి ద్యూతేన కృష్ణా చానాయతా సభామ్ ।

శక్యోఽమర్షో మనుష్యేణ కర్తుం పురుషమానినా ॥

ద్వాదశైవ తు వర్షాణి వనే ధిష్ణ్య ద్వివాసితః ।

సంవత్సరం విరాటస్య దాస్య మాస్థాయ చోషితః ॥

అమర్షం రాజ్యహరణం వనవాసం చ పాండవ ।

ద్రౌపద్యా శ్చ పరిక్లేశం సంస్మరన్ పురుషో భవ ॥”

యుధిష్ఠిరా ! కురువీరులు వినుచుండగా నీతో జెప్పు మని
దుర్యోధనుడు నాకు జెప్పిన విషయములు— ద్యూతములో నీవోడింప
బడితివి. ద్రౌపది నభ కీడ్వబడినది. పౌరుషముగల మనుష్యుడు ఆవిష
యములకు కృద్ధుడు కావలసినదే. ద్వాదశవత్సరములు గృహమునుండి
తొలగించి వనమం దుంచబడితివి. సంవత్సరము విరాటునకు దాసు
డనై యుంటివి. ఆరోధమును, రాజ్యహరణమును, వనవాసమును,
ద్రౌపదీ కేళాంబరాకర్షణమును తలచుకొనుచు నీవు పౌరుషము దెచ్చు
కొనుము.

“పంచగ్రామా వృతా యత్నా న్నాస్మాభి రపవర్జితాః ।

యుధ్యామహే కథం సంఖ్యే కోపయేమ చ పాండవాన్ ॥

జాతుషే చ గృహే దాహం స్మర తం పురుషో భవ ।

ఏకదర్శం మయా సర్వం కృత మేత ద్యుధిష్ఠిర ॥

కిన్న యుద్ధా త్వరం లాభం క్షత్రియో బహుమన్యతే ॥”

మీరు పంచగ్రామములనే అడిగినను మీకు గోపము రప్పింప
వలెననియు, మిమ్ము యుద్ధములోనికి దింపవలెననియు దలచియే
మే మివ్వలేదు. ఆలాక్షగృహదహనమును తలచుకొనుము. నీవు

పారుషము దెచ్చికొనుము; మీయెడల నే నెప్పుడేమిచేసినను ఈ యుద్ధముకొరకే చేసినాను. యుద్ధముకంటె కోరదగినది శ్రుతియునకు మరే మున్నది ? అని.

భీమసేనునితో జెప్ప మనన మాటలు —

“విరాటనగరే పార్థ యస్త్రం నూదో హ్యభూః పురా ।

వల్లవో నామ విఖ్యాత స్త స్మమైవ హి పారుషమ్ ॥

ప్రతిజ్ఞాతం సభామధ్యే న తస్మిన్యా త్వయా పురా ।

దుశ్శాసనస్య రుధిరం పీయతాం యది శక్యతే ॥

య ద్భ్రీవీషి చ కాంతేయ ధార్తరాష్ట్రా నహం రణే ।

నిహనిష్యామి తరసా తస్య కాలోఽయ మాగతః ॥

త్వం హి భోజ్యే పురస్కార్యో భక్ష్యే కేయే చ భారత ।

క్వ యుద్ధం క్వ చ భోక్తవ్యం యుద్ధస్య పురుషా భవ ॥”

ఓ భీమసేనా ! నీవు విరాటనగరమునూ నంటవాడవలయునది నాపరాక్రమముచేతనే. నీవు ఆనాడు దుశ్శాసనుని దుధిరపానమును ప్రతిజ్ఞ చేసితివి. చేతనైనచో నీవాపని జేయవలయును. ధార్తరాష్ట్రుల నందరను యుద్ధములో సంహరింతు నని నాడు పలికినావు. ఆసహాయ మిదిగో వచ్చినది. నీవు భోజనమునకు ముందువాడవు. యుద్ధ మెక్కడ? భోజన మెక్కడ ? యుద్ధము చేసి నీపారుషము జూపుము. అని.

ఇట్లు రెచ్చగొట్టబడిన యీ భీమసేను డెట్టివాడు ? 13 సంవత్సరములకు బూర్యము ద్యూతకాలమున దుర్యోధనాదుల దుండగములకు శిక్షగా యుద్ధభూమిలో మిమ్ములను ఈయావిధముగా వధింతు నని ప్రతిజ్ఞచేసియు, ప్రస్తుత మట్టి యుద్ధము రాకుండవలయునని కోరుచు సంధికై వెళ్ళు కృష్ణభగవానునితో —

యథా యథైర కాంతి స్సన్యి త్కురూణాం మధునూదన ।

తథా తథైర భాషేథా మాస్మ యుద్ధేన భీషయే ॥

నోగ్రం దుశ్యోధనో వాచ్య స్సన్యైశ్చై నం సమాచరేః ।

అపి దుశ్యోధనం కృష్ణ సర్వే వయ మభశ్చరా ॥

నీచై ర్భూత్వాఽనుయాస్యామో మాస్మ నో భరతా నశన్” (ఉద్యో 674)

దుర్యోధనుడు సంశింగీకరించునట్లు సామోపాయముననే చెప్పువలయును. యుద్ధమునకు సంబంధించుమాట లాడవద్దు. కురువంశమునశింపకుండుటకై మేఘంధరము దుర్యోధనునే అనుసరించియుందుము; అని చెప్పి తన సౌశీల్యమును ప్రకటించినవాడు.

ఓ ప్రతివాదులారా! “భీముడు సాధువా? పశుబలగర్విత మూర్ఖుడు; అవినీతిపరుడు; రాక్షసతుల్యుడు; ద్వేషైకప్రధానుడు” అని వ్రాసిన ‘భారతవిమర్శన’ కారులారా!

సాధువు శాంతినిగోరు భీముడా? నీవేమిచేయగలవో చేయుమనుచు అభీముని రెచ్చగొట్టు మీదుర్యోధనుడా? మూర్ఖుడు భీముడా? దుర్యోధడా? అవినీతిపరుడు భీముడా? దుర్యోధనుడా? రాక్షసతుల్యుడు భీముడా? దుర్యోధనుడా? ద్వేషైకప్రధానుడు భీముడా? దుర్యోధనుడా? తెలిసికొనుడు.

ప్రకృతము— అర్జునునితో చెప్పుచున్న మాటలు—

“జానామి తే వాసుదేవం సహాయం జానామి తే గాండివం తాతమాశ్రయం !
జానామ్యహం త్వదృశ్యో నాస్తి యోద్ధా జానానస్తే రాజ్య మేతద్ధరామి॥
త్రయోదశసహ భుక్తం రాజ్యం విలపత స్తవ !
భూయ శ్చైవ ప్రకాసిష్యే త్వం నిహత్య సబంధవం ॥
క్వ తదా గాండివం తేఽభూ ద్యత్త్వం దానపక్షై ర్జితః !
క్వ తదా భీమసేనస్య బల మాసీచ్చ ఫాల్గువ ॥
సగదా ద్భీమసేనా ద్వా ఫాల్గునాద్వా సగాండివాత్ !
నైవ మోక్ష స్తదా యోధూ ద్వివా కృష్ణా మన్వితామ్ ॥
సా వో దాస్యే సమాపన్నాన్ మోచయామాస పార్షతిః ।
అవోచం యత్ పండతిలా నహం వస్త్యక్ష మేవ తత్ ॥
ధృతా హి వేణీ పార్శ్వేన విరాటనగరే తదా ।
నూదకర్మణి చ శ్రాస్తం విరాటస్య మహానసే ॥
భీమసేనేన కాస్తేయ యత్తు తస్మయ పౌరుషమ్ ।
ఏవ మేవ సదా దండం క్షత్రియాః క్షత్రియే దమః ॥
న భయా ద్వాసుదేవస్య నచాపి తవి ఫాల్గువ ।

రాజ్యం పృథివీదాస్యామి యుధ్యస్య సహకేశవః ||
 వాసుదేవసహస్రం వా ఘల్గనానాం శతాని వా |
 ఆసాద్య మా మమోఘేషం ద్రవిష్యంతి డిశో దశ ||
 రాష్ట్రాన్నిర్వాసనక్లేశం వనవాసం చ పాండవ |
 కృష్ణాయా శ్చ పరిక్లేశం సంస్మరన్ పురుషో భవ ||
 యదర్థం క్షత్రియా నూతే సర్వం తదిద మాగతమ్ |
 బలిం వీర్యం చ శౌర్యం చ పరం చాప్యస్త్రలాఘవమ్ ||
 పౌరుషం దర్శయన్ యుద్ధే శోపస్య కురు నిష్క్రంతిమ్ |
 పరిక్లిప్తస్య దీనస్య దీర్ఘ కాలోషితస్య చ ||
 నృపదయం కస్య న సోఘేః చైశ్వర్యా ద్భ్రంశితస్య చ |
 ఆమిత్రాణాం వశే స్థానం రాజ్యం చ పున రుద్ధర ||
 పరాజితోఽసి ద్యుతేన కృష్ణా చానాయితా సభామ్ |
 శక్యోఽమర్షో మనుష్యేణ కర్తుం పురుషమానిసా || ”

అర్జునా! నీకృష్ణసాహాయ్య మెరుగుదును; నీమహాగాంధీవ మెరుగుదును; నీవంటి యోధుడు లేడని యెరుగుదును. ఇదంతయు నెరిగియుండియే నీరాజ్యమును హరించితిని.

నీవు విలపించుచుండగా 13 సంవత్సరములు రాజ్య మనుభవించితిని. మిమ్ముల నందరను వధించి యింకను అనుభవించును.

ద్యుతములో నీవు డాసుడ వయి కూర్చుండినపుడు నీగాంధీవ మేమయినది? మీ భీముని బల మేమయినది? ఆనాడు మీకు విముక్తి ద్రావదివలన గలిగెనుగాని నీవలన గలిగినదా? భీమునివలన గలిగినదా? ఆనాడు; మీరు పనికిమాలినవారని చేనన్నది నిజము. విరాటనగరములో జడవేసికొని నీవు, వంటలవాడయి భీముడు సంచరింప లేదా? మిమ్ముల నట్లు సంచరింపజేసినది నాపౌరుషమే. క్షత్రియులు క్షత్రియులకు జేయున దిట్టిదండనమే.

నీకును, శ్రీకృష్ణునకును భయపడి రాజ్య మిచ్చువాడను గాను; యుద్ధమునకు రమ్మ; వేయిమంది కృష్ణులుగాని, వందలకొలది పార్థులు గాని నన్నెదిరించిననాడు దిక్కులకు పలాయనము కావలసినవారే.

అర్జునా ! నీవు రాజ్యభ్రాంతకేళమును, వనవాసకేళమును, ద్రాపదీ
కేళాంబరాకర్షణకేళమును దలచుకొనుచు పౌరుషము దెచ్చికొనుము.

క్షత్రియస్త్రీ కనినందుకు సార్థకము కావలసిన సమయము
వచ్చినది. నీబలపౌరుషాదులను యుద్ధములో ప్రకటించి నీకోపమును
తీర్చికొనుము. ఐశ్వర్యభ్రష్టుడై దీనుడై దీర్ఘకాల మనేకప్రములకు
పాలై యున్న యెవ్వనికి హృదయము విచ్చిపోకుండును ? కత్తువశమై
యున్నరాజ్యమును, జీవితమును పునరుద్ధరణము చేసికొనుము. నీవు
ద్యూతములో నోడింపబడినావు; ద్రాపది సభ కీడ్వబడినది. పౌరుష
తాలికి కోగ్రహిగ్ని ప్రదీపింపవలసినదే. - అని.

ఓప్రతివాదులారా ! ఈదుర్యోధనుని మాట లాలకించినారా ?
పాండవరాజ్యము హరించుట, పాండవధర్మపక్షిని పరాభవించుట,
పాండవులను వనవాసాదులచే దుఃఖపెట్టుట, పాండవహత్యకై ప్రయ
త్నములు చేయుట. ఇవన్నియు తనపౌరుషమునకు చిహ్నములేనట !
పాండవులు ప్రతిఘటింపక సహించుచువచ్చుట వారి నిర్వీర్యతకు నిద
ర్శన మట !

ఈమాట లాడుటకు అచిరకాలముక్రిందట ఉత్తరగోగ్రహణ
సంఘర్షముణములో తనకు ప్రత్యక్ష మయినట్టి పార్థుని అసహాయశూర
త్వము, తమ పలాయనము మరపునకు వచ్చినవా ? అంతకు బూర్వము
ఘోషయాత్రాసంఘటనములోని పాండవపరాక్రమము తమకు ప్రాణ
దానము చేసినది మరపుకు వచ్చెనా ? దుర్యోధనున కిది గుణమనియే
మీకు అనిపించుచున్నదా ?

ఇంకోకటి తాను చేసిన దుష్కార్యము లుద్ఘాటించు నపుడు
మీరు చేసిన ఈ యీ నేరమున కీయింపని నేను చేసినా నని చెప్పిన
మాట యొక్కటియు గనబడదేమి ? పాండవులయందుగాని, ద్రాపది
దేవియందుగాని నేరము లున్నయెడల వాని నుద్ఘాటంపక మానునా ?

పాండవులను పౌరుషము లేనివారనుచు పౌరుషము దెచ్చుకొని మాన్యై-
కోపము దీర్చుకొనుటకు యుద్ధమునకు రంజని ముష్కరము జూపుటలా-
వారు నిరపరాధు లని మీకు దోచుటలేదా ? అట్టి పాండవులపై
నేరములను మీరెన్ను కల్పింపబూనినారు.

అప్రతిహతపరాక్రమవంతు లయియుండియు, పాండవులు ధర్మ
బద్ధులయి దుష్టుల దుండగములను సహించుచువచ్చిన పూజ్యతములని
మీకేల దోచలేదు ? బుద్ధిపూర్వకముగా యుద్ధోపద్రవమును దెచ్చి
పెట్టిన విప్లవకారులు దుష్టచతుష్టయ మని మీరేల గ్రహింపలేదు ?
విప్లవకారులు పాండవు లని కొందరు, శ్రీకృష్ణు డని కొందరు
వా్రతలు సాగించి సారస్వతమున కపచారము చేయుదురా ? పూజ్య
లను అపూజ్య లందురా ? అపూజ్యులను పూజ్య లందురా ?
శాంతం సాపం !

ప్రకృతము - కృష్ణభగవానునిగూర్చి చెప్పిన మాటలు—

“సభామధ్యే చ యద్రాపం మాయయా కృతవా నసి ।

త త్తథైవ పునః కృత్వా సార్జనో మా మభిద్రవ ॥

మయ మపుత్యహేమ ద్యాం ఖం న గచ్ఛేమ మాయయా ।

దర్శయేమ చ రూపాణి సృశరీరే బహూ న్యపి ॥

యస్తు శత్రు మభిజ్ఞాయ శుద్ధం పౌరుష మాస్థితః ।

కశోతి ద్విషతాం శోకం స జీవతి సుజీవితమ్ ॥

అకస్మాచ్చైవ తే కృష్ణ భ్రాతం లోకే మహా ద్యుతః ।

అద్యేవానీం విజానీమ సున్తి పండా సు శృంగ కాః ॥

టీ - సశృంగ కాః=శృంగం పుంస్త్యచిహ్నం శృశ్రులత్వ లింగవత్త్వాదికం
తత్సహితాః పండాః నిర్వీర్యాసున్తి. యేషు తవ శౌర్యం ప్రఖ్యాత మితి భావః.

“యద్విధో నాపి నృపతి స్త్వయి యుక్తః కథంచన ।

సన్నాహం సంయుగే కర్తుం కంసభృత్యే విశేషతః ॥

కృష్ణా ! నీవు కురుపథలో ధరించిన మాయారూపమును ముదల
ధరించి అరుచునితోగూడ నామీదకు రమ్ము. మేము గూడ మాయలు
చేయగలము. మా శరీరముపై బహురూపములను చూపగలము.

శత్రువును దెలిసికొని శుద్ధమైన పౌరుషముతో శత్రువులను శోకింప జేయువాని జీవితమే జీవితము. కృష్ణా! లోకములో విఖ్యాతమైన మహాయశస్సు నీకు అసామాన్యంగా (అద్భుతమునుబట్టి) వచ్చినది. నాడు నీచే నెదుర్కొనబడినవారు పురుషాకృతితో నున్న ర్విర్యు లని నేడు నేను గ్రహించితిని. కంసభృత్యుడ వయిన నీయందు యుద్ధసన్నాహము చేయగల నావంటి నరపతి లేకపోయెను. అని.

ఓ ప్రాతినాడులారా! ఇట్లే నకులసహదేవులను, విరాటద్రుపదులను, శిఖండిభృష్టద్యుములను మీ రేమి చేయగలరో వచ్చి చేయుడు అనుచు రెచ్చగొట్టెను.

ఈ దుర్యోధనుని ధోరణి- “వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః” “బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ” అనుసూక్తులకు నిదర్శనముగా నున్నదా? లేదా?

ఈ దుర్యోధనుడు పుట్టినపుడు గోచరించిన యత్పాతములను బట్టి యీతని భవితవ్య మెట్లుండు నని యడిగిన తండ్రితో—

“వ్యక్తం కలాంతకరణో భవితైవ సుత స్తతః”

ఈ నీపుత్రుడు కలాంతకు డగునని చెప్పిన జ్యోతిర్విదుల వాక్యమునకు సరిపడియున్నదా? లేదా?

ఈ దుర్యోధనసందేశముపై భీమసేనుడు చెప్పిన మాటలు—

“అస్మాభిః ప్రీతికామైస్తు భ్రాతృ శ్రేష్ఠస్య నిత్యశః ।

మన్నితం తే దురాచార తత్త్వం న బహు మన్యసే ॥

ప్రేషితశ్చ హృషీకేశ శృమా కాంక్షీ కుమాన్ ప్రతి ।

కులస్య హిత కామేన ధర్మరాజేన ధీమతా ॥

త్వం కాలవోదితో నూనం గంతు కామా యమక్షయమ్ ।

గచ్ఛ స్వాహవ మస్మాభి స్తచ్చ శ్వో భవతా భ్రువమ్ ॥

ఓ దుర్యోధనా! ఓ దురాచారా! మేము మాయాధిష్ఠిర ప్రభువుయొక్క ప్రీతికై నీదుశ్చేష్టలను సహించినాము. అది నీకు తెలియకున్నది. కురువంశక్షేయము గోరి మాధర్మప్రభువు సంభక్త

శ్రీకృష్ణుని బంపెను. కాలప్రేరితుడ వైన నీవు యమసన్నిధినే కోరుచున్నావు. ఇక సీకిష్టమైన యుద్ధమునే కానిము; అది రేపే జరుగును. అని. ధర్మజుడు చెప్పిన మాటలు—

“న చాహం కామయే పాప మపి కీటపీలయోః ।

కింపున జ్ఞాతిభు వధం కామయేయం కథంచన ॥

ఏతదర్థం మయా తాత పంచగ్రామా వృతా పురా ।

కథం తవ సుదుర్బుధ్యే న ప్రేక్ష్యే వ్యసనం మహత్ ॥

టీ-కథ మితి । హే సుదుర్బుధ్యే తవ వ్యసనం మరణాగమం కథ మపి న ప్రేక్ష్యే ఇతి హేతోః పంచగ్రామా వృతా ఇతి సంబంధః ।

శ్రుతం వాక్యం గృహీతోఽర్హో మతం య త్తే తథాస్తు తత్ ।”

ఓదుర్బుధ్ధీ ! కృమికీటకముల కయినను హానిని గోరనట్టి నేను జ్ఞాతివర్గముయొక్క హాని జరుగకుండుటకై అగ్రాచించి నీమరణ ప్రాప్తిని జూడలేక పంచగ్రామములను మాత్రమే కోరియున్నాను. దానినిగూడ త్రోసివేసిన నీధోరణి తెలిసినది. ఇక నీయుద్ధమనోరథమునే తీర్చెదను. అని.

ఇది జూడగా యద్ధోఽద్రవమును బుద్ధిపూర్వకముగా తెచ్చి పెట్టినది దుష్టచతుష్టయ మని స్పష్టమగుచున్నది.

—♦ భగవద్గీతానాటకపరామర్శము ♦—

ఓభగవద్గీతానాటకకర్తలారా ! ఈయుధిష్ఠిర, భీమునేనప్రతివచనము లాలకించినారా ? దీనినిబట్టి దుష్టచతుష్టయకృతహింసలకు పాండవులు ప్రతిహింస లాచరించిరా రని మీకు అనిపించినదా ? అహింస నవలంబించినా రని యనిపించినదా ?

పాండవుల పంచగ్రామసంధి, శ్రీకృష్ణుని రాయబారము మీకు ప్రతిహింసాదృష్టి యనిపించినదా ? అహింసాదృష్టి యనిపించినదా ?

మీరు అశ్వత్థామవాక్యముగా—

“విదుగ్రామంబులని వాడులాడి రాయబార మని గొల్లగుడ్డులు పలికి యాధ లోకమును మోసగింతువుగాక, రాజవీరివిదులనా ! బుట్టలో వైతు వీవు”

అనుచు శ్రీకృష్ణుని నిరసించినారే !

“నీవు భూర్ రాజమృన్మయః... నేటికి రాజకీయజేత్ర వయసావు. నిర్వాణ ప్రదమగు బ్రహ్మవిద్యను కర్మయోగమను మిషతో ఆత్మాచారములకు ఘోర హింసాకర్మలకు ప్రాతిపదిక గావించిన కుహనాజ్ఞానివి.”

అని హద్దుమీరి కవిత్వమల్లినారే! ఈయశ్వత్థామవాక్యములకు—

“నీ వనినట్లు ఈమహాసంగ్రామమునకు నేనే కర్తను”

అని శ్రీకృష్ణునిచే అనిపించినారే! ఓహో! శ్రీకృష్ణస్వరూప మును అట్లు చిత్రించిన మీబుద్ధి చాల గొప్పది. శ్రీకృష్ణునిది కుహనాజ్ఞాన మనిపించిన మీజ్ఞానము లోకాతీతము. శ్రీకృష్ణోపదిష్టమగు భాగవద్గీతయొక్క పరమతాత్పర్యము ఆశ్రీకృష్ణునకు గాక మీకే బోతుగా దెలిసిన దని మాకు బోధపడినది.

అయితే అది నిర్వాణప్రదమగు బ్రహ్మవిద్యయూ? దానిని కర్మ యోగ మను మిషతో ఆత్మాచారములకు, ఘోరహింసలకు ప్రాతి పదిక గావించెనా? అయితే మీరు—

“నీమనోవైకల్యము నడంపజాలి ఉపనిషత్సారమును సంక్షేపముగ విశదీకరింతును”

అని శ్రీకృష్ణుడు పార్థునకు జెప్పి గీత నుపదేశించినట్లు వ్రాసినారే! ఈవ్రాతనుబట్టి ఉపనిషత్సారమే గీత యనియు, అది పార్థుని మనో వైకల్యనివారణమునకే ఉపదేశింపబడిన దనియు తేలినది.

ఇట్టి స్థితిలో అది అత్మాచారములకు ఘోరహింసలకు ప్రాతి పదిక గావించబడిన దనుమాట యెట్లు సరిపడును?

అత్మాచారహింసలకే మనోవైకల్యము వహించి పార్థుడుండ అట్టి హింసనే బోధించు గీత యాతని మనోవైకల్యమును తొలగింప గలుగు టెట్లు?

యుద్ధము హింసాకృత్య మనిపించుటచే పార్థునకు మనోవైకల్యము (శోకమోహములు) ఏర్పడెను. అది హింసాకృత్యము కానేర దని ప్రతిపాదించియే గీత మనోవైకల్యమును తొలగింపగలిగిన దన వలయును. అది హింసాకృత్యము కాకపోవుటకు స్వధర్మ మగుటే హేతువని గీత నిరూపించిన దనవలయును. “చోదనాలక్షణోఽర్థో

ధర్మః" అను ధర్మనిర్వచనమునుబట్టి యెవ్వనిగూర్చి యేది విధింప బడెనో అదియే యాతనికి స్వధర్మ మని తెలిసికొనవలయును.

ఈవిషయమే — “శ్రేయాః స్వధర్మో విగుణః” అని, “స్వ ధర్మే నిధనం శ్రేయః” అని, “స్వధర్మమపి చావేక్ష్య న వికంపితు మర్హసి” అని, ధర్మాన్యధి యుద్ధా చ్ఛేయోఽన్యత్ క్షత్రియస్య న విద్యతే” అని గీతచే ప్రతిపాదించబడినదని గ్రహింపవలయును.

దీనికిసంబంధించియే ప్రవృత్తిధర్మమైన కర్మమార్గము, నివృత్తి ధర్మమైన జ్ఞానమార్గము ఉపదేశింపబడిన దని తెలుసుకొనవలయును. ఈగీతోపదేశ మయినతరువాత పార్థుడు —

“నష్టా మోహాః స్మృతి ర్లభా త్వత్ప్రసాదా న్మయాఽచ్యుత !

స్థితోఽస్మి గతసందేహః ||”

అని చెప్పటలో తన మనోవైకల్యము (శోకమోహములు) పోయి విషయజ్ఞాన మేర్పడి, అవశ్యకర్తవ్యమైన వచ్చిపడిన యుద్ధము ధర్మమా? అధర్మమా? అని బాధించిన సందేహము తొలగిపోయి నట్లు వెల్లడించుటచే శ్రీకృష్ణుని గీతోపదేశము, దుర్యోధనుని మూల మున తప్పక వచ్చిన యుద్ధములో స్వతః ప్రవృత్తుడయిన పార్థునకు ధర్మాధర్మసందేహానివారకమే కాని, బలాత్కారముగా ప్రవర్తింప జేసినది కాదని తెలిసికొనవలయును. అబలాత్కారముగా ప్రవర్తింప జేసినవారు కర్ణదుర్యోధనులని తెలిసికొనవలయును. అంతవరకు హింసకు ప్రతిహింసాపద్ధతి మాని అహింసాపద్ధతినే అవలంబించి 13 సంవత్సరములపాటు మీరన్నట్లు క్షాంతిని గాక శాంతినే వహించి మీరు మారాజ్యమంతయు నుంచుకొనియైనను మాకయిదు గ్రామముల నిచ్చినచో సంతోషింతుమని రాయబారములు పంపిన అజాత శత్రు వంటటివానికి కర్ణదుర్యోధనాదులపట్ల అహింసాపద్ధతి నిరుపయోగ మయ్యెను.

అంతకంటెను చిత్రము— పాండవుల అహింస మీబుద్ధులకు హింస యనిపించినది. పాండవుల పంచగ్రామస్మారకము మీబుద్ధులకు లోకవంచనార్థ మనిపించినది. శ్రీకృష్ణుని రాయబారము మీబుద్ధులకు గొల్లనుద్దు లనిపించినది.

పాండవులు పౌరుషహీనులని, శ్రీకృష్ణుడు వంచకుడని దుర్యోధనునకు అనిపించినపుడు మీశుమాత్రము ఎందుల కనిపింపదు? ‘నేటికి రాజకీయవేత్త వయినావు’ అని శ్రీకృష్ణునియందు మీరు వాడినమాట మీప్రాజ్ఞ తావిశేషమును చాటుచున్నది.

“ఈ నీచహత్యాకాండలకు కర్తయైన దెవరు? నేను కాదా? నాగితోపదేశమే మూలమంత్రము కాదా? అమాయక ప్రజాసంఘము దైవత్వము నాకోపించి నన్ను పూజించినందులకు ఇదియే నావిధ్యుక్తధర్మము? ఎంత గర్హణీయము?”

అని శ్రీకృష్ణునిచే అనిపించిన మీమాటలు—“వచనం శుత్ర మాఖ్యాతి” అను న్యాయమున మీపాండిత్యమును ప్రకటించుటకు మచ్చుతునకలై యున్నవి.

అభగవద్గీత యేమి? ఆమహాభారత మేమి? వానియందు విపరీతభావన కలుగుట యేమి? “అరసికాయ కవిత్వనివేదనం శిరసి మాలిఖ మాలిఖ చూలిఖ” అను మహాకవిసూక్తి స్మృతికి వచ్చుచున్నది.

అయ్యా! మీనాటకములో శ్రీకృష్ణుని వాక్యములు—

“హింస సరికట్టునది ప్రతిహింస కాదు—అహింస; శత్రుత్వమును నిగ్రహించు నది మిత్రత్వము; క్రాంతిని దప్పించునది శాంతి”

అనికదా? ఈపద్ధతి దుర్యోధనునియందు న్యర్థమైనదని మీ రొప్పుకొనక తప్పదు. అహింసతో కార్యస్థితి, రాజ్యప్రాప్తి యెట్లు? యుద్ధమైపోయినతరువాత మీరు ఈమాట అనిపించుటలో విశేషమేమి?

అనివార్యముగా వచ్చిపడిన యుద్ధములో స్వధర్మ మగుటవలన ప్రవర్తింపక తప్పినదికాదు. యుద్ధానంతరము జయప్రదమైన ధర్మము పట్ల, స్వధర్మముపట్ల ధర్మస్వరూపాభిజ్ఞుడైన శ్రీకృష్ణునకు భిన్నాభిప్రాయ మేల? పశ్చాత్తాప మేల?

ఇట్టి పశ్చాత్తాపి, ఇట్టి స్వయంకృతాపరాధియు నయి “అమా

యకప్రజాసంఘము దైవత్వము నారోపించి నన్ను పూజించి నది" అని తుదకు తన్ను దేవుడనుకొని లోకము మోసపోయినట్లు భేద పడిన విధముగా చిత్రింపబడిన శ్రీకృష్ణునకు మీచే భావియవతారముగా గల్పింపబడిన విషయమునందు ఏమి విశేషము ప్రాప్తించినట్లు?

మీరన్న భావియవతారముయొక్క పరిష్కరమునను శ్రీకృష్ణుడు మీమతమునుబట్టికూడ భగవంతు డనవలసినవాడే.

ఇట్టి సిద్ధిలో ఆభగవంతు డయిన శ్రీకృష్ణుడు అడిగమాటలుగా—
“నాభావియవతార మెంత వ్యత్యస్తమో గమనింపుడు. మోహనదేవుడను గాదు; మోహనదాసుడను” అని మీరనిపించుటలో అది భగవంతునకు వ్యత్యస్తావతారము అను భావముగూడ కలిగిపోవుచున్నదే ! ఇది యేమి బాగున్నది? మన మెవ్వని బూజింతుమో వానిని సాక్షాద్భగవదవతార మందుము కాని వ్యత్యస్తావతార మందుమా? మత్స్యకూర్మవరాహవతారములనుగూడ వ్యత్యస్తావతారము లనక భగవదవతారము లనియే అందుమే !

ఇంకొకటి—రాజకీయముగా వాడబడిన మీ అహింసాశబ్దము లోని హింస యెట్టిది? యెన్నివిధములు? చూడుడు—

వేదోక్తైన మార్గము విని సత్యతపోధన ।

కాయేన మనసా వాచా హింసా హింసా నచాన్యథా ।

వ్యాఖానము:— కారీహింసాయావన హింసాత్వం, న పున ర్వాచికమావనీ కయో రితి భృషునిరాసాయ తద్భేదానాహ కాయేనైతి.

సా ష్టైకకా త్రివిధా, స్వయంకృతా, అశ్యేనకారితా, కేవలమనుమోదితా చేతి నవధా, తత్రాప్యైకకా త్రివిధా—లోభమాలా, కోపమాలా, అజ్ఞానమాలా చేతి సప్రవింశతిధా. తాసామప్యైకకా త్రివిధా—మృదుమాత్రా, మధ్యమాత్రా(అధిమాత్రా) చేతి ఏ కాశీర్హింసాభేదాః.

(సూతసంహితా—మధవీయవ్యాఖ్యా)

వేదోక్తము కానట్టిదే హింస యనబడును. ఆ హింస—కాయ కము, వాచికము, మానసికము అని మూడువిధములై యున్నది.

అందు ఒక్కటి స్వయంకృతమని, అన్యకారితమని, అనుమోదితమని త్రివిధమై, మొత్తము లోమిడిరకములు. ఆలోమిడిగూడ ఒక్కొక్కటి లోభమూలకమని, కోధమూలకమని, అజ్ఞానమూలకమని త్రివిధమై యిరువదియేడురకములు. అవిగూడ ఒక్కొక్కటి మృదుమాత్రా, మధ్యమాత్రా, అధికమాత్రాభేదమున త్రివిధమై 81 రకములు కలిగి హింస యున్నది, అని చెప్పబడినది.

దీనినిబట్టి హింస శారీరమే అయియుండలేదు. మనోవ్యాపారములో హింస యున్నది. వాగ్విపరములో హింస యున్నది. అది స్వయంకృతముగా నున్నది. అన్యకారితముగా నున్నది. అనుమోదితముగా నున్నది. అట్టి హింసలేనట్టి అహింస హింస నరికట్టెనా? అరికట్టునా? శత్రుత్వమును నిగ్రహించెనా? నిగ్రహించురా? అవి దుర్యోధనునిపట్ల పనికిరాలేదనియే మహాభారత ముద్ఘోషించుచున్నది. అహింసాసత్యశాంతులలో పరినిష్ఠితులు, పాండవులతో సమానులు లేరనియే చాటుచున్నది. కనుక మీరు వ్రాసిన దయుక్తము.

ఇంకొకటి—మీనాటకములో—పార్థునకు మాత్ర ముపదేశింపబడిన గీతతో నెట్టి సంబంధము లేనట్టి యశ్వత్థామ గీతను నిరసించినట్లు కల్పించుటలో అశ్వత్థామ పాత్ర పాడయినది. అశ్వత్థామయొక్క అసంబద్ధోక్తులకు మూకీభావము కల్పించి శ్రీకృష్ణుని కూర్చుండబెట్టుటలో శ్రీకృష్ణపాత్ర పాడయినది. భీష్మునిగూర్చి చెప్పటలో మేము వెనుక జూపినట్లు—భీష్ముని నేను వధింతు నని ఖడ్గము దీసికొని ద్రౌపదీదేవి బయలుదేరినట్లు కల్పింపబడుటచే ద్రౌపదీపాత్ర పాడయినది. ఇట్లు పాత్రోచిత్రమా పాడయినది. భారతార్థమా భగవత్మయినది. భగవద్గీతార్థమా భగవద్గీతానాటకము నిరస్తమైనది.

సారాంశము—సంజయుని రాయభారములోని ధృతరాష్ట్రోపదేశప్రకారము భీష్మాటనము జేసికొని జీవించుట పాండవులకు అధర్మ

మగుటచేత తమరాజ్యమునుగాని, అయిదుగ్రామములనుగాని యివ్వక యుద్ధమునకే కాలుదువ్విన దుర్యోధనునిబట్టి అనివార్యముగా వచ్చి పడిన యుద్ధములో స్వధర్మ మగుటచేత పాండవులు ప్రవేశించినారు.

—: భారత మహాయుద్ధఘట్టము-భీష్ముని సేనానాయకత్వము :—

దుర్యోధనుడు యుద్ధమునకు సిద్ధమయి భీష్మపితామహునియొద్దకు వెళ్ళి నీవు సేనానాయకుడనై మా కంగరక్షకుడవు కావలయును. అని ప్రార్థింప భీష్ము డిట్లనెను—

“ఏవ మేత నృహబాహో యథా వదసి భారత ।

యతైవ హి భవంతో మే తతైవ మమ పాండవాః ॥

అపి చైవ మయా శ్రేయో వాచ్యం తేహం నరాధిప ।

సంయోధ్యం తవార్థాయ యథా మే సమయః కృతః ॥

నహి పశ్యామి యోధార మాత్మన స్సదృశం భువి ।

ఋతే తస్మా న్నరవ్యాఘ్రా త్కుస్త్రిపుత్రా ద్ధనంజయాత్ ॥

స హి వేద మహాబుద్ధి ర్ద్రివ్యా న్యస్తా జ్యనేః శః ।

న తు మాం (1) వికృతో యుక్లే బాతు యుధ్యేత పాండవః ॥

అహం చైవ క్షణేనైవ నిర్మనుష్య మిదం జగత్ ।

కుర్యాం శస్త్రబలేనైవ సనురాసురరాక్షసమ్ ॥

నత్యేవో (2) తాదనీయా మే పాండవోః పుత్రా జనాధిప ।

(3) తస్మా ద్యోధాన్ హనిష్యామి ప్రయోగేణా యుతం (3) సదా ॥

సేనాపతి స్త్వహం రాజన్ సమయేనా పరేణ తే ।

భవిష్యామి యథా కామం త స్మే శ్రోతు మిహ్వరసి ॥

కర్ణో వా యుధ్యతాం పూర్వ మహం వా పృథివీపతే ।

స్ఫుర్ధతే హి సదా త్యర్థం నూతపుత్రో మయా రణే ॥”

టీ. (1) విస్ఫుట్ట భూత్వా, (2) నాశయితుం శక్యాః, (3) పృథ్విహమ్.

దుర్యోధనా! నీవన్నట్లు చేసెదను. నేనొకటి నిశ్చయించుకొని యున్నాను. నాకు మీ రెట్టివారో పాండవులును అట్టివారే. కనుక మీరాక్షమున యుద్ధముచేయుట, పాండవులకు శ్రేయస్కరమార్గమును ఉపదేశించుట నాకు కర్తవ్యమని పెట్టుకొనినాను.

నాకు సమానమయిన ప్రతియోధుడు పార్థుడుతప్ప మరియొకడు కనబడడు. అపార్థుడు అనేకదివ్యాస్త్రసంపత్తిగలవాడు, మహాబుద్ధిగలవాడు, నాతో ప్రత్యక్షముగా యుద్ధము జేయదలంపనివాడు. నేను శస్త్రబలముచేతనే క్షణములో జగత్తును నిర్మానుష్యముగా జేయగలుగుదును. కాని పాండవులనుమాత్రము నశింపజేయుట శక్యముకాదు.

కాబట్టి నేను నిహతుడను కానంతవరకు ప్రతిదినము పదివేలమంది యోధులను వధింతును. ఈ నిర్ణయముపై నేను సేనానాయకత్వము వహింతును. ఇంకొక నిర్ణయ మున్నది వినుము— నాతో అత్యంతస్పర్ధ పెట్టుకొనియున్న కర్ణుడయినను ముందు యుద్ధములోనికి దిగవలయును. నేనయినను దిగవలయును. అని. అదివిని కర్ణుణ్ణి నేను—

“నాహం జీకతి గాంగేయే రాజన్ యోత్యే కథంచన ।

హతే భీష్మే తు యోత్యాయామి సహ గాండీవధన్వనా ॥”

దుర్యోధనా! భీష్ముడు జీవించియుండగా నేను యుద్ధము జేయను. భీష్ముడు హతుడు కావలెను. నేను పార్థునితో యుద్ధము చేయవలెను. అని.

తరువాత భీష్ముడు చెప్పిన నిర్ణయమునకు బద్ధుడయి దుర్యోధనుడు భీష్మునకు సేనానాయకత్వ మిచ్చెను.

మహాయుద్ధము జరిగిన 18 రోజులలో 10 రోజులు భీష్ముని నాయకత్వము మీదనే గడచినవి.

అందు మూడవరోజున భీమసేనబాణాఘాతమున మూర్ఛితుడయిన దుర్యోధనుడు సారథిచేత దూరముగా దీసికొనిపోబడి తెప్పరిల్లినతరువాత యుద్ధమునకు వచ్చి పాండవవీరులచేత తనసేనలు తరుమబడుచుండుట జూచి—

“అబ్రవీ త్వతో గత్వా భీష్మం శాస్తనవం కచః ।

నానురూప మహం మస్యే త్వయి జీకతి కారవ ॥

ద్రోణే చాఽశ్రువిదాం శ్రేష్ఠే సపుత్రే సనుహ్యజ్జనే ।

న పాండవాన్ ప్రతిబలాం స్తవ మశ్యే కథంచన ||

అనుగ్రాహ్యః పాండుసుతా స్తవ నూనం పితామహా !

సోఽస్మి వాచ్య స్త్వయా రాజన్ పూర్వమేవ సమాగమే ||

న యోత్యే పాండవాన్ సంఖ్యే నాపి పార్వతసాత్యకీ !

శ్రుత్వా తు వచనం తుభ్య మాచార్యస్య కృపస్య చ||

కర్ణేన సహితః కృత్యం చింతయాన స్తజైవ హి ||”

టీ. చింతయానః అభివద్య మితీకేషః .

భీష్మునియొద్దకు త్వరితముగా వెళ్ళి “పితామహా! నీవు జీవించి యుండ, నవుత్రకు డగు ద్రోణాచార్యుడు జీవించియుండ మన కిట్టి యప భయము భావ్యము గాదు. నీకు పాండవులు ఏవిధమునను బాలరు. నీవు నిజముగా వారి ననుగ్రహించుచున్నావు. పాండవసాత్యకిధృష్ట ద్యుమ్నులతో నేను యుద్ధముచేయ నని నీవు, ద్రోణుడు, కృపుడు ముందే చెప్పియున్నచో నేను కర్తవ్యమును కర్ణునితో ఆలోచించి యుండెడివాడను” అని పలికి పితామహా! నన్ను నీవు విడిచిపెట్టని వాడ వయినచో నీపరాక్రమమును ప్రకటింపవలయును, అని కోరెను. అప్పుడు రోషము వచ్చి భీష్ము డిట్లనెను—

“అహుకోఽపి మయా రాజం స్తథ్య మక్తో హితం వచః |

అజేయాః పాండవా యుద్ధే దేజై రపి సవాసజైః |

యత్తు శక్యం మయా కర్తం శ్రుద్ధేనాఽద్య సృపోత్తమ |

కరిష్యామి యథా శక్తి ప్రేక్షేదానీం సభాన్దవః || (భీష్మ- ౨ 58)

దుర్యోధనా! పాండవులు అజేయు లని బహుపర్యాయములు నీకు నేను నిజము చెప్పియున్నాను. కుద్ధుడనైన నేనిప్పుడు ఎంతచేయ గలుగుదునో చేయుదును చూడుము. అని.

ఇట్లు చెప్పి భీష్ముడు విజృంభించి పాండవసేనలను పారదోలుచు బడగొట్టుచు వీరవిహారము చేయుచుండ—“తతస్తు కృష్ణ స్సమరే దృష్ట్వా భీష్మపరాక్రమమ్ | పార్థస్య మృదుయుద్ధతామ్ |” శ్రీకృష్ణు డా భీష్ముని తైత్త్యమును, పార్థుని మృదుయుద్ధమును పరిశీలించి

యిక లాభము లేదనియు, తానే భీష్మునివై నురుకవలె ననియు సంకల్పించి సాత్యకితో—“భీష్మం రథా త్పశ్య నిపాత్యమానం” ఇదిగో భీష్ముని రథమునుండి పడగొట్టుచున్నాను. చూడు మని చెప్పచు—

“క్షురాస్త మద్యమ్య భుజేన చక్రిం రథా దరఘ్నత్య విసృజ్య వాహన్ ।

..... శగేన కృష్ణః ప్రిససార భీష్మమ్ ॥

ఉవాచ భీష్మ స్త మనస్త పౌరుషం గోవింద మాజా భవిమూఢచేతాః ।

ఏహ్యేహి దీక్షత జగన్నివాస నమోఽస్తు తే మాధవ చక్రిపాణే ॥

ప్రిసహ్య మాం పాతయ లోకనాథ రథోత్తమాత్ సర్వశరణ్య సంఖ్యే ।

త్వయా హతస్యాపి మమాద్య కృష్ణ శ్రేయః పరస్మిన్నిహ చైవ లోకే ॥”

శ్రీకృష్ణుడు— చక్రిముబట్టి అశ్వములను విడచి, రథమునుండి యురికి భీష్మునిమీదకు వేగముతో వెళ్ళుచుండ భీష్ముడు— ఓ జగన్నివాసా! ఓ దేవదేవా! ఓచక్రిపాణీ! వందనము. రారమ్ము. ఓసర్వశరణ్య! రథమునుండి నన్ను బలాత్కారముగా బడగొట్టుము. నీచేత హతుడనయినను ఈభీష్మునకు శ్రేయస్సే, అని పలుకుచుండెను.

అంతలో శ్రీకృష్ణుని వెనువెంటనే రథమునుండి యురికి వచ్చుచున్న పార్థుడు— “జగ్రాహ పీనోత్తమలంబబాహుం బాహ్వోర్హరిం వ్యాయతపీనబాహుః” శ్రీకృష్ణుని సందిట బట్టుకొనెను. శ్రీకృష్ణుడు పార్థునిగూడ లాగికొనిపోవుచుండెను.

పార్థ స్తు విప్రభ్య బలేన పాదా ... బలాన్నిజగ్రాహ హరిం కిరీటీ ।

... పదేదథ రాజన్ దశమే కథంచిత్ ॥

పార్థుడప్పుడు శ్రీకృష్ణుని పాదములకు తనబాహులను పెనివైచి పట్టి పదియవ అడుగులో అతికష్టముమీద ఆపకలిగెను. ఆపినమీదట పార్థుడు నమస్కరించి యిట్లనెను—

“న హస్యతే కర్మ యథాప్రతిజ్ఞం పుత్రైశ్చపే కేశవ సోదరైశ్చ ।”

శ్రీకృష్ణా! నాప్రతిజ్ఞను నిర్వహింతును; నే నువ్వేషింపజూను; నాపుత్రులతోడు; నాసోదరులతోడు. అని.

అటువై శ్రీకృష్ణుడు వెనుకకు మరలి యథాప్రకారము రథ

మధిష్ఠింప పార్థు డుద్దీపించి భీష్మాది మహావీరులపై వీకొని వీరుల నెందఱి నో వధించి కౌరవసేనలను పారదోలెను.

అప్రమదివసమునాటిరాత్రి—దుర్యోధనుడు కర్ణశకునిదుశ్శాసనులతోగూడి ఆలోచించుచు పాండవులను జయించుట యెట్లు ? మన బలము ఊఁగించుచున్నది. అని యడుగ కర్ణు డిట్లనెను—

“నివృత్తే యుధి గాంగేయే నృపశస్త్రే చ భారత ।

అహం పార్థాన్ హనిష్యామి సహితాన్ సర్వసోమకైః ॥

పశ్యతో యుధి భీష్మస్య శపే సత్యేభ్య తే నృప ।

పాండవేషు దయాం నిత్యం స హి భీష్మః కరోతి చ ॥

అనుమాన్య గురుం వృద్ధం శస్త్రం న్యాసయ భారత ।”

దుర్యోధనా ! భీష్ముడు శస్త్రసంన్యాసము జేసినయెడల భీష్ముడు జూచుచుండ నే నొక్కడనే పాండవుల నందరను వధింతును. సత్యముతోడు. భీష్ముడు నిత్యము పాండవులయందు దయజూపెడివాడు. పెద్దవాడయి, వృద్ధుడయి యున్న భీష్ముని అనుమతింపజేసి నీవు అతనిచే శస్త్రసంన్యాసము జేయింపుము. అని.

దుర్యోధను డది విని అప్పుడే సపరివారముగా భీష్ముని శిబిరమునకు వెళ్ళి నమస్కరించి కన్నీరుపెట్టుకొనుచు—

“దయయా యది వా రాజన్ ద్వేష్యభావా న్మమ ప్రభో ।

మన్దభాగ్యతయా వాపి మమ రక్షసి పాండవాన్ ॥

అనుజానీ హి సమకే కర్ణ మాహవశోభినమ్ ।

స జేష్యతి రణే పార్థాన్ ససుహృద్గణభాన్ధవాన్ ॥”

మహనీయా ! పాండవులయందు దయచేతనో, నాయందు ద్వేషముచేతనో, నాదురదృష్టముచేతనో నీవు పాండవులను రక్షించుచున్నావు. కర్ణునకు అనుజ్ఞ నిచ్చి నీవు తప్పకొనుము. అతడు పాండవులను అందరను జయించును. అని పలికెను. అది విని భీష్ముడు దుఃఖితుడై రోషముతో కొంచెముసేపు ధ్యానించి దుర్యోధనునితో నిట్లు పలికెను—

కిం త్వం దుర్మోధనైవం మాం వాక్మలైరవకృష్టసి ।
 ఘటమానం యథాశక్తి కుర్వాణం చ తవ ప్రియమ్ ॥
 జాహ్నునం సమరే పాణాన్ తవ వై ప్రియ కామ్యయా ।
 యదా తు పాండవ శూరః ఖాండనేఽగ్ని మతర్పయత్ ॥
 పరాజిత్య రణే శక్రిం పర్యాప్తం త న్నిదర్శనమ్ ।
 యదా చ త్వాం మహాబాహో గన్ధర్వై ర్భృత మోజసా ॥
 అమోచయ త్పాండుసుతః పర్యాప్తం త న్నిదర్శనమ్ ।
 ద్రౌపదమాణేషు కూరేషు సోదరేషు తవ ప్రిభో ॥
 నూతపుత్రే చ రాధేయే పర్యాప్తం త న్నిదర్శనమ్ ।
 యచ్చ న స్సహితాన్ సర్వాన్ విరాటనగరే తదా ॥
 ఏక ఏవ సముద్యాతః పర్యాప్తం త న్నిదర్శనం ।
 ద్రోణం చ యుధి సంరబ్ధం మాం చ నిర్జిత్య సంయుగే ॥
 వాసాంసి న సమాదత్త పర్యాప్తం త న్నిదర్శనం ।
 తథా ద్రాణిం మహేష్వాసం శారద్యత మథాపి చ ॥
 గోగ్రహే జితవాన్ పూర్వం పర్యాప్తం త న్నిదర్శనం ।
 విజిత్య చ యదా కర్ణం సదా పురుషమానినమ్ ॥
 ఉత్తరాయై దదా వస్త్రం పర్యాప్తం త న్నిదర్శనం ।
 నివాతకవచాన్ యుధే వాసవేనాపి దుర్జయన్ ॥
 జితవాన్ సమరే పార్థః పర్యాప్తం త న్నిదర్శనం ।
 తో హి శక్తో రణే జేతుం పాండవం రథినం తదా ॥
 యస్య గోస్తా జగద్రోస్తా శంఖచక్రిగదాధరః ।
 వానుదేవోఽనంతశక్తి స్సృష్టిసంహార కారకః ॥
 సర్వేశ్వరో దేవదేవః పరమాత్మా సనాతనః ।
 ఉక్తోఽసి బహుళో రాజన్ నారదాచ్యై ర్మహర్షిభిః ॥
 త్వం తు మోహే న్న జానీషే వాచ్యావాచ్యం మయోధన ।
 స్వయం వైరం మహా త్కృత్వా పాండవై స్సహ స్పృజయైః ॥
 యుధ్యస్య తా నద్య రణే పశ్యామః పురుషో ధవ ।
 నుఖం స్వపిహి గాథాకే వ్యోఽపి కర్తా మహారణమ్ ॥

ఓ దుర్మోహనా! నీప్రీతికై చ్చాణము లొడ్డి యావచ్చుక్తిని
 వినియోగించుచున్న నన్ను మాటలచే వేధించుచుంటివే! నా యువే

క్షయో, పార్థుని పరాక్రమమో నీకు దెలియుటలేదా? నాడు ఇంద్రుని జయించి అగ్ని దేవునకు ఖండవనము నాహుతిగా నిచ్చుట పార్థ పరాక్రమమునకు నిదర్శనముకాదా? ఘోషయాత్రలో గంధర్వులచే హరింపబడు నిన్ను విశిషించుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? నీసోదరులును, కర్ణుడును పలాయన మయినపుడు నిన్ను రక్షించుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? నాడు విరాటనగరములో అసహాయుడై మనల నందరను జయించుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? నన్ను, ద్రోణుని, అశ్వత్థామను, కృపాచార్యుని, కర్ణుని జయించి, యుత్తరీయములను గ్రహించి యుత్తర కిచ్చుట పార్థపరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా?

ఇంద్రునకు దుర్జయులైన నివాతకవచులను వధించుట పార్థ పరాక్రమమునకు నిదర్శనము కాదా? జగద్రక్షకుడు, సృష్టిసంహారకారుడు, సర్వేశ్వరుడు నగు శ్రీకృష్ణుడు రక్షకుడుగా గల పార్థుని యుద్ధములో జయింపగలవా డెవ్వడు? నారదాదులు నీ కనేకవిధముల బోధించియున్నారు. నీవు మూఢత్వమున వాచ్యావాచ్యము లెరుగకున్నావు. నీవు స్వయముగా పాండవులతో బద్ధవైరము పెట్టుకొని యున్నావు. వారి నిష్పాదు నీవు యుద్ధములో జయింపుము. మేము చూచెదము.

ఓదుర్యోధనా! నీవు వెళ్ళి సుఖముగా నిద్రింపుము. రేపు మహాయుద్ధము జేయుదును; అని.

ఆమాటపై వందనము చేసి వెళ్లి దుర్యోధనుడు దుశ్శాసనునకు జరిగిన వృత్తాంతము జెప్పి యిట్లనెను—

“ఇదం హి సమనుష్ఠాంతం ఖర్షణాగాభిచింతం।

పాండవానాం ససైన్యానాం తథో రాజ్యస్య చాగమః॥” (భీష్మ. ఆ. 98)

దుశ్శాసనా! జహుకాలమునుండి మనము కోరుచున్న పాండవ సంహారము, రాజ్యప్రాప్తి అనునవి భీష్మవిజృంభణమూలమున మనకు సిద్ధింపబోవుచున్నవి. అని.

ఈగ్రంథసందర్భమునుబట్టి పాండవసంహారపూర్వకముగా రాజ్య ప్రాప్తి కావలయు నను మనోరథము దుర్యోధనునకు బహుశాయము నుండి యున్నట్లు స్పష్టముగనుక రాజ్యము పాండవులదే యని ధృవ మగుచున్నది. వారి రాజ్యము నపహరించుట, వారిని హత్యచేయుటకు ప్రయత్నించుట, నీది దుర్మార్గమని భీష్మాదులు బోధించుచువచ్చి నారు. కనుకనే సైన్యాధిపత్యారంభమున భీష్ముడు దుర్యోధనప్రార్థనముపై పాండవులకు శ్రేయస్కరమార్గము నుపదేశించుటకును, దుర్యోధనపక్షమున యుద్ధము చేయుటకును తాను నిర్ణయించుకొనియున్నట్లు స్పష్టముగా జెప్పి అనిర్ణయము మీదనే తాను సేనానాయకత్వము నవలంబించెను.

యధ్ధారంభసమయమున ధర్మజుడు కౌరవసేనలో బ్రవేశించి భీష్మపితామహునకు నమస్కరించి యుద్ధముజేయుట కనుజ్ఞ నిమ్మని కోరినపుడు— “ప్రీతోఽహం పుత్ర యుధ్యస్య జయ మాప్నుహి పాండవ” అని యాశీర్వదించుటయు, ఆజయము కలుగుట కుపాయ మేమి ? అని ధర్మజు డడుగుటయు, దాని కిప్పుడు సమయముగాదు— ‘పున రాగమనం కురు’ మరల రమ్ము అని భీష్ముడు చెప్పుటయు జరిగినది.

ఈప్రస్తావ మంతయు పాండవనిందానిరాకరణములో “భీష్ముని సంహారరహస్యము దెలిసికొనిన ధర్మరాజేమి సజ్జనుడు?” అను ప్రశంస గమును నిరాకరించునపుడు విశేషముగా నిరూపింపబడినది. అవిశేషములు అచ్చట జూడవలెను.

భీష్ముడు రణరంగములో హద్దుమీరి నిర్దాక్షిణ్యముగా వధించుచు వచ్చెను. అదియంతయు దానవావేశమున జరిగిన పని. ఇట్లు జరుగు నని ఘోషయాశ్రాంతమందు దుర్యోధనునకు దానపుత్ర ఇట్లు చెప్పియున్నారు—

“భీష్మప్రాణకృపాదీంశ్చ ప్రజేత్స్య స్త్యపరేఽనురాః ।

నిశ్శేషో దానవావిష్టా స్సమాకాంతేఽన్తరాత్మని ॥

ప్రహరిష్యన్తి వికటాః శ్నేహ మర్చ్యుజ్య మారతః ॥” (కనక. ఆ. 252)

భీష్మపితామహుడు పదియవదినమున శార్థబాణవినిర్భిన్నశరీ
రుడై శరశయ్యపై వ్రాలెను.

—♦ ద్రోణాచార్యసేనానాయకత్వము—దుర్యోధనుడు
వర మడిగిన విధము ♦—

మరునాటికి ద్రోణాచార్యుడు కర్ణుని ప్రోత్సహముపై దుర్యో
ధనునిచే సేనానాయకత్వమున కభిషిక్తు డయ్యెను. ఆ సమయమున
ద్రోణాచార్యుడు దుర్యోధనునితో నిట్లనెను—

“కశోమి కామం కం తేఽద్య పృవృణీష్య య మిచ్ఛసి ।

దుర్యోధనా ! నేను నీ మనోరథ మేమి తీర్పవలయునో, నీకేది
యిష్టమో కోరుము. అని.

“తతో దుర్యోధనో రాజా కర్ణదుశ్శాసనాదిభిః ।

సంమన్త్ర్యైవాచ దుర్ధ్వ మాచార్యం జయతాం వరమ్ ॥

దదాసి తే ద్వరం మహ్యం జీవగ్రాహం యుధిష్ఠిరం ।

గృహీత్వా రథినాం శ్రేష్ఠం మత్సమిప మిహనయ ॥”

అది విని దుర్యోధనుడు కర్ణ దుశ్శాసనాదులతో ఆలోచించి
యిట్లు కోరెను— ఆచార్యా ! జీవించియుండగనే యుధిష్ఠిరుని నీవు పట్టి
నాయొద్దకు తీసికొనిరావలయును. ఇది నేను కోరెడి వరము. అని.
ఆకోరికపై ద్రోణాచార్యు డిట్లనెను—

“ధన్యః కుంతీసుతో రాజన్. యస్య గ్రహణ మిచ్ఛసి ।

న వధార్థం నుదుర్ధ్వం వర మద్య ప్రయాచసే ॥

కిమర్థం చ నరవ్యాఘ్రే న వధం తస్య కాంక్షసే ।

నాశంససి క్రియా మేతాం మత్తో దుర్యోధన ధృవమ్ ॥

అహోస్వి ధర్మరాజస్య ద్వేష్టా తస్య న విద్యతే ।

యదీచ్ఛసి త్వం జీవంతం కులం రక్షసి చాత్మనః ॥

అథ వా భరతశ్రేష్ఠ నిర్జిత్య యుధి పాండవాన్ ।

రాజ్యం సంప్రతి దత్వా చ సౌభ్రాత్రం కర్తు మిచ్ఛసి ॥

ధన్యః కుంతీసుతో రాజా నుజాతం చాఽస్య ధీమతః ।

అజాతకత్రుతా సత్యా తస్య యన్నిహ్యతే భవాన్ ॥”

దుర్యోధనా! యుధిష్ఠిరుని వధింపు మని నీవు వర మడుగక పట్టి తెమ్మనియే వరము కోరుటచేత యుధిష్ఠిరుడు ధన్యుడయ్యా!

నీవు ఆతని వధించుటకై యెందుకు గోరలేదు? ఆపని నా వలన జరుగదనియా? ధర్మరాజును ద్వేషించునట్టివాడే లేడనియా? ఆతడు జీవించియుండుటలో నీకులము సుగమిత మగు ననియా? వారి నట్లు ఓడించి వారి రాజ్యము వారికిచ్చి సౌభాగ్యమును జూపవలె ననియా? దుర్యోధనా! ధర్మజునియందు నీకును స్నేహభావ ముండుట వలన ధర్మరాజు ధన్యుడయ్యా! ఆతని జీవితము సుజీవితమయ్యా! ఆతని అజాతశత్రుత్వము సత్యమయ్యా!

ఇట్లు ద్రోణాచార్యునిచే ప్రశ్నింపబడిన దుర్యోధనునియొక్క భావము- “సహసా నిస్సృతో భావో యోఽస్య నిత్యం హృది స్థితః। నాకారో గూహితం శక్యో బ్రహ్మస్మై రపి॥” ఎంతవానిని తన అంతర్గతము వెల్లడికాక తీరదు. కనుక తన హృదయమై యున్నది యిట్లు వెల్లడిచేయబడెను—

“వధే కున్తి సుతస్యాజౌ నాచార్య విజయో మమ।

హతే యుధిష్ఠిర పార్థా హన్య స్పర్వాన్ హి నో ధ్రువమ్॥

నచ శత్యా రణే సర్వే నిహస్త మమరై రపి।

య ఏవ తేషాం శేష స్సౌత్వ క్షవీవాఽస్మాన్న శేషయేత్॥

సత్యప్రతిజ్ఞ త్యాగీతే పునర్ద్యూతేన నిర్జితే।

పున ర్వాస్య స్త్రవరణ్యాయ పాండవా స్త మమవ్రతాః॥

సోఽయం మమ జయో వ్యక్తం దీర్ఘ కాలం భవిష్యతి।

అతో న నథ మిచ్ఛామి ధర్మరాజస్య కర్తివీత్॥”

ఆచార్యా! ధర్మజుని వధించుటచే నాకు విజయము కలుగదు. పాండవులు మనల నందరను హిసించితీరుదురు. పాండవుల నందరిను వధించుట అమరుల కయినను అశక్యమే. వారిలో నొక్కడు శేషించి నను మనల నందరను నిశ్చేషము చేయును. అందుచేత సత్యప్రతిజ్ఞదైన ధర్మజుని పట్టి తీసికొనివచ్చుట, పునర్ద్యూతములో నోడించుట జరిగిన

యెడల పాండవు లందఱును మరల వనవాసమునకు వెళ్ళుదురు. ఈ విధమయిన జయము మనకు చిరకాలస్థాయి యగును. ఇట్టి యాలోచన మీదనే ధర్మరాజును వధింప నేను గోరలేదు, అని.

“తస్య జిహ్వా మభిప్రాయం జ్ఞాత్వా దోణోఽర్థతత్త్వవిత్ ।
తం వరం సాన్తరం తస్మై దత్తా సంచిన్త్య బుద్ధిమాన్ ॥
నచే ద్యుధిష్ఠిరం వీరః పాలయ త్యుజ్జనో యుధి ।
మన్యస్య పాండవశ్రేష్ఠ మానీతం వశ మాత్మనః ॥
సచాఽపకృమ్యతాం యుద్ధా ద్యేనోపాయేన శక్యతే ।
అహం గృహీత్వా రాజానం సత్యధర్మపరాయణమ్ ॥
అనయిష్యామి తే రాజన్ వశ మద్య న సంశయః ।
యది స్థాస్యతి సంగ్రామే మహూర్త మపి మేఽగ్రతః ॥
అపనీతే నరవ్యాఘ్రే కున్తిపుత్రే ధనంజయే ।” (దోణ. అ. 12)
“అర్జునేన విహీన స్తు యది నోత్సృజతే రణం ।
మా ముపాయాన్త మాణాశ్య గృహీతం విద్ధి పాండవమ్ ॥
అథాఽపయాతి సంగ్రామా ద్విజమా త్త ద్విఃష్యతే ।” (అ. 17)

అదుర్యోధనుని కుటిలాభిప్రాయమును దెలిసికొని అవకాశ ముంచుచు ఆచార్యు డిట్లు వర మిచ్చెను.

యుధిష్ఠిరునకు అంగరక్షకుడై పార్థుడు యుద్ధభూమిలో లేకుండుటయు, వెనుకకు బోకుండ నాయెదుట ముహూర్తమాత్రము ధర్మ జాడు నిలచుటయు దటస్థించినయెడల నీకు బట్టి యిచ్చెదను. అని. అది విని దుర్యోధనుడు—

“తతః ప్రతిజ్ఞానై ర్భార్యం న మన్తో బహులీకృతః ।
తతో దుర్యోధనేనాపి గ్రహణం పాండవస్య తత్ ॥
నైన్యస్థానేషు సర్వేషు సుఖోషిత మరిష్టమ ।” (దోణ. అ. 12)

దోణాచార్యుని ప్రతిజ్ఞను స్థిరపరుపదలచి అవిషయము పదుగురిలో వెల్లడించి ధర్మజుని పట్టి తెచ్చుటకు దోణాచార్యుడు ప్రతిజ్ఞ చేసినా డని నైన్యస్థానములలో చాటింపజేసెను.

ఈగ్రంథసందర్భమునుబట్టి అశేయు లగు పాండవులను జయించుటకు ద్యూతమే తమకు సాధనమని, ధర్మరాజు సత్యసంఘుడని, తమకు పాండవులవలన హాని లేకుండుటకు ధర్మరాజే కారణమని కర్ణదుర్యోధనాదుల అంతర్యము స్పష్టమయినందున ప్రతినాడు నీవిషయమును మనస్సులో బెట్టుకొనవలయును.

ద్రోణాచార్యుడు పార్థుని యుధిష్ఠిరునకు సన్నిధానవర్తి కాకుండ జేయుటకై తమసేనలోని సంశస్త్రకులతో వేరొక యుద్ధరంగమును కల్పింపజేసి అచ్చట యుద్ధములో పార్థుడు తగుల్కొనియున్నపుడు తాను యుధిష్ఠిరునిమీదకు బోవు సందర్భములో ప్రచండయుద్ధము జరుగుట, అనేకవీరులను ద్రోణుడు సంహరించి ధర్మజుని పట్టబోవునపుడు ధర్మజుడు వెనుకకు మరలిపోవుట తటస్థించుచు వచ్చుటచే ద్రోణాచార్యునిచే ధర్మజుడు పట్టుకొనబడలేదు; ద్రోణప్రతిజ్ఞకు భంగము కలుగనులేదు.

అంధభారతములోగూడ నీవిషయమే మొదట—

చ. “.....వాడు లేనిచో దిరమయి పోర నిల్చిన యుధిష్ఠిరు డ్రాపది పుట్టునింటి వేపురు వెఱగండి చూడ నలపుం జలముం జెడబట్టి తెచ్చెదన్.”

సలాంతరములో—

అ. “నరుడు లేనిచోట నను గని జెన్నిచ్చి పాటుకున్న బట్టవడియొగాగ దలపు ధర్మపుక్కి ధరణీక పాటుట దలిగెనేని నంతకంటె మేలు.”

అని యున్నది. ఈవిధమున బాడగా ద్రోణప్రతిజ్ఞ— యుద్ధములో తనయెదుట నలచి ధర్మజుడున్నపుడు పట్టెద ననియేకాని పరాజులుడయి వెళ్ళునపుడుగూడ పట్టెద నని కాదని స్పష్టము.

సంశస్త్రకులమీదకు వెళ్ళుచు తనకు ప్రతినధిగా సత్యజిత్తును రక్షకునిగా నియమించి ధర్మజునితో పార్థు డిట్లనెను—

“హతే తు పురుషస్యాశ్రే రణే సత్యజితి ప్రభో ।

సర్వై రపి సమేతై ర్వా న స్థాతవ్యం కథంచన ॥” (అ 17)

సత్యజిత్తు హతుడై నయెడల మీరందరు గలిసి రణరంగమున నిలువవద్దు. అని. అట్లే—

“తస్మిన్ హతే మహామాత్రే పంచాలానాం మహారథే ।

అపాయా జ్ఞవనై ర్వై ధ్రోణా త్త్రస్తో యుధిష్ఠిరః ॥” (అ 21)

సత్యజిత్తు హతు డగుటతోడనే ద్రోణునకు భయపడి వెనుకకు వెళ్ళిపోయెను.

గ్రంథ మిట్లుండగా—ద్రోణు డంతటివాడు పట్టెద నని ప్రతిజ్ఞ చేయుటయు, పట్టలేకపోవుటయునా? అనుకొని ద్రోణుడు పట్టి తెచ్చి నట్లును, ధర్మజుడు ఎట్లో తప్పించుకొనిపోయినట్లును కథను నిర్మించుట యెంత సముచితమో పాఠకమహాశయు లాలోచింతురుగాక.

—: ద్రోణపరాక్రమమునకు మెచ్చి దుర్యోధనుడు కర్ణునియొద్ద

భీముసేనాదులను నిరసించుట—కర్ణుడు భీముసేనాదులను

ప్రశంసించుట :—

“పశ్య రాధేయ పంచాలాన్ ప్రణున్నాన్ ద్రోణసాయకైః ।

ఏష భీమా మహాకోధీ హీనః పాండవస్సంజయైః ॥

మదీయై రాకృతో యోధైః కర్ణ నన్దయతీవ మామ్ ।

త్యక్తం ద్రోణమయం లోక మద్య పశ్యతి దుర్మతిః ॥

నిరాలో జీవితా మ్నూన మద్య రాజ్యాచ్చ పాండవః ।”

రాధేయా! ద్రోణబాణములచే పాండవసేనలు ఎట్లు పారదోల బడుచున్నవో చూచితివా! మహాకోధియైన యీ భీముడు అసహ యుడై మన యోధులచే అవనింపబడియుండుట నాకు ఆనందము గలిగించుచున్నది. దుర్మతియైన భీము డిప్పుడు సర్వము ద్రోణచుయ్య ముగా జూచి తన జీవితమునకు, రాజ్యమునకు నిరాశకెందును, అను దుర్యోధనుని మాటలపై కర్ణు డిట్లునెను—

“నైష జాతు మహాబాహు క్షీణ స్నాహవ మత్స్పృశేత్ ।

నచేమాన్ పురుషవ్యాఘ్ర సింహనాదాన్ సహిష్యతి ॥

నచాపి పాండవా యుద్ధే భక్ష్యర న్నితి మే మతిః ।

కూరాశ్చ బలవంకశ్చ కృతాస్త్రా యుద్ధదుర్మదాః ॥

విషిగ్నిద్యూతసంక్లేశాన్ వనవాసం చ పాండవాః ।

స్మరమాణా వ హాస్యంతి సంగ్రామ మితి మే మతిః ॥

నివృత్తో హి మహాబాహు రమితౌజా వృకోదరః ।

కరాన్ కరాన్ హి కౌంతేయో రథోదారాన్ హనిష్యతి ॥

అసినా ధనుషా శక్త్యా హయై ర్నై ర్నై ర్నై ర్నైః ।

అయసేన చ దండేన వ్రాతాన్ వ్రాతాన్ హనిష్యతి ॥ (ద్రోణ ఆ 22)

దుర్యోధనా ! మహావీరు డగు భీమసేనుడు జీవించియుండగా యుద్ధము మానడు. ఈసింహనాదముల కాలడు రెచ్చిపోవునుగాని సహింపడు. శూరులగు పాండవులకు యుద్ధములో భంగపాటు వచ్చునని నే ననుకొనను. విషప్రయోగ, అగ్నిప్రయోగ, ద్యూత, వనవాస క్లేశములను వారు తలచుకొనుచు యుద్ధమును విడువరని నానమ్మకము.

భీమసేనుడు నివర్తించినట్లే యుండి యుత్తమయోధుల నందరను వధించును. ఖడ్గముచేత, ధనుస్సుచేత, శక్తిచేత, అశ్వములచేత, గజములచేత, నరులచేత, రథములచేత, గదచేత గుంపులుగుంపులుగ సంహరించును. అని. ఇట్లనుకొని ద్రోణాచార్యునకు సహాయార్థము వెళ్ళిరి.

ఈగ్రంథసందర్భముబట్టి పాండవులయెడ దుష్టచతుష్టయము చేసిన దుష్కార్యములు, భీమసేనుని పరాక్రమపద్ధతి కర్ణునిచేతనే వెల్లడిచేయబడె నని ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

—: అసహాయుడయిన అభిమన్యుని ఆర్గురు మహాయోధులు

ఏకీభవించి పడగొట్టుట :—

పద్మవ్యూహమును భేదించుకొని వెళ్ళు అభిమన్యుని వెంట పాండవులు వెళ్ళకుండ వెనుక జెప్పినట్లు ఈశ్వరవరము నొందియున్న సైంధవు డడ్డుటయు, అసహాయుడయిన అభిమన్యుడు ద్రోణాభిరక్షితమయిన కౌరవసేనలో బ్రవేశించి అప్రతిహతపరాక్రమముతో దుష్కార్యము నొడించి, కర్ణు నొడించి, దుర్యోధను నొడించి, దుర్యోధనపుత్రుని వధించి, అసంఖ్యాకముగా మహాయోధులను వధించి వీరవిహారిము చేయుచుండుటయు సంభవించినపుడు—

“తతో ద్రోణః కృపః కర్ణో ద్రోణపుత్రో బృహదబలః ।

కృతవర్మా చ హృదికః షడ్విధాః పర్యవారయన్ ॥”

ద్రోణుడు, కృపుడు, కర్ణుడు, అశ్వత్థామ, బృహదబలుడు, కృతవర్మ అను ఆరుగును చుట్టుకొనినారు.

“అథ కర్ణః పున ర్ద్రోణ మాహోర్జునిశరాహతః ।

స్థాతవ్య మితి తిష్ఠామి షీడ్యమానో బిమన్యునా ॥

తేజస్వినః కుమారస్య శరాః పరమదారుణాః ।

త మాచార్యో బ్రహీ త్కర్ణం శనకైః పరహస న్నివ ॥

అథేద్య మస్య కవచం యువా చాశుపరాకృమః ।

శక్యం చాస్య ధను శ్చేత్తుం జ్ఞాం చ బాణై స్సమాహితైః ॥

అభీమాం శ్చ హయాం పైత తథోభౌ ప్షాన్తి సారథీ ।

ఏత త్కురు మహేష్వాస రాధేయ యది శక్యతే ॥”

అభిమన్యుశరపరంపరాహతుడగు కర్ణుడు ద్రోణునితో నిట్లనెను—
నేను నిలిచియుండుట తప్పనివిధియై నిలిచినాను. ఈ యభిమన్యుకుమారుని బాణములు దారుణముగా నున్నవి. అని. అది విని నవ్వుచు ద్రోణు డిట్లనెను—

ఈతని దళేద్యకవచము. ఈతని ధనుస్సును, నారిని, పగ్గములను, అశ్వములను, సారథితోబాటు చేదింపవలయును. రాధేయా ! శక్యమైనచో నీవు ఆపనిని జేయుము. అని.

అప్పుడు అభిమన్యుకుమారుని ధనుస్సును కర్ణుడు చేదించెను. అశ్వములను కృతవర్మ వధించెను. ప్షాన్తి సారథులను ద్రోణుడు వధించెను.

“శేషస్తు ఛిన్నధన్వానం శరవ్షరై రవాకిరన్ ।

త్వరమాణా స్త్వరాకాలే విరథం షణ్మహారథాః ॥”

మిగిలినవారు విరథుడై ధనుస్సు పోయియున్న అభిమన్యునిపై శరవర్షము కురిపించిరి.

తరువాత డాలు, ఖడ్గమును దీసికొనినపుడు ద్రోణుడు ఖడ్గమును, కర్ణుడు డాలును చేదించిరి. అపై చక్రము దీసికొనగా—

“త చ్చక్రిం భృశ మద్విగ్నాః సంచిచ్చిదు రణేకథా ।”

అందరును గలిసి యాచకృమును ఛేదించిరి.

“మహారథ స్తతః క్షాన్తి స్సంజగ్రాహ మహాగదామ్ ।”

అప్పుడు గదను తీసికొని అశ్వత్థామపై బడి యాతని విరథుని జేసి—“శరాచితాంగ సౌభద్యః శ్వావిద్య త్సమదృశ్యత” ఏమనచి శరీరము రోమములతో వ్యాప మై యున్నట్లు శరములతో అభిమన్యుని శరీరము వ్యాప మైయుండ—

“జఘాన గాంధారాన్ సప్త సప్తతిమ్” “వసాతీయాన్ జఘాన రథిణో దళ” “కేకయానాం రథాన్ సప్తచత్వా చ దళ మజరాన్” “కౌశ్యాని రథం సాశ్వం గదయా సమహాభయత్ ।”

77 మంది గాంధారులను, 10మంది వసాతీయరథికులను, 7గురు కేకయరథికులను, 10మంది గజయోధులను గదాఘాతములతో వధించి దుశ్శాసనపుత్రుని రథమును అశ్వములతోబాటు భగ్నము చేసెను. ఆపై దుశ్శాసనపుత్రునితో గదాయుద్ధము చేయుట, పరస్పరప్రహారములచే నిరువురును పడిపోవుట, దుశ్శాసనపుత్రుడు ముందు లేచి—“ఉత్తిష్ఠమానం సౌభద్యం గదయా మూర్ధ్వైతాడయత్” అభిమన్యుడు లేచుచున్నపుడు శిరస్సుపై తన గదతో గాఢముగా గొట్టుట జరిగినది—

“ఏకం వినిహతో రాజ శ్మేతో బహుభి రాహవే ।”

ఈవిధముగా బహుయోధులు కలసి యొక్క అభిమన్యుకుమారు నంతమొందించిరి.

“అంతరిక్షే చ భూతాని పాక్షాశ్చ సై విశాంపతే ।

దోణి కర్ణమఖైః పద్భి ర్ధారాష్ట్రై ర్మహారథైః ॥

ఏకోఽయం నిహత శ్మేతే నైవ ధక్మో మతో హి నః ।” (ద్రావి. ఆ. 49)

అప్పుడు ఆర్గురు మహారథులు ఒక్కనిపై బడి వధించిన విధము అధర్మమని అంతరిక్షమునండి విసవచ్చినది. ఇది అభిమన్యు యుద్ధములో కర్ణప్రభృతులు చేసిన అధర్మము.

—: పృథివాదిప్రసంగ పరామర్శము :—

ఈవిషయమై మ. భా. చ. కారులు—

“కర్ణ డభిమన్యుని విల్లు వెనుకనుండి కొట్టుట యనునది మరియొక యధర్మ కార్యము. దీనిని కృష్ణార్జునులు పెక్కుసారులుగ్గడించువారు. కాని యా యధర్మ కార్యమును బోల్పహించినవాడు దోషుడు. విల్లు విడిగినచో బిమ్మట జూచు కొందమన గర్జ డట్లు చేసియున్నాడు. ఒకవేళ నయుక్తముగా వెనుకనుండి ధనుర్భంగము జేసినను, పాండవులు యుద్ధములో జేసిన యయుక్త కార్యములలో నిది దశాంశమైన గాదు.

కాన కర్ణుడు నిర్దోషి, యోగ్యుడు, మహావీరుడు, త్యాగి, స్వధర్మ నిర్వాహకుడు, ప్రభుభక్తి పరుడు. అట్టివానిని దుష్టుడనుట యయుక్తము.” (పుట. 286)

కర్ణ చరిత్రకారులు—

“మహాధర్మకాలి యని ప్రసిద్ధి కెక్కిన ధర్మరాజుపైతము దోషణధాదివిషయములం దసత్యము, ననాచిత్యమును నవలంబించుటకు సాహసించెనుగాని, కర్ణు డట్లు చేయజాలడయ్యె.” (పుట. 78)

అని వ్యాసినది పరాస్తము. మ. భా. చ. కారులు—అచేసినది యధర్మమే యనుచు దానికి కర్ణుని బోల్పహించినవాడు దోషుడనుట అయుక్తము. నేను నిలువలేకున్నాను; గతి యేమి? అని యడిగిన కర్ణునకు గతి యిది యని చెప్పినవాడు దోషుడు. అటుపై సిద్ధపడిన వాడు కర్ణుడు. కర్ణ డధర్మము చేయలే దనుట యెట్లు?

రణరంగములో దోషాచార్యుడు చేసినట్లు కనబడు అధర్మములు అసురావేశములకములెగాని స్వయంకృతములు గావు. ఈవిషయము అనురులచేతనే దుర్యోధనునకు చెప్పబడినది—

“భీష్మదోషి కృపాదీంశ్చ ప్రజేక్ష్య స్త్ర్యపరేసురాః ।

యై రావిష్టా ఘృణాం త్యక్త్వా యోత్స్యన్తే తవ క్షిరిభిః ॥

నైవ పుత్రా న్న చ భ్రాతృ న్న పితృ న్న చ బాన్ధవాన్ ।

నైవ శిష్యా న్న చ జ్ఞాతీ న్న బాలాన్ స్థవిరా న్న చ ॥

యుధి సంప్రహరిష్యంతో మోక్ష్యన్తి కురుసత్తమ ।

నిస్సేహో దానవావిష్టాః..... ।

ప్రహరిష్యన్తి వివశాః స్నేహ మత్సృజ్య దూరతః ॥ ”

కర్ణు డొకవేళ జేసినను అది పాండవులు యుద్ధములో జేసిన అయిక్త కార్యములలో దశాంశమైన గాదట !

అయితే ప్రతివాదిమతప్రకారము యుద్ధములో పాండవులు చేసినంత చేయనట్టి కర్ణుడు నిర్దోషి, యోగ్యుడు అయినపక్షములో మేము నిరూపించిన సిద్ధాంతములో ఆదినుండియు కర్ణుడు చేసిన దుష్టాచర్యములలో పాండవులు యుద్ధములో జేసినది శతాంశమైన గాదని ప్రతివాదులు గ్రహింపవలసినదే. పాండవు లేమిచేసినను కర్ణుడుర్యోధనాదుల దుండగములకు బ్రతిక్రియగా జేసినట్టివే. స్వయముగా జేసినట్టివి కావు. అని తెలిసికొనవలయును. దోషవధవిషయములో ధర్మజుని దసత్యమో, అసత్యాభాసమో దాని పూర్వోత్తరములు చతుర్థభాగములో నిరూపించినాము; ముందుగూడ నిరూపింతుము. ఆవిశేషము లచ్చట జూడవలయును. కర్ణుడు దుష్టుడను వ్యవహారము లోక ప్రసిద్ధమే.

—: సైంధవవధనాడు వాడుని అచ్చతచర్య :—

అభిమన్యు వధమునకు నిమిత్తభూతుడైన సైంధవుని రేవు నూర్చు డస్తమించునప్పటికి వధించితీరెద నని తీవ్రప్రతిజ్ఞను వాడుడు ఇట్లు చేసెను —

“సత్యం నః ప్రతిజ్ఞానామి శ్వోఽస్మి హస్తా జయద్రథం ।
నచే ద్వధభయా ద్భీతో భార్తరాష్ట్రాన్ ప్రహస్యతి ॥
నచాఽస్మాన్ శరణం గచ్ఛేత్ కృష్ణం వా పురుషోత్తమం ।
భవంతం వా మహారాజ శ్వోఽస్మి హస్తా జయద్రథమ్ ॥”

• యుధిష్ఠిరా! సైంధవుడు భయపడి కౌరవులను విడిచి పోవుటో, మనలను, లేదా శ్రీకృష్ణుని, లేదా నిన్ను శరణుపొందుటో జరుగని యెడల రేవు వధించితీరెదను; అని.

అది విని సైంధవుడు ప్రాణములు దక్కించుకొనదలచి యింటికి బోయెద ననియు— “అదర్శనం గమిష్యామి న మాం ద్రక్ష్యంతి

పాండవాః" (పాండవుల కంటబడకుండ బోయెద ననియు ప్రసంగింప దుర్యోధనుడు- నీకు భయములేదు. నేనును, కర్ణుడు మొదలగువారును లేరా? అని ధైర్యముచెప్పి నిలబెట్టెను. అప్పుడు సైంధవరక్షణార్థము ద్రోణాచార్యుడు—

“దీప్తో ద్వాదశగవ్యూతిః పశ్చాత్తే పంచవిస్త్రుతః ।

వ్యూహస్తు చక్రశకటో భారద్వాజేన నిర్మితః ॥

పశ్చాత్తే తస్య పద్మస్తు గర్భవ్యూహ స్సుదుర్భిదః ।

నూచీపద్మస్య గర్భస్థః గూడో వ్యూహః కృతః పునః ॥

ఏవ మేతం మహావ్యూహం వ్యూహ్యా ద్రోణో వ్యకస్థితః ।”

టీ. చక్రశకటః=చక్రగర్భ శ్శకటః.

ఒక మహావ్యూహము నిర్మించెను. అది 24 కోసుల పొడవు, 10 కోసుల వెడల్పుగల శకటవ్యూహమై యున్నది. దాని గర్భములో చక్రవ్యూహము; దానికి పశ్చాద్భాగమున గర్భవ్యూహముగా పద్మ వ్యూహము; దానికి గర్భవ్యూహముగ నూచీవ్యూహము. ఇట్లు రచించి సేనాముఖమున ద్రోణాచార్యు డుండెను. నూచీవ్యూహముఖమున మహారథు లుండిరి. అందరి వెనుక సైంధవుడు అంగరక్షకు డగు దుర్యోధనునితో గలిసియుండెను.

ఇట్టి స్థితిలో ఆహ్నికకృత్యము నెరవేర్చుకొని కృష్ణార్జునులు రథారూఢులై వ్యూహము భేదించుకొని సైన్యముపై బడి వధించుచు బోవునపుడు కృష్ణసారథ్యములో రథగతి యిట్లున్నది—

“రథస్థితోఽగ్రతః క్రోశం యా నస్య త్యర్జున శ్శరాన్ ।

రథే క్రోశ మతిక్రాస్తే తస్య తే ఘ్నన్తి శాత్రువాన్ ॥”

రథస్థితుడైన పార్థుడు క్రోశదూరములో నున్న శత్రువులపై ప్రయోగించిన బాణములు ఆక్రోశదూరము రథము దాటినతరువాతనే ఆశత్రువులపై బడి హింసించుచున్నవి.

ఇట్లు అద్భుతముగా రథము నడచుచున్నది. సైంధవుని జూడ లేదు. సూర్యబింబము పశ్చిమదిక్కునకు దిగినది. రథాశ్వములు డస్సి

యున్నవి. ఊత్పిసాసలతో అతికష్టముగా నడచుచున్నవి. అప్పుడు అర్జునుడు శ్రీకృష్ణునితో నిట్లనెను—

“శరార్ధితాశ్చ ధ్వానాశ్చ హయా దూరే చ సైన్యవః ।

హయా నిష్ఠుమచ్య హి సుఖం విశల్యాన్ కురు మాధవ ॥

అహ మావారయిష్యామి సర్వసైన్యాని కేశవ ॥”

శ్రీకృష్ణా! అశ్వములు అలసిపోయినవి; శరములు గుచ్చుకొని యున్నవి; సైన్యపుడు చాలదూరములో నుండెను. అశ్వములను విడచి వానికి గుచ్చుకొనియున్న బాణములను దీసివేసి వానికి విశ్రాంతి కలిగింపుము. నేను కిందనే యుండి యీ సేనలను పారదోలెదను. అని. అప్పుడు శ్రీకృష్ణు డిట్లనెను—

“ఉదపాన మిహాశ్వానాం నాల మస్తి రణేఽర్జున ।

పరిష్పన్నే జలం చేమే కేయం న త్వవగాహనమ్ ॥”

పార్థా! అశ్వములు త్రాగుటకు జలము నపేక్షించుచున్నవి. ఈరణభూమిలో తగిన జలాశయము లేదు. అని. ఆమాటపై పార్థుడు—

“ఇద మస్తీ త్యసంభ్రాన్తో బుధిర న్నస్త్రేణ మేదినీమ్ ।

అభిసత్వాఽర్జున శ్చక్రే వాజిపానం సర శ్శుభమ్ ॥

శరవంశం శరసూతం శరాచ్ఛాదన మద్భుతమ్ ।

శరశ్శ్చాఽకశో త్పార్థ స్త్రవ్యేవాఽద్భుతరృక్మౌత్ ॥”

టీ. వంశః కాలాధారకాంతం సూతా మధ్యస్తంభః ।

ఇదిగో అనుచు అస్త్రప్రయోగమున భూమిని భేదించి జలపూర్ణమైన సరస్సును నిర్మించి, దానికి చుట్టును శరపంజరము నిర్మించి అద్భుతప్రదర్శనము జేసెను. అప్పుడు శ్రీకృష్ణుడు అశ్వములను విప్పి వాని శరీరములనుండి బాణముల నూడదీసి వాని శరీరములపై నిమిరి నీరు త్రాగించి పురికొనిన తరువాత రథమునకు గట్టెను.

“అస్త్రవేగేన మహతా పార్థో బాహుబలేన చ ।

సర్వేషాం పార్థివేంద్రాణా మగ్రస త్తాన్ శరోత్తమాన్ ॥

తత్తు పార్థస్య విశ్రాంతం వాసుదేవస్య చోభయోః ।

అపూజయన్ మహారాజ కారవా మహ దద్భుతమ్ ॥” (ద్రోణప. అ. 100)

అక్కష్టార్జునుల అద్భుతచర్యను కౌరవు లందరును ప్రశంసించిరి. ఇట్టి పార్థుని భారతవీరు డనవలయునో, కర్ణుని భారతవీరు డనవలయునో ప్రతివాడు లాలోచింతురుగాక !

—: సైంధవవధనాడు కౌరవవృహములో బ్రవేశించిన సాత్యకి భయపడి పారిపోవు దుశ్శాసనుని దోడ్చుకు మందలించుట :—

సాత్యకి వృహమును భేదించి చెండాడుచు బోవునపుడు దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, శకని, చిత్రసేనుడు, దుస్సహుకు మొదలగు మహావీరులు చుట్టుకొని బాణవర్షమును కురిపించుచుండ వీరి నందరను పీడించి పారదోలగా దుశ్శాసనుడు దోడ్చుని సమీపమునకు వచ్చుట జూచి దోడ్చాచాత్ము డిట్లనెను—

“రాజపుత్రో భవా నత్ర రాజభ్రాతా మహారథః ।

కిమర్థం దగ్రతే యుద్ధే యావరాజ్య మవాప్య హి ॥

దానీ జితాసి ద్యూతే త్వం యథా కామచరీ భవ ।

వాససాం వాహి కా రాజ్ఞో భ్రాతృ శ్చేష్టస్య మే భవ ॥

న సంతి పతయ స్సర్వే తే ద్యవంధితైః సహాః ।

దుశ్శాస నైవం కస్మా త్వం పూర్వ ముక్త్వా పలాయనే ॥

ఏకం సాత్యకి మాసాద్య కథం భీతో సి సంయుగే ।

ద్రాపద్యాశ్చ పరిక్షేక స్తస్మాల్లో హ్యభవ త్పురా ॥

అశీవిషసమాన్ పార్థాన్ కోపయిత్వా క్వ యాస్యసి ।

పుథివీ ధర్మరాజాయ శమేనైవ ప్రదీయతామ్ ॥

యావ ద్భీమా మహాబాహు ర్విగాహ్య మహతీం చమూమ్ ।

సోదరాం స్తే న గృహ్ణాతి తవ త్సంశాప్య పాండవైః ॥

పూర్వ ముక్తశ్చ తే భ్రాతా భీష్మేణాసా సుయోధనః ।

అజేయాః పాండవా స్సంఖ్యే సౌమ్య సంశాప్య తైస్సహ ॥” (ద్రో.అ.122)

దుశ్శాసనా! రాజపుత్రుడవై, యువరాజువై పారిపోయెదవేమి? నీవు ఆనాడు ద్రాపదితో— “చాసివైన నీవు మాదుర్యోధనప్రభువు యొక్క వశ్రములను మోయవలెను; నీపతులు లేనివారితో జను కట్టవలసినవారే”, అని పలికి నేను ఒక సాత్యకికి భయపడి పారిపోవు

చున్నా వేమి? దానిదేవిని దుఃఖపెట్టినవాడవు నీవు. పాండవుల నా విధముగా ప్రకోపింపజేసి యిప్పు డెక్కడకు బోయెదవు? భీమసేనుడు మిమ్ము వధింపకున్నపుడే వారి రాజ్యము వారి కిచ్చి సంధి జేసికొనుడు. దుర్యోధనుడు విసిపించుకొనలేదుగాని పాండవు లజేయు లని, వారితో సంధి జేసుకొని సుఖంపుమని భీష్ముడు చెప్పియే యున్నాడు; అని.

— ♦ సైంధవవధనాడు ద్రోణరథములను భీమసేనుడు విసరివేసి సైన్యములో బ్రవేశించుట ♦ —

కౌరవవృషాహముఖమునందున్న ద్రోణాచార్యునియొద్దకు రథాధిపితుడై వచ్చియున్న భీమసేనుడతో ద్రోణు డిట్లనెను—

“భీమసేన న తే శక్యా ప్రవేష్టు మరివాహినీ ।

మా మనిజ్జిత్వ సమరే శత్రు మద్య మహాబల ॥”

భీమసేనా ! శత్రువైన నన్ను జయింపనిచే కౌరవసైన్యములో బ్రవేశించుట నీకు శక్యము గాదు. నన్నుతంపజేసికొనియే పార్థుడు ప్రవేశింపగలిగెను. అని. ఆమాటపై భీమసేను డిట్లనెను—

“తేన జై పరమాం శూజాం కుర్వతా మానితో హ్యసి ।

నార్జునో హం ఘృణీ ద్రోణ భీమసేనోఽస్మి తే రిపుః ॥

పితా న స్త్వం గురు ర్భస్థస్తథా పుత్రాస్తు తే వయమ్ ।

ఇతి మన్యామహే సర్వే భవంతం ప్రణతాః స్థితాః ॥

అద్య తద్విపరీతం తే వదతోఽస్మాసు దృశ్యతే ।

యది త్వం శత్రు మాత్మానం మన్యసే త త్తథా స్త్విహ ॥

ఏష తే సదృశం శతోః కర్మ భీమః కరో మ్యహమ్ ॥”

అచార్యా ! నీయందు పూజ్యభావముగల మాపార్థుడు నిన్నట్లు సంమానించినాడు. నేను జాలిగల అర్జునుడను గాను; భీమసేనుడను. నీవు మాకు తండ్రివి; గురువువు; బంధువువు. మేము నీబిడ్డలము. అని మేమందరము నీకు మొక్కిక్కుచుందుము. నేడు “నేను శత్రువును” అని మాయెడల నీవనుటలో నది యంతయు విపరీత మయినది. నీవు శత్రుభావమునే వహింపదలతువేని అట్లే కానిమ్ము. శత్రువుపట్ల చేయవలసిన పనినే భీమసేనుడు చేయుచున్నాడు. అని.

“తతో రథా దవల్లభ్య వేగ మాస్తాయ పాండవః ।
 నిమిల్య నయనే రాజన్ పదాతి క్రిణ మభ్యయాత్ ॥
 అంసే శిరో భీమసేనః కరా కృత్వోరసి స్థిరా ।
 వేగ మాస్తాయ బలవాన్ మనోఽనిలగరుత్మతామ్ ।
 యథా హి గోవుషో వర్షం పృథిగృహ్లాతి లీలయా ॥
 తథా భీమో నరవ్యాఘ్ర శృరవర్షం సమగ్రహీత్ ।
 స వధ్యమాన స్సమరే రథం దోణిస్య మారిష ॥
 ఈషాయాం పాణినా గృహ్య పృచితేష మహాబలః ।
 దోణిస్తు సత్వలో రాజన్ క్షిప్తా భీమేన సంయుగే ॥
 రథ మన్యం సమారుహ్య వ్యూహద్వారం యయా పునః ॥
 త మవ్యతిరథం భీమ క్షిప్తేష భృశోషితః ।
 ఏవ మష్టే రథాః క్షిప్తాః భీమసేన లీలయా ॥
 తత స్స్వరథ మాస్తాయ భీమసేనో మహాబలః ।
 అభ్యద్రవత వేగేన తవ పుత్రస్య వాహినీం ॥”

(అ 128)

భీమసేను డిట్లు పలికి తన రథమునుండి యురికి కనులు మూసి
 కొని శిరస్సునొక భుజమునై పునకు వంచి హస్తములను వక్షస్థలమున
 సంధించి వర్షధారాపరంఽరను లెక్కబెట్టక చొచ్చుకొనిపోవు వృషభం
 ద్రమువలె శీఘ్రగతితో దోణిచార్యశరవర్షమును లెక్కబెట్టక
 దోణినిమీదకు బోయి రథమెత్తి విసరివేయ, రథాంతర మధిష్ఠించి
 దోణి డతిత్వరలో మరల నిలువ, దానినికూడ విసరివేసి దోణి డధి
 ప్తించుచు వచ్చిన యెనిమిది రథములను అట్లు అవలీలగా విసరివేసి
 ఆయనకాశములో తుదకు తన రథ మధిష్ఠించి సైన్యములోపల బ్రవే
 శించెను.

—: కర్ణ భీమసేనుల యుద్ధములో భీమసేనుని
 బాణప్రయోగకుశలత :—

తతో భీమో మహాబాహు మ్నాతపుత్రస్య భారత ।
 తురప్రేణ ధను చ్చిత్వా ననాద పరవీరహః ॥
 త దపాస్య ధను క్షిన్నం నూతపుతో మహారథః ।
 అన్య కాన్యక మాదత్ భారఘ్నం వేగవత్తరం ॥

తద పృథ నిమేషార్థా చ్చిచ్ఛేదాఽ స్య కృకోదరః ।

తృతీయం చ చతుర్థం చ పంచమం షష్ఠ మేవ చ ॥

సప్తమం చాష్టమం నైవ నవమం దశమం తథా ।

ఏకాదశం ద్వాదశం చ త్రయోదశ మథాపి చ ॥

చతుర్దశం పంచదశం షోడశం చ కృకోదరః ।

తథా సప్తదశం తేగా దష్టదశ మథాపి వా ॥

బహూని భీమ చ్చిచ్ఛేద కర్ణస్త్వైకం ధనూంషి హి ।”

(అ. 139)

సైంధవవధనాడు ఏకాకియై కొరవవ్యూహములోబడి చిండాడు చున్న భీమసేనుని పరాక్రమము అప్రతిహతమైయుండ కర్ణుడు డీకొని- “కర్ణో భీమశరాహతః, పౌద్రీవ జ్వనై రత్వై రణం హిత్వా మహా భయాత్ ” భీమసేనబాణపీడితుడై నిలువ లేక లొలగిపోయి మహారథులతో గలసి మరల వచ్చి డీకొని- “పున రేవాఽభవ త్కర్ణో భీమసేనా త్పరాజ్ముఖః” మరల పరాజ్ముఖుడై పోయెను.

అమహాసంఘర్షణములో 31 మంది దుర్యోధనసోదరులను భీమ సేనుడు హతము జేసెను. అప్పుడు కర్ణుడు భీమసేనునితో బోరుటలో భీమసేనుడు కర్ణుని ధనస్సును ఛేదించుచుండ, మరియొకటి కర్ణుడు గ్రహించుచుండ విరామము లేకుండ 18 ధనస్సులను పట్టినది తడవుగా ఛేదించుచు వచ్చెను. బాణయుద్ధమందు భీమసేనుని నైపుణ్య మిట్టిది.

—: భీమసేనుని కర్ణుడు తూలనాడగా భీమసేనుని ప్రతివచనము :—

కర్ణుడు ప్రకోపించి భీమసేనుని నిరాయుధుని, విరథుని జేయ, విశ్రాంతి నెవేయించిన భీమసేనుడు కర్ణుని రథగతికి అవరోధముగా పార్థునిచే హతములైన మహాగజములలో దాగియున్నపుడు సమీపించిన కర్ణుని— “శక్తోపి నావధీ త్కర్ణం సమర్థః పాండునందనః । రక్ష మాణః ప్రతిజ్ఞాం తాం యా కృతా సవ్యసాచినా ॥” భీమసేనుడు ముష్టిబంధమున వధింపగలవాడై యుండియు పార్థుని ప్రతిజ్ఞకు భంగము కలుగజేయరాదని వధింపలేదు.

కర్ణుడును—“వ్యాయుధం నావధీ మైవం కర్ణః కున్త్యా వచ స్సూరకా” కుంతీదేవికి తాను మాట నిచ్చిన విషయము దలచుకొని నిరాయుధుడై యున్న భీమసేనుని వధింపక విడిచెను. తన ధనుష్పాణముచే భీమసేనుని బాడిచెను. పొడిచినదానిపై కుర్చుడై భీమసేనుడు—

ఆచ్ఛిద్య స ధను స్తస్య కర్ణం మూర్ధ న్యతాడయత్

కర్ణుని చేతనుండి ఆధనుస్సు లాగికొని యాతని నెత్తిపై యొక పెట్టు బెట్టెను. అప్పుడు కర్ణుడు—నీవు తిండిపోతు వని, నీవు నిర్విర్యుడ వని, నీవు వనవాసము జేయదగినవాడ వని, నీవు యుద్ధభూమికి రాదగిన వాడవు కావని, నీకు మూలో యుద్ధమా ? అని యేమేమో తూల నాడగా భీమసేను డిట్లనెను—

“జిత స్త్య మసకృ ద్దష్ట కథనే కిం వృథాత్మనా ।

మల్లయుద్ధం మయా సార్థం కురు దుష్కులసంభవ ॥

మహాబలో మహాభోగీ కీచకో నిహతో యథా ।

తథా త్వం ఘోరయిష్యామి పశ్యత్సు సర్వరాజసు ॥”

ఓదుప్పుడా ! నీవెన్నిసార్లు నాకు ఓడి పారిపోలేదు ? నీవిప్పుడు నాతో మల్లయుద్ధము చేయుము. కీచకుని జేసినట్లు చేయుదును. అని.

భీమస్య మత మాజ్ఞాయ కర్ణో బుద్ధిమతాం వరః ।

విరరామ రణా త్తస్మా త్పశ్యతాం సర్వధన్వినామ్ ॥” (అ. 139)

కర్ణు డాభీమసేనుని అభిప్రాయ మిదికదా యని గ్రహించి యిక మాటదక్కదు; మీదబడు నని భీమసేనుని విడిచి తొలగిపోయెను.

—: భీమసేనబాణప్రహారములచే తుతగాత్తుడైన కర్ణుడు

తన యవస్థను దుర్యోధనునకు జెప్పట :—

సైంధవుని వధించుటకు సంరంభించు పార్థునితో నీవు యుద్ధము జేసి నూర్యాస్తమయ మగువరకు పార్థుని స్తంభింపజేసినయెడల ఆపై ప్రతిజ్ఞాభంగమును బట్టి స్వయముగనే పార్థుడు ప్రాణత్యాగము జేయును. అతనినిబట్టి మిగిలిన పాండవులును సపరివారముగా ప్రాణ

త్యాగము జేయుదురు. అప్పుడు మనము రాజ్య మేలుకొనవచ్చును. అనుచు దుర్యోధనుడు కర్ణునితో నీవిధముగా జెప్పెను—

సైన్యశే రక్ష్యమాణే తు నూర్యస్యాస్తమనం పృతి ।
మిథ్యాప్రతిజ్ఞః కాస్తేయః ప్రశేత్యతి హుతాశనమ్ ॥
అనర్జునాయాం చ భువి మహూర్త మపి మానద ।
జీవితం నోత్సహేత న్వై భ్రాతరోఽస్య సహానుగాః ॥
విసప్తైః పాండవేయైశ్చ సతైలవన కాననామ్ ।
వనుస్థరా మిమాం కర్ణ భోక్త్యుమో హతకంట కామ్ ॥”

ఈమాటలు విని కర్ణుడు దుర్యోధనునితో నిట్లనెను —

“ధృఢలక్ష్యేణ వీరణ భీమసేనేన ధన్వివా ।
భృశం భిన్నతను స్సంఖ్యే శరజాలై రనేకశః ॥
స్థాతవ్య మితి తిష్ఠామి రణే సంప్రతి మానద ।
నాంగ మింగతి కించి న్యే సస్తస్తస్య మహేషుభిః ॥
యోతస్యమి తు యథాశక్త్యా త్వదర్థం జీవితం మమ ।
.....జయో దైవే ప్రతిష్ఠితః ॥”

దుర్యోధనా! భీమసేనుని బాణాఘాతములకు ఊతగాతుండనై యున్న సేను రణభూమిలో నిలుచుట తప్పక నిలిచియున్నాను. భీమ బాణప్రహారములకు గురియైన నాశరీరము కించిత్తయినను కార్యకారి కానేరకున్నది. అయినను నీకొరకే నాజీవితముగనుగ యథాశక్తి యుద్ధము చేయుదును; జయము దైవాధీనము. అని.

దీనినిబట్టి భీమసేనునిపట్ల “తిండిపోత నీకు భండనా బేటికి” అను కర్ణుని నిరసనవాక్యములను బట్టికొని అది నిజమే అని భ్రాంతిపడు ప్రతివాదులు కర్ణునిగూడ ధనుర్ధరుడై తరిమి ఊతగాతుని జేసిన భీమ సేనపరాక్రమమును గుర్తింతురుగాక !

— ♦ సాత్యకిని ఖండించుటకు ఖడ్గ మెత్తిన భూరిశ్రీవస్సు భుజము పార్శునిచే ఖండింపబడినపుడు భూరిశ్రీవస్సు ఆక్షేపము—

పార్శుని సమాధానము ♦—

సైంధవవగ్ధునాడు ధర్మజున కంగరక్షకునిగా సాత్యకిని నియమించి పార్శుడు కౌరవవ్యూహములోనికి దుమికి ప్రచండయుద్ధము

చేయుచు సైంధవుని కొరకు సంరంభించుచుండెను. ఆసందర్భములో సాత్యకినిగూడ ధర్మజుడు బంపగా నాతడు ద్రోణాదులను దాటి మహా యోధులను వధించుచు మృగవాితములో సింహమువలె విక్రమించుచు సేనలను పారదోలుచు తానొక్కడు శత్రుమధ్యములో బడి అసంఖ్యాకు లగు వీరులతో విరామము లేకుండ బోరుచు పార్థదర్శనాపేక్షియై రణరంగమున రక్తమును ప్రవహింపజేయుచు అప్రతిహతముగా వచ్చుచుండెను.

అప్పటికి సాత్యకి అలసియుండెను; సారథి అలసిపోయెను; అశ్వములు డస్సిపోయినవి. అట్టిస్థితిలో నూతనముగా భూరిశ్రవస్సు సహాయ సంపత్తితో వచ్చి అసహాయుడై యున్న సాత్యకిపై బడెను. ఆపరిస్థితి అతి దూరములో నున్న కృష్ణార్జునులకు గోచరించినది. శ్రీకృష్ణుడు సాత్యకి రాకను తెలిసినపుడు పార్థు డిట్లనెను—

“జ్ఞాతవ్య శ్చ హి మే రాజా రక్షితవ్య శ్చ సాత్యకిః ।

జయద్రథశ్చ హస్తవ్యో అంబతే చ దివాకరః ॥”

శ్రీకృష్ణా! మాధర్మజుని ఔమము తెలిసికొనవలయును. సాత్యకిని భూరిశ్రవస్సునుండి రక్షించుకొనవలయును. సైంధవుని సంహరింపవలయును. నూర్పు డస్తమింపబోవుచుండెను; అని.

కృష్ణార్జునసంభాషణ మిట్లుండగా సాత్యకిపై కురికిన భూరిశ్రవస్సు కోరిధావేశముతో నిట్లనెను—

“చిరాభిషిత్తం కామ మహం ప్రాప్స్యమి సంయుగే ।

ఆద్య మద్బాణనిర్దగ్ధం పతితం ధరణీతలే ॥

ద్రక్ష్యత స్త్వాం రణే వీరా సహితా కేశవాజ్ఞనా ।

ఆద్యమే విక్రమం పార్థో విజ్ఞాన్యతి ధనంజయః ॥”

సాత్యకి! నాచిరకాలాభిలాషము నేడు తీరును. ఇప్పుడు నాబాణ దగ్ధవై భూమిపై బడిన నిన్ను కృష్ణార్జునులు చూచెదరు. నా పరాక్రమ మిప్పుడు పార్థుడు తెలిసికొనగలడు.

“అద్య కృష్ణశ్చ సార్థశ్చ ధర్మరాజశ్చ మాధవ ।

హతే త్వయి నిరుత్సాహా రణం త్యక్త స్త్యసంశయమ్ ॥”

నీవిష్ణును హతుడవుకాగా కృష్ణార్జునులు, ధర్మరాజు నిరుత్సాహులై యుద్ధమును విడిచిపోవుదురు; అని.

ఇట్లు అని తలపడినతరువాత ప్రచండయుద్ధము జరిగినది. ఇరువురి రథములు, అశ్వములు, ధనువులు భగ్నమైనవి. అపై ఖడ్గయుద్ధము, అపై బాహుయుద్ధము జరుగుటలో భూరిశ్రమము సాత్యకిని క్రింద బడచైచి కృష్ణార్జునులు మారమునుండి చూచుచుండ—

“అథ కోశా ద్వినిష్క్రమ్య ఖడ్గం భూరిశ్రమ రణే ।

మూర్ఖజేషు నిజగ్రాహ పదా హార స్వతాడయత్ ॥”

గుండెపై సాదముతో దన్ని ఖడ్గము దీసి జాట్లుపట్టుకొని—

“తతోఽస్య ఛేతు మారబ్ధ శ్శిరః కాయా త్ప్రకుంఠలమ్” సాత్యకిరెన్ను ఛేదించ ఖడ్గ మెత్తెను. ఆస్థితిలో కృష్ణభగవానుడు—

“పశ్య కృష్ణ్యన్తకవ్యాఘ్రం సామదత్తి కశంకతమ్ ।

తవ శిష్యం మహాబాహో..... ॥”

అనుచు సాత్యకిని రక్షింపు మనుటయు, వెంటనే సార్థుడు ప్రయోగించిన బాణమువలన భూరిశ్రమము భుజము ఛేదించబడుటయు జరిగినది. అప్పుడు తన కదృష్ట్యుడై యున్న సార్థుని బాణప్రయోగ మనుగూర్చి భూరిశ్రమము ఇట్లు అత్యేపించెను—

“నృశంసం ఓత! కాస్తేయ కశ్చేదం కృతవా నసి ।

అపశ్యతో విషక్తస్య య స్మే బాహు మచిచ్ఛదః ॥

నను నామాఽప్రదగ్ధృజ్ఞ స్త్వం లోకేఽభ్యధికః పరైః ।

సోఽయుధ్యమానస్య కథం రణే ప్రహృతవా నసి ॥

న ప్రమత్తాయ భీతాయ విరథాయ ప్రయాచతే ।

వ్యసనే వర్తమానాయ ప్రహరన్తి మనస్వినః ॥

ఇద స్త సీచాచరిత మసత్సరుషసేవితమ్ ।

కథ మాచరితం పార్థ పాపకర్మ సుదుష్కరమ్ ॥

కో హి నామ ప్రమత్తాయ పరేణసహ యుధ్యతే ।

ఈదృశం వ్యసనం దద్యా ద్యో న కృష్ణసఖా భవేత్ ॥”

పార్థా! నిన్నుబాడక అన్యాయమునకు నయి యున్న నాబాహు
త్రును నీవు చేదించుట నింద్యమైనది. లోకములో నీకంటె అస్త్రధర్మ
మెరిగినవాడు లేడు కదా! అట్టి స్థితిలో నీతో యుద్ధముజేయునట్టి
నాయందు బాణప్రహార మెట్లుచేసినావు?

ప్రమత్తుని, భీతుని, విరథుని, యాచించువానిని, వ్యసనములో
జక్కుకొనినవానిని సత్పురుషులు ప్రహరింపరు. నీచాచరణీయమైన
యీపాపకర్మను నీవెట్లు చేసినావు? ప్రమత్తుడై యుద్ధము జేయునట్టి
వానికి యిట్టి కష్టము గలిగించుట కృష్ణసఖునకే చెల్లినది. అని.

దీనిపై పార్థుడు సమాధాన మిట్లు జెప్పెను—

“వ్యక్తం హి జీర్ణమాణోఽపి బుద్ధిం జరయతే నరః ।
అనర్థక మిదం సర్వం య త్వయా వ్యాహృతం ప్రభో ॥
జాన శ్నేహ హృషీకేశం గర్హనే మాం చ పాండవమ్ ।
సంగ్రామాణాం హి ధర్మజ్ఞః సర్వశాస్త్రార్థపారగః ॥
నచాధర్మ మహం కుర్యాం జానం శైవ హి మహ్యనే ।
యుధ్యన్తి క్షత్రియా శ్చతూర్థాన్ ద్వైః ద్వైః పరివృతా నరైః ॥
దయన్త్యై రథ మిత్రైశ్చ లే చ బాహుం సమాశ్రితాః ।
స కథం సాత్యకిం శిష్యం సుఖసంబన్ధి మేవ చ ॥
అస్మదథే చ యుధ్యంతం త్వక్వా పౌరాణాన్ సుదుస్త్వజాన్ ।
మమ బాహుం రణే రాజన్ దక్షిణం యుద్ధదుర్మదమ్ ॥
త్వయా నికృష్యమాణం చ దృష్టవా నస్మి నిష్క్రియమ్ ।
నచాత్మా రక్షితవ్యో వై రాజన్ రణగతేన హి ॥
యో యస్య యుజ్యతేఽర్థేషు స వై రక్ష్యో నరాధిప ।
వై రక్ష్యమాణై స్స సృషో రక్షితవ్యో మహామృధే ॥
యద్యహం సాత్యకిం దృష్ట్వా తూష్ణీ మాసిష్య ఆపాతే ।
తత స్తేన వియోగశ్చ పౌర్వ్యం సరక మేవ చ ॥
రక్షితశ్చ మయా యస్మా త్తస్మా త్కుద్యసి కిం మయి ।”

ఓమహానీయా! తాను జీరసితికి వచ్చినకొలది మనుజుడు తన
బుద్ధినిగూడ జీరసితిని బొందించుచుండును. నీవనిన మాట అర్థము

లేనిది. నీవు యుద్ధధర్మ మెరిగినవాడవు; సర్వశాస్త్రపారంగతుడవు. నీవు సందర్భ మెరిగియుండియు శీకృష్ణుని, నన్ను గర్హించుచున్నావు. నేను అధర్మ చూచరించువాడను గాను. ఆవిషయము నీకు దెలిసియు మోహపడుచున్నావు.

క్షత్రియులు తమ పరివారవర్గముతోగూడి యుద్ధము జేయు చుందురు. ఆపరివారవర్గ మంతయు నాక్షత్రియవీరుని బాహువులనే అండగా జేసికొని ప్రవర్తించుచుండును. అట్టి స్థితిలో నాకు ముఖ్యుడును, శిష్యుడును, నానిమిత్తము ప్రాణము లొడ్డి యుద్ధముచేయు చున్నవాడును, నాకు కుడిబుజమై యున్నవాడును, నీచే ఖండింపబడు దురవస్థలో చిక్కుకొనినవాడును అగు సాత్యకిని జూచుచు నేనెట్లు ఊరకుండగలుగుదును. తన్ను దాను రక్షించుకొనుటయే యుద్ధధర్మము గాదు. తన నిమిత్తము ప్రాణము లొడ్డి యుద్ధముజేయువానిని రక్షించుట యుద్ధధర్మము.

తనచే తనవారు రక్షింపబడవలయును; తనవారిచే తాను రక్షింపబడవలయును. ఇది యుద్ధకర్మము. నేను యుద్ధములో సాత్యకిని జూచి యూరకుంటినేని యాతనికి మరణము; నాకు సరకము ప్రాప్తించితీరును.

అట్టి యనర్థము రాకుండుటకై సాత్యకిని రక్షించిన నాపై నీకు కోర్కె మేమి ?

“య చ్చ మాం గర్హసే రాజన్ కృష్ణేన సహ సంగతమ్ ।

క ప్రేనన్ సంగమం నేచ్ఛే త్తత్ర తే బుద్ధివిభ్రమః ॥

ఏకస్యైకేన హి కథం సంగ్రామ స్సంభవిష్యతి ।

బహుభి స్సహ సంగమ్య నిర్జిత్య చ మహారథాన్ ॥

శ్రాస్తశ్చ శ్రాస్తవాహశ్చ విమనా శ్శస్త్రప్రసీడితః ।

య దిచ్ఛసి శిర శ్చాస్య అసినా హస్త మాహవే ॥

తథా కృచ్ఛగతం చైవ సాత్యకిం కః క్షమిష్యతి ।

కృపం చై విగర్హ యాత్మాన మాత్మానం యో న రక్షసి ॥

కథం కరిష్యసే వీర యో వా త్వాం సంశ్రయే జ్ఞనః ।”

ఓరుహాసీయా ! నాకుగల శృష్టసాంగత్యమును నీవు గర్హించుచున్నావే. అశ్రీశృష్టసాంగత్యము నవేక్షించినవాడెవను ? ఆవిషయమై నీబుద్ధి పొరబడినది. ఒకని కోక్కనితోడనే యుద్ధ సంభవము, అట్టిది సాత్యకికి సంభవించినదా ? అత ఙ్గోక్కను అనేకమహారథులతో యుద్ధము జేసి యోడించి శత్రువీనితోడై అలసియుండ నీవతని శిరస్సును ఛేదించబూనినపుడు ఆపైనితిలోనున్న సాత్యకిని జూచి యెవ్వడు నహించి యంగలడు ?

నిన్ను నీవు రక్షించుకొనలేకపోవుటచే అత్మగర్వాణము జేసికొనవలసినదే కాని అన్యగర్వాణము చేయుట భావ్యము గాదు. నిన్నాశ్రియించియున్నవానికి యిట్టి కష్టనితి సంభవించినపుడు వీరుడ పగు నీ నేమిచేయుదువో చెప్పుము ? అని.

ఈచూటలపై భూరిశ్రీవస్సు ఊరకుండెను. దుర్యోధనాదులు గర్హించుచునే యుండ వారి కిట్లు పార్థుడు సమాధాన మిచ్చెను —

“మమ సర్వేపి రాజానో జాన స్త్యేవ మహావ్రతమ్ ।

న శక్యో మామకో హస్తం యో మే స్యా ద్బాణగోచరే ॥

యుాపకేతో ర్నిరీక్ష్యే త న్న మా మర్హథ గర్హతుమ్ ।

న హి ధర్మ మవిజ్ఞాయ యుక్తం గర్హయతుం పరమ్ ॥

అత్తశత్రుస్య హి రణే వృష్టిపీఠం జహంసతః ।

యదహం బాహు మచ్ఛై త్సిం న సధశ్చో విగర్హితః ॥

న్యస్తశత్రుస్య బాలస్య విరథస్య వివర్మణః ।

అభిమన్యో ర్వధం తాత ధార్మికః కో ను పూజయేత్ ॥

ఏత త్సార్థస్య తు వచ స్తత శ్శ్చుత్వా మహాద్యుతిః ।

యుాపకేతు ర్మహారాజః తూష్ఠీ మాసీ దవాజుగ్రభః ॥”

ఓకొరవ్రలారా ! వినుడు—నాబాణము తగులునంతటి మారములో మాకు సంబంధించి యున్నవానిని శత్రువునుండి కాపాడుట నాకు మహావ్రత మను సంగతి రాజు లెల్లరకు దెలిసినదే.

భూరిశ్రీవస్సువిషయమై నన్ను గర్హించుట తగదు. ధర్మ మెరుగక పరులను గర్హించుట భావ్యము గాదు.

శత్రువు చేతబట్టి కలంగములో మోసాత్మకీని ఖండింపనెంచిన వాని భావమును నేను ఛేదించుట కర్హమును నానకము.

నిరాయణుడు, కాలడు నగు అభిషేకమును నిరాయణుని ధర్మవిరుద్ధము. ఏధార్మికు డాత్మత్వమును క్షామించును. అది.

ఈవాగ్ధుని మాటలు విని యూపకేతువు (భూదేవిని) తల వంచుకొని యూపకంఠెను. భూదేశ్వరినొప్పు మొనట సాత్వకీతో విన్నవ ధరించును. అమాత్యమే అతక పాశుడ పాపరాత్రిగము గుర్తించు ననియు, కృష్ణాద్వనులకు తలవంపు లగు ననియు బలుగులలో శాశ్వని దృష్టిలో బెట్టుకొనవలసిన విషయమే? అతడు సాత్వకీకి ంక్షకు డనియో. ఆరక్షకత్వము నే పాశుడనులవబెట్టుకొనెను. కనుకనే భూరేశ్వరి వన్న ముకుమాటాడలేదు.

తరువాత భూరేశ్వరినొప్పు ప్రాచీనాచారేకము చేసి అక్కడనే యోగధాంధలో నూర్చుండి యున్నపుడు సాత్వకీ లేని ఖడ్గము చీసి కృష్ణాద్వనులు, కౌరవక్షత్రమువారు వద్దవద్దనాచుండ భూరేశ్వరినొప్పును ఛేదించును. దానికి తపన గల ప్రతిజ్ఞ నిల్లు కారణముగా జెప్పెను—

మయా త్వేత త్ప్రతిజ్ఞాతం క్షేపే కస్మిం శ్చిదేవ హి ।

యో మాం నిష్పిష్య సంగ్రామే జీవన్ హస్యాత్పదా రుషా ॥

స మే కథ్యో భవే చ్చతుర్థ్యద్యపి ప్యో మునివ్రతః ।”

నేను ఒకానొక నిమిత్తములో ప్రతిజ్ఞ జేసియుంటిని—నన్ను నేల బడగొట్టి యెవ్వడు పాదముతో డన్నునో అశత్రువు మునివ్రత ధారియైనను నాచే వధ్యుడగును. అని. కనుక నేనిట్లు చేసేతి వనెను.

అట్టి ప్రమాదము సాత్వకీకి వచ్చుటకు హేతు విల్లు చెప్పబడి నది—సాత్వకీ తిండి శిని. భూరేశ్వరినొప్పు తిండి సోమదత్తుడు. ఆయిరు పురకు ఒకానొక స్వయంవరస్థానములో సంఘర్షణము ప్రాప్తింప మహా రాజమండలిలో శిని సోమదత్తుని నేల బడగొట్టి పాదముతో డన్ని జట్టుపట్టుకొని ఖడ్గ మెత్తి యావై పోయి జీవించు మని విడిచెను. అంతట సోమదత్తుడు తపముచేసి ఈశ్వరుని వర మడుగుటలో—

“పుత్ర మిచ్ఛామి భగవన్ యో నిపాత్య శినే స్సుతమ్ ।

సుధ్యే రాజసహస్రాణాం పదా హన్యాచ్చ సంయుగే ॥”

శినియొక్క పుత్రుని మహారాజమండలిలో నేల బడగొట్టి కాలితో దన్నగల పుత్రుని ననుగ్రహింపు మని కోరియుండెను. అతని పుత్రుడైన యీభూరిశ్రీవస్తు ఆవరప్రభావమున ఆసాత్యకిని అట్లు చేయగలిగెను. సాత్యకిది అప్రతిహతపరాక్రమము. అని చెప్పబడినది.

—♦ శ్రీకృష్ణపదిష్టుడై పార్థుడు సైంధవుని వధించిన విధము ♦—

సాయంకాలము కాబోవుచున్నది. అర్జును మహారథులు— కృప, అశ్వత్థామ, కర్ణ, శల్య, వృషసేన, దుర్యోధనులు పరివేష్టించి సేనలతో సైంధవుని కాపాడుచుండిరి. అప్పుడు కృష్ణపరమాత్మ పార్థునితో నిట్లనెను—పార్థా ! సైంధవుడు ప్రాణభీతిచే మహారథమట్లు మధ్యమున దూరియుండెను. ఈమహారథులను జయించినగాని యాతడు గోచరింపడు. పొద్దు లేదు. కనుక నేనొకయుపాయము జెప్పుచున్నాను—

“యోగ మత్ర విధాన్యామి సూర్య స్యావరణం ప్రతి ।

ఆస్తం గత ఇతి కృష్ణం ద్రక్ష్య త్యేక స్స సింధురాట్ ॥

హస్తేణ జీవితా కాంక్షీ వినాశార్థం తవ ప్రభో ।

తత్ర చ్ఛిద్రే ప్రహరత్యం త్వయా స్య మరుసత్తమ ॥

వ్యతేక్షా నైవ కర్తవ్యా గతో స్త మితి భాస్కరః ॥”

నేనిప్పుడు సూర్యుడస్తమించె నని భోచునట్లు సూర్యునకు ఆవరణము గలిగింతును. అప్పుడు తనప్రాణము దక్కిన దను సంతోషముతో నీవు నశింపవలయు నని తలయెత్తి నిన్ను సైంధవుడు చూడబోవును. అప్పుడు నీవు సూర్యుడస్తమించె నని భ్రాంతిపడక కొట్టవలయును. అని చెప్పి సమ్మతింపజేసి—

“తతో స్తృజ త్తమః కృష్ణ సూర్య స్యావరణం ప్రతి ।

యోగీ యోగేన సంయుక్తో యోగినా మిశ్వరో హరిః ॥

తే ప్రహృష్టా రణే రాజ స్నాపశ్యన్ సైనికా రవిమ్ ॥”

యోగీశ్వరు డగు కృష్ణపరమాత్మ యోగశక్తిచే సూర్యుని

కావరణముగా తమస్సును గల్పింప కొరవనైన్యము పార్థ డిక పాణి
త్యాగము జేయు నని హర్షించుచు నూర్చునివైపు చూచుచుండెను.
అట్లే సైంధవుడును జూచుచుండెను. అప్పుడు పార్థుడు ఆమహారథు
లను పారదోలుచు అద్భుతయుద్ధము చేసెను.

“తత్రాద్భుత మపశ్యామ కున్తి పుత్రస్య విక్రమమ్ ।

తాదృ జ్ఞ భావీ భూతో వా య చ్చకార మహాయశః ॥”

అట్టి యుద్ధములో పరివారవర్గము నంతను పారదోలిన తరువాత
సైంధవుని వధించుటలో కృష్ణపరమాత్మ యొక విశేష మిట్లుచేప్పెను—

పార్థా ! ఈసైంధవుని తండ్రి వృద్ధక్షత్రుడు. ఆతని కీతడు

చిరకాలమునకు గలిగెను. ఆకలిగినపుడు తండ్రికి అశరీరవాక్కు ఇట్లు
వినబడినది—

“తవాత్మజో మనుష్యేన్ద్ర కులశీలదమాదిభిః ।

నజై ర్భవిష్యతి విభో సదృశో వంశయో ద్వయోః ॥

కిం త్వస్య యుధ్యమానస్య సంగ్రామే క్షత్రియన్ద్ర భః ।

శిర శ్చేత్స్యతి సంకృద్ధ శ్మశ్రు శ్చాఽలక్షితో భవ ॥”

ఓవృద్ధక్షత్రా ! ఈనీపుత్రుడు కులశీలాదులచే నుత్తముడై
యుండును. కాని యీతడు యుద్ధముచేయునపుడు ఒకానొక క్షత్రియ
వీరుడు కృద్ధుడై యీతని శిరస్సును ఛేదించును. అని.

అది విని యావృద్ధక్షత్రుడు ధ్యానించి పుత్రస్నేహముతో

“జ్ఞాతీక సర్వా నువాచేదమ్” తన స్వజనముతో నిట్లనెను—

“సంగ్రామే యుధ్యమానస్య విహతో మహతీం ధరమ్ ।

ధరణ్యాం మమ పుత్రస్య పాతయిష్యతి య శ్చిరః ॥

తస్మాఽపి కతథా మార్థా ఫలిష్యతి న సంశయః ।

ఏవ ముక్త్వా తతోరాజ్యే స్థాపయిత్వా జయద్రోధమ్ ॥

వృద్ధక్షతో వనం యాత స్తప శ్చోగ్రిం సమాస్థితః ।

సోఽయం తప్యతి తేజస్వీ తపో ఘోరం దురాసదమ్ ॥

సమన్తపంచకా దస్మా ర్భహి ర్వానరకేతన ।

తస్మా జ్ఞయద్రోధస్య త్వం శిర శ్చిత్వా మహాపుధే ॥

ఉత్సంగే పాతయస్వాఽస్య వృద్ధక్షత్రస్య భారత ॥”

నాచుతుని శిరస్సును ఎవ్వడు భూమిపై బడవేయునో అతని శిరస్సు నూరు వక్క లగును; నిస్సంశయము. అని.

ఇట్లు కలికి మహారువకు రాజ్య మిచ్చి తాను వనయందు తపము చేయుచుండెను. అతడు ఈనమంతపంచక మను రణభూమికి వెలువల తపోవృత్తిలో నుండెను. నీవిష్వకు సైంధవుని శిరస్సును చేరించి క్రింద బడినీమక దివ్యాస్త్రముచే అన్యధక్షణించి తోడినై చ్చివేళపెట్టవలయును. అని.

పార్థు డట్లే చేసెను. అన్యధక్షణతుడు లేని తొడపై నున్న శిరస్సును ఎరుగకుండ భవనిష్ఠులో నుండెను. జపాంతమున దిగ్గున లేచుట, అశిరస్సు నేలబడుట, అతని శిరస్సు వక్క లగుట జరిగినవి.

“హతో వినిహతే రాజన్ శిస్థరాజే కిరీటినా ।

తమ స్థ ద్వాసుదేవేన సంహృతం భరత్స్వభ ॥

పశ్చాత్ జ్ఞాతం మహిపాల తప పుత్రై స్సహానుజైః ।

వాసుదేవప్రియక్తయం మాయేతి వృషసత్తమ ॥

ఏమ స నిహతో రాజన్ పాశేనామితలేజసా ।

అక్షౌహిణీ రష్ట్ర హత్వా జామాతా తవ వైధవః ॥”

సైంధవవధానంతరము శ్రీకృష్ణపరమాత్మ సూర్యావరణమును తొలగింపజేసెను. అప్పుడు కౌరవసేన యిది శ్రీకృష్ణమాయా యని గ్రహింపగలిగెను. ఇట్లు పార్థుడు అప్రతిహతపరాక్రమముతో 8 అక్షౌ హిణులసేనను అనాడు వధించి సైంధవుని సంహరించెను.

— ♦ సైంధవసంహరిమాను గూర్చి శక్తవ్యవితేషము ♦ —

భగవంతునకు లేన యిష్టమువచ్చినట్లు పవనర్థించుట. స్వభావము గాదు. ఆయా వ్యక్తుల భవితవ్యమును, ఆయా మహాపురుషుల శాసనాగ్నిహరూపము లగు అమోఘవాక్కులను పరస్పరవిరోధము లేకండ ఆహలు జరుపుట భగవంతునకు లక్షణము. అది సంపూర్ణ పరిశిష్టము గలిగి నమగ్నిమైన సర్వవిషయజ్ఞానముగల భగవంతునికి వచ్చు అన్యాయ నాశ్యము గాదు. సైంధవవిషయము జూచుడు—

సైంధవుని భవితవ్యము అశరీరవాణి ప్రకటించినట్లు పార్థుని మూలమున శిరచ్ఛేదము కావలసియున్నది. వృద్ధక్షతుని అమోఘ వాక్కునుబట్టి ఆశిరస్సు ఎవ్వనిమూలమున నేలబడునో వాని శిరస్సు భిన్నము కావలసి యున్నది. ఇక పార్థుని భవితవ్య మన్ననో—

జాతమాత్రే కుమారే తు వా గువాచాశరీరిణీ ।

భౌత్యభి సృహితో వీర స్త్రీ స్మేధా నాహవిష్కతి ॥

విప్రనిష్ఠాం శ్రియం చాయ మాహర్తా పురుషర్షభః ।” (ఆది. ఆ. 123)

అని అశరీరవాణి ప్రకటించినట్లు శత్రుక్షయపూర్వకముగా రాజ్యమును స్వీకరించి సోదరులతో మూ డశ్వమేధయాగముల నాచరింపవలసియున్నది. నూర్పు డస్తమింపక పూర్వమే సైంధవుని శిరచ్ఛేదము జేయుట పార్థుని ప్రతిజ్ఞ యైయున్నది.

ఇందు నూర్పు డస్తమించిపోయినను, సైంధవుని శిరస్సు నేలబడిపోయినను, పార్థునకు పాణిపాయము. అది పార్థుని భవితవ్యమునకు విరుద్ధము. అట్టి విరోధము లేకుండుటకే తన అనుతితక్తిచే నూర్పుబింబమునకు ఆవరణము గలిగించి సైంధవముఖము గోచరించుటకును, సైంధవవిషయమైన అశరీరవాణి సార్థక మగుటకును మార్గమేర్పరచి, పార్థవిషయమైన అశరీరవాణి, వృద్ధక్షతుని అమోఘ వాక్కు సార్థకమగుటకు వృద్ధక్షతుని మూలమునకే సైంధవశిరస్సు నేలబడునట్లు సంఘటన గావించెను. ఇదియే భగవంతుని అమేయ ప్రభావము. ఒక విధానములో ఇన్నివిషయములను ఘటించజేయ గలుగుటే భగవంతునియందలి అద్భుతతక్తి. “శ్రీకృష్ణుడు మాయచే సైంధవుని సంహరింపజేసెను” అను ప్రతివాదులు పైవిషయము ననుసంధింతురుగాక.

—♦ సైంధవసంహారములో ద్రోణ డన్యాయము జేసినట్లు

చెప్పవచ్చిన దుర్యోధనుని ద్రోణాచార్యుడును,

కర్ణుడును మందలించుట ♦—

దుర్యోధనుడు సైంధవసంహారమునకును, కర్ణపరాజయమునకును పరితపించి—

“య ము పాశ్చిత్వ సంగ్రామే కృత శ్శస్త్రసముద్యమః ।

స కణ్ఠో నిజిత స్సంఖ్యే హత శైవ జయద్రోధః ॥

యస్య వీర్యం సమాశ్చిత్వ శమం యాచంత మచ్యుతమ్ ।

తృణత త్త మహం మన్యే స కణ్ఠో నిజితో యుధి ॥”

ఏకర్ణుని అండ జూచుకొని నేను యుద్ధమున కుద్యమించితినో—
ఏకర్ణుని పరాక్రమము జూచుకొని నేను సంధిజేసుకొను మని చెప్ప
వచ్చిన శ్రీకృష్ణుని తృణీకరించితినో ఆకర్ణు డోడిపోయెను; సైంధవుడు
చనిపోయెను. అని చింతించుచు వచ్చి ద్రోణునితో నిట్లనెను—

భవా నుపేక్షాం కరుతే శిష్యత్వా దర్శనస్య హి ।

అతో వినిహతా స్సర్వే యేఽస్మజ్జయచిక్షీర్షవః ॥”

ఆచార్య! నీవు పాఠునిపై పక్షపాతము వహించుటవలన నా
జయముగోరువారు హతులై పోయినారు. అని. అటుపై ద్రోణు డిట్లనెను—

“మశ్యోధన కి మేవం మాం వాక్మరై రపి కృంతసి ।

అజయ్యం సతతం సంఖ్యే బుగ్రవాణం సవ్యసాచినమ్ ॥

యాన్ స్మ తాన్ గ్లహతే తాత శకునిః కురుసంసది ।

అక్షా న్న తేఽక్షా నిశితా బాణా స్తే శత్రుతాపనాః ॥

త ఏతే ఘ్నన్తి న స్తాత విశిఖాః పార్థవోదితాః ।

తాం స్తదా ఖ్యాయమాన స్త్విం విదురేణ న బుద్ధవాన్ ॥

త దిదం వర్తతే ధూర మాగతం చైశసం మహత్ ।

యోఽచమన్య వచః పథ్యం సుహృదా మాప్త కాణిణమ్ ॥

స్వమతం కురుతే మూఢ స్స శోచ్యో న చిరాదిత ।

యచ్చ సః ప్రేక్షమాణానాం కృష్ణా మానాయ్య తత్సభామ్ ॥

అనర్హన్తీం కులే జాతాం సర్వధర్మానుచారిణీమ్ ।

తస్మాదధర్మస్య గాఢారే ఫలం ప్రాప్త మిదం మహత్ ॥

యచ్చ తాన్ పాండవాన్ ద్యూతే విషమేణ విజిత్య హ ।

ప్రాప్రాజయ స్తదారణ్యే రారవాజినవాససః ॥

పుత్రాణా మివ చైతేషాం ధర్మ మాచరతాం సదా ।

దుర్యోధో న సకో లోకే మదన్యో బ్రాహ్మణబుధః ॥

కథం త్వయి చ క్షణే చ కృషే శత్ర్యే చ జీవతి ।

అశ్వత్థాన్ని చ కార్య నిధనం సైన్ధవోఽగమత్ ||

త స్మాం కి మభితప్యంతం వాక్మరై శవ కృతసి |

అశక్త సింధు రాజస్య భూత్వా తా)ణాయ భారత ||” (దో)ణ. అ. 151)

దుర్యోధనా ! పార్థ డజయ్య డని నీ కెప్పుడును జెప్పుచున్న నన్ను మాటలతో బీడించడవేమి ? ఆనాడు శకుని ప్రయోగించిన పాచికలు ఈనాడు బాణములై పార్థప్రియుక్తములై వేధించుచున్నవి. నాడు విదురుడు ఇట్లు జరుగునని చెప్పినను నీవు వినిపించుకొనలేదు. ఆపుల హితోపదేశము తిరస్కరించి తోచినట్లు సుచరించు మూఢుడు శోచనీయు డగును.

ఆనాడు మేమందరము జూచుచుండ ద్రౌపదీదేవిని సభస లాగి నీవు చేసిన అధర్మముయొక్క ఫలమే యీ ఘోరహత్యలు; ఆనాడు కపటమ్యూతమున పాండవుల నోడించి అజినముల గట్టించి అరణ్యమునకు బంపిన అధర్మముయొక్క ఫలమే యిది.

పుత్రప్రియులు, ధర్మాత్ములు నగు పాండవులపట్ల నేనుదప్ప బ్రాహ్మణబు్బు డెవ్వడు ద్రోహము చేయగలడు ?

నీవు, కర్ణుడు, కృపుడు, శల్యుడు, అశ్వత్థామ జీవించి యుంక సైంధవు డెందుకు చనిపోయెను ? దుర్యోధనా ! సైంధవు నీవు రక్షింపలేక నన్ననుచున్నావా ? అని ద్రోణుడు మందలించెను.

కర్ణునియొద్ద ద్రోణునిగూర్చి దుర్యోధను డిట్లనెను—

“అభయం సింధు రాజాయ దత్వా ద్రోణః పరస్తతః |

స్వాదా త్కిరీటినే ద్వారం పశ్య నిర్గుణతాం మయి ||”

రాధేయూ ! ద్రోణుడు సైంధవునకు భయములేదని చెప్పి పార్థు నకు మార్గ మిచ్చెను. నాయెడల ద్రోణుని వైఖరి యెట్లున్నదో చూడుము. అని. ఆమాటపై కర్ణు డిట్లు చెప్పెను—

“అచార్యం మా విగర్హస్వ శక్త్యాఽసౌ యుధ్యతే ద్విజః |

యథాబలం యశోత్సాహం త్యక్త్యా జీవిత మాత్మనః ||

యద్యేనం సమతీక్రమ్య ప్రవిష్ట క్షేపితవాహనః |

నాత్మ మాత్మోపి దోష స్వా దాచార్యస్య కథంచన ॥

అచార్యః స్థనిరో రాజన్ శీఘ్రాయానే తథాత్మనుః ।

బాహువ్యాయామచేష్టాయా మశక్తస్తు సరాధిప ॥

తేనైవ మభ్యుతిక్యాన్తః క్షేతాశ్వః కృష్ణసారథిః ।

తస్య దోషం స పశ్యామి దోషం స్యానేన హేతునా ॥

అజయాన్ పాండవా నృశ్యే దోషేనాత్మవిదా మృధే ।

యతో నో యుధ్యమానానాం పరం శక్త్యాసుయోధన ॥

సైన్ధవో నిహతో యుద్ధే దైవ మత్ర పరం స్మృతమ్ ।

సతతం చేష్టమానానాం నికృత్యా విక్రమేణ చ ॥

హత్వాత్సాకం పౌరుషం దైదైవం పశ్యాత్కరోతి చ ।

నికృత్యా వంచితాః సార్థా విషయోగైశ్చ భారత ॥

దధా జతుగృహే చాపి ద్యూతేన చ పరాజితాః ।

రాజనీతిం శ్యపాశ్చిత్త్య పృహితా శ్చైవ కాననమ్ ॥

యత్నేన చ కృతం తత్త దైవేన వినిపాతితమ్ ॥” (అ. 152)

దుర్యోధనా! ఆచార్యుని గర్హింపకుము. ఆతడు తన ప్రాణముల నొడ్డి యావచ్చు క్షిని వినియోగించుచుండెను, ఇట్టివానిని పార్థుడు అతిక్రమించి పూహములో బ్రవేశించుటలో దోషిని తప్పు ఏమియు లేదు. ఆచార్యుడు వృద్ధుడు. వార్థునకు గల శీఘ్రగతి మొదలైనవి యెట్లుండును? దోషిని పాండవులను జయింపగలవాడు కాడనియే నా సమ్మతము. మన మందరము ఎంత యుద్ధము చేసినాము? సైన్ధవుని కాపాడగలిగినామా? మనకు దైవబలము లేదు. కపటముచేగాని, పరాక్రమముచేగాని మన మెంత ప్రియిన్నించినను దైవము (మన దురదృష్టము) మన ప్రయత్నములను చెడగొట్టుచున్నది.

కషటోపాయములచేత, విషస్యయోగములచేత, లాఘోగృహదహనోద్యమముచేత పాండవులు మనచే వంచింపబడినారు. ద్యూతముచే నోడింపబడినారు. అరణ్యమునకు బంపబడినారు. అదంతయు దైవముచే వ్యర్థము చేయబడినది. అని.

ఇక్కడ కర్ణుడు చెప్పినట్లు దోషిని వృద్ధు డనియు, 400 సం॥రముల వయస్సు వాడనియు, అయినను యువకునివలె నీరవిహారము చేసెననియు సలాంతరములో జెప్పబడినది—

“అకర్ణపలి శ్యామో వయసా శీతిపంచకః ।

రణే పర్యచరన్తోఽహో శృంగః పాదశఃశ్చవత్ ॥

టి. అశీతిపంచకః చతుశ్శతాబ్దః.

ఇట్లు కర్ణునిచేగూడ దోని తప్పు లేదని దుర్యోధనుడు మందలించబడెను. పాండవులపై తాము జేసిన దుష్కార్యములు వెల్లడింపబడెను. దీనిని ప్రతివాదులు గమనింతురుగాక.

—♦ కర్ణుని ఏకవీరఘ్ని పార్థునియందు ప్రయోగింపబడక

పోవుటకు కారణము ♦—

ద్రోణాచార్యుని న్యాధిపత్యములోని చతుర్థదివసమురాటి రాత్రి యుద్ధములో ఘటోత్కచుడు డీకొని కౌరవసేనలను హతముచేయుచు కర్ణుని కటకటలాడింప కురువీరులు చూచి కర్ణునితో నిట్లనిరి—

“తస్మా దేనం రాక్షసం ఘోరరూపం శక్త్యా జహి త్వం దత్తయా వాసజేన ।

మా కారవా స్మర్వ ఏవే స్త్రోకల్ప రాత్రియధేక్షగ్గ నేశు స్సయోధాః ॥”

రాధేయా ! ఈగండము దాటిన చూచుకొనవచ్చును. ఆయేకవీరఘ్నిని యీ ఘటోత్కచునియందు ప్రయోగించి కౌరవయోధులను రక్షింపుము. అని. ఆమాటపై కర్ణు డట్లే చేసెను.

ఈవిషయము సంజయునివలన ధృతరాష్ట్రుడు విని యిట్లు ప్రశ్నించెను—సంజయా ! ఏకవీరఘ్ని కర్ణుని కున్నదాయె. అట్టి యేకవీరుడు పార్థుడాయె. “అహూతో న నివర్తేయ మితి తస్య మహావ్రతమ్” ఆహ్వానించినవానిమీదికి వెళ్ళితీరెద నని పార్థునకు వ్రతమాయె. అట్టి స్థితిలో కర్ణు డాపార్థుని యుద్ధమునకు బిలిచి యాశక్తిని ప్రయోగింపకపోవుటకు కారణ మేమి ? దుర్యోధనాదులుగాని, నీవుగాని యేల చెప్పలేదు ? అని.

దీనికి సమాధానము సంజయు డిట్లు చెప్పెను—

స్వగ్రామా ద్వినివృత్తానాం సర్వేషాం నో విశాం పతే ।

రాత్రా కురుకులశ్రేష్ఠ మస్తోఽయం సమజాయత ॥

ప్రభాతమాత్రే శ్చోభూతే కేశవాయార్జునాయ వా ।

శక్తి రేషా హి మోక్షవ్యా కర్ణ కర్ణేతి నిత్యకః ॥

తతః ప్రభాతసమయే రాజన్ కర్ణస్య చైవతైః ।

అన్యేషాం చైవ యోధానాం సా బుద్ధి ర్నాశ్యతే పునః ॥

చైవ మేవ పరం మన్యే య త్కర్ణో హస్త సంస్థయా ।

స జహూన రణే పార్థం కృష్ణం వా దేవకీసుతమ్ ॥”

ధృతరాష్ట్రా)! ఏనాటి కౌనాడు యుద్ధము ఆసినతరువాత రాత్రి అందరును గలిసి యాలోచించుటలో రేపు యుద్ధములో రాధేయ! ఏకవీరఘ్నిని పార్థునిమీదనో, కృష్ణునిమీదనో ప్రయోగింపుము. అని నిత్యము అనుకొనుచుండుటయు, యుద్ధరంగమున బ్రవేశించినతరువాత కర్ణునకుగాని, యోధులకుగాని ఆబుద్ధియే పుట్టకపోవుచుండుటయు జరుగుచు వచ్చినది. అది దేవతలమూలమున జరిగిన పని. తన హస్తగతమైన శక్తిచేత పార్థుని, లేక కృష్ణుని వధింపవలసిన కర్ణుడు ఆపని జేయకపోవుట దురదృష్టము. అని.

ఇచ్చట ఆబుద్ధి పుట్టకుండ దేవతలు చేయుచువచ్చినారని చెప్పబడినది. వారట్లు చేయుటకు దురదృష్టము కారణ మని చెప్పబడినది. కనుకనే—

“యస్మై దేవాః ప్రయచ్ఛన్తి పురుషాయ పరాభవమ్ ।

బుద్ధిం తస్యాపి కర్ణన్తి సోఽవాచీనాని పశ్యతి ॥

బుద్ధౌ కలుషభూతాయాం వినాశే సముపస్థితే ।

అనయో నయసంకాశో హృదయా న్నాపసర్పతి ॥”

దేవతలు ఎవ్వనికి పరాభవము కలిగింప దలపెట్టెదరో ఆతని బుద్ధి పెడచారి బడును. దానిపై విరుద్ధభావము లుద్భవించును. బుద్ధి కలుషితమై వినాశ మాసన్నమైనపుడు అవినీతి నీతిగా దోచును. అని విదురనీతిలో చెప్పబడినది.

ఆశక్తి పార్థునిపై ప్రయోగింపబడకుండునట్లు తానే చేయుచు వచ్చితి నని శ్రీకృష్ణు డిట్లు సాత్యకితో జెప్పెను—

“అహ మేవ తు రాధేయం మోహయామి యథాం పర ।

తతో నా వాస్యజ చ్ఛక్తిం పాండవే శ్వేతవాహనే ॥

ఈ వాక్యమునుబట్టి శ్రీకృష్ణుడు చేసినట్లును, ఆ సంజయ వాక్య

మునుబట్టి దేవతలు చేసినట్లును కనబడినను విరోధములేదు. కర్మఫల ప్రదాతయగు భగవంతునకు అనుచరులే దేవతలు. వారే యింది యాధిష్ఠాన దేవతలు. భగవంతుని సంకల్పమును వారే నెరవేర్చుచుందురు.

ఇచ్చట వక్తవ్యాంశము.

భగవంతునకు వారివారి భవితవ్యములను, ఆయా మహాపురుషుల శాసనుగ్రహరూపములైన అమోఘవాక్కులను అన్యోన్యవిరోధము లేకుండ అమలుజరుపుట లక్షణముకదా !

ఇందుగ్గుడు కర్ణునకు ఏకవీరఘ్నిని యిచ్చియుండెను. ఇచ్చి

“త్వం తు యం పార్థివ్య స్వేకం రక్ష్యతే స మహాత్మనా ।”

నీవెవ్వనిపై దృష్టి చెట్టుకొని యున్నావో ఆతడు శ్రీకృష్ణుడే తుండై యుండు నని చెప్పెను. ఆ యిందుగ్గుని యనుగ్రహవాక్కునకు పార్థుని భవితవ్యమునకు హాని జరుగకూడదు. ఆ యేకవీరఘ్ని వ్యర్థము కాకూడదు.

“స హి సృష్టో మఘవతా శక్తిహేతో ర్మహాత్మనా ।

కర్ణస్యాఽపృథివీర్యస్య పృథియోద్ధా మహారథః ॥”

ఆ కర్ణుని యేకవీరఘ్నికి గురియగుటకే యిందుగ్గునిచే బుట్టింపబడియున్న ఘటోత్కచుడు ఆ శక్తికి గురికాకుండ నుండగూడదు. పార్థసంహారబుద్ధితో శత్రువర్గము ఆశక్తి నాధారముచేసికొనియున్నది. ఇట్టి పరిస్థితిలో శత్రువర్గ మెప్పటి కప్పు డనుకొనుచునే మరచిపోవునట్లును దానికోరికే జన్మించిన ఘటోత్కచునిపై యది ప్రయోగింపబడునట్లును భగవంతుడు గనుకనే శ్రీకృష్ణుడు చేయగలిగెను. తమస్వాధీనములోని తమబుద్ధితమ యధీనములో లేక శ్రీకృష్ణుని యధీనమై నడచుట కంటే శ్రీకృష్ణుడు భగవంతు డనుటకు మరొక నిదర్శన మేమి కావలయును ? ఘటోత్కచుడు తమకు బహువిధోపకారములు చేసినవాడు చనిపోయె నని భేదపడు పార్థునకు కృష్ణభగవాను డిట్లు చెప్పెను—

“ఏష హి బ్రాహ్మణద్వేషీ యజ్ఞద్వేషీ చ రాక్షసః ।

ధర్మస్య లోప్తా హాహత్మా తస్మా దేష నిపాతితః ॥

యే హి ధర్మస్య లోప్తాహో వధ్యాస్తే మమ హండక ॥

ధర్మసంస్థాపనార్థం హి పృత్విజైషా మమాఽవ్యయా ।”

పార్థా ! ధర్మవ్యవస్థలను భగ్నముచేయువారు నాకు వధ్యులే. ధర్మసంస్థాపనమే నాకు ప్రధానకార్యము. అని.

దీనినిబట్టి భగవంతుని అనుగ్రహనిగ్రహములకు హేతువు ఉపకారాపకారములుగాక వారివారి ధర్మాధర్మము లని స్పష్టము.

“పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్ ।

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే ॥”

అను భగవద్గీతాసూక్తి యీ భగవంతుని దేకదా !

—♦ ధర్మజనకు దోషాచార్యునియొద్ద అసత్య మాడక

తీరని పరిస్థితి ♦—

దోషాచార్యుని సైన్యాధిపత్యములో పంచమదివసయుద్ధము ప్రచండమై దోణుని విజృంభణము ఆనివార్యమై దోణుని మహాస్త్రాజ్యాలలకు పాండవపక్షవీరులు ఆహుతియైపోవుచున్న స్థితి సంభవించినది. యుద్ధధర్మము జూడగా భూరిశ్రవస్సుతో పార్థుడు చెప్పిన విధముగా—

“నచాత్మా రక్షితవ్యో జై రాజన్ రణగతేన హి ।

యో యస్య యుజ్యతే తేకేషు స జై రక్ష్యో నరాధిప ॥

తై రక్ష్యమాణై స్స సృషో రక్షితవ్యో మహామృధే ॥”

సైనికులు ఎవ్వని విజయమునకై తమప్రాణము లొడి యుద్ధము జేయుచుందురో ఆడు వారి నందరను రక్షించుచుండి వారందరిచేతను తాను రక్షింపపడుచుండవలయును.

దోణుని పరిస్థితి జూడగా కాలాంతకుడై యుండెను. అప్పుడు ధర్మజునితో కృష్ణభగవానుడు ఇట్లు చెప్పెను—

“తతో నిష్పండవా మర్ష్యం కరిష్యంతం యుధాం పతిమ్ ।

దోణం జ్ఞాత్వా ధర్మరాజం గోవిన్దో ధృతితో బ్రవీత్ ॥

యద్యర్థధిపసం దోణో యుధ్యతే మస్య మాస్థితః ।

సత్యం బ్రవీమి తే సేనా వినాశం సమప్రవ్యతి ॥

స భవాం ప్రాక్తు నో దోణా తృత్యా జ్ఞాయాన్మతం వచః ॥”

ధర్మరాజా ! దోణు డీవిధముగా నొకపూట యుద్ధముచేసిన యెడల నిజముగా నీ సేన యంతయు నశించిపోవును. కనుక నీవిప్పుడు మమ్ముల నందరును దోణుని వలన కాపాడవలయును. ఈ విషయ

స్థితిలో సత్యముకంటె అన్యమే ఉచితము. అని. అసత్య మాడినంత మాత్రమున రక్షణ మగునని విశ్వాసమెట్లు? అనగా అదిలో ధర్మజనకు దోషు డిట్లు చెప్పెను—

“ఋషే హ్యుగతం రాజ స్మస్తశత్రు పచేతనమ్ ।
హ నాస్తి న్నాం యుధి యోధానాం సత్య మేత ద్భవీమి తే ॥
స శక్నుం తాత సత్యమి యో మాం హన్యా ద్రథే స్థితం ।
శత్రుం చాపం రణే జహ్యం శుత్వా తు మహ దప్రీయమ్ ॥
శ్రద్ధాయావాన్య త్పురుషా రేత త్సత్యం బ్రవీమి తే ।”

ధర్మజా! నేను శత్రుసంన్యాసము జేసి ప్రియోపవేశము జేసి యున్నప్పుడు తప్ప, శత్రువు చేతబట్టి యున్నంతసేపు నన్ను వధింప గలవాడు లేడు. నేను శత్రువు విడుచుట యెప్పు డనగా? విశ్వస నీయునివలన అస్మియవార్త వినినప్పుడు. ఇది నిజము. అని.

ఈవిషయము దోషుడు చెప్పిన దెప్పుడు? యుద్ధారంభములో ధర్మజుడు వెళ్ళి పాదాభివందనము చేసిన సందర్భమున—

ధృవ స్తే విజయో రాజన్ యస్య మస్త్రీ హరి స్తవ ।”

శ్రీకృష్ణుడు మంత్రియై యున్న నీకు విజయము ధృవ మని యాశీర్వాదింప అవిజయము కలుగుట యెట్లు? అను ధర్మజుని ప్రశ్నకు సమాధానము చెప్పనప్పుడు.

దీనినిబట్టి అస్మియవార్తాశ్రవణమున దోషు డస్త్రసంన్యాసము జేయును. అట్టి వార్త ధర్మజునిమూలమున వినవలయును. దానికై ధర్మజు డసత్య మాడవలయును. అసత్య మాడనివాడు ధర్మజుడు. అడనిదే అస్త్రసంన్యాసము జేయనివాడు దోషుడు. అది చేయనిదే జీవింపనిది సేన; ఫలింపనిది విజయశీర్వాదము. ధర్మజునకు శరణాగత సైనికసంరక్షణము విధి; దానికి తన యసత్యవచనమే సాధనము గావలసివచ్చినది. అసత్య మాడునా? ఒక దోషము. అడకుండునా? ఒక దోషము. ఎట్లు చూచినను దోషమే ఘటించునట్టి యీవిషయ

స్థితిలో అల్పదోషమున కంగీకరించి యధికదోషము లేకుండజేసికొనుట ప్రాజ్ఞులక్షణము. అందు శరణాగతసైనికులను రక్షింపకుండుట అధిక దోష మని, తదర్థ మసత్య మాడుట అల్పదోష మని కృష్ణభగవానుడు పదేశించెను. ఇదియే ధర్మజునకు అసత్య మాడక తీరని పరిస్థితి. ఈ పరిస్థితినిబట్టియే ధర్మజుడు దోషప్రశ్నపై “అశ్వత్థామా హతః కంజరః” అని పలుకుట, దోషు డస్త్రసంన్యాము జేయుట, ధృష్ట ద్యుమ్నుడు దోషుని వధించుట జరిగినది.

మొదట భీమసేనుడు అశ్వత్థామ యనబడు గజమును వధించి దోషుడు వినునట్లు “అశ్వత్థామా హతః” అని కేక వేసెను. దానిపై సందేహము కలిగి ధర్మజు నడుగ ధర్మజు డట్లు పలికెను. దీనికి వాక్కుల మనిషేరు. ఛలము లెన్నివిధములో అందిది యేవిధమో నీలకంఠుని ములో జెప్పబడినది—

“నిత్యం పంచోపకాతీతై ర్మస్త్రై యే త్సహ మన్త్రిభిః।” (కాన్తి. అ. 83)

టీ. ఉపకాః చలని తాని పంచ తేషు కేవలం వాచికీ దోషానధే—

“హతోఽశ్వత్థామా కంజరః” ఇత్యుక్తి ద్యుధిష్ఠిరస్య మనసి ఛలభావాత్ । భీమస్య తు తత్రైవ కాయాకీ వాచికీ చ । కేవలం మానసికీ పాండవేషుః । ధృష్ట రాష్ట్రస్య వాచిక్యా అభావాత్ । తత్రైవ ధార్తరేష్ట్రైశ్చ కాయవాక్కుబోధవా జతుగృహే । సాప్తికేఽశ్వత్థామ్నః కాయాకీతి పంచవిధా ।

ఛలములు— కేవలకాయక మని, కేవలవాచికమని, కేవల మానసికమని, కాయకవాచికమని, మనోవాక్కాయకృత మని యైదు విధములు.

ఇందుదోషావధోద్దేశ్యకమైన యుధిష్ఠిరోక్తిలోని అశ్వత్థామ శబ్దము గజార్థకముగనే భావించి వాడబడుటచేత నది కేవలవాచికమైన ఛలమే, మానసికచ్ఛలము లేదు.

ఆవిషయమై అశ్వత్థామనామకగజమును వధించి “అశ్వత్థామా హతః” అని భీమసేను డనుటలో నది కాయకవాచికచ్ఛలము; అది గజార్థకముగనే భావించి వాడబడుటచేత మానసికచ్ఛలము లేదు.

ధృతరాష్ట్రునకు పాండవులపట్ల కేవలమానసికచ్ఛలము; వాక్కులలో గాని క్రియలలోగాని ఛలములేదు. అశ్వత్థామకు సౌప్తికవధవిషయములో తెలియకుండ నచ్చి వధించుటచే కాయకచ్ఛలము.

పాండవులనిమిత్తము లాక్షాగృహవిషయమై దుర్యోధనాదులది మనోవాక్కాయకృతచ్ఛలము, అని.

దీనినిబట్టి దుష్టచతుష్టయము చేసినంత ఛలము భీమసేనుడు చేయనే లేదు. ధర్మజునిమాట చెప్పవలసిన దేమున్నది ?

అదియైనను దుష్టచతుష్టయమువలె చేసినది కాక శరణాగత స్వసైనికరక్షణార్థము యుద్ధభూమిలో చేయవలసినవచ్చి చేసిన పని; ద్రోణాచార్యుడు ఆ అశ్వత్థామవిషయమును సన్నిధానవర్తులగు తన పక్షమువారి నడుగక ధర్మజు నడిగినప్పుడు చేసిన పని; తాననుచున్న అశ్వత్థామ గజమని భావించియే చేసిన పని; ద్రోణాచార్యుని విజయాశీర్వచనకాలమందలి సూచన ననుసరించి చేసినపని; ఆపద్ధర్మము నవలంబించి చేసినపని; కృష్ణభగవానుని ప్రబోధము నవగరించి చేసిన పని.

ధర్మజు డసత్య మాడె నసత్యమాడె ననుచు కోలాహలము జేయు ప్రతివాడు లీవిషయము నవధరించి తమ భ్రాంతిని తొలగించు కొందురు గాక !

కృష్ణభగవానునిగూర్చి చెప్పుచున్నాము — ఆయావ్యక్తుల భవి తవ్యమునకును, ఆయామహాపురుషుల అమోఘవాక్కులకును పరస్పర విరోధము లేకుండ జగద్వ్యాపారమును నడిపింప గల అకుంతితశక్తి భగవంతునిది.

“ఇష్టా మనుజేష్టేణ దురపదేన ... లభో ద్రోణవి నాకాయ ”

అని ద్రోణాంతకుడుగా బుట్టినవాడు ధృష్టద్యుముడు.

“యతో ధర్మ స్తతః కృష్ణో యతః కృష్ణ స్తతో జయః ।

యుధిస్థి గచ్ఛ కాస్తేయ పృచ్ఛ మాం కిం బ్రీషిమి తే ॥

న లేఁజిస్తే విజయ స్తావ ద్యావ ద్యుధ్యా వ్యహం రణే;

మహాఽఽశు నిధనే రాజన్ యతస్య సహ సోదరైః ॥

న శత్రుం తాత పశ్యామి యో మాం హన్యా ద్విధే స్థితం ।

ఋతే ప్రాయగతం రాజన్ స్యస్తశస్త్రం ... ॥

శస్త్రం చాఽహం రణే జహ్యం శుత్ర్యా తు మహదప్రియమ్ ।”

నీకు విజయము కలుగును; నేను యుద్ధముచేయుచున్నంత వరకు గలుగదు. నీవు నీసోదరకలతోగూడి నన్ను వధించుటకు ప్రయత్నింపుము. నేను శస్త్రమును విడిచివేసినప్పుడు తప్ప నన్నెవ్వడును వధింపలేడు. అప్రియవార్తను వినినపుడు నేను శస్త్రము విడిచివేయుదును. అని ధర్మజునకు జెప్పిన అమోఘవాక్కుగల మహాపురుషుడు దోణాచార్యుడు.

ఇట్టి దోణాచార్యుడు ధృష్టద్యుమ్నుని మూలమున శస్త్రము విడుచువాడు గాడు. శస్త్రము విడిచినగాని ధృష్టద్యుమ్నునకు స్వాధీనము గాడు. స్వాధీనమైనగాని ధృష్టద్యుమ్నుజన్మమునకు సార్థక్యము రాదు. పాండివులకు దోణాభిమతవిజయమును రాదు. అందుకై దోణాచార్యునిజ్ఞాప్రకారము ధర్మజుని మూలమున దోణుని శస్త్ర సంన్యాసము; ధృష్టద్యుమ్నునిమూలమున దోణావధము జరుగవలసి యున్నందునను ఈఘటన కృష్ణభగవానుడు చేయగలుగు ననియే— “ధ్రువ స్తే విజయో రాజన్ యతస్య మస్త్రీ హరి స్తవ” అని దోణాచార్యుడు నూచించియున్నందునను ఆచార్యహృదయము తెలిసిన కృష్ణభగవానుడు అట్లు ప్రబోధించి యావిషయముల నన్నిటిని ఘటించజేసెను. కనుక కృష్ణభగవానునిగూర్చి తమతమ యపోహలను ప్రతివాదులు తొలగించుకొందురుగాక.

—♦ దోణావధానంతరము స్వయంకృతాపరాధముల దలచుకొని

దుష్టచితుష్టయము పరితపించుట ♦—

తన సైన్యాధిపత్యములో నయిదవరోజు సాయంకాలమునకు

ద్రోణాచార్యుడు పరమపదము నొందగా నాటి రాత్రి కౌరవసేన శోకించినది —

“విశేషత స్సృతపుత్రో రాజా చైవ సుయోధనః ।

దుశ్శాసన శ్చ శకుని స్సౌజల శ్చ మహాబలః ॥

ఉషితా స్తే నిశాంతా స్త దుర్యోధననివేశనే ।

చిన్తయన్తః పరీక్షేణాన్ సాందవానాం మహాత్మనామ్ ॥

య త్త ద్ద్యూతే పరికిష్టా కృష్ణా చానాయితా సభామ్ ।

త త్స్మరన్తో సుశోచన్తో భృశ ముద్విగ్న చేతసః ॥

తథా తు సంచిన్తయతాం తాన్ క్షేణాన్ ద్యూతకారితాన్ ।

దుఃఖేన క్షణదా రాజన్ జగామా బ్రశతోపమా ॥” (కర్ణ. ఆ. 1)

టీ. క్షేణాన్ = కచగ్రహణాదీన్ ।

కర్ణ, శకుని, దుర్యోధన, దుశ్శాసనులు దుర్యోధనశిబిరమందు గూర్చుండి మహాత్ములగు సాంకవులకు దాము కలిగించిన కష్టములను, ద్యూతములో బెట్టిన బాధలను, ద్యూతసభకు ద్రాపదీదేవిని లాగుటను, ఆమె కేశాక్షరణమును, ఆమె వస్త్రావహరణమును దలపోసికొని చింతించుచుండ నాటి రాత్రి లతిదుఃఖముతో గడచినది. ద్రాపదీదేవి యెన్నడో నవ్వి నదని దానికి శాస్తిగా దుర్యోధనాడు లామె నట్లు చేసినా రని చెప్పు ప్రతివాదుల కొకింత బోధించుచున్నాము —

చేసిన పని తప్పునపుడు దుర్యోధనాదులు పరితపింతురా ? ఒప్పునపుడు పరితపింతురా ? ఒకరి తప్పుపనికి చేసిన శాస్తి ఒప్పు గునా? తప్పుగునా? నిర్ణేతుకముగా జేసిన తప్పుపనికి పరితపింతురా ? సహేతుకముగా జేసిన పనికిపరితపింతురా ? ఎట్టిఘోరకృత్యములకును జంకి యెరుగని దుష్టచతుష్టయము నట్లు పరితపింపజేసినది — ద్రాపదీనిమిత్రకమైన దుష్కార్యము; దానికి హేతువును గల్పించి సమర్థింపబూనుట నింద్యము.

—♦ కర్ణుని సైన్యాధిపత్యము - శల్యసారథ్యవరణము -

కర్ణ శల్యసంవాదము ♦—

యుద్ధారంభమునుండి పదియారవరోజున కర్ణుడు సైన్యాధి

పత్యము వహించి ప్రచండయుద్ధము జేయుట, తుదకు పార్థుడు ప్రతిఘటించి కౌరవ సేనలను పారదోలుట, అంతట సాయంకాలము కాగా ఆనాటియుద్ధ మాపుట జరిగినది.

మరుచటిరోజు యుద్ధమునుగూర్చి ప్రసంగించునపుడు నేడు—
“నిహనిష్యామి తం వీరం స వా మాం నిహనిష్యతి” పార్థుని నేను వధించుటో నన్ను పార్థుడు వధించుటో జరుగు నని చెప్పి యిట్లునెను—

“అవశ్య స్తు నయా వాచ్యం యేన హీనోఽస్మి ఘాల్కునాత్ ।

జాతస్య ధనుషో దివ్యా తథాక్షయ్యే మహేషధి ॥

సారథి స్తస్య గోవిన్దో మమ తాదృ జ్ఞ విద్యతే ।

తస్య దివ్యం ధనుః శ్రేష్ఠం గాండీవ మజితం యుధి ॥

యేన చాప్యధికో వీరః పాండవ స్తన్నిబోధ మే ।

రక్తిగ్రాహ శ్చైవాశార్ఙ్గ సర్వలోకనమస్కృతః ॥

అగ్నిదత్త శ్చై దివ్యో రథః కాంచనభూషణః ।

అచ్ఛేద్య సర్వతో వీర వాజిన శ్చ మనోజవాః ॥

ధ్వజ శ్చ దివ్యో ద్యుతిమాన్ వానశో విస్మయంకరః ।

కృష్ణశ్చ స్రస్టా జగతో రథం త మభిరక్షతి ।

ఏతై ర్భిక్షై రహం హీనో యోద్ధా మిచ్ఛామి పాండవమ్ ॥

ఆయ స్తు సదృశ శ్చౌర్యే శ్చల్య స్సమితశోభనః ।

సారథ్యం యది మే కుర్యా ద్ధృవ స్తే విజయో భవేత్ ॥” (కర్ణ. అ. 31)

దుర్యోధనా ! పార్థునికంటె నేను దేనిచే హినుడనై యుంటినో నీకు అవశ్యము చెప్పవలసియున్నది. పార్థుని ధనుస్సు దివ్యము; దాని నారితాడు దివ్యము; అతని యక్షయ్యతూణీరములు దివ్యములు; పార్థసారథి శ్రీకృష్ణుడు. అట్టివాడు నాకు లేనేలేడు.

పార్థుడు ఏయే పరికరములచే నధికుడో వినుము— సర్వలోక నమస్కృతుడయిన శ్రీకృష్ణుడు సారథి; అగ్నిదత్తమై అచ్ఛేద్యమై యున్న దివ్యమైన రథము; మనోవేగముగల అశ్వములు; మహాదీప్తి కలిగి విస్మయావహమైయున్న దివ్యమైన కపిధ్వజము; జగత్కర్తయైన శ్రీకృష్ణుడు రథంక్షుడు.

ఈపరికరము లేమియు లేని నేను పార్థునితో యుద్ధము చేయ దలచినాను; శ్రీకృష్ణునకు తుల్యుడైన యీశల్యుడు నాకు సారథ్యము చేసినయెడల నీకు ధృవముగా విజయము కలుగును. అని. ఆమాటపై దుర్యోధనుడు నీవు కర్ణసారథిని కావలసిన దని స్తుతిపూర్వకముగా యాచించి శల్యు నంగీకరింపజేసినపుడు శల్యు డిట్లనెను—

“యత్తు కర్ణ మహం బ్రూయాం హితకామః ప్రియాప్రియే ।

మమ తత్ క్షమతాం సర్వం భవాత్ కర్ణ శ్చ సర్వకః ॥”

హితమును గోరిన నేను కర్ణునిగూర్చి ప్రియాప్రియవిషయము లాడినపుడు నీవును కర్ణుడును సహించియుండవలెను. ఈనిర్ణయముపై నేను సారథ్యము జేయుదును. అని.

దాని కంగీకరించినతరువాత కర్ణశల్యులు రథాయాధులై యుద్ధ భూమికి వచ్చునపుడు పార్థుని వధింతు నని కర్ణుడును, అది నీకు శక్యమా? అని శల్యుడును వివాదము పెట్టుకొని యొకనినొకడు నిరసింతుకొను సందర్భములో కర్ణు డిట్లనెను—

“కౌరవ రథం వాహయతోఽర్జునస్య బలం మహాస్త్రిణి చ పాండవస్య ।

అహం విజానామి ... తే చా ప్యహం ... ॥

వ్యపేతభీ ర్యోధయిష్యామి కృష్ణా ।

సంతాపయ క్యర్థ్యధికన్న రామా చ్ఛాపోఽద్య మాం బ్రాహ్మణసత్తమాచ్చ ॥”

నేను కృష్ణార్జునుల శక్తి సామర్థ్యముల నెరుగుదును. అయినను వారితో నిర్భయుడనై యుద్ధము జేయుదును.

ఋశురామశాప మొకటియు, బ్రాహ్మణశాప మొకటియు నాకు మిక్కిలి సంతాపకరములై యున్నవి.

ఋశురామశాపము:—“నూతోపథావాప్త మిదం తవాస్త్రం న కర్మ కాశే ప్రతిభాస్యతి త్వామ్ । అన్యత్ర తు స్యా త్తన మృత్యుకాలాత్” టి. నూతోపథా నూతత్వపిథాననిమిత్తం కర్మ కాశే స్వప్రతిజ్ఞారక్షణకాశే ।

నీవు నూతత్వమును కప్పిపుచ్చి నావలన గ్రహించిన అస్త్రము

ప్రతిజ్ఞారక్షణకాలములో నీకు స్ఫురింపదు. నీకు మృత్యుకాలముకంటె నితరకాలమందే స్ఫురించును. అని.

బ్రాహ్మణశాపము:—

“యస్మాత్త్వయా ప్రమత్తేన హోమధేన్వా హత స్తుతః ।

శ్వశ్రేణే తే కతాం చక్ర మితి మాం బ్రాహ్మణో బ్రవీత్ ॥

యుద్ధమానస్య సంగ్రామే పాప్తస్యైకాయనం భయం ।”

నీవు ప్రమత్తుడవై నాహోమధేనువత్సమును వధించితివిగనుగ భయంకరసంగ్రామములో యుద్ధము చేయనప్పుడు నీరథచక్రము భూమిలో దించుకొనిపోవుగాక. అని. ఈశాపములు నాకు సంతాపము గలిగించుచున్నవి.

—♦ పార్థుడు సంకప్తకులతో బోరుచున్నపుడు కర్ణుడు

పాండవసేనలపై విజృంభించుట ♦—

సంకులయుద్ధము జరుగుచుండ కర్ణ యుధిష్ఠిరులు తలపడిరి. కర్ణుని బాణఘాతములచే వీడితుడైన యుధిష్ఠిరుడు—

“సమాధత్త శితం బాణం గిరీణా మపి దారణం ।

ముమోచ త్వరితో రాజా నూతపుత్రజిహ్వాంసయా ॥

స తు తేన ప్రహరణ పీడితః ప్రముమోహ తై ।

సస్తగాతో మహాబాహు ర్థను రుత్సృజ్య స్వస్థనే ॥

గతాను రివ నిశ్చేతా శ్శత్రు స్వాభిముఖో పథత్ ।

రాజాపి భూయో నాజఘ్న కర్ణం పార్థహితేషయా ॥”

నిశితమైన బాణమును సంధించి ప్రయోగింప అగాధప్రహారముచే స్మృతి దప్పి ధనుస్సును వదలి మూర్ఛితుడై రథముమీద కర్ణుడు పడిపోయెను. అప్పుడు పార్థప్రతిజ్ఞనుబట్టి తాను మరల కర్ణునిపై బాణమును ప్రయోగింపలేదు.

తరువాత స్మృతి రాగా కర్ణుడు కుపితుడై యుధిష్ఠిరుని బాణములచే వీడింప—“ప్రాయా ద్రాజా పరాజ్ముఖః” ధర్మజుడు మరలి పోయెను. ఆసమయమందు కర్ణుడు—

“అభిదుర్మత్య తు రాధేయః పాండుపుత్రం యుధిష్ఠిరం ।

పవిత్రీకర్తు మాత్రానం సుధే సంస్పృశ్య పాణినా ॥

గృహీతు మిచ్ఛన్ సబలా త్కున్తి వాక్యం చ సోఽస్మరత్ ॥”

యుధిష్ఠిరుని మీదికి దుర్మతగతితో బోయి ధర్మజుని భుజముపై తన హస్తముచేత స్పృశించి తన్ను పవిత్రీకరించుకొనుటకును, బలాత్కారమున గృహించుటకును దలపెట్టి యు కున్తి వాక్యము దలచుకొని యుపేక్షించెను; నిరసనవాక్యము లాడెను. తరువాత కర్ణభీమసేనులు తలపడిరి.

“స భీమసేనాభివత మ్నాతపుత్రః కురూద్వహ ।

నిషసాద రథోపథే విసంజ్ఞః పుతనాపతిః ॥

తతో మద్రాధిపో దృష్ట్వా విసంజ్ఞం నూతనద్దనం ।

అపోవాహ రథేనాజ్ఞా కర్ణ మాహుళోభిసమ్ ॥”

భీమసేనునబాణాభిమాతుడై స్మృతి తప్పి రథముపై మూర్ఛిల్లిన కర్ణుని శల్వుడు రథమును మరలించి తీసికొని వెళ్ళెను.

కర్ణుడు తెప్పరిల్లి మహాయుద్ధము జేయుచు పాండవసేనలోని యోధులను వందలకొలది వధించుచు, నకులసహదేవుల మధ్య ఊతగాతుగ్దై యున్న ధర్మజుని మీదకు వెళ్ళి ధర్మజుని, నకులుని విరధులను, మిక్కిలి ఊతగాతులను జేయ వారిరువురును సహదేవుని రథమధిష్ఠించిరి. శల్వుడు రాధేయ ! పాశునిమీద జూపవలసిన పరాక్రమమును ఊతవిఊతగాతుడును, విరధుడును, ఊతశత్రుకవచుడును అగు ధర్మజునిపై జూపదవేమని యనుచున్నను వినుపించుకొనక నకుల సహదేవులను, ధర్మజుని గాఢముగా ప్రహరించి—“దృష్ట్వా దుర్యోధనం చైవ భీమగిస్తం మహాహవే” భీమునిచే నాక్రమింపబడిన దుర్యోధనుని రక్షించుటకై అటు పోయెను.

ధర్మజుడు సోదరద్వయముతో శిబిరమున బ్రవేశించి శయనించి తన శరీరగతములైన ములుకులను వారు తీసివేసిన తరువాత భీమసేన సహాయార్థము నకులసహదేవులను బంపెను.

సార్థుడు సంశయపడుటతో బోలి యాపై యశ్వత్థామతో మహా యుద్ధము జేసి అశ్వత్థామరథము పక్కాజుక్కి మగునట్లు చేసి “అలోక యామాస తత స్వపైన్యం” తన పైన్యమువైపు చూచునప్పటికి కర్ణుడు భార్గవాశ్రుప్రయోగముచే తనపైన్యమునకు గలిగించుచున్న హాని గోచరింప. శ్రీకృష్ణునితో నిట్లనెను —

“పశ్య కృష్ణ మహాబాహో భార్గవాశ్రుస్య విక్రమం ।

నైత దశ్రుం హి సమరే శక్యం హస్తం కథంచన ॥

నూతపుత్రం చ సంరంభం పశ్య కృష్ణ మహారణే ।

అస్తకప్రతిమం వీర్యే కర్వాణం కర్మ దారుణమ్ ॥

అభీక్షం చోదయ స్వశ్వాన్ ప్రేక్షతే మాం మహుర్ముహూః ।

న చ పశ్యామి సమరే కర్ణం ప్రతిపలాయతుమ్ ॥”

టీ. కర్ణంప్రతి=అక్షీకృత్య పలాయతుం న పశ్యామి నిషిద్ధత్వాత్ ।

జీవన్ ప్రాప్నోతి పుత్రం స్సంఖ్యే జయపరాజయా ।

మృతస్య తు హృషీకేక భంగ ఏవ కుతో జయః ॥

(అ. 64)

శ్రీకృష్ణా ! ఆ భార్గవాశ్రుముయొక్క ఉదగ్గస్థితిని జూడుము. దానిని పరిహరించుటకు ప్రత్యస్తము లేనే లేదు. అకర్ణుడు అంతకుని వలె మంసిపడుచు నాకొరకు జూచుచు నెట్లుండెనో చూడుము. నే నిప్పుడు కర్ణున కెదురయి ఆయస్త్ర మప్రతిహత మగుటవలన నిషిద్ధ మయిన పలాయనము జేయుట నాకిష్టము గాదు. జీవించియున్ననాడు జయమో, పరాజయమోకలుగవచ్చును. మరణించిన ఇకేమున్నది? అని.

దీనినిబట్టి కర్ణార్జునద్వంద్వయుద్ధములలో కర్ణుడు మరలిపోవుచు వచ్చినట్లు, సార్థు డెన్నడును మరలిపోలేదని ప్రతివాదులు తెలిసికొన వలయును.

—♦ భీమసేనుడు దుశ్శాసనుని వధించుట ♦—

క్షతగాత్రుడై యున్న ధర్మజునియొద్దకు కృష్ణార్జునులు వెళ్ళి చూచినపుడు ధర్మజుని ప్రసంగము విని కర్ణునిపై వాళ్ళు డత్కాగ్రి హము వహించి యిక కర్ణుని వధించియే వచ్చెద నని శపథము జేసి

యుద్ధభూమికి వచ్చి పై న్ననాగరమధ్యమందున్న భీమసేనునకు సహాయ పడుచు ముందునకు వెళ్ళుచుండ- పార్థునకు సహాయపడుచు భీమ సేనుడు విద్రుంభించు సమయమున దుశ్శాసనుడు భీమసేనునిపై యెదు రొ-నుటయు, భీమసేనగదా ఘాతమున దుశ్శాసనుడు నేలబడుటయు సంభవింప, భీమసేనుడు- దుశ్శాసనుడు చేసియున్న ద్రౌపదీకేశకర్షణాదులను తలచుకొని యుగ్మదై సింహనాదము చేసి కర్ణదుర్యోధన కృపాశ్వత్థామకృతవర్మలను సంబోధించి “నిహన్మి దుశ్శాసన మద్య పాపం సంరక్ష్యతా మద్య సమస్త యోధాః!” ఈదుశ్శాసనపాపిని వధించుచున్నాను. యోధులందరును కాపాడగలిగిన కాపాడుడు. అని పలికి దుశ్శాసనునిపై కురికి, నాడు ద్రౌపదీకేశములను బట్టికొనిన ఆబాహు వేది ? అని యడిగి యిది యని యాతడు చెప్పగా—“ఏవం కృద్ధో భీమసేనః కరేణ ఉత్పాటయామాన భుజం మహాత్మా” ఆభుజమును ఊడబెరికి వక్షస్థలమును విదళించి- “సత్యాం చిక్ష్ణు ర్మతి మాః ప్రతిజ్ఞాం భీమాఽపిబ చ్ఛోణిత మస్య కోష్ణమ్” అనాటి తన ప్రతిజ్ఞను సార్థకము జేయుటకై యాతని రక్తము నోటితో పీల్చెను.

అస్థితిలో కొరవసేనలు “సర్వే పలాయంత భయాభిషన్నా న వై మనుష్యోఽయ మితి బ్రువాణాః” “భీమం రక్షో భాషమాణా భయార్తాః” భయపడి యాతడు మనుష్యుడు గాడనియు, రక్షువు అనియు ననుకొనుచు పారిపోయినవి.

ఇచ్చట భీమసేనుడు చేసినది రాక్షసకృత్య మనునట్టి ప్రతి వాదుల నడుగుచున్నాము—“మైవ స్మ సుకృతా లోకా గచ్ఛే త్సార్థో వృకోదరః । యది షట్కో హి తే భిత్వా న పిబే చ్ఛోణితం రణే” అని వెనుక ప్రతిజ్ఞ జేసి దానిని నిర్వహించిన భీమసేనునిది రాక్షస కృత్య మగునా ? అట్టి ప్రతిజ్ఞ జేయుటకు నిరసరాధురాలై, రజ స్వలయై యున్న ద్రౌపదీదేవియెడల నాడు దుశ్శాసనుడు చేసిన దారుణకార్యములు రాక్షసకృత్యము లగునా ?

“పాపస్థాన భ్రాతర శ్చాస్య జజ్ఞరే మనుజే స్వీహా ।

శతం దుశ్శాసనాదీశాం సర్వేషాం కూరికర్మణామ్ ॥”

అని రాక్షసాంశసంభూతు డయినట్టి దుశ్శాసనునిది రాక్షస కృత్యమా? దేవాంశసంభూతు డైనట్టి భీమసేనునిది రాక్షసకృత్యమా? ఆలోచింపుడు. ఎన్నడో 13 సంవత్సరములకు బూర్వము ప్రతిజ్ఞ జేసియు, వానిని మేము తలపెట్టకుందుము; పంచగ్రామముల నిచ్చి నను సంతోషింతుము. అని పాండవులు రాయబారములు పంప వానిని తిరస్కరించి దుర్యోధనాదులు ఉలూకునిచేత బంసిన సందే శములో భీమసేనునిగూర్చి—

“ప్రతిజ్ఞాతం సభామధ్యే న తస్మిన్మా త్వయా పురా ।

దుశ్శాసనస్య రుధిరం పీయతాం యది శక్యతే ॥”

నీవు దుశ్శాసనుని రుధిర మెట్లు పానమొచేయగలవో నచ్చి నీప్రతిజ్ఞ నిలుపుకొనుము. చూచెన మని చెప్పి రెచ్చగొట్టినమీద భీమసేనుడు చేసినది యాపని. కనుక ప్రతివాదులు భీమసేనుని నిందింపబూనుట యుక్తము గాదు. ఆపీల్చిన రక్తము అధరోష్ఠము దాటి లోపలకు వెళ్ళలేదు. ఈవిషయము గాంధారితో భీమసేనుడే చెప్పెను—

“అన్యస్యాపి న పాతక్యం రుధిరం కింపున స్వకం ।

యధైవాత్మా తథా భ్రాతా విశేషో నాస్తి కశ్చన ॥

రుధిరం న క్యతిక్రామ దన్తోహ దంబ మా శుచః ।

జైవస్వత స్తు తద్వేద హస్తా మే రుధిరోక్షితా ॥”

—: సంధి జేసుకొను మని అశ్వత్థామ చెప్పట, దుర్యోధనుడు

సమ్యుతింపకపోవుట :—

కర్ణార్జునయుద్ధసందర్భములో— “యతఃపార్థ స్తత్రో దేవా యతః కర్ణ స్తత్రోఽసురాః ।” పార్థునివైపు దేవతలు, కర్ణునివైపు అసురులు జయకాంక్షులై యుండిరి. అశ్వత్థామ దుర్యోధనుని హస్తము బట్టు కొని యిట్లనెను—

“ప్రసీద దుర్యోధన శామ్య పాండవై రలం విరోధేన ధిగన్తు విగ్రహం ।
హతో గురు ర్భ్రహ్మసమో మహాస్త్రివి త్రైధైవ భీష్మపరముఖా మహారథాః ॥
అహం త్వదధ్యో మమ చాపి మాతులః ప్రశాధి రాజ్యం సహ పాండవైశ్చరం ।
ధనంజయ శ్శాన్యతి వాఙ్మతో మయా జహార్దనో నైవ విరోధ మిచ్ఛతి ।
యుధిష్ఠిరో భూతహితే రథ స్సదా వృకోదర స్తదవళగ స్తథా యమా ॥
న చే ద్వచ కోప్యశీ మే నరాధిప ధృవం ప్రతిప్తాసి హతోఽఙ్గి ర్యధి ।
నివారయిష్యమి చ కర్ణ మప్యహం యదా భవాన్ సప్రసయో భవిష్యతి ॥” అరిరి

ఓదుర్యోధనా ! విరోధము మాని పాండవులతో సంధి జేసి
కొనుము. భీష్మద్రోణాదుముఖులు హతులయినారు. నేనును, కృపా
చార్యుడను మరణింపనివారము. నీవు పాండవులతో గలసి రాజ్య
మానుభవింపుము. పార్థుని నేను నివారింపగలను. శ్రీకృష్ణునకు విరోధ
మిష్టము గాదు. ధర్మజుడు భూతదయకలవాడు. భీమసేన, నకుల,
సహదేవులు ధర్మరాజునువర్తులు.

నామాట నీవు వినకున్నయెడల తప్పక శత్రుహతుడవై పరిత
పింతువు. నీవుశాంతించినయెడల నేను కర్ణుని శాంతి పజేయగలను; అని.

దీనిపై దుర్యోధను డిట్లనెను — దుశ్శాసనుని వధించి భీమ
సేనుడు, ఇక దుర్యోధనుని హతముజేసి శిరస్సును కాలితో దన్నుదు
నని పలికిన మాట నామనస్సులో మెరుగుచున్నది.

“న చాపి కర్ణం ప్రసహే ద్రోణేర్జునః..... ॥”

“నచాఽఽశ్వసివ్యన్తి పృథాశ్మజామయి ప్రసహ్య జైరం బహుకోవిచ్యన్తి ॥”

“నచాపి కర్ణం గురుపుత్రసంయుగా దుపారమే త్యర్హసి వక్త్ర మమృత !

శ్రీమేణ యుక్తో మహతాఽద్య ఘ్నాన స్త మేవ కర్ణః ప్రసభం హనిష్యతి ॥”

కర్ణుని పార్థుడు జయింపలేడు; నా వైరానుబంధమును దలచు
కొను పాండవులు గూడ నన్ను విశ్వసించరు; కర్ణుని యుద్ధమునుండి
విరమింపుమని చెప్పటయు యుక్తముగాదు; శ్రీమపక్షియున్న పార్థుని
కర్ణుడు వధింపగలడు; అని.

ఇట్లే దుర్యోధనునకు ఆపులు కొనవరకు సంధిజేసుకొను మని
చెప్పుచుండుట, అతడు నిరాకరించుచుండుట జరుగుచునే వచ్చినందున
పాండవులు నిర్దోషులని ప్రతివాదులు గ్రహింతురుగాక !

—: కర్ణుని సర్పముఖాస్త్రము వ్యర్థమగుట, రథచక్రమైత్తునంతవరకు నాపై బాణప్రియోగము జేయుట నీ కథర్మ మను కర్ణుని మాటలపై కృష్ణభగవానుడు సమాధానముజెప్పట: :—

కర్ణార్జునద్వంద్వయుద్ధ మతిఘోరముగా జరుగుచుండ సర్పముఖాస్త్రము కర్ణుడు సంధించెను. ఆబాణము యోగబలముగల నాగముచే నావిష్టమై యున్నది. అట్టి నాగాస్త్రము పార్థకంఠమునకు గురిపెట్టి కర్ణునిచే ప్రయోగింపబడినపుడు—

“తం శ్రేష్ఠ్య దీప్తం యుధి మాధవ స్తు త్వరాన్వితం సత్వరయైవ లీలయా ।
పదా వినిష్ఠివ్య రథోత్తమం స పాక్షికాయ త్పుథివీం కించిదేవ ॥
క్షీణం గతా జానుభి స్తేఽథ వాహా హేమచ్ఛన్నా శ్చన్ద్రమరీచివర్ణాః ।
తతోఽస్తరితే నుమహా నిసాద స్సంపూజసార్థం మధునూదనస్య ॥
దివ్యా శ్చ వాచ స్సహసా బధూవు ర్దివ్యాని పుష్పాణ్యథ సింహనాదాః ।
తస్మిం ప్రథా వై ధరణీం నిమగ్నై రథే ప్రియత్నా నృధునూదనస్య ॥
తత శ్చర స్సాన్వైభ్యహవ త్కిరీటం తస్యేన్ద్రదత్తం సుదృఢం చ ధీమతః ।
... .. పపాత పార్థస్య కిరీట ముత్తమమ్ ॥ ”

కృష్ణభగవానుడు చూచి గురి దప్పింపదలచి లీలగా తనపాదముచే రథమును నొక్కి భూమిలో గొంత దిగవోవునట్లు చేయగా నప్పుడశ్వములు నేలకు వ్రాలి మోకాళ్ళపై భూమి నానుకొని యున్నవి.

అప్పు డంతరిక్షమందు కృష్ణభగవానుని ప్రశంసించుచు దివ్యవాక్కులు దివ్యపుష్పవృష్టి సింహనాదములు గోచరించినవి.

అంతట నాగాస్త్రము దురైతగతితో వచ్చి యాపార్థుని కిరీటమునుమాత్రము నేల బడగొట్టినది.

ఆపై కృతార్థత కలుగకపోయిన దని యానాగము కర్ణునియొద్దకు వచ్చి యీసారి నన్ను ప్రయోగింపుము— “మాన్తాస్మి శత్రుం తవ చాత్మనశ్చ” పార్థుని హింసితు నని చెప్పగా నేనొకనిబలము నాధారముగా జేసికొని జయము గోరువాడను గాననియు, సంధించిన దానిని మరల సంధించు లక్షణము నాది కాదనియు, కర్ణుడు చెప్పి

నిరాకరింప ఆనాగమే స్వయముగా పార్థునిమీదకు రాగా—“చిచ్చేద
వడ్చి ర్నిశ్చిశితై స్సుధారై” ఆరు బాణములను ప్రయోగించి పార్థు
డానాగమును ఛేదించెను.

“గతే చ తస్మిన్ భుజగే కిరీటినా స్వయం విభుః పార్థివ భూతలా దధ ।
సముజ్జహారా २ २ శు పునః పతంతం రథం భుజాభ్యాం పురుషార్తమ స్తతః ॥
తస్మిన్ మహారథే ... వివ్యాధ కర్ణః ... ధనంజయమ్ ।”

నాగము హతమైన పిమ్మట కృష్ణభగవానుడు దిగబడియున్న
రథమును తన భుజములచే పైకి యెత్తి యుంచెను. ఆసమయమందే
కర్ణుడు పార్థుని గాఢముగా ప్రహరించెను. ఇట్లు కర్ణుని సర్పభాస్త్రిము
వ్యర్థమైపోయినది.

“పరిత్యాజాయ సాధూనాం” అని సాధుపరిత్యాగధర్మసంస్థా
పనములు నాకవశ్యకర్తవ్యములని లోకమనకు బోధించిన భగవంతుడు
కర్ణ బాణము లక్ష్యము తప్పిపోవుటకై చేసిన యుపాయముతో పార్థుని
కాచాడిన విషయమును భగవద్గీతాప్రామాణ్యవాదులగు ప్రతివాదులు
శ్రాఫించితిరవలసినదే.

తరువాత విషయ మేమనగా—

“తత స్తదస్త్రం వనసః ప్రిసప్తం యద్భార్గవో २ స్త్రై ప్రదదా మహత్మా ।
చక్రం చ వామం గృహతే భూమి రస్య ప్రాప్తే తస్మిన్ కథకారే నృపీర ।
ఘోష్టే రథే బ్రాహ్మణ స్వాభిశాపా ద్దామా దుపార్తే త్వవిభాతి చా २ స్త్రై ।
చిన్నే శతే సర్పముఖే చ ఘోరే పార్శ్వే తస్మిన్ విషసాద కర్ణః ॥
ధర్మప్రధానం కిల పాతి ధర్మ ఇత్యబ్రివన్ ధర్మవిద స్సచైర ।
వయం చ ధర్మే ప్రయితామ నిత్యం చర్తం యథాశక్తి యథాశక్తిం చ ॥
సచాపి నిఘ్నాతి న పాతి భక్తాన్ మన్యే న నిత్యం పరిపాతి ధర్మః ।
ఏవం బురీవన్ ప్రస్థలితాశ్వనూతో విచాల్యమానో २ ర్జునబాణపాతైః ॥
మర్త్యాభిఘాతా చ్ఛిధిః క్రియాసు పునఃపున ర్ధర్మ మసా జగర్త్ ।”

కర్ణవధకాలములో భార్గవాస్త్రము స్ఫురింప దని, రథచక్ర
మును భూమి కరిచిపట్టు నని కర్ణునకు గల భార్గవశాపబ్రాహ్మణ

శాపములనుబట్టి ఆస్థితి ప్రాప్తి పొందినది. అప్పుడు కర్ణుడు విషాదగ్రస్తుడై యిట్లునుకొనెను—ధర్మప్రధానుని ధర్మము కాపాడు నని ధర్మవిదులు సదా చెప్పుచునే యున్నారు. మేము యథాశక్తిగా యథాజ్ఞానముగా నిత్యము ధర్మాచరణమునకే పూనుకొనినాము. ఇట్టి మాకు విపత్తు ప్రాప్తిండుటవలన ధార్మికులను ధర్మము రక్షించుచు; హింసింపదు. అను మాట సిరమే యని నేను నమ్మజాలను. అని. ఇట్లునుకొనుచు పార్థబాణములచే నేమియు జేయలేక ధర్మమును గర్హించెను.

ఇచ్చట జూడగా తన ధర్మమే తన్ను కాపాడు నని కర్ణుడు నిశ్చయించుకొని యన్నట్లు స్పష్ట మగుచున్నది. అట్టి ధర్మము—తన సూర్యోపాసన, తన దాననిష్ఠ, తన దుర్యోధనభక్తి ఇత్యాదిక మని చెప్పవలసియున్నది. ఇదేదియు తన మనోరథమును ఫలింపజేయలేదని కర్ణుడు పరితపించెను. దీనినిబట్టి ఆపత్కాలముందు ధర్మస్మరణము జేయక యెట్టివానికిని దప్పదని తేలినది.

కర్ణున కట్టి యాపత్తు కలుగుటకు భార్యశాపబ్రాహ్మణశాపములు కారణము. ఆ శాపములకు మూలము నిరపరాధిరాండవవిద్రోహబుద్ధి. అట్టి ధర్మహానిని తాను చేసియున్నందున “ధర్మ ఏవ హతో హంతి” అన్నట్లు తానే తనకు హాని దెచ్చికొనినాడు. ఆయుధమును స్మరించుట మాని కర్ణు డప్పుడు ధర్మమును గర్హింపబూనెను.

ఆసమయమున కృష్ణభగవానుని ప్రేరణపై పార్థుడు అస్త్రము నభియంత్రించుటయు, కర్ణుని రథచక్రమును భూమి కరచిపట్టుటయు జరుగ కర్ణుడు రథమునుండి దిగి—

“చక్రం భుజాభ్యా మాలంబ్య సముత్తే ప్తు మియేష సః |

సప్త ద్వీపా వనుమతీ సత్తైతన కాన నా ||

గీర్ణచక్రా సముత్తిష్ఠా కర్ణేన చతురంగులమ్ |”

తనభుజములతో చక్ర మెత్తుటకు ప్రయత్నించెను. అప్పుడు చక్రమును కరచిపట్టిన భూమి నాలుగంగుళములు లేచినది. కాని చక్రము మాత్రము ఊడిరాలేదు.

అప్పుడు కర్ణుడు పార్థునితో నిట్లనెను.
 “భో! భో! పార్థ! మహేష్వాన మహూర్తం పరిపాలయ ।
 యావ చ్చక్ర మిదం గ్రస్త ముద్ధరామి మహీతలాత్ ॥
 సవ్యం చక్రం మహీగ్రస్తం దృష్ట్వా దైవా దిదం మమ ।
 పార్థ! కావ్రహ్మసాచీర్ణ మభిసంధిం విసర్జయ ॥
 ఖ్యాత స్త్వ మసి కాంతేయ విశిష్టో రణకర్మసు ।
 పక్షిర్ణకేతే విముఖే బ్రాహ్మణేఽథ కృతాంజలా ॥
 శరణాగతే న్యస్తశస్త్రే యాచమానే తథాఽర్జున ।
 అనాణే భిష్టకవచే భిష్టభిగ్నాయుధే తథా ॥
 న విముంచంతి శస్త్రాణి కూరా స్సాధువ్రతే స్థితాః ।
 త్వం చ కూరతమో లోకే సాధువృత్తశ్చ పాండవ ॥
 యావ చ్చక్ర మిదం గ్రస్త ముద్ధరామి మహాభుజ ।
 న మాం రథస్థో భూమిన్తం వికలం హంతు మర్హసి ॥
 న వాసుదేవా త్వత్ప్రేక్ష్యో వా పాండవేయ విభేష్యకాం ।”

ఓపార్థా ! నేను రథచక్ర మెత్తువరకు ముహూర్త కాలమాత్రం
 మాగును. దైవికముగా చక్రము దిగబడుటను జూచి నన్ను ప్రహ-
 రించుటకు దుష్టునివలె నీ పున్యమింపకుము.

నీవు విఖ్యాతి వహించినవాడవు; యుద్ధధర్మ మెరిగినవాడవు;
 సాధువ్రతులగు శూరులలో జేరిన నీవు యుద్ధధర్మమును (నిరాయుధును,
 కవచభిష్టును ఇత్యాదులపై శస్త్రములను ప్రయోగింపరాదను ధర్మ
 మును) గమనింపుము. నేను చక్ర మెత్తునంతవరకు రథమందున్న నీవు
 భూమియందున్నట్టియు, వికలుడనై యున్నట్టియు నన్ను ప్రహరించుట
 ధర్మము గాదు. నేను నీకును, వాసుదేవునకును భయపడువాడను
 గాను. అని. అప్పుడు కృష్ణభగవాను డిట్లనెను —

“త మబ్రవీ ద్వాసుదేవో రథస్థో రాధేయ ధిష్ణ్యా స్మరణీహ ధర్మమ్ ।
 ప్రాయేణ నీచా వ్యసనేషు మగ్నా నిన్దన్తి దైవం కుక్రుతం స తు స్వమ్ ॥”
 య ద్ద్రౌపది మేకవస్త్రాం సభాయా మానాయయే స్త్వం చనుయోధనశ్చ
 దుశ్శాసన శృకుని స్సౌబలశ్చ న తే కర్ణ పృత్యభా త్రతృ ధర్మః ॥
 యదా సభాయాం రాజాన మనక్షజ్ఞం యుధిష్ఠిరం ।

అదైషీ చ్చకుని శ్వానాత్ క్వతే ధర్మస్తదా గతః ॥
 కనవాసే వృత్తితే చ కర్ణ వర్షే త్రయోదశే ।
 న ప్రయచ్ఛసి య ద్రాజ్యం క్వతే ధర్మస్తదా గతః ॥
 య ద్భీషుసేసం సర్వైశ్చ విషయైశ్చ శ్చ భోజనైః ।
 ఆచర త్వస్మతే రాజా క్వతే ధర్మస్తదా గతః ॥
 య ద్వారజావతే పార్థాన్ మస్త్రాన్ జతుగృహే తదా ।
 ఆపీపయ స్త్వం రాధేయ క్వతే ధర్మస్తదా గతః ॥
 యదా రజస్వలాం కృష్ణాం దుశ్శాసనవశే స్థితాం ।
 సభాయాం పాహిహసః కర్ణ క్వతే ధర్మస్తదా గతః ॥
 య దనార్యైః పురా కృష్ణాం క్లిశ్యమానా మనాగతః ।
 ఉపప్రేక్షసి రాధేయ క్వతే ధర్మస్తదా గతః ॥
 విసప్తైః పాండవాః కృష్ణే కాశ్యపతం సరకం గతాః ।
 పతి మన్యం వృణీష్యేతి వదం స్త్వం గజగామినీమ్ ॥
 ఉపప్రేక్షసి రాధేయ క్వతే ధర్మస్తదా గతః ।
 రాజ్యలబ్ధః పునః కర్ణ సమాహ్వాయసి పాండవాన్ ॥
 యదా శకుని మాశ్రిత్య క్వతే ధర్మస్తదా గతః ।
 యదా భీమన్యుం బహవో యుద్ధే జఘ్నుర్మహారథాః ॥
 పరివార్య రణే బాలం క్వతే ధర్మస్తదా గతః ।
 య ద్యేన ధర్మస్త్రాని న విద్యతే హి కిం సర్వథా తాల్మవిశోషణేన ।
 ఆద్యేహ ధర్మాగ్ని విధత్స్వి నూత తథాపి జీవన్ విమోక్ష్యసే హి ॥
 ఏవ ముక్తస్తదా కర్ణో వాసుదేవేన భారత ।
 అజ్ఞయా చనతో భూత్వా నోత్తరం కించి దుక్తవాన్ ॥”

(అ. 91)

రాధేయా ! ధర్మ మిప్పుడు కావలసినవచ్చిదా ? నీచులు కష్టములకు పాలైనపుడు తమ దుష్కార్యములను నిందించుకొనక దైవమును నిందించుచుందురు. రజస్వలయై యున్న ద్రావిడదేవిని నీవు, దుర్యోధనుడు, దుశ్శాసనుడు, శకుని సభకు లాగిననాడు ధర్మ మేమయినది ? ద్యూతము తెలియని ధర్మజుని తెలిసిన శకుని సభలో నోడించినపుడు ధర్మ మేమయినది? పనవాసము గడిపి, అజ్ఞాతవాసము గడపి వచ్చిన పాండవులకు నీవు రాజ్య మీయబడ దంటివే ! అప్పుడు

ధర్మ మేమయినది ? సర్పములచేత. విషాన్నముచేత నీయనుమతిపై దుర్యోధనుడు భీమసేనుని వధింపబూనినపుడు ధర్మ మేమయినది ? లక్కయింటిలో నిద్రించునపుడు పాండవులను అగ్నికి ఆహుతి గావింప దలపెట్టిననాడు ధర్మ మేమయినది ?

రజస్వలయై దుశ్శాసనునిచేతికి జిక్కియున్న ద్రౌపదీదేవిని జూచి సభలో నీవు పకపక నవ్వి నపుడు ధర్మ మేమయినది ?

నిరపరాధురాలై దుష్టులచే వస్త్రాపహరణాదులతో బాధింప బడు ద్రౌపదీదేవిని నీవు చూచుచున్నపుడు ధర్మ మేమయినది ?

పాండవులు నశించి శాశ్వతనరకములో బడినారు. నీవు మరి యొక పతిని గట్టుకొను మని ద్రౌపదీదేవినిగూర్చి నీవు పలికినపుడు ధర్మ మేమయినది ? ప్రభమద్యూతానంతరము వెళ్ళిపోవుచున్న పాండవులను, శకునిని బురస్కరించుకొని మరల బిలిచి పునర్ద్వారములో గూర్చుండబెట్టినపుడు ధర్మ మేమయినది ? అసహాయుడు, బాలుడు నగు అభిమన్యుని ఆర్గురు మహారథులు చుట్టుకొని హింసించి నపుడు ధర్మ మేమయినది ? ఈనాడు నీవనుచున్న ధర్మమును ఆనాడు నీ వుల్లంఘించి యిప్పుడు కంఠశోపపడిన లాభ మేమి ? ఇప్పుడు నీవు ధర్మము నవలంబించి మాటలాడినను నీకు జీవితము దక్కదు. ఈవిధముగా కృష్ణభగవానుడు పూర్వచర్యల నుద్ఘాటింప కర్ణుడు లజ్జితుడై తలవంచుకొని యుత్తరము చెప్పలేకపోయెను.

ఇచ్చట కృష్ణభగవానుడు కర్ణుని తప్పుల నుద్ఘాటించినపుడు ద్రౌపదీపాండవులు చేసిన ఆయా తప్పులకు ప్రతిక్రియగా మేమిట్లు చేసినా మని, మయసభలో దుర్యోధనుని జూచి నవ్వి న నేరమునకు ద్రౌపది నట్లు చేసినామని, “పాంచాలరాజపుత్రియు నంచితముగ నిన్ను బొందు నాటన వరుసక” అనుచు నాతో వెనుక జెప్పిన నీకు మరియొక పతిని కట్టుకొమ్మని నేను ద్రౌపది ననుట తప్పయినదా ?

అని శ్రీకృష్ణునికు ప్రతివాదిమితప్రకారము బదులు చెప్పవలసిన కర్ణుడు నిరుత్తురుడై సిగ్గుపడి తలవంచుకొని యుండుట ప్రతివాదులు గమనింపవలయు. ద్రౌపదీదేవి నవ్వునుగూర్చి శ్రీకృష్ణుడు కర్ణునియొద్ద తెచ్చిన ఆనాటి ద్రౌపదీవిషయమునుగూర్చి ద్రౌపదీనిందానిరాకరణములో మేము చెప్పియున్నాము. ఆవిషయము లచ్చటజూడవలయును.

కర్ణు డట్లు రథచక్ర మెత్తుట కుద్యమించుచు యుద్ధముగూడ జేయుచు నున్నపుడు శ్రీకృష్ణప్రేరితుడై పార్థుడు—

“తతోఽర్జున సైన్య శిరో జహర వృత్తస్య వజ్రేణ యథా మహేష్ఠః ।

దేహః చ్చ కర్ణస్య నిసాతితస్య తేజ న్సార్థం ఖం వితత్యావికేశ ।

త దద్భుతం సర్వమనుష్యయోథా స్సందృష్టవన్తో నిహతే స్మ కర్ణే ॥ ”

ఆకర్ణుని శిరస్సును ఛేదించెను. పడగొట్టబడిన కర్ణశరీరము నుండి తేజస్సు బయలుదేరి సూర్యమండలమున లగ్న మయ్యెను. ఆయద్భుతమును అందరు జూచినారు.

ఇచ్చట రథచక్రోద్ధరణవ్యసనములో నున్నపుడు కర్ణుని వధింప శ్రీకృష్ణుడు ప్రోత్సహింపవచ్చునా ? అని శంకింతురేమో, వినుడు— కర్ణు డెత్తగా భూమి లేచినదిగాని చక్రము లేవలేదు. దానికి గారణము అమోఘమైన బ్రాహ్మణశాపము. ఆశాపస్వరూప మిట్లున్నది—

“యేన విస్ఫురన్తే నిత్యం యదర్థం ఘటనేఽనిశమ్ ।

యుధ్యతి స్తేన తే పాప భూమి శ్చక్రం గ్రసీష్యతి ॥

తత శ్చక్రే మహిగ్రస్తే మూర్ధానం తే విచేతసః ।

పాతయిష్యతి విక్రమ్య శత్రుర్గచ్ఛ సరాధమ్ ॥

ప్రమత్తస్య తథాఽరాతి శ్శిర స్తే పాతయిష్యతి । ”

ఓకర్ణుడా! నీ కెవ్వనియందు నిత్యస్పర్ధ కలదో, ఎవ్వని జయించుటకై సతతము నీవు బాణప్రయోగము జేయుచున్నావో ఆతనితో యుద్ధము జేయునపుడు నీరథచక్రమును భూమి కరచిపట్టును. అప్పుడు నీవు ప్రమత్తుడవై యుండ నీశత్రువు నీశిరస్సును ఛేదించును; అని.

ఈశాపము సార్థకము గావలయును; రథచక్రము భూతలగ్రస్త

మయినపుడే మరణమని నిర్దేశింపబడుటవలన మరణకాలము నతిక్రమింపకుండ జేయవలెను; రథచక్ర మెత్తుట కన్లున కశక్యము; మరణమాసన్నము. ఇట్టి సరిస్థితిని సర్వజ్ఞుడగు భగవంతు డాలోచించియే శాపసార్థక్యమునకై ప్రమత్తుడై యున్నపుడే సమయము దాటకుండ బోత్సహించెను.

శాపము లమోఘము లగుటచే నవి ఫలింపవలసివచ్చినపుడు వానికి ఇతరములైన ధర్మములుగాని, న్యాయములుగాని అడ్డు రాజాలవు. శాపములు పెట్టినవారు పెట్టి కూర్చుండుటే తప్ప అవి ఫలించుటకై వారు చేయు కృషి యేమియు నుండదు.

ఎవ్వ రెవ్వరిపై యెట్టి శాపమును లోకములో నెక్కడ బెట్టి యున్నను స్వయముగా దెలిసికొని ఎన్నిప్రతిబంధకములు కల్పింపబడినను ప్రతిహతము గావించి ఆయాశాపములను ఫలంపజేయగల బాధ్యత, అకుంతితశక్తి, సర్వజ్ఞత, భగవంతునికే గలదు. ఆభగవంతుడే సర్వకర్మఫలప్రదాత.

వారివారి భవితవ్యములను శాపానుగ్రహరూపములైన ఆయా మహాపురుషుల అమోఘవాక్కులను యథాతథముగా నిర్వహింపజేయు నిష్పక్షపాతబుద్ధి భగవంతునిదై యుండ—

“దుఃఖే జాతు చితాగతే స్వకలితా ద్దుష్కర్మణః పక్తిమాత్ ।

నాథే హంత నిరాగసి వ్యసనిభిః నైర్ఘృణ్య మాశోష్యతే ॥”

అని విశ్వగుణాదర్శనములో చెప్పినట్లు మూఢలోకము నిరపరాధియైన భగవంతునే నిందించును. సాధారణ కారణముగా ఈశ్వరుడు లేకుండ జరుగు కార్యమే లోకములో లేదు. ఆయాశ్వరుడే శ్రీకృష్ణుడని భగవద్గీతాపాఠకులకు తెలియనిది కాదు. ఆశ్రీకృష్ణుడే కర్ణునకు గల శాపమును సఫలపరచుటకై పార్థుని ప్రేరేపింప పార్థుడాకర్ణుని వధించెను. దీనినిబట్టి కర్ణచరిత్రకారులు—

“అర్జునుడు రథస్థుడైయుండి యుద్ధమర్యాదను వీడి భూమిమ్రదైయున్న గర్జని తాను రథ మెక్కువరకును బాణమేయుట తగదని మొఱపెట్టుచున్నవానిని నన్యాయముగ వధించెను.” (పు. 127)

అని వ్రాసినది పరాస్త్ర మయినది. భగవంతునకు తెలియని యుద్ధమర్యాద యేమున్నది ? భగవత్ప్రొక్క ప్రకారము కర్ణుని వధించిన పార్థునియం దన్యాయ మేమున్నది ?

—: పృథివాది పరామర్శము :—

కర్ణు నర్జునుడు చంపుటకు గల కారణము లీక్రింది వని భారతమున జెప్పబడెను —

చ. వినుము నరేంద్ర! విప్రు డలిశెన్ జమదగ్ని సుతుండు కాప మి
చ్చె నమరభర్త వంచనము సేసె వరంబని కౌరి కుంతి మా
స్మై నలుక భీష్ము డర్థరథు జేసి యడంచె గఱంచె మదగిరా
జనుచిత మాడి కౌరి విధి యయ్యె నరుం డట జంపె గర్జునిన్ .

క. హరసురపతియమవరుణులును గురుకృపులును దివ్యబాణకోటు లాసగుటన్
నరుకక్తి కర్ణతేజస్సుభరణము నార్పంగజాలె జాప్య సృపాలా. (కాంతిపర్వం)

అని నారదుడు ధర్మజునకు జెప్పియున్నాడు. పై పద్యములలో కర్ణునకు దట్టించిన అనర్థములు, పార్థునకు ప్రాప్తించిన అభ్యుదయములు పేర్కొనబడినవి. కర్ణున కాయనర్థములు పాండవవ్రోహబుద్ధి మూలకములు. పార్థున కాయభ్యుదయములు పాండవధర్మనిష్ఠామూలకములు. ఇట్లు వారివారి ధర్మాధర్మములే అభ్యుదయానర్థములకు మూల మగుచుండును. కర్ణునియెడల “ధర్మ ఏవ హతో హన్తి” అను సూక్తియు, పార్థునియెడల “ధర్మో రక్షతి రక్షితః” అను సూక్తియు సార్థకము లైనవని పృథివాదులు గ్రహింపవలయును.

ఎంతవాని కయినను అధర్మము అనేకవిధముల అత్యనాశకరము లయిన అనర్థములను తెచ్చిపెట్టు ననియు గ్రహింపవలయును.

పై విధముగా జెప్పిన నారదమహర్షియే కర్ణుని గూర్చి ధర్మజునితో నిటు లింకను జెప్పెను—

దేవగుహ్యమైన విషయము జెప్పుచున్నాను వినుము- యిత్రీయ వర్గ మంతయు యుద్ధమరణము నొందుటకు వైరోద్దీపకమైన కన్యా గర్భము నిర్మింపబడినది. ఆబాలుడు తేజశ్శాలియై సూతపుత్రీత్వము నొందెను; దుర్యోధనసఖ్యము సంపాదించెను. మీసోదరుల బలపరా క్రిమబుద్ధివివయాదులకును, మీపై గల ప్రజానురాగమునకును చింతా కాంతుడై దేవసంకల్పముచేతను, తన స్వభావముచేతను మీతో నెడతెగని ద్వేషము వహించెను; అని. ఆశ్లోకము లివిగో—

“గుహ్య మేతత్తు దేవానాం కథయిష్యామి తేనఘ ।

యత్రం స్వర్గం కథం గచ్ఛే చ్చుత్రపూత మితి ప్రభో ॥

సంఘర్ష జనన స్తస్మా త్కన్యాగర్భో వినిర్మతః ।

స బాల స్తేజసా యుక్త స్సూతపుత్రీత్వ మాగతః ॥

స బలం భీమసేనస్య ఫాలునస్య చ లాఘవమ్ ।

బుద్ధిం చ తవ రాజేష్ట్రీ యమయో ర్వివయం తథా ॥

ప్రజానా మనురాగం చ చిన్తయానో వ్యదహ్యత ।

స సఖ్య మకతో ద్వాిత్యే రాజ్ఞా దుర్యోధనేన చ ॥

యుష్మాభి ర్విత్వసంవిష్టో దైవా చ్ఛాపి స్వభావతః ।” (కాన్తి. ఆ. 2)

టీ. దైవాత్=దేవానాం సంకల్పాత్ పూర్వోక్తాత్ స్వభావతః ।

“వీర్యాధికో నీచకులే దుస్సంగేన సమేధితః ।

మహాజనైః స్ఫుర్ణమానో హన్తి రాష్ట్రం సరాజకమ్ ॥ ఇతి శ్లోకోక్తాత్ ।”

దీనినిబట్టి వీర్యాధిక్యదుస్సహవాసమహాజనస్పర్ధాది దోషములు గలిగి సర్వసంహార హేతువుగా బుట్టిన కర్ణునకు సంభవించిన యనర్థము లకు పాండవద్రోహచింతయే మూల మని స్పష్టము.

పాండవవిద్వేషబుద్ధితో భారతయుద్ధమును దెచ్చినవెట్టినవా డగుటచేతచే “కర్ణుడు లేని భారతమా” అను సామెత పుట్టినది. ఇట్లుండు “కర్ణున కెనయగు వీరుడు లేడు. అందువలననే “కర్ణుడు లేని భారతమా” అను సామెత కలిగినది” అని మ. భా. చ. కారులును, “మహాభారతసాత్రీలలో గర్ణుడు ప్రధానసాత్రీ మయినటులు “కర్ణుడు లేని భారతమా?” అను సామెతయే విశదపగుపగలదు” అని కర్ణ చరిత్ర కారులును వ్రాసినది అయిక్తము.

ఎందరు చెప్పినను పట్టినపట్టు విడువక తుదకు పదియేడవరోజు మహాయుద్ధములో కర్ణుడు పార్థబాణాఘాతముచే స్వర్గతు డయ్యెను. శ్రీకృష్ణుడుద్ధాటించిన దోషములనుబట్టి కర్ణునిదుష్టత్వముస్పష్టమయ్యెను.

ఈకర్ణుని యుత్పత్తి మొదలు పరిసమాప్తిపర్యంతము గల చరిత్రము, దానితో సంబంధించిన కుంతీదేవిచరిత్రముగూడ వేదవ్యాస మహాభారతోక్తప్రకారము ప్రదర్శింపబడినది.

లోకులకు అప్రత్యక్షములును, ధర్మసందేహజనకములును అగు చరిత్రములపట్ల సర్వవిషయప్రత్యక్షముతో సర్వసందేహభంజకముగా, ధర్మాధర్మస్వరూపబోధకముగా, లోకహితముగా మహర్షిచే రచింపబడిన మహాభారతముకంటె యధార్థస్థితిని గ్రహించుటకును, గుణదోషములు నిర్ణయించుటకును మరియొక ఆధారము లేదని స్పష్టమే.

ఇట్టిస్థితిలో నవ్వులు స్వతంత్రులై ప్రమాణవాక్యముల నుల్లంఘించి మహర్షిని గూడ నిరసించి తమకు దెలియనట్టి కుంతీకర్ణ ప్రభృతుల చరిత్రలను యథేచ్ఛగా మహాభారతవిరుద్ధముగా రచించినారు; రచించుచున్నారు. అందు కుంతీదేవి నింద, కర్ణస్తుతి. ఇత్యాది విరుద్ధవిషయములు తాండవించుచున్నవి. అస్వాభావికములైన వర్ణనలు చేయబడినవి. గుణదోషములు వ్యత్యసము చేయబడినవి. ఈనవ్వుల రచనలకు ఎట్లో లోకసామాన్యము నాహ్లాదింపజేయుటే ముఖ్యప్రయోజనము. వేదవ్యాసరచనకు ధర్మాధర్మ-గుణదోష-పరిజ్ఞానము గలిగించుటే ముఖ్యప్రయోజనము.

కనుక ఆపాతరమణియము లగు నవ్యరచనలు చూచి అవియే నిజమని భ్రాంతిపడక, మహాభారతోక్తవ్యక్తులను వ్యత్యస్తముగా గ్రహింపక, ఆపుణ్యాత్ములయందు నిరాధారముగా దోషముల నారోపింపక మహాభారతతత్త్వమును పాఠకమహాశయులు అవతగముచేసికొని యిహపరసుఖముల నొందుదురుగాక.

—♦ ఇప్పుడైన సంధిజేసికొనుట మంచిదని కృపాచార్యుడును,
అది బరుగునది కాదని దుర్యోధనుడును సంభాషించుకొనుట —

కర్ణవధాసంతరము దుర్యోధనునకు కృపాచార్యు డిట్లుచెప్పెను—

“తదత్ర పాండవై సాన్ధ్యం సన్ని మన్యే త్తమం పృభి ।

జైచిత్రవీర్యవచనా త్ప్రపాశీలా యుధిష్ఠిరః ॥

వినియుంటిత రాజ్యే త్వం గోవింద వచనేన చ ।

నాతికృమిష్యతే కృష్ణో వచనం కారవస్య తు ॥

ధృతరాష్ట్రస్య మన్యేహం నాపి కృష్ణస్య పాండవః ।

ఏత త్తమ మహం మన్యే న చ పార్థై శ్చ విగ్రహమ్ ॥”

దుర్యోధనా ! ఇప్పుడు పాండవులతో సంధిచేసికొనుట మంచిది.
ధృతరాష్ట్రుని మాటను శ్రీకృష్ణుడు మన్నించును. శ్రీకృష్ణుని మాటను
ధర్మజుడు మన్నించును. దయగల ధర్మజుడు నిన్ను రాజ్యమందు
నియోగింపగలడు. పాండవులతో విరోధము మంచిది కాదు. అని.

అది విని దుర్యోధను డిట్లనెను—

“రాజ్యా ద్వినికృతోఽస్మాభిః కథం సోఽస్మాసు విశ్వనేత్ ।

అక్షద్యుతే చ నృపతి ర్జితోఽస్మాభి ర్మహాధనః ॥

స కథం మమ వాక్యాని శ్రద్ధధ్యా ద్భూయ ఏవ తు ।

తథా దాత్యేన సంస్తాప్తః కృష్ణః పార్థహితే రతః ॥

ప్రతిభి శ్చ హృషీకేత స్తచ్చ కర్మాఽవిచారితం ।

స చ మే వచనం బ్రహ్మన్ కథ మేవాభిమన్యతే ॥

విలంప చ యత్కృష్ణా సభామధ్యే సమేయుషీ ।

న తస్మై యతే కృష్ణో న రాజ్యహరణం తథా ॥

దుశ్శాసనేన యత్కృష్ణా ఏకవస్త్రా రజస్వలా ।

పరిక్లిష్టా సభామధ్యే సర్వలోకస్య పశ్యతః ॥

తథా విరసనాం దీనాం స్మరన్త్యద్యాపి పాండవాః ।

న నివరయితుం శక్యా స్సంగ్రామా త్తే పరస్తపాః ॥

యదా చ ద్రౌపదీ క్లిష్టా మద్వివాశాయ దుఃఖితా ।

స్థండితే నిత్యదా కేతే యావ ద్వైరస్య యాతనమ్ ॥”

(కల్ప. అ. 5)

కృపాచార్య! ద్యూతమం దోడింపబడి, రాజ్యమునుండి తొలగింపబడినధర్మజుడు మనమాటల నెట్లు విశ్వసించును? మాతగా వచ్చిన కృష్ణునిపట్ల విరుద్ధముగా వర్తించిన నన్ను శ్రీకృష్ణు డెట్లుభిమానించును? సభామధ్యమందు జరిగిన ద్రోహపదీనిలాపము, రాజ్యహరణము కృష్ణునకు సహింపరానివి. రజస్వలయైన యున్న ద్రోహదినదుశ్శాసనుడు సభలో బాధించుట, వస్త్రాపహరణముజేయుట పాండవులు మరువరానట్టివి. దుఃఖితురాలైన ద్రోహదినావినాశమునిమిత్తము స్థంబిలశాయినియై వైరము తీర్చికొనుటకు దీక్ష వహించినది. ఆపాండవులు యుద్ధమును మానరు. అని.

—: దుర్యోధనయధిపతుల వాక్యోపవాక్యములు :—

ఇదునెనిమిదవనాడు మధ్యాహ్నమునకు శల్యుడు ధర్మజునిచే వధింపబడెను. శకుని సహదేవునిచే వధింపబడెను. దుర్యోధనుడు విరథుడై అసహాయుడై గదాపాణియై పలాయనముచేసి హృదమందు దాగియుండెను. ఆవిషయము దెలిసినతరువాత శ్రీకృష్ణుడు యుధిష్ఠిరునకు- “మాయవీ మాయయా వధ్య సృత్య మేత ద్యుధిష్ఠిర” అని చెప్పి ధర్మ్యములుగాని, అధర్మ్యములుగాని శత్రువుల క్రియలకు అనుసాపములైన ప్రతిక్రియ లాచరించి శత్రువుల వధింపవలె ననుచు ఇంద్రకృత దైత్యదానవ సంహారమును, శ్రీహరికృతములైన హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపుసంహారములను, బలిబంధనమును, సుందోపసుందసంహారమును, రావణసంహారమును, నిదర్శనముగా జూపి బోధించినతరువాత నందరును ఆ హృదముదగ్గరకు వెళ్ళిరి. అప్పుడు ధర్మజుడు-“కృతే తత్సౌరుషా యాతం క్వ చి మాన స్సుయోధనా సుయోధనా! నీపారుష మేమయ్యెను? నీయభిమాన మేమయ్యెను? అనియెత్తి పొడువ దుర్యోధను డిట్లు నెను- నేను రథ-ఆయుధ-సారథి- విరహితుడనై విశ్రాంతిని గోరి యున్నాను.

“అస్త్విదానీ మియం రాజక్ కేలా స్పృథవీ తవ ।

అసహాయో హి కో రాజా రాజ్య మిచ్ఛే త్ప్రశాసితుమ్ ॥

భవద్భిశ్చ హృతే రాజ్యే కోన జీవేత మాదృశః ।
అహం వనం గమిష్యామి హ్యజినైః ప్రతివాసితః ॥
రతి ర్హి నాస్తి మే రాజ్యే హతపక్షస్య భారత !
గచ్ఛ త్వం భుంక్త్వ రాజేంద్ర పృథివీం నిహతేశ్వరామ్ ॥”

ధర్మజా ! ఈ కేసలభూమిని నీవే తీసికొనుము. అసహాయుడైన రాజు ఎవ్వడు రాజ్యము నవేలించును ? మీరు రాజ్యము వారించి నపుడు నావంటివాడు జీవింపజాలడు. నేను అజినధారిని వనమునకు బోయెదను. నావారందరు హతులగుటచేత నాకు రాజ్యమం దాసక్తి పోయినది. నీవు వెళ్ళి వికలమైన యీ భూమిని యేలుకొనుము. అని.

అది విని ధర్మజు డిట్లనెను—

“అనీశ్వరశ్చ పృథివీం కథం త్వం చాతు మిచ్ఛసి ।
త్వయేయం పృథివీ రాజన్ కిం న దత్తా తదైవ హి ॥
ధర్మతో యాచమానానాం ప్రశమార్థం కులస్య నః ।
సూచ్యగ్రేణాపి యద్భూమే రపి భిద్యేత భారత ॥
తస్మాత్త్ర మపి తస్మహ్యం న దదాతి పురా భవాన్ ।
స కథం పృథివీ మేతాం ప్రదదాసి విశాంపతే ॥
జీవయేయ మహం కామం న తు త్వం జీవతుం క్షమః ।
దహనే హి కృతో యత్న స్త్వయాఽస్మాను విశేషతః ॥
అశీవిషై ర్విషై శ్చాపి జలే చాపి ప్రవేశనైః ।
త్వయా వినికృతా రాజన్ రాజ్యస్య హరణేన చ ॥
అప్రియాణాం చ వచనైః ద్రావిడభ్యాః కర్షణేన చ ।
ఏతస్మా త్కారణా త్పాప జీవితం తే న విద్యతే ॥
ఉత్తిష్ఠాత్తిష్ఠ యధ్యస్థ యుద్ధే శ్రేయో భవిష్యతి ॥” (శల్య. ఆ. 31)

దుర్యోధనా ! ఏమియు నివ్వలేని నీవు భూమి నెటు లివ్వదల చితివి ? నీవు కులక్షేమముగోరి ధర్మముగా యాచించిన మాకు ఆనాడే యేల ఇవ్వలేదు ? నూదిమొనమోపినంతయునను మీకివ్వనని చెప్పిన వాడవు నీవే కదా ! ఇప్పుడు పృథివి నంతకు ఎట్లిచ్చెదవు ? నిన్ను నేను జీవింపజేయుదునుగాని నీకు జీవించు యోగ్యత లేదు. గృహ

దహనప్రయత్నముచేత, సర్పములచేత, విషాన్నముచేత, జలపాతము చేత, రాజ్యహరణముచేత, దుర్భాషణములచేత, ద్రాపదీకేశాంబ రాకర్షణముచేత మాకు నీవెంతయో హాని జేసినావు. అందుచేత నీకు జీవనాదృష్టము లేదు. లెమ్ము లెమ్ము; యుద్ధము జేసి శ్రేయస్సును పొందుము. అని. దుర్యోధనుడు హృదమునుండి లేచినచ్చి యిట్లనెను—

“ఏకైకేన చ మాం యూయ మాసీదత యుధిష్ఠిర ।

సహ్యేకో బహుభి ర్నావ్యయోః పీఠో యోధయితుం యుధి ॥

స్యస్తవర్మా విశేషేణ శాస్త్ర శాస్త్రపు పరిప్లవః ।

భృశం విక్షతగాత్రో శ్చ హతవాహనస్సైనికః ॥”

ధర్మజా ! మీలో ఒక్కొక్కరే నాతో యుద్ధము చేయుడు. ఒకనితో అనేకులు యుద్ధముచేయుట న్యాయము కాదు. అందులో నేను కవచము లేక క్షతగాత్రుడనై, హతవాహనుడనై, హతసైనికుడనై, అలసిపోయి యున్నాను. అని. అప్పుడు ధర్మజా డిట్లనెను—

“మాధూ దియం తవ ప్రజ్ఞా కథ మేవం సుయోధన ।

యదాఽభిమన్యుం బహవో జఘ్ను ర్యుధి మహారథాః ॥

య ద్యేక స్తు న హస్తవ్యో బహుభి ర్ధర్మ ఏవ తు ।

తదాఽభిమన్యుం బహవో నిజఘ్ను స్త్వన్మతే కథమ్ ॥

సర్వో విమృశతే జస్తః కృచ్ఛ్రస్థో ధర్మదర్శనం ।

పదస్థః పిహితం ద్వారం పరలోకస్య పశ్యతి ॥

దుర్యోధనా ! మహారథవల్క్కుము అభిమన్యుని చుట్టుకొని వధించిననాడు నీ యీన్యాయాన్యాయవిచక్షణబుద్ధి యేమయినది ? అనేకు లొక్కనిపై బడి వధింపకుండుట ధర్మమైనపుడు నీయనుమతిపై యనేకులు ఒక్క అభిమన్యునిపై బడి యెట్లు వధించినారు ?

ప్రతివాడును కష్టదశలో నున్నపుడు ధర్మశాస్త్రమును స్మరించును. మంచినీటిలో నున్నపుడు పరలోకమే లేదనుకొనును.

“ఇద మేకం చ తే కామం వీర భూయో దదా మ్యహం ।

పంచాశాం పాండవేయానాం యేన క్విం యోధా మిచ్ఛసి ॥

తం హత్వా కైభవాన్ రాజా హతో వా స్వర్గ మాప్నుహి ॥”

దుర్యోధనా ! నీవు కోరినట్లే నీకొక్కమాట చెప్పుచున్నాను. మా పాండవులలో నెవ్వనితో నీవు యుద్ధముచేయదలచితివో ఆయొక్కనిని నీవు వధించిన రాజ్యము నీదే. ఆతనిచే నీవే హతుడ నగుదువేన నీకు స్వర్గప్రాప్తి. అని.

ఇచ్చట అభిమన్యునిపై కౌరవులు పడినట్లు పాండవులు దుర్యోధనునిపై బడకుండుటలతోను, మీరొక్కరే నాతో యుద్ధముజేయడని కోరిన దుర్యోధనునితో అట్లుకూడ కానక్కరలేదు నీయిష్టము వచ్చినవానిని మాలో నొక్కని నీవెన్నుకొని, ఆయొక్కనితో నీవు జయాపజయములు తెల్పుకొని కృతార్థుడవు కమ్మని పలుకుటలతోను ధర్మజనకు గల దయాస్వభావమును ప్రతివాదులు గమనింపవలెను.

ఎంతమంది యెన్నివిధముల జెప్పినను పాండవులది పాండవుల కివ్వక అనేకద్రోహములు చేసి, యుద్ధములోగూడ భీష్మకృపలశ్వత్థామప్రభృతులు ఇప్పుడైన సంధిజేసికొనుమనుచు జెప్పుమాటలను జయాశతో తిరస్కరించి, తన ప్రాణముమీదకు వచ్చినపుడు నీవే యీభూమి నేలుకొనుము; నేను అరణ్యమునకు బోవుదును. అని ప్రసంగించిన దుర్యోధనుని జీవితాశను ప్రతివాదులు గమనింపవలెను.

ఆదినుండియు పాండవులయెడ హింసాదృష్టితో తా నధర్మముగా ప్రవర్తించి తుదకు నిస్సహాయుడై పాండవులు తనపై బడెడి పరిస్థితి ప్రాప్తింప దుస్థితిలో నున్న నాపై మీరందరు బడుట అధర్మమని ధర్మశాస్త్రవచనము లెత్తుకొనిన దుర్యోధనుని వైఖరిని ప్రతివాదులు గమనింపవలెను.

—: భీమసేనదుర్యోధనయుద్ధము భీమసేనగదాఘాతమున

దుర్యోధనోరుధంగము :—

దుర్యోధనాభిప్రాయప్రకారము భీమసేనునితో ద్వంద్వయుద్ధము జరుగు నపుడు దుర్యోధనునితో భీమసేను డిట్లనెను—

“రాజ్ఞాపి ధృతరాష్ట్రేణ త్వయా చాస్మాసు యత్కృతం ।

స్మర త ద్దుష్కృతం కర్మ య ద్భూతం వారణావతే ॥

ద్రాపదీ చ పక్షిష్టా సభామధ్యే రజస్వలా ।

ద్యూతే య ద్విజతో రాజా శకునే ర్బుద్ధినిభయాత్ ॥

యాని చాన్యాని దుష్టాత్మన్ పాపాని కృతవా నసి ।

అనాగన్సు చ పార్థేషు తస్య పశ్య మహా త్ఫలమ్ ॥

త్వత్కృతే నిహత శ్చేతే శరతశ్చే మహాయశాః ।

గాంగేయో భరతశ్రేష్ఠః సశ్వేషాం నః పితామహాః ।

హతో ద్రోణశ్చ కర్ణశ్చ హత శ్శల్యః ప్రతాపవాన్ ॥

వైరస్య చాదికర్తా సౌ శకుని ర్నిహతో రణే ।

అవశిష్ట స్త్వమే వైకః కులఘ్నోఽధమపూరుషః ॥

త్వామ ప్యద్య హనిష్యామి గదయా నాత్ర) సంశయః ।

దుర్యోధనా! సీతంక్రియు, నీవును మాయెడల జేసిన దుష్క-

ర్మలను స్మరణకు దెచ్చికొనుము; వారణావతములో జేసిన పనిని, నభలో రజస్వలయైన ద్రాపదియెడల చేసిన పనిని, ద్యూతములో శకుని బుద్ధితో జేసిన పనిని, నిరపరాధులమైన మాయెడల జేసియున్న ఆయాపనులను దలచికొనుము; సీతే ప్రస్తుతస్థితి అదుష్కార్యఫలితమే అని గ్రహింపుము.

భరతకులశ్రేష్ఠుడు మన భీష్మపితామహుడు శరతల్పమున బడి నది నీదుష్కృతఫలమే. నీమూలమున ద్రోణకర్ణశల్యశకునిప్రభృతులు హతులైనారు. ఇక కులఘ్నుడనైన నీవు శేషించినావు. నిన్ను గదచే హతుని జేయుచున్నాను; అని.

అపై ద్వంద్వయుద్ధము ప్రచండముగా జరుగునపుడు కృష్ణార్జునులు సంభాషించుకొనుటలో దుర్యోధనుడు 33 సంవత్సరముల సుండియు భీమసేనహింసాభిప్రాయముతో గదాయుద్ధకృషి జేయుచున్నాడనియు, నైపుణ్యమున దుర్యోధనుడును, బలములో భీమసేనుడును అధికులనియు, ద్యూతకాలములో భీమసేనుడు—

“ఊరూ భేత్సన్యమి తే సంభ్యే గదయేతి నుయోధనమ్ ॥”

నాగదాఘాతమున నీయూరువుల భగ్నముజేయుదు నని చేసిన ప్రితిజ్ఞ ననుసరించి కృతార్థుడు కావలసిదేకాని యథాన్యాయముగ యుద్ధము జేయుట కృతార్థతాపహము కాదనియు శ్రీకృష్ణుడు చెప్పగా పార్థుడు తొడ జూపి భీమసేనునకు సంజ్ఞ చేసెను. అది దుర్యోధను డను గ్రహించెను. భీమసేను డాపై దరిగిన యుద్ధములో దుర్యోధనుని యూరువులపై గొట్టి పడగొట్టెను.

గదాయుద్ధమర్యాద నాలోచింపగా తొడలపై గొట్టుట మర్యాద కాదు. కనుకనే తన గదాయుద్ధశిక్షాక్రమము ననువర్తించి యున్న భీమసేనుడు స్వయముగా నట్లు కొట్టియుండ లేదు. శ్రీకృష్ణోపదిష్టచూర్ణమున నట్లు చేసెను. శ్రీకృష్ణు డటు లుపదేశించుటకు ఆనాటి భీమసేన ప్రితిజ్ఞయే కారణము. భీమసేను డట్టి ప్రితిజ్ఞ జేయుటకు ద్యూత సభలో దుర్యోధనుడు ద్రోహదీక్షానికి తన యెడమతొడను జూపుటయే కారణ మని ప్రశివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

భీమసేను డట్లు దుర్యోధనుని పడగొట్టి దుర్యోధనుని పురాతన దుశ్చైత్యల నుద్ధాటించి ఆతని శిరముపై సాదాఘాతము గావించెను. అది చూచి ధర్మజుడు అల్లు చేయకము, చేయకుము అని భీమసేనుని గూర్చి నలికి దుర్యోధనుని జూచి నీమూలమునగదా యింత కులక్షయ దుస్థితి వచ్చినదనుచు చింశించెను. సాదాఘాతము చేసిన భీమసేనుడు క్రూరు డని ప్రశివాదు లనుట తప్ప. దుష్టశిక్షణవిధులలో పరస్మీల పట్ల దుర్నయముగా బ్రవర్తించినవాని కట్టి శిక్షకూడ విహితమై నీతి శాస్త్రమం దుండుటవలన ద్రోహదీక్షాపట్ల అవినితిగా ప్రవర్తించి తొడన జూపినపుడు దుర్యోధనునిగూర్చి భీమసేనుడుచేసిన ప్రితిజ్ఞలోనే-

“సుయోధన మిమం సాపం హస్తాస్మి గదయా యధి ।

శిరః సాదేన చాఽస్యాహ మధిస్తాస్యామి భూతతే ॥”

శిరస్సుపై సాదాఘాతముకూడ జేయుదు నని చెప్పియుండి అట్లే చేసెను. ఈవిషయము చతుర్థభాగములో నిరూపింపబడినది.

ఆసమయమునకు అక్కడకు వచ్చియున్న బలరాముడు భీమ సేనుడు చేసిన ఊరుభంగపాదాఘాతములను జూచి కుగ్గిస్తుండె “అథో నాభ్యా న హస్తవ్య ఇతి శాస్త్రస్య నిశ్చయః” నాభికి దిగువభాగములో గొట్టరాదని. శాస్త్రము; భీమ సేనుడు చేసిన దధర్మము; భీమ సేనుని శిక్షింతుననుచు లేచినపుడు శ్రీకృష్ణుడు పట్టుకొని ఉపవస్తులు చెప్పటలో ఇట్లు బోధించెను—

“ప్రతిజ్ఞాపాలనం ధర్మః శ్రుతియస్యేహ కేద్యహమ్ ।

సుయోధనస్య గదయా భంక్తా స్మూయూ మహాహవే ॥

ఇతి పూర్వం ప్రతిజ్ఞాతం భీమేన హి సభాతతే ।

టీ. “ప్రతిజ్ఞాపాలనరూపత్వా దస్యో నాభిప్రహారో నాధర్మ ఇత్యర్థః”

మైత్రేయే జాభిశప్త శ్చ పూర్వమేవ మహర్షి జా ॥

ఊరూ తే శేషస్యతే భీమో గదయేతి పరంతప !

అథో దోషం న పశ్యామి మా కుగ్గివ్యస్య ప్రశంబహవే ॥”

ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనము శ్రుతియునకు ధర్మము; ఈభీమ సేనుడు ద్యూతసభలో దుర్యోధనుడు చేసిన దుర్నయమునకు శాస్తిగా నీతొడలను భగ్నము చేయుదు నని ప్రతిజ్ఞ చేసియుండెను.

ఈదుర్యోధనుడు మైత్రేయమహర్షియొద్ద చూరిన ముక్కరమునకు (తొడగొట్టుట) నీతొడలు భీమ సేనగదాఘాతమున భగ్నమగు నని మహర్షిచే శపింపబడెను; కాబట్టి ఇది యధర్మము కానేరదు. అని.

ఇచ్చేట గదాయుధసామాన్యధర్మమును బట్టి బలరాముని ఆక్షేపము, దుర్యోధనవిషయమై విశేషధర్మమునుబట్టి కృష్ణభగవానుని సమాధానము అని తెలిసికొనవలయును. వెనుక జూపబడిన ఘోష యాత్రాంతిమగాథలో దుర్యోధనునితో అసురులు చెప్పినట్లు దుర్యోధనుని ఊర్వకాయము వజ్రసన్నిభమై అశేద్యముగను, అధఃకాయము కుసుమకోమలముగను సృజింపబడియున్నది. న్యాయముగా ఆతని యూర్వకాయము అశేద్యమే; కాని యాతడు ద్రాపదిదేవికి తొడ

జూపుట, మైత్రేయమహ్నియొద్ద తోడ గొట్టుట అను దుర్లక్షణము లచే స్వబుద్ధితో ప్రాణహానిసానము తోడలుగా చేసికొనినాడు; ఇది దుర్యోధనుని స్వయాంకృతాపరాధమేకాని, భీమసేనుని అపరాధమే మియు లేదు; శ్రీకృష్ణుని దంతకంటెలేదు.

—♦ కృష్ణభగవానునిగూర్చి దుర్యోధనుడు పరుషోక్తు లాడుట,

కృష్ణభగవానుడు మంఠలించుట ♦—

భీమసేనగదాఘాతమున ఊరుభంగముతో నేలబడిన దుర్యోధనుని సిందించుచు, భీమసేను నభినందించుచున్న పాంచాలులతో శ్రీకృష్ణభగవానుడు దుర్యోధనునిరసనము నూచింపుచు మాటలాడి నపుడు రోషముతో కృష్ణభగవానునిగూర్చి దుర్యోధను డిట్లనెను—

“కంసదాసస్య దాయాద న తే లజ్జాస్త్యనేన వై ।

అధర్మేణ గదాయుధే య దహం వినిపాతితః ॥

ఊరూ భిన్నీతి భీమస్య స్మృతిం మిథ్యాశ్శిష్యయచ్చతా ।

కిం న విజ్ఞాత మేత స్మై యదర్జున మవోచథాః ॥

ఘాతయిత్వా మహిపాలాన్ ఋజుయుద్ధాన్ సహస్రళః ।

జిహ్వా దుసాయై ర్భూమభి ర్న తే లజ్జా న తేకృణా ॥

అహ న్యహని శూరాణాం కుర్వాణః కదనం మహత్ ।

శిఖండినం పురస్కృత్య ఘాతిత స్తే పితామహాః ॥

ఆశ్వత్థామ్న సునామానం హత్వా నాగం మదుర్మతే ।

అచార్యో న్యాసిత శృత్రుం కిం తన్న విచితం మయా ॥

స చా నేన నృశంసేన భృషద్యుమ్నేన పీర్వవాన్ ।

పాత్యమాన స్త్వయా దృష్టో న వైనం త్వ మవారయః ॥

నధార్థం పాండుపుత్రస్య యాచితాం శక్తిమేవ చ ।

ఘటోత్కచే వ్యంసయతః క స్త్వత్తః పాపకృత్తమః ॥

ఛిన్నహస్తః ప్రాయగత స్తథా భూశ్శివా బలీ ।

త్వయా భిస్పృష్టేన హత శ్చైవేయేన దురాత్మనా ॥

కుర్వాణ శ్చోత్తమం కర్మ కర్ణః పార్థజగీషయా ।

వ్యంసనేనాశ్వనేనస్య పన్న గేంద్రస్య వై పునః ॥

పునశ్చ పతితే చక్రే వ్యసనార్తః పరాజితః ।
 పాతిత స్సమకే కర్ణ శ్చక్రవ్యగోఽగ్రగ్రీర్నృజామ్ ॥
 యది మాం చాపి కర్ణం చ భీష్మద్రోణౌ చ సంయుతౌ ।
 ఋజునా ప్రతియుద్ధేథా న తేస్యా ద్విజయో ధృవమ్ ॥
 త్వయా పున రనార్యేణ జిహ్వామగ్రేన హృదయః ।
 స్వధర్మ మనుత్తిష్ఠతో వయం చాన్యే చ హతితాః ॥”

ఓకృష్ణా ! గదాయుద్ధములో అధర్మముచే నన్ను బలగొట్టించి
 తివి. నీకు లజ్జ లేదా ? ఊరుభంగము జేయునట్లు భీముని జ్ఞాపక
 ముగా పార్థునకు నీవు చెప్పినది నేనెరుగనా ? ఋజుమార్గమున
 యుద్ధముచేయు మాపక్షములోని వేలకొలది వీరలను అనేకకాలతోపా
 యములచే వధింపజేసిన నీకు లజ్జలేదు; దయ లేదు. శిఖింశివి పురస్క
 రించుకొనిష్ఠ భీష్మపితామహుడు పడగొట్టబడినాడు. “అశ్వేతామా
 హతః” అని పలికించి ద్రోణాచార్యునిచే శస్త్రసంహారము చేయింప
 బడినది. అది నే నెరుగనా ? అద్రోణాచార్యుని పడగొట్టు ఈస్వప్న
 ద్యున్నాథులకుని నీవు వారింపవైతివి. పార్థవధార్మ్యమే సంపాదించు
 కొనిన కర్ణుని ఏకవీంఘ్నిని ఘటోత్కచునినిమిత్తమున వ్యర్థముగావించి
 చిన నీకంటె సావకృత్తము డెవడు ? చిన్నిహస్తాడై ప్రాయానవేశ
 మును బూను భూరిశ్రవస్సును సాత్యకి వధించినది నీ ప్రేరణ చేతనే.

పార్థునితో ఘోరయుద్ధము చేయు కర్ణుని నాగాస్త్రమును
 వ్యర్థము గావించి, చక్రము దించుకొనిపోయినపుడు కర్ణుని పడగొట్టించి
 నవాడవు నీవు. నన్నుగాని, కర్ణునిగాని, భీష్మద్రోణులనుగాని ఋజు
 యుద్ధమున ప్రతిఘటించినాడు నీకు విజయము కలుగదయట ధృవము.
 స్వధర్మనిష్ఠులమైన మేమును, మాపక్షమువారును అపూజ్యుడవైన
 నీచే కపటమార్గమున బడగొట్టబడినాము. అని.

శ్రీకృష్ణుడు చేసినది కపట మనిన యీదుర్యోధనుడు- మూల
 ములోగాని, వనవానాజ్ఞాతవాసపణకల్పనలోగాని, లాక్షగృహాదు
 లలోగాని చేసియున్నది యెదో ప్రతివాదులు స్మరింపవలయును.

“మాయావీ మాయయా వధ్మః” అన్నట్లు కపటులను పడ గొట్టుటకు కపటముగాడ నాశ్రియణీయమే అని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పెను.

ఇచ్చట భీష్మద్రోణ, కర్ణదుర్యోధన, భూరిశ్రీవస్తుల వధవిష యుద్ధే శ్రీకృష్ణు డన్యాయము చేసినట్లు దుర్యోధను డనెను.

భీష్మద్రోణులు పాండవశ్రీయమయిన ధర్మమునకు తమప్రాణము లర్పించుచు తను వధోపాయమును తామే పాండవులకు దెలిసియింపటచే భీష్మద్రోణనుమతిపై జరుపబడిన ఆకార్యములో శ్రీకృష్ణుని యన్యాయ మేమున్నది ?

కర్ణుని విషయమై నాగాత్రమును గురి తప్పింపజేయుట, సారథ్యధర్మముగటచే నందులో శ్రీకృష్ణుని అన్యాయ మేమున్నది ? ఏకవీర్యుని నిచ్చిన యిందుడే దానికి గురియగుటకై ఘటోత్కచుని స్పృశించియుండుటచే నందులో శ్రీకృష్ణుని యన్యాయ మేమున్నది ?

బ్రాహ్మణశాపమూలమున రథచక్రము దించుకొనిపోవుట, అదియే ఆరణి మరణసమయముగా నిర్దేశింపబడుట, సంభవించుటచే నప్పుడు కర్ణుని వధింపజేయుటలో విధి నతిక్రమించకుండ జేయు కృష్ణ భగవానుని అన్యాయ మేమున్నది ?

భీమసేనప్రతిజ్ఞనుబట్టియు, మైత్రేయశాపమునుబట్టియు, జరుపబడిన దుర్యోధనోరుభంగములో శ్రీకృష్ణుని అన్యాయ మేమున్నది ? భూరిశ్రీవస్తును వధింపబూనిన సాత్యకి—

“వార్యహణి స్స కృష్ణేన పాశేన చ మహాత్మనా ।

విక్రోశితాం చ వైన్యనా వశధి త్తం ధృతవ్రతమ్ ॥”

కృష్ణార్జునులు వద్దవద్దని వారించుచున్నను వధించె నని చెప్పబడియుండ అందు శ్రీకృష్ణుని ప్రేరణ యున్నట్లు దుర్యోధను డనుట ఎంత అన్యాయము ? ఇటనుట దుర్యోధనునకు సహజము. పాండవుల పట్ల మే మిన్నడును ఏతప్పును చేసియుండలేదు. అని కురుసభలో కృష్ణభగవానునియొద్ద పలికినవా డీదుర్యోధనుడు కాడా ? పాండవులు

పట్ల తాము చేసిన అకార్యములను ఆయాసమయములలో తలపోసి కొని చింతించినవాడు ఈదుర్యోధనుడు కాడా? నీకంటెను ఎక్కువ మాయలు మేము చేయగలము; నీవేమి చేయగలనో వచ్చి చేయవలసిన దని ఉలాకునిచే కృష్ణభగవానునకు కబురంపి కాలుదువ్వినవాడు దుర్యోధనుడు కాడా? దుర్వృత్తిగల తన మనోరథము నెరవేరక కృష్ణభగవానుని తిట్టుట కుపకృమించిన దుర్యోధనుని మాటలు పట్ల కొని ప్రతివాదులు దుర్యోధను నభినందించుచు శ్రీకృష్ణుని నిందించుచు వ్రాయుట హేయము.

ఆదుర్యోధనోక్తులపై కృష్ణభగవాను డిట్లు మందలించెను—

అంభభారతము— “అచ్యుతం డతని యాననం బాలాకించి నీవు భీముని బామలం గఱపించియు, విషం బిడియు, నీటం ద్రోచియుఁ బలుమాటు చంప దెగివి. గొంతయు, గొడుగు లేవురును నిద్రించు సమయంబున జతుగృహంబున దహనంబు దరికొల్పితివి. ధర్మోత్తరుండగు నజాతుశత్రుసంపదల గపటద్యూతం బాడి శకునికైతఁబున నపహరించి తంతబోక యాజ్ఞ నేని నేకవస్త్రరజస్వలం గొలువులాపల భంగపెట్టి తాప్రాద్ద నిన్ను నిట్టి దురవస్థలకు దేరం దగియుండ నట్లు పోయి సమయంబు నడిపి నీచేసిన సకలదుష్కృతంబులు సహించిన యి ప్పాండవాగ్రిజు పనులన నేను బుడమిపా లడుగవచ్చిననా డీ నేరక నీనేరమి నిట్లైతి. భవదీయంబగు లోభంబునం బాపనిశ్చయింబున మదంబున కాంతచిత్తు లగు కాంతవద్రోబులకుం బ్రాణహాని వాటిల్లె. వినుము ద్రుపదుని తపోయజ్ఞ పృథావంబుల నదియ పనిగా జనియించిన శిఖండి ధృష్టద్యుమ్నులు ఆభీష్మగురు మరణంబులకుం గారణంబులుగాక తక్కుదురే. యనేకయోధప్రాధు లొక్కరుని బాలు సౌభద్రుం బొదివి చంపినం బూనిన పూన్కి నిఖిలోపాయంబుల నేఱపక పుణ్యాత్మయైన పాంచాలి నరణ్యంబునం బరిభవించిన పాపాత్ముని నైంధవుని బ్రతికిపొవిడిది యర్జునుం డగ్నిం బ్రకేశించునె. యిన్నీతిపరుల చరిత్రంబుల నిర్మలంబులు. ఘోషయాత్ర నిన్ను గంధర్వులు పట్టుకొనిపోవునప్పుడు నీవారెల్లం బాటిన నర్జునుండు నిన్ను విడిపించుట యెఱుంగకే. గాంగేయకుంభజకర్ణాశ్వ త్థామకృపు లుద్దామసమగ్రినైవ్యంబులతోడ నడిచిరా నీవు విరటుని గోవులం బట్టికొని పోవుచోట మీరందఱు నర్జునుని సమ్మాహనాస్త్రంబున మూర్ఛితులైన సమయంబున నరండు మిమ్ముం గాచుట యెఱుంగరాదె. నీవాచరించిన పాపం

బులకెల్ల మూలంబైన కర్ణునరదంబు ధరణిం గ్రుంకినం గవ్వడి వానినేయ కేల కాచి కొనుయుండు. నుండెనేనియు భూసురశాప బున న క్కైన రథంబునకు నిష్క్రమి గలుగునే. కావున నన్నీచు సమయించుట సముచితంబు... పాండునందనులు పుట్టి నంతటినుండి నేడు తుదిగా నీయెడ ధర్మవిరోధం బాచరింపదు... పవనతనయుండు పట్టిన పత్రిన యెఱుంగజె. గద నూరుభంగంబు సేయుదు నని పలికి పిడికిలం బొడుచునే. యవి యెల్లను వృథాజల్పంబు లూరకుండు మనుటయు...”

అశ్రీకృష్ణప్రోక్తులకు బదులు చెప్పలేక ప్రస్తావము మార్చి దుర్యోధను డిట్లు పలికెను —

“అధీతం విధివ ద్దత్తం భూః ప్రకాస్తా ససాగరా ।
 మూర్ధ్ని స్థిత మమిత్రాణాం కోను స్వంతతకో మయా ॥
 యదిష్టం క్షత్రబన్ధనానాం స్వధర్మ మనుపశ్యతామ్ ।
 తదిదం నిధనం ప్రాప్తం కో ను స్వంతతకో మయా ॥
 ససుహృ త్సానగ క్షైవ స్వర్గం గత్వా హ మచ్యుత !
 యాయం నిహతనంక ల్పా శ్శోచంతో వర్తయిష్యథ ।
 అస్య వాక్యస్య నిధనే కరురాజస్య ధీమతః ।
 అపతత్సుమహ ద్వర్షం పుష్పాణాం పుణ్యగన్ధివామ్ ॥
 సిద్ధాశ్చ ముమచు ర్వాచ సాధు సాధ్వీతి పార్థివ ।
 వ్యరాజంశ్చ యోగ స్సర్వా నభో వైడూర్యసన్నిభం ॥”

ఓ అచ్యుతా ! నేను వేదశాస్త్రాధ్యయనము చేసినాను; దాన ములు చేసినాను; భూమి నేలినాను; శత్రువుల నణచినాను; క్షత్రి యోచితమైన యుద్ధమరణము నొందినాను. నాకంటె నధికు డెవడు ? మీరు శోకించుచు బ్రతుకుడు. నేను సుహృద్వర్గముతో, అనుచర వర్గముతో స్వర్గమునకు వెళ్ళుచున్నాను. అని.

దుర్యోధనుని యీమాట ముగిసినతోడనే పుష్పవృష్టి సింధుల సాధువాదములు జరిగినవి; దిక్కులు ప్రకాశించినవి.

ఈపుష్పవర్షాదులచే దుర్యోధనునకు ముందు స్వర్గప్రాప్తి యను విషయము తెలుపబడినది. “అస్య వాక్యస్య నిధనే” అనునపుడు ‘అస్య’ అను ఇదంశబ్దము “ఇదమస్తు సన్నికృప్తమ్” అని సన్నికృప్తపరామర్శ

కము. ఆసన్నికృష్టవాక్యము—“స్వర్గం గంతాహం మమ్యత” అను నది. పూర్వోక్త ప్రకారము అనర్థముల కొడిగట్టిన దుర్యోధనునకు పొత్తించునది నరకమా ? స్వర్గమా ? అను సందేహము పోగొట్టుటకై యుద్ధమరణనిమిత్తమున ముందుగా పొత్తించునది స్వర్గమే అని సూచింపబడినది. శిశుపాలవధసందర్భమున శ్రీకృష్ణుడు జగద్వంద్యుడగునా ? కాదా ? అనుసందేహము పోగొట్టుటకు సంభవించిన పుష్పవృష్టి జగద్వంద్యుడని తెలిపినది. కాబట్టి యెప్పుడును ఒక సందేహనివృత్తికే పుష్పవర్షాదికము కలుగుచుండు నని తెలిసికొనవలెను. దుర్యోధనుడు వాపాత్ము డనుటలో సందేహము లేదు. నీవీ యీవాపకార్యములు చేసినావని యద్భుతించిన శ్రీకృష్ణునకు దుర్యోధనుడు నే నవి చేయలేదని బదులు చెప్పనేలేదు. అట్టిస్థితిలో ఆతడు పుణ్యాత్ము డనుటకు పుష్పవర్షాదికము ప్రమాణమని ప్రతివాదులనుట అసంగతము కాదా ? ఈదుర్యోధనుడు పుట్టినపుడు గోచరించిన ఉత్పాతములు కులాంతకు డగుననియు, లోకోపద్రవకారి యగుననియు సూచించినవి. ఈతడు పులోకమున కేగునపుడు గోచరించిన పుష్పవర్షాదికము ఈతనికి ముందుగా స్వర్గము పొత్తించునని సూచించెను ఈరెండును నిజమే. ప్రతివాదిమతములో నీరెండును విరుద్ధములగును. దుర్యోధనపరిసమాప్తితో భూభారహరణ మగుటనుబట్టి సిద్ధసాధువాద-దిక్ప్రకాశములు సంభవించినవి.

ఆపుష్పవర్షాదికృతమైన దుర్యోధనపూజను చూచి శ్రీకృష్ణ పృథ్వుతులు లజ్జితులై నట్లు చెప్పబడినది—

“వాసుదేవ పురోగమాః । దుర్యోధనస్య పూజాంతు దృష్ట్వా వీరా మసాగమన్ ॥”

ఇచ్చట వాసుదేవునియందు చెప్పబడిన లజ్జ భగవానుని మనుష్యచేష్టాభినయమాత్రిము. ఈవిషయము ‘శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరణము’లో ప్రతిపాదించబడినది.

ఇక పాండవులమందలి లజ్జ అధర్మభీతు లగు పాండవుల యోగ్యతావిశేషమునే చాటుచున్నది. యుద్ధమందలి సామాన్యధర్మమునుబట్టి తాము చేసిన దధర్మ మనుకొని వారు లజ్జితులైనారు. కర్ణ దుర్యోధనాదులవల్ల విశేషధర్మమునుబట్టి వీరిట్లు వధింపబడవలసిన వారే. మీరు చింతింపవలసినపని లేదు. అని అప్పుడు కృష్ణుని మాత్రు బోధించియున్నాడు—

“మిథ్యా వధ్యా స్త్రోపాయై ర్భూత శృత్యోధికాః ।

పూర్వై రనుగతో మాగ్నో దేక్షై రనురఘాతీభిః ॥

సద్భిః శ్చానుగతః పథా స్స సర్వై రనుగమ్యతే ॥” అని.

ఇంకొకవిశేషము—“స్వధర్మనిష్ఠులమైన మమ్ము నీవు అధర్మ మార్గమున బడగొట్టించినావు” అని శ్రీకృష్ణునితో బలికిన దుర్యోధనుడు ద్యూత మధర్మమని చెప్పినతండ్రితో రాజధర్మమును చెప్పుచు- లోకవృత్తము వేరు, రాజవృత్తము వేరు. రాజ సదా స్వాధీనితా పరుడై యుండవలెను. రాజునకు శత్రుజయము స్వవృత్తి. అది ధర్మము కానిమ్ము; అధర్మము కానిమ్ము. ప్రచ్ఛన్నముగాగాని, ప్రకాశముగా గాని శత్రుబాధకమైన యుద్ధము మేదో అదియే శస్త్ర మనబడును. అని స్వసిద్ధాంతమును చెప్పియుండెను. (సభాప. అ 66)

ఈదుర్యోధనుడు స్వధర్మనిష్ఠుడట ! శ్రీకృష్ణుని దధర్మమట ! నిర్దోషులయందు శత్రుత్వము వహించి శత్రునిగ్రహణోపాయములతో ధర్మాధర్మవిచక్షణముతో బనిలేదని సాగినంతవరకు ఘోరకృత్రిములతో ప్రవర్తించినవాడు దుర్యోధనుడు. దుష్టులయందును మిత్రభావమునే వహించి, అష్టాష్టములు సహించి శాంతితో సంధికై ప్రయత్నించి తప్పక వచ్చివడిన యుద్ధములో, శత్రునిగ్రహణార్థములలో ధర్మము నతిక్రమింపక, ధర్మసంస్థాపకు డగు కృష్ణునిగ్రహణముని అనుమతిపై తత్తచ్చాప- అనుగ్రహ- ప్రతిజ్ఞ- రూపవిశేష ధర్మావలంబనమున శత్రునిగ్రహము నాచరించినవారు పాండవులు.

దుర్యోధి కలిగియున్న దుర్యోధనుడు అర్జియై వెళ్ళి యుద్ధసాహాయ్యము గోరినపుడు లక్ష గోపాలనారామణసేన నిచ్చి పంపినవాడు కృష్ణభగవానుడు. ఆకృష్ణభగవానుడు సంధికై వచ్చుచున్నాడని తెలిసి నపుడే ఆతని బంధించి పడవేయదలచితిని. ఇది సాగుట కుపాయము చెప్పవలసినదని భీష్మాదులతో పలికినవాడును, సాగ లేదుగాని కురుసభలో బంధింప నుద్దమించినవాడును దుర్యోధనుడు.

అట్టి దుర్యోధనుని ఔమముగోరి సంధిజేసుకొని నీవు సుఖంపుమని బోధించినవాడు కృష్ణభగవానుడు. ఆకృష్ణభగవానునితో నే నేతప్పులు చేసి యెరుగను; నే నేమియు పాండవుల కిచ్చువాడనుగాను. యుద్ధములో జంపుటో, చచ్చుటో కావలసినదే. అని తెలిగించి మాటలాడినవాడు దుర్యోధనుడు.

ఇట్టి దుర్యోధనుడు ధర్మనిష్ఠుడా? కృష్ణభగవాను డధర్మ పరుడా? లోకములో దుష్టశిక్షణము, శిష్టరక్షణము లోక ఔమము గోరు ప్రభువునకు లక్షణము. ధర్మాత్ములు శిష్టులనియు, అధర్మాత్ములు దుష్టులనియు లోకవ్యవహారము. అందుచే శిష్టరక్షణమూలకముగా ధర్మస్థాపనము, దుష్టశిక్షణమూలకముగా అధర్మ నిర్మూలనము ప్రభువుయొక్క కృత్యమై యున్నది. ఆ కృత్యములలో ప్రభువు రాగద్వేషవశుడై యుండక శాస్త్రీయమైన ధర్మమందే దృష్టి కలిగి యుండును. అట్టి ప్రభువు యొక్క నిగ్రహానుగ్రహములకు వ్యక్తిగత హితపాతము హేతువు కాదనుట మతిమంతులకు తెలిసినవిషయమే.

ఇట్టిస్థితిలో జగత్ప్రభువై యుంకి—

“పరిత్యాజాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతాం ।

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంధనామి యుగయుగే ॥”

అని లోకమునకు చాటిన కృష్ణభగవానుడు సాధుపరిత్యాజముగా పాండవరక్షణమును, అసాధువినాశముగా దుర్యోధనాది దుష్ట నిగ్రహమును గావించి ధర్మసంస్థాపనము జేసెననియు, పై శ్లోకము

నకు లక్ష్యములే పాండవకౌరవచర్యలనియు, అధర్మనిరూపనపూర్వకముగా కృష్ణభగవానుడు చేసినది ధర్మసంస్థాంపనమేకాని మరియుకటికాదనియు ప్రతివాదులు తెలిసికొందురుగాక.

—: పాండవులనుగూర్చి కృష్ణపరమాత్మ తెలిపిన ముఖ్యవిషయము :—

మాతగా వెళ్ళిన కృష్ణపరమాత్మను భోజనమునకై దుర్యోధనుడు ఆహ్వానించి ఆతని యనంగీకారమును గ్రహించి పాండవులకును, మాకును ద్వేషముకాని మనలో మన కేమున్నది ? అని ప్రశ్నించి నపుడు కృష్ణపరమాత్మ యిట్లు చెప్పెను—

“అకస్మాద్ద్వేష్టి శై రాజన్ జన్మప్రభృతి పాండవాన్ ।

ధర్మే స్థితాః పాండవాయాః క స్తాన్ కిం మత్తు మర్హతి ॥

య స్తాన్ ద్వేష్టి స మాం ద్వేష్టి య స్తా నను సమా మను ।

వికాత్మ్యం మాం గతం విధి పాండవైర్ధర్మచారిభిః ॥” (ఉద్యో. అ. 91)

జన్మప్రభృతి నీవు నిష్కారణముగా పాండవులను ద్వేషించుచున్నాను. ధర్మనిష్ఠులైన పాండవులయందు ఈతప్పున్నదని అనగలవాడెవ్వడు ? ధర్మచారులైన పాండవులే నేనని తెలిసికొనుము. వారిని ద్వేషించుట నన్ను ద్వేషించుట, వారిని పూజించుట నన్ను పూజించుట; కనుక మన కేమి ద్వేషము ? అని నీవనుట తప్పు. అని, దీనిచే భగవంతుడు మెచ్చుకొనిన ధర్మనిష్ఠులు పాండవులనియు, ధర్మమే భగవంతునకు ప్రాణమనియు, ధర్మద్రోహులు భగవద్ద్రోహులనియు స్పష్టమైనది.

ఈచెప్పిన శ్రీకృష్ణు డెట్టివాడు ? “పితౌపితౄణాం మన్యజగతః” “తపా మ్యహ మహం వర్షం నిగృహ్ణా మ్యుత్సృజామి చ” (భగవద్గీత)

జగత్పితయై, సువృష్టి- అతివృష్టి- అనావృష్టులను కలిగించువాడై వారివారి ధర్మాధర్మానుగుణముగ ప్రజల కన్నోదకములు కల్పించువాడు. ఇట్టి కృష్ణభగవానుని, అట్టి పాండవులను నిందించు లోకమునకు అన్నోదకసమృద్ధి యెట్లో ప్రతివాడు లాలోచింపవలయు.

—: దుర్యోధనాశ్వత్థామాదిసంభాషణము; అశ్వత్థామకృతసౌప్తిక
వధకార్యమునకు దుర్యోధనుని అభినందనము :—

ఉరుభంగమై పడియున్న దుర్యోధనుని నిడిచి సేనలతో
పాండవులు శ్రీకృష్ణపురస్కృతులై కౌరవశిబిరములకు వెళ్ళినతరువాత
క్షతగాతులై యున్న కృప- అశ్వత్థామ- కృతచర్మలు దుర్యోధనుని
సమీపించినపుడు దుర్యోధను డిట్లనెను—

“పృథివీం పాలయిత్వాఽహ మేతాం నిష్ఠా ముపాగతః ।
మా భవంతోఽత్ర తప్యంతాం సౌహృదా నిగ్రహేన మే ॥
యది జేదాః పృథూణాం వో జితా లోకా మయాఽక్షయాః ।
మన్యమానః పృథూణాం చ కృష్ణస్యామితలేజసః ॥
తేన న చ్యావిత శ్చాహం క్షతృధర్మా త్వన్యస్థితౌత్ ।
యతః విజయే నిత్యం దైవం తు దురతిక్రమమ్ ॥”

మహానీయులారా! భూమిని పాలించి తుదకు నే నీస్థితికి వచ్చి
తిని. నా నిధనమునకు మీరు విచారింపకుడు. వేదములు ప్రమాణ
మైనపుడు నేను స్వర్గమును జయించితి ననుటలో సంజేహమేమికి
మహాతేజశ్శాలియగు శ్రీకృష్ణుని ప్రభావము నే నెరిగియుండియు నా
యుద్ధోద్యమమును మాన్పించుటకు శ్రీకృష్ణు డెంత చెప్పినను అది
క్షతృధర్మమని నేను మానలేను. విజయమువలె నిత్యప్రయత్నము
చేయబడినది. దైవము దురతిక్రమముకదా! అని దుఃఖించెను.

అప్పుడు అశ్వత్థామ పాంచాలుల నందరును నేను వధింతును.
నా కనుజ్జనిమృతగా దుర్యోధనుడు కృపాచార్యద్వారా అశ్వత్థామను
నైన్యాధిపత్యమందు అభిషిక్తుని జేసి అనుజ్ఞనీయగా పాండవశిబిరము
లలో రాత్రి గాఢసుషుప్తిలోనున్న పాంచాళాదులను, పాండవ సేనలను,
ఉపపాండవులను (పాండవులు శ్రీకృష్ణసహితములై ఓఘవతీ నదీతీరమం
దున్నారు) రాద్రావేళమున వధించి దుర్యోధనుని యొద్దకు చేరి
యిట్లు చెప్పెను.

దుష్టచతుష్టయచర్య.

“దుర్యోధన డీగసి త్వం వాక్యం శ్రోత్రానుఖం శ్రుణు ।
 సప్త పాండవత శ్శేషా ధార్తరాష్ట్రా శ్రయో వయమ్ ॥
 తే చైవ భ్రాతరః పంచ వాసుదేవోఽథ సాత్యకిః ।
 ఆపాం చ కృతవర్మా చ కృప శ్శారద్యత స్తథా ॥
 పంచాలా నిహతా సుర్వే మత్స్యకేశం చ భారత !
 కృతే ప్రతికృతం పశ్య హతపుత్రా హి పాండవాః ॥
 సౌప్తికే శిబిరం తేషాం హతం సనరవాహనమ్ ॥”

దుర్యోధనా! జీవించియున్నావుగనుక నీకు సంతోషవార్త చెప్పె
 దను వినుము. పాండవపక్షములో పాండవులు సాత్యకి, శ్రీకృష్ణుడు
 అను ఏడుగురు కౌరవపక్షములో కృపాచార్యకృతవర్మలు, నేను అను
 ముగ్గురును శేషించినాము. మిగిలినవారందరిని రాత్రి నిద్రించుచున్న
 వుడు వధించితిని. అని.

“దుర్యోధనస్తు తాం వాచం నిశమ్య మనసః ప్రియాం ।
 ప్రతిలభ్య పునశ్చేత ఇదం వచన మబ్రవీత్ ॥
 న మేఽకరో త్తద్ధాంకేయో న కర్ణో న చ తే పితా ।
 య త్వయా కృపభోవాభ్యాం న హితే నాఽద్య మే కృతమ్ ।
 స చ నేనాపతిః తుదో హత స్సార్థం శిఖండినా ॥
 తేన మశ్యే మఘనతా సమ మాత్మాన మద్యతై ॥”

కంఠగతప్రాణుడై యున్న దుర్యోధనుడు అప్రియవచనమును
 విని, స్మృతిదెచ్చుకొని యిట్లనెను— అశ్వేత్థామా! కృప కృతవర్మ
 సహితుడవైన నీవు నాకు చేసిన మేలు భీష్మద్రోణకర్ణులుగూడ చేయ
 లేదు. అధృష్టద్యుమ్నశిఖండులు హతులైనారుకనుక ఇప్పుడు నేను
 ఇందునితో తుల్యుడ నని తలచుచున్నాను; అని. ఇచ్చట “భీష్మ
 ద్రోణకృపాదీం శ్చ ప్రవేక్ష్య న్యసరేఽసురాః” అని చెప్పబడుటచే
 సౌప్తికవధవిషయకమైన కృపాచార్యాదిప్రవృత్తి అసురావేశమూల
 కమి అని తెలిసికొనవలయును. ఇట్లు తన సంతోషమును వెల్లడించి
 దుర్యోధనుడు శరీరము విడిచెను.

మహాభారత తత్వోక్తనము.

V ఇచ్చట అశ్వత్థామకృతసాస్తికవధము దుష్కార్యమయిండు
 తగతప్రాణుడై కూడ దాని కానందించినవాడు దుర్యోధనుడు; ఇదియే
 దుష్టలక్షణము. ఈవిషయమే ఇట్లు చెప్పబడినది—

పాపః కంఠగతప్రాణోఽప్యభినన్దతి పాపినం ।

ద్రాచిం పశుస్తబాలఘ్నం పాంసుభు క్షురరాచిన ॥” (నీతికాండము)

—: హతపుత్రమిత్తుడై యున్న ధృతరాష్ట్రునకు వేదవ్యాస

భగవాను డుపదేశించిన విధము :—

శోకాకులుడై యున్న ధృతరాష్ట్రుని విదురుడు బహువిధముల
 జెప్పి యోదార్చెను. వ్యాసభగవాను డోదార్పులలో నిట్లు చెప్పెను—

ధృతరాష్ట్రా! వినుము— పూర్వము నేను దేవనభకు నెచ్చి
 యున్నాను. అక్కడకు భూదేవి నచ్చి నాకార్యముమాట యెనుని
 యడిగినపుడు విష్ణుభగవాను డామె కిట్లు చెప్పెను—

“ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రాణాం యస్తు జ్యేష్ఠ శ్శతస్య ॥

దుర్యోధన ఇతి ఖ్యాత స్స తే కార్యం కరిష్యతి ॥

తం చ పాపస్య మహిపాతం కృతకృత్యా భవిష్యతి ।

తస్యాశే పృథివీపాలాః కురుక్షేత్రం సమాగతాః ॥

అన్యోన్యం ఘాతయిష్యంతి దృష్టే శ్శస్త్రైః ప్రహరితాః ।

తతః ప్రే భవితా దేవి భారస్య యుధి నాశనమ్ ॥

గచ్ఛ శీఘ్రం స్వకం స్థానం లోకాన్ ధారయ శోభనే ।

న ఏష తే సుతో రాజన్ లోకసంహర కారణాత్ ॥

కలే రంక స్సమత్పన్నో గాంధార్యా జితరే నృప ।

అమర్షీ చపలశ్చాపి శోధనో దుచ్ఛస్థాధనః ॥

దైవయోగా త్సమత్పన్నా భ్రాతర శ్చాస్య తాదృశాః ।

తమని ర్మాతుల శ్చైర కర్ణ శ్చ పరమ స్సఖా ॥

సమత్పన్నా వినాకార్థం పృథివ్యాం సహితా నృప !

యాదృశో జాయతే రాజా తాదృశోఽస్య జనో భవత్ ॥

అథశ్మో ధర్మతాం యాతి స్వామిచే ధార్మికో భవత్ ।

స్వామివో గుణదోషభ్యాం కృత్యా న్యుగ్మైర్నాత్రి సంశయః ॥

దుష్టరాజున మా సాధ్య గతా స్తే తనయా నృప ! ము.

న హి తే పాండవా స్సవల్ప మపరాధ్యన్తి భారత ||

పుత్రా స్తవ దురాత్మానో యై రియం ఘాతితా మహి || (శ్రీభర్వము)

ఓ భూదేవీ! ధృతరాష్ట్రుని జ్యేష్ఠపుత్రుడగు దుర్యోధనునిమూలమున నీ కార్యము చక్కబడును. అతని వలన ఘటించెడి యుద్ధములో పృథివీపతులు పరస్పరహతులగుదురు. నీకు భారహరణ మగును. నీవు స్వస్థానమునకు వెళ్ళుము. అని.

ధృతరాష్ట్రా! అట్టి నీ యీ సుతుడు లోకసంహారనిమిత్త ముగా కలియంశమున గాంధారీగర్భమున జన్మించి దుర్లక్షణములు గలిగియుండెను. దైవయోగమున అతనిసోదరులు కూడ అతనివంటివారే పుట్టినారు. ఇతని కర్ణుడు మొదలగు వారందరు లోకక్షయమున కే పుట్టినారు. రాజా గుణదోషములె అనుచరుల కంటును. ఆ పాండవులు కించిత్తును అపరాధము చేసి యెరుగరు. నీ పుత్రులు దురాత్ములై లోకహాని గలిగించినారు; అని.

ఇట్లు చెప్పి నీవు పుత్రశోకమున మరణింపబూనకుమా? జీవించి పాండవులపై దయగలిగి కీర్తి గడింపు మని బోధించుటయు, ధృతరాష్ట్రుడు— “భారయిష్యా మ్యహం ప్రాణాన్” అని అంగీకరించుటయు జరిగినతరువాత వ్యాసభగవాను డంతర్ధాన మయ్యెను.

గాంధారీధృతరాష్ట్రులు సపరివారముగా యుద్ధభూమికి వచ్చి శోకించుచున్నపుడు పాండవులు వెళ్ళి ధృతరాష్ట్రునకు పాదాభివందనము చేయుటయు, ధృతరాష్ట్రుని విరుద్ధభావము శ్రీకృష్ణాపదేశమున తొలగిపోవుటయు సంభవించినతరువాత—

“తత స్స భీమం చ ధనంజయం చ మాద్యాశ్చ పుత్రా పురుషపరీక్షా ।
పశ్చుర్భ గాత్రై స్స రుదన్ సుగాత్రా నాశ్వాశ్చ కల్యాణ మవాచచైతాన్ ||”

అధృతరాష్ట్రుడు కంట తడిపెట్టుకొనుచు పాండవులను దగ్గరదీసి పారిశరీరములు నిమిరి మంగళాశీర్వాచనములు చేసెను. తరువాత

మహాభారత తత్త్వకథనము.

ఈసన్నిధికి పాండవులు వెళ్ళబోవునపుడు పుత్రశోకార్తురాలైన
మయధిష్ఠిరునిపై పెట్టుకొనియున్న విరుద్ధాభిప్రాయము తత్కాల
గతుడైన వ్యాసభగవానుని ప్రబోధమును బట్టి తొలగిపోగా స్వస్థుడై
రాలై యిట్లనినది—

“దుర్యోధనాపరాధేన కృతనే స్సౌబలస్య చ ।
కర్ణదుశ్శాసనాభ్యాం చ కృతోయం కురుసంక్షయః ॥
నాపరాధ్యతి బీభత్సుర్న చ పాశో వృకోదరః ।
నకుల స్సహజేనశ్చ నైవ జాతు యుధిష్ఠిరః ॥”

కర్ణశకునిదుర్యోధనదుశ్శాసనుల అపరాధములచేతనే కులక్షయ
మిట్లయినది. పాండవుల తప్పేమియు లేదు; అని.

ఇది దుష్టచతుష్టయచర్యాసంగ్రహము. ఇది ప్రతివాది భ్రాంతి
నిరాసపూర్వకముగా పాండవపూజ్యతాప్రకటనార్థమై యెత్తి చూప
బడినది. ఈవిషయమే ఈభాగమున కాదిలో ప్రదర్శింపబడిన—
“యధిష్ఠిరో ధర్మమయో మహాద్రుమః” “దుర్యోధనో మన్యుమయో
మహాద్రుమః” అను భారతనూత్రీభూతములగు రెండుశ్లోకములచే
మహర్షిచే ప్రతిపాదింపబడినది. కొటిల్యార్థశాస్త్రములో ఇంద్రియ
జయప్రకరణమున కామ, క్రోధ, లోభ, మాన, మదాదిదోషములను
బట్టి సపరివారముగా నశించినవారిని చెప్పనట్టి ప్రస్తావనములో—

“మానాన్ రాక్షసాః పరదారా న ప్రయచ్ఛన్ । దుర్యోధనో రాజ్యాదంకం
చ, సబంధురాష్ట్రో విసవాశః ॥”

టీ. బాలిశ్యా దాత్మ న్యసపమత్వబుద్ధి ర్మానః ।

అని చెప్పబడినది. దీనిచే పరదార నపహరించి రాక్షసుడును,
పరరాజ్య మపహరించి దుర్యోధనుడును చేయి దెచ్చికొనినా రని
వెల్లడింపబడినది.

ఇట్లు ధర్మాత్ములగు పాండవులు, పాండవనిర్మూలనరాజ్యలాభ
దురాశతో కర్ణదుర్యోధనులు తెచ్చిపెట్టిన మహాసంగ్రామములో
శ్రీకృష్ణరక్షితులై “యతో ధర్మ స్తతో జయః” అని గాంధారి యన్న

ట్లును, “నీతో ౭ హం పుత్ర యధ్యస్య జయ మాప్నుహి పాండవు.
“యతః క్షష్ట స్తతో ధర్మో యతో ధర్మ స్తతో జయః” అని భీష్ము
డన్నట్లును, “అనుజానామి యధ్యస్య విజయం సమవాప్నుహి” అని
ద్రోణాచార్యు డన్నట్లును, విజయమునొంది స్వరాజ్యమందు మహర్షుల
చేతను, ప్రజలచేతను జరుపబడిన పాండవపట్టాభిషేకమహోత్సవము
నొంది దేవీప్రమానులై విరాజిల్లిరి.

“భీష్మద్రోణతటా జయద్రథజలా గాంధారసీలోపలా ।

శల్యగ్రాహవతి కృపేణ నహనీ కర్ణేన శలకులా ॥

అశ్వత్థామవికర్ణఘోరమకరా దుర్యోధనావర్తినీ ।

సోఘ్నిరా ఖలు పాండవై రణనదీ కైవర్తకః కేశవః ॥

జయతు జయతు దేవో దేవకీనందనో ౭యం

జయతు జయతు కృష్ణో వృష్ణీశంకప్రదీపః ।

జయతు జయతు మేఘశ్యామలః కోమలాంగో

జయతు జయతు పృథ్వీభారవాహో మకుందః ॥”

—: భారత విమర్శన-నిరాకరణము :—

సుయోధనసేజయమునకు సృథమముద్రణములో ‘తొలిపలుకు’ను,
ద్వితీయముద్రణములో ‘భారతవిమర్శన’ను గరిగిపాటి రామమూర్తి
బి. ఏ. గారు వ్రాసియున్నారు. తొలిపలుకులోని విరుద్ధాంశములు
పూర్వప్రసంగములలో నిరాకరింపబడినవి. ఈభారతవిమర్శన 42పుటలు
కలిగి ‘సుయోధనవిజయము’నకు వ్యాఖ్యానరూపముగా వ్రాయబడి
యున్నది.

నిని పరీక్షించుచు సింహావలోకనన్యాయమున ఉక్తానుక్తచింత
నతో విషయసరూపణము చేయబడుచున్నది.

వీరివిమర్శనలో ప్రతిపాదించబడిన అంశములు— (1) సుయో
ధన విజయశబ్దార్థము యుక్తమేనట! (2) వ్యాసచర్య నింద్యమట!
(3) ధృతరాష్ట్రునకు పట్టాభిషేకమట! (4) పాండవుల దాష్ట్యమట!
(5) ద్రాపది నవ్వినదట! (6) ద్యూత మన్యాయరహితమేనట! (7) ద్రాపదీ

పంచపతిత్వము దూష్యమట! (8) శ్రీకృష్ణుడు ఆరవపతికి అవకాశ మిచ్చెనట! (9) ద్రౌపదికి ఆరవవానిపై దృష్టిపడెనట! (10) ద్రౌపది ద్యూతివిజితయేయట! (11) ధర్మరాజు ద్రౌపదిని రజస్వలావేషము ధరించి రమ్మనెనట! (12) ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము జరుగలేదట! (13) జయము, భారతము, మహాభారతము అని మూడు గ్రంథములు ముగ్గురిచే కృమముగా పెంచి వ్రాయబడెనట! యథాక్రమముగా వీనిని పరిశీలించుచున్నాము—

1. సుయోధనవిజయశబ్దార్థము— ఇక్కడ కర్మణ్యపక్షియని, విజయమనగా శత్రువును చంపుట యని. సుయోధనుడు భీమునిచే చంపబడె నని దాని కర్థమని చెప్పి, ఆపై భౌతికము, నైతికము అని విజయము రెండువిధము లనుచు భౌతికవిజయము పాండవుల దని నైతికవిజయము సుయోధనుని దని ఆ శబ్దమున కర్థము విమర్శనకర్తలు వ్రాసినారు. దీనిచే కర్మపక్షి నేకాక కర్తృపక్షినిగూడ వీరు అంగీకరించి సుయోధనునకు విజయ మనికూడ అర్థము చెప్పినట్లయినది.

ఇచట వీరి నడుగవలసియున్నది— మీరు చెప్పినట్లు విజయ శబ్దమునకు చంపుట అర్థముకనుక కర్మపక్షిపక్షములో సుయోధనుని చంపుట అను అర్థముచే సుయోధనవిజయశబ్దమునకు పాండవవిజయ మని అర్థము తేలినది.

అట్లు కర్తృపక్షిపక్షములో ఎవ్వని జంపుటచే సుయోధనునకు విజయము? సుయోధనునకు ప్రతిద్యుంధ్యి భీమసేనుడు. భీమసేనునిచే సుయోధనుడు చంపబడినట్లు మీరే వ్రాసినారు. కనుక పాండవవిజయ మనక సుయోధనవిజయమనుట అయ్యుక్తము.

ఇంకొకటి— నైతికవిజయము సుయోధనుని దంటిరే! ఆమాటకు ధర్మవిజయమని తాత్పర్యమా? అయితే విజయాశీర్వాద మపేక్షించి వచ్చిన పుత్రునినకు గాంధారి 'విజయీ భవ' అని అనక "యతో ధర్మ

అవకాశ

) ద్రావి

వేషము

లేదట !

ధములు

ముముగా

మీయని,

సేనునిచే

ము అని

పుల దని

నకర్తులు

ంగీకరించి

విజయ

సాధనుని

వవిజయ

ధనునకు

సేనునిచే

వవిజయ

మాటకు

పేక్షించి

ధర్మ

స్తలో జయః' అని యనుటచే సుయోధనుని దధర్మ మని, అది అము. కారియని నూచింపబడుటవలన అపజయ మనవలసియుండ విజయ మనుటే తప్పు. ధర్మవిజయమనుట అసలే తప్పు.

ఇంకొకటి— కురుసభనుండి వెళ్ళుచున్న కృష్ణునితో కర్ణుడు— మహాయుద్ధము సర్వనాశహేతువై పాపిండుచున్నది.

“నిమిత్తం తత్ర శకుని రహం దుశ్శాసన స్తథా ।

దుర్యోధన శ్చ నృపతి ర్భృతరాష్ట్రసుతోఽభవత్ ॥”

దానికినిమిత్తము మా చతుష్టయమే అని చెప్పి ఆ యుద్ధము లోని జయోపజయములనుగూర్చి కూడ చెప్పుచు—

“స్వప్నా హి బహవో ఘోరా దృశ్యన్తే మధుమాదన ।

పరాజయం ధార్తిరాష్ట్రే విజయం చ యుధిష్ఠిరే ॥

శంసన్త ఇన వాన్తే య వివిధా రోమహర్షణాః ॥” (ఉద్యో. అ. 148)

ప్రస్తుతము గోచరించుచున్న స్వప్నాదినిమిత్తములు యుధిష్ఠిర విజయమును, దుర్యోధన పరాజయమును తెలుపుచున్నవి. అని చెప్పి యుండుటచే సుయోధనవిజయ మనుట తప్పే.

ఇంకొకటి— సుయోధనునకు మ్హిరన్నట్టి విజయము ద్యూత మందా? యుద్ధమందా? ద్యూతమందు చంపుట అను అర్థముగల విజయము లేనేలేదు. యుద్ధమందును అది లేదు. అందుచే గెలుపు అనియే అర్థము చెప్పవలయును. ఆ గెలుపు యుద్ధములో సుయోధను నకు లేనేలేదు. ద్యూతములోనున్నది. అచట మీరు కల్పించిన రెండింటిలో సుయోధనుని గెలుపు భౌతికమా? నైతికమా?

‘భీముడు సుయోధనుని తోడలు అన్యాయముగా విటుగగొట్టుట ఘోరపాపకార్య మని నూచించు సత్పాతములు బుట్టినవి’ పు.40

అని మీరుప్రాసినట్లు ప్రథమద్యూతాంతమున— “ధృతరాష్ట్ర నగ్నిహోత్రాయతనంబున నటచే వజ్రములు” అని చెప్పబడిన మహోత్పాతములు సుయోధనునిది ఘోరపాపకార్య మని నూచించెనా?

మహాభారత తత్త్వకథనము.

“? ఇప్పుడు సుయోధనుని ద్యూతవిజయము నైతికము; అనగా న్యాయము; అనగా ధర్మము. అని మీరెట్లనగలరు? ద్యూత మన్యాయరహితము అను మీ యారవయంశము ఎట్లు సరిపడును? ద్రౌపది ద్యూతవిజిత అను పదవయంశ మెట్లు సరిపడును?”

ఇట్లు సుయోధనుని ద్యూతవిజయమైనను అనైతికమే అగుట చేతను, యుద్ధవిజయ మనలే లేకుండుటచేతను సుయోధనునిది నైతిక విజయ మనుబుద్ధితో పెట్టిన సుయోధనవిజయమను పేరు అయ్యుక్తము.

ఇంకొకటి— ద్యూత మధర్మ మని బోధించిన తండ్రితో—

క్షత్రియస్య మహారాజ జయో వృత్తి స్సమాహితా ।

స నై ధర్మ స్తద్విధశ్చో వా స్వశృత్వా కా పరీక్షతా ॥” (సభా. అ. 58)

అని పలికిన సుయోధనుని ద్యూతము, ఆవిజయము నైతికమని యెవ్వరనగలరు? “మరణమున కెదురుచూచుచున్న భీష్ముని యంత్య వాక్కులు పరమధర్మములు” (పు. 39) అని మీచే కీర్తింపబడిన ఆ భీష్ముడు అంత్యకాలవాక్యములలోనే తన పరలోక ప్రాప్తికై “అనుజానీహి మాం కృష్ణ” అని ప్రార్థించి, ఆపై శ్రీకృష్ణునిగూర్చి యిట్లు పలికెను—

“రక్ష్యే శ్చ తే పాండవేయా భవాన్ యేహం పరాయణమ్ ।

ఉక్తవా నస్మి దుర్బుద్ధిం మన్దం దుశ్లోధనం దదా ॥

యతః కృష్ణ స్తతో ధర్మో యతో ధర్మ స్తతో జయః ।

న చ మే తద్వచో మూఢః కృతవాన్ స సుమన్దః ॥

భూతయిత్యేహ పృథివీం తత స్స నిధనం గతః ।

స మాం త్వ మనుజానీహి కృష్ణ మేత్యే క శేబరమ్ ॥” (అశ్వా. అ. 167)

ధృతరాష్ట్రునితో నిట్లు చెప్పెను—

“ధర్మరాజో హి శుద్ధాత్మా నిదేశే స్థాస్యతే తవ ।

అన్యకంస్య పరం హ్యేనం జానామి గురువత్సలమ్ ॥

తవ పుత్రా దురాత్మానః శ్రోధలోభపరాయణాః ।

ఉద్వృత్తిభీభూతా దుర్వృత్తా స్తా న్నుశోచితు మర్హసి ॥”

మీరుగూడ ప్రమాణముగా గ్రహించిన భీష్ముని యీ టలు... పాండవులు రక్షణీయులని, శుద్ధాత్ములని, శ్రీకృష్ణుడున్న పక్ష మందే ధర్మము, అదియున్నచోటనే జయము, అని దుర్యోధనాదులు దురాత్ములు ఈర్ష్యాకోధలోభపరామణులు అని, దుర్యోధనుడు నామాటవినక అందరను నశింపజేసి తాను నశించెనని ప్రకటించుచుండ సుయోధనునిది నైతికవిజయమని అనగలవారెవరు ? కనుక సుయో ధనవిజయమనుట అయ్యుక్తము; పాండవవిజయమే నైతికవిజయము.

అయితే సుయోధనునితోడలు భీముడు విరగగొట్టినపుడు ఉత్పా తములు గోచరించుటకు కారణ మేమని యడిగెదరా ? వినుడు— దేవపక్షమునకు చెందినవారు పాండవులు; దానవపక్షమునకు చెందిన వాడు దుర్యోధనుడు.

ఈవిషయము ఘోషయాత్రాంతమందు మరణింపబూనిన దుర్యోధనునకు దానవులు తేజసము కలిగించిన సందర్భములో నిట్లు చెప్పబడినది —

“రాత్రౌ సంగమ్య దానవాః...దుర్యోధన మథాబ్రికన్... ।

త్వ మస్మాకం గతి క్షిత్వం దేవతానాం చ పాండవాః ॥” వన. (అ. 252)

ఇది యిట్లుండగా మీరన్నట్టి ఉత్పాతములు చెప్పబడుటలో—

“తథా శోణితవర్షం చ పాంసువర్షం చ భారత !

కవర్ష మఘవాం స్రుతృ తవ పుత్రే నిపాతితే ॥

యతానాం రాక్షసానాం చ పిశాచానాం తదైవ చ ।

అంతరిక్షే మహానాదః శూయతే భరత్సభ ॥” (శబ్ద. అ. 58)

అనుచు రక్త వర్షాదులను దేవేంద్రుడు కురిపించినట్లు, రాక్షసులు ఆర్తనాదములు చేసినట్లు చెప్పబడినది.

దీనినిబట్టి దేవపక్షమునకు ఆధారమైయున్న పాండవులది ఘోరకృత్య మనుటకు దేవేంద్రుడు ఉత్పాతములు ప్రకటించె ననుట అసంగతము. దేవపక్షము ధర్మపక్షమేకదా !

మహాభారత తత్త్వకథనము.

“అన్యజ భగవాన్ ఓక్ష ద్వావేవ హి పితామహః ।
సురాణా మసురాణాం చ ధర్మాధర్మౌ తదాశ్రయౌ ॥”

అని రామాయణములో రావణునకు మాల్యవంతుడు చెప్పినట్లున్నది.

ఇక ఆ ఉత్పాతములు దానవపక్షమునకు దిక్క్రయియున్న దుర్యోధనుడు పడిపోవుటచేత దానవపక్షదుర్గతిని నూచించుటకే గోచరించినవనియు, కనుకనే రాక్షసుల అనుహానాదములనియు తెలిసికొనవలెను.

ఇంకొకటి- దుర్యోధనుని ఊరుభంగమును గూర్చి బలరాముడధర్మ మనినపుడు దానికి సమాధానముగా ఇది సూక్ష్మధర్మమనుచు-
“ప్రతిజ్ఞాపాలనం ధర్మః” శాపవరిపాలనము ధర్మమని శ్రీకృష్ణుడు నిరూపించియే యుండెను. “ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి” అని లోకమునకు చాటినవాడు ఈశ్రీకృష్ణుడే.

ధర్మస్య సేతుం బధ్నామి చలితే చలితే యుగే ।

తా స్తా యోసీః ప్రవిశ్యాహం ప్రజానాం హితకావ్యయా ॥”

అని చెప్పినవాడు ఈశ్రీకృష్ణుడే. వ్యశీకృష్ణుడు ఉత్తంకమహర్షితో- “అహం విష్ణు రహం బ్రహ్మ శక్తిః” అనుచు దేవేంద్రుడును నేనే అని చెప్పెనో ఆశ్రీకృష్ణుడు ఊరుభంగము గావించుట దుర్యోధనునిపట్ల ధర్మమేయని చెప్పుచుండ, కాదు అది యధర్మమని శ్రీకృష్ణుని రూపాంతరమైయున్న దేవేంద్రుడు ఉత్పాతములు ప్రకటించె ననుట అత్యంతాసంగతము కాదా.

అయితే ఆ ఉత్పాతములను చూచి పాంచాలులు పాండవులు ఉద్విగ్నచిత్తులై నట్లు చెప్పబడినది; కారణ మేమందుగా ?

సామాన్యధర్మము, విశేషధర్మము, అని రెండువిధములు; అందు విశేషధర్మము ప్రబలము. అందుచే విశేషధర్మమునకు బాధ లేనిపద్ధతిలోనే సామాన్యధర్మము అనుసరణియ మగును.

అథఃకాయమందు కొట్టకుండుట గదాయుధసామాన్యధర్మము. దుర్యోధనునిపట్ల ఊరుభంగము కావించుట విశేషధర్మము; ఇది ప్రబలము. అందుచే శ్రీకృష్ణుడు విశేషధర్మమే ఆశ్రయణీయ మని చెప్పెను. కాని గదాయుధసామాన్యధర్మములో సుశిక్షితులును, సామాన్యధర్మవాసనావాసితాంతఃకరణులును అధర్మభీతులును అగుటచే పాంచాల-పాండవ వర్గమువారు ఉత్పాతధర్మనముచే చకితులగుట సంభవించినది. అది వారి ధర్మశ్రద్ధకే తార్కాణము. కృష్ణభగవానునికంటె ధర్మస్వరూపాభిజ్ఞు డెవ్వడు ? కనుక నైతికవిజయమే పొందవలది.

సి. వి. నైద్యుగారి మహాభారతవిమర్శనములోగూడ తాము వ్రాసినట్లే యున్న దని ఈవిమర్శనకర్తలు చెప్పినారు. ప్రమాణవిరుద్ధమైన వారి వ్రాతకుమాలిము ప్రామాణ్య మెట్లు ?

కనుక సుయోధనునిది విజయమనుట పూర్వోక్త బహుప్రమాణవిరుద్ధమగుటచే సుయోధనవిజయమనుమాట అయిత్తమే. ఇట్లు మొదటియంశము నిరస్తమైనది.

2. వ్యాసచర్య నింద్యముట ! దీనికి వీరు చూపిన ప్రమాణములు— (1) “కృష్ణద్వైపాయనస్య గృహీత నైష్ఠికబ్రాహ్మచర్యస్య విచిత్రవీర్యదాతే వ్యవత్యోత్పాదనప్రసంగః” అను కుమారిలభట్ట పాదుని తంత్రీవార్తికవాక్యముట !

విమర్శనకర్త లిచ్చుట భ్రాంతిపడినారు. వీరు చూపినది పూర్వపక్షగ్రంథము. దినితరువాత- “ఇతి ప్రాప్తే అభిధీయతే ద్వైపాయనస్యాపి గురునియోగాత్, “అపతి రక్షత్యలిప్సు ర్దేవాద్గురు ప్రేరితా దృతుమతీ యాత్” ఇత్యేవ మాగమాత్ ప్రాకృతపశ్చాత్కరివ్యమాణతపోబలేన నాతిదుష్కరమ్” అనుచు అది వ్యాస మహర్షికి దోషాపహము కాదని సిద్ధాంతము చేయబడినది. ఈవిషయ మంతయు ద్వితీయభాగము వేదవ్యాసనిందానిరాకరణములో నిరూ

పింపబడినది. విశేషము లచ్చట జూడవలయును. ఇట్లు మొదటిది నిరస్తము.

రెండవ ప్రమాణము— “కానీనస్య మనే స్వసోదరవధూ వైధవ్యవిధ్వంసినః” అని వ్యాసచర్యను నిందించిన చాటువట !

విమర్శనకర్తలు పూర్తిగా చాటు శ్లోకమును చూపకుండుట మంచిపని కాదు. వ్యాసచర్య నింద్యమనుటకు ఆశ్లోకము పుట్టలేదు; చూడుడు—

“కానీనస్య మనే స్వసోదరవధూవైధవ్యవిధ్వంసినః ।

కాత్రాస్తే ఖలు గోశకస్య తనయాః కుండా స్వయం పాండవాః ॥

పంచైతేపి సమానయోనినిరతాః ఖ్యాతా జగద్విప్రీతాః ।

తచ్ఛాత్రో మశేషపాపన మహా! ధర్మస్య సూక్ష్మా గతిః ॥”

ఇచ్చట సామాన్యులకు అధర్మ మనుపించునట్లు కనబడు వేద వ్యాసచర్య, పాండవచర్య సూక్ష్మధర్మమనియు, వారి చరిత్రము జగత్పావన మనియు, కనుకనే వారు పుణ్యమూర్తులుగా జగద్విఖ్యాతిని వహించినారనియు చెప్పబడియుండ నిందింపబడినట్లు వ్రాయుట అక్రమము. పైశ్లోకములోని కుండగోళకశబ్దములకు లోకమనుకొను అర్థము కాదని పాండవనిందానిరాకరణములో ‘కుండగోళకశబ్దార్థనిరూపణము’ అనుచోట వివరింపబడినది. ఇట్లు రెండవప్రమాణము నిరస్తము.

మూడవది— “వేదవ్యాసమునీశ్వరుం గాంచి జలవిహారము సలుపు నయ్యప్పురోజనంబులు... అంబరంబులు ధరియించిరి. అద్వివ్య బోధమహనీయుడు నిజతనయుడు (శుకుడు) చనునప్పుడు వారు శంక లేక యునికి గని యతని ముక్తతయు, దన సక్తతయు నిరూపించి ప్రియంబును, లజ్జయు నొక్కట బాడమ నున్నంత” (ఆంధ్రభారతము)

దీనినిబట్టి భారతకాలమునందే వ్యాసుని స్త్రీసక్తత పరిహాసింప బడుచుండెడిదని తేట తెల్లమగుచున్నదట !

ఇక్కడ ప్రతివాడుల నడుగవలసియున్నది— పై వాక్యములో సక్తత యని మాత్రమే చెప్పబడియుండ మీరు స్త్రీసక్తత యనివాసి నారు కారణమేమి? ఆ స్త్రీలు వస్త్రధారణము చేసినది వ్యాసుడు స్త్రీసక్తుడనియేనా? స్త్రీసక్తుడు గాక, ముక్తసంగుడును గాక ప్రవృత్తిమార్గ సక్తుడుగా నుండునట్టి పురుషుని జూచి స్త్రీలు వస్త్రధారణ చేయుకుందు రనియే మీయాశయమా? పుతుడగు శుకుని ముక్తతను, తనసక్తతను వ్యాసుడు గమనించినట్లు చెప్పబడినది. ఆముక్తతకు విలక్షణమైనది సక్తతయేగాని స్త్రీసక్తతామాత్రమే కాదు. స్త్రీసక్తతకు అక్కడ ప్రసక్తి గూడ లేదు. పుతుని అసక్తత (ముక్తత)కును, తన పుత్ర సక్తతకును వగచెనని, పుతుని ఆయనక్తతకు నిదర్శనము స్త్రీలు నిశ్చంకగా నుండుటే యని పూర్వవాక్యము తెలుపుచున్నది. పుతుని యసక్తతకు ప్రీతి, తనకు తొలగని పుత్రసక్తతకు లజ్జ ఆవ్యాసునకు కలిగిన వనియే దానికర్థము.

కనుకనే ఆపై గ్రంథములలో—“వ్యాసునిచాలికి గంగాధరుడేగు దెంచి... అనునయపూర్వకంబుగా నిట్లనియె... ..వాడును మత్స్యభా వంబునను, భవ త్తపోవిశేషంబునను... పరమగతిం బ్రాప్తించె. దీనంజేసి మోదంబు నొందవలదె విషాదంబునకుం బనియేమి.

తే. ఇలయు గిరులును శరభులు నెంతవాక గలుగు నంతకాలంబును తెలయుచుండు శుకుని కీర్తియు నీదు యశోవిభూతియును జనంబుల వీనుల కుత్సవముగ.

... ఇట్లునుగ్రహించి... విశ్వేశ్వరుండు నిజేచ్ఛం జనియె...” అనియున్నది. ఇట్లు విశ్వేశ్వరునిచే ప్రశంసింపబడియున్న వేదవ్యాసుని యందు లేనిపోని నింద నారోపించి పై భారతోక్తి కవార్థము గల్పించి విమర్శనకర్తలు వ్రాయుట భావ్యము గాదు.

వీరే స్థలాంతరములో నిట్లు వ్రాసిరి—“వ్యాసుని సక్తతయును నాతడు రావణాదులవలె నిందియవశగతుడగు నీచుడని తెల్పునది కాదు.

ఆతడు నిజముగ లోకహితార్థమై సక్తత వహించెనే కాని నీచమోహ వేశముచే గాదు.... వ్యాసచర్యవిమర్శనముచే వ్యాసుని మహనీయత యంతయు చెడిపోదు" (పు. 9) అని.

దీనిచే వ్యాసమహర్షిది లోకహితార్థప్రవృత్తియే కాని, రాగ ద్వేషపూర్వకప్రవృత్తి గాదని వెల్లడింపబడినది. అట్టివాడు పరిహసింప బడుటేమి ? కనుక మూడవప్రమాణము నిరస్తమైనది.

నాల్గవది— “మనపురాణములు వ్యాసుడు మహాభారతమున నసత్యములువ్రాసె నను నిందను గూడ జేయుచున్నది. వ్యాసరచితాష్టాదశపురాణములలో నొక్కటియైన స్కాందపురాణాంతర్గతమై సుప్రసిద్ధమైయుండు భీమఖండములో కాశీవిశ్వేశ్వరుడు కాశిని నిందించిన వ్యాసుని యయోగ్యతం గని కినిసి యీక్రిందిరీతిని దూషించి యా పురినుండి వెడలగొట్టినట్లు చెప్పబడియున్నది—

“కేరే వాచంయమాభాస సత్యవత్యగ్నినందన !

దేవరన్యాయసంకేతదుర్వ్యాపారపరాయణ ॥

ప్రభూతసంహితావ్యర్థపాఠవాచాటనాయక ।

భారతవ్యర్థరచనాపండితంమన్య దుర్మతే ॥

త్వ మాగతో వా శస్త్రం మే పత్నీం శ్రీకాళికాపురిం ।

సదా కైవల్యకల్యాణజన్మభూమి మకారణమ్ ॥

గచ్ఛాన్యదేశం..... ।”

ఇందు వ్యాసుడు విచిత్రవీర్యుని భార్యలయందు సంతానము బుట్టించుటయు, భారతములో వ్యర్థరచనములు చేయుటయు, నిందింప బడియున్నది. విశ్వేశ్వరుని మాటలను మనము బాటింపవలెనా? అట!

2 భగవద్గీతల సుయోధనవిజయకారులును బూజించుచున్నారు. అనగా భారతములోని ధర్మముల వారంగీకరించుచునే యున్నారు. సుయోధనవిజయములో మహాభారతమందలి యితివృత్త లోపములు చూపబడెనేకాని అందలి ఘనత నిందింపబడలేదు, అట!

3 మహాభారతమునకు కలికల్పవహరత్వము తదుక్తధర్మము లనుబట్టి కలిగినది. భీష్మాదిమహాత్ములును, మార్కండేయాదిమహర్షులును, మహేశ్వరాదిదేవతలును జెప్పిన నీతులను, ధర్మములనుబట్టి దానికి ఘనత వచ్చినది. అట !

4 అది నిజముగా పంచమవేదమే. ఎందుచేత ? ధర్మము లందు బోధింపబడియుండుటచేత. కురుపాండవుల కథనుబట్టి గాను. అట !

ఇచ్చట ప్రతివాదిమతములో వచ్చిపడునట్టివి ప్రతివాదులు పరిహరించితిరవలసినట్టివి అగు శంకలను ఎత్తి చూపుచున్నాము—

వ్యాసరచితపురాణములలోని భీమఖండములో వ్యాసనిండను వ్యాసుడే యెట్లు ప్రకటించుకొనినాడు ?

ఇంకొకటి— వ్యాసరచిత భీమఖండోక్తి మీ మతప్రకారము వ్యాసుడట్లు నిందింపబడె నని చాటుచుండ నేటి విమర్శకులమాట నట్లుంచి ఆనాటిమహాపురుషులు ఆనింద నెత్తుకొనకుండుటకును “తచ్చారిత్ర మశేషసావనమ్” అని కీర్తించుటకును ఏమి కారణము ?

ఇంకొకటి— మీమతప్రకారము అసత్యవిషయములతో గూడిన మహాభారతము మహర్షి చెప్పనపుడు గణపతి లేఖకుడై యెట్లు కూర్చుండెను ?

ఇంకొకటి— భీమఖండోక్తులకు భారతమందు అసత్యములు వ్రాయబడినట్లు, వ్యర్థరచనలు చేయబడినట్లు తాత్పర్యమే అయిన యెడల మీరంగీకరించియున్న ఘనత భారతమునకు ఎట్లుసంభవించును?

భారతమందు మీరంగీకరించిన ఘనత భారత మప్రమాణమైనప్పుడు సంభవింపదుగనుక నది ప్రమాణ మనవలెను.

భారతముయొక్క ప్రామాణ్యము భారతకర్త అప్రమాణికుడైనపుడు సంభవింపదుగనుక ఆమహర్షి ప్రామాణికుడనవలెను. ఆమహర్షి యందలి ప్రామాణికత్వము ఆతడసత్యవాదియైనపుడు సంభ

వింపదుగనుక ఆమహర్షి యథార్థవాది యనవలెను. ఆమహర్షి యథార్థవాదిత్వము ఆతడసత్యరచనలు చేసినప్పుడు సంపదించదు గనుక ఆమహర్షిది సత్యరచనయే యని చెప్పి తీరవలెను. ఇట్లు మీరంగీకరించిన వ్యాసభారతఘనతయే వ్యాసుని సత్యరచనను ధృవపరచుచుండ అసత్యరచన యని మీరెట్లు చెప్పగలరు.

ఇంకొకటి- మీమతప్రకారము భారత మసత్యరచనకలిగియున్న పుడు ఇక్కడ సత్యరచన, ఇక్కడ అసత్యరచన అను విభాగ మేమియు లేనపుడు మీరన్న భగవద్గీతలలోగాని, ధర్మములలోగాని అసత్యరచనలు లేవనుట నిరాధారమైనపుడు మీరు భగవద్గీతలను పూజించుట, భారతధర్మముల నంగీకరించుట యెట్లు ఘటించును ?

ఇంకొకటి- మహర్షి పెట్టిన కాశీశాపమునకును, దేవరన్యాయోద్ఘాటన- సంహితాపాతవైయర్థ్యాపాదన- భారతరచనావైయర్థ్యాపాదన- ముఖమున విశ్వేశ్వరుడు మందలించినట్లు చెప్ప భీమఖండోక్తులకును సంబంధ మేమున్నది ? విశ్వేశ్వరుడంత యసంబద్ధముగా మాటలాడునా ? మహర్షి ఆహారము దొరకక శోపముతో కాశీపురిని శపించెనా ? విశ్వేశ్వరుడు నీవు భారత మసత్యముగా వ్రాసినవాడవు; దేవరన్యాయమున ప్రవర్తించినవాడవు అని దూషించెనా ? ఇంత యసంబద్ధముగా శ్లోకముల కర్థమా ?

కనుక వైశంక లన్నియు పరిహృతము లగునట్లు ఆశ్లోకములకు తాత్పర్యము చెప్పగలిగినపుడే అది నిర్దుష్ట మగును. అట్టి తాత్పర్యము మేము చెప్పచున్నాము. వినుడు—

శిష్యసంఘసమేతుడైన మహర్షికి వారమురోజులపాటు భిక్షు లభింపకపోవుటచే కుపితుడై మహర్షి కాశీపురిని (కాశీపురవాసులను) శపించెను. ఈమహర్షి తన నిరవధికవాంఛిత్యమునకు నిదర్శనమైయున్న భారతమును రచించినవాడును, వేదవిదులలో మూర్ఖునియును, చూస

వ్రేతుడును. ఇట్టివాడయ్యు కోపమునకు వశుడయ్యెను. కోపతాపములను హరింపగలిగిన అనుహభారతము మహర్షికి కోపము పుట్టకుండ జేయలేని దగుటచే మహర్షియెడల వ్యర్థమైన దన్నట్లు—“భారతవ్యర్థరచనాపండితంమన్య” అనుమాటకు తాత్పర్యము.

ఇక్కడ ‘వ్యర్థ’ పదమే కాని, ‘అసత్య’పదము లేదు. దాని కసత్య మర్థమును గాదు. అదియే యర్థ మైనచో—“భారతాసత్యరచనా” అనియే యుండును. ఇట్లు ‘అసత్యరచన’ అనుమాటయే లేదు గనుక అసత్యరచనానిమిత్తమున నైబడు శింకలు పరిహృతము లైనవి. ఈపద్ధతిని కాశీశాపమునకును, భారతరచనావైయర్థ్యాపాదనమునకును సంబంధముగూడ నుపపన్నమైనది.

ఇట్లే వేదార్థవిదుడవైన నీవు కోపవశుడ వైపోవుటచే నీవేద పాఠము వ్యర్థమైన దన్నట్లు—“ప్రభూతసంహితావ్యర్థపాఠవాచాటనాయక” అనుమాటకు తాత్పర్యము.

దీనినిబట్టి వేదార్థ మెట్లు సత్యమో భారతార్థము అట్లే సత్యమనియు, అది నీయందు సార్థకముకాకపోయె నని మాత్రమే పరమేశ్వరు డట్లనియుండె ననియు స్పష్టమగుచున్నది.

ఇక కాశీశాపప్రస్తావములో దేవరన్యాయోద్ఘాటనమున కేమి ప్రసక్తియో తెలిసికొనవలయును.

ఆ కాశీశాపమునకు మూలము కోర్కె; అది ‘కామాత్కోర్కె’ అభిప్రాయతే అనున్యాయమున కామమూలక మన వలయును. ఆ కామము మహర్షికి ఆహారవిషయకమే అయియున్నను ఛలోక్తిలో దానిని దేవరన్యాయవిషయముగా నెత్తికొని, నీవెంత వేదవిదుడవయినను, నీవెంతఁడనువేదమగుభారతము రచించినను నీవెంత మానవ్రేతుడు వయినను కామకోర్కెములకు వశుడవై నాకాశీపురిని శపించితివి గనుక నీవిక్కడ నుండుదగవు; వెళ్ళిపోము. అని యాశ్చ

తుడు ఏదో విషపెట్టి అనుటకై ప్రసక్తి కలిగినది. ఈయీశ్వరుని యెత్తిపొడుపులన్నియు ఛలోక్తులే; ఛలోక్తులనగా మహర్షియందు తనకుగల పూజ్యభావమును, వాత్సల్యమును కప్పిపుచ్చి దోషమున్నట్లు పైకి అనిపించు చమత్కారోక్తులు. లేకున్న- అసాలలోచన శృంభు ర్భగవాన్ బాదరాయణః' అనబడు వ్యాసమహర్షిని విశ్వేశ్వరుడు దూషించునా ?

ఈవ్యాజమున మహర్షిని దక్షివాటికకు పంపదలచి యీశ్వరు డట్లనెను. ఇవి ఛలోక్తులని నూచించుచు పరమేశ్వరసమక్షమందే పరమేశ్వరి యిట్లనెను—

“భయకులత్వం మాగా స్త్వం కుమార బహుధాఽప్యహం ।

న విస్మరామి హృదయే కృపయా త్వాం కదాచన ॥

త్రిదక్షివాటికాం గచ్ఛ ప్రమాదాపూర్ణమానసః ।

శరణం వ్రజ భీమేశం శరణాగతవత్సలమ్ ॥

సమస్తాభ్యుదయా స్తుభ్యం భవంతు తదనుగ్రహత్ ॥”

వత్సా! వేదవ్యాసా! నీవేమియు భయపడకుము. నిన్ను నే నెప్పుడును దయతో హృదయమందు బెట్టుకొనియున్నదానను. నీవు సంతోషముతో దక్షివాటికకు వెళ్ళి శరణాగతవత్సలుడగు భీమేశుని శరణుపొందుము. ఆభీమేశుడు సర్వాభ్యుదయములును నీకు అనుగ్రహించును. అని.

ఈపరమేశ్వరీవాక్యములు విశ్వేశ్వరునివి దూషణోక్తులుగాక, ఛలోక్తులని తేలువుచున్నవి. వాస్తవములో విశ్వేశ్వరు డొకడును, భీమేశ్వరు డొకడును గారు. కనుక భీమేశ్వరవ్యాజమున విశ్వేశ్వర వాత్సల్యమే ప్రకటింపబడినది.

వేదవ్యాసనిందానిరాకరణములో “కాశీప్రభువు వ్యాసుని కాశీ నుండి తరిమెను” అను ప్రసంగమును నిరాకరించిన స్థలములో దీనికి

సంబంధించిన విషయము కా శీ ఖం డ-భీమఖండ-వచనోదాహరణ ములతో వివరింపబడియున్నది. అవిశేషము లచ్చట జూడవలెను.

ఇట్లు విమర్శనకర్తలు చూపిన విశ్లేష్యర్థోక్తులు ఛలోక్తులునుకగనే నాటి మహాపురుషులు వాని నెత్తికొనక “కాసినస్య మునేః...తచ్చ రితి మశేషపావనమ్” అని ప్రశంసించినారు.

అవి ఛలోక్తులు గనుకనే వ్యాసమహర్షి తనపురాణగ్రంథములో వానిని ప్రకటించియుండెను. ఈవిధమున పూర్వోక్తశంకలు పరిహృతము లైనవి. విమర్శనకర్తల ఈమాటేషము నిరాకృత మైనది. వేదవ్యాసదిత్తిము పరమపావనము.

2. 3. 4. అంశములు__

‘భగవద్గీతల సుయోధనవిజయకారులును పూజించుచున్నారట ?’

అయితే శ్రీకృష్ణుని పరాత్పరు డని ప్రతివాదు లొప్పుకొనినట్లే. ఇప్పుడు ‘ముసీనా మప్యహం వ్యాసః’ అను భగవద్గీతనుబట్టి ఆపరాత్పర స్వరూపుడైన వ్యాసుడు రచించిన మహాభారతములో ‘ఇతివృత్త లోపము లున్నవి’ అనుట అయ్యక మే.

“మహాభారతమునకు కలికల్పషహరత్వము భీష్మాదిమహాత్ములును, మార్కం డేయాదిమహర్షులును, మహేశ్వరాదిదేవతలును చెప్పిన నీతులను ధర్మములను బట్టి వచ్చినదట”

ఈ మాటచేత మహాభారతముయొక్క ఘనతలో వ్యాసమహర్షి ప్రయోజకత్వ మేమియు లేదన్నట్లు తేల్చినారు.

ఈప్రతివాదులు అప్రతిష్టావిషయములనుగూడ మహర్షి గ్రంథ స్థము చేసెనని, ఆయా మహనీయులు ఆయా సందర్భములలో బోధించిన ఆయాధర్మముల నప్పటివిషయములతో గ్రహించి వ్రాసియుండెనని చెప్పకతప్పనా ?

దానికై మహర్షిది త్రికాలజ్ఞానమని యొప్పుకొనక తప్పనా ? దానికై - ‘అత్తీంద్రియా నసంవేద్యాః పశ్యన్తాన్మోహా చక్షుషా’ అను వాక్యవదీయోక్తిప్రకారము మహర్షిది దివ్యదృష్టి యనక తప్పనా ?

అది యోగశక్తి-తపఃప్రభావ-మూలక మన క తప్పునా? అట్టి యసాధారణశక్తిగల మహర్షి కర్తయునుటచేతనే మహాభారతము కలికల్మషమారమని చెప్పక తప్పుచా? కనుక ఈ మాట యిట్లు నిరస్తమైనది.

ఎవ్వరు చెప్పిన నీతులను, ధర్మములనుబట్టి మహాభారతము కలికల్మషమార మని విమర్శనకర్త లనిరో వారిలోని భీష్ముడు—

నీతి, ధర్మము పాండవుల దని, అవినీతి, అధర్మము కౌరవులదని, తాను అపూర్వవిషయములను వ్యాసభగవానునివలన దెలిసికొంటి నని చెప్పియుండుటచేతను, మార్కండేయమహర్షి—

“యథాప్రతిజ్ఞం చ మహానుభావ కృచ్ఛం వనే వాస మిమం నిరువ్యః ।
తతః క్షిప్యం తేజసా తేన దీప్తా మాదాస్యనే పార్థివ కారవేధ్యః ॥”

అని ద్వైతవనములో దర్శనమిచ్చి ధర్మజుని ఆశీర్వాదించియుండుట చేతను, మహేశ్వరుడు-ద్రౌపదీపంచపతిత్వము ధర్మమనియు, పార్థునితో—

“సం స్త్వం పూర్వదేహే వై నారాయణసహాయవాన్ ।

త్వయి వా పరమం తేజోవిష్ణో వా పురుషోత్తమే ॥

యువాభ్యాం పురుషా గ్ర్యాభ్యాం తేజసా ధార్యతే జగత్ ।

ప్రీతిమా నస్మి తే పార్థ భవాన్ సత్యపరాక్రమః ॥

న త్వయా పురుషః కశ్చి త్వమాన్ మర్త్యేషు మానద ।

దివి వా మర్తతే త్తత్రిం త్వత్ప్రధాన మరిష్టసు ॥” (కనక. అ 40)

నారాయణసహాయుడ వగు నరుడవు నీవే యనియు, మీ తేజస్సుచేతనే జగత్తు ధరింపబడుచున్నదనియు, నీయందు నాకు ప్రీతి యనియు, నీతో సమానుడు స్వర్గమర్త్యలోకములలో లేడనియు చెప్పుటచేతను నిర్దుష్టమగు పాండవచరిత్రములో లోపము లున్నవని వాఱుట తప్పే.

“అది నిజముగా పంచమశేడమే. ఎందుచేత? ధర్మము లందు బోధింపబడి యుండుటచేత; కురుపాండవుల కథనుబట్టి గాను” అట !

ఇచట విమర్శనకర్తలకు చెప్పవలసియున్నది—

మహాభారతము ఏ ధర్మబోధచే పంచమవేదమైనదో ఆ ధర్మ బోధలోనిదే కురుపాండవుల కథ. ధర్మములను బోధించునపుడు ఆ ధర్మము లాచరించినవారిని చెప్పవలయును. వారికి గలిగిన శ్రేయస్సు లను చెప్పవలయును. అట్లే ఆ ధర్మములను ధిక్కరించినవారిని వారికి గలిగిన హానిని చెప్పవలయును. ఇది యార్హగ్నింధనుర్యాద. ఈ పద్ధతినే ధర్మమున కుదాహరణముగా పాండవకథ, ప్రత్యుదాహరణముగా కౌరవకథ ప్రకర్షింపబడినది. ఇట్లు కురుపాండవకథను బట్టియే ధర్మ ప్రబోధము సాంగముగా జేయబడియుండుటచే విమర్శనకర్తల ఈ వ్రాత నిరస్తమైనది.

వ్యాసునిది పాండవపక్షపాతమని, విమర్శనకర్తలు ఏమేమో వ్రాసియున్నారు. పాండవులది ధర్మపక్షమగుటచే అది ధర్మపక్షపాత మని, వ్యక్తి పక్షపాతియు కాదని తెలిసికొనవలయును. బాలకీడలలో దుర్యోధనాదులను బాధించిన భీమసేనునిది (బాల్యా న్న ద్రోహచే తసా) ద్రోహబుద్ధి కాదనుట వ్యాసుని పక్షపాతమునకు నిదర్శనమని విమర్శనకర్తలు వ్రాసియున్నారు.

మహాయోగి, సర్వజ్ఞుడు, నగు వ్యాసమహర్షి సర్వవ్యక్తుల ఆంత ర్యము తెరిగినవాడు గనుక నాత డట్లు చెప్పుట యుక్తమే. ఇట్లు ఏమియు నెరుగనివారు అనుటమాత్ర మసంగతము. వ్యాసమహర్షికి ధర్మాత్ములగుటచే పాండవపక్షపాతము ప్రశంసనీయమెకాని ఈవిమర్శ కర్తలకు నిర్హేతుకమైన పాండవద్వేషము, దుర్యోధనపక్షపాతము కలు గుట ఆశ్చర్యకరము. వ్యాసుని పక్షపాతమునుగూర్చిన ప్రతివాదిప్రసంగ ములు వెనుకటిప్రసంగములలోను, వేదవ్యాసనిందానిరాకరణము లోను, పాండవనిందానిరాకరణములోను నిరాకరింపబడినవి.

ఇట్లు వ్యాసచర్య నింద్యుని విమర్శనకర్తలు వ్రాసినది పరాస్తమైనది.

3 ధృతరాష్ట్రునికు పట్టాభిషేకముట !

విమర్శనకర్తలు ఈవిషయమును స్థిరపరచుటకై ఎక్కడెక్కడో 27 పుస్తములను ఆయాగ్రంథకర్తల నామములతో ప్రమాణికరించినారు. ఈవాదము అప్రమాణికమని సంస్కృతాంధ్రభారతవిరుద్ధమని యాభాగమున కాదియందును, చతుర్థభాగమందును బహూదాహరణములతో నిరూపించియున్నాము. అయితే మేముదాహరించిన పుస్తకములమాట యేమందురా? వినుడు—“బాధేఽదృధేఽన్యసామ్యా త్కిం దృధేఽన్యదపి బాధ్యతామ్” అను న్యాయమున మీవాదముపై మేము చెప్పిన బాధకములు బలముగా లేనిపక్షములో మీరాయుదాహరణము లిచ్చుటే అనవసరము. మేము చెప్పిన బాధకములు బలముగనే యున్నపక్షములో మీవాదముతో బాటు మీరుదాహరించినవికూడ నిరస్తలేఅగును. ఇట్లు ఈవిషయము పరాస్తము.

4 పాండవులది దౌష్ట్యముట !

“ధృతరాష్ట్రునింట జేరిన పాండవులు దుండగపు బనులు చేసి ధృతరాష్ట్ర సందనుల బాధింపజొచ్చిరి.” (పు. 14)

వీరి యీమాట అర్థములేనిదగుటచే తోసివేయబడినది.

5. ద్రౌపది నవ్వినదట !

ఈమాటపై ద్రౌపదీందానిరాకరణములో విశేషముగా జెప్పియున్నాము. దానిచే నిది నిరస్తము. తమ తప్పులుద్ఘాటించబడినపుడు కర్ణదుర్యోధనాదు లెన్నడును ద్రౌపది నవ్వినందుకు శాస్తిగా నట్టివనులు చేసినామని చెప్పియుండలేదు. కనుక ప్రతివాదుల యీ వాగ్ధాత హేయము.

6. ద్యూత మన్యాయరహితమేనట !

ఈవిషయముపై పాండవ-ద్రౌపదీ-నిందానిరాకరణములలో విశేషముగా చర్చించి ప్రతివాదిప్రసంగములను నిరాకరించియున్నాము. ద్యూత మన్యాయమే యని నిరూపించినాము. దానిచే

నిది నిరస్తము. దాయభాగవినిర్ణయకర్తలును మాయాద్యూతమనియే వ్రాసియున్నారు.

7. ద్రౌపదీపంచపతిత్వము దూష్యమట !

8. శ్రీకృష్ణుడు ఆరవపతి కవకాశ మిచ్చెనట !

9. ద్రౌపదికారవవానిపై దృష్టిఁజనట !

10. ద్రౌపది ద్యూతవిజితనే యట !

ఈవిషయములన్నియు ద్రౌపదీనిందానిరాకరణములో విశేషములగుచు సరాకరింపబడినవి. దానిచే నిది నిరస్తములు.

11 ధర్మజుడు ద్రౌపదిని రజస్వలావేషము ధరించి రమ్మనెనట ! ఈమాట అసంగతమని పాండవనిందానిరాకరణములో ఏకవస్త్ర తృణోనీనీశ్లోక సమన్వయపూర్వకముగా నిరూపించియున్నాము. దానిచే నిదిపరాస్తము.

12 ద్రౌపదీవస్త్రాపహరణము జరుగలేకట !

ఈమాట అయిత్యమని శ్రీకృష్ణునిందానిరాకరణములో విశేషముగా నిరూపించినాము. దానిచే నిది నిరస్తము.

13. జయము భారతము మహాభారతము అని మూడుగ్రంథములు యట ! ముగ్గురిచే పెంచి వ్రాయబడెనట !

విమర్శనకర్తలు ఇట్లు వ్రాసియున్నారు—

“బ్రాహ్మణులు చేయు తర్పణములలో పుస్తకములను గూర్చిన తర్పణములు గాఢముగలవు. వానిలో— ‘భారతం తర్పయామి, మహాభారతం తర్పయామి’ అను వాక్యములు కాన్పించుచున్నవి. వ్యాసవిరచితజయము భారతపురాణమునకులముగా నుండి ధనియు, మహాభారతములో పాండవపక్షముగా మార్పిడయబడిన దనియు మనపెద్దలు పల్కుదు తలంచుచున్నారు” అని.

వీరిది అపోహ. వీరన్నట్లు చూచినను భారత-మహాభారత-పుస్తకములకు తర్పణమున్నట్లు అన్నిటికంటె ప్రథమమైయున్న జయ మను పుస్తకమునకు తర్పణము కనబడదేమి ? సంప్రదాయము లెరుగనపుడు తోచెడి కల్పన లివి. జయ-భారత-మహాభారత-శబ్దములచే జెప్పబడు గ్రంథ మేకమే యని తర్పణములో గ్రహింపబడు భారత-మహాభారత-శబ్దములు ఆచార్యనామములెకాని పుస్తకనామములు కావని అనేకకర్తృత్వనిరాకరణములో మేము విపులముగా నిరూపించి యున్నాము. దానిచే నిది నిరస్తము.

పుట.	పంక్తి	తప్పు	
1313	18	పంప	
1321	8	అపె	అపె
1323	23	చున్నారమనియు	చున్నారనియు
1366	16	ఖంస	ఖంచ
1373	1	ఒక్కటి	ఒక్కొక్కటి
1392	26	జూడ	జూడ
1413	1	ఆకర్ణపలి	ఆకర్ణపలిత
"	25	స్వగ్రామా	సంగ్రామా
1414	17	అపకర్ణని	అపకర్ణని
1415	20	కొరికే	కొరికే
1422	8	జానస్య	జ్యోతస్య
1432	17	ఆయుధమును	ఆయుధర్మమున
1433	16	మాతృమాగును	మాతృమాగును
1457	14	చున్నాను	చున్నావు
1469	21	దేవాద్గుడు	దేవరాద్గురు

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారిచే రచింపబడి,
విక్రయమునకు సిద్ధముగానున్న గ్రంథము.

మ హా భా ర త తత్త్వ క థ న ము.

1వ భాగము అనేకకర్తృత్వనిరాకరణము.	1- 4-0
2వ భాగము వేదవ్యాసనిందానిరాకరణము.	1- 4-0
3వ భాగము శ్రీకృష్ణనిందానిరాకరణము.	1-12-0
4వ భాగము పాండవనిందానిరాకరణము.	2- 8-0
5వ భాగము ద్రౌపదీనిందానిరాకరణము.	2- 0-0
6వ భాగము దుష్టచతుష్టయచర్య.	3- 0-0

గ్రంథప్రాప్తిస్థానము:—

వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి:

పి తా వు రం.

తూర్పుగోదావరిజిల్లా.

* రాజోవు గ్రంథము:— 'అస్తికత' *

